Sürgün Yazıları

Doğan Özgüden

Cilt I

SÜRGÜN YAZILARI
Cilt I

1971-2016

Doğan Özgüden

Kapak tasarımı ve sayfa düzeni:
İnci TUĞSAVUL-ÖZGÜDEN

©Fondation Info-Turk

Avrupa 1. Baskısı - 2019
.
D/2019/2198/85

INFO-TÜRK
Rue de Pavie 53 - 1000 Bruxelles
Tel: 32-2-215 35 76
https://www.info-turk.be
fondation@info-turk.be

Impression: Identic
ISBN 978-2-9601014-4-7

Kapak fotoğrafı:
Nahro Beth-Kinne (Belçika Asuri Enstitüsü),
Derwich Ferho (Brüksel Kürt Enstitüsü),
Bogos Ökmen (Belçika Demokrat Ermeniler Derneği),
Zeynep Görgü (Brüksel Halkevi) ve
Iuccia Saponara (Güneş Atölyeleri)
"İnsanlık Vatandaşları" ödülü verdikleri
Özgüden ve Tuğsavul ile birlikte

Yarım yüzyıllık sürgünden son izler

"Vatansız" Gazeteci adlı anılarımın sürgün öncesini anlatan ve Türkiye'de de Aralık 2010'da yayınlanan birinci cildini bitirirken şöyle demiştim:

"Doğduğumuz, yetiştiğimiz, kavga verdiğimiz sevgili ülkemizden kopuyoruz. Günün birinde 'vatansızlaştırılacağımızı' hiç düşünmeden... En kısa sürede geri dönüp hiçbir şey olmamış gibi herşeyi kaldığı yerden tekrar başlatmak umuduyla..."

Bu umut asla gerçekleşemedi…

Kasım 2011'de yayınlanan ikinci cildi yazarken Avrupa'daki en yaşlı siyasal sürgünümüz Fahrettin Petek'i yitirmiştik. Seçkin bilim ve mücadele insanı Petek Paris'te, komünarların yattığı Père Lachaise Mezarlığı'nda son yolculuğuna uğurlanmıştı, 12 Eylül sonrası sürgünleri Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya gibi…

Bunun acısıyla ikinci cildi şöyle bitirmiştim:

"Onları ve onlar gibi siyasal sürgündeyken de savaşan ve arkalarında eserler bırakan tüm siyasal sürgünleri düşünüyorum. Dahası, Osmanlı'nın ve Türk Devleti'nin yerinden yurdundan ettiği çeşitli kökenlerden ve inançlardan yüzbinleri…

"Ve en üretken yaşlarında Avrupa sermayesine satılarak yurdundan kopartılan Türk işçileri, Türk köylüleri. Onların acı vatan Avrupa'da doğmuş büyümüş çocukları, torunları.

"Sizler, Nazım'ın büyük insanlığının çocukları…

"40 yıllık sürgün tek başına zor, acılı.

"Ama sürgün sizlerle güzel, sizlerle umut dolu…"

Evet, nerdeyse bir on yıl geçmiş bu hüzün ve umut dolu satırları kağıda dökeli…

Cumhuriyetin tek partili döneminde, milliyetçiliğin en azgın olduğu 2. Dünya Savaşı yıllarında biz ilkokul çocuklarını her sabah sıraya dizip esas vaziyette "Türk'üm, doğruyum. çalışkanım…" diye yemin ettirirler, milli günlerde de hançeremizi yırtarcasına bir marş söyletirlerdi:

Çıktık açık alınla on yılda her savaştan,
On yılda onbeş milyon genç yarattık her yaştan,
Başta bütün dünyanın saydığı baş kumandan!

Çocukluğumdan beri tam sekiz onyıl yaşadım. Fırtınalı yaşamımın her yeni on yılında gerçekten de zorlukları, kaygılar, beklentileri ve umutları birbirinden çok farklı kuşaklar yaratıldı. İlk iki onyılım el yordamıyla bilgilenme ve bizim kuşağa dayatılan beyin yıkamasından kurtulma arayışları dönemiydi. Ardından gelen üç onyıla askeri darbeler, onlara karşı medyada, sendikal ve siyasal örgütlenmeler içinde direnişler vurdu damgasını… Ve son üç onyıl, "vatansızlaştırma"yla dayatılan tükenmek bilmez sürgün yılları…

*

Son sekiz yılda mücadele arkadaşlarımızdan ve yakın dostlarımızdan yedisini daha yitirdik. *Ant*'ta birlikte mücadele verdiğimiz dostlarımızdan *Fethi Naci , Mekin Gönenç* ve *Yaşar Uçar*'ı daha önceki yıllarda yitirmiştik. 2012'de *Hüseyin Baş* ve *Hüseyin Kıvanç*, 2013'te *Uğur Hüküm*, 2014'te *Alpay Kabacalı* ve *Orhan Suda,* 2015'te *Yaşar Kemal* ve *Çetin Altan,* 2016'da *Vedat Türkali*, 2017'de *Barbro Karabuda*, 2018'de *Güneş Karabuda* ve *Tektaş Ağaoğlu* sonsuzluğa göçtüler…

7 Ekim 2017'de yitirdiğimiz Barbro ve 24 Ağustos 2018'-de yitirdiğimiz Güneş, Türkiye'de yönettiğimiz *Ant Dergisi*'ne dünyadaki direniş ve ulusal kurtuluş mücadeleleriyle ilgili son derece değerli röportajlar yazmışlardı. Anılarımda uzun uzun

anlattığım gibi 1971 darbesinden sonra yurt dışına çıktığımızda bizi Paris ve Stockholm'de ağırlamışlar, sürgündeki birçok direniş örgütünün temsilcileriyle temasımızı sağlayarak, daha önce yitirdiğimiz Mekin Gönenç gibi, demokratik direniş hareketini oluşturmamıza buyük katkıda bulunmuşlardı.

4 Temmuz 2013'te kaybettiğimiz değerli yazar ve araştırmacı Uğur Hüküm 1979-1982 yılları arasında oluşturduğumuz *Demokrasi İçin Birlik'*in Avrupa Komitesi üyesi ve *Fransa Komitesi* başkanı idi, 12 Eylül cuntasına karşı birlikte mücadele vermiştik.

Uğur'un ölümünden bir süre önce, 20 Ocak 2013 tarihli *Cumhuriyet Gazetesi'*nde "Vatansız" Gazeteci üzerine İnci'yi de beni de son derece duygulandıran bir yazısı yayınlanmıştı.

"Birlikte çalışmışlık onuruna nail olduğumuz Özgüden bizim gözümüzde Mumcu ve Dink çapında araştırmacı, sorgulayıcı, gerçek demokrasiden, bağımsız bir Türkiye'den yana bir devrimci ve üstelik uluslararası bir gazetecidir. Onun egemen sınıflar ve vurucu güçlerine verdiği rahatsızlık 12 Mart ve 12 Eylül'den sonra Türk Devleti'nin yayımladığı "beyaz kitap"larda görülebilir. Özgüden'lerin faaliyetlerine ayrılan sayfalar nice işçi sınıfı partisi, proleter devrimci hareketten daha fazladır. 1972'de Türkiye'yi terk etmeseler bugün ciddi bir olasılıkla Mumcu, İpekçi ve Dink gibi aramızda olmayacaklardı.. Fransa'dan sonra Belçika'yı mesken edinen Özgüden'ler birer demokrasi ve basın anıtıdır. Ucube kafaların ve sınıfların egemenliği sona erdiği gün anıtları dikilecek değerlerimizdir" diyordu.

Sevgili Uğur'u da kendisini çok seven Türkiyeli ve Fransız dostlarının katıldığı bir törenle, tıpkı Yılmaz Güney, Ahmet Kaya ve Fahrettin Petek gibi, Paris komünarlarının yattığı Père Lachaise Mezarlığı'ndan sonsuzluğa uğurladık.

Uğur'un mesajında adını andığı Hrant Dink'le ilgili olarak daha sonraki yıllarda bende ve İnci'de derin izler bırakan bazı olaylar yaşayacaktık.

Hrant'ın 2007 yılında alçakça katledilmesi üzerine Brüksel'de organize edilen ilk büyük protesto mitinginde olduğu gibi, daha sonraki ölüm yıldönümlerinde de Ixelles'deki *Ermeni Soykırımı Anıtı* önünde düzenlenen anma törenlerinde bir konuşma yapıyor, sağlık sorunlarım olduğu zaman da mesaj gönderiyordum.

Hrant'ın sevgili eşi Rakel Dink 25 Mart 2014'te Brüksel'e gelişinde *Güneş Atölyeleri*'ni de ziyaret etmiş, üyeleriyle tanışarak çalışmalarımız hakkında bilgi almış, başkanı olduğu *Hrant Dink Vakfı*'nın Türkiye'de ve yurt dışında yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgi vermişti. Ermeni soykırımının ertesi yıl yapılması öngörülen 100. yıldönümü etkinlikleri üzerinde de uzun uzun konuşmuştuk.

Ermeni Soykırımı'nın 100. yıldönümünü 2015 yılında tüm dünyada olduğu gibi Belçika'da da kapsamlı biçimde anmak üzere oluşturulan hazırlık komitesine Ermeni, Asuri, Kürt ve Alevi örgütleriyle birlikte *İnfo-Türk* ve *Güneş Atölyeleri* de aktif olarak katıldı.

2015'in özelliği, soykırımın 100. yıldönümü olmanın ötesinde, anma etkinliklerini gölgede bırakmak amacıyla Belçika'da *Europalia Şenliği*'nin konu ülkesi olarak o yıl Türkiye'nin seçilmiş olmasıydı.

19 yıl önce de, 1996 yılında Türkiye bu şenliğe konu olarak seçilmişken, Belçika medyasına yazdığım yazılarla Türkiye'deki insan hakları ihlallerini anımsatarak bu seçimi protesto etmiştim. Belçika demokratik kuruluşlarının da protestoya katılması üzerine Türkiye'yi konu alan şenlik belli olmayan ileri bir tarihe ertelenmişti. Türk lobisinin hizmetindeki medya ve dernekler bu yüzden bana ağır suçlamalarda bulunmuş, Türkiye Büyükelçiliği *Le Soir* gazetesinde Fransızcayı doğru dürüst konuşamayan bir Türk gazetecisinin imzasıyla bana yanıt olarak yalan dolan dolu iki yazı yayınlatmıştı.

Ancak bu kez Türkiye'de kârlı yatırımları olan işadamlarının ve Ankara'daki yönetimin dostu bazı politikacıların devreye girmesiyle *Europalia Şenliği* uzun süredir Avrupa'da

yalıtlanan soykırım inkarcılarına nefes aldıracak şekilde organize edildi ve Erdoğan Brüksel'de kırmızı halı döşenerek ve Kral tarafından taltif edilerek ağırlandı.

Bunu protesto ettiğim için Türk lobisinin hizmetindeki bir haber sitesi 8 Mayıs 2015'te soykırım anıtı önünde Hrant Dink'i anmak üzere konuşurken çekilmiş bir fotoğrafımı, altında da *Belçika Atatürkçüler Derneği* yöneticilerinden birinin Türk toplumuna şu çağrısını yayınladı:

"Belçika'daki bütün Türk kardeşlerime çağrımdır. Emperyalizmin Türkiye'ye saldırı siyaseti olan sahte 'Ermeni Soykırımı' büyük yalanını destekleyen CDH ve FDF'i her alanda boykot ediniz. Bu adamı (Bildiri okuyan, DOĞAN ÖZGÜDEN)'i tanıyan."

Bu provokasyon karşısında *Belçika Demokrat Ermeniler Derneği*. *Belçika Asuri Enstitüsü, Brüksel Kürt Enstitüsü* ve *Brüksel Halkevi* 13 Mayıs 2015'te ortak bir bildiri yayınlayarak tavır koydular: "Kamuoyu dürüst bir gazeteci olarak Dogan Özgüden'in 60 yılı aşkın sürdürdüğü çalışmalarını, adaletsizlik ve haksızlıklara karşı tutarlı mücadelelerini, Türkiye'deki iktidar sahiplerine karşı ödünsüz tavrını, 1915 soykırımı konusunda onurlu tutumunu çok iyi tanıdığı gibi, bunun kendisini Türk Devleti'nin, inkarcı ve milliyetçi çevrelerin boy hedefi haline getirdiğinin de bilincindedir. Hiçbir iftira Doğan Özgüden'in kişiliğini yıpratamayacaktır. Bu inkarcı ve aşırı milliyetçi çevrelerin sözlü ve fiziksel saldırganlığını iyi tanıyan kuruluşlar olarak kendilerine Doğan'ın yalnız olmadığını hatırlatıyoruz."

Bunu 27 Mayıs 2015'te Türkiye'de seçkin aydınların *"Doğan Özgüden vicdanımızdır… Doğan Özgüden yalnız değildir!"* diye başlayan ortak çağrısı izledi: "Vatansız Gazetecinin yanında olduğumuzu ve vicdanımıza destek ve dayanışmamızı bildiriyor, Belçika'da yaşayan bu topraklardan göçmüş ilericilerini ve Belçika'nın enternasyonalistlerini de göreve, ilgilileri duyarlı olmaya ve gerekli tedbirleri almaya çağırıyoruz."

Saldırılar bununla da bitmedi.

Türkiye'de gitgide daha otoriter olan rejime karşı dikkati çekmek için 17 Kasım 2016'da Kürt, Türk, Ermeni, Asuri, Alevi ve başka kökenlerden binlerce kişi Brüksel'de bir araya gelmişti. Belçikalı ve enternasyonal politik ve sivil gruplar da eyleme katılmıştı. Ancak misilleme olarak aynı akşam Türk bayrakları sallayan yirmi araba dolusu saldırgan Saint Josse Ten Noode'daki *Brüksel Kürt Enstitüsü*'nü basmaya geldiler. "Kürtlere ölüm!" gibi ırkçı sloganlar atarak camları kırıp binayı ateşe vermeye çalıştılar.

Brüksel Kürt Enstitüsü'ne bu ilk saldırı değildi. 1998 yılı sonunda da aynı sokakta enstitünün bulunduğu bir başka bina ateşe verilmişti.

Bu yeni saldırı karşısında Belçika yöneticilerinin, özellikle de Türk kökenli Saint-Josse Belediye başkanının gereken önlemleri almaması, saldırganları gözetmesi karşısında *İnfo-Türk*'ün de dahil olduğu demokratik örgütler bir protesto bildirisi yayınladılar. Bunun üzerine, bir yıl önce fotoğrafımı yayınlayarak beni hedef göstermiş olan Türk sitesi, 29 Kasım 2016 tarihli yayınında "Belçika'da her vesile ile terör örgütleri ve ayrılıkçıların yanında yer alanlar, Brüksel Saint-Josse Belediyesi sınırları içinde faaliyet gösteriyorlar! Türkiye karşıtı derneklerin başında, ağa babaları İnfo-Türk kurucusu, eski solcu tüfeklerden Doğan Özgüden geliyor..." diye beni tekrar hedef gösterdi.

Belçika'daki demokratik kuruluşlar ve yüzlerce tanınmış şahsiyet tarafından bu saldırıyı protesto ederken ben de Belçika Kraliyet Savcılığı'na başvurarak hakkımda kışkırtmada bulunan kişiler hakkında gereken işlemin yapılmasını ve yönetiminde bulunduğum kurumların da yakın korumaya alınmasını istedim.

Savcılık, bu konudaki soruşturmayı Türk kökenli polisler eliyle yürüttükten sonra mevcut basılı delillere rağmen hiçbir haklı gerekçe göstermeden 23 Ağustos 2017'de sorumlular hakkında takipsizlik kararı vererek dosyayı kapattı.

Hiç şaşırtıcı değildi… Bundan tam on yıl önce, sağcı Türklerin Saint-Josse'da bir Kürt ailesine saldısını haber yaptığımız için, dönemin Türkiye Büyükelçisi Fuat Tanlay, 21 Nisan 2007 tarihli Hürriyet Gazetesi'ne verdiği bir demeçte, "Belçika'nın milli haber ajansı, Türkiye Cumhuriyeti karşıtlığıyla tanınan ve yıllardır Belçika'da Türkiye karşıtı faaliyetlere öncülük eden İnfo-Türk adlı bir İnternet sitesinin haberini kaynak gösterip gazetelere geçti… Belçika'da garip şeyler oluyor. Sivil örgütlerden ses yok. İşte her şey tüm açıklığıyla ortada. Bu sadece Büyükelçi olarak Fuat Tanlay'ın görevi değil. Terörle, teröristle, yalan haberler ve karalamalar ile birlikte mücadele etmemiz gerekir. Maalesef yalnız bırakıldım. İnsan sivil örgütleri de bu tip mücadelede yanında görmek istiyor." Diyerek bizi açıkça hedef göstermişti, Buna karşı yaptığımız şikayeti de, Kraliyet Savcılığı takipsizlikle sonuçlandırmıştı. Fuat Tanlay ise, iktidara hizmetinin karşılığında daha sonra Başbakan Erdoğan'ın dış ilişkiler danışmanlığına tayin edilerek ödüllendirilmişti.

*

Son sekiz yılın İnci'yi de, beni de son derece duygulandıran bir olayı, 75 yaşıma girişim dolayısıyla Belçika'daki Kürt Televizyonu Roj TV emekçilerinin, KNK yöneticilerinin, Almanya ve İngiltere'den gelen dostlarımızın da katılımıyla 6 Şubat 2011'de organize ettikleri kutlama toplantısıydı. Televizyondaki meslekdaşlarım bu vesileyle benim mesleki ve siyasal mücadelelerimi yansıtan bir de belgesel hazırlamışlardı.

Yurt dışında bulunduğumuz 40 yıl boyunca farklı kuşaklardan Türkiyeli sürgünlerle sürekli yakın dostluk ilişkileri içinde olmuş, Türkiye'nin demokratikleşmesini amaçlayan birçok örgütlenmede ya da güçbirliğinde zaman zaman bir araya gelmiştik.

Sürgünlerin kendi sorunlarını belirleyerek çözüm yolları arayacak, haklarını aramalarında destek olacak ve sürgünün

tarihini belgeselleştirme çalışmalarına doğrudan katkıda bulunacak bir örgütlenmenin, *Avrupa Sürgünler Meclisi*'nin temeli 15 Aralık 2012'de Köln'de bizim de katıldığımız bir toplantıyla atıldı.

"Vatansız" Gazeteci'nin Türkiye baskısını yapan Belge Yayınları'nın yöneticisi *Ragıp Zarakolu* 2011'de birinci cildin yayınından hemen sonra tutuklanmıştı. Ragıp'ın tutukluluğu süresince serbest bırakılmasını sağlamak için yurt dışında kampanya yürütmüş, ayrıca kendisine *İnfo-Türk Vakfı*'nın "Düşünce Özgürlüğü" ödülünü vereceğimizi açıklamıştık.

Ragıp'ın serbest bırakılarak yurt dışına çıkışına izin verilmesi üzerine, *Avrupa Gazeteciler Federasyonu (FIJ)*'le birlikte kendisini Brüksel'de bir konferans vermeye davet ettik. 19 Aralık 2012'de Uluslararası Basın Merkezi (IPC)'de verdiği konferansın ardından İnfo-Türk Vakfı'nın ödülü aynı akşam *Güneş Atölyeleri*'nin lokalinde Belçika'nın seçkin şahsiyetlerinin de katıldığı bir törenle Ragıp'a sunuldu.

2013, Türkiye Kürdistanı'nda 30 yıdır süren içsavaş halinin sona erdirilmesi için kapalı kapılar ardında görüşmeler başlatılırken Suriye Kürdistanı'nda Kürt halkınının islamcı terör örgütüne karşı silahlı mücadeleye girerek Rojava'yı yarattığı, İstanbul'da ise Gezi direnişleriyle kitlelerin iktidara meydan okuduğu müstesna bir yıldı.

Önce MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın, ardından bir BDP heyetinin İmralı Adası'nı ziyaretiyle başlayan "barış süreci", Başbakan Erdoğan'ın 16 Kasım 2013'te Diyarbakır'a giderek Kürdistan Bölgesel Yönetimi Lideri Mesud Barzani ve Kürt halk ozanı Şivan Perwer'in de katıldığı bir mitingte "Dağdakilerin indiğini, cezaevlerinin boşaldığını, 76 milyonun bir olduğunu, birlikte büyük Türkiye yeni Türkiye olduklarını göreceğiz. Hiç endişeniz olmasın" demesi, yine Erdoğan'ın onayıyla kurulan Akil İnsanlar heyetlerinin çeşitli illerde ikna toplantıları yapmasıyla yeni bir boyut kazanmıştı.

Ahmet Türk'ün de dahil bulunduğu bir BDP heyetinin 3 Ocak 2013'te İmralı'ya yaptığı ziyaretin üzerinden beş gün

geçmişti ki, Paris'teki üç Kürt kadın siyasetçi Türk istihbaratının bir tetikçisi tarafından alçakça katledildi. Öldürülenlerden Fidan Doğan'ı çok iyi tanıyordum. Paris'te ve Brüksel'de birçok toplantının organizasyonunda ve yönetiminde etkin olmuş son derece yetenekli bir insandı.

"Barış süreci"ne katkıda bulunmak üzere Avrupa'da yaşayan Anadolu ve Mezopotamya'dan gelmiş Arap, Asuri-Süryani-Keldani, Çerkez, Ermeni, Kürt, Laz, Roman, Rum, Türk göçmen ve sürgünlerin katılımıyla 29-30 Haziran 2013 tarihlerinde Brüksel'de bir toplantı yaparak Avrupa Barış Meclisi'ni oluşturduk.

Ancak 29 Mayıs 2013'te başlayan Gezi direnişi karşısında hükümetin aldığı anlayışsız ve baskıcı tavır sürecin kolay kolay gelişemeyeceğini ortaya koyuyordu. Gezi direnişi sona erdikten sonra da 17/25 Aralık operasyonlarının başlamasıyla kara bulutlar daha da yoğunlaştı.

2013 yılının başlarında sürgünümüzün en heyecan verici olaylarından birisini yaşadık. 40 yılı aşkın bir süredir biriktirdiğimiz ve özenle koruduğumuz arşivlerimiz 24 Ocak 2013'te Amsterdam'da yapılan bir törenle *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (IISG)*'ye emanet edildi.

Bu fikri bize 68'li dostlarımızdan Bilgi Üniversitesi Yayınları yöneticisi Fahri Aral vermiş, gerçekleşmesi ise enstitünün o zamanki yöneticileri Eric Zürcher ve Touraj Atabaki ile Türkiye arşivleri sorumlusu Erhan Tuskan'ın gayretleriyle mümkün olmuştu.

1971 darbesi öncesinde Türkiye'de birlikte mücadele verdiğimiz dostlarımız Fahri Aral, Faruk Pekin, Müfide Pekin, Ragıp Zarakolu, Bige Berker ve Yücel Top'un da bu törende bizimle beraber olmaları son derece duygulandırıcıydı.

Arşivlerin geride kalan bölümünün tasnifi, benim arka arkaya geçirdiğim ameliyatlar nedeniyle uzun süre aksadıysa da, 2018 yılında gönderdiğimiz önemli belgeler de Erhan Tuskan ve Mehmet Bilgen'in yoğun gayretleriyle IISG'de yerlerini buldu ve araştırmacıların incelemesine açıldı.

1965 yılından itibaren Türkiye'de *Akşam Gazetesi* ve *Ant Dergisi* ile sürgünde *İnfo-Türk* yayınlarının sayfa düzenini gerçekleştiren İnci için gurur verici önemli bir belge de 2013 yılında Türkiye'de yayınlandı. *İletişim Yayınları*'nın 30. yıldönümü dolayısıyla Türkiye solunun 1963-1980 döneminde gerçekleştirdiği afiş, kitap ve dergi kapağı gibi görsel ürünleri yansıtan bir sergi 7 Şubat'ta İstanbul'da açılırken bu konuda yayınlanmış olan belgesel bir kitap da aynı gün okurlara sunuluyordu. Yılmaz Aysan'ın gerçekleştirdiği 494 sayfalık kitapta 16 sayfa Ant Dergisi ve Yayınları kurucu ve yöneticilerinden İnci Tuğsavul Özgüden'le bir röportaja ve kendisinin o dönemde gerçekleştirdiği çeşitli çalışmaların görsellerine ayrılmıştı.

2013'ün bir diğer önemli olayı, Brüksel'de 29-30 Haziran tarihlerinde Mezopotamya ve Anadolu halkları, inanç grupları ve demokrasi güçlerinin bir araya geldiği ve bizim de katıldığımız *Barış ve Demokrasi Konferansı*'nın toplanmasıydı.

Bunu aynı yılın 22 Kasım günü Belçika Senatosu'nda Suriye'deki Kürt bölgesinin geleceği üzerine uluslararası konferans izledi. Benim de konuşmacı olarak katıldığım konferansta PYD eşbaşkanı Salih Muslim batılı ülkeleri Suriye'de islamcı terörist güçlere karşı mücadelesinde Kürt halkına destek olmaya çağırıyordu.

İlk olarak Türkçesi yayınlanmış olan "Vatansız" Gazeteci'nin Mazyar Khoojinian tarafından yapılan Fransızca çevirisi 2014 yılında Belçika'da *Akademik ve Bilimsel Yayınlar (ASP)* tarafından tek cilt olarak yayınlandı.

Kitabın Belçika kamuoyuna sunumu için doğum günüme denk gelen 27 Şubat 2014'te *Belçika Asuri Enstitüsü, Belçika Demokrat Ermeniler erneği, Brüksel Kürt Enstitüsü, Brüksel Halkevi* ve *Güneş Atölyeleri* Brüksel'deki Asuri lokalinde bir gece düzenlediler. Ermeni folklor grubunun da katıldığı gecede toplantıyı organize eden kuruluşların başkanları tarafından bana ve İnci'ye "İnsanlık Vatandaşları" ödülü verildi.

2014 yılı, *Güneş Atölyeleri*'nin de 40. kuruluş yıldönümüydü. 1974'ten beri göçmen toplumların sendikal ve demokratik örgütlenmesi, Türkiye'de ve Belçika'da demokratik hakların kazanılması, Belçika'da yabancı kökenlilerin seçme seçilme haklarının alınması gibi demokratik ve insan hakları mücadelesinin yanında Türkiye'nin kültür ve sanat zenginliğinin tanıtımı, dil ve uyum kursları ile yaratıcı atölye çalışmalarını gerçekleştiren *Güneş Atölyeleri*'nin yıldönümü 27 Haziran'da kendi lokalinde çeşitli kültürel etkinliklerle kutlandı.

Ardarda yaşadığımız bu iki mutluluğun tadını tam çıkartamadan, 2014 yaz tatilinden itibaren yaşlanmanın birbiri ardına getirdiği sağlık sorunları nedeniyle uzun sürecek endişe dolu bir dönem başladı.

Güneş Atölyeleri'nde 2014-15 faaliyet döneminin açılışını yaptığımız 29 Ağustos 2014 günü idrar yollarını tamamen tıkayan prostat kanserinden ameliyat olmak üzere alelacele hastaneye kaldırıldım. Ameliyattan sonra üç aya yakın süren ışın tedavisi, üç yıla yakın süren hormon tedavisi… Bu arada omurganın içindeki sinirler üç ayrı yerde boğulduğundan bir yıla yakın peridüral tedavi için hastaneye taşınmak, o da fayda etmeyince belkemiğinden ameliyat olmak…

Günlük yaşamımızla ilgili sorumlulukları İnci'nin tek başına üstlendiği bu dönemde dizüstü bilgisayar ve internet bağlantıları sayesinde hayli uzun süren bu sorunlu dönemde de *İnfo-Türk* çalışmalarını da aksatmamayı başarabildik. Bu dönemde Belçika'daki, hattâ komşu ülkelerdeki dostlarımızın gerek hastanede, gerekse evde sık sık ziyaret ederek dayanışma göstermeleri çalışmalarımızı o koşullarda yürütmemize büyük destek oldu.

Arşivlerimizin Amsterdam'daki IISG'ye, 40 yıldır biriktirdiğimiz gazete kupürlerinin de Gent'teki AMSAB'a emanet edilmesinin ardından, sağlık durumumuzda belli düzelme olduktan sonra, özel kitaplığımızda bulunan çeşitli dillerdeki kitapları da bölüm bölüm *Belçika Kraliyet Kütüphanesi*'ne devretmeye başladık.

Bu arada kitaplığımızda bulunan sosyalist düşünce ve Türkiye'deki sosyal mücadeleler üzerine kitaplardan önemli bir bölümünü, Marx, Engels ve Lenin'in toplu eserleri de dahil olmak üzere, Brüksel'de Türkiyeli işçiler ve siyasal sürgünler tarafından kurulmuş olan *Brüksel Halkevi*'ne armağan ettik.

2015 yılı, İnci'yle evliliğimizin 50. yılıydı. Ben Akşam'ın genel yayın müdürü, İnci de Ankara muhabiri iken 30 Ocak 1965'te törensiz, sadece dostlarımız İlhami Soysal ve Cengiz Tuncer'in tanıklığıyla Beyoğlu Evlenme Dairesi'nde evlenmiş, tatil yapmaksızın gazetede çalışmaya devam etmiştik.

50 yıl sonra, oturmakta olduğumuz Schaerbeek Belediyesi'nin nüfus işlerinden sorumlu başkan yardımcısı Bernard Guillaume, evliliğimizin "altın yıldönümü"nü kutlamak üzere bizi yakın dostlarımızla birlikte belediye sarayına davet ettiğinde son derece şaşırmıştık. O gün *Güneş Atölyeleri*'nde birlikte çalıştığımız arkadaşlarımızla birlikte belediyede sıcak bir şekilde ağırlandık, evliliğimizin 50. yılı sadece belediye yönetimi tarafından değil, aynızamanda Belçika Kralı'nın özel mesajıyla kutlandı.

Evlilik yıldönümümüzün bir başka ödülü ise, gazeteci dostumuz Nazım Alpman'ın hem Brüksel'de hem de İstanbul'da yaşadığımız ve çalıştığımız mekanlarda çekim ve röportajlar yaparak gereçekleştirdiği *"Vatansız Vatanperver"* belgeseli oldu. Nazım'ın yarım yüz yıl önce *An*t'ın ilk sayılarını yayınladığımız tarihi Tan Evi'nde 30 Mart 2015'te Türkiye'deki dostlarımızın katılmıyla düzenlediği bir gecede sunumu yapılan belgesel daha sonra İZ Televizyonu'nda defalarca yayınlandı.

Bunu üç ay sonra. 10 Haziran 2015'te, *Türkiye Yayıncılar Birliği (TYB)* tarafından İstanbul Pera Palas'ta düzenlenen bir törenle bana ve İnci'ye *"Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü"*nün verilmesi izledi.

Başlangıçta da belirttiğim gibi, 2015 yılı bizim için iki bakımdan büyük önem taşıyordu. Bir yandan başta Ermeni, Asuri ve Kürt kuruluşları olmak üzere Belçika'daki tüm

demokratik örgütlerle birlikte organize edilen 1915 Soykırımı'nın 100. Yıldönümü etkinlikleri, öte yandan Türk Devleti'nin ve onun Belçika'daki işbirlikçilerinin sırf bu kara yıldönümünü örtbas etmek için düzenlediği *Europalia-Türkiye Şenliği…*

Her iki konuda da gerçekleri kamuoyuna habere bültenlerimizle, bildirilerle, ortak etkinliklerle yansıtmaya çalışırken, araya bir de Türkiye'deki seçim rezaletleri girmişti.

Bir yıl önce 10 Ağustos 2014'te yapılan seçimlerde yüzde 52 oyla cumhurbaşkanı olan Erdoğan barış sürecini baltalamak, Suriye'de de bir yandan İşid teröristlerini desteklerken öte yandan Rojava'da oluşan Kürt özerk yönetimini sabote etmek için her türlü çareye başvuruyordu.

28 Şubat 2015'de Dolmabahçe Sarayı'nda hükümet temsilcileriyle HDP delegasyonu arasında varılmış olan uzlaşmaya, 21 Mart'ta da Öcalan'ın PKK'ya silahsızlanma kongresi çağrısı yapmasına ragmen, Erdoğan ertesi gün Ukrayna dönüşünde masayı devirerek barış sürecine fiilen son verdi ve yaklaşan seçimlerde HDP'yi Meclis dışında bırakmak için devletin tüm olanaklarını kullanmaya başladı.

Ama Erdoğan'ın oyunu ters tepti ve 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP yüzde 13 oyla 80 milletvekili çıkararak Meclis'in üçüncü büyük partisi olmayı başardı. AKP'nin tek başına iktidar olamaması üzerine Erdoğan 1 Kasım 2015'te ülkeyi yeniden seçime sürükledi, aşırı sağcı ve militarist propagandalarla MHP'nin oylarından bir kısmını da kendi tarafına çekerek AKP'nin yeniden tek başına iktidar olmasını sağladı. Ancak Kürtleri Meclis'ten dışlama hesapları yine tutmadı ve HDP tüm engellemelere rağmen yüzde 10,76 oy oranıyla 59 milletvekili çıkararak Meclis'in üçüncü büyük partisi olmayı başardı.

Europalia ve seçimler üzerine sürekli polemiklerin getirdiği yorgunluk içinde geçen 2015'i izleyen yeni yılda *Güneş Atölyeleri*'ndeki arkadaşlar İnci'nin 75 yaşına girmesi dolayısıyla lokalde büyük bir kutlama organize ederek

yaşamımıza renk kattılar. Bunu birkaç ay sonra, 27 Şubat 2016'da benim 80 yaşıma girmem dolayısıyla düzenledikleri bir diğer kutlama izledi.

Artık ikimiz de Belçikalıların dedikleri gibi tam anlamıyla, «üçüncü yaş» ya da «senior» kategorisindeydik.

Benim kanser, idrar yolları ve belkemiği ameliyatlarının telaşından vakit bulunca İnci de ciddi bir barsak sorunundan ameliyat olmuştu. Tüm vücudunu saran artroz ağrılarından dolayı artık gitar çalamamanın yanısıra bilgisayarın klavyesine dilediği gibi hakim olamamanın gerginliği içindeydi.

60'lı yaşlarımızda vakit buldukça kent dışındaki ormanlara ya da sahile giderek katlanır bisikletle onlarca kilometre pedal çevirirken artık denge sorunlarının yoğunlaşması ikimizi de bu zevkten mahrum etmişti.

Ben belkemiğim tedavi edildikten sonra doktorlarımın zorlamasıyla her gün Josaphat Parkı'nı ve Schaerbeek Mahallesi'nin bulvarlarını ve arka sokaklarını arşınlıyordum, ama İnci uzun yürüyüşe dayanamıyordu.

Doğum yıldönümlerimiz dostlarımızın sıcak ilgisi sayesinde ne denli neşeli geçtiyse, aynı yıl bir başka önemli yıldönümü ikimizi de büyük bir yeis içinde bırakacaktı. Evet, 2016'nın 11 Mayıs'ı bizim 1971 darbesinden sonra ülkemizi terketmek zorunda kalarak sürgüne çıkışımızın 45. yıldönümüydü.

Doğup büyüdüğümüz ülkemizde demokratikleşmenin hâlâ emaresi yoktu…

45 yıl önce nasıl ülkemizde olup bitenleri dünya kamuoyuna yansıtma sorumluluğu taşıyor idiysek, bugün de aynı sorumluluk duygusu içinde devam etmeliydik.

Türkiye'de Barış İçin Akademisyenler İnisiyatifi 11 Ocak 2016'da "Barış ve Müzakere Çağrısı" yayınladığında derhal imzalayarak destek vermiş, dünya kamuoyuna geniş ölçüde yansıtmıştık.

İki hafta sonra da Valonya-Brüksel Federasyonu'nun soykırımı, inkarcılık ve revizyonizm konusunda düzenlediği bir

konferansa Yves Ternon'la birlikte katılarak 100. yıldönümünde 1915 Jenosidi'nin hâlâ nasıl inkar edildiğini anlatmıştım.

31 Mayıs 2016'da da *Avrupa Ermeni Federasyonu (EAFJD)* tarafından Avrupa Parlamentosu'nda düzenlenen Ermeni Soykırımı'nın tanınması ve Ermeni kültürel mirasının ihya edilmesi konulu bir konferansa da konuşmacı olarak katıldım. Konferansın sonunda EAFJD Başkanı Kaspar Karampetian tarafından "Demokrasi, adalet ve gerçek için ömür boyu mücadele" verdiğim için bir plaketle ödüllendirildim.

2016 yılının 15 Temmuz'undaki çakma darbe girişimi Türkiye'de olduğu gibi yurt dışında da devlet terörünün daha da şiddetlendirilmesi için bir bahane oldu. Bir yandan Türkiye'de uydurma gerekçelerle açılan davalar ya da soruşturmalar yüzünden binlerce rejim muhalifi ülkeyi terk edip sürgüne çıkarken, esasen yurt dışında bulunan muhaliflere karşı tehdit ve zorbalığın dozajı da adam akıllı artırıldı.

21 Eylül 2016'da, İtalya'nın Napoli kentinde düzenlenen *Uluslararası Sivil Gazetecilik Festivali'*ne davet edilmiştim. Türkiye'de çakma darbe girişimi bahanesiyle zaten sınırlı olan hak ve özgürlüklerin nasıl tamamen ayaklar altına alındığını çeşitli ülkelerden gelmiş gazetecilere ayrıntılarıyla anlattım.

Toplantıya konuşmacı olarak aynı zamanda IPI Türkiye Ulusal Komitesi başkanı olan gazeteci gazeteci Kadri Gürsel de davet edilmiş, ancak o sırada Cumhuriyet gazetesinde yayın danışmanı görevini üstlendiği için Napoli'ye gelememişti. Toplantıdan bir ay kadar sonra, 31 Ekim 2016'da, Cumhuriyet Gazetesine yapılan operasyon sırasında Kadri Gürsel de gözaltında alınacaktı.

Çakma darbe sonrası daha birçok tanınmış muhalif gazeteci göz altına alındı, hâlâ direnebilen gazete, ajans ve televizyonların mülkiyetine Erdoğan'ın emrindeki sermaye grupları tarafından el konulması nedeniyle işsiz kalan ya da tutuklanma tehdidi altında bulunan gazeteciler, 1971 ve 1980 darbesinden sonra olduğu gibi, sürgüne çıkmak zorunda kaldılar.

Türkiye'de aylarca tutuklu kalan ve serbest bırakıldıktan

sonra da bir suikast tehlikesi atlatan Can Dündar sürgüne çıktıktan sonra Berlin'de *Özgürüz* adı altında bir yayın merkezi oluştururken Celal Başlangıç ve arkadaşları da Köln'de *Artı Gerçek* dijital gazetesini ve Artı TV televizyon yayınını örgütlediler. Gazetecilik çalışmasını uzun yıllardır sürgünde birlikte sürdürdüğümüz Koray Düzgören ile ben de *Artı Gerçek*'in sürekli yazı kadrosunda yer aldık.

Erdoğan'ın tek adam diktatörlüğünü meşrulaştırmak amacıyla organize ettiği anayasa referandumuna karşı 21 Şubat 2017'de Belçika'daki Türkiye kökenli demokratik kuruluşlar olarak bir "Hayır Platformu" oluşturduk. Buna karşılık iktidarın hizmetindeki dernekler, camiler ve medya kuruluşları Belçika'daki Türkleri Erdoğan diktatörlüğüne "evet" demeye zorlamak için büyük bir propaganda kampanyası organize ettiler.

AKP Belçika örgütünün internet sayfasında "Bu kavga hilal ile haçın kavgasıdır" denilerek dinsel husumet körükleniyor, maalesef Belçika makamları bu nefret kampanyası karşısında sessiz kalıyor, Türklerin tercih oylarıyla seçilmiş belediye yöneticileri AKP propagandacılarına toplantı salonları açıyordu.

Brüksel Parlamentosu'nun Türk kökenli başkan yardımcısı bir adım daha ileri giderek Emekli Polis Özel Harekatçılar Derneği başkanına 17 Ocak 2017'de Avrupa başkentinde konferans verdirtiyordu.

Hiç de şaşırtıcı değildi, Saint-Josse'un Türk kökenli belediye da, bakan olduğu sırada Hrant Dink'in katli davası sanıklarından İstanbul eski emniyet müdürü Celalettin Cerrah'ı 19 Ocak 2007'de makamında ağırlamış, daha sonra da onun davetlisi olarak Türkiye'ye gitmiş ve İstanbul Polis Teşkilatının kuruluşunun 162. Yıldönümü şenliklerine onur konuğu olarak katılmıştı.

Bu beyin yıkama sayesindedir ki 16 Nisan 2017 referandumunda Erdoğan'ı "tek adam" yapan anayasa değişikliğine Belçika Türkleri yüzde 74,18 "evet" oyu verdiler.

Bir süre sonra yapılacak seçimlerde de Belçika açısından bir şey değişmeyeceğini tahmin etmekle beraber mücadeleyi sürdürmek gerekiyordu. Bu amaçla 24 Ekim 2017'de demokratik örgütlerin katılımıyla oluşturulan *SOS Turkey* kampanyasında biz de yerimizi alarak sorumluluk üstlendik.

2018'in 24 Nisan'ın 1915 Soykırımı'nın yıldönümü törenlerine katılarak yaptığım konuşmada Türkiye seçimleri ve Belçika'daki Türk nüfusunun Erdoğan destekçiliği konusunda karamsarlığımı dile getirirken, en azından tüm bu olup bitenlerden ders alarak Belçika siyasal partilerini birer yıl arayla yapılacak belediye ve yasama meclisleri seçimlerinde Türk adaylar konusunda daha dikkatli olmaya, inkarcı adaylara listelerinde yer vermemeye çağırdım.

24 Haziran 2018 de Türkiye'de yapılan seçimlerde de değişen bir şey olmadı. Cumhurbaşkanlığı seçiminde Erdoğan oyların yüzde 75'ini, parlamento seçiminde ise AKP yüzde 64'ünü elde etti.

Seçim sonuçlarının üzüntüsünü yaşarken Türkiye'de yıllardır üyesi olduğum Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin bir jesti beni kendime getirdi, onur ve cesaret verdi. 27 Haziran'da İstanbul'daki cemiyet merkezinde yapılan bir törenle 1936 ve 1937 doğumlu olup halen hayatta bulunan 47 gazeteciye mesleğe katkılarından dolayı teşekkür plaketi verilmişti.

Törene katılamadığım için bir teşekkür mesajı yollamıştım, benim plaketim de bana iletilmek üzere sevgili dostum Fahri Aral'a verilmişti.

Bunu 30 Eylül 2018'de, heykel sanatçılarımızdan Suat Öğüt'ün Amsterdam'da, aralarında benim de bulunduğum Türkiyeli dokuz siyasal sürgünün bronz büstlerini sergilemesi izledi.

14 Ekim 2018'de yapılan Belçika belediye seçimlerinde ise yine değişen bir şey olmadı, Ankara rejiminin uç beyleri gibi davranan Türk adaylar yine listelerin üst sıralarında yer alıp Türk seçmenlerin verdikleri tercih oylarıyla belediye meclislerine girdiler.

24 Haziran seçimleri sonrasının karanlığında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nden gelen teşekkür belgesi beni en azından mesleki planda ne kadar sevindirdiyse, 14 Ekim sonrasının karanlığında Türkiye'den gelen bir başka haber mesleki plandaki karamsarlığımı o denli pekiştirdi.

Türkiye'nin en eski günlük gazetesi Akşam'ın 100. Yılı dolayısıyla 1 Kasım 2018'de İstanbul'da bir sergi açılmıştı. Okurlarımdan Sertaç Çelik facebook'ta şöyle diyordu:

"Bugün Harbiye CRR'de Akşam gazetesinin 100.yılı sergisine gittim..Büyük bir heyecanla… Ne yazık ki hayal kırıklığı ile dönüyorum eve.. Doğan Özgüden yoktu o kadar sayfaların, insanların arasında… Akşam'ın ilk kadın genel yayın yönetmeni Nurcan Akad da yoktu… Sağcılar yaparsa böyle olur işte, ne diyebilirim? 1964-1966 altın çağı benim belleğimden silinmez.., Saygılarımla…"

Ardından değerli gazeteci dostum Nazım Alpman'ın instagram'da bunu doğrulayan mesajı… Nazım bununla da kalmıyor, ertesi sabah Artı TV'de tepkisini dile getiriyordu:

"CRR'de Akşam'ın 100 yılı diye bir sergi vardı. Sergide gazetenin gelişimini anlatan kronolojik panolar var… Malik Yolaç 1964 yılında gazetenin yayın yönetmenliğini 28 yaşındaki Doğan Özgüden'e vermişti… O dönem sergideki panolarda yok. Tirajın 179 bine çıktığı var ama tirajı 179 bin'e çıkartan Doğan Özgüden yok. Neden? Çünkü solcu… 2002 yılında Nurcan Akad Akşam'a genel yayın yönetmeni oldu. Sergide bu da yok. Neden? Çünkü günlük bir gazetenin ilk kadın genel yayın yönetmeni olan Nurcan da solcu… O sizin tarihiniz değil, basın tarihi… Şu anda bir talihsizlik eseri olarak gazete sizde… Akşam 100 yıllık bir gazete… Birçok onurlu manşeti var, sayfaları var… Ama siz oralara layık değilsiniz."

Akşam'ın sergide sansürlenmiş olan o dönemini Nazım Alpman bundan üç yıl önce *"Vatansız Vatansever Doğan Özgüden"* adı altında gerçekleştirdiği bir belgeselde ayrıntılı anımsatmış, Malik Yolaç'ın ve birlikte çalıştığım gazetecilerin görüşlerine de geniş yer vermişti.

Bu sansür üzerine *Artı Gerçek*'e yazdığım yazıda şöyle diyordum :

"Gazetenin yüz yıllık tarihinde iki yılın sorumluluğunu üstlenmiş bir gazeteci olarak bu sansürlenmeden üzüntü değil, gurur duydum. Türkiye'nin en eski gazetesinin yüzyıllık geçmişini Tayyip'e tapınmanın seccadesi haline getirenlerden daha başka ne beklenirdi? Gazete bugün Tayyip'in bendelerinin elinde ve de onlar, Nazım'ın çok haklı olarak dediği gibi, bu gazetenin tarihini yazmaya layık değil… Onların yazdığı bir tarih versiyonunda yer almak insana onur değil azap verir."

Geriye baktığımda, gazeteci olarak, sendikacı olarak, sol militan olarak yaptıklarımdan gurur duyuyorum. Akşam'da yaptıklarımdan da…

İlk yetmiş yılımı daha önce yayınlanan anılarımda ayrıntılı anlatmıştım.

Son on yıl ise, CHP'nin ilk onyılda Kemalist ideoloji zerkederek yarattığı her yaştan onbeş milyona nazire, AKP-MHP ikilisinin Türk-İslam Sentezi temelinde beyni yıkanmış yeni bir 15 milyon yarattığı müstesna bir dönem… Hem de başta bütün islam dünyasının kendisini saydığına inanan bir baş kumandan!

Bir yanında bozkurt, öte yanında rabia sancakları…

Bunun da son dört yılı Türkiye'nin direnebilen aydınlık insanlarının çakma 15 Temmuz darbesi bahanesiyle "terörist" diye damgalanıp ya zindanlarda çürümeye terkedildiği ya da bizim gibi en verimli çağlarında doğup büyüdükleri toprakları terkedip mücadelelerini sürgünde sürdürmek zorunda bırakıldığı dönem.

Geriye bakıyorum… İsimler, kurumlar dönem dönem farklılık gösterse de. karşımızdaki oligarşik yapı hep aynı… Milliyetçilik, islamcılık ve de militarizm üçlüsü… Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet!

*

İnci'yle birlikte 11 Mayıs 2019'da 48 yılını tamamlayan

sürgünümüzde hep bu yapıya karşı mücadele verdik, paralel mücadele veren kişi ve kurumlarla hep dayanışmada olduk.

Biliyoruz ki bir dokuzuncu onyıl daha yaşamak, yaşasak bile aynı verimde olmak artık olanaksız, yaş ilerledikçe artan sağlık sorunları el vermez.

Tıpkı tüm sürgün belgelerimizi bir yandan Amsterdam'daki *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü*'ne, öte yandan Brüksel'deki *Kraliyet Kitaplığı*'na emanet ettiğimiz gibi, 48 yıldır yazdığım direniş yazılarını da bir kitap haline getirerek sürgünde mücadele tarihinin inşasına katkıda bulunmam gerekiyordu.

Sürgünün ilk yıllarında 1971 cuntasına karşı örgütlenen Demokratik Direniş Hareketi'nin sesini dünya kamuoyuna duyurmak için yazdığım belgelerin hemen tamamı ya İngilizce ya da Fransızca… Bunların içinde çok sayıda bildiri ve raporlar olduğu gibi, başta Avrupa Konseyi olmak üzere tüm uluslararası kurumlara ve insan hakları örgütlerine sunulmak üzere 1972 ve 1973 yıllarında yazmış olduğum *Türkiye Dosyası (File On Turkey)*, *Türkiye'de İnsan Avı (Man Hunts on Turkey)* ve *İşkencede Türkiye (Turkey On Torture)* gibi hacımlı kitaplar da var.

Yine 1973 yılında Hollanda'nın ünlü sol yayınevi Van Gennep tarafından Hollandaca, 2006'da Belçika'da İnfo-Türk tarafından Fransızca olarak yayınlanan *Türkiye: Faşizm ve Direniş* adlı kitabım 12 Mart darbesi ve sonuçlarının sosyo-politik analizini içeriyor.

12 Eylül 1980 darbesine karşı yazmış olduğum *Türkiye'de Militarist "Demokrasi" Üzerine Kara Kitap* önce 1987'de İngilizce, darbenin 30. yıldönümüne denk gelen 2010 yılında Fransızca olarak yayınlandı.

48 yıldır yazdığım İngilizce ve Fransızca tüm makaleler, bildiriler ve yazışmalar gibi bu kitaplar da 10 yıla yakın süredir hem Amsterdam'daki *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü* (IISG)'de hem de Brüksel'deki Kraliyet Kitaplığı'nda bulunuyor.

Ayrıca, bu kitapların tam metin pdf'lerine İnfo-Türk'ün ve Academica'nın internet sayfalarından ulaşmak mümkün.

Sürgün Yazıları ise, sürgün yıllarında ana dilim Türkçe yazdığım ve çeşitli gazete ajans, dergi ya da görsel medyada yayınlanmış yazı ya da röportajlardan seçmeleri içeriyor.

1980 Darbesi'ne kadar olan ilk dönemde Türkçe yazılarım sürgündeki *İnfo-Türk Ajansı* dışında, Türkiye'de sadece *Yürüyüş* haftalık dergisiyle *Yurt ve Dünya* aylık dergisi tarafından yayınlanabilmişti. İnfo-Türk'te ilk baskısı yapılan bazı kitaplarımın Türkiye baskıları ise kızkardeşim Çiğdem Özgüden'in İstanbul'da kurmuş olduğu *Güncel Yayinları* tarafından yapılmıştı.

1980 darbesinden günümüze kadar olan dönemde ise yazılarımı sansürsüzce yayınlayabilenler Türkiye'de *Özgür Bakış* gazetesi ile *Yazın* dergisi, sürgünde *Demokrat Türkiye, Barış/Aşiti, Avrupa Sürgünler Meclisi* ve *Artıgerçek* oldu.

Sürgün Yazıları'nın ilk cildinde Türkiye'den ayrılışımızdan 2016 yılı sonuna kadar 46 yıllık dönemde yazdıklarımdan seçmeler var.

İkinci ciltte ise 2017'den itibaren Artıgerçek'te sürekli yayınlanmış olan haftalık yazılarım yer alacak.

Bu giriş yazısını bitirmek için, 31 Mart'ta Türkiye'de yapılacak yerel seçimlerin sonuçlarını bekliyordum… Ve sonuçlar geldi.

Gelen haberler, 2002'den beri AKP'nin gittikçe tırmanan islamo-faşist diktası altında ezilenleri, zindanlarda, engizisyon mahkemelerinde, işkence odalarında zulmedilenleri, sürgünde yurdundan, ailelerinden, yakınlarından uzak yaşamak zorunda bırakılanları son derece sevindirdi. Bir iktidar değişikliği olduğu için değil, bu iktidarın da bir gün halk iradesiyle alaşağı edilebileceğinin ilk işaretlerini verdiği için…

Sonuçları değerlendirirken İnci'yle birlikte tam 54 yıl öncesine gittik…10 Ekim 1965 seçimlerinin sonucunu *Akşam*'da yansıttığımız geceyi hatırladık… Bir yerde kahrolmuştuk, çünkü ABD emperyalizminin desteğiyle Süleyman Demirel'in

genel başkanı olduğu Adalet Partisi 240 milletvekilliği elde ederek tek başına iktidar olmuştu… Öte yandan sevinçliydik… Seçim kampanyasını *Akşam'*da desteklediğimiz *Türkiye İşçi Partisi* Meclis'e 15 milletvekiliyle giriyordu, ülkenin siyasal gündemine damga vuracaktı.

54 yıl sonra uzaktan izlediğimiz yerel seçimlerde de AKP-MHP ittifakı başta olmak üzere Türk-İslam sentezinin hizmetindeki partiler oyların dörtte üçünü almıştı. Üzgündük… Ama tıpkı 54 yıl önce direnişin başını çeken Türkiye İşçi Partisi gibi bugün de HDP, iktidarın tüm baskılarına ve tuzaklarına, CHP'nin dışlamalarına rağmen Kürt illerinde belediye başkanlıklarını bileğinin hakkıyla kazanmıştı. Üstelik büyük bir özveride bulunup aday göstermemek suretiyle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropollerde CHP adaylarının seçilmesini sağlayarak Erdoğan despotizmine ağır bir darbe vurmuştu.

Evet, sürgünün sekizinci onyılında yeni bir ışık, yeni bir umut…

Büyük aydınlanmayı görmeye herhalde ömrümüz vefa etmeyecek.

Yeter ki bizden sonra gelen kuşaklar görebilsinler.

46 yılın sürgün yazıları

Sürgün öncesi Türkiye'deki son yazı
Ant Sosyalist Dergi, 1 Mayıs 1971

Türkiye halkları bugün, tarihinin en büyük aldatmacası ve ihanetiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Uluslararası finans-kapital'in görevlisi olarak, "huzur" adına faşist baskıları artırmak ve "reform" adı altında büyük sermayenin karşısındaki tüm engelleri ortadan kaldırmak üzere muhtıra ile başa getirilmiş bir iktidar, yıllardan beri "sosyalist" kisvesi altında kalem atraksiyonu yapan yazarlar ve "devrimci" tanınan kuruluşlar da dahil, kitlelere etkin bütün unsurlar tarafından alkışlanmakta, bu iktidarın içyüzünü açığa çıkartıp faşizan gidişe karşı halkı uyaranlar "bozgunculuk"la suçlanmaktadır.

Dünya tarihinde, özellikle kaba faşizmin yükseliş dönemlerinde benzeri çok görülmüş bu ihanet cephesinden hangi suçlama ve karalama gelirse gelsin, Ant, yıllardan beri gelişimini adım adım açıkladığı bu "finans-kapital iktidarı" planının son perdesini de, bütün ayrıntılarıyla Türkiye halklarına açıklamaktan çekinmeyecek, maskeleri düşürerek "huzur" ve "reform" aldatmacalarının içyüzünü bir kez daha açığa çıkaracaktır.

Bugün Türkiye'de ABD-Ortak Pazar tamamlaşmasının ve onun yerli işbirlikçilerinin iktidarı kurulmuştur. O ABD ki, yeryüzünde ilk olarak 1970'te milyarlı sayıların sınırını aşarak, 1 trilyon dolarlık ulusal gelir düzeyine erişmiştir. O ABD ki, bütün korporasyonlarıyla Fransız sanayiinin yüzde 13'ünü, Alman sanayiinin yüzde 33'ünü, İngiliz sanayiinin yüzde 50'sini ele geçirmiş; dinamik sanayi kollarında ise ABD sermayesinin kontrolü yüzde 60'a ulaşmıştır.

Ve o Ortak Pazar ki, NATO çerçevesinde ABD'nin askeri ve politik uyduluğunu sürdürürken, ekonomik alanda da tamamen ABD emperyalizmine boyun eğmiştir. Üye ülkeler şirketlerinin kendi· aralarında birleşerek daha büyük, daha prodüktif ve rantabl ekonomik birikimler meydana getirmesi amacıyla kurulan Ortak Pazar bu amacına hiçbir şekilde ulaşamamış, üye ülkelerin şirketleri, yukarıdaki rakamlarda da belirtildiği gibi, ABD şirketleriyle birleşmişlerdir.

İşte Türkiye, Ortak Pazar'a girmek suretiyle, "üçüncü dev" diye nitelendirilen ABD dışındaki ABD yatırımlarına teslim olarak şimdiye kadar direkt kontrolü altında bulunduğu ABD emperyalizmine dolaylı yoldan daha fazla bağımlı hale gelmektedir.

1950'den sonra Türkiye'de dışa bağımlı olarak geliştirilen sanayi, 1970'te Ortak Pazar'a ortak olduktan sonra, artık eski soysal ve siyasal yapının kendisine dar gelen kalıplarını da zorlamaya başlamıştır.

Bu zorlamadaki istekler ise, Ortak Pazar, dolayısıyla ABD emperyalizmi tarafından empoze edilmektedir. Artık, büyük emlak sahiplerinin, aracı ve tefecinin, bir kısım ticaret burjuvazinin yerini tarımı, ulaştırmayı, ticareti, bankacılığı, enerji kesimini kendi kontrolunda işletecek, planlayacak büyük sanayi burjuvazisi alacaktır.

*

İşte, kamuoyuna "radikal ve reformcu" hükümet diye sunulan ve devrimci çevrelerce de alkışlanıp desteklenen

Erim Hükümeti, yukarıda sıraladığımız gelişmelerin ve kombinezonların ürünü olan, sanayici-subay kompleksini temsil eden bir hükümettir. Radikalliğine ise içinde yer alan bazı "partiler dışı" isimlerden dolayı hükmedilmektedir.

Kimlerdir bu kendilerine büyük umutlar bağlanan radikaller?

Yıllar yılı Milli Emniyet ile irtibatı bulunduğu bilinen Şadi Koçaş (Başbakan Yardımcısı).

Uluslararası en büyük finans-kapital örgütü Dünya Bankası'nın iktisat uzmanı ve OECD Bilimsel İşler Direktörü Attila Karaosmanoğlu (Başbakan Yardımcısı).

NATO Genel Sekreterliği Birinci Siyasi Yardımcısı Osman Olcay (Dışişleri Bakanı).

Dünya Bankası sanayi iktisadı uzmanı, faşist Portekiz hükümetinin planlama işlerinde defalarca görev almış bulunan Ayhan Çilingiroğlu (Sanayi ve Ticaret Bakanı).

Washington NATO Daimi Grubu Türk Temsilcisi Şinasi Orel (Milli Eğitim Bakanı).

Yapı ve Kredi Bankası İdare Meclisi üyesi Said Naci Ergin (Maliye Bakanı).

Ziraat Bankası Başmüfettişi Doğan Kitaplı (Devlet Bakanı).

OYAK-Renault Yönetim Kurulu Başkanı Özer Derbil (Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı).

Hükümet kurulurken, NATO'ya, CENTO'ya, Ortak Pazar'a karşı çıkılmamasına öylesine dikkat edilmiştir ki, NATO'ya karşı olmak şöyle dursun, NATO içinde biraz daha kişilik sahibi davranılmasını öneren bir Sezai Orkunt bile, kendisine bakanlık teklif edildiği halde, son anda Çankaya'nın müdahalesiyle kabineden çıkartılmıştır.

Tam yetkiyle kabine kuracağını çalımla açıklayan Erim ise, kendi seçtiği bakanın kendisi dışından engellenmesine karşı sesini dahi çıkartmamıştır.

Hükümetin rekor sayılacak bir çoğunlukla, 321 oyla güven alan programı, kelimenin tam anlamıyla emperyalizme

ekonomik, politik, ideolojik ve askeri yönden bağımlılığın ve faşist baskı hazırlıklarının bir belgesidir.

NATO'ya, CENTO'ya, Ortak Pazar'a bağlılık, dış politikanın ana çizgisini meydana getirirken, "ortam bu şekli aldıktan sonra artık eylem yapıyoruz, devimciyiz, şeriatçıyız, mukaddesatçıyız gibi sözlerle devlet düzenine karşı zorlama davranışları sürdürenler, devleti bütün heybeti ile karşılarında bulacaklarından ve kanunların pençesine verileceklerinden bir an bile şüphe ederlerse, çok yanılmış olacaklardır" tehdidi programın parlamenterler tarafından en çok alkışlanan cümlesini teşkil ediyordu.

Ekonomik planda programın öngördüğü reformlardan en fazla memnunluk duyan ise, hiç şüphesiz, bir numaralı işbirlikçi Vehbi Koç'tu. Anadol bayilerine yaptığı konuşmada Koç şöyle diyordu: "Yeni hükümet programında, memleketin büyük meselelerine gerçekçi teşhisler konmuş ve bunların halli için reform hareketlerine geçileceği ifade olunmuştur. Memleketin politik ve ekonomik istikrar içinde hızla gelişmesini yürekten isteyen herkesin, Erim Hükümeti'nin reform programından büyük ümit duyması icap eder."

*

Sanayici-subay kompleksinin asker kanadından Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur ile Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyicioğlu, Bengal halkının kan ve zulümle ezildiği günlerde Pakistan'ı ziyaret ederek Yahya Han ile görüştükten sonra yeni hükümetin programını "muhtıranın metnine uygundur" diyerek tasvip ettiklerini açıklamışlardır.

Yüksek komutanların ve büyük burjuvazinin hükümeti, uluslararası finans-kapital tarafından da memnunlukla karşılanmıştır. ABD Dışişleri Bakanı Rogers, yeni hükümetin kurulmasından sonra Kongre'ye sunduğu raporda, Nixon yönetiminin Avrupa Ortak Pazar'ından yana olduğunu ve bu birliğin ilerde siyasi bir entegrasyona zemin hazırlayacağı kanaatinde bulunduğunu belirttikten sonra Türkiye'nin Amerika için önemini şöyle tesbit etmiştir:

"Türkiye gerek NATO'nun güneydoğu kanadının korunması, gerekse güneydoğu Akdeniz'in istikrarı için gerekli bir güçtür. Akdeniz'deki Sovyet donanması, NATO güneydoğu kanadı ile birlikte, Türkiye'nin de önemini artırmıştır. Türkiye yöneticileri, NATO'yu Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının temeli olarak kabul etmektedirler."

ABD Büyükelçisi William Handley'in, Başbakan Yardımcısı Karaosmanoğlu'nu makamında ziyaret etmesinden birkaç gün sonra da, ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Parker Hart, Türkiye'nin temel askeri ihtiyaçlarının uzun vadeli bir program içinde karşılanabilmesi için Amerika ve müttefiklerini ortaklaşa çaba harcamaya çağırmıştır. Türkiye'ye yapılacak yardımın Amerika için en iyi yatırım olacağını belirten Hart, tıpkı Koç gibi, yeni hükümeti yabancı sermaye yatırımlarını daha geniş mikyasta teşvik etmeye çağırmış, özel ve resmi sektörler arasında bir denge kurulması gerekliliğini ileri sürmüştür.

Ve bu flört havası içerisinde, Altıncı Filo gemileri İzmir limanını ziyaret ederken, dört Amerikan destroyer, nisan ayı ortalarında altı gün süre ile Karadeniz'e çıkarak dosta düşmana gösteri yapmışlardır!

*

Erim iktidarının karşı-devrimci tutumu, en somut olarak, devrimci yayınlara karşı savcıların seferber edilmesiyle belgelenmiştir. Erim'in basın özgürlüğünden, Adalet Bakanı İsmail Arar'ın cumhuriyet savcılarının görevlerini tarafsızlık ve eşitlik ilkeleri içinde yerine getireceğinden söz etmesine rağmen, geçen ay içinde sadece Ant'ın iki sayısı birden toplatılmış, dergi hakkında arka arkaya soruşturma açılarak Ant yöneticileri ve yazarları için istenen hapis cezaları toplam olarak 770 yıla yükseltilmiştir.

Yine Türkiye'de ilk defa olarak, bir doçent ile bir asistan hakkında, Ant'ta yayınlanan görüşlerinden dolayı 142. maddeden soruşturma açılmıştır.

Dr. İsmail Beşikçi'nin "Doğu Anadolu'da Geri Bıra-

kılmışlığın Oluşumu" başlıklı yazısından dolayı dergimizin 10. sayısını toplattıran savcılık, Beşikçi ile dergimiz genel yönetmeni Doğan Özgüden hakkında TCK'nun 142/3. maddesinden soruşturma açmıştır. Beşikçi'nin yazısı üzerine İhsan Aksoy'un yazdığı "Doğu Anadolu'da Geri Bırakılmışlığın Oluşumu Üzerine" başlıklı yazıdan dolayı da Ant'ın 11. sayısı toplatılmış ve İhsan Aksoy ile o sayıdaki sorumlu müdürümüz İnci Özgüden hakkında 142/3. maddeden soruşturma açılmıştır.

Yine Ant 'ın 11. sayısında yayınlanan "Ortadoğu Halkları Yenecektir" başlıklı yazısından dolayı Faruk Pekin ile İnci Özgüden hakkında TCK'nun 142/1-3. maddesinden, aynı sayıda yer alan «Paşaların Tehditleri Düzeni Kurtaramaz» başlıklı yorumdan dolayı İnci Özgüden hakkında yine TCK'nun 142. ve 159. maddelerinden savcılıkça soruşturma açılmıştır.

Yeni açılan soruşturmalarla Doğan Özgüden hakkında açılan 31 dava ve soruşturmada istenen hapis cezası toplam 149 yılı, istenen para cezası ise 250.000 lirayı bulmuştur. Özgüden, şimdiye kadar 1 yıl hapis, altı ay sürgüne ve 4800 lira para cezasına mahkum olmuştur.

İnci Özgüden hakkında şimdiye kadar açılan 8 dava ve soruşturmada 82 yıla kadar, Faruk Pekin hakkında da iki davada 30 yıla kadar hapis istenmektedir.

Arkadaşımız Çetin Özek hakkında geçen ay açılan soruşturmalarla, Türkiye'de ilk defa bir ceza hukuku doçentinin "ceza kanununu ihlal ettiği" iddiasıyla cezalandırılması söz konusu olmaktadır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Doçenti olan Özek'in Aralık 1970'te Ant tarafından yayınlanan "Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi" isimli kitabında TCK'nun 142/1 ve 312. maddelerine muhalefet edildiği ileri sürülmektedir. Açılan soruşturmalarda Çetin Özek'e isnad edilen suçların Ceza Kanunu'ndaki karşılığı toplam olarak 21 yıla kadar hapistir.

Böylece şimdiye kadar ANT'ta yöneticilik yapan yada

yazı yazan 25 kişi hakkında açılan 126 soruşturma ve davada toplam olarak 770 yıl hapis, 300 bin lira para cezası talep edilmektedir. Bu davalarda şimdiye kadar toplam olarak 3 yıl hapis, altı ay sürgün, ayrıca 12.506 lira maddi tazminat cezası verilmiş, 155 yıllık ceza talebi ise beraatla sonuçlanmıştır. Halen 602,5 yıllık ceza ve 300.000 liralık tazminat talebi devam etmektedir. Eski sorumlu müdürlerimizden Osman S. Arolat 18 davada 142,5 yıl, Alpay Kabacalı 23 davada 97 yıl ve Yaşar Uçar 15 davada 68,5 yıl hapis talebiyle yargılanmaktadır.

Bugün bütün tehditlerine ve baskılarına rağmen, finans-kapital hükümeti yiine de kuvvetli değildir, kitlelerin gücü karşısında zayıftır. İşçi sınıfının yeni hükümet döneminde de ekonomik mücadelesi şiddetlenerek devam etmiştir! Bir ay içinde Profilo fabrikasının 1300 işçisi, Bakırköy Enboy Yün İpliği Fabrikası'nın 1000 işçisi, Yedikule Meray Uçal Karton Fabrikası'nın 57 işçisi, Boğaz Köprüsü inşaatında çalışan 380 işçi, İbrahim Etem İlaç Fabrikası'nda 450 işçi, Gazi'deki Madeni Eşya Şirketi'nin 17 işçisi, Tuzla Porselen Fabrikası'nın 1000 işçisi, Avcılar Türk Piston Fabrikası'nın 85 işçisi, lstanbul ve İzmir'deki altı hastanenin tüm personeli, Ankara Telefon Müdürlüğü'nün işçileri, Bakırköy-Kartaltepe Miha işçileri, Orman Genel Müdürlüğü'nün Bolu Tamirhanesi işçileri, Bandırma Asit Sülfirik Fabrikası montaj işçileri geçen ay grev yada direnişe gitmişlerdir. Uniroyal'da 630 işçinin üç aydır süren direnişi zaferle sonuçlanırken, Petrix ve Grundig'te işçilerin direnişi daha da bilinçlenerek geçen ay da sürmüştür. Denizyollarının bütün işletmelerinin 18.000 işçisi ile Devlet Hava Meydanları'nın 2.000'den fazla işçisinin, ayrıca Pirelli'de 650 işçinin de greve gideceği açıklanmıştır.

Kitle eylemlerinin sorumlu makamlar tarafından "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu"na mal edilmesi finans-kapitalin dikta teşebbüsü karşısında devrimci uyanıklığını daha da artırmıştır.

THKO savasçılarından Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, İb-

rahim Seven, Kor Koçalak, Necmettin Baca ve Mehmet Nakipoğlu'nun hapishanedeyken dahi halk arasında isimlerinin dilden düşmemesi, birçok yerlere Deniz Gezmiş'in resimlerinin asılması yeni iktidarı telaşa düşürmüş, bu devrimcilerin hepsi Kayseri Cezaevi'ne sevkedilmiştir. Üstelik 1965 tarih ve 647 sayılı İnfaz Kanunu "hücre cezası"nı tamamen kaldırdığı halde, Gezmiş ve arkadaşları hücrelere konulmuş, yaralı olan Yusuf Aslan yatağında zincire vurulmuştur.

Kendilerine "adi suçlu" muamelesi yapılmak istenmesine rağmen, gerek Hüseyin İnan'ın Kayseri'de yakalandıktan sonra Vali'nin "ne yaptığınızın farkında mısınız?" sorusuna "biz ne yaptığımızın farkındayız: Bizler inandığımız dava için ölümü de göze alarak memlekete hizmet ediyoruz. Ya sizler, emperyalistlere uşaklık yaptığınızın farkında mısınız?" şeklinde verdiği cevap, gerekse Deniz Gezmiş'in Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde daha önceki bir suç isnadından "idam talebi"yle yargılanırken mesleğini soran yargıca "devrimciyim" diye cevap vermesi, 1969 yılında Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nde Amerikan emperyalizmine karşı çarpıştığını açıklayarak "Ben Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun bir savaşçısıyım" demesi, THKO davasını şimdiden kitlelere bir "siyasi dava" olarak benimsettirmiştir.

12 Mart Darbesi'nin Arka Planı

Türkiye'de faşizm ve direniş, 1973

Türkiye'de 12 Mart rejiminin gerçek yüzünü dünya kamuoyuna tanıtmak için Demokratik Direniş Hareketi'nin çeşitli dillerde yayınladığı kitap ve dosyaların yanısıra, Hollanda'da Van Gennep Yayınevi, 1973 yılında Doğan Özgüden'in Türkiye, faşizm ve direniş adlı kitabının Hollandaca çevirisini yayınladı. Kitabın 12 Mart darbesinin arka planını anlatan bölümünün Türkçe çevirisi:

12 Mart 1971'de dört yüksek rütbeli general, parlamenter hükümetin istifasını dayatan bir muhtıra yayınladı, istifanın ardından başbakanını ve tüm bakanlarını ordunun belirlediği ve parlamentonun da güven oyu verdiği yeni bir hükümet kuruldu, Türkiye artık bir "parlamenter" faşizm dönemine giriyordu.

26 Nisan 1971'de hükümet sıkıyönetim ilan ederek ülke çapında "balyoz harekatı" başlattı, bütün sol örgütler dağıtıldı, sol yayınları yasaklandı, 15 binden fazla yurtsever gözaltına alındı, binlercesi işkence gördü, devrimciler insan avında katledildi, üç gençlik lideri idam edildi, binlerce aydın görüşleri nedeniyle otuz yıla kadar hapis cezasına çarptırıldı. Faşist rejimi pekiştirmek için anayasa iki kez değiştirildi.

Hepsi egemen sınıfları temsil eden siyasal partilerin varlığı ve sadece onların katıldığı genel seçimler yapılacak olması Türkiye'de bir demokrasinin var olduğu anlamına gelmez. 12 Mart Muhtırası'nı veren generallere göre askeri müdahalenin ve onu izleyen baskıların nedeni devleti tehdit eden "anarşi" idi. "Batı" demokrasisini kurtarmak ve Türkiye'yi Avrupa ailesinde tutmak için böyle bir operasyon başlatmak zorunda kaldıklarını iddia ediyorlardı.

Unutulmasın ki, 1967 yılında Yunanistan'da darbe yapan albayların gerekçesi de aynıydı. Aslında her iki askeri darbenin ortak gerekçesi, Güneydoğu Avrupa'nın bu iki ülkesinde ABD emperyalizminin ve yerli işbirlikçilerinin çıkarlarını korumaktı.

Ama neden Türkiye'de darbe için 1971 yılına kadar beklendi?

Çünkü o dönemde Türkiye zaten ABD güdümündeki Adalet Partisi (AP) ve onun ortakları tarafından yönetiliyordu, endişelenmeye gerek yoktu. Bu parti 1965 seçimlerinde, 1961 Anayasası'nı değiştirip temel hak ve özgürlüklerde kısıntılar yapma, ABD ve onun yerli işbirlikçilerinin çıkarlarını koruma vaadiyle iktidara gelmişti.

Ancak, tüm sol, demokratik ve anti-emperyalist örgütler,

anayasal kurumlar, üniversiteler ve basın AP'nin anti-demokratik gündemine ve uygulamalarına, anayasaya aykırı olarak çıkarttığı yeni yasalara karşı direniyordu.

ABD emperyalizminin hegemonyasına karşı direniş kısa zamanda Türkiye'nin en ücra köşelerine kadar yayılarak güçlenmiş, özellikle 70'li yılların sonlarında ekonomik ve sosyal sarsıntıdan etkilenen kitlelerde büyük destek görmeğe başlamıştı.

Türkiye'de kapitalistleşme son on yılda ne denli gelişmiş, zaten yıllardır Avrupa Konseyi üyesi ve AET ortak üyesi olan ülkeyi yönetenler sürekli olarak Avrupa Ekonomik Birliği'ne tam üye olarak katılma azmini ne denli sık tekrarlamış olurlarsa olsunlar, Türkiye yine de dünyanın en yoksul ve en az gelişmiş ülkelerden biri durumundaydı

Kişi başına ulusal gelir Fransa'da 2.920 Dolar, Belçika'da 2.670 Dolar, Hollanda'da 2.400 Dolar, İtalya'da 1.700 Dolar, Yunanistan'da 950 Dolar iken Türkiye'de bu rakam sadece 321 Dolar'dı.

Üstelik ulusal gelirin yüzde 57'si nüfusun yüzde 20'sine giderken, emekçilerin oluşturduğu yüzde 80'ine ulusal gelirden düşen pay sadece yüzde 43'tü. Ulusal gelirdeki dağılım o denli adaletsizdi ki, egemen sınıflara mensup olanların kişisel geliri emekçi kesimlerdeki bireylerin kişisel gelirinden 10 bin kere daha yüksekti.

Kamu sektörü ve özel sektörden oluşan Türkiye ekonomisinde son yıllarda yabancı sermayeyle işbirliği yoğunlaşan kapitalistler giderek üretimin ve dağıtımın tüm kesimlerinde egemen olmaya başlamışlardı.

Yabancı sermayeli yatırımların kâr payı yüzde 300, 500, hattâ 1500'e kadar yükseliyordu.

Ulusal gelirin yüzde 20,57'sine tekabül eden toplam dış borç ise 1 milyar 998 milyon'u bulmuştu.

Ülkedeki 4.125.789 köylü ailesinin 3.489.623'ü ya topraksız ya da küçük toprak sahibiydi, geçimlerini sağlamak için ya büyük toprak sahiplerinin hizmetinde işçi olarak ça-

lışmak ya daha fazla ürün elde edebilmek için toprak kiralamak zorundaydı, Bu ailelerin çoğu giderek topraklarını terk edip büyük kentlere ya da Avrupa ülkelerine göç ederek yedek işçi ordusuna katılmak zorundaydı.

1971 yılında Türkiye'de resmi kayda girmiş işsiz sayısı 2 milyondu. Her yıl 400 bin kadar insan işsizler kafilesine katılıyordu. Gelecek 20 yılda işsiz sayısının 12 milyon'u bulmasından endişe ediliyordu.

1970 yılında yüzde 70'i 15 yaştan büyük olan 37 milyonluk nüfus içinde aktif olanların sayısı 15 milyon, yani yüzde 38 idi. Üstelik, çalışan nüfusun 1.404.816, yani yüzde 10'u sosyal sigortalardan yararlanabiliyordu.

1970 verilerine göre, 11 yaşın üzerindeki nüfusun % 45'i okuma yazma bilmemektedir. 6-18 yaş arasındaki çocukların sadece yüzde 62'si, çoğunca farklı sınıflara tek öğretmenin ders verdiği okullarda okumakta, 13.000 köyde hâlâ okul bulunmamaktadır. İlkokul bitiren öğrencilerin % 20'sinden daha azı orta okula, yüzde 8'i liseye ve yüzde 6'sı yüksek öğrenime erişebiliyor.

İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana gibi büyük kentlerin nüfusunun yarısı gecekondularda yaşamaktadır. Türkiye'deki 5.544.000 aileden yüzde 16'sı yatak odası, yemek odası ve mutfak ihtiyacının aynı yerde karşılandığı tek odalı evlerde oturmakta, konutların yüzde 40'ında mutfak, yüzde 26'sında tuvalet, yüzde 55'inde su yoktur. Elektrik nüfusun ancak yüzde 30'una ulaşabilmiştir. Köy evlerinin ise yüzde 90'ı bu olanakların tamamından yoksundur.

Türkiye'de doğum oranı binde 43 iken ölüm oranı binde 10-12, yeni doğmuşlarda ölüm oranı binde 165'dir.

Hastane yataklarının sayısı binde 2,3 idi. Türkiye'de bin kişi başına 0.36 doktor vardı. Ancak bu doktorların üçte ikisi genel nüfusun ancak yüzde 5'ini barındıran İstanbul, Ankara ve İzmir'dedir. Genel nüfusun üçte ikisinin yaşadığı kırsal kesime hizmet veren hekimlerin oranı sadece yüzde 15'dir.

Bu geri bıraktırılmışlığına rağmen NATO ve CENTO'da

ABD'nin müttefiki olan Türkiye askeri harcamalara 1 Milyar Dolar'dan fazla, yani ulusal bütçesinin yüzde 20'sini ayırmak zorunda bırakılmıştır. Bu miktar eğitim, sağlık ve konut hizmetleri, için ayrılan miktarın üzerindedir. Kara kuvvetlerinde 425.000, hava kuvvetlerinde 50.000 ve deniz kuvvetlerinde 39.000 genç silah altındadır.

Türkiye'nin tüm silahlı kuvvetleri NATO üyeliği nedeniyle ABD generalleri ve subaylarının komutasına ya da danışmanlığına bağımlıdır. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde 100'den fazla ABD üs veya tesisi bulunmaktadır.

Eğer ülkede sosyal bir huzursuzluk ve mevcut düzene karşı kitlesel bir direniş başlamışsa bu ülke zenginliklerinin ve ulusal gelirin adaletsiz dağılımından ve Türkiye'nin ABD hegemonyasına bağımlılığından kaynaklanmaktadır.

Toplumsal direnişi kırabilmek için, 1965-71 döneminde iktidarda bulunan Adalet Partisi (AP) anayasaya aykırı bir çok tedbire başvurmuş, polis ve komando sayısını artırmış, faşistlerin silahlı örgütlenmesine göz yummuş, sayısız aydın ve gençlik liderini tutuklatmış, grevleri yasaklamış, orduyu işçilere, gençlere ve yoksul köylülere karşı kullanmıştır.

Direnişçiler şiddete başvurmadıkları ve kimsenin canına kasdetmedikleri halde, polis, ordu ve sağcı gruplar bu dönemde 40'dan fazla ilericiyi katletmişlerdir.

Uyguladığı teröre rağmen Adalet Partisi halk direnişini ezemediği gibi, büyük burjuvazinin isteklerini de tam anlamıyla karşılayamamıştır. 1970 yılında AET üyeliği için hazırlık dönemi tamamlanarak geçiş dönemine girilince büyük burjuvazi kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için dar bulduğu mevcut sosyal ve siyasal düzeni zorlamaya başlamıştır.

Demirel Hükümeti de, bir yandan işçi haklarını daha da sınırlayan, öte yandan da burjuvazinin finansman olanaklarını artıran, Türk Lirası'nın değerini düşürerek yabancı sermaye yatırımlarını teşvik eden bir dizi tedbire başvurmuştur. Ancak bu tedbirler de büyük burjuvaziyi tatmin etmekten uzak kaldığı gibi halk kitlelerinde büyük tepkilere yolaçmıştır.

İste bu koşullardadır ki, büyük sanayi burjuvazisi tarafından teşvik edilip desteklenen, üstelik tüm subayları yıllardır Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) aracılığıyla kapitalist sınıfa entegre edilmiş bulunan ordu 12 Mart 1971'-de muhtıra vererek Demirel Hükümeti'ni istifaya mecbur etmiştir.

Aslında bu Yunanistan'daki gibi ABD'nin ve finans kapitalin emriyle gerçekleştirilmiş bir askeri müdahaledir. Ancak Türk generalleri, Yunanistan'daki 1967 darbesinin tüm dünyada yarattığı şiddetli tepkileri ve darbeci albaylara karşı duyulan nefreti göz önünde tutarak, parlamentoyu kapatmamış, Meclis'te temsil edilen tüm siyasal partileri, ortanın solundaki CHP de dahil, büyük sermayenin dayattığı tedbirleri onaylamak zorunda bırakarak, kendi cürümlerine ortak etmişlerdir.

Türkiye'deki rejimdir sanık sandalyesine oturtulan !
İnfo-Türk, Ocak 1977

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun Kıbrıs Hükümeti'nin isteği üzerine Türkiye'nin Kıbrıs'taki tutumu ile ilgili olarak düzenlediği rapor, nihayet Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne yollanmıştır.

Raporda özet olarak, 1974 askeri harekatından sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin adada insan hak ve özgürlüklerini çiğneyen yöntemler uyguladığı belgelenerek Türkiye sanık sandalyesine oturtulmaktadır.

Bu tesbitlerin aksini kanıtlama imkanı olmadığı takdirde, ki Türkiye Hükümeti usul bakımından İnsan Hakları Komisyonu'nun bu yoldaki çağrılarını hiçe sayarak bu olanağı kendi eliyle esasen ortadan kaldırmıştır, hazırlanan raporun tabii sonucu, Türkiye'nin, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kararıyla Avrupa Konseyi üyeliğinden ihraç edilmesidir.

Ancak böyle konularda sadece insan haklarına ilişkin endişeler değil, uluslararası diplomasinin perde arkası hesapları da büyük rol oynadığından, hukuken saptanmış ithamların siyasi bir kararla sonuçlanması zaman alabilir, hatta Avrupa Konseyi kulislerinde uzun süre bir "pazarlık" unsuru olarak da kullanılabilir.

Pratik sonucu ne olursa olsun, şimdilik üzerinde dikkatle durulması gereken nokta, Türkiye'nin başka bir devletin toprakları üzerinde insan hak ve özgürlüklerini ihlal etme suçlaması altında bulunması ve bu suçlamaları bertataraf edecek bir çabayı da göstermemiş olmasıdır.

İnsan Hakları Komisyonu Raporu'nun açıklanması, Türkiye'nin siyasal çevrelerinde değişik yorum ve tepkilere yolaçmıştır. Sağdan ve şovenlikten kaynaklanan bir tepki, uluslararası gözlemciler tarafından yapılan tesbitleri hiçe sayıp asıl Yunanlıların Türkler üzerinde insanlık dışı işlemler yaptıklarını ileri sürerek, tüm Avrupa'nın Türkiye'ye düşmanlığını bir kez daha gösterdiği safsatasını yaymaktır.

Orta-yol ve orta-sol çevrelerden gelen tepki ise, sorunun daha çok usule ilişkin yanları üzerinde durarak, Demirel Hükümeti'ni bu konuda gereken diplomatik uyanıklığı ve çabayı göstermemekle suçlamak, "bütün Avrupa'nın saygısını kazanmış" Ecevit iktidarda bulunsaydı böyle bir kararın çıkamayacağı propagandasını yapmaktır.

Uluslararası forumlarda bir ülke hakkında belli önyargılarla bir takım kararların alınması, hele hele bir Yunan kulisine kanarak stratejik bakımdan büyük önem taşıyan bir ülke hakkında onu yeni tercihler aramaya itebilecek tavırlar takınılması mümkün değildir. Bunun aksini iddia etmek, uluslararası konjonktürel gelişmelerden hiç haberdar olmayan, dünyadaki gelişmelere kulaklarını tıkayan, bırakın sosyalist ülkeler basınını, batı basınını, Türkiye gazetelerinin haber kaynakları sınırlı dış politika sayfalarını dahi izlemek zahmetine katlanmayan çağdışı kafaların hezeyanlarından başka bir anlam taşımaz.

Dünyadaki gelişmeleri izleyenler hatırlar: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun, "insan hak ve özgürlüklerini çiğnediği" için Avrupa Konseyi'nden atılması gerektiğine dair hakkında rapor verdiği ilk ülke Türkiye değil, o diplomatik kulisi "efsaneleştirilen" Yunanistan olmuştur.

İkinci önemli nokta da, uluslararası forumlarda yine "efsaneleştirilen" kişilerin değil, gerçeklerin, belgelerin, tavırların rol oynamakta olmasıdır. Bu bakımdan, "Demirel değil de Ecevit başbakan olsaydı İnsan Hakları Komisyonu'nun raporu başka türlü çıkardı" iddiası da ciddiyetten uzaktır. Çünkü, İnsan Hakları Komisyonu'nda yargılanan kişiler değil, o kişilerin temsil ettiği hükümetlerin, rejimlerin insan hakları planındaki tavırlarıdır, uygulamalarıdır.

1. İnsan Hakları Komisyonu'na getirilen olaylar, Ecevit'in başbakan bulunduğu dönemde, onun hükümetinin verdiği emirle gerçekleştirilen askeri operasyon sırasında ve sonrasında olmuştur,

2. Hükümetten ayrıldıktan sonra da, Ecevit'ten, Kıbrıs'ta Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından girişilen insan hak ve özgürlüklerine aykırı icraat konusunda herhangi bir eleştiri ve kınama gelmemiştir,

3. İngiliz emperyalizminin ücretli ajanı olan ve faşist icraatı bakımından Nikos Sampson'dan aşağı kalmayan bir Rauf Denktaş'ı, "Barış Harekatı"ndan sonra da Kıbrıs Türk Cemaati'nin başında tutmağa devam eden, ona yetki veren yine Ecevit Hükümeti'dir.

4. Ve nihayet, uluslararası forumda değerlendirme yapılırken şu çıplak gerçek de gözlerden kaçmamıştır:

Kıbrıs Harekatı'nı önceleyen yıllarda gerek Türkiye, gerekse Yunanistan ortak bir kaderi yaşamışlardır. Her iki ülke de, işkenceci generallerin ve albayların kanlı baskı rejimi altında çile çekmiştir. İşkenceciler, insan hak ve özgürlüklerini ihlal edenler, kan dökenler bellidir, bunlara dair her iki ülkede de binlerce belge, tutanak yayınlanmıştır.

Ama sonra ne olmuştur?

Türkiye'de Ecevit daha iktidara gelmeden önce "işkenceciler hakkında hiçbir işlem yapılmayacağına" dair garantiler vermiş, iktidara geldikten sonra da, işkenceci subayları, "Kıbrıs Barış Harekatı" sırasında Kıbrıs'a yollayarak "kahraman"laştırmıştır.

Buna karşılık, aynı harekat sonunda iktidara gelen Karamanlis Hükümeti'nin ilk yaptığı işlerden biri, işkenceci subayları, kanlı terör döneminin sorumlularını mahkemelere çekip hesap sormak olmuştur. Dünya kamuoyu ve hele hele insan haklarının uygulanmasını denetlemekle sorumlu İnsan Hakları Komisyonu gibi kuruluşların gözlerinden bu gerçekleri kaçırmaya imkan yoktur.

Ve nihayet, bu olayın bir başka yönünü de açmak zorunludur. Bu, Türkiye 'nin "insan haklarını çiğnediği" iddiasıyla Avrupa Konseyi 'ne ilk şikayet edilişi de değildir.

12 Mart rejiminin Türkiye'de ilerici kıyımına giriştiği 1971-1973 döneminde de Türkiye rejiminin durumu, Avrupa Konseyi'nin başka organlarında, yani Siyasal İşler Komisyonu'nda ve Danışma Konseyi'nde defalarca tartışılmış, hatta işkence iddialarını tahkik etmek üzere 1973 yazında özel bir komisyon da kurulmuştu.

Söz konusu komisyonun çalışmasını, o zaman seçim kampanyasına girmiş bulunan CHP Genel Başkanı Ecevit, temsilcisi Mustafa Üstündağ aracılığıyla, ve "yakında seçimler yapılacak ve partim iktidara gelecektir, bu bakımdan dış müdahaleler olumsuz etkiler yapabilir" gerekçesiyle engellemek için elinden gelen herşeyi yapmıştır. Ve söz konusu komisyon da, bu görüşü dikkate alarak, çalışmalarını askıya almış ve Ecevit'in iktidara gelerek Türkiye' de insan hak ve özgürlüklerini egemen kılma yolundaki icraatını beklemeyi kararlaştırmıştır.

Olayın üzerinden tam dört yıl geçmiştir.

- Türkiye'de faşist komandolar sokaklarda her gün yeni bir cinayet işlemektedir.

- İşkenceler tüm hunharlığıyla sürdürülmektedir.

- Düşünceye ve her türlü demokratik örgütlenme ve eyleme karşı çağdışı baskılar yoğunlaşmıştır.

- Mussolini'nin faşist 141 ve 142. maddeleri hâlâ Türk Ceza Kanunu'nda vardır ve bu maddelere göre ilericiler tutuklanmakta, mahkum edilmektedir.

- Ve nihayet Türkiye, Avrupa Konseyi üyesi ülkeler arasında "Komünist Partisi'nin yasak bulundugu" tek ülke olmak durumunu sürdürmektedir. Avrupa Konseyi bünyesinde komünist partilerinin bağımsız grup kurdukları bir dönemde, Konsey'in üyesi bir ülkede böylesi bir yasak, hiçbir politik veya stratejik gerekçe ile izah edilip geçiştirilemez.

Son bir nokta daha: "Efsanevi" Yunan kulisi sansasyonuna çok meraklı çevreler bilmelidirler ki, bugün o kulisi sürdürdüklerini iddia ettikleri Yunanlılar, yedi yıl önce Albaylar Yunanistanı'nın Avrupa Konseyi'nden atılması için mücadele veren aynı Yunanlılardır. Başarmışlardır, çünkü mücadelelerini, yukarıda da belirtildiği gibi, uluslararası forumlarda geçerli tek silaha, insan haklarına saygıya, somut tavırlara ve belgelere dayandırmışlardır.

Türkiye'de insan haklarına saygılı, tüm siyasal görüşlere ifade ve örgütlenme olanağı sağlayan bir rejimin kurulması yolundaki mücadelede de, en geniş uluslararası destek, yine o çevrelerden gelmiştir ve gelmektedir.

İçine girdiğimiz 1977 yılı Türkiye için bir dönüm noktasıdır. Türkiye halkının demokratik, özgürlükçü ve ileriye yönelik özlemlerini niceliksel olarak temsil eden CHP ve onun lideri Ecevit, bu yönelişe layık bir seçim platformuyla mücadeleye girmek zorundadır.

Uluslararası forumlarda Türkiye adına başarı kazanmanın asgari koşulu, böyle bir programı gerçekleştirmektir. Türkiye'de faşist terörü mevzuatıyla, icraatıyla, kadrosuyla ortadan kaldıracak bir rejimi gerçekleştirmek, aynı rejimi bağımsız Kıbrıs'ta da egemen kılmaktır.

Bu gerçekleştiği takdirde, Türkiye, uluslararası forumlarda en büyük desteği, hem de hiç ummadığı çevrelerden

kazanacaktır. Çünkü, Türkiye'deki rejimdir uluslararası forumlarda sanık sandalyesine oturtulan, Türkiye değil, Türkiye halkı değil!

İşçi sınıfımızın Avrupa kesiminin yeni mücadele yılı
İnfo-Türk, Eylül 1977

Avrupa'da iki aylık yaz tatili sona erdi. Avrupa ülkelerinin yerlileri gibi, bu ülkelerde çalışan 1 milyona yakın Türkiyeli işçi de iki aylık tatil dönemini, bir yandan yakınlarına geçici de olsa kavuşma sevinci, öte yandan yeni üzüntüler, yeni düş kırıklıklarıyla, fakat hepsinin ötesinde gördükleri ihmal ve hattâ ihanetten dolayı daha bilenmiş ve bilinçlenmiş olarak tamamladılar.

Avrupa'da bantlar yine dönmekte, presler yine inmekte, yüzlerce metre derinliklerde matkaplar yine kıvılcımlar saçarak karanlıkları yırtmakta, ve Avrupa kapitalizminin ürünleri, bir bölüğüyle yine Türkiyeli işçilerin ellerinde biçimlenmektedir.

Türk hükümetleri tarafından hiçbir güvence sağlanmadan Avrupa kapitalistlerine tütün veya pamuk balyası gibi, fındık veya incir çuvalı gibi, kilo ve kalite hesabına vurularak satılan Türkiyeli işçilerin sorunları, büyük umut bağlanan 5 Haziran genel seçimleri sonunda da çözüme bağlanmaktan uzak kalmıştır.

Türkiyeli işçilerin sorunları, genel seçimlerden bir süre önce, 26-27 Şubat tarihlerinde Almanya'da toplanan Büyük İşçi Kurultayı'nda ayrıntılı olarak açıklanmış, bir yandan bu sorunların çözümü için Türkiyeli işçilerin kendi aralarında federatif bir örgütlenmeye gitmeleri kararlaştırılırken, öte yandan seçime «tek başına iktidar olmak » iddiasıyla katılan sosyal demokrat CHP'ye, bunları çözüme bağlayacağı umuduyla kayıtsız şartsız destek verilmişti.

CHP tek başına yada kendisinin ağır basacağı bir koalisyon biçiminde iktidara gelseydi, parlamentoda CHP'nin solunda bir denetim ve teşvik unsuru olmadıkça, bu sorunların ne denli üstesinden gelebilirdi? Bu sorunun analizini daha önceki bültenlerde yapmış bulunuyorduk. Bugün için fiili durum, böyle bir iktidarın dahi gerçekleşememiş olmasıdır. İşçi düşmanı «Milliyetçi Cephe» Hükümeti, daha «arınmış bir yapıyla» yani daha ne yaptığını bilen bir sınıfsal tutarlılıkla, işçi ve halk düşmanı, demokrasi düşmanı, barış düşmanı siyasetleri uygulamak üzere yeniden iktidardadır.

Ve Büyük İşçi Kurultayı'nda saptanan sorunlar, en azından çözümü Türkiye'deki iktidarın kararını gerektiren yanlarıyla, çığ gibi ortada durmaktadır.

Ama bu, Türkiye'de işçi düşmanı bir iktidar başta olduğu için mücadelenin durdurulacağı veya tavsatılacağı anlamına gelmez. Aksine, İşçi Kurultayı'nda saptanan hedeflere ulaşılması için mücadele daha yoğun olarak sürdürülecektir. Büyük İşçi Kurultayı'na bir delegasyonla katılan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), bu konuda mücadele sözü vermiştir. Şu halde, yukarıda belirtilen mücadele, Türkiye işçi sınıfının, Türkiye'deki ve Avrupa'daki kesimlerinin birlikte, bütünsel mücadelesinin ana bölümlerinden biri olacaktır.

Kimin kime yardım ettiği iyi bilinmelidir: Bu mücadelenin anlamını tam kavrayabilmek ve bu anlayış içinde daha etkin katkıda bulunabilmek için, İşçi Kurultayı'nın yaptığı aşağıdaki saptamaları bir daha gözden geçirmek gerekir:

Avrupa'da Türkiyeli işçilerin çalıştırılmakta olması, gerek Avrupa kapitalistlerinin, gerekse onların işbirlikçisi Türkiye'deki egemen çevrelerin iddia ettiği gibi, Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunmak, döviz kıtlığını gidermek, işsizlere ve açlara iş ve ekmek lütfetmek anlamına gelmez. Aksine, Türkiyeli işçiler yaban ellerde alınteri dökerek Avrupa kapitalist ülkelerinin daha da zenginleşmesine katkıda bulunmaktadırlar. Şöyle ki:

- Avrupa'da gerek sanayi sektörü, gerekse hizmetler sektörünün genişletilmesi, böylece üretimin ve refah seviyesinin yükselmesi, ancak yabancı işçiler sayesinde mümkün olabilmiştir.

- Avrupa ülkeleri, 20 yaşında bir insanı çalışabilir bir işçi durumuna getirmek için 400 Bin Türk Lirası'na eşit yatırım yapmak zorundadır, Türkiye' den yetişmiş işçi getirtmekle, böyle bir yatırımdan kurtulmaktadırlar. Yani, Avrupa ülkeleri, Türkiye halkının, 1 milyon işçiyi yetiştirmek için yaptığı 400 milyar Türk Liralık yatırımın üstüne oturmuştur.

- Avrupa ülkelerinde çalışanların yaş ortalaması yüksek, dolayısıyla verimleri düşüktür. Türkiye'den Avrupa'ya geleceklerin 45 yaşından yüksek olmaması şart koşulmak suretiyle, Türkiye insanı, Avrupa'da emek gücünün gençleştirilmesinde ve verimin yükseltilmesinde kullanılmaktadır.

- Özellikle ilk yıllarda Türkiye'den gelen işçilerin bilinç seviyelerinin düşük olmasından yararlanarak iş yoğunluğu artırılmak, örneğin bantların hızı iki misline çıkartılmak suretiyle sömürü katmerleştirilmiştir.

- Bu enternasyonal yedek işçi ordusu, alınan bir dizi hukuki ve politik önlemlerle sürekli hareket halinde ve her an emre hazır bir işgücü durumunda tutulmaktadır. Bu ise, kapitalist sömürünün artırılması için bir başka olanak doğurmakta, üstelik yerli işçilere karşı da bir silah olarak kullanılmaktadır.

- Yabancı işçi, gelir vergisi, sosyal sigorta primleri ödeme konularında o ülkenin vatandaşlarıyla eşit yükümlülükler altındadır. Buna karşılık, o ülke vatandaşlarının sahip bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel hakların çoğunluğundan yoksundur. Böylece Avrupa kapitalizmi, aldığının karşılığını vermemek suretiyle de yabancı işçilerin sırtından ekstra kazanç sağlamaktadır.

- Ve nihayet bir milyona yakın Türkiyeli işçi Avrupa'da kazandıkları paranın ya tamamını yada tamamına yakın kısmını yine bu ülkelerde harcayarak ve hatta tasarruf ede-

bildikleri paraları da bu ülkelerin bankalarında tutarak yine Avrupa kapitalizmine ekstra pazarlama ve sermaye birikimi olanağı sağlamaktadırlar.

Gelişmiş Avrupa ülkelerinde ilkel sömürü yöntemleri:

Avrupa kapitalistleri, Türkiyeli işçiler de dahil olmak üzere, yabancı işçileri, özellikle alt ücret gruplarında çalıştırmakta, işten çıkartma tehditleriyle en zor, en tehlikeli ve sağlık bozucu işleri hızlı ve yoğun bir şekilde yapmağa zorlamaktadırlar. Bu nedenle, yabancı işçiler arasındaki iş kazaları, yerli işçilerinkine oranla 2,5 mislidir.

Erkek yabancı işçilerin yüzde 94'ü, kadın yabancı işçilerin yüzde 97'si mesleki eğitim ve mesleki ilerleme olanaklarından yoksun bırakılmaktadırlar. Böylece, yabancı işçilerin ezici çoğunluğu ömür boyu niteliksiz işçi olarak kalmağa mahkum edilmektedirler.

Çalışma izinleri sınırlandırılarak, göç yasaklanarak yüzbinlerce işçi "turist işçi" veya "kaçak işçi" statüsünde Avrupa kapitalistlerinin "özel malı" durumuna düşürülmekte, vergisini ve sigortasını ödemeden düşük ücretlerle çalıştırdığı bu işçilerin sırtından da patronlar ekstra milyonlar vurmaktadır.

Yabancı işçiler, sağlık koşullarından yoksun, savaş kalıntısı, yıkıma terkedilmiş evlerde fahiş kiralarla oturmağa mecbur edilmekte, Avrupa'nın en gelişmiş şehirlerinin kenar semtlerinde Türk gettoları oluşturulmaktadır. Aynı kalitedeki bir eve yabancı işçi, Avrupalı yerli vatandaşa göre yüzde 30'dan daha fazla kira ödemek zorundadır. Bazı büyük fabrika ve işletmelerin yabancı işçilere verdikleri lojmanlarda ise, işçinin aylık ücretinin üçte biri, hattâ bazen yarısına yakın kısmı "kira" olarak kesilmekte, patron buradan da çıkar sağlamaktadır.

Bir başka soygun yolu ise, yine işçilerin aylık ücretinden yapılan zoraki yemek kesintileridir. Türkiyeli işçiden, yemeyip çöpe döktüğü domuz etli yemek karşılığında kesilen paralar da patronun kesesine inmektedir.

Yabancı işçi çocuklarına eğitim ve öğretim dalında kapılar tamamen kapatılmıştır. Patronlar düzeni, böylece Türkiyeli işçi çocuklarını, hem kendi ana dilini, hem de bulunduğu ülkenin dilini öğrenemez durumda bırakmakta, bunların büyük kısmı niteliksiz yedek işçi ordusu saflarına katılırken, bir kısmı da lumpen-proleterler haline dönüşmektedir.

Uygulanan yabancılar yasaları, Yabancılar Polisi'ne verilen olağanüstü yetkiler, tamamen yabancı işçilerin ekonomik, politik hakları konusunda bilinçlenmelerini, örgütlenmelerini ve mücadele vermelerini önlemeye yöneliktir. O ülkenin yerlisi için "kutsal" sayılan temel hak ve özgürlükler, Yabancılar Yasası'ndaki "ülke düzenini bozucu yada o ülkenin bir başka ülke ile ilişkilerini tehlikeye düşürücü eylemde bulunan yabancının sınırdışı edilebileceği" hükmüyle ayaklar altına alınmaktadır. Bu,insan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne olduğu kadar, Helsinki Anlaşması'na da aykırıdır.

İşçi Kurultayı'nda uğrunda mücadele edilmesi kararlaştırılan hedefler bugün de hiçbir istisnası olmadan geçerlidir.

Avrupa'daki işçilerin demokrasi mücadelesindeki yeri:

Kuşkusuz ki, Avrupa'daki Türkiyeli işçilerin mücadelesi, yukarıda sayılan kendilerine özgü hedeflerle de sınırlı değildir. Türkiye işçi sınıfının bir parçası olarak, Türkiye'de başta işçi sınıfı olmak üzere demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm ve barış güçlerinin yürüttükleri kitlesel mücadelede, Avrupa'daki Türkiyeli işçiler de etkin şekilde yeralmaktadır.

Bunun somut örnekleri, geçen yıl DGM'lere karşı yürütülen direnişte, 1 Mayıs İşçi Kırımı'na karşı girişilen protesto hareketlerinde, genel seçimler sırasında takınılan anti-faşist tavırda, Türkiye'de maden işçilerinin yürüttükleri MESS grevini destekleme kampanyalarında görülmüştür.

Son olarak Milliyetçi Cephe'nin Türkiye'de yeniden hükümet kurması ve baskı dönemini sürdürmesi üzerine, başta DİSK olmak üzere sendikaların ve demokratik kitle örgütlerinin başlattıkları demokratik bir cephe oluşturulması çalışmaları da Türkiye dışındaki işçiler tarafından dikkatle

izlenmekte ve gerçekçi bir platform üzerinde en geniş demokratik çevreleri bir araya getirecek bir cephenin kurulması düşüncesi, tüm Türkiyeli işçi örgütleri ve sendikalı işçiler tarafından desteklenmektedir.

Yurt dışındaki Türkiyeli işçilerin devrimci tavrı, sadece kendi sorunları ya da Türkiye'nin sorunlarıyla da sınırlı kalmamaktadır. Proleter enternasyonalizmi ilkesinden hareket edilerek, her vesilede işçi sınıfının uluslararası dayanışmasına katkıda bulunulmaktadır. Türkiye'de egemen çevrelerin dayattığı enternasyonalist ilişkiler kuramama çemberi, Avrupa ülkelerinde geçerli olmadığı için, bu konuda ilk adımları Avrupa'daki Türkiyeli işçiler atmışlardır. Birlikte ekmek, demokrasi, sosyalizm ve barış kavgası verdikleri yerli ve diğer göçmen işçilerle birlikte ortak tavır almak, Avrupa'daki Türkiyeli işçilerin günlük pratiği içindedir.

Türkiye işçi sınıfının Avrupa'daki milyonluk kesimi, tüm bu özellikleriyle, Türkiye'de oluşturulmakta olan demokratik cephenin vazgeçilmez etkin bir gücüdür. Türkiye'de ortak bir demokratik cepheye yönelen ilerici güçler, ortak mücadele platformuna, Avrupa'daki Türkiyeli işçilerin yukarıda özetlenen hedeflerini de almalıdırlar.

İşçi sınıfının bu kesiminin sorunlarını da içerdiği ölçüde ortak platform daha gerçekçi olacak ve yine bu kesimin cephe saflarındaki doğal yerini gerektiğince değerlendirebildiği ölçüde, daha büyük bir etkinliğe ulaşacaktır.

CHP iktidarı yurt dışındaki işçilere yeni tuzak kuruyor

İnfo-Türk, Mayıs 1979

Bundan bir süre önce yurt dışında Türkiyeli işçilerle temas gezisi yapan Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İşgüzar, Türkiye'ye dönüşünde Başbakan Bülent Ecevit'e bir gizli

rapor vererek, yurt dışındaki ilerici işçi ve aydınlara karşı bir dizi polisiye tedbir alınması önerisinde bulunmuştu. Bu önlemlerin başında ise, bu kişilerin pasaportlarının ellerinden alınması, hattâ vatandaşlıktan çıkartılmaları geliyordu. Bay İşgüzar'ın yeni bir işgüzarlığı gibi görünen bu girişimin aslında CHP iktidarının çoktandır tezgahında bulunduğu, hatta söz konusu polisiye önlemlerin parlamentodan geçme aşamasında olduğu, 19 Mayıs günlü gazetelerde yayınlanan bir haberle anlaşılmıştır.

Habere göre, "Meclis Dışişleri Komisyonu'nda, yurt dışında ve yurt içinde devlet güvenliği aleyhinde faaliyetleri saptananların vatandaşlıktan çıkartılmasını öngören kanun teklifi görüşülerek kabul edilmiştir.

CHP Kastamonu Milletvekili Sabri Tığlı'nın teklifine göre, yurt dışında veya içinde devlet güvenliği aleyhinde bulunan ve her ne suretle olursa olsun, yurt dışına çıkanlardan yurda dönmeleri için yapılan uyarıya mazeretsiz olarak üç ay içinde icabet etmeyenlerin Türk vatandaşlığından çıkarılması da kabul edilmiştir."

Teklif bir CHP'li tarafından getirildiğine ve komisyondan da CHP'li üyelerin oylarına dayanarak geçtiğine göre, yakında Meclis Genel Kurulu'ndan ve Senato'dan da geçmesi sürpriz olmayacaktır.

CHP'nin kendi solundaki güçleri tehdit altında bulundurmak amacıyla hazırladığı anlaşılan bu öneri yasalaşırsa, ileride sadece sosyalistler için değil aynı zamanda bizzat CHP'nin kendi mensupları için de bir demoklesin kılıcı olacaktır.

Halen sürdürmekte olduğu başarısız siyasetlerden ötürü yarın mevcut hükümet şu veya bu şekilde sağ muhalefet tarafından altedilirse, yeni bir "MC" iktidarının veya bir askeri cuntanın elinde bu yasa hiç kuşkusuz en acımasız şekilde işletilecektir.

1971-1973 askeri baskı döneminde ve onu izleyen "MC" iktidarları döneminde, yurt dışındaki ilericilerin faaliyetlerini engelliyebilmek için zamanın hükümetleri böyle bir imkana

çok gereksinme duymuşlar, fakat yasal engeller yüzünden birşey yapamamışlardı. Ama bugün "Türkiye'yi demokratikleştirme" iddiasıyla işbaşına gelmiş olan Ecevit Hükümeti, böylesi bir olanağı gerici güçlere kendi eliyle sunmaktadır. "Devlet güvenliği", iktidarların siyasal eğilimlerine göre, fil misali, her istikamete yorumlanabilecek bir kavramdır. Baştaki hükümetin anti-demokratik uygulamalarını yurt dışında eleştirmek de, faşist bir iktidar tarafından "devlet güvenliği aleyhine faaliyet" şeklinde yorumlanabilir.

Nitekim "devlet güvenlik mahkemeleri" konusundaki polemikler, "devlet güvenliğinden" kimin ne anladığını açık seçik göstermiştir.

Gerici bir iktidar kurulması halinde, CHP'nin yurt dışındaki ilerici üyeleri ve taraftarları da, yapacakları herhangi bir eleştiriden ötürü, "devlet güvenliğini ihlal ettikleri" gerekçesiyle pasaportlarından ve vatandaşlık haklarından yoksun edilebilirler.

Kaldı ki, böyle bir yasayı getirmekle CHP iktidarı kendi kendisiyle de·çelişkiye düşmektedir. Bilindiği gibi, yurt dışındaki işçilere "çifte vatandaşlık" hakkı tanınmasını öngören bir tasarı da·meclistedir. Hem Türkiye Cumhuriyeti, hem de Fransız Cumhuriyeti vatandaşı olan bir Türkiyeli, söz gelimi Fransız Komünist Partisi'ne üye olduğu ve Türkiye'de mevcut olan hükümetin felsefesine ve siyasetine aykırı siyasal çalışmalar yaptığı takdirde ne olacaktır?

Fransız Anayasası'na göre bu kişi Fransa'da en doğal anayasal hakkını kullanırken, Türkiye'deki gerici bir hükümet aynı kişiyi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından atmaya kalkabilecektir. Böyle bir durum, herhalde uluslararası planda Türkiye'yi yeni açmazlara sürükleyecektir.

Bu bakımdan, Dışişleri Komisyonu'ndan geçmiş bulunan bu anti-demokratik yasa önerisinin Meclis Genel Kurulu'ndan ve Senato'dan geçmemesi için, CHP'li ilericiler de dahil, tüm demokratik güçler seferber olmalı, ilerici güçlere karşı hazırlanan bu tuzağı zamanında bozmalıdırlar.

MHP'nin yurt dışı faaliyetleri üzerine açıklamalar
İnfo-Türk, Eylül 1979

Türkiye'de kanlı siyasal terörün başlıca sorumlusu olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin işlettiği cinayetler her geçen gün yeni yeni belgeler ve itiraflarla açığa çıkarken, bu örgütün yurt dışındaki faaliyetlerinin inkar kabul etmez belgeleri de, Cumhuriyet Gazetesi'nin arka arkaya yaptığı yayınlarda ortaya konulmuştur.

Bilindiği gibi, Milliyetçi Hareket Partisi'nin yurt dışında örgütlü faaliyet sürdürmesi üzerine Anayasa Mahkemesi, bu partiye, 1976 yılı sonuna kadar yurt dışındaki şubelerini kapatmadığı takdirde, hakkında kapatma kararı alacağını bildirmişti. Bu karar üzerine, MHP yönetimi, 1976 Ekim'inde Anayasa Mahkemesi'ne, yurt dışındaki tüm örgütlerini kapattığını duyurmuştu.

Ancak, Cumhuriyet Gazetesi'nin açıkladığı yeni belgelere göre, MHP, bu duyurudan aylarca sonra yurt dışında parti olarak örgütsel faaliyetini sürdürrmeğe devam etmiştir. Nitekim, MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, 1977 genel seçimlerinden sonra, yeniden başbakan yardımcısı olur olmaz, 28 Temmuz 1977 tarihinde "Milliyetçi Hareket Partisi-Almanya Yürütme Kurulu Başkanlığı"na hitaben gönderdiği bir yazıda, parti çalışmalarının dernek görüntüsü altında illegal olarak yürütülmesini ve Federal Almanya'nın faşist partisi olan NPD ile işbirliğinden yararlanılmasını istemiştir.

Türkeş'in söz konusu mektubunda şöyle denilmektedir: "…Türkiye'de partimiz için süregelen sözkonusu olumlu gelişmelerin Batı Avrupa'da çalışan ve öğrenim gören soydaşlarımıza da intikal ettirilmesi, MHP Almanya Yürütme Kurulu'nun Kemten, Berlin, Hannover, Köln, Münih ve Stuttgart otonom seksiyonlarındaki faaliyetlerinin hızlandırılmasını gerektirmektedir. Adı geçen kent ve yörelerde örgütlenme çalışmalarına ağırlık verilerek öngörülen sonuçların elde edilebilmesi için NPD ile partimiz arasında kurulan işbirliğinden, onların tecrübe

ve yöntemlerinden Genel Merkezce gönderilen talimatlara istinaden yararlanılmalıdır…

"Partimizin örgütlenmesi o denli geniş tutulmaldır ki, kurulan özel ekipler aracılığı ile lojman, işyeri, ocak ve kulüplere daha sık gidilerek MHP'nin ideoloji ve doktrinini dile getiren kitap, broşür ve yazılar dağıtılmasına önem verilmelidir. Zira propagandanın en önemli unsuru iddia ve tekrardır. Bu ana kadar elde edilen tecrübe ve çalışmalara arkalanarak partinin yurt dışındaki yan kuruluşları olan Bozkurt Atatürk, Türk Ocakları, Milliyetçi Türk İşçileri Derneği, Ülkü Ocakları vb ile daha sıkı ilişkiler kurularak bunlardan daha verimli biçimde yararlanılacaktır. Bu yönde özel eğitim görmüş ekiplere öncelik verilmelidir. Böylece Türk gençlerini toplayarak Milliyetçi ve Türkçü ideoloji etrafında birleştirmek suretiyle bunlar arasındaki güvenilebilir kişiler parti üyesi yapılacaktır.

"Son zamanda MHP'nin başarı ve hamlelerini gözü götürmeyenlerin sol basın aracılığıyla giriştikleri yıpratma yeltenişlerine karşı koymak amacıyla parti çalışmalarının dernekler yasası muvacehesindeymiş gibi yürütülmesi zorunludur…

Bu hususta asayiş görevlilerine koz verilmemesi için (komünist elemanları sindirme, Cumhuriyet, Politika, Vatan v.s. solcu gazeteleri okuyanlara karşı bazı önlemlerin uygulanmasında) komando ve Ülkücülerin 21 Mart 1977 tarihli Genel Merkez'in talimat ve istemlerine uyarak hareket etmeleri gereklidir.

"Yıl sonuna kadar B. Almanya'dan yurda dönmesi muhtemel Ülkücü ve Milliyetçilere anavatanda da parti hizmetlerine en çok yarar getirmesine elverişli çalışma yerleri sağlanacaktır.

"Son zamanda, soydaşlarımız arasındaki MHP'ye para yardımı kampanyası beklenenin üstünde neticeler vermiştir. Bu asil ve milliyetçilik görevinin icrasından dolayı tekrar teşekkür eder, bütün çalışmalarınızda yeni yeni başarılar temenni ederim."

Alparslan Türkeş ile Alman faşist partisi lideri arasında mektuplaşma yine Cumhuriyet Gazetesi'nin 19 Eylül 1979 tarihli sayısında açıklanmıştır. Alman faşist partisi NPD'nin lideri Adolp Von Thadden'in, 1970 yılında MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in bir mektubuna cevaben yazmış olduğu ve iki parti arasındaki yakın işbirliğini kanıtlayan mektupta şöyle denilmektedir:

"Sayın Türkeş,

"Mektubunuz beni çok sevindirdi. Benim ve partim hakkındaki övücü sözleriniz için çok teşekkür ederim. Partilerimiz arasında amaç birliğine ilişkin anlayışınız beni özellikle çok sevindirdi.

"…Partilerimiz arasında temel ortak ideolojik ilkeler mevcuttur. Bu dostluk ilişkilerini geliştirmeyi ve güçlendirmeyi sizin de arzuladığınıza eminim. Bu nedenle, partilerimiz arasındaki ilişkileri kapsamlı bir biçimde geliştirmeye yönelik önerilerinizi memnuniyetle karşılıyorum. Gençlik kollarının gruplar halinde mübadelesini oybirliğiyle kabul ettik.

"…Sizi kişisel misafirim olarak kabul etmeme izin verir misiniz? Ülkelerimizin politik sorunlarını konuşmak ve karşılıklı yardım olanaklarını aramak benim için büyük bir zevk olacaktır."

Bilindiği gibi, NPD, Federal Almanya'da nazizmi canlandırmak üzere kurulmuş olan neo-faşist bir örgüttür ve diğer ülkelerdeki aynı türden faşist kuruluşlarla yakın işbirliği halindedir. Bu örgütün diğer faşist örgütlerle birlikte oluşturduğu bir de "Euro-droite" (Avrupa Sağı) hareketi mevcuttur. MHP'nin temsilcileri de, Avrupa Sağı toplantılarına katılmakta, bulundukları ülkelerde, Federal Almanya, Hollanda, Belçika ve Fransa'da yerli faşist örgütlerin her türlü desteğinden yararlanmaktadırlar.

MHP örgütleri milyonluk binalar satın alıyor: Yine Cumhuriyet Gazetesi'nin 3 Eylül 1979 tarihli diğer bir haberine göre, MHP yanlısı olarak bilinen bazı örgütler, son ay-

larda Federal Almanya'da milyonluk sermaye yatırımlarına girişmişlerdir. Bu çerçeve içinde, MHP eğilimli kişilerin yönettiği "İslam Kültür Herkezleri" ve "Ülkücü Dernekler" aracılığıyla örneğin Düsseldorf kentinin en işlek caddelerinden biri olan Graf-Adolf-Strasse'de 23 numaralı büyük bina bir süre önce peşin parayla satın alınmıştır. Söz konusu bina, gerek büyüklüğü ve gerekse konumu dolayısıyla bugünkü Batı Alman piyasasında bir milyon mark'ın üzerinde bir değer taşımaktadır.

Aynı şekilde, Hamburg ve Stuttgart şehirlerinde de MHP'liler milyonluk binalar satın almışlardır.

Ancak, Ulm kentindeki bir başka büyük binanın birbölümünün alımı sırasında, mal sahiplerinin vekilharcı Wolfgang Steiner adlı kişinin aşırı sağcı akımlara karşı olması nedeniyle engel çıkmıştır.

Ne var ki, bu bölümün hissedarlarından Allianz Sigorta Tröstü MHP'lilere satıştan yana olduğu için sorun mahkemeye yansımış bulunmaktadır.

MHP'liler ayrıca, komandolarını finanse etmek için kurdukları şirketere Türk işçilerinden para toplamak için de yoğun bir faaliyet sürdürmektedirler.

Hatırlanacağı üzere, Belçika'nın Heusden kentinde de, Ülkü Ocakları eski genel başkanının da katılmasıyla 17 Haziran günü böyle bir toplantı yapılmış bulunuyordu. Almanya'da Anayasayı Koruma Örgütü tarafından her yıl hazırlanan raporlardan 1978 yılına ait olanına göre, MHP çizgisindeki aşırı sağ dernekler Federal Almanya'da tehlikeli bir gelişme göstermektedirler".

1978 yılı içerisinde Almanya'da faaliyet gösteren 100 kadar ülkücü derneğin MHP tarafından kurulduğu ve bu partinin etkisi altında bulunduğu bildirilen raporda, MHP Genel Başkanı Türkeş'in sık sık Almanya'yı ziyaret etmesine de dikkat çekilerek, Türkeş'in de katıldığı toplantılarda konuşmacıların açıkça "zor kullanma"ya teşvikte bulundukları belirtilmektedir.

Öte yandan MHP'lilerin Hollanda'da faaliyetlerini yoğunlaştırmaları ve ölümle sonuçlanan kanlı olaylara yol açmaları nedeniyle, "Demokratlar 66" Partisi'nin milletvekilleri Brinkhorst ve Wessel-Tuinstra, parlamentoya verdikleri bir soru önergesinde Adalet Bakanı'ndan bu şiddet eylemleri karşısında ne önlem alındığını veya alınacağını sormuşlardır.

Tırmanan faşist teröre karşı daha etkin mücadele
İnfo-Türk, Aralık 1979

Faşist Milliyetçi Hareket Partisi'nin açık desteğiyle kurulan Demirel'in azınlık hükümeti, daha iktidarının birinci ayında, gündemindeki birinci maddenin, Türkiye emekçi halkının haklarını sınırlamak ve demokratik güçleri ezmek olduğunu kanıtlamıştır.

Bu amaçlara ulaşabilmek için, Demirel Hükümeti üç yöntemi birden uygulamağa çalışmaktadır:

1. Devlet kadrolarını tamamen değiştirmek, tüm kilit noktalarına azılı faşist ve gerici bilinen unsurları yerleştirmek,
2. Yasalarda anti-demokratik nitelikte değişiklikler yapmak,
3. Kitlesel terör uygulamak.

İlk önce tüm müsteşarların, daire müdürlerinin, valilerin ve emniyet müdürlerinin tamamen değiştirilmesiyle başlayan devlet aygıtını daha baskıcı kılma operasyonu, giderek en alt düzeydeki memurları ve görevlileri de hedef almağa başlamıştır. Özellikle tüm eğitim ve kültür kurumları teker teker faşizan eğilimli unsurlara teslim edilmektedir. Ecevit Hükümeti zamanında basılmış ders veya yardımcı kitapları yasaklatacak, Nazım Hikmet'in bir yapıtı üzerine kurulduğu için Devlet Balesi'nde "Bir Aşk Masalı" balesinin temsilini durduracak kadar gözü dönmüş bir kültür düşmanlığı uygulaması daha şimdiden başlatılmıştır.

Yasalarda anti-demokratik nitelikte değişiklikler yapmak üzere de derhal harekete geçilmiştir. Aslında Demirel Hükümeti, bu konuda hazıra konmuş da sayılmalıdır. Zira, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Dernekler Kanunu, Yerel Yönetimler Kanunu'nda temel hak ve özgürlükleri sınırlayıcı nitelikte değişiklikler yapılmasını öngören tasarılar, daha Ecevit Hükümeti zamanında hazırlanmıştır. Demirel, Ecevit'in eserini tamamlama durumundadır.

Keza, bir zamanlar işçi sınıfımızın ve demokratik güçlerin direnişi sonucunda ortadan kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni yeniden kurmak için de alelacele bir tasarı hazırlanmıştır. Ecevit ekibinin de, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin özüne karşı olmadığı, sadece biçim ve usul yönünden bazı farklı görüşlere sahip olduğu bilinmektedir.

Kaldı ki, geçen bir yıl süresince, sıkıyönetim komutanlarının yetkileri kısıldığı gerekçesiyle sıkıyönetimin uzatılmasına sürekli karşı çıkmış bulunan Demirel, iktidara gelir gelmez, ilk iş olarak sıkıyönetim komutanlarının yetkilerini artıran, sıkıyönetim mahkemeleri askeri yargıç ve savcılarının atanmasını tamamen genelkurmay başkanının yetkisine bırakan bir tasarı hazırlamıştır. Böylece, geçen dönemde aşırı sağ teröre karşı ödünsüz kovuşturmada bulunan, TCK'nın 141 ve 142. maddeleri aleyhinde Anayasa Mahkemesi'ne başvuran, MHP hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunan askeri savcı ve yargıçların icabına bakılmak istenmektedir.

Kitlesel terör: Demirel Hükümeti'nin, amaçları doğrultusunda başvurduğu üçüncü silah ise, kitlesel terördür. Hükümet değişikliğinden beri siyasal şiddet azalmak şöyle dursun, aksine nicel ve nitel olarak hızlı bir tırmanış göstermeğe başlamıştır.

Sadece Cavit Orhan Tütengil gibi ilerici bilimadamları faşist katillere temizletilmekle kalınmamakta, cenaze tören-

lerine katılan ilericilere, aydınlara, gençlere kolluk kuvvetleri hunharca saldırtılmaktadır.

Beşiktaş'ta olduğu gibi kahveler bombalanarak ilerici gençler kitle halinde öldürülmektedir.

TÖB-DER üyelerinin boykotu ve Kahramanmaraş Olayları'nın yıldönümündeki protesto olayları sonrasında olduğu gibi, terör tam kitlesel boyuta ulaştırılarak demokratik haklarını kullanan insanların-üzerine askeri birlikler, zırhlılar sevkedilmekte, bir günde beş altı bin kişi birden gözaltına alınmakta, sıkıyönetim

komutanlarının keyfi kararlarıyla TÖB-DER, Genç Öncü, İlerici Gençler Derneği gibi ilerici örgütler kapatılmakta, yöneticileri hakkında ağır ceza talepleriyle davalar açılmaktadır.

Öte yandan, MHP ve yan örgütlerinin lokallerine yapılan baskınlarda, öldürülecek ilerici aydınların listeleri, fotoğrafları ele geçirildiği, her türlü öldürücü silah bulunduğu halde, bu örgütlerin yöneticileri hâlâ ellerini kollarını sallayarak dolaşmakta, bir Türkeş, hükümetin baş desteği olarak yüksek perdeden demeçlerle devlet yönetimine yön vermektedir.

Başbakan Demirel de, bütün bu deliller ortada olduğu halde, AP Ortak Grubu'nda yaptığı konuşmada, aşırı sağ'a toz kondurmayarak, "Anarşinin kökünde Türklüğün ve Müslümanlığın en büyük düşmanı komünizm vardır. Devlet düşmanları mutlaka etkisiz hale getirilecektir, " diyerek sol'u boy hedefi göstermektedir.

Türkiye'nin büyük kapitalistlerinin açık desteğiyle iktidara gelmiş bulunan Demirel'in başka türlü davranması da esasen beklenemezdi. Yine büyük parababalarının istemlerine uygun olarak sıra, emekçi halkın ekonomik ve sosyal haklarını kısmaya da gelecektir. Nitekim, Odalar Birliği, Aralık ortalarında Demirel Hükümeti'ne verdiği "Ülkemizin önemli ve acil sorunlarına ilişkin görüşler ve öneriler" başlıklı raporda, genel bir ücret politikası saptanarak ücretlerde üst tavan konulması imkanlarının araştırılmasını, ayrıca

yatırım, vergi, pazarlama, kambiyo konularında da özel sektörü gözeten bir dizi kararlar alınmasını istemiştir.

Demirel Hükümeti'nin sermayeden yana tutumu, sadece Türkiye burjuvazisinin çıkarlarını savunmakla sınırlı olmayıp, Türkiye'nin kapılarını sonuna kadar açarak işgücü ve hammadde kaynaklarını emperyalist sermayeye peşkeş çekme boyutlarına varmaktadır. Demirel'in gerek tek başına iktidarda bulunduğu 1971 öncesi dönemdeki tutumu, gerek "MC" iktidarları döneminde izlediği siyasetler ve gerekse seçim kampanyası sırasında yaptığı konuşmalar göz önünde tutulursa, bu yöneliş sürpriz de değildir. Nitekim, Aralık ortalarında Brüksel'de yapılan NATO Bakanlar Toplantısı'nda NATO'ya sadakatin ve ABD'nin militarist emellerine hizmetin en yüz kızartıcı örnekleri verilmiş, ayrıca Türkiye'nin AET ile ilişkilerinin beş yıl süreyle askıya alınmasını isteyen Ecevit Hükümeti'nin öneri paketi, Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen tarafından geri alınmıştır.

CHP'nin Sallantısı ve Sosyalist Muhalefet: Faşist terörün ve emperyalizme teslimiyetçiliğin bu hızlı tırmanışı karşısında, gerek parlamenter ve gerekse kitlesel planda nicel olarak en büyük engeli CHP'nin oluşturması gerekmektedir. Çünkü, parlamentoda "sol" olarak temsil edilen tek siyasal parti odur ve Türkiye düzeyinde de aldığı oy itibariyle en büyük kitle desteğine sahip "sol" görünümlü siyasal örgüt de odur.

Ne var ki, yukarıda da değindiğimiz gibi, yasama planında Adalet Partisi azınlık iktidarının getirdiği önlemlerin çoğu daha Ecevit Hükümeti zamanında hazırlanmış olduğu için, CHP muhalefeti daha baştan eksikli durumdadır.

Üstelik, CHP'nin başındaki Ecevit ekibi, bu faşist tırmanış karşısında dışa dönük bir mücadele yürütecek yerde, kendi iç sorunlarının anti-demokratik çözümüyle meşguldür. Partinin tarihinde ilk kez İstanbul örgütüne, sırf genel merkez hizbine karşı oldukları için, topyekun işten el çektirilmiştir. Kurultay'da kısmen yatıştırılan iç kavgalar, bu Karakuşi

uygulamayla yeniden alevlendirilmiştir. Böylesi iç kavgalarla sarsılan bir CHP'nin, yükselen faşist teröre karşı etkin bir mücadele vermesi olası değildir.

Gerçi Parlamentoda bir grup CHP milletvekili, iktidarın önerdiği anti-demokratik yasalara karşı mücadele vereceklerini ve demokratik güçleri yasama planında savunacaklarını açıklamaktadır, ancak CHP parlamento gruplarının çoğunluğu, Ecevit siyasetinin izleyicisidirler.

Bu koşullarda, nicel gücü sınırlı olmakla birlikte, yine de faşist terörün tırmanışı karşısında tek tutarlı mücadele, bilimsel sosyalist çizgideki örgütlerden ve kişilerden gelmektedir.

Böyle olduğu içindir ki, Demirel Hükümeti'nin tırmandırdığı faşist terörün boy hedefi de bilimsel sosyalistler olmaktadır.

Bu güç koşullarda nesnel olarak demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin yürütücülüğü bilimsel sosyalistlerin omuzlarındadır. Bu, tarihsel ve bilimsel bir gerçeğin, Türkiye'nin güncel koşullarında somutlaşmasıdır.

Geçen dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de, demokratikleşme ve bağımsızlaşma mücadelesinde CHP sosyaldemokratlarından öncülük beklenemeyeceği, "kuyrukçuluk" hastalığından bir türlü kendilerini kurtaramayanların dahi artık fazla zorlanmadan farkedebileceği çıplak bir gerçektir.

CHP kitlelerinin objektif olarak bağımsızlıktan ve demokrasiden, hatta son çözümlemede sosyalizmden yana olması, CHP Parlamento Grubu'nda bu yönde mücadele veren bir azınlık bulunması, bu gerçeği gölgelemez. Bu güçlerin de mücadele saflarında dinamik bir biçimde yer alabilmeleri, ancak bilimsel sosyalistlerin doğru hedef göstermeleri, onları bu doğrultuda seferber edebilmeleriyle mümkündür.

Bu ise, herşeyden önce, halen çeşitli örgütlerde ve gruplarda kümelenmiş bulunan bilimsel sosyalistlerin, gerek işçi sınıfı siyasal hareketinin birliğini, gerekse onun çevresinde tüm anti-emperyalist ve demokratik güçlerin birliğini sağlayabilmelerine bağlıdır.

14 Ekim yerel seçimlerinden sonra, Türkiye bilimsel sosyalist hareketinin iki partisi, Türkiye İşçi Partisi ile Türkiye Sosyalist İşçi Partisi arasında, işçi sınıfının siyasal hareketinin birliğini sağlama yolunda başlatılan temaslar, olumlu bir gelişmedir.

Bu birleşme sürecinde, bilimsel sosyalist çizgide sayılabilecek diğer grup ve hareketlerin de yeralması düşünülebilir. Ancak, TİP Genel Başkanı Bohice Boran'ın İstanbul'da TİP İlçe Temsilcileri Toplantısı'ndaki konuşmasında belirttiği gibi: "Kimileri, politik yelpazenin sol başının kendilerinin tekelinde olduğunu vehmedip, emperyalizme ve faşizme karşı birlik çalışmalarını, gerçeklere ters düşen hegemonyacılığın aracı olarak kullanmak istiyorlar (...))Öyle, komünistlerin, sosyalistlerin, bilmem kimlerin birliği şeklinde formüle edilecek bir birliği, biz Türkiye işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi olarak kabul edemeyiz. Bu sekterlikten değil, ilkesellikten gelir."

Yurt dışındaki görevler açısından: CHP muhalefetinin perişanlığı, bunun yanısıra bilimsel sosyalist hareketin birlikten yoksunluğu ve bu nedenlerle anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede geniş kapsamlı birliklerin oluşturulamaması olgusu, yurt dışındaki Türkiyeliler açısından da geçerlidir.

Nitekim, CHP'nin iktidardan düşüşünden hemen sonra Hamburg'ta 24 Kasım 1979 günü yapılan Türkiye Halkçı Devrimci Federasyonu - Avrupa (THDF-A)'nın Kongresi, yurt dışındaki CHP'lilerin muhalefet döneminde bile etkin bir nitel güç oluşturamadıklarını, bu partiye sempatizan demokrat, ilerici işçileri anti-emperyalist ve demokratik hedefler doğrultusunda seferber etme başarısını gösteremediklerini ortaya koymuştur.

CHP'nin Avrupa'daki yan örgütü niteliğinde bulunan THDF-A'nın kongresine CHP Genel Sekreter Yardımcısı Alacakaptan katıldığı gibi, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile CHP'nin Avrupa'daki baş destekçisi Alman SDP'nin

Genel Başkanı Willy Brandt da birer başarı mesajı göndermişlerdir.

Ancak bu kongre dahi, CHP'li örgütleyicilerin kendi aralarındaki birliği sağlayarnamış, kongreden hemen sonra bazı dernekler görüş ve ilke farklılıklarını ileri sürerek THDF-A'dan istifa etmişlerdir.

Bilimsel sosyalist hareket açısından da Avrupa planında bir birlikten söz etmek olası değildir. Bilimsel sosyalist çizgideki partilerin ve grupların kendi aralarında birliği sağlama sorunu, bu örgütlerin yönetimleri düzeyinde değerlendirilecek bir konudur, yukarıda değindiğimiz Türkiye'deki gelişim sürecine tabidir.

Anti-emperyalist ve demokratik hedefler için mücadele konusunda ise, bırakın bilimsel sosyalistleri, sosyal-demokratları, demokratları içerecek bir birliğin oluşturulmasını, bu hedefler çevresinde bizzat bilimsel sosyalist olanların kendi aralarında dahi bir birlik sağlanamamıştır. Bunda, bilimsel sosyalist platformda sayılan hareketlerden birinin, Boran'ın yukarıdaki sözlerinde eleştirilen tekelci ve hegemonyacı tavırları birinci derecede rol oynamıştır.

Federal Almanya'daki Türkiyeli işçilerin demokratik kitle örgütü olmak iddiasıyla kurulan FİDEF, bu tutum yüzünden, kısa sürede bir siyasal hareketin yan örgütü haline dönüştürülmüş, kitle örgütü niteliğini yitirmiştir.

Türkiye'deki barış ve özgürlük mücadelesini Avrupa planında yürütmek iddiasıyla kurulan ve işlevi itibarıyle daha geniş bir yelpazeyi içermesi gereken Avrupa Barış ve Özgürlük Komitesi açısından da durum aynıdır. Bu örgüt de, yapısal olarak sadece belli bir siyasal disiplini kabul etmiş kişilerle sınırlı tutulmuş ve o siyasal hareketin yan örgütü haline dönüştürülmüştür.

Bu yanlış tavır, son olarak Avrupa'ya Pershing-2 ve Cruise füzeleri yerleştirilmesine karşı açılan kampanyada açık seçik görülmüştür. Olay sadece bilimsel sosyalistleri, sosyal demokratları, ilericileri değil, tüm insanlığın geleceği söz

konusu olduğu için tüm barışseverleri ilgilendirdiği halde, kampanyanın FİDEF tarafından açılmış olmasından ötürü katılım sınırlı kalmış, çeşitli eğilimleri temsil eden barışsever güçlerin bu kampanyada kitlesel olarak yeralması mümkün olamamıştır. 9 Aralık Brüksel Yürüyüşü'ne de, bu yüzden, Avrupa'daki Türkiyeli barışsever işçilerin daha büyük sayılarda katılımı gerçekleşememiştir.

Oysa, bu ölüm füzelerine karşı Türkiye'deki kampanya bir siyasal hareketin tekelinde bırakılmayıp Barış Derneği, Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından birlikte yürütüldüğü için daha etkin·ve daha başarılı olmuştur.

Anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede birlik için:

Girdiğimiz yeni dönemde daha da önem ve güncellik kazanan anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede en geniş kitlelerin birliğini sağlamak için, herşeyden önce, içerisinde bilimsel sosyalistlerin, ilericilerin, demokratların tam bir eşitlik ve karşılıklı saygı içerisinde bir araya gelebilecekleri demokratik bir yapının oluşturulması gerekir.

Örneğin, Avrupa Barış ve Özgürlük Komitesi gibi bir yapı, böylesi bir çalışma için temel oluşturabilir. Ancak, Avrupa Barış ve Özgürlük Komitesi'nin böyle bir yapıyı kazanabilmesi için, bir siyasal hareketin yan örgütü niteliğinden kurtarılıp, tüm demokrasi ve barış güçlerinin temsilcilerinin içinde ve yönetiminde yeralacağı gerçekten kapsamlı bir demokratik örgüt niteliğine kavuşturulması gerekir.

Füzelere karşı kampanya böyle bir niteliğe kavuşturulmuş bir Barış ve Özgürlük Komitesi tarafından düzenlenmiş olsaydı, yürüyüşte taşınacak dövizler, haykırılacak sloganlar birlikte saptanmış bulunsaydı, mücadele daha büyük kitlelere ulaştırılabilirdi. Bundan sonra girişilecek tüm anti-faşist ve anti-emperyalist eylemler açısından da aynı durum söz konusudur.

Türkiye'de faşizan baskılar ve militarizm hızla tırman-

maktadır. Türkiye'ye göre her bakımdan daha geniş olanaklara ve daha büyük özgürlüklere sahip bulunan Avrupa ülkelerindeki Türkiyeliler, Türkiye'de çok zor koşullar altında verilen mücadeleye gerçekten etkin katkıda ve dayanışmada bulunmak sorumluluğunu taşıyorlarsa, gecikmeksizin tüm bilimsel sosyalistlerin, ilericilerin, demokratların, barışseverlerin içinde yeralacakları bir yapıyı en kısa zamanda oluşturmalıdırlar.

Bu, sadece Türkiye'deki anti-emperyalist ve anti-faşist mücadeleye etkin katkı sağlamak bakımından değil, aynı zamanda Avrupa ülkelerinde çalışan Türkiyeli işçilerin kendi öznel sorunlarının çözümü yolundaki mücadelede daha ileri adımlar atabilmesi açısından da yaşamsal önem taşımaktadır.

Emperyalizmin tezgahladığı faşist darbe

İnfo-Türk, Eylül 1980

Demokrasi İçin Birlik Avrupa Komitesi'nin 12 Eylül 1980 darbesinden hemen sonra dünya kamuoyuna beş dilde yayınladığı duyuruda da belirtildiği gibi, "Yıllardan beri faşist güçlerin yürüttükleri·sistemli provokasyonlarla zemini ve·bahanesi hazırlanan askeri darbe gerçekleştirilmiştir... Bu, ülkemizdeki faşist tırmanışın son basamağıdır."

"Milli Güvenlik Konseyi" adı altında darbeyi gerçekleştiren beş kişilik cuntanın daha ilk günden giriştiği uygulamalar, bu yargıyı doğrulayarak, darbenin açıkça faşist nitelik taşıdığını ve kurulan diktatörlüğün ise faşist bir diktatörlük olduğunu göstermiştir.

Ne var ki, tıpkı 12 Mart diktasının ilk dönemlerinde olduğu gibi, bu kez de, "ilerici"likleri kendinden menkul kimi çevrelerde, uluslararası sermayenin Türkiye'ye dayattığı bu faşist rejimi, "demokrasinin geleneksel savunucusu Türk Or-

dusu'nun zorunlu bir müdahalesi" biçiminde niteleme eğilimleri kendisini tekrar göstermiş, hatta anti-faşist güçlerin zamanında mücadele saflarına katılmak yerine sonu belirsiz bir bekleme sürecine girmeleri ve pasifize olmaları sonucunu doğurabilecek boyutlara ulaşmıştır.

Hattâ bilimsel sosyalist platformda yeralan bir hareket dahi, 12 Eylül darbesinin uluslararası bağlamını, sınıfsal niteliğini ve terör uygulamalarını ikinci plana iterek, cuntacı generaller arasındaki kişisel çelişkileri abartmak, bu noktadan hareket ederek 12 Eylül darbesini bir faşist darbe değil, "askersel darbe", kurulmakta olan rejimi de faşist dikta rejimi değil, "askersel-dikta rejimi" olarak göstermek, hattâ bu analizi kabul etmeyen diğer anti-faşist güçlerle eylem birliğine girmemek yanlışına sürüklenmiştir.

Mali sermaye, Türkiye'de faşist diktatörlüğün ortamını bir yandan IMF'nin ekonomik dayatmalarıyla ve Washington'dan güdümlü Kontr-gerilla ve MHP gibi terör örgütlerinin provokasyonlarıyla hazırlarken, faşist darbeyi de yine Washington'dan güdümlü NATO'nun planları çerçevesinde ve NATO'nun emrindeki generaller aracılığıyla gerçekleştirmiştir.

Göstermelik "burjuva demokrasisi"yle sınıf egemenliğini sürdüren mali sermaye, daha baskıcı bir rejime, faşist diktatörlüğe geçmek gereğini neden duymuştur? Bu sorunun cevabı da, özellikle İran Devrimi'nden sonra Ortadoğu'da emperyalizm aleyhine bozulan kuvvet dengesinde ve ekonomik bunalım koşullarında Türkiye emekçi kitlelerinin ABD'ye bağımlılığa ve kapitalist sömürüye karşı daha bilinçli tavır almaya yönelmeleri olgusunda yatmaktadır.

Nitekim, Türkiye İşçi Partisi'nin daha 3 Şubat 1980'de yayınladığı "SORUNLARIMIZ - GÖREVLERİMİZ, TEK PARTİ-TEK CEPHE" başlıklı belgede faşist darbenin hazırlığı şöyle belirlenmişti:

"Emperyalist güçler artık sosyalist sistemi çepeçevre saran ve çeşitli andlaşmalar, üslerle kendilerine bağlı bir ülkeler

zinciri oluşturma, sosyalist ülkelerin dünyanın öteki bölgeleriyle bağlantılarını sınırlama olanağını yitirmişlerdir. Bunun yerine belirli bir bölgede kendine köprübaşı işlevi görecek bir yada birkaç ülke bulmak ve bu ülkeler aracılığıyla ekonomik, politik, askeri kontrolunu sağlamlaştırmak, emperyalizmin başvurduğu başlıca yöntem olmaktadır. Türkiye böyle bir işlev için elverişli bir ülke olarak değerlendirilmektedir."

İki 7 Kasım

Demokrat Türkiye, 15 Kasım 1982

7 Kasım dünya tarihinde büyük Rus devrimiyle sosyalist devrimler çağının açılışını simgelerken, Türkiye tarihine de, düzmece bir referandumla "anayasallaştırılmış" parlamenter faşizm döneminin açılış günü olarak geçti.

Türkiye işçi sınıfı, emekçi kitleler, Kürt halkı, gelecek yıllarda 7 Kasım'ı, bu iki yönüyle, hem dünya çapında sosyal ve kurtuluş yolunun açıldığı gün, hem de Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin üzerine kapkara bir şal örtüldüğü gün olarak anacaklardır.

Geçmişte yaşanmış tarihsel olaylar, kuşkusuz, insanlığın geleceğini etkileyici, yönlendirici baha biçilmez derslerle doludur. Ama belirleyici olan geçmiş değil, gelecektir.

Unutmayalım ki, insan oğlunun tarihi, 7 Kasım 1982'den de, 7 Kasım 1917'den de çok daha gerilere, 500 bin yıl öncesine uzanıyor. Bir özetleme yapıp bu 500 bin yıllık tarihi 100 yıllık bir ölçeğe sığdıracak olursak, yani insanlığın henüz 100 yıllık bir yaşamı olduğunu varsayarsak:

Bu 100 yılın tam 98 yılı ateşin keşfi, balçıktan çanak çömlek yapımı, taşları yontup cilalayarak ilkel üretim araçlarının meydana getirilmesi, vahşi hayvanların evcilleştirilmesiyle geçmiş…

Uygarlığın simgesi olan yazı, ancak 98. yılın sonlarına doğru bulunabilmiş, bilgi ve deneylerin daha sonraki kuşaklara aktarılması ancak bu buluştan sonra mümkün olabilmiş… Yani bizler, bugün, insanlığın ancak iki yıllık geçmişini iyi kötü bilebiliyoruz.

Sanat ve edebiyatın ortaya çıkışı, ilkel bilimin eski Yunan'da ilk kıvılcımlarının parlayışı altı ay öncesine rastlıyor. Matbaa bulunalı sadece bir ay olmuş. Deneysel bilimin ömrü ise üç haftayı geçmiyor. Buharla işleyen lokomotif ve gemiler yola çıkalı dokuz gün bile olmamış… Yine aynı zaman ölçeği içinde, telsizle haberleşmenin kurulması yedi gün öncesine, ilk yapma uydunun uzaya fırlatılmasi 12 saat öncesine, insan oğlunun ilk kozmik uçuşu yapması ise dört saat öncesine rastlıyor…

Geçmişe bu zaman ölçeği içinde baktığımızda, insanlık henüz çocukluk dönemini yaşıyor. İlk burjuva devriminin yapılması üç hafta, işçi sınıfı mücadelesinin sosyalist devrimle taçlandırılması ise bir haftalık bir sorun…

Genel olarak dünya, özel olarak Türkiye için gelecek, bugünden kestirilemeyecek nice çalkantılar, oluşumlar, değişimler ve patlamalarla dolu. Kuşkusuz, tüm bu gelişmeler, hızlandırılarak gösterilmiş bir film şeridi gibi yansıtmaya çalıştığımız şemada anlatıldığı kadar basit ve kolay değil. Bu basitleştirme, dünyayı materyalist diyalektikle yorumlayan, onu sadece yorumlamakla kalmayıp değiştirmek için de mücadele eden devrimcilerin tarihsel iyimserliğinin ifadesidir.

Ama 500 bin yıllık insanlık tarihinde gelmiş geçmiş her kuşak, ister yıllar, onyıllarla ifade edilsin, ister haftalarla, günlerle, dakikalarla ifade edilsin, bu değişim süreci içinde kendi döneminin, yer yer yengilerle, başarılarla, zaferlerle örülmüş mutluluğunu, yer yer yenilgilerle, zulümlerle, işkencelerle ve kanla örülmüş acısını, yaşıyor.

Türkiye halkları, bugün, ikinci kategoriye giren bir dönemdedir. Açık konuşmak gerek: Devleti, kitle iletişimini elinde bulunduran egemen sınıfların beyin yıkaması, açık-

gizli baskıları, tıpkı 7 Kasım referandumunda olduğu gibi, emekçi kitlelere bile, kendi mahkumiyet fermanını imzalatabiliyor. Hele mevcut siyasal örgütler, ister sol, ister merkeziyetçi olsun, kitleler önünde güvenilir bir alternatif oluşturamıyorlarsa… Geçen yazımda da vurguladığım gibi, sosyal demokrat hareketin liderleri bile faşist dayatma karşısında net bir tavır alamıyor, "ne şiş yansın ne kebap!" anlayışıyla kafasını kuma sokuyorsa…

İtalya'da Mussolini faşizmi, Almanya'da Hitler nazizmi de, dönemlerinin özgül koşullarında, beyinleri yıkanmış emekçi kitlelerin de oylarıyla iktidar basamaklarını tırmanmıştır.

Türkiye de bu deneyi yaşamaktadır.

Bu mahkumiyet fermanını, yani faşizmin anayasasını yırtmak, bu askeri-sivil "anayasal" diktatörlüğü yıkarak yerine demokratik halk iktidarını kurmak, uzun erimli bir siyasal mücadele sorunudur.

Siyasal mücadele ise, parlamenter alanla sınırlı değildir. Esasen yakın gelecekte, bu alan, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin çıkarlarını temsil edecek siyasal güçlere tamamen kapatılmıştır.

Kaldı ki, 12 Eylül darbesinden önce de, hatta daha önceleri, Atatürk döneminde de, "çok partili" dönemde de, 1961 Anayasası'nı yürürlüğe girmesinden sonra da parlamento egemen sınıfların politik av alanı olmaktan asla kurtulamamıştır.

Önümüzdeki dönemde, demokratik hareketin siyasal mücadelesi, büyük ölçüde, icazetli "parlamento"nun dışında yürüyecektir. Kuşkusuz, yeni "anayasa"nın çizdiği çerçeve içinde parlamenter kavgalar eksik olmayacaktır. Mutemed kişilerr kurdurtulan iki partiden biri iktidara gelecek, diğeri gidecektir. Hatta, bazı sol unsurlar, bu partilerden kendilerine daha yakın görüneni içinde "legal siyasal çalışma" olanağı arayacaklardır.

Ama belirleyici mücadele, icazetli partiler arasındaki parlamenter çekişme alanında değil, bu parlamentonun da, orada

temsil edilen partilerin de iplerini elinde tutan "cumhurbaşkanlığı" kurumuna, onun temsil ettiği faşist devlet yapısına karşı kitle planında verilecektir.

7 Kasım referandumu ile Türkiye siyasal arenasında tüm güçlerin yeri netleşmiştir. Ordu ilk kez bir kurum olarak, gerektiğinde huzuru sağlamak için kışlasından lütfen çıkan "kurtarıcı" görüntüsünü yitirmiş, egemen sınıfların çıkar alanında siyasal bir güç olarak resmen yerini almıştır.

"Anayasa"ya ve Evren'in cumhurbaşkanlığına yüzde 90'ın üzerinde "Evet" oyu verdiği açıklanan kitlelerin, bu "anayasa"yı ve "cumhurbaşkanı"nı dayatan egemen güçlerin ekonomik ve sosyal politikasıyla çelişkisi vardır. Kitleler, güvenilir seçenek bulduklarında, tüm kurumlarıyla ve sembolleriyle bu faşist devlet yapısının karşısında yer alacaklardır.

Kitlelerin aradığı seçeneği yaratmak, en başta Türkiye solunun görevidir. Ancak ne parlamento içi dengeler veya komuta kademesine "gerçekçi çizgiler" arama, ne de "Atatürkçülüğün gerçek mirasçıları" üzerine spekülasyon ve hesaplar yapma olanağı kalmıştır.

Bu seçeneği yaratabilmek için, gerek marksist kadrolarıyla, gerek sosyal demokrat kadrolarıyla, Türkiye solu, geçmişin gerçekçi bir değerlendirmesini yaparak, yeni koşulların gerektirdiği ideolojik, politik, örgütsel mücadele normlarına kendini hazırlamak zorundadır.

Örgütsel planda, kendinden menkul tüm hiyerarşik üstünlük taslamalar son iki yılın pratiğinde esasen iflas etmiştir.

Ne Türkiye toplumunun iç dinamiklerini hiçe sayarak "bütün" adına "parça"ya komuta etme iddiaları, ne de kendi içinde parça bölük olduğuna bakmaksızın ve nesnel koşulları dikkate almaksızın kitleler adına konuşma sorumsuzlukları, kitlelerin gerçek arayışına yanıt verebilir.

Yanıt, en geniş kapsamlı anti-faşist birliktedir.

7 Kasım'da tarih düşmüştür… Yeni koşullar, yeni kadroları, yeni oluşumları dayatacaktır.

Bir Sol'dan, Bir Sağ'dan

Demokrat Türkiye, Eylül 1983

Kızgın Temmuz-Ağustos ayları, Türkiye'de muhalefetin nitel ve nicel gelişmesi açısından önemli iki açılım getirdi. Birisi sol'dan, diğeri sağ'dan... Her iki açılımda da, Evren 'in başını çektiği askeri faşist cunta'ya ilişkin tüm "rezerv"ler ve "beklenti"ler bir tarafa bırakılıyor; Türkiye marksist solunun ezici çoğunluğunun üç yıldır ısrarlı şekilde vurguladığı çözümlemelerin ve Cunta'ya karşı aldığı taveın haklılığı bir kez daha ortaya çıkıyor.

Türkiye Postası Gazetesi'nin bildirdiğine göre, TKP merkez kanadı Politik Bürosu 'nun 24 Temmuz 1983 tarihli toplantısında Genel Sekreter Haydar Kutlu, bir konuşma yaparak, parti yönetiminin "12 Eylül devirmesiyle kurulan gerici askersel diktatörlüğün gericileşme sürecinde, adım adım faşistleşerek, sonuçta açık faşist bir nitelik kazandığı" görüşünde olduğunu açıklamış bulunuyor. Kuşkusuz, açıklama, üç yıldır soldaki gelişmeleri dikkatle izleyenler açısından yeterli açıklıkta değil. Bir kez "gericileşme süreci" nedir? Böyle bir sürecin yaşandığı varsayılırsa, bu sürecin hareket noktasında Cunta'nın sadece faşist değil, gerici bile olmadığı, ancak giderek gericileştiği sonucuna varılabilir. O zaman, başta gerici olmayan Cunta'nın hangi nedenlerden ötürü giderek gericileştiği ve sonunda faşistleştiği sorusuyla karşı karşıyayız. Kutlu'nun açıklamasına göre, "Son gelişmeler, Cunta yönetiminin dış politikasının, ABD emperyalizminin dünya çapındaki saldırgan politikasıyla uyum içinde olduğunu, son yıllarda imzalanan gizli ikili anlaşmalara göre yürütüldüğünü ortaya koymuştur. Cunta yönetimi, komşu sosyalist ülkelere ve Ortadoğu'daki ulusal kurtuluş hareketine karşı ABD emperyalizminin bir uydusu olmuştur."

Bir kişiyi, olayı veya şeyi ait olmadığı zamana koymaya "anakronizm" denir. Bu açıklama, anakronizmin parlak bir örneğidir. Cunta yönetimi, dış politikasını "gericileşme sü-

reci" içinde ABD emperyalizminin saldırgan politikasıyla uyumlu hale getirmemiş, aksine, ABD emperyalizminin saldırgan politikasının bir ürünü olarak 12 Eylül 1980'de Türkiye'nin başına bela edilmiştir. Söz konusu ikili anlaşmalar ise, Cunta'nın son yıllarının ürünü değildir. Gerçi son yıllarda özellikle yeni üslere ilişkin bazı ara anlaşmalar imzalanmıştır ama, ABD emperyalizmiyle askeri ve ekonomik plandaki temel anlaşmalar, darbeden çok önce, Kenan Evren'in sadece Genelkurmay Başkanı olduğu sırada verdiği ultimatom üzerine arka arkaya imzalanmıştır. Bunların askeri planda olanı 10 Ocak 1980'de parafe edilen "Savunma işbirliği Anlaşması", ekonomik planda olanı ise ünlü "24 Ocak 1980 Kararları"dır... Cunta, her iki teslimiyet belgesinin "parlamenter" hükümet tarafından uygulamaya geçirilememesi üzerine bu işi süngü zoruyla yapmak için 12 Eylül'de yönetime resmen elkoymuştur.

Üç yıllık bir "'gericileşme süreci sonunda Cunta'nın faşistleşmesi"ne gösterilen ikinci gerekçe ise şudur: "Cunta yönetiminin burjuvazinin uluslararası tekellerle içiçe geçen en işbirlikçi, en gerici, tekelci, asalak kesimlerinin ve büyük toprak sahiplerinin erkine dönüştüğünü gösteren olgular şimdi çok daha açık ortaya çıkmıştır." Bir başka anakronizm… İşbirlikçi tekelci burjuvazinin ekonomik, politik ve askeri programını üç yıldır ödünsüz uygulayarak emekçi halk kitlelerini giderek yoksullaştıran, işbirlikçi tekelleri daha da palazlandıran, yabancı sermayeye kapıları sonuna kadar açan, tekel dışı tüm sınıf ve katmanları, yani işçi sınıfını, köylülüğü, şehir küçük burjuvazisini ezen ve hatta tekelci burjuvazinin bir kısmını dahi iflas ve yıkıntıya sürükleyen aynı cunta değil midir? Onun daha baştan hangi çevrelerin erki olduğunu gösteren o kadar çok "olgu" vardır ki, bunları görebilmek için herhalde üç yıl tereddüt etmek gerekmezdi.

Kuşkusuz bu tutumun değerlendirmesi, marksist kadrolarca yapılacaktır.

Diğer önemli bir açılım ise, Çanakkale'de gözetim altında

tutulan 16 eski politikacının dünya kamuoyuna yayınladıkları muhtıradır. Avrupa basınında da özet olarak yayınlanan muhtıra, Türkiye' de yıllarca burjuvazinin sözcülüğünü yapmış, onlar adına hükümet etmiş politikacıların dahi, bugün Cunta yönetiminin karşısında kesin tavır aldıklarını belgelemektedir. Gözetim altındaki CHP'li politikacıların da imzaladığı ileri sürülen, fakat bütünüyle Adalet Partisi'nin ağırlığını taşıyan muhtırada, mevcut rejim, "güdümlü bir vesayet rejimi", "'Evrenizm", "militarizm", "militer demokrasi"; Evren ise "Türkiye'nin diktatörü"' olarak nitelenmektedir.

Bu çıkış, Şili'de baştan Pinochet Cuntası'nı destekleyip süngünün ucu kendilerine de değince muhalefet bayrağını açan Hristiyan Demokratların çıkışını anımsatmaktadır. Burjuvazi içinde şiddetlenen çelişkileri ortaya koyması bakımından önem taşımakla beraber, AP ağırlıklı muhtıra, yine de, demokrasi mücadelesine soyunan tüm burjuva siyasal hareketlerinin kaypaklığını yansıtmaktadır.

Muhtıra, herşeyden önce, Türkiye'de bugün egemen bulunan diktatörlüğü, tarihsel ve sınıfsal bağlamından soyutlayarak, Evren'in kişisel ihtiraslarının ürünü olarak göstermektedir. Demirel ve arkadaşlarına göre, Türkiye'de "1876'dan bu yana parlamento vardır, 1946"da ise çoğulcu demokrasiye geçilmiştir. (…) Bugüne kadar ordunun sözüne millet güvenmiştir. Ordunun 1960 ve 1971'de olduğu gibi bir süre sonra kışlasına çekileceği, demokratik idareye tekrar dönüleceği sanılmış, ancak ikinci Atatürk gelmiş, Evrenizm militer bir demokrasi kavramı olarak sunulmuştur."

Aslında, Demirel'lerin Evren diktasına muhalefeti, iki olgudan kaynaklanıyor. Anayasa referandumuyla Evren'in kendisini "üniformalı cumhurbaşkanı" ilan ettirmesi ve AP'nin devamı olarak ortaya çıkan Büyük Türkiye Partisi'nin kapatılması. Bu kapatmayla birlikte, kendilerinin de Çanakkale' de gözetim altına alınması…

Şimdi yakınıyorlar: "Türkiye'de 3 yıl içinde olup-bitenler ve Evren gerçeği iyi anlatılamadı…" 3 yıl içinde olup-biten-

leri ve Evren gerçeğini anlatmaya çalışan marksist sol' a en adi iftiralarla saldıran kendi basınları değil miydi? Marksist sol 'un dünyaya anlatmaya çalıştığı gerçekleri yerinde irdelemek üzere Türkiye 'ye giden Avrupa parlamenterleri önünde aynı iftiraları kusanlar yada en azından suspus olanlar AP parlamenterleri ve hatta bir kısım CHP parlamenterleri değil miydi

Darbeden çok önce, "teröıü önlemek üzere" Parlamentonun ittifakıyla sıkıyönetim ilan ederek yönetimi fiilen generallere kendilerinin teslim ettiklerini muhtıranın başında kendileri itiraf ediyorlar. Teröıü ordu içindeki Kontr-gerilla'nın kışkırtıp örgütlediğini Türkiye 'de yıllar yılı başbakanlık yapmış kişi bilmez mi? Bile bile, yönetim neden teslim edilmiştir?

Türkiye'de 1876'dan beri parlamentonun varolduğunu, 1946'dan beri de çoğulcu demokrasiye geçildiğini söyleyenler, bu sürenin yarıdan fazlasının sıkıyönetim altında geçtiğini, parlamentonun ve "çoğulcu demokrasi"nin oldum olası işçi sınıfı partilerine kapalı olduğunu es geçmektedir. Çünkü, bundan kendileri de sorumludur.

Evet, "terörü önlemek," 12 Eylül darbesinin bahanesidir. Ama bu darbe, Evren 'in kişisel ihtiraslarını tatmin için mi alkışlanmıştır Washington'da, Bonn'da, Londra'da… Kendi başında bulunduğu hükümetin Savunma İşbirliği Anlaşması'nı ve 24 Ocak Kararları'nı uygulamaya gücü yetmeyince, süngü zoruyla bu işi halletmek için Ordu'yu ileri süren ABD ve işbirlikçi burjuvazi değil midir?

Şimdi Demirel, Evren'e Batı sınırından alkışlar yağmasından, demokrasi ile militarizm arasındaki savaşta ABD ve Avrupa'nın tarafsız kalmasından yakınıyor. Ve NATO Anlaşması'na sığınıyor:

"NATO, 'rejimi ne olursa olsun, yeter ki istikrar olsun' düşüncesindeki devletlerin bir araya gelmesinden değil, hürriyet ve özgürlüğü, insan haklarını korumak için bir araya gelinmesi fikrinden doğmuştur." Ta başından beri Salazar diktatörlüğünü bağrına basan, ABD'nin çıkarları uğruna Türkiye'de darbeyi tezgahlayan bizzat NATO değil midir?

Demirel, bunları bile bile, militer demokrasi'ye savaş açarken, NATO'cu demokrasiyi bayrak yapmaktadır.

Ama korkulan başkadır: "…vatansever devlet ve siyaset adamları, böyle bir yönetimin getireceği felaketi biliyorlar: ya faşizm, ya komünizm."

Faşist bir partiyle yıllarca koalisyon yapan, faşist diktanın ekonomik ve askeri programını kendi eliyle imzalayan ve bunun uygulanmasına üç yıl seyirci kalan Demirel'in faşizm'i hâlâ yok sayma, kapıda bir tehlike gibi gösterme gayretine şaşılmaz. Korkusu başkadır; korkusu Tiirkiye'de devrimci hareketin gelişmesinden ve iktidar olmasındandır. Batı'yı bu korkuya ortak etmek çabasındadır.

İşte işin püf noktası da budur.

İnsan haklan evrensel ve Avrupa bildirgelerinin yürürlükte olduğu ülkelerde işçi sınıfı partileri de varmış, hatta Avrupa Parlamentosu'nda, Avrupa Konseyi'nde grupları varmış. Demirel'lerin gözünde değildir. Onlar için '"Türkiye Pakistan değildir", ama Türkiye bir Fransa, bir İtalya hiç değildir.

Onlar için Türkiye, hâlâ, insan haklan bildirgelerinin burjuvazinin işine gelmeyen yanlarının uygulanamayacağı bir NATO demokrasisine adaydır. Ecevit de Sosyalist Enternasyonal'deki konuşmasında ABD demokrasisine, ABD'nin "özgürlükçü misyonu"na övgüler düzmüştür.

İşte içinde bulunduğumuz dönüm noktasında, bu anlayışın, l946'da, 196l'de, 1973'te olduğu gibi, karizmatik burjuva liderleri eliyle kitlelere yeniden dayatılmasına karşı mücadele de, faşizme karşı mücadeleyle atbaşı götürülmelidir.

Bu mücadelenin başarısı ise, herşeyden önce, sol'un gerçekten güçlenmesine, geniş halk muhalefetinin başını çekecek ve iktidar alternatifi olabilecek bir etkinliğe kavuşmasına bağlıdır.

"Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur" örneği herşeyin "eski hamam, eski tas" olmaması için, sol, yine burjuvazinin peşine takılmamalı, onu da peşine takacak ideolojik, politik, örgütsel önderliği gerçekleştirebilmelidir.

Darbecilere darbe

Demokrat Türkiye, 20 Kasım 1983

6 Kasım seçimleri için "ikinci referandum" demiştik… Öyle de oldu. Geçen yılki birinci referandumu Cunta kazanmıştı… Bu yılki referandumu kaybeden de aynı cunta.

Aslında bu ikinci referandumun seçenekleri, normal olarak, bir yanda cunta partilerinden herhangi birine oy, öte yanda seçime katılmama ya da geçersiz oydu. Seçim dışı kalan tüm siyasal güçlerin tavrı ikinciden yanayken, son anda Evren'in "cumhurbaşkanı tarafsızlığı"nı bir yana iterek resmen taraf olması, kitlelerin tavrını da etkiledi, onları yeni bir seçenekle karşı karşıya bıraktı.

Seçmenler, üç yıllık cunta yönetimine karşı memnuniyetsizliklerini, tepkilerini, o yönetimin doğrudan karşıya aldığı partiye oy vermekle dile getirdiler. "Ehveni şer"e oy verdiler. Dış gözlemcilerin değerlendirmesi de öyle.

Örneğin Le Monde, "Generallerin gözdesi Sunalp'in partisini reddetmekle seçmenler 'demokrasiye dönüş süreci'ni başından sonuna kadar kontrol altında tutabileceğini uman bir kurmay heyetine ilk askeri başarısızlığı tattırdılar" diyor.

Bu seçim sonucundan Cunta lehine puan çıkarmaya çabalayanlar da yok değil. "Seçmenlerin Evren'in bizzat karşı çıktığı bir partiye oy verebilmiş olması, seçimlerin tam bir tarafsızlık içinde yapıldığını kanıtlıyor," diyenlere de rastlanıyor. Bu savın, özellikle Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu gibi, seçimleri önceden mahkum etmiş bulunan uluslararası kurumlardaki cunta taraftarlarınca alabildiğine kullanılacağı muhakkak.

Ama nasıl yorumlanırsa yorumlansın, aklı başında hiç kimse, cuntadan icazetli sadece üç parti arasında yapılan bir seçimin "özgür seçim" olduğunu, bu seçimde alınan sonuç cuntanın iradesine ne denli ters düşerse düşsün, Türkiye'de demokrasiye dönüldüğünü iddia edemez. Nitekim, seçim sonuçlarını cuntaya darbe olarak yorumlayan gazeteler, re-

jimin geleceği konusunda aynı coşku ve iyimserlik içinde değil.

Örneğin The Guardian "Anlayacağınız, üç yıllık bir bekleyişten sonra Türkiye hâlâ ne istikrarlı, ne de tam demokratik bir ülkedir!" diyor.

Seçimlerin galibi Özal'ın uluslararası finans çevrelerinin güvenilir adamı olduğunu da kimse unutmuş değil..

12 Eylül darbesinin daha ertesi günü, uluslararası finans çevrelerinin görüşlerini yansıtan The Financial Times, Washington muhabirine atfen şöyle yazıyordu: "Şimdiye kadar IMF ve Dünya Bankası ile görüşmeleri, Demirel'in bir avuç danışmanı, özellikle de Turgut Özal yürütmüştü. Özal'a karşı askerlerin takınacağı tavır, Türkiye'nin IMF ve Dünya Bankası ile ilişkilerinde belirleyici olacaktır."

Nitekim bu haberin yayınlanmasından birkaç güme sonra Özal önce danışmanlığa getirilmiş, Ulusu Hükümeti kurulduğunda başbakan yardımcısı yapılmış ve 5 Ekim'de de uluslararası para davalarını tatmin etmek üzere Washington'a gönderilmişti.

Son seçimlerin sonucundan da her halde en çok memnun olanlar aynı çevrelerdir.

Kitleler, kendi çıkarlarına ters bir partiye niçin oy vermişlerdir? Türkiye'nin alternatifsiz seçimlerinde bu ilk kez olmamaktadır. 1930'da Mustafa Kemal'in diktasına karşı Serbest Fırka'ya, 1950'de İnönü diktasına karşı Demokrat Parti'ye oy veren hep emekçi kitlelerdir. 60'lı yıllarda ilk kez parlamenter planda bir sol alternatif ortaya çıkmış, ancak onu da Türkiye İşçi Partisi'nin tasfiyeci yöneticileri, önce kendilerinden daha solda olanlara, ardından da birbirlerine karşı kıyıma girerek yok etmişlerdir.

Bu seçimlerde, hele de alternatif yokluğunda, kitlelerin cunta şefinin bizzat karşıya aldığı partiye oy vermesi şaşırtıcı değildir.

Kaldı ki Özal'ın "zafer"inde, kendi programlarını sivilleştirilmiş bir yönetimle uygulatmak isteyen tekelci serma-

yenin desteği ve katkısı da büyük rol oynamıştır. Evren'li, Sunalp'lı üniformasız bir askeri yönetimin alternatifinin devrimci bir iktidar olabileceği endişesi, tekelci sermaye çevrelerini asker eskisi Sunalp'e karşı, uluslararası ilişkilerde denenmiş, sınanmış sivil bir Özal'a oyunamaya itmiştir.

Özal'ın seçim kampanyasında harcanan paraların kaynağı hâlâ açıklık kazanmış değil. Bilinen bir şey varsa, bir yandan Wall Street'in desteğini elde tutan Özal'ın, öte yandan ideolojik planda "islamcı" değerleri savunur göründüğü için. petrol şeyhlerinin ve Suudi Arabistan'ın siyasal ve parasal desteğine de sahip olduğudur.

Ancak önümüzdeki günler, tekelci sermaye iktidarının iki kanadı arasında, yani gücünü anayasadan alan ve devlet aygıtının hemen tamamını doğrudan kontrol altında tutan militarist Cumhurbaşkanlığı Konseyi ile, gücünü 6 Kasım seçim sonuçlarından alan Özal'ın yetkileri sınırlı sivil hükümeti arasında derinden derine bir sürtüşmeye gebedir. Doğruyol Partisi ile Sodep'in gelecek seçimlere girmemesini öngören yasa önerisinin seçimden önce yasallaştırılmaması ve seçimden hemen sonra da geri çekilmesi bunun ilk göstergesidir. Cunta, Özal'ın zaferinin üzerinden bir yıl geçmeden onu, aynı mirasa oynayan diğer partilerle kapıştıracaktır.

Gelecek yılın yerel seçimlerinde seçmenler yine güvenilir bir alternatif arama sorunuyla karşı karşıya kalacaktır. Böyle bir alternatifin çıkması erken bir genel seçimi dahi zorlayabilir.

Sol bu kez, güvenilir alternatif gereksinimine cevap verebilecek midir? Marksist sol esasen gelecek dönemde de parlamenter mücadele alanı dışındadır. Orta sol'un parlamenter planda bir yıl sonraki gücünü ise. yine üç fraksiyon arasındaki çekişmenin seyri belirleyecektir. Bir yanda Meclis'te ikinci güç olan icazetli Halkçı Parti, öte yanda yerel seçimler için yeşil ışık alan SODEP ve nihayet her ikisinin dışında üçüncü partiyi oluşturacaklarını ilan eden Ecevit-Tunç ikilisinin "çileli çiçek"leri…

6 Kasım 1983'te kitleler yüzde 80'e yakın oranda cuntaya "Hayır!" demiştir. Bu potansiyelden demokratik bir iktidar alternatifi üretmek. Bu, sol'un tüm kanatlarının ortak sorumluluğudur.

Türkiye sosyal tarihinin dokümantasyon sorunları

Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü, 24 Ekim 1988

Genelde sosyal tarih çalışmalarının Türkiye'deki dramatik durumu üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Sosyal tarih çalışması, her şeyden önce bir kaynak taramasıdır. Böyle bir tarama için ise öncelikle kaynakların var olması ve tarih araştırmacılarına açık bulunması gerekir. Ne yazık ki, Türkiyeli araştırmacılar, dünyadaki meslektaşları arasında en talihsiz olanlar kategorisindedir. Nedenlerini hepimiz biliyoruz.

Özellikle işçi sınıfı hareketini hedef alan sürekli devlet terörü, periyodik olarak indirdiği her darbede, bir yandan sosyal mücadelenin liderlerini, militanlarını ve sempatizanlarını cendereye alırken, bu mücadelenin gelişimini gösteren tüm basılmış ya da basılmamış belgeleri de "tutuklamış", dahası, Hitler Almanya'sının kitap yakma şölenlerine rahmet okutturacak bir hunharlıkla imha ettirmiştir.

Ama, tarih araştırmacısının karşısındaki engel, sadece devlet terörü de değildir. Sosyal mücadelenin siyasal planındaki kaynakları, özellikle 20'li yıllardan itibaren, Türkiye komünist hareketinin mutlak bir itaatla bağlı bulunduğu III. Enternasyonal tarafından günün koşullarına göre ya sansürlenerek yayınlanmış, yayınlanmayanların üzerine ise hiçbir Türkiyeli araştırmacının ulaşması mümkün olmayacak şekilde kilit vurulmuştur.

Neyse ki, 60'lı yıllardan itibaren Türkiye sosyal mücadelesinin dinamiği ve uluslararası bir merkeze bağımlı olmayan hızlı gelişimi, en azından bu ikinci engeli aşmış, sosyal tarih araştırmacılarına binlerce, on binlerce kitap, ga-

zete, dergi, bildiri, rapor, kaset ve filmden oluşan son derece zengin bir kaynak bırakmıştır. Kuşkusuz, bu kaynakların bir bölümü 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin hışmına uğradığından ulaşılabilir durumda değildir. Örneğin, son otuz altı yıllık sosyal mücadelede aktif yer almış bir gazeteci, bir yayıncı olarak şahsen ben, bugün, Türkiye'de kendi çıkardığım gazetelerin, dergilerin, kitapların ya da yayınlanmamış çalışmalarımın çoğuna ulaşma olanağından yoksunum. Ancak, bunun geçici olduğuna, bu engelin demokratikleşme süreci içinde aşılacağına inanıyorum.

İşçi göçünü konu alan sosyal tarih çalışmaları açısından araştırmacılar muhakkak ki çok daha şanslıdır. Türkiyeli göçmen işçilerin çalıştığı Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde, Avustralya'da, Türkiye için söz konusu olan engeller, sınırlamalar ve sansür, en azından resmi planda söz konusu değildir. 60'lı yıllara kadar, tüm batılılaşma çabalarına rağmen Avrupa kamuoyu için sadece tekelci kapitalizmin paylaşım kavgaları ya da stratejik hesapları ön plana çıktığında adı anımsanan Türkiye, bugün Avrupa Topluluğu'nun içinde, resmen olmasa da, milyonlarca insanıyla fiilen vardır. Bu nedenle, Türkiye, göçmenlerinin yoğun olarak bulunduğu ülkeler basınının, demokratik örgütlerinin, siyasal partilerinin, akademik kuruluşlarının ve en önemlisi kitle iletişim araçlarının sürekli olarak gündemindedir.

Bu semineri örgütlemiş bulunan Hollanda'daki Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nün de Türkiye seksiyonu kurarak Türkiye sosyal tarihi ile ilgili araştırmalara ve dokümantasyon çalışmalarına olanak sağlamış olması, bu desteğin elle tutulur kanıtlarından biridir.

Türkiyeli işçi toplulukları da, bu ülkeler halklarının yüzyıllar boyu verdikleri mücadeleler sonucu elde edilen demokratik haklardan ve özgürlüklerden, örgütlenme ve ifade özgürlüklerinden sonuna kadar yararlanmaktadır. Öyle ki, Türkiye'de tüm demokratik hakların ayaklar altına alındığı 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde, Türkiye devrimci sendika

hareketi, DİSK, Türkiyeli tüm sol siyasal partiler ve gruplar, demokratik kitle örgütleri, özellikle Avrupa ülkelerinde, sayısı iki milyonu bulan bir Türkiyeli kitle içinde mücadelelerini sürdürmek, seslerini yükseltmek, dünya kamuoyuna en geniş biçimde seslenmek olanağını bulmuşlardır.

Daha da önemlisi, bu çalışmalarında, söz konusu ülkelerin sendikalarından, demokratik örgütlerinden, sol, merkez ve hatta ılımlı sağ partilerinden, kitle iletişim araçlarından önemli destek görmüşlerdir, görmektedirler. Bu olgular, sosyal tarih araştırmaları ve dokümantasyon çalışmaları için son derece zengin bir kaynak birikimi sağlamıştır ve sağlamaya devam etmektedir. Türkiye'den Avrupa'da göç sürecine ilişkin Sayın Keskin'in saptamalarına genelinde katılıyorum. Onun için bana ayrılmış olan sınırlı tartışma süresi içinde ayrıntılara yeniden girmeyeceğim. Ancak şu eklemeleri yapacağım:

Göç olgusunu incelerken, sadece yurt dışına göçle yetinmemek, ülke içinde kırsal kesimlerden kentlere doğru iç göçü de göz önünde tutmak gerekir. Aslında, ekonomik nedenli dış göç, bu iç göçün doğal bir uzantısıdır. Bu bakımdan, sosyal tarih açısından dış göçü bu bütünlük içinde ele almak gerekir. Ayrıca, Türkiye'den kitlesel işçi göçü 60'lı yıllarda başlamış olmakla birlikte, sosyal tarih araştırmaları genelinde, daha önceki göç olgularına kadar uzanmak gerekir. Kuşkusuz ki bunlar, salt ekonomik göç niteliğinde değildir.

Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarında, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı, Türkiye'den özellikle Latin Amerika'ya ve Kuzey Amerika'ya ihmal edilmeyecek bir ekonomik göç olgusu yaşanmıştır. Eğer araştırma konumuz sadece Türk asıllı veya müslüman Türkiye'lilerle sınırlı değilse, ulusal veya dinsel baskıların neden olduğu dış göçlere araştırmalarımızda önemli bir yer ayırmak gerekir. Bu planda özellikle yüzyıl başından bugüne süregelen Ermeni, Kürt, Süryani, Kildani, Grek asıllı Türkiyelilerin kitlesel göçü sosyal tarih araştırmacılarının asla göz ardı edemeyecekleri olgulardır. Tarih araştırmacısı, bu konuda, Türkiye'deki resmi tezlerle kendini

bağlı görmeyip, bizzat baskı kurbanı toplulukların ve uluslararası gözlemcilerin saptamalarını da dikkate almalıdır.

Hiç kuşkusuz, dışa göç sürecinde, siyasal göç gerçeği de önemli bir yer tutmaktadır. Sayısal bakımdan önemsiz de olsa, 19. yüzyıldaki siyasal gelişmelere damgasını vuran Jön Türkler sürgünü, 20. yüzyıl başlarında Almanya'da sesini duyuran ve daha sonra Türkiye'deki sosyalist harekette etkin rol oynayan Türk Spartakistleri, nitel açıdan büyük önem taşımaktadır. Türk Spartakistleri'nin Almanya'da aktif oldukları dönemde bu ülkede sırf ekonomik nedenlerle göç etmiş Türk işçileri bulunduğunu da unutmamak gerekir.

Ulusal kurtuluş sırasında ve sonrasında, 50'li yılların sonuna kadar, kimi kendi iradesiyle Sovyet devrim sürecine katılmak üzere, kimi Türkiye'deki baskılar sonucu zorunlu olarak dışa göçen binlerce Türkiyeli vardır. Bunların çoğu, Türkiye Komünist Partisi'nin tarihinde önemli roller oynamışlardır; kuşkusuz, doğrularıyla ve yanlışlarıyla...

12 Mart 1971 sonrasının siyasal göçü, çoğulcu niteliğiyle TKP'lilerin göçlerinden ayrılmaktadır. Herşeyden önce, dünya komünist hareketi artık tek merkezli değildir. Esasen Türkiye gerçeğinden çok "tarihsel olarak bağlı bulunduğu" merkezin taktik yönlendirmelerine göre siyaset üreten TKP, 60'lı yılların sendikal ve siyasal örgütlenmelerinde fiilen yoktur. Sosyalist ülkelere yerleşmiş bazı TKP yöneticilerinin kitle bağları, Avrupa ülkelerinde yerel komünist partilerinin desteğiyle oluşturulmuş küçük gruplarla sınırlıdır.

Ülkenin nesnel koşulları, işçi sınıfının gelişim düzeyi, solda yepyeni bir siyasal hareketlenmeyi getirmiştir. Bu hareketlenme kısa sürede, dünya komünist hareketindeki kamplaşmalara paralel ayrışmalara uğramıştır. Yine de, bu kamplaşmalara katılmayan sosyalistler harekette ağırlıklıdır. 71 sonrasının siyasal göçü tüm bu eğilimlerden unsurları içeren bir yelpazededir. Avrupa'daki Türkiyeli ekonomik göçmen kitlesi içinde etkin bir çalışma ortamı bulan bu yeni siyasal göçmen kuşağı, uluslararası planda da, III. Enternasyonal'den

miras kalan yerel resmi komünist partileriyle sınırlı siyasal getto'yu aşmış, siyasal ve demokratik planda, kitle iletişiminde en geniş çevreleri kapsayan bir ilişkiler ortamına girmiştir.

Kaldı ki, Avrupa'daki göçmen işçi kitlesi, kimilerince iddia edildiği gibi, tamamiyle kırsal bölgelerden gelmiş, hiçbir sosyal mücadele ve örgütlenme deneyimi olmayan insanlardan ibaret değildir. Avrupa kapitalizmi Türkiye'den insan gücü devşirirken, nitelikli işçi seçimine özel önem vermiştir. Avrupa'ya gelen Türkiyeli işçilerin hemen hemen yarısı, daha önce Türkiye'de kentlerde işçi olarak calışmış bulunmaktadır. Unutmamak gerekir ki, işçi devşirme yılları Türkiye'de sosyal mücadelelerin yükseldiği, devrimci sendikacılığın özel sektörde egemen olmaya başladığı bir döneme rastlamaktadır. 71 sonrası siyasal göçü, böylesi nesnel bir ortamda, Türkiyeli göçmenlerin sendikalaşmasına, örgütlenmesine, hak istemlerini yükseltmesine önemli katkı getirmiştir.

Yine bu yeni tipteki siyasal göçtür ki, Türkiye pratiğinde var olmayan, göçmen kitlesi içinde etkinliği son derece sınırlı TKP'ye de taze kan taşımıştır, ve onun Türkiye'deki diğer sol siyasetlerin yanında kendini göstermesine olanak hazırlamıştır.

70'lı yılların sonu, Türkiye'deki tüm siyasetler, sol'uyla ve sağ'ıyla, Avrupa'da şu veya bu düzeyde örgütlenmiştir. Önemli bir altyapı oluşmuştur. 80 darbesi sonrası siyasal göçünü hepimiz tanıyoruz. Bu kez, on binlerce siyasi ve sendikacı, en üst düzeydeki birçok yönetici de dahil, siyasal sürgündedir. İyi kötü, hepsi daha önceden hazırlanmış bir altyapı bulmuştur. Nicel olarak da birdenbire büyüyen siyasal gücün uluslararası etkinliği de o oranda artmıştır. Bu etkinlik artışı 12 Eylül yönetimini, pasaport uzatmama, vatandaşlık kaybettirme, Türkiye'deki malvarlığına el koyma gibi bir dizi caydırıcı ve sindirici önlemlere başvurmak zorunda bırakmıştır. Kuşkusuz, siyasal göç olgusu, etkinlikleri ve başarılarının yanısıra, bir dizi olumsuzlukları, yanlış tavırları da bağrında geliştirmiştir.

Her şeyden önce, Türkiye'de de yaşanan grup sekterizmi, tahammülsüzlük, kara çalma siyasal göçün bünyesinde de mevcuttur, hem de fazlasıyla. O kadar ki, örneğin TKP'nin siyasal göçmen yöneticileri, sosyalist ülkelerin verdiği uzun menzilli radyo yayını olanağını yıllarca, kendinden olmayan herkese, bugün birleşmiş bulunduğu bir partinin yöneticileri de dahil, "ajan", "provokatör", "bölücü" suçlamaları yöneltmekte, bu iftiraları yine sosyalist ülkelerin verdiği olanaklarla yayınladığı gazetelerde, broşürlerde, kitaplarda tekrarlamakta hiçbir beis görmemişlerdir.

Sayın Mete Tuncay'ın tebliğinde çok iyi sergilediği gibi, TKP'nin kendi eski liderlerini dahi hedef alan bu yıllanmış karalama yöntemleri, maalesef, Türkiye solunun diğer gruplarına da bulaşmış, bu grupların siyasal göç içindeki uzantıları, bir yandan Türkiye'deki rejime karşı azimli bir mücadele verirken, birbirlerine karşı da, zaman zaman kaba kuvvet kullanımına kadar varan saldırılara girişmekten geri kalmamışlardır.

Türkiye sosyal tarihi açısından bu gelişim, artıları ve eksileriyle, son derece dikkatle, sağlam belgelere dayanarak incelenmesi gereken bir konudur. Özellikle, siyasal gruplar tarafından yapılmış olan açıklamaların ve yayınların adamakıllı irdelenmesi, mutlaka cross-check'ten geçirilmesi gerekir. Göç olayını incelerken sosyal tarihçinin belli yargılara varmakta en büyük zorluk çekeceği konulardan birisi, herhalde göçmen işçi kitlelerinin öznel çıkarlarıyla yukarıda değindiğimiz Türkiye'ye yönelik siyasal çalışmaların ne denli bağdaştığını veya ne denli çatıştığını belirleyebilmektir.

Sayın Keskin'in belirttiği gibi, Türkiyeli göçmen işçiler artık geçici "gastarbeiter" statüsünden çıkmış, kalıcı olmuşlardır. Başka bir deyimle, onlar, artık Türkiye işçi sınıfının değil, bulundukları ülkelerin işçi sınıfının parçası olmuşlardır. Bu, özellikle ikinci ve üçüncü kuşaklar için daha da geçerlidir. Türkiyeli siyasetler, Avrupa'daki göçmenler arasındaki çalışmalarında tüm ağırlığı Türkiye sorunlarına vermişler, bu kitleden bir lojistik destek olarak sonuna kadar yararlanmış-

lardır. Gerektiğinde para toplanmış, malzeme satın alınmış, örgüt yayınları satılmış, "önder"lerin ağırlaması yaptırılmış, ancak aynı göçmen işçilerin öznel sorunları açısından elle tutulur hiçbir şey yapılmamıştır.

Örneğin Türkiye'nin en uzun ömürlü legal sosyalist partisi TİP'in belgelerinde bile 1978'e kadar bu konuda herhangi bir açıklama yoktur. DİSK dahi, bu konuda sürekli bir uğraş göstermemiştir. Bir siyasi eğilimin yönetimine etkin olduğu dönemde, göçmen işçilerin sorunlarıyla ilgilenmek yerine, Avrupa'da DISK adına yürütülen para toplama kampanyalarına ilişkin iddialar, sosyal tarih araştırmacılarının dikkatle incelemeleri gereken konulardan biridir.

12 Eylül darbesinden sonra yurt dışına çıkan bazı DİSK yöneticilerinin de, göçmen işçilerin öznel sorunlarının çözümüne yönelik doğru dürüst bir çalışmaları olmamıştır. Yurt dışında kalıcı olan göçmen işçilerin, özellikle de ikinci ve üçüncü kuşakların sorunları Türkiye siyasal yaşamına entegre olmaktan çok, bulundukları ülkelerin sosyal, kültürel ve siyasal yaşamına entegre olmalarıyla çözülebilir. Bu bakımdan onların öncelikle bulundukları ülkelerin sendikalarında, siyasal partilerinde yerli ve diğer uluslardan göçmen işçilerle birlikte örgütlenmeleri, seçme ve seçilme hakkı için, çocuklarının, kendi öz kültürlerini de geliştirmekle birlikte, bulundukları ülkenin sosyal ve kültürel yaşamına daha iyi uyabilmesi için mücadele vermeleri gerekir.

Siyasal göçle ekonomik göçmen kitlesi arasındaki ilişkilerin bu açıdan sağlıklı bir değerlendirmesi, sadece göçmen işçilerin öznel sorunları açısından değil, entegrasyon sürecindeki Avrupa'da sermaye blokuna karşı emek blokunun güçlendirilmesi açısından da yaşamsal önem taşımaktadır.

Sosyal tarih araştırmacısının bu çalışmalarda yararlanabileceği kaynaklar, en başta da belirttiğim gibi, Türkiye'dekilerle kıyaslanamayacak kadar zengindir.

- Her şeyden önce, haberlerin ve yorumların dürüstlüğü tartışma götürür olmakla birlikte, Türkiye gazetelerinin yirmi

yılı aşkın bir süredir Avrupa'da yayınlanan özel baskıları önemli bir kaynaktır.

- Göçmen işçi çalıştıran ülkelerin basını da bu konuda büyük enformasyon içermektedir.

- Türkiyeli göçmen olgusu üzerine Avrupa üniversitelerinin, akademik kuruluşlarının, sendikalarının, demokratik kuruluşlarının, ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı mücadele örgütlerinin gerçekleştirdikleri sayısız inceleme bulunmaktadır.

- Avrupa Topluluğu kurumları, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, ICFTU, CMT, FSM ve ILO'nun bu konudaki dokümanları güvenilebilir kaynaklardır.

- Bugün birçok Avrupa üniversitesinde, ikinci göçmen kuşağından yüzlerce genç tezlerini özellikle içinden yetiştikleri göçmen kitlesinin sorunları üzerine hazırlamaktadır.

- Türkiye'den gelmiş yazarların, araştırmacıların yanı sıra, ve bence onlardan daha da önemli olarak, göçmen gençler arasından yetişen genç yazarların çoğunca bulundukları ülkelerin dillerinde yazdıkları eserler, bir başka önemli kaynak olacaktır.

- Kuşkusuz, Türkiye kaynaklı siyasal grupların bildirileri, açıklamaları ve yayınlar da, yukarıda vurguladığım tüm rezervlerle, başvurulabilecek bir başka kaynak oluşturmaktadır.

12 Eylül rejiminin yargılanmasında tanıklığım

Uluslararası Mahkeme, Köln, 10 Aralık 1988

Saygıdeğer Jüri üyeleri. Türkiye' deki rejimin tam üyelik için Avrupa Topluluğu 'nun lkapılarını çaldığı bir dönemde, Avrupa 'nın sayılı merkezlerinden birinde böyle bir uluslararası mahkemenin toplanmakta olması son derece büyük önem taşıyor.

General Kenan Evren ve onun başbakanı Özal Avrupa demokrasilerinin yöneticileri tarafından şaşaalı bir şekilde ağırlanırken, uluslararası şahsiyetlerden oluşan bağımsız bir kurulun. kamuoyuna ve özellikle de Avrupa ülkelerinin yöneticilerine, Avrupa 'nın güney doğusunda Türk ve Kürt halklarını ezen militarist "demokrasi"nin gerçek yüzünü hatırlatması çoktandır kaçınılmaz olmuştu. ·

36 yıldır Türkiye demokrasi mücadelesinin fiilen içinde yeralmış bir gazeteci olarak öncelikle şunu belirtmek istiyorum. Bazı Türk gazetelerinin. daha burada söylenecek gerçekleri dahi dinlemeden. bu mahkemeyi . "kanun kaçakları "nın Türk Devleti 'ne karşı yeni bir komplosu olarak tanıtmaları utanç vericidir. Aynı derecede kınanacak bir başka tavır; Türk sosyal demokrasi önderliğinin, kendi milletvekillerinin bu mahkemeye katılımına yasak koymuş olmasıdır.

Ama onların, bu mahkemeyi önemsememelerinin, bu mahkemenin vereceği hükmü paylaşıp paylaşmamalarının bizce pek de değeri yok.

Son 40 yıllık tarihinde Türkiye üç kez askeri darbe yaşadı, ilk ikisini, 1960 ve 1971 darbelerini bizzat yaşadım. İkinci darbeden sonradır ki, hakkımda açılan 30 'u aşkın davadan dolayı mücadelemi yurt dışında sürdürmek üzere Türkiye 'den ayrılmak zorunda kaldım. Türkiye'de 1980 Darbesi'ne gerekçe gösterilen sosyal ve politik çalkantıları ve darbeyi izleyen misli görülmemiş devlet terörünü dışardan dikkatle izledim. Birçok Türk ve Kürt demokratıyla birlikte, askeri hükümet tarafindan TC vatandaşlığımız kaybettirildi. Suçumuz, Türkiye 'de insan haklarının çiğnenmesini dünya kamuoyuna duyurmamızdı. Hiç de şaşırtıcı değil… "

Doğan Özgüden, konuşmasının daha sonraki bölümünde 1960- l 980 arasının analizini yaparak Türkiye'nin ABD tarafından 12 Eylül sürecine nasıl sokulduğunu anlattı. 12 Mart l 97 l darbesini l 2 Eylül'ün bir provası olarak niteleyen Özgüden, Ecevit hükümetlerinin l 2 Mart tartışmasını yasaklamış olmasına, Kontr-Gerilla'nın ve sivil

faşistlerin üzerine gitmemiş olmasına değindi. Özgüden daha sonra şunlan belirtti:

"Baş eğmeyenlerin, direnenlerin hayatları ve özgürlükleri pahasına generallerin kurduğu rejim, 12 Eylül rejimi, kan banyosunda vaftiz edilmiştir. Bu rejimin Cumhurbaşkanı, kırımın 1 numaralı eelladıdır. Bugünün başbakanı, Turgut Özal, Uluslararası Para Fonu'nun ve Dünya Bankası'nın 'güvenilir adam ı olarak önce bu rejimin, batı basınının deyimiyle, "ekonomik çar"ıydı. Aynı Özal'dır ki, 1983'den beri "sivil başbakan: kisvesi altında, Anayasa ve Cunta tarafından kabul edilmiş yasalarla kurumlaştırılmış bulunan baskı tedbirlerinin uygulayıcılığını yapmaktadır.

Dahası, yeni rejim, aşırı sağın iki kanadının, Suudi entegrizmi ile Bozkurt Pan-Türkizmi'nin "kutsal ittifak"ı üzerinde durmaktadır. Türk-İslam Sentezi, Türkiye Cumhuriyeti 'nin ideolojik temeli haline getirilmektedir.

-Sıkıyönetim kalktı. ama güvenliğe ilişkin konularda gerçek söz sahibi hâlâ generallerin egemen bulunduğu Milli Güvenlik Kurulu'dur.

-Binlerce ilerici ve demokrat hâlâ askeri ve sivil hapishanelerdedir.

-İşkence ve politik tutuklulara hapishanelerde insanlık dışı uygulamalar sürüp gitmektedir. Avrupalılar General Evren ve Turgut Özal'ı ağırlarken, açlık grevindeki politik tutukluların çığlıklarına kulaklarını kapatmaktadırlar.

-Askeri mahkemeler hâlâ idam cezaları vermektedir. Daha geçen hafta Askeri Yargıtay Millet Meclisi 'ne üç idam hükmü daha yollamıştır. Halen 224 idam cezası Meclis 'in onayındadır.

- İşçi sınıfının ve Kürt halkının partileri hâlâ yasaktır. Evren, son Almanya gezisinde "komünist partisi"nin serbest bırakılmasına karşı olmadığını söylemiştir. Sorun, bu düzenle tamamlaşmış "komünist" isimli bir partinin yasallaşması değil, işçi sınıfının ve Kürt halkının hak ve istemlerini ödünsüz savunacak partilerin özgürce örgütlenme sorunudur.

-Sosyal ve sendikal haklar Uluslararası Çalışma Örgütü tarafindan da tespit edildiği gibi, hâlâ son derece sınırlıdır. DİSK hâlâ çalışma hayatının dışında tutulmaktadır.

- Gazeteciler sürekli olarak Devlet Güvenlik Mahkemesi ve ceza mahkemeleri önüne çekilmektedir. 27 gazeteci toplam 3 bin yılı bulan hapis cezasını çekmek üzere hâlâ zindandadır.

- Üniversiteler hâlâ akademik özerklikten yoksun olarak YÖK'ün kışla disiplinine tabi bulunmaktadır.

- 1 milyon 600 bin kişi hâlâ "şüpheliler" listesindedir. Kamu hizmetlerinde çalışma ve yurt dışına seyahat edebilme hakkından yoksundur.

-14 binden fazla insana Türk vatandaşlığı kaybettirilmiştir. Yurda dönüş yapan mülteciler. derhal tutuklanmakta ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri 'ne sevk edilmektedir. ·

- Kürt halkının ve Hıristivan azınlıkların ulusal, kültürel ve dinsel hakları hiçe saylmaktadır. Türkiye Kürdistanı Türk Ordusu 'un işgali a(tındadır. Bir "süper vali"nin, daha doğrusu, bir sömürge valisinin hükümünün ferman olduğu "olağanüstü hal" rejimine tabidir.

Bugün İnsan hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilanının 40. Yıldönümü… Ankara rejimi ise. Türkiye 'nin ilk imzacı/arından olduğu bu sözleşmeye açık ihanet halindedir. Bıı 'alaturka' rejimin, bu militarist "demokrasi"nin Avrupa demokrasileri ailesi içinde yeri yoktur.

Ne yazık ki, böylesi utanç verici bir rejim, üç yıl önce Avrupa Konseyi'ne yeniden alınmış ve alınır alınmaz da kendisine Bakanlar Kurulu dönem başkanlığı payesi verilmiştir.

Yine yüz kızartıcı bir biçimde bu rejim iki yıl önce Avrupa Toplulukları'nın kabul odasına buyur edilmiştir.

Evren-Özal ikilisi, Suudi Entegrizmi'nin bu iki işbirlikçisi, misli görülmemiş bir ikiyüzlülükle, Batı demokratik değerlerinin savunuculuğunu taslayabilmekte ve maalesef, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na adaylığına ilişkin pazarlıklarda muhatap alınabilmektedir.

Bu Avrupa yöneticileri açısından, Türk rejiminin işlediği insanlık suçuna do/aylı biçimde ortak olmaktır.

Ama inanıyorum ki, dünya demokratik güçlerinin bu maskaralık karşısında söyleyecek sözü vardır. Bu söz bugün buradaki jüri ye düşmektedir.

Ve inanıyorum ki, bu uluslararası mahkemenin vereceği hüküm, özgürlükler mücadelesi tarihinde, yirmi yıl önce Russell Mahkemesi'nin verdiği hükmıün yanında altın bir sayfa olarak yer alacaktır.

Uluslararası sendikal hareketin dar boğazı

DİSK Dergisi, 1 Şubat 1991

Brüksel, çokuluslu şirketlerin olduğu kadar uluslararası sendikal örgütlerin de merkezi. Vietnam'dan sabıkalı Honeywell' in, Şili'den sabıkalı ITT'nin Avrupa merkezleriyle Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu (UHSK)' nun ya da Dünya İş Konfederasyonu (DİK)' nun arası Cağaloğlu–Karaköy kadar bile değil.

Sermaye Avrupası ile Emek Avrupası da, ekonomik mücadele planında kozlarını bu kentte paylaşır. Avrupa Toplulukları' nın Schuman Meydanı'nda yükselen dört kanatlı binasının birkaç yüz metre ötesinde, sendika hareketinin de içinde temsil edildiği Sosyal ve Ekonomik Komite' nin binası yükselir.

Daha da önemlisi, birkaç istisnasıyla tüm Batı Avrupa sendikalarını bünyesinde toplayan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK) da, Rue Montagne–aux–Herbes–Potagères'de (Zerzevatlı Dağ Sokağı) UHSK ile aynı binayı paylaşır. Dünyanın dört bir yanından gelen sendikacıların gergin tartışmalardan sonra meyveli Belçika biralarıyla hararet giderdikleri yerlerden biri de, bu binaya birkaç adım mesafedeki tarihi Morte Subite (Ani Ölüm) Kahvesi'dir.

Türkiye sendika hareketi'nin uluslararası bağlantıları da,

işte bu sokakta düğümlenir. Türk–Iş hem UHSK'nın, hem ASK'ın, DİSK ise sadece ASK'ın üyesidir.

*

12 Eylül 1980 darbesi indiğinde, Türkiye sendika hareketi, konfederasyon düzeyinde sadece Türk–İş tarafından UHSK bünyesinde temsil edilmekteydi. DİSK'in ise konfederasyon olarak herhangi bir uluslararası bağlantısı olmamakla birlikte, DİSK'e bağlı sendikaların bazılarının UHSK'a, bazılarının da merkezi Prag'ta bulunan ve sosyalist ülkeler sendikalarının ağırlığını taşıyan Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF)' na üye oldukları biliniyordu.

1979'da işbaşına gelen son DİSK yönetimi, uluslararası ilişkilerini konfederasyon olarak sadece bir uluslararası merkezle sınırlı tutmak yerine, gerçekçi bir tavır benimseyerek, DSF'nin yanısıra, UHSK ile de, ağırlıklı olarak Üçüncü Dünya ülkelerinde örgütlenmiş bulunan Dünya Iş Konfederasyonu (DİK) ile de ilişkiler geliştirmeye koyuldu.

Bu gelişmelerin yanısıra, 70'li yılların ikinci yarısında Avrupa bütünleşmesinin ivme kazanmasına paralel olarak Avrupa sendika hareketinin de ASK bünyesinde bir karşı denge oluşturma girişimlerinin yoğunlaşması, Türkiye sendika hareketinin iki büyük konfederasyonunu, DİSK ve TÜRK–İŞ'i, bu yeni yapılanma sürecine katılmaya yöneltmişti.

Gerek UHSK, gerekse DSF, soğuk savaş dönemi koşullarında karşılıklı iki blokun damgasını taşıdıkları halde ASK görece olarak daha çoğulcu bir yapıya ve çokuluslu şirketlere karşı Emek Avrupası' nın ortak çıkarlarını savunmak gibi daha pragmatik bir programa sahipti. Üstelik Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na katılması olasılığı, Türkiye emekçilerinin uzun erimli çıkarları açısından böylesi bir yönelimi son derece gerekli kılmaktaydı.

DİSK'in kısa zamanda çok yanlı ilişkiler geliştirmesinin ne denli yerinde olduğu, 12 Eylül darbesinden sonra net olarak ortaya çıktı.Nitekim, dört uluslararası kuruluş da, 12 Eylül darbesine karşı çıkanların, Türkiye demokratik güçleriyle

dayanışma gösterenlerin başında geliyor, Uluslararası Çalışma Örgütü' nde Ankara rejimine karşı birlikte dâva açıyorlardı. Eğer darbeden kısa bir süre sonra Avrupa Toplulukları Türkiye ile ilişkilerini dondurduysa, askeri hükümete genel sekreterini bakan olarak veren TÜRK–İŞ'in UHSK'a üyeliği askıya alındıysa, bu, son DİSK yönetiminin darbe öncesi çok kısa sürede kurduğu çok taraşı uluslararararası ilişkiler sayesinde mümkün oldu.

80'li yıllarda, Avrupa sendika hareketini enternasyonal dayanışma planında meşgul eden iki olay, Polonya'da Solidarnosc' a, Türkiye'de ise DİSK' e yapılan baskılar oldu. Şu farkla ki, Türkiye konusunda DİSK'e dört merkez birden dayanışma gösterirken, Polonya konusunda DSF diğerlerinden farklı olarak Solidarnosc' un tam karşısında yeralıyordu.

Aslında, diğer üç merkezin DISK' e ve Solidarnosc'a gösterdikleri dayanışmanın aynı ağırlıkta olduğunu söylemek de mümkün değil. İkinciden yana ağır basan bu dengesizlikte, hiç kuşkusuz, Solidarnosc' un bloklar arası politik ve ideolojik mücadelede bir mızrak başı olması büyük rol oynadığı gibi, yurt dışına çıkan DİSK'e mensup sendikacıların, DİSK'in darbe öncesinde Avrupa ilişkilerini yapısallaştıramamış olmasından dolayı, yekvücut hareket edememesi, politik parti hesaplarının ve hattâ zaman zaman kişisel çekişmelerin ön plana çıkması, farklı kişilerin DİSK'i temsil iddiasında bulunması da, uluslararası dayanışmanın sınırlı kalmasında önemli bir etken oldu.

Tüm bunlara karşın, Türkiye'de faaliyeti yasaklanmış bulunan bir DİSK'in 30 Ocak 1985'te ASK'a üye kabul edilmesi, konfederasyon yönetiminde DİSK'e yer verilmesi, Türkiye ilerici sendika hareketi açısından son derece önemli bir uluslararası kazanımdı.

*

90'lı yıllar, uluslararası ilişkilerin tüm alanlarında olduğu gibi, sendikal alanda da büyük sarsıntı ve çalkantıların yaşandığı bir dönemi simgeliyor.

Dönemin belirleyici olgularından birisi, Solidarnosc' un sendikal alanı da aşarak Polonya politik yaşamına damgasını vuran mücadelesinin, sosyalist sistemin çöküşünde, eski sosyalist ülkelerin tek parti yönetiminden çıkarak çoğulcu rejimlere geçmesinde başlıca etkenlerden biri olmasıydı.

Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerinde artık sendikacılık hareketi DSF üyesi sendikaların tekelinde değil. Bu ülkelerin hemen hepsinde, ya yeni bağımsız sendikalar kuruldu, ya da böylesi sendikaları oluşturmak için girişimler gelişiyor. Giderek de bu sendikaların UHSK'a üye olmaları bekleniyor. Polonya'daki Solidarnosc, geçmişte kendisine gösterdikleri dayanışmaya şükran ifadesi olarak, UHSK ile DİK'in ikisine birden üye oldu. Almanya'da ise Batı kesiminin tek güçlü sendikal merkezi DGB, DSF üyesi Doğu Alman sendikası FDGB ile birleşmeyi ısrarla reddederek, Doğu eyaletlerinde de şubeler açmak suretiyle o kesimdeki emekçileri de kendi bünyesinde toplama kararı aldı.

Sosyalist ülkelerde uğradığı çöküntü, DSF'nin Üçüncü Dünya ülkelerindeki etkinliğini de giderek sarsıyor. Bu kan kaybını durdurabilmek için DSF, 13–20 Kasım 1990 tarihlerinde Moskova'da yapılan XII. Kongresi'nde, geçmişte partiye tabi bürokratik tutumunun geniş bir özeleştirisini yaparak yeni bir statü ve yeni bir strateji kabul etti. Kongre'nin stratejik belgesinde şöyle deniliyor:

"Geçen dönemde bazı sosyalist ülkelerde sendika örgütleri, gerçek bağımsız sendika örgütleri olmaktan çok, ülkelerinin temsilcileri gibi davranmışlardır. Gerçekler göz önünde tutulmamıştır. Bu durum, DSF'nin eylem önceliklerinin seçimi üzerinde etki yapmıştır. Bu iki büyük yanlış, DSF'nin bütün dünyadaki eylemine ve prestijine zarar verdiği gibi sendika hareketi üzerinde de olumsuz etkilerde bulunmuştur. DSF'nin yenilenmesi, bu iki olumsuz olgunun bertaraf edilmesine dayanacaktır."

Ancak, kongrenin üzerinden iki ay geçtikten sonra gelen

haberler, DSF'nin kan kaybını durduramadığını, eski sosyalist ülkelerde kalan diğer üye sendikaların da, SSCB sendikaları dışında, Prag'tan kopma sürecinde olduğunu gösteriyor.

Kendini yenileyen MSZOSZ (Macaristan), daha şimdiden UHSK'a katılmış bulunuyor.

*

Bu sarsıntı karşısında, diğer iki uluslararası merkez, UHSK ve DİK, 80'li yılların başında gelişme belirtisi gösteren DSF ile ilişkileri tamamen kesmiş olup, "bekle–gör" ve hattâ "eritme" politikası uyguluyorlar.

İki batılı merkezin bu tavrının son somut gostergesi, DSF'nin Moskova Kongresi'ne, ısrarlı davetlere rağmen, UHSK'tan ve DİK'ten hiçbir delegasyonun katılmamış olması.

Özellikle ABD sendikal merkezi Aş–CIO'nun uzun bir ayrılıktan sonra yeniden UHSK saşarına katılmasıyla, UHSK ile DSF arasında her türlü diyalog olasılığı esasen ortadan kalkmıştı. UHSK, son Moskova Kongresi'ne bizzat katılmadığı gibi, kendisine üye ulusal örgütlerin de Moskova Kongresi'ne davetli olarak katılmaması için Eylül ayında tüm üye örgütlere genelge göndererek uyarıda bulundu.

UHSK, buna karşılık, DİK ile ilişkilerini geliştirmeğe çalışıyor. Nitekim UHSK'ın 14–18 Mart 1988 tarihlerinde Melbourne'de yapılan son kongresinde kabul edilen "Uluslararası Dayanışmanın Örgütlenmesi" üzerine Karar'da "UHSK'nin, uluslararası sendikal hareketin yeniden yapılandırılması amacıyla iyi programlanmış ve hazırlanmış inisiyiatişer alması, bu arada DİK ile işbirliği formlarının geliştirmesi ve uluslararası özerk yerel sendika örgütleriyle ilişkilerin iyileştirilmesi" çağrısı yapılmıyor, DSF'den ise herhangi bir şekilde söz edilmiyor.

DİK'in 20-25 Kasım 1989 tarihlerinde Caracas'ta yapılan kongresinde de DSF yok sayılmış, buna karşılık UHSK Kongresi'nin işbirliği çağrısına ilkesel olarak olumlu cevap verildi.

Bununla beraber, hristiyan sendikaların ağırlık taşıdığı ve Üçüncü Dünyacı bir nitelik taşıyan DİK ile UHSK ara-

sındaki ilişkiler de sorunsuz değil. Nitekim DİK Kongresi'nin Sonuç Belgesi'nde, UHSK ile aralarında temel kavramlar, sendikal çoğulculuk ve özerklik, Üçüncü Dünya'ya bakış ve karşılıklı saygı ve eşitlik ilkeleri açısından sorunlar olduğu vurgulanıyor. Ancak, özellikle Doğu Avrupa'da demokratikleşme sürecinin desteklenmesi, insan haklarının ve sendikal özgürlüklerin savunulması, dış borçlar, çokuluslu şirketlere karşı ortak eylem ve işbirliğinin geliştirilmesi konusunda UHSK ile işbirliğinin geliştirileceği açıklanıyor.

Söz konusu alanların çoğunda henüz elle tutulur bir eylem birliği görülmemekle birlikte, UHSK ve DİK "Doğu Avrupa'daki demokratikleşme" konusunda, özellikle de DSF'i uluslararasrası ilişkilerden dışlayarak "erime"sini hızlandırma konusunda ortak tavırlarını sürdürüyorlar.

*

Ne var ki, son yıllarda kan kaybına uğrayan sadece DSF değil... Batı sendikalarının üye sayısında da sürekli düşüş görülüyor. UHSK ve DİK'in DSF ile her türlü diyalogu reddetmelerinde, politik ve ideolojik farklılıkların yanısıra, kendilerinin Batı'da ve Üçüncü Dünya'da uğradıkları kan kaybını, eski sosyalist ülkelerde DSF'den kopan emekçileri saşarına alarak giderme hesabı da rol oynuyor.

The Economist, 23 Haziran 1990 tarihli sayısında, "Avrupa sendikalarının on yıldır süregelen üye ve politik ağırlık kaybından sonra savunma hattına çekildiklerini" ve "sendikaların karşılaştıkları sorunların sendika yöneticilerinin bir türlü teslime yanaşmadıkları derecede çetin olduğunu" belirterek şöyle diyor:

"Tek Avrupa Pazarı'nın oluşması, son on yılda sendikaların gücünü gözle görülür şekilde azaltan demografik ve sosyal süreçleri muhtemelen daha da hızlandıracaktır. Bu güç kaybı, korunması zayıf yerel pazarlarda güçlü dış rekabetle karşı karşıya kalacak olan işverenlerin, sendika istemlerini kabul etmemekte daha kararlı olmaları sonucunu doğuracaktır."

Avrupa'da sendikaların zayışamasına yolaçan etkenlerin başında şunlar geliyor:

– 80'li yıllarda Avrupa'da işsizlik oranının artması.

– Birçok demir–çelik, yeraltı maden ve tersane işletmelerinin "rantabl" olmadıkları gerekçesiyle kapatılması, kapatılmayanların ise otomasyon'a tabi tutulması.

– Buna karşılık, giderek büyümekte olan ileri teknoloji ve hizmet sektörlerinin daha çok beyaz yakalıları çalıştırması, bu kategorinin ise sendika hareketine kayıtsız kalması.

– İş pazarında yarım gün çalışanların ve kadın işçilerin yüzdesinin de giderek artması. Bu iki kategorideki işçilere özgü daha esnek çalışma saatleri uygulanması, çocuk bakımı, imkân eşitliğinin sağlanması isteklerine mevcut sendikaların geleneksel yapısının cevap verememesi.

Sosyal sigortalar adına işsizlere işsizlik ödeneklerini ödemeye aracı oldukları için üye oranı birçok Avrupa ülkesine göre daha yüksek olan Belçika sendikaları dahi son yıllarda üye kaybetmekten kurtulamıyor.

*

15 yıl önce kurulan ve başlangıçta hızlı gelişme de gösteren Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK)' nun da, çokuluslu şirketlere karşı kendisinden umulan boyutlarda bir mücadele gerçekleştirdiği söylenemez. Örneğin, çokuluslu bir şirket bir ülkede işçi çıkarttığı takdirde, o şirketin diğer ülkelerdeki şubelerindeki sendikaların ortak eylem koyması projesi hiçbir zaman uygulanamadı.

ASK bünyesinde yeralan ve toplam 45 milyon emekçiyi temsil eden 39 konfederasyon arasında belli konularda uyum sağlamakta da çoğunca mümkün olamıyor.

Bu zaafın en çarpıcı örneği, Manş Tüneli inşaatında çalışan Ingiliz ve Fransız işçilerinin müteahhit işverene karşı ortak eylem girişimi sırasında görüldü. ASK üyesi olan Fransız Force Ouvrière (FO) sendikası, DSF üyesi olduğu için ASK'a kabul edilmeyen CGT ile eylem birliğine girmeyi reddettiği için mücadele başarıya ulaştırılamadı.

Avrupa sendika hareketinin karşısındaki yeni büyük bir sorun da, Doğu Avrupa ülkelerindeki değişimden kaynaklanıyor.

Bu ülkelerdeki ekonomik reformlardan sonra işsiz kalacak milyonlarca işçinin Batı Avrupa'ya göçetmesiyle işverenler kolayca ucuz işgücü bulma olanağına sahip olacağından, sendikaların kendi üyeleri için istemlerini rahatlıkla reddedebilecekler. Bunun sonucu önceki onyıllarda Avrupalı işçi ile güneyli göçmen işçiyi karşı karşıya getiren çelişkiler, bu kez Batı Avrupalı işçi, hattâ Batı Avrupa'ya yerleşmiş güneyli göçmen işçi ile Doğu'dan gelecek yeni göçmen işçi arasında yaşanacak.

Dahası, kapılarını yabancı sermayeye sonuna kadar açan ve çokuluslu tekellere ucuz işgücü ve sayısız mali kolaylıklar vaad eden Doğu Avrupa ülkeleri, Batı sendikalarının karşısında patron hesabına bir başka tehdit unsuru oluşturuyor. Nasıl geçen 70'li ve 80'li yıllarda birçok çokuluslu şirket, sendikaların zam istemleri karşısında Avrupa'daki fabrikalarını kapatıp Kore, Hong–Kong, Formoza gibi emek sömürüsünün yoğun olduğu ülkelere taşımışlarsa, aynı deplasmanın bu kez Doğu Avrupa'ya ve Sovyetler Birliği'ne yönlendirilmesi uzak ihtimal değil.

Yıkılan "demir perde"'nin yerine bir "sosyal perde" inmesi korkusu yaygın...

*

İşte bu bağlamda 1990'da kutlanan 1 Mayıs'ın 100. yıldönümüne, eski enternasyonalist coşkular değil, bölgeci ve hattâ ulusalcı eğilimlerden kaynaklanan merkezkaç süreçler egemen oluyordu.

Sendikal hareketin girdiği bu darboğazda çözüm yok mu? Kuşkusuz, bu çalkantılar ve sarsıntılar dönemi daha şimdiden uluslararası sendika hareketini yeni arayışlara yöneltiyor.

UHSK, DİK ve DSF üçlüsünün daha çok ideolojik ve politik tercihlerden kaynaklanan zıtlıkları ve uzlaşmazlıkları,

soğuk savaş döneminin kapandığı iddialarına rağmen, kolay giderileceğe benzemiyor. Görülen o ki, DSF Kuzey'de gittikçe eriyecek, sendikalılar ve bundan sonra sendikalanabilecek yeni işçiler yakın vadede daha çok UHSK'da toplanacak.

Geri bıraktırılmış güney ülkelerinde ise UHSK, bir yandan DİK'in, öte yandan, varlığını koruyabilir ve kendini gerçekten yenileyebilirse, DSF'nin rekabetiyle karşı karşıya kalacak.

Batı'sı ve Doğu'suyla Avrupalı işçiler için yeni arayışların merkezi ise, bu üç dünya konfederasyonundan çok, ASK olacak.

Nitekim ASK, Doğu Avrupa'daki gelişmelere sendikal planda bir cevap bulabilmek için 17 Haziran 1990'da Cenevre'de kendi üyeleriyle Doğu Avrupa sendikalarının da katıldığı bir Avrupa Sendika Forumu oluşturmuş bulunuyor. DSF üyeleri dışındaki Doğu sendikalarının katıldığı bu forum, Doğu ve Batı emekçilerinin ileride tek bir çatı altında birleşme olanaklarını irdeliyor.

Forum'un 14–15 Ocak 1991 tarihlerinde Lüksemburg'ta yapılan birinci konferansına Doğu'dan şu sendikalar katıldı:

PODKREPA ve CİBTU (Bulgaristan), CS KOS, CSFR (Çekoslovakya), MSZOSZ, Demokratik Liga, İşçi Konseyleri Ulusal Federasyonu, Sendika Kooperasyon Forumu (Macaristan), NSZZ SOLIDARNOSC (Polonya), FRATIA (Romanya), Özerk Sendikalar Konfederasyonu (Yugoslavya).

Konferans'tan sonra yayınlanan bildiride şöyle deniyor:

"Demirperde'nin yerini şimdi de bir sosyal perde almamalıdır. Forum'un birinci konferansına Doğu ile Batı'dan 100'den fazla sendika temsilcisi bu istekte birleştiler."

Konferanstan sonra ASK, Doğu sendikacılarına özellikle sosyal güvenlik sistemleri, sürekli mesleki eğitim, sendikal eğitim, toplu sözleşmeler, sendika basını konularında düzenli seminerler organize etmeyi üstlendi.

ASK'ın açıklamasına göre, Avrupa Sendika Enstitüsü ve Avrupa Sendika Akademisi de Forum çalışmalarının geliştirilmesinde önemli rol üstlenecekler.

Tüm bu çalışmalar ileride Batı ve Doğu Avrupa'yı kapsayan bir örgütsel birliğe varabilir mi?

Konuştuğum tüm sendikacılar, bu konuda kesin bir şey söylemek için vaktin erken olduğu kanısında. Ne var ki, ASK'ın bu yıl 13–17 Mayıs tarihlerinde Lüksemburg'ta toplanacak olan Büyük Kongresi'nde, resmi gündemde yer almasa bile, bu birlik perspektiŞ tüm delegeleri ve davetlileri birinci derecede meşgul eden konu olacak. Çünkü, son gelişmelerden cesaretlenen sermayenin Batı'da kazanılmış sosyal haklara saldırısını arttırması, Doğu'da açılan serbest pazar'ın ilk hedeŞnin emekçiler olacağının bilinmesi konuyu ivedi kılıyor.

Walesa'nın sendikal mücadele alanını da aşarak bizzat siyasal iktidarı sorumluluğunu üstlenmesi, kuşkusuz, liberalizme geçişin pahalı faturasını Solidarnosc'a çıkartacak, sosyal haklara inen her darbe Doğu ülkelerinde gelişen yeni sendikacılığın işçi sınıfında hızla güven ve itibar yitirmesine yolaçacak.

DİSK'in ve TÜRK–İŞ'in de delege olarak katılacakları bu kongreden önce Türkiye sendika hareketinin de bu konuda yoğun bir değerlendirme sürecine girmesi, Doğu ile Batı arasında köprü bir ülkenin sendikacıları olarak somut öneriler getirmeleri gerekiyor.

Ama daha da önemlisi, Türkiye'nin DİSK'i hâlâ kapalı tutma ve yöneticilerini hâlâ sanık statüsünde bulundurma utancından kurtulması gerekiyor.

Yoksa, geçen on yıl sendikal özgürlük mücadelesinin sembolü olmuş iki sendikadan Solidarnosc' un başkanı Cumhurbaşkanı kolduğunda otururken DİSK başkanının hâlâ sırtında yıllarca mahkumiyet tehdidini taşıyarak toplantıya katılmakta olmasını kimselere anlatmak mümkün değil!

Bu konuda da en büyük gayret, sadece ASK'ın değil, UHSK'ın da üyesi olan, genel sekreterini askeri cuntaya bakan vermiş olma ayıbını hâlâ üzerinde taşıyan TÜRK–İŞ'e düşüyor.

Kürt sorunu değil, Türk diktası sorunu!
Aydınlar ne diyor? Ortadoğu Verlag, Aralık 1993

Kemal Uzun telefon edip ''Kürt sorununun çözümü nasıl olmalıdır?" diye sorduğunda, Belçikalı bir arkadaşla, bu ülkeyi yüzyılın başından beri metamorfoza uğratan dil savaşının en son epizodunu tartışıyorduk.

Yeni kurulan ve şimdilik Alman, Fransız ve Belçika askerlerinden oluşanAvrupa Kolordusu'nda emir ve kumanda dili olarak sadece Almanca ve Fransızca'nın kullanılmasına Flamanlar karşı çıkıyor, kolorduda Belçika'nın Flaman askerleri de yeraldığına göre, Flamanca'nın da kullanılmasında dayatıyorlardı.

Belçika'nın tarihini ve milliyetler gerçeğini iyi tanımayan bir yabancı için, uluslararası bir kuruluşta, evrensel bir dil olan Fransızca'nın yanısıra Flamanca'nın da kullanılması ilk bakışta anlamsız görünebilir.

Ama kazın ayağı pek de öyle değil. Öyle olmadığı içindir ki, bu dayatmaya karşı çıkan Frankofonlar (Valon'lar ve Fransızca konuşan Brüksel'liler) dahi, Flamanlan "bölücülük"le, "vatan ihaneti"yle suçlama kolaylığına ve ilkelliğine sapmadan soruna demokratik bir tartışma içinde çözüm arıyor.

Yüzlerce yıl yabancı boyunduruğunda kalmış, kendi öz dillerini ve kültürlerini özgürce kullanma hakkından yoksun bırakılmış da olsalar, ulusların asla yokedilemeyen bir "ortak belleği" var.

Avrupa süper güçlerinin paylaşım pazarlıklan sonucunda 163 yıl önce suni bir devlet olarak kurulmuş bulunan Belçika' da Frankofon hegemonyası, Flaman halkını yüz yıldan fazla devlet kapısında kendi dilini kullanma, kendi dilinde eğitim görme, kendi öz kültürünü geliştirme olanağından yoksun kılmıştır. O kadar ki, orduda sadece Fransızca'nın emir ve kumanda dili olarak kullanılmasından ötürü silah altındaki binlerce Flaman köylüsü, subayların fransızca emirlerini anlayamadığı için, Birinci Dünya Savaşı'nda can vermiştir.

Bu acı birikimlerdir ki, Flaman halkını Frankofon hegemonyasındaki merkezi devlete başkaldırmak zorunda bırakmıştır. Bugün Avrupa Kolordusu'ndaki dil dayatmasının ardında bu tarihsel gerçek yatıyor.

Suni Belçika Devleti, milliyetler gerçeği karşısında zaten giderek üniter devlet olmaktan çıkmış, bugün üç bölgeli, üç milliyetli bir federasyona dönüşmüş durumda. Fransızca, Flamanca ve Almanca konuşan (Doğu'da birkaç küçük yerleşimden ibaret) kesimlerin kendi bağımsız topluluk meclisleri ve hükümetleri var. Her bir topluluk, kendi eğitim ve kültür sorunlannda diğerlerinden tamamen bağımsız olarak tek başına söz sahibi.

Fransızca konuşan Valon' ların çoğunlukta bulunduğu güneyde ayrıca bir bölge meclisi ve bir bölge hükümeti, kuzeydeki Flaman bölgesinde ayrı bir bölge meclisi ve bir bölge hükümeti var. Bölgelerin ekonomik ve sosyal sorunlarında da, her bir bölge halkı, diğerlerinden tam bağımsız olarak tek başına söz sahibi. Öyle ki, Belçika başkenti Brüksel bile, nüfusu içinde Flamanlar ve Frankofon'lar karışık olduğu için, diğer iki bölgeden bağımsız, içinde iki topluluğun temsilcilerinin de yeraldığı ayn bir bölge meclisine ve hükümetine sahip.

Frankofon ve Flaman'lann ortaklaşa kurdugu merkezi federal hükümetin yetkileri ise sadece dış politika, savunma ve sosyal işlerle sınırlı.

Kuşkusuz böylesi karmaşık bir devlet yapısının pratikte çeşitli zorluklan yaşanıyor, ama halkların herbiri kendi kimliğini ve onurunu herşeyden üstte tuttuğu için, bu geçici zorluklara özveriyle katlanıyor. O kadar ki, her bir halk içerisinde, bu federal yapıyla da yetinmeyip, Belçika'nın tamamen ortadan kalkması babasına bağımsızlık ilan etmeyi savunan siyasal güçler serbestçe faaliyet gösteriyor, tüm yasama ve yürütme organlarında özgürce temsil ediliyor. Yeni Avrupa Birliği içerisinde Belçika aracılığıyla değil, doğrudan kendi öz organlarıyla yer almanın mücadelesini veriyor. Bundan

ötürü de hiçbir politikacı tutuklanmıyor, hiçbir yayın toplatılmıyor, hiçbir örgüt kapatılmıyor.

Kendi konumuza gelince:

Bence sorun "Kürt sorunu" değil, Türk Diktası Sorunu...

Eğer ortada bir sorun varsa, bu, binlerce yıldır yaşadıkları topraklar üzerinde ulusal kimlik ve onurlarını yeniden kazanma mücadelesi veren Kürtlerden değil, sonradan üzerinde dikta kurdukları toprakların yerli halklarını yıllarca yok sayan Türk yönetimlerinden kaynaklanıyor. Üstelik, bu yönetimlerin kurbanları, sadece Kürtler değil. Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Elen'iyle ve hatta resmi ideolojiye boyun eğmeyen Türk'üyle tüm Anadolu halkları…

Elbette şiddet, hangi taraftan gelirse gelsin, istenir bir şey değil. Ama şiddeti başlatan kim, tek yanlı "ateş kes" çağrılarına rağmen sürdüren kim? Daha 70' li yılların başında Kanatlı Jandarma operasyonlarıyla Kürt köylerinin kitlesel işkenceden geçirilmesinden de mi PKK sorumluydu? Şiddete son verilecekse eğer, ilk adımı, şiddeti başlatan atmalı, siyasal çözüme "evet" diyebilmeli.

Türkiye'nin milliyetler sorununa siyasal çözüm, gerçekten demokratik bir ortamda, mozayığın tüm parçalarının kendi bağımsız temsilcileriyle ve eşit koşullar altında katılacakları bir diyalogta aranmalı. Böyle bir süreçte temsil gücü olan hiçbir örgüt, ne bahaneyle olursa olsun, diyalog ve ortak çözüm arayışından dışlanmamalı.

Tüm siyasal örgütlerin özgürce katılacağı referandumlarla ve seçimlerle ulusların kendi yazgılarını belirlemesi sağlanmalı. Üniter bir devlet içinde kalmak mı, federatif bir yapıda bir arada olmak mı, yoksa tamamen bağımız olmak mı? Bu soruların cevabını ilgili halkların kendileri özgürce verebilmeli.

İç göçlerle büyük kentlerin çok uluslu metropoller haline gelmiş olduğunu ileri sürerek böylesi bir yönteme ikircikli bakmak, milliyetler sorununa ülke çapında demokratik çözüm arayışından yan çizmek tek kelimeyle ikiyüzlülük.

Tekrarlıyorum.

Ankara'dakilerin kapılanabilmek için her türlü cambazlığı yaptıklan Avrupa Birliği' nin başkenti Brüksel'de bile, Flamanlar nüfusun sadece yüzde l0' nu oluşturdukları halde, Brüksel Bölge Meclisi'nde ve Bölge Hükümeti'nde kendi partileriyle tam eşitlik ve karşılıklı saygı temelinde yer alıyor. Brüksel kamu kurumlarının balkonlarında arslanlı Flaman bayrağı, horozlu Frankofon bayrağı ve süsen çiçekli Brüksel bayrağı yanyana dalgalanıyor.

Çok gıpta ettikleri Avrupa'nın başkentinde bu oluyorsa, İstanbul'da, İzmir'de, Ankara'da, Adana'da istisnasız tüm Kürt partilerinin de seçimlere katılarak kent meclislerinde ve kurumlarında özgürce temsil edilmeleri niçin olmasın?

Yoksa, sabah akşam Brüksel'in kapısını aşındıran bakanlar, milletvekilleri, bu kentin tüm tabelalarının iki dilde, Fransızca ve Flamanca, yazılmış olduğunu farkedemeyecek kadar ebucehil mi?

Gazeteciye kışla adaleti!

Cumhuriyet, 9 Mart 1994

Brüksel'de Avrupa Komisyonu'nun ya da Avrupa Parlamentosu'nun kapısından içeriye adım atan her bakanın, her milletvekilinin dilinden düşürmediği bir sözcüktür demokratikleşme... Türkiye son yıllarda öylesine demokratikleşiyor ki, Başbakan Çiller Batı başkentlerini teker teker fethederken "demokratlık" alanında yedi düvele meydan okumayı da asla ihmal etmiyor. Ertesi gün de Türkiye'de büyük tiraj basınında zafer nâraları yükseliyor: "Çiller Avrupalılara hadlerini bildirdi!"

Her şey iyi hoş da, bu arada Türkiye'de öyle inanılmaz şeyler olup bitiyor ki, Çiller'den ağızlarının payını almış olanlar dahi, Türkiye'deki bu demokratikleşmenin ne menem bir

şey olduğuna bir türlü akıl erdiremiyor, bildiriler yayınlayarak haddini bilmezliğe devam ediyor.

Örneğin, TV yapımcıları Erhan Akyıldız ile Ali Tevfik Berber'in Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle tutuklanıp askeri mahkeme tarafından mahkum edilmeleri karşısında kıyamet kopuyor, uluslararası basın kuruluşları, insan hakları örgütleri Türkiye'ye protesto ardına protesto yağdırıyor.

"Demokratikleştirilmiş" Türkiye'de ise böylesi bir uygulama vak'ai âdiyeden sayılıyor. Gerçi koalisyonun sosyal demokrat kanadının önde gelenleri Akyıldız ve Berber'in askeri mahkemeye verilmesi karşısında üzüntüden kahrolduklarını söylüyor, ama böylesi antidemokratik bir uygulamayı ortadan kaldırmak için kıllarını dahi kıpırdatmıyor.

Gazeteciyi, sanatçıyı, düşünürü askeri mahkemeye sevkedip mahkum ettirmenin, tek parti döneminin en anlı şanlı uygulamalarından olduğunu biliyoruz. Hâlâ vatandaşlık hakkını inkar edegeldiğimiz Nazım Hikmet düzmece dosyalarla askeri mahkemelerde mahkum edilip yaşamının en verimli yıllarında demir parmaklıklar ardında çürütülmemiş miydi?

Çok partili yaşama geçtikten sonra bu kışla kafası uygulama bir süre unutulur gibi olduysa da, ülkedeki siyasal konjonktüre uygun olarak zaman zaman yeniden piyasaya sürüldü. DP'nin son yıllarında birçok Kürt aydını askeri mahkemelere sevkedildi.

27 Mayıs'tan sonra basın özgürlüğü anayasayla güvence altına alındıysa da, Sunay-Demirel-Tural triumvirasının devlet terörünü tırmandırdığı yıllarda gazeteciyi askeri mahkemeye sevketme uygulaması yeniden hortlatıldı ve bu satırların yazarı, "komünizmle mücadele" emirnamecisi Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural'ın emriyle kendini Selimiye Kışlası'nda buldu.

1967 yılında, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın ABD gezisi sırasında *The Newyork Times* Gazetesi dehşet verici bir haber yayınlamıştı. Habere göre, gizli bir anlaşmayla Türkiye'nin doğu bölgesi nükleer mayınlarla tamamen bir "kirle-

tilmiş bölge" haline getirilmişti. Kontrolu yalnız Amerikalıların elinde bulunan bu nükleer mayınlar, bir savaş halinde, elektronik beyinlerle seri halinde infilak ettirilecek, böylece Sovyet ordularının batıya doğru ilerlemesi milyonlarca Türkiye insanının hayatı bahasına durdurulacaktı.

Ant Dergisi'nin 11 ve 17 Nisan 1967 tarihli sayılarında bu haberi Türkiye kamuoyuna duyurmuş ve böyle bir anlaşmanın imzalanmış olmasını "büyük ihanet" olarak nitelendirmiştik.

Bu yayın üzerine, zamanın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural, İstanbul 1. Ordu Askeri Mahkemesi Savcılığına gönderdiği çift aylı bir yazıda dergi yöneticisini "vatan hainliği"yle suçlayarak, hakkında Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü hakkındaki 25.10.1963 gün ve 353 sayılı yasanın 1/son ve 11/A maddeleri uyarınca dava açılmasını emretti. Emirnamede sanığın, TCK'nun 153. Maddesine göre, "askerleri kanunlara karşı itaatsizliğe ve vazifelerini ihlale teşvik" suçunda yargılanması isteniyordu.

Ordu içinde komünizmle mücadele kampanyaları açması ve gazeteci İlhami Soysal'ı kaçırtıp dövdürtmesiyle tanınan Tural açısından bu emrin pek de şaşırtıcı yanı yoktu. Şaşırtıcı olan, bu emre o zamanki Birinci Ordu Mahkemesi savcı ve yargıçlarının demokratça karşı çıkması, buna karşılık sivil yargı organlarının Tural'ın emrini yerine getirmekte birbirleriyle yarışmasıydı.

Gerçekten de, Selimiye Kışlası'ndaki askeri mahkeme, 17 Mayıs 1967 günü yapılan ilk duruşmamda, askeri savcının da olumlu mütalaasıyla, Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun bir gazeteciye uygulanamayacağını belirterek yargılamayı reddetti ve dosyanın cumhuriyet savcılığına iletilmesine karar verdi.

Bu karardan sonra dâva dosyası İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi ile askeri mahkeme arasında mekik dokudu. İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 18 Nisan 1969 tarihli duruşmada, emir ve kumanda zincirindeki askeri mahkeme kadar

dahi ilkeli davranmayarak, dâvaya askeri mahkemenin bakması gerektiğine karar verdi. Askeri mahkeme ise karşı görüşte ısrar etti.

Bu yetki ihtilafına bir çözüm bulması için kendisine başvurulan Uyuşmazlık Mahkemesi de, etliye sütlüye karışmamayı yeğleyerek, bu uyuşmazlığın çözümlenmesinin kendi görev alanı dışında bulunduğu gerekçesiyle dosyayı 27 fiubat 1971'de Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na gönderdi.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise, 12 Nisan 1971 tarihinde oybirliğiyle aldığı E.96-Yyb, K.140 sayılı kararında sanık gazetecinin askeri mahkemede yargılanması gerektiğine hükmederek konuyu içtihada bağlamış oldu. Yargıtay Ceza Genel Kurulu karar gerekçesinde şöyle diyordu:

"Askeri Ceza Kanunu'nun 58. maddesinde TCK'nun 153. maddesindeki suçlarla bağlantı kurularak onlara da askeri mahkemelerce bakılacağı belirtilmektedir. 353 sayılı yasanın 11. maddesinde de, hiçbir tereddüde yer verilmeyecek biçimde, TCK'nun 153. maddesinde yeralan suçları işleyenlerin, asker olmasalar bile, askeri mahkemede yargılanacağı öngörülmüştür."

Genelkurmay Başkanlığı'nın direktifi doğrultusundaki bu karar üzerine dava dosyası yeniden İstanbul Birinci Ordu Komutanlığı Askeri Mahkemesi'ne sevkedilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığı'na iade edildi.

12 Mart sıkıyönetimi döneminde *Ant* Dergisi'nin kapatılması, evimizin ve yayınevimizin basılması, yukarıdaki dâvadan başka o zamana kadar eşim İnci Özgüden ile birlikte aleyhimize açılmış 30'dan fazla ceza dâvasından dolayı sıkıyönetim tarafından hakkımızda arama kararı çıkartılması üzerinedir ki yurdumuzdan ayrılmak zorunda kaldık.

İki gazetecinin Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle tutuklanıp askeri mahkeme tarafından mahkum edilmeleri, sıkıyönetim dönemleri dışında da gazeteciye kışla adaleti uygulanmasının 26 yıllık bir aradan sonra yeniden gündeme geldiğini gösteriyor.

Uluslararası insan hakları sözleşmeleriyle bağdaşmayan bu antidemokratik uygulamanın tamamen ortadan kaldırılabilmesi, ancak Yargıtay kararında esas alınan Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü hakkındaki 353 sayılı yasanın değiştirilmesiyle mümkün. Bu değişikliği yapma yükümlülüğü de, Akyıldız ve Berber'in tutuklanması karşısında duyarlılık gösterisi yapan bakanlara, milletvekillerine düşer.

Basın ve düşünce özgürlüğünü koruma misyonu basın ve insan hakları kuruluşları bu kâbusu basının üzerinden kaldırtmak için bir an önce seferber olmalıdır.

Ertelenen Utanç Şenliği: Europalia-Türkiye 96

İnfo-Türk, 1 Nisan 1995

Europalia-Türkiye 96 şenliklerinin "geçici" olarak askıya alınması Türkiye'de belli çevrelerde geniş tepkilere yolaçtı. Kararı, "Türk düşmanı" Avrupa'nın yeni bir komplosu olarak niteleyen yorumlar yapıldı. Festivalin Türkiye'de demokratikleşmenin gerçekleşeceği bir tarihe ertelenmesini isteyen Türk yazarları ise, yüksek tirajlı bir gazetede dönek bir köşe yazarı tarafından "jurnalcilik" ve "vatan hainliği"yle suçlandı.

Oysa, Avrupa'da büyük prestiji olan bu festivale Türkiye'nin "konu ülke" olarak seçilmiş olması başından beri hatalı bir karardı.

Herşeyden önce, demokratikleşme konusundaki vaadlerinin hiçbirini yerine getirmemiş, aydınlarını ve azınlıklarını hiçbir demokraside düşünülemeyecek baskılar altında tutan, bu yüzden uluslararası insan hakları örgütleri, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu tarafından sürekli kınanan bir hükümetin, bu eksiklikleri gidermeden Europalia'ya adaylık koyması vahim bir hataydı.

Belçika tarafına gelince, Europalia Vakfı'nın da, demok-

ratik örgütlerden gelen tüm uyarıları kulakardı ederek böyle bir ülkeyi vitrine çıkartmaya kalkışması inanılmaz bir gaflet örneğiydi. Œyle görünüyor ki, 1971 darbesinden bu yana "demokratikleşme" vaadleriyle Avrupa'yı oyalamayı marifet sayan Ankara yöneticileri kendilerine ilk kez muhatap olan Europalia yöneticilerini de aynı vaadlerle "ikna etme"yi başarmışlardı.

Bu ikna operasyonunda, Türk tarafının Belçikalılara mali bakımdan da büyük güvenceler verdiği söyleniyordu. Bu festivale gelebilecek eleştiriler kendisine hatırlatıldığında, Europalia Vakfı Başkanı Baron Godeaux (Le Soir, 29 Ocak 1994) yapılan seçimi şöyle savunuyordu: "Bizi, sadece Devlet-Ulus kültürünü tanıttığımız için kınıyorlar. Bu konuda degişik bir formülü çok araştırdık. Ama, devletlerin yardımı olmazsa bütün mali yük omuzlarımıza yıkılıyor. Bu da mali bakımdan bizim için mümkün değildir."

Bu sakat seçimi, Europalia sergilerinin organize edildiği Charleroi Güzel Sanatlar Sarayı yöneticisi Laurent Busine, 25 Mart tarihli Le Soir'da şöyle değerlendiriyor: "Bir yıl önce Europalia'nın Türkiye'ye hasredileceğini öğrendiğim zaman, sıradan bir vatandaş olarak, bundan son derece rahatsız oldum. Bu ülkede insan haklarına ilişkin bir sürü sorun varken böyle bir seçimin yapılması, birçok meslektaşım gibi beni de son derece şaşırttı. Europalia'nın ïspanya konusunda yapılması için Franco'nun ölümünü, Portekiz için Salazar rejiminin çökmesi, Yunanistan için albayların defedilmesi beklenmemiş miydi? Bizleri birinci derecede ilgilendirdiği halde, Europa-Türkiye festivalinin yapılma kararı bizlere danışılmadan alınmıştır. Bu konuda hiçbir ön tartışma açılmamış, basındaki tepkilere rağmen İstanbul'da protokol imzalanmıştır. Bu, en azından büyük bir gaftır."

Nitekim, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 22 Eylül 1994 tarihli özel bir yasaya göre, Europalia 96 tamamen bir "siyasal propaganda operasyonu" olarak organize edilmektedir. Yasada festival "politik, ekonomik,

ticari, kültürel, sosyal ve turistik etkinlikler içeren bir olay" olarak nitelenmektedir. Festivalin organizasyonu, bir Devlet Bakanı'nın başkanlığında, dışişleri, maliye, kültür ve turizm bakanlıkları temsilcilerinden oluşan bir ulusal konseye havale edilmektedir.

Ne ulusal konseyde, ne de yönetim komitesinde hiçbir azınlık temsilcisi yoktur. Europalia Türk Komiserliği'ne atanan Bülent Eczacıbaşı ise, her bakımdan bu resmi konsey ve komite'ye bağımlıdır. Eczacıbaşı ve ona bağımlı alt yöneticiler ne denli iyi niyetli olurlarsa olsunlar, Türk Hükümeti'nin diplomatik operasyonuna hizmet etmekten kendilerini kurtarmaları mümkün değildir.

Doğan Özgüden'in Le Soir'daki protesto yazısı

Türk Hükümeti'nin gerçek niyeti ortaya çıktıktan sonra, DEP milletvekillerinin mahkum edilmesi, Özgür Ülke Gazetesi'nin bombalanması, tutuklanan, mahkum edilen aydınların sayısının artması üzerine, Belçika'nın en yüksek tirajlı gazetesi Le Soir, 23 Aralık 1994'te, İnfo-Türk yönetmeni Doğan Özgüden'in "Europalia '96: Utanç Şenlikleri?" başlıklı aşağıdaki yazıyı yayınlayarak konuyu tekrar tartışmaya açtı:

"Kültür ve bilim adamları, ister Türk ister Kürt olsun, hâlâ devlet terörünün ana hedefi olmaya devam ederken böyle bir ülkenin yöneticilerini Belçika 1996 şenliklerinde nasıl ağırlayabilecektir?

"Türk sosyolog Ismail Besikçi Kürtlerin ulusal kimlik ve kültürünü savunan yazılarından ötürü altmış yılı aşkın hapis cezası çekerken ve hakkında süren dâvalarda daha yüzlerce yıl hapis tehdidiyle karşı karşıya bulunurken, Belçika Beşikçi'nin zındancılarını nasıl kabul edebilecektir?

"Dahası, Anadolu'nun sayısız uygarlıkların beşiği olduğu bilinirken, Europalia '96, bu uygarlıkların tüm mirasını sistematik biçimde yokeden bir rejimin propagandasını nasıl yapabilecektir? Unutulmamalı ki, Türk'lerin 1071'de Anadolu'ya gelmesinden çok önce, Kürtler, Grek'ler, Ermeni'ler

ve Asuri'ler bu topraklarda yaşamaktaydı. Eğer Anadolu'nun kültürel ve sanatsal zenginlik ve ihtişamından söz edilecekse, bu zenginlik ve ihtişamı, aynızamanda onun yerli halklarının da eseridir.

"Ne var ki, bu halklar ve bu halkların artistik, kültürel ve dinsel değerleri Ankara rejimi tarafından sistematik biçimde yokedilmektedir. Kala kala halen Türkiye'de sayısı onbinleri geçmeyecek kadar Ermeni, Asuri ve Grek kalmıştır. Onların da son kültürel ve dinsel sığınakları yokedilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Kürt'lere gelince, Türk Ordusu'nun ve aşırı sağın gözü dönmüş şoven saldırısı altında onların da köyleri, doğdukları topraklar alevler içindedir.

"Belçika Kralı ve yöneticileri böyle bir rejimin temsilcilerini Anadolu'nun kültürel zenginliğini tanıtma adına bağırlarına nasıl basabileceklerdir?

"'Bizi Avrupa'da Belçika tanıtacak', 'Tarihi bir fırsat', 'Türk bayrakları Brüksel'de dalgalanacak', 'Türkiye için Avrupa şansı!' Tartışmalı Europalia '96 kararını Türk gazeteleri işte bu başlıklarla vermişlerdir.

"Anlaşmanın imzalanmasından önce ve sonra Türk Dışişleri Bakanlığı Türk işadamlarını defalarca toplayarak, 1996'da Brüksel'de Avrupa'yı baştan çıkarmak için kesenin ağzını sonuna kadar açmasını istemiştir. Europalia '96 daha şimdiden Devlet terörü'nün hizmetindeki Türk diplomasisi için bir savaş atı haline getirilmiştir.

"Özellikle Kürt milletvekillerinin mahkumiyetinden sonra, Europalia-Türkiye Festivali'nden vazgeçilmeli, bu festival, Türkiye'nin demokratik olgunluğunu kanıtlayacağı, kültür ve bilim adamlarını artık hapsetmeyeceği, Anadolu'nun kültürel zenginliğini yaratan halkların, Ermeniler, Asuriler, Grekler ve Kürtlerin, ve de Avrupa'nın demokratik değerlerini savunan Türklerin artık devlet terörüne hedef olmayacağı ileri bir tarihe ertelenmelidir.

"Europalia '96'nın Avrupa için utanç şenliklerine dönüşmesini önlemek için gerekli olan da budur."

Türkiye Büyükelçiliği'ne bağımlı bir iki kişi bu yazıya Le Soir'da iftira ve saldırılarla cevap verirken, çeşitli insan hakları örgütleri, kültür ve sanat kuruluşları bu yazının yayınlanması üzerine, Europalia-Türkiye Festivali'ne karşı geniş kampanya açtılar.

Türkiye ile kültürel ilişkilerini esasen kesmiş olan Flaman Kültür Bakanlığı, bu festival için kendisinden beklenen mali yardımı yapmayacağını kesinlikle bildirdi. Bu yüzyılın başına kadar ulusal kimliği inkar edilen Flaman'ların Türkiye'deki Türk olmayan halk ve azınlıklar konusundaki bu duyarlılığı hiç de beklenmedik bir şey değildi. Fransızca Konuşanlar Topluluğu Kültür Bakanlığı da, kesin bir karar almamış olmakla birlikte, böyle bir festivale sıcak bakmıyordu. En büyük mali engel ise, federal hükümetin emrindeki Milli Piyango idaresinin festivale yapması beklenen katkıyı üçte bire indirmesi oldu.

Europalia Vakfı'nın bir önceki hatalı kararından dönmesi, Türkiye'de insan haklarının durumuyla ilgili duyarlılığından çok mali çaresizlikten kaynaklanıyor. Ama, bu mali çaresizliğin gerisinde, finansman sağlayacak Belçika kamu kurumlarının insan hakları konusundaki duyarlılığı yatıyor.

Europalia'yı kültürel özelliğinin ötesinde bir "psiko-diplomatik savaş aracı" olarak gören Ankara, festivalin yapılabilmesi için Belçika'nın esirgediği 90 milyon dolar'ı bizzat karşılamaya kalkışabilir.

Nitekim Europalia Türk Komiseri Bülent Eczacıbaşı, son Avrupa gezisinde, bir yandan Europalia Vakfı'nı ve Belçika yöneticilerini "askıya alma" kararının kaldırılması için ikna etmeye çalışırken, bir yandan da Türkiye ile çıkar ilişkisi olan "Türk dostu" Avrupalı işadamlarından mali destek arıyor.

Belçika'da bulunduğu sırada Belçika kamuoyunun Europalia-Türkiye'ye direnişini kırabilmek için bir Flaman gazetesine verdiği demeçte Eczacıbaşı bir yandan "demokratik" görüntü vermeğe çalışırken, öte yandan baltayı taşa vuran biri dizi açıklamalar yapmaktan da geri kalmadı.

"Başından beri programın dengeli olması ve Türk kültürünün Kürt müziği, dansları ve elsanatları, çağdaş Ermeni bestecileri, Bulgar müziği, Bizans ve Yahudi sanatı gibi tüm veçhelerini yansıtmasına özen gösterdik. İstanbul'daki Ortodoks Patrikliği'yle de tam bir işbirliği içinde çalışıyoruz." (*De Standaard,* 31 Mart 1995)

Gazetecinin "öyleyse, niçin Kürt kültürü üzerine ayrı bir sergi açılmıyor?" sorusunu şöyle yanıtlıyor:

"Türkiye'yi tanıyanlar iyi bilir ki, herhangi bir unsuru ayrı ele almak ve bunun için ayrı bir gösteri düzenlemek mümkün değildir. Bizim görüşümüz açıktır: Türk kültürü çok veçheli bir bütündür."

Böylece şecaat arzederken sirkat ortaya konmuş oluyor. Anadolu kültürlerini özerk kimliğiyle kabul etmek yerine onu Türk kültürünün bir veçhesi haline indirgemek, yani hakim ulus kültürüne assimile etmek anlayışı Europalia Türk Komiseri tarafından açıkça itiraf edilmiş oluyor. Bugün Türkiye ve Avrupa demokratik güçlerinin eleştirilerine hedef olan "kültürel assimilasyon" belgeleniyor. Kendi öz kültürlerini ayakta tutabilmek ve yabancı hegemonyasından kurtarabilmek için yüzyıllardır mücadele vermiş ve bu mücadeleyi başarıyla sonuçlandırmış olan Flaman halkına böyle bir mantaliteyi kabul ettirebileceğini sanmak gerçekten misli görülmemiş gafilane bir cürettir. "Demokratik" görünme çabalarını yüzüne gözüne bulaştırmaktan başka bir şey değildir.

İşte bu anlayıştan ötürüdür ki, demokratik kuruluşların tepkisi nedeniyle festivalin yeniden organize edilmesi son derece zor. Türk Hükümeti'nin vereceği yeni rüşvetlerin hatırına "realpolitik" gereği yeniden organize edilecek olsa bile, Türkiye'ye onur kazandıracak bir festival olması mümkün değil. Çünkü, Europalia 96 Belçika kamuoyunda şimdiden bir "utanç festivali" olarak görülüyor.

konusundaki vaadler tümüyle yerine getirilmedikçe, "askeri çözüm"ler yerine sivil çözümler benimsenmedikçe, festivalin organizasyonunda Anadolu'nun tüm uygarlıklarının

temsilcilerine eşit koşullarda söz ve yetki tanınmadıkça, Europalia Türkiye için bir propaganda olmaktan çok, resmi gösteriler dışında Ankara rejimi için, diplomatik skandallarıyla, karşı gösterileriyle gerçekten bir "ateşten gömlek" olacaktır.

Siyasal göçmenlik üzerine

Yazın, 17 Şubat 1998

Birlikte katıldığımız bir panelde Engin Erkiner benden *Yazın*'a siyasal göçmen tipleri üzerine bir yazı yazmamı istediğinde tereddütsüz kabullenmiştim. 60 yılı aşkın ömrünün hemen yarısını siyasal göçmen olarak geçirmiş, bu sürede çeşitli ülkelerden binlerce siyasal göçmen tanımış, onlarla birlikte birçok mücadeleye katılmış bir kişi için bundan daha olağan ne olabilirdi?

Ne ki, yazı planını yapmaya koyulduğumda ilk kez farkettim ki, çok iyi tanıdığımı sandığım, seminerlerde, makalelerde, dost sohbetlerinde üzerine iddialı yorumlar yaptığım, yüzlerce anekdot anlattığım siyasal göçmenlik, salt insani yanlarıyla düşünüldüğünde, öyle bir çırpıda kağıda dökülebilecek bir olgu değil...

Hızlı gösterilen bir film seyreder gibi çeyrek yüzyıldır tanıdığın politik göçmenleri teker teker gözden geçirmeye çalışıyorsun. Politik göçmen olarak 27 yıl önceki kendini, 17 yıl önceki kendini, 7 yıl önceki kendini arıyorsun... Coşku ve hüzün... Umut ve umutsuzluk... Dostluk ve ihanet...

Bellek zorlaması yetmiyor... öbek öbek sağa sola yığılmış belgeleri elden geçirmek, anımsanabilenlerin doğruluğunu irdelemek, bellekten uçup gidenleri yeniden yakalayıp günışığına çıkartmak gerek...

Belli ki, tüm bunları birkaç günde ve birkaç sayfada toparlamak, sonuç çıkartmak pek olası değil. Engin'e telefon edip "yetiştiremiyorum" diye özür mü dilemeli?

Hayır, hayır, buna da hakkın yok.

Sayfaları zamanında bağlayabilmek için söz verilmiş bir yazıyı beklemenin stresini 46 yıllık meslek hayatında binlerce kez yaşamış bir yayıncı olarak *Yazın* yöneticilerine bunu yapmamalısın. Mutlaka yazmalısın.

Dahası, siyasal göçmenlikle ilgili binlerce mektup, bildiri, ağş, gazete, kupür, broşür, kitap, ses ve görüntü bandı ve bilgisayar disketinden oluşan belge yığınını yayına hazırlamanın anahtarını yakalayabilmek için yazmalısın. Yaş ilerliyor. *İnfo-Türk ve Güneş Atölyeleri* çalışmaları yüzünden yıllardır ha bire geriye attığın bu çalışmayı gerçekleştirebilmek için bir yerlerden başlamalısın. Yoksa yarın geç olabilir.

Bu yazı, noktalamalar biçiminde de olsa, neden bir başlangıç olmasın? Hiç değilse şimdilik 12 Mart dönemine ilişkin olanlarıyla...

Mülteci mi, siyasal göçmen mi? Konuyu dağıtmamak için herşeyden önce *siyasal göçmen*'lik kavramında bir açıklık sağlanmalı. Büyük zorluk herhalde *siyasal göçmen* (ya da *siyasal sürgün)* ile *mülteci* (ya da *ilticacı, sığınmacı*) kavramlarındaki karmaşadan kaynaklanıyor. Dil alışkanlığıyla yıllardır bunlar birbiriyle eşanlamlıymış gibi kullanılıyor.

Oysa bir mülteci her zaman bir siyasal göçmen olmayacağı gibi, bir siyasal göçmen de her zaman mülteci olmayabilir.

Mülteci, kendini herhangi bir biçimde tehlikede veya tehdit altında görerek başka bir mekâna, başka bir kente ya da başka bir ülkeye sığınan insan. Bu iltica arayışın nedenleri tabii afetler olabileceği gibi, etnik, dinsel ve siyasal baskılar, hattâ ekonomik zorluklar da olabilir.

Siyasal göçmen ise, esas olarak, devlet terörünün şiddetlendiği dönemlerde, mücadelesini başka yerlerde sürdürmek için ülkesini şu veya bu yoldan terketmek zorunda kalan kişi.

Ünlü siyasal göçmenlerden Karl Marx'ın Brüksel'de kalmış olduğu *Rue de l'Alliance*'ın birkaç sokak altı ilticacı kah-

veleriyle, dükkanlarıyla dolu. Buraların binlerce müdaviminden kaçı gerçekten siyasal göçmen?

Dahası, günümüz dünyasında Birleşmiş Milletler'in *mülteci* veya *haymatlos* (vatansız) saydığı 22,7 milyon kişiden kaçı siyasal göçmen?

Kuşkusuz, bu insanları anayurtlarından kopup başka mekanlarda sığınma aramaya zorlayan nedenlerin hepsi, tabii afetler hariç, siyasal iktidarların uygulamalarından kaynaklanıyor.

Örneğin, insan hakları açısından sicili pek de parlak olmayan Türkiye'nin, Avrupa'da her türden "ilticacı üreten" ülkelerin duayeni olmasının nedeni siyasal değil mi?

Resmi tarih ne derse desin, beş yüzyıllık Osmanlı tarihi bir yerde fetihlerden ve assimilasyondan kaçan halkların tarihi... Bugün yeryüzünde bir Ermeni ve Asuri diyasporası varsa, bunun yaratıcısı, iktidarı ele geçirdikten sonra 20. yüzyılın ilk kitlesel kıyımını ve tehcirini yapma karasını Türk ulusunun alnına vuran Jön Türkler değil mi?

Geride kalan gayri-müslim azınlıkları ve de Kürt halkını Cumhuriyet döneminde anayurtlarından kitleler halinde kopup başka ülkelerde sığınma aramaya zorlayan, seçilmişi ve atanmışıyla, askeri ve siviliyle Ankara hükümetlerinin şoven siyasetleri değil mi?

Evet hepsi mülteci, ancak kendilerini ilticaya zorlayan nedenler siyasal da olsa, bu ilticacıların hepsi siyasal mülteci, siyasal göçmen sayılabilir mi?

Siyasal göçmenin belirgin niteliği, siyasal eylemleri veya görüşleri nedeniyle mimlendiği, dolayısıyla özgürlüğü ve hattâ fiziksel varlığı tehdit altına girdiği için tüm yolları deneyip ülke dışına çıkmayı başarabilmiş olmasıdır.

Hattâ kişi fişlenmemiş, afişe olmamış, herhangi bir tehdide doğrudan maruz kalmamış olsa da, siyasal göç yolunu tutabilir. Ya da belli özelliklerinden ötürü, direniş mücadelesine dışarıdan katkıda bulunmak üzere, örgüt kararıyla yurt dışına çıkartılmış olabilir.

Yazımızın konusu işte onlar olmalı.

12 Mart siyasal göçmenliği: Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'den siyasal uygulamalar sonucu bir dizi kitlesel göç olmuşsa da, gerçek anlamında siyasal göçün 1971 darbesinden önce kitlesel bir boyut kazandığını söylemek mümkün değil.

Cumhuriyet'in ilk onyıllarında siyasal konjonktüre paralel olarak bazı anti-Kemalist aydınlar veya eylemciler yurt dışına çıkmışlarsa da bunlar örgütlü olmaktan çok bireysel seçim ve girişimler biçimindedir. 1925 Takrir-i Sükûnu'yla başlayan tek parti diktası döneminde örgüt bağlantılı siyasal göç sadece bazı TKP'liler için geçerlidir.

50'li yıllarda Fransa'da *İleri Jön Türkler* adı altında gruplaşan kesimi ayrı tutulursa, TKP'liler genellikle Sovyetler Birliği'ne, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Sovyetler Birliği'nin yanısıra, Bulgaristan, Macaristan ve Çekoslovakya'ya sığınmışlardır. Göç'ün kıblesi esas itibariyle Moskova'dır, siyasal göçmen onun disiplinine ve daha da çok Sovyetler Birliği'nin dış politika tercihlerine bağımlıdır. Nazım Hikmet ve daha nice eski komünist bunun acısını çok çekmiştir.

12 Mart darbesiyle başlayan yeni siyasal göç dalgası ise, önceki yıllarla kıyaslanamayacak farklı özelliklere sahiptir.

- Herşeyden önce, Türkiye sosyalist hareketi ilk kez TİP'le kitlesel bir güç kazanmıştır. Sendikalar ve demokratik kitle örğütleri önemli baskı gruplarına dönüşmüştür. Parlamenter çalışmaya hapsolan TİP'in giderek iç çekişmelerle zaafa uğramasının ardından 68 patlamasıyla genç devrimci kuşaklar için tüm tabular yıkılmıştır. Komünistlik TKP'lilikle özdeş olmaktan çıkmış, genç devrimciler ideolojik ve politik planda Sovyetler'e endeksli tek merkezlilikten kurtulup yeni arayışlara yönelmiştir. Tüm bu gelişmeler ve dinamikler, Avrupa'da kitleselleşen Türkiyeli göçmenleri de etkilediğinden sol siyasetlerin herbiri Avrupa'da iyi kötü bir tabana, en azından bazı bağlantı noktalarına sahiptir.

- Bu bağlantı noktaları yine 68 dinamiklerinin etkisiyle Avrupa'da gelişen farklı ideolojik ve politik merkezlerle ilişkidedir. Dünyanın tüm devrimci örgütleri ve direniş hareketleri Avrupa metropollerinde temsil edilmekte, örgütlenmektedir. SBKP'ye mutlak tabiyete endeksli "enternasyonalist dayanışma"nın yerini, özellikle Küba Devrimi'nin, Vietnam Savaşı'nın ve Latin Amerika ve Afrika'daki gerilla mücadelelerinin etkisiyle karşılıklı saygı ve eşitlik temelinde gerçek devrimci dayanışmalar almıştır.

- Türkiye'nin 12 Mart darbesinden sonra İspanya, Portekiz ve Yunanistan'la birlikte Avrupa haritasındaki dört kara lekeden biri haline gelmesi, dört ülkenin devrimcileri ve demokratları arasında kendiliğinden bir kader birliği, antifaşist mücadele ortaklığı yaratmıştır.

- Türkiye'nin artık Ortak Pazar'a "ortak üye" olması, başta Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Avrupa Parlamentosu gibi kurumların, Amnesty International, İnsan Hakları Birliği, Uluslararası Hukukçular Birliği gibi kuruluşların Türkiye'ye insan hakları konusunda sistemli baskı yapmasına olanak sağladığından siyasal göçmenlere diplomatik planda yeni ve etkin bir çalışma alanı açılmıştır.

İşte böylesi bir ortamda Avrupa'ya çıkan biz 12 Mart siyasal göçmenleri bu çok yönlü ve karmaşık ilişkileri geliştirme ve sonuna kadar değerlendirme sorumluluğuyla karşı karşıyaydık.

Aynı gün, sabah Avrupa Parlamentosu'nda, öğleden sonra İspanyol Komünist Partisi lokalinde, akşam Vietnam'la Dayanışma gecesinde olabilir, gece Yunanlı yoldaşlarla damı akan bir garajda ortak bildiri basabilir, daha sonra polisle başı derde girmiş bir Kara Panter'le dayanışma örgütleyebilirdik.

Sanıyorum çeşitli ülkelere dağılmış ama birbiriyle doğrudan ya da dolaylı ilişkide bulunanlar 100-150 kişi kadardı. Bunların arasında bizim gibi sıkıyönetim tarafından radyo, gazete ve afişlerle arandığı için sahte pasaportla kaçmak zorunda kalanlar olduğu gibi, daha önce Türkiye'de mimlen-

mediği için normal yollardan öğrenci, araştırmacı ya da sadece turist olarak gelenler de vardı. Küçük bir kısım ise daha sonra ğlistin üzerinden gelip bizlere katılmışlardı.

Siyasal göçmenlerin üretici birlikteliği: Kuşkusuz herkes aynı ideolojik ve politik çizgide değildi. Hemen her sol gruptan siyasal göçmen vardı. Gelenler, tabii varsa, önceden kendi grubuna yakın olarak kurulmuş işçi ya da öğrenci örgütleriyle temas sağlıyordu. Herhangi bir sol örgüt veya grup üyesi olmayan, ancak gerek mesleki alanda, gerekse Türkiye'deki demokratik kitle örgütleri içerisinde saygınlığı ve etkinliği olanların sayısı oldukça yüksekti. İçimizde, yazarlar, üniversite ögretim üyeleri, şairler, müzisyenler, ressamlar, tiyatrocular, gazeteciler, hukukçular, iktisatçılar vardı.

Ancak siyasal, ideolojik ve örgütsel farklılıklar dahi, 12 Mart siyasal göçmenlerinin sürekli temasta olmasına, eylem birliği yapmasına, ortak ürün vermesine hiçbir zaman engel olmuyordu.

Bizim özellikle Avrupa siyasal kurumlarını ve insan hakları örgütlerini bilgilendirmek üzere *Ant Grubu* çekirdeği çevresinde kurduğumuz *Demokratik Direniş Hareketi*'ne, bağımsızlar kadar, TİP'li, PDA'cı, Sosyalist Aydınlık'çı, Kıvılcım'cı, Dev-Genç'li siyasal göçmenlerden, Kürt devrimcilerinden ve hattâ Almanya'daki bazı TKP sempatizanlarından aktif destek geliyordu. Biz de onların eylemlerine destek oluyorduk.

Mücadele yönteminin özelliğinden ötürü THKP-C yakınları herkesten ayrı çalışıyor, daha çok diğer ulusların devrimci kuruluşlarıyla ilişki sürdürüyor, bizlerle de gerektiğinde bu sonuncular aracılığıyla dolaylı ilişki kuruyorlardı.

Oysa, daha önce özellikle TKP'liler, PDA'cılar ve SA'cıların kontrolu altına girmiş işçi ve öğrenci örgütleri arasındaki ilişkiler, 12 Mart devlet terörü döneminde bile son derece gergindi. Cunta'ya karşı ortak bir bildiri çıkartmaları dahi sorun oluyordu.

Gerginlik o düzeydeydi ki, Avrupa'daki PDA örgütleri,

kontrol ettikleri bölgelerde tam anlamıyla "devrimci şiddet" uyguluyorlardı. örgüt gazetelerinde, diğer gruplarla ilişkiye giren kendi yoldaşları hakkında bile idam fermanları yayınlıyorlardı. Ancak bu bile, Türkiye'den ya da ğlistin üzerinden gelen PDA'cıların birey olarak farklı çizgideki siyasal göçmenlerle ilişkisine ve ortak üretimde bulunmasına engel olamıyordu.

Bu işbirliği sayesindedir ki Türkiye'deki çeşitli direniş gruplarıyla ve hattâ hapishanelerle son derece sağlıklı ilişkiler kurulabiliyor, hemen hemen tüm işkence belgeleri yurt dışına çıkartılıp en kısa zamanda çeşitli dillere çevrilerek gerekli kurumlara ve kişilere ulaştırılabiliyordu. 12 Mart rejimi uluslararası planda bu belgeler sayesinde tecrit edilip baskı altına alınabildi.

12 Mart siyasal göçmenleri için "mülteci statüsü"ne geçmek henüz genelleşmiş değildi. Mülteci kahveleri de oluşmamıştı. Avrupa'ya gelir gelmez iltica talep edenler olduysa da, ülkede direnişin en kısa zamanda başarıya ulaşacağı ve yakında ülkeye dönebileceğimiz inancı, birçoğumuzu, daha rahat yaşama ve çalışma koşullarına kavuşabileceğimizi bildiğimiz halde, iltica talep etmekten alıkoyuyordu.

Nitekim İnci ve ben, Avrupa'da iki yıl kaçak yaşadıktan sonra, Turhan Feyzioğlu'nun Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde kimliklerimizi açıklayarak Fransız polisine ihbar etmesinden sonradır ki, 1973'te Hollanda'dan iltica istemek zorunda kaldık.

önemli olan en kısa zamanda en geniş ilişkileri kurup Avrupa kamuoyunu uyarmak, Türkiye'deki direniş güçlerine enternasyonal dayanışma sağlamaktı. 12 Mart rejiminin çöküşünü hızlandırmaya katkıda bulunmaktı. Bu bir yerde bizlerin de bir an önce ülkeye dönüşümüzün hızlanması demekti.

Bu çalışmalar ne denli yoğun olursa olsun, bulunulan ortamın olanaklarını değerlendirerek bireysel kazanımlar elde etmeğe de zaman ayrılabiliyordu. Yeni bir dil öğreniliyor,

mesleki plandaki yenilikler araştırılıyor, ilişkiler kuruluyor, Türkiye'ye daha yetişmiş, daha güçlü dönmenin tüm olanakları zorlanıyordu.

12 Mart siyasal göçü, rejimin çökmesi ve 1974 genel affının çıkmasıyla ğilen sona erdi. Hemen herkes siyasal göçmenliği bir yana atarak Türkiye'ye dönüş yaptı ve yeniden kendisine yakın siyasal örgütlerde, sendikalarda, demokratik kitle örgütlerinde görev aldı.

Lumpen mülteciliğin ortaya çıkışı: Siyasal göç tabii ki 68 kuşağının çizgilerini taşıyan 12 Mart göçüyle sona ermiş değil. Türkiye'de siyasal şiddetin yeniden yükselmesi, aşırı milliyetçi ve dinsel köktenci akımların Türk ve Müslüman olmayan kitleleri yurtlarını terketmeye zorlaması, yeni siyasal göç dalgalarının kabarmasına yolaçtı.

1974, aynı zamanda, Avrupa'nın kapılarını ekonomik göçe kapattığı yıl... Bu yıldan sonra birçok ekonomik göçmen de sahte siyasal, etnik ya da dinsel etiketler takınarak Avrupa kapılarına dayanmağa başladı. Kim siyasal mültecidir, kim değildir, artık birbirine karışıyordu.

Uluslararası ortam da değişmişti. özellikle Vietnam, Kamboçya, Laos'ta ABD yenilgisi, Avrupa'daki faşist rejimlerin birbiri ardına çöküşü, Fidel Castro'nun Sovyetler Birliği'ne kayıtsız şartsız biatıyla "Sovyetçilik"in *rating*'i yükselmeye başlamıştı.

Avrupa'ya gerçekten siyasal göçmen olarak gelenlerin önemli bir kısmı, bu nedenle, kolayca TKP'nin etki alanına düşüyordu. Bu partinin "Sovyetler'e sığınma" geleneğinden kaynaklanan örgütlenme ve çalışma yöntemleri ise siyasal göçmene sorumlu bir devrimci nitelik kazandırmaktan çok, kolaycılığa, bir anlamda lumpenliğe iticiydi.

Sovyetler'i her fırsatta alkışlamak, her söze Brejnev'ten alıntıyla başlamak, parti önderlerine körü körüne itaat, parti disiplinini kabul etmeyen herkesi ajan, polis olarak damgalamak siyasal kariyerde yükselmek, hattâ günlük yaşamını

idame ettirmek için tek yol sayıldığından siyasal göçmen topluluğunda kişiliksiz, robot tipler hızla çoğaldı.

Bu tutum, diğer siyasetlerin Avrupa uzantılarını da hızla etkilemeğe başladı.

Büyük mülteci akınının sonucu olarak her yerde mantar gibi biten mülteci kahvelerinin yanısıra, mevcut işçi ve öğrenci dernekleri de, belli istisnalar dışında, hızla ilticacı kahvelerine dönüşüyordu. Bu kahveler, artık tüm siyasetlerin "taban kazanma" alanlarıydı. Avrupa'da gerçekten üretici olarak çalışan işçiler, ciddi eğitim gören öğrenciler ya da aydınlar dışında yeni bir lumpen taban oluşuyordu.

Çok az kişi geldiği yerde birşeyler öğrenme, hiç değilse bulunduğu ülkenin dilinde meramını ifade edebilme, bir iş sahibi olabilme çabasındaydı.

Gerisi "sosyal"den gelecek üç beş kuruşluk yardımla gününü gün ediyor, ilticacı kahvesinde Türkçe gazetelere, örgüt yayınlarına gözatmakla yetiniyor, bulunduğu ülkede ne olup bittiğinden habersiz bitkisel bir yaşam sürüyordu.

Sık sık sosyalizm, sınıf kavgası, enternasyonalizm üzerine ahkam kesiliyor, ama içinde bulunulan ülkenin sınıfsal, sosyal sorunları, mücadeleleri merak dahi edilmiyordu.

80'li yıllarda Avrupa'ya daha büyük dalgalar halinde gelen 12 Eylül ilticacılarının karşılarında bulacakları model artık buydu...

1968, Gençlik ve parti

Yazın, 27 Nisan 1998

Türkiye toplumsal kavga tarihine bir kilometre taşı, bir dönüm noktası olarak geçti 1968 yılı. Kuşkusuz, olayları yaşayan yaşamayan çok kişi, 30. yıldönümü nedeniyle bu konuda yaşadıklarını, duyduklarını ya da o zamanın basınından derlediklerini anlatacak, çeşitli değerlendirmeler yapacak.

Sadece 68'i değil, 68'i hazırlayan yılları ve 68 sonrası gelişmeleri bizzat yaşamış, çeşitli yayınlarla 68 mesajının kamuoyuna yansıtılmasına doğrudan katkıda bulunmuş bir kişi olarak, bu yazıda, olaya farklı bir açıdan yaklaşmak istiyorum.

Parti-gençlik ilişkileri ve 68'in bu bağlamdaki yeri.

Değil mi ki, sol mücadeleye genç bir gazeteci ve sendikacı olarak katılırken eski tüfek büyüklerinden mücadelenin partisiz örgütlenemeyeceğini ve zafere ulaşamayacağını dinlemişsin;

Değil mi ki, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da sömürge halklarının partiler önderliğinde ayaklanışına, özgürlüğü ve bağımsızlığı fethedişlerine tanık olmuşsun;

Değil mi ki, 1960'ın spontane gençlik ve aydın direnişinin, sırf devrimci bir parti yokluğundan ötürü, 27 Mayıs cuntacıları tarafından nasıl gasp edilerek "NATO'cu ve CENTO'cu" bir çizgiye kanalize edilmek istendiğini görmüşsün;

Değil mi ki, 1962'de Türkiye İşçi Partisi Aybar'ı genel başkanlığa getirip sendikacıları, sosyalist aydınları, gençlik liderlerini saflarına çağırır çağırmaz parti saflarına katılarak tüm kademelerinde mücadele vermişsin;

Öyleyse, Türkiye'yi sarsan 68'in ön birikiminde ve patlamasında partinin rolünü ya da "rolsüzlüğü"nü özel olarak irdelemelisin. 68'lilerin TİP başta olmak üzere tüm yerleşik kurumlardan bağımsızlaşarak kendi partilerini yaratmaya yönelmeleri olgusunu da bu bağlamda ele almalısın.

*

1968 patlaması, şimdilerde yeni devrimci patlamaların önünü kesmek için dönek büyük medya şeflerinin benimsetmek istediği gibi fiziksel, zihinsel ve ruhsal bakımdan müstesna özellikler taşıyan ve bir daha yeryüzüne gelmesi mümkün olmayan bir efsanevi "aziz"ler kuşağının hamaset destanı değil, yıllardır med-cezirlerle ilerleyen bir toplumsal kavganın belli bir zaman kesitinde ve belli koşullarda değişik biçimde tezahürüdür.

Bu konudaki bir başka yazımda da belirttiğim gibi, 68'de doruğa ulaşan kavga sürecinin başı çok gerilere uzanır... Türkiye 68'inin, önce Almanya'da başlayıp sonra Fransa'ya, diğer Avrupa ülkelerine ve ABD'ye yayılan öteki 68'lerden farkı da burada. 68 bir başkaldırıysa, köhnemişi reddedip yeniyi aramaksa, yeni insan yaratma aşkıyla tutuşup yanmaksa, bunun kıvılcımları daha gerilerde çakıyor.

Gerçekten de, 27 Mayıs'tan sonra bir yandan Kadrocu-Yön'cü çizginin, öte yandan aşırı milliyetçi ve islamcı akımların tüm etkileme ve kontrol altına alma çabalarına karşın, üniversite gençliği her daim anti-emperyalist, sosyalist kavgaya yakın, halkın sorunlarına ilgili, kendi sorunlarının çözümünü Türkiye'nin genel sorunlarının çözümünde gören bir arayış içinde oldu.

Bu arayıştır ki, 1962'de sosyalizm, demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin işçi sınıfı önderliğinde yürütülmesi çağrısı yükseltildiğinde, üniversite gençliğinin en bilinçli, en savaşkan kesimleri ya TİP'in ya da ğkir kulüpleri gibi ona yandaş kuruluşların saflarına yöneldi. 68'in bugün artık hayatta olmayan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Arslan, Cihan Alptekin, Sinan Cemgil, Mahir Çayan, Harun Karadeniz, İbrahim Kaypakkaya, Vedat Demircioğlu, Taylan Özgür, Mehmet Cantekin, Battal Mehetoğlu gibi seçkin isimleri ilk siyasal pratiklerini bu örgütler içerisinde yaptılar, kendilerini kavganın daha ileri biçimlerine oralarda hazırladılar...

Kaldı ki, gençlik sadece üniversite gençliğinden ibaret de değil. Kuşkusuz, sosyal bir kategori olarak üniversite gençliği daha kolay organize olabilir, eylemleri daha medyatik, daha ses getirici bir güç... Ülkeyi yönetenlerin büyük çoğunluğunun yüksek öğrenim çıkışlı olması, bu sosyal kategorinin dinamiklerini iyi tanıması nedeniyle, üniversiteden yükselen her ses, her eylem oligarşiyi daha bir endişelendirir, tepkilerinin daha hoyrat olmasına yol açar. 27 Mayıs öncesi üniversite eylemlerine Menderes diktasının kan dökerek cevap vermesinde görüldüğü gibi...

Ama gençlik yüksek öğrenim öğrencileri sayısını da aşan çok daha büyük bir sosyal kategoridir, bir dinamik güçtür. üniversite ya da yüksek eğitim öğrencisi olanlarla aynı yaşlarda eğitim olanaklarından yoksun milyonlarca genç işçidir, çıraktır, kalfadır, rençperdir, esnaftır, zanaatkârdır. Hele hele zorunlu eğitimin ilkokulla sınırlı olduğu, ancak o zorunluluğun dahi maddi koşullardan ötürü yerine getirilemediği 60'lı yıllarda gençlerin çocuk yaşlarda çırak olarak emekçi saflarına katıldığı göz önünde tutulursa, organize olabilir ve mücadeleye girebilir gençlerin sayısı daha büyük sayılara ulaşır. Nitekim, 68'den iki yıl sonra yapılan 1970 genel nüfus sayımı, 14-24 yaş grubu içindeki 9,1 milyon'luk nüfusun 5.2 milyonluk kısmının, yani yarısından fazlasının okulu çoktan terketmiş olup çeşitli ekonomik sektörlerde çalışmakta olduğunu gösteriyordu.

Yüzbinlerce Deniz, yüzbinlerce Mahir, yüzbinlerce İbrahim, sınıfla bağ kurmaya özel çaba göstermeye gerek kalmaksızın, kendiliğinden, işçi sınıfının ya da yoksul köylülüğün bağrındaydılar.

*

Tüm sömürülen sınıf ve katmanları işçi sınıfı önderliğinde demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm davası uğrunda mücadeleye seferber etmek iddiasındaki bir partinin, böylesine dinamik bir kitleye diğer partilerden farklı bir yaklaşım göstermesi, gençliğin öznel sorunlarını öncelikle ele alması gerekirdi. Klasik devrimci parti anlayışında da bunun en etkin yolu, parti gençlik kollarını hızla geliştirerek sosyalist ya da sosyalizme yakın gençleri buralarda örgütleyip eğitmek, ve temsil ettikleri kitlenin gücüyle orantılı olarak bu gençlik kollarına partinin karar ve yönetim kurullarında temsil hakkı tanımak olmalıydı.

Gerçi *Türkiye İşçi Partisi*'nin Gençlik Kolları, sembolik bir tarih seçilerek, Türkiye Cumhuriyeti'nin 39. kuruluş yıldönümünde, 29 Ekim 1962'de İstanbul'da kuruldu, ama bu kuruluş daha baştan itibaren bir şekilden ibaret kaldı. Ku-

ruluş bildirgesinin herhangi bir Atatürkçü öğrenci derneğinin bildirgesinden farkı yoktu.

Hiçbir özerkliğe sahip olmadığından, bu gençlik kolları, kendi özgül alanında dahi hiçbir araştırma ortaya koyamadı, düşünce ve program üretemedi, gençlik kitleleri içinde bir varlık gösteremedi. Partili gençlere verilen tek görev, partinin günlük sıradan ayak işlerini yürütmek ve parti toplantılarında koruculuk yapmaktan ibaretti. Parti toplantılarında kızıl pazubentli delikanlıların ve genç kızların varlığı kuşkusuz parti yöneticilerine ve üyelerine belli bir güven ve coşku veriyordu, ama parti bu özverili gençlere hiçbir şey veremiyordu, ne teoride ne de pratikte...

9-10 Şubat 1964 tarihlerinde İzmir'de yapılan 1. Büyük Kongre'de bu durumu değiştirmek, partinin gençlikle bağlarını güçlendirmek, sosyalist gençlerin parti yaşamında söz sahibi olmasını sağlamak için bazı delegeler, TİP Gençlik Kolları Genel Başkanı ile il gençlik kolları başkanlarının büyük kongreye doğal delege olarak katılmalarını öngören bir önerge sundular. Öneri büyük bir coşkuyla oylanarak kabul edildi. Bu gerçekten büyük bir umuttu.

Ne var ki, bu olumlu açılımın ömrü uzun olmayacaktı. Yönetimdeki bir grup, gençlik kollarının ileride kendisine muhalif bir güç oluşturabileceği endişesiyle derhal harekete geçti. Kongreye 32 imzalı yeni bir önerge sunularak karar üzerine yeniden görüşme açtırıldı. Ajitatif konuşmalarla kongre delegelerine de "gençliğe güvensizlik" aşılanarak yeni bir oylamayla gençlik kollarının büyük kongrede temsili hakkı ortadan kaldırıldı.

Birkaç saat içindeki bu yüzseksen derecelik dönüş, gençliğin TİP'ten kopuş sürecinin de başını simgeliyordu.

Dışlamalar bununla da kalmadı. Yine bu kongrede, sırf büyük sendika yöneticilerine ayrıcalıklı bir statü sağlamak için parti yönetim kurullarında "işçi olanlar" ve "işçi olmayanlar" diye iki suni kategori oluşturuldu. Böylece, hayatını sosyalizm davasına adamış birçok sosyalist düşünce emek-

çisi "işçi" sayılmayarak yönetim dışı bırakılırken, yönetici gruba sadakatlerinden kuşku duyulmayacak yüksek maaşlı sendika bürokratları "işçi" sayılarak yönetim organlarına sokulacaktı.

Ben, partinin tüm örgütlenme, propaganda çalışmalarına ve son olarak program hazırlığına aktif olarak katıldığım halde, çalıştığım gazetedeki sorumluluğum nedeniyle, partinin İzmir'deki bu ilk büyük kongresine gidememiştim. Buna rağmen Genel Yönetim Kurulu'na ve ardından Merkez Yürütme Kurulu'na yüksek oyla seçilmiştim. Ancak Kongre'de olup bitenlerden habersizdim. Kararları İstanbul delegeleri döndüğünde öğrendim. Hem genç olarak partili gençlere daha yakın olduğum, hem de parti programı için birçok değerli düşünce emekçisiyle aylardır birlikte çalıştığım için, son derece saygı ve güven duyduğum Aybar ve Boran'ın onlara karşı böyle inkarcı bir tutum takınmaları, benim için büyük bir darbe oldu.

Kongre sonrası ilk kez MYK toplantısı için Vilayet Konağı'nın yanıbaşındaki genel merkeze gittiğimde Behice Boran ve eşi Nevzat Hatko'yu gençlik kollarının kongrelerde temsili aleyhindeki karara tepki gösteren gençlerle şiddetli bir tartışma içinde buldum. Öfkeli gençleri yatıştırmak için, beni örnek göstererek, "Bakın Doğan arkadaşımız genç yaşında partinin en yüksek organına seçildi. Bizi gençlik aleyhtarı olmakla nasıl suçlayabilirsiniz?" diyorlardı.

Oysa, bu tamamen yanlış bir örneklemeydi. Benim seçilmemin genç olmamla hiçbir ilgisi yoktu; mücadeleye çok genç yaşta katılmış, yıllardır hem sendikacı hem düşünce emekçisi olarak sınıf mücadelesi içinde yeralmış olmamın getirdiği özel bir durumdu. Genç bir sosyalist olarak, ne partili genç arkadaşlarıma gösterilen güvensizliği ne de sendika bürokratlarının ayrıcalığı uğruna sosyalist düşünce emekçilerinin yönetimden dışlanmasını onaylayabilirdim.

İlk MYK toplantısından sonra olayı Genel Başkan Aybar'la ve diğer MYK üyeleriyle birkaç kez tartıştım. Aybar, o

dönemde, tüm Türkiye sosyalistlerinin saygısına sahip bir liderdi. Yıllardır birlikte çalıştığım için, Parti'de dışlanan kategorileri, yani gençleri ve düşünce emekçilerini en iyi anlayabilecek ve onlara gerçekten değer verecek inanç ve düşünceye sahip olduğunu çok iyi biliyordum. Nitekim ilk konuşmamızda Aybar'ın da alınan kararlardan pek memnun olmadığını hissediyordum. Ne ki, Boran ve çevresinin başını çektiği sekter ve tasfiyeci tavra, belki kendi liderliğinin de tehlikeye düşebileceğine inandırılarak, bir kez ödün vermişti ve geri adım atamıyordu. Kendi gibi düşünmeyen herkesten endişelenmek, yönetimdeki egemenliği için muhtemel bir tehlike olarak görmek ve ilk fırsatta ne bahasına olursa olsun tasfiye etmek eğilimi giderek MYK'de ağır basıyordu.

Büyük kongrenin yeniden toplanması önerimin reddedilmesi üzerine MYK'dan istifa ederek TİP'in tarihindeki ilk örgütlü muhalefet içerisinde yeraldım. Ben ve diğer altı arkadaş, Genel Yönetim Kurulu yedek üyesi Fethi Naci, Gençlik Kolları Genel Başkanı Ali Yaşar, parti üyeleri Edip Cansever, Muzaffer Buyrukçu, Nurettin Akan ve Ömür Candaş, TİP'den ihraç edildik. Aynı muhalefete katılan MYK üyesi Prof. İsmet Sungurbey ile Demir özlü ise Haysiyet Divanı kararını beklemeden partiden istifa ettiler.

Bu kongreden sonra *TİP gençlik kolları* sadece birkaç ilde isim olarak kaldı, gençliğin giderek yükselen anti-emperyalist ve devrimci mücadelesinde hiçbir varlık gösteremedi. TİP ülkenin tek sosyalist partisi olduğu halde gençlere sosyalizmin bilimini, teorik kaynaklarını öğretmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Parti eğitimi, parti önderlerinin konuşma ve bildirilerini okumakla sınırlı kaldı. Bilimsel sosyalist klasikleri kendi inisiyatifleriyle yayınlayarak gençlere sosyalizmin teorisini öğrenme olanağını sağlayan çevirmenler, yayıncılar da hızla partiden uzaklaştırıldılar.

*

TİP Gençlik Kolları bitkisel hayat sürdürürken, sosyalizm mücadelesinin, hataları ve eksiklikleri ne olursa olsun

tek sosyalist partinin, yani *Türkiye İşçi Partisi*'nin önderliğinde yürütülmesi gerektiğine inanan sosyalist üniversiteli gençler, özellikle Ankara'da, SBF, Hukuk, DTC ve Fen Fakülteleriyle Yüksek öğretmen Okulu'nda kurdukları fikir kulüplerinde örgütlenmeye başladılar. Bu fikir kulüpleri 17 Aralık 1965'te *Fikir Kulüpleri Federasyonu*'nu (FKF) oluşturdu. FKF'ye paralel olarak Ankara'da yayına giren *Dönüşüm* Dergisi de, bir süre sosyalist gençliğin sesini cesaretle yükseltti, *Dönüşüm*'ü yayınlayanlar ve dağıtanlar aşırı sağcı grupların sık sık saldırısına uğrama pahasına mücadelelerini yılmadan sürdürdüler.

Sosyalist gençliğin örgütsüzlüğü İstanbul'da daha da uzun sürdü, FKF İstanbul Sekreterliği tam bir buçuk yıl gecikmeyle ancak 9 Temmuz 1967'de kurulabildi.

Ancak, bu örgütlenmelere rağmen, üniversite gençliğinin demokratik ve anti-emperyalist istemleri o dönemde kamuoyuna daha çok *Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF)* ve *Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)* gibi çatı örgütleriyle çeşitli üniversite ve yüksek okullardaki öğrenci derneklerinin bildiri ve eylemlerinde ifadesini buluyordu.

AP iktidarının çeşitli baskı ve manevraları sonucunda MTTB ve TMTF'nin giderek devrimci öğrencilerin yönetiminden çıkarak aşırı sağcıların kontrolu altına girmesinden sonradır ki, sosyalist gençlerin yönetimindeki fikir kulüpleri maddi güçlerinin ötesinde bir mücadeleyi yürütme sorumluluğuyla karşı karşıya kaldılar.

Ne var ki, fikir kulüplerinin başında bulunan TİP'e yakın kadrolar, içlerinde çok sayıda inançlı ve savaşkan gencin yeralmasına rağmen, partinin parlamentarizme ağırlık veren bürokratik yöneticilerinin etkisi ve hattâ zaman zaman ağır baskısı altında gençlik hareketinin dinamizmine ayak uyduramadılar.

Deniz Gezmiş, Bora Gözen, Doğu Perinçek, İbrahim Kaypakkaya, Attila Sarp gibi partili ya da partiye çok yakın birçok gençlik lideri, TİP yönetimindeki Aybar-Boran eki-

bine muhalif sosyalist kadrolarla ilişkiye geçtikleri, örneğin bir Mihri Belli ile ya da Hikmet Kıvılcımlı'yla görüşerek onların deneyimlerinden yararlanmak istedikleri için parti yönetiminin kara listesine alındılar, ilk fırsatta da ya partiden atıldılar ya da kendiliğinden ayrılmak zorunda bırakıldılar.

Bu bağlamda, 7 Mart 1968'de İstanbul'da patlak veren AISEC Olayları, sosyalist gençliğin FKF disiplini dışında ilk somut eylemi oldu. İsmi bu eylemde ilk kez büyük medyaya yansıyan Deniz Gezmiş ve arkadaşları daha sonra FKF dışındaki ilk sosyalist gençlik örgütü olan *Devrimci öğrenci Birliği*'ni kurmakta gecikmediler.

Gençlik kesiminde TİP'in otoritesine ikinci büyük darbe, birçok sosyalist gencin de katılımıyla 1 Nisan 1968'de Ankara'da *Türkiye Devrimciler Güçbirliği*'nin kurulması oldu. İlk kurucuları arasında FKF ve bazı DİSK yöneticilerinin de yeralmasına rağmen, anti-komünist eğilimlerini defalarca ortaya koymuş bazı emekli generallerin Dev-Güç'ün başına geçirilmesi, kabaran devrimci gençlik hareketinin de sınıf mücadelesiyle bağdaşmayacak cuntacı bir yörüngeye sürüklenmesi tehlikesini de beraberinde getiriyordu. Ancak, TİP yönetimi artık inkarcılık ve tasfiyecilikle sabıkalı olduğu için, bu konuda zaman zaman haklı olarak yaptığı uyarılar da ciddiye alınmaz olmuştu.

*

Ünlü 68 olayları böylesi bir ortamda patlak verdi. Giderek daha da pasifleşen ve parlamentarist bir çerçeveye iyice hapsolan TİP yönetimi, 1968 eylemlerini dışarıdan seyirci kalarak izliyor, hiçbir devrimci öneri veya inisiyatif geliştiremiyordu. İstanbul gençlik eylemleriyle sarsılırken TİP Genel Merkezi'nin "Aman faşizm gelir" korkutmasıyla partili veya FKF'li gençlerin gösterilere katılmalarını dahi yasaklaması, devrimci gençliğin TİP'den uzaklaşma sürecini tamamlıyordu.

1968'de bizim *Ant* Dergisi yönetim yeriyle TİP İstanbul Merkezi Cağaloğlu'nda birbirine çok yakındı. Devrimci genç-

lik kitleleri birbiri ardına protesto eylemleri geliştirirken, bırakın öncülük etmeyi, eyleme katılmaları dahi partice yasaklanan TİP'e yakın gençlerin *Ant* bürosu'nda toplanarak genel merkez yöneticilerine nasıl ateş püskürdüklerini, bu pasifizme nasıl isyan ettiklerini çok iyi anımsıyorum. Kimisi örgüt disiplini adına bağrına taş basıyorsa da, büyük kısmı TİP'in artık devrimin motoru olamayacağına kesin kanaat getirerek parti çevresinden hızla uzaklaşıyordu.

Devlet terörünün artık özellikle devrimci gençlik liderlerini hedef aldığını görmemek için kör olmak lazımdı. 68 boykot ve işgal eylemleri devrimci gençliği devlet terörünün boy hedef haline getirmişti. Parti öncülük görevini yapamıyor, gençleri devlet terörüne karşı örgütleyemiyorsa, gençlerin bu sorumluluğu da bizzat üstlenmesi kaçınılmazlaşıyordu.

O tarihte aramızda aşağı yukarı on yıllık bir yaş farkı olmasına rağmen gençlerin isyanını ve tepkilerini çok iyi anlıyor, tamamen paylaşıyordum: *"AP iktidarı, ilerici hareketleri bastırmak için her çareye başvuracaktır. Terör teşebbüslerinin hedefleri arasında muhakkak ki devrimci gençlik hareketlerinin liderleri, devrimci üniversite öğretim üyeleri de vardır. Bugün halka dönük öğrenim için savaş veren devrimci üniversite gençliği, yarın, iktidarın terör teşebbüslerine karşı diğer devrimci unsurlarla ve emekçi örgütleriyle birlikte anayasanın tanıdığı direnme hakkını kullanmak ve anayasanın öngördüğü halka dönük toplum düzenini gerçekleştirmek üzere mücadele etmek görevi ile karşı karşıya kalacaktır. Gençlik liderleri, giriştikleri hareketi bu perspektif içinde değerlendirmeli ve daha büyük mücadeleler için bugünden hazırlıklı olmalıdır."* ("Asıl mücadeleye doğru", *Ant,* 18 Haziran 1968).

Devrimci gençliğin ilk şehidi bir ay dolmadan toprağa düştü.

17 Temmuz 1968 İTÜ öğrenci Yurdu'nun basılarak Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesiyle başlayan insan avı, artık sadece öğrencileri değil, işçileri, köylüleri, sendikacıları da he-

def alarak tırmanıyordu. Devlet himayesinde geliştiren MHP komandoları her gün başka bir yeri vuruyordu.

Hem dünyayı, hem de Türkiye'yi sarsan bir yıldı 1968. Ama Türkiye'yi bir başka sarsmıştı.

Türkiye artık kimine göre devrimci yükseliş dönemini, kimine göre faşizmin azgın saldırısına karşı direniş dönemini yaşıyordu. Ama adı ister devrimci yükseliş olsun, ister antifaşist direniş olsun, bu tarihsel dönüşümü yönlendirebilecek politik öncü yoktu.

Düne kadar inkarcılığı ve tasfiyeciliği birlikte uygulayan TİP yöneticileri ise, milli bakiye sisteminin kalkması nedeniyle yaklaşan seçimlerde parlamentoya tekrar girememe endişesiyle Çekoslovakya olaylarını bahane ederek zaten birbirine düşmüştü.

Kavgaya yiğitçe, özveriyle katılan binlerce devrimci genç arayış içindeydi. Hedefe varmak için her yolu mübah gören cuntacılar gençleri kendi amaçlarına kullanmak için pusuda bekliyordu. Tuzağa düşenler de oluyordu.

Ama FKF'yi 1969'da TİP'ten tamamen bağımsızlaştırarak *Dev-Genç*'e dönüştüren devrimci gençler, yine de ağırlıklı olarak sınıf mücadelesi çizgisinde kalacaklardı. İşçi ve köylü direnişleriyle gittikçe artan temaslar, üretimdeki gençlerle kurulan örgütsel ya da eylemsel bağlar, özellikle de 15-16 Haziran 1970'de işçi sınıfının İstanbul kentini üç koldan işgal ederek ağırlığını ortaya koyması, sınıf temelinde öncü parti sorununu daha yakıcı olarak gündeme getirecekti.

Altı yıl önce kendilerinden parti yönetiminde söz hakkı esirgenen gençler artık kendi göbeklerini kendileri keseceklerdi. Öyle ki, TİP'in pasifizmine, gençliği inkar ediciliğine hiç ortak olmamış eski komünistlere, düne kadar forumlarda hayranlıkla dinledikleri "eski tüfek"lere bile artık güven ve ihtiyaç duymayacaklardı. Artık kendi partilerini kendileri yaratacaklardı... Doğrularıyla, yanlışlarıyla...

68, partisizleşme sürecinin sonuydu.

68, partileşme sürecinin başıydı.

Otuz yıl sonra

Yazın, Haziran 1998

9 Ekim 1971'de 15 genç devrimcinin THKO davasında idama mahkum edilmesiyle başlayıp 6 Mayıs 1972'de Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idam edilmesiyle noktalanan yedi aylık süre, Türkiye sosyal ve siyasal mücadeleler tarihinde en acılı, ama acılı olduğu kadar da devrimci özverinin ve yiğitliğin en çarpıcı örneklerinin verildiği dönemlerden biri.

15-16 Haziran 1970 işçi direnişi karşısında ilk kez açıkça burjuvazinin yanında yeralan, Mayıs 1971 kitlesel tutuklamalarıyla sınıfsal tavrını daha da netleştiren Ordu, özellikle 30 Kasım 1971'de Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'nın askeri hapishaneden kaçmasından sonra insan avına, işkenceye ve hukuk dışı yargılamalara daha da hız veriyor.

30 Mart 1972 Kızıldere katliamı bu hunharlığın doruk noktası…

Otuz yedi gün sonra Meclis çoğunluğu, üç gencin idam sehpasına gönderilmesini onaylayarak bu hunharlığa sahip çıkıyor, ordunun cürmüne resmen ortak oluyor.

*

Oysa çok değil, daha birkaç yıl önce, 60'lı yılların ortalarında, bu gençlik liderlerinin çoğunluğu için Ordu devrimci mücadelenin temel güçlerinden biridir. Meydanlar "Ordu-gençlik elele, milli cephede!" sloganlarıyla inlemektedir.

Gençlerin gözünde Ordu, NATO'ya organik bağlılığına rağmen, hâlâ "Ulusal Kurtuluş Savaşı" mirasçısıdır. Halkın ordusudur. ABD emperyalizmine karşı "tam bağımsızlık" mücadelesi, işbirlikçi burjuvaziye ve onun müttefiği feodaliteye karşı "gerçek demokrasi" mücadelesi ancak bu Ordu'nun ağırlığını koymasıyla, hattâ bazıları için Ordu'nun bu mücadeleye bizzat öncülük etmesiyle kazanılacaktır.

Gençliği etkileyen bu Ordu'cu tavrın fikir babası Doğan Avcıoğlu… "Sınıf önderliği meselesini sanki bugünün en hayati meselesiymiş gibi herşeyin üstünde sayan bir davranış, çeşitli sosyal sınıfların psikolojisini göz önünde tutmadığı için, hiç değilse taktik bakımdan hatalı olmuştur," diyor ve ekliyor: "Fakir ve mütevazi ailelerden gelen ordu, Türkiye'mizin ileri hamlelerinde dayanılacak en sağlam kuvvetlerden biridir." (D. Avcıoğlu, *Yön,* 12 Eylül 1962).

Ortadoğu'da Baasçılığın, Nasırcılığın yükseldiği, Türkiye'de 22 Şubat'çı emekli subayların bir yandan Türkeş'le, öte yandan bazı sol aydınlarla işbirliğine giderek açıktan açığa İnönü Hükümeti'ne devirmeğe hazırlandığı günler.

Cumhuriyet tarihinde ilk kez sosyalist mücadeleyi işçi sınıfının önderliğinde örgütlemek üzere kurulan *Türkiye İşçi Partisi*'nin yönetimi dahi o günlerde radikal subaylardan gelebilecek bir darbe ihtimaline "realist", hattâ "hayırhah" bakıyor .

Kurucu sendikacıların çağrısı üzerine sosyalist aydınların, köylü ve esnaf liderlerinin, Kürt şahsiyetlerinin akın akın partiye katıldığı bir dönemde, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, Ordu'nun güvenini kazanabilmek için TİP'i şöyle niteliyor: "TİP Atatürkçülükten hareket ettiği ve ilhamını günümüzün gerçeklerinden aldığı için de, Atatürkçülüğü de kalıplaşmaktan kurtaran yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Gerici kuvvetlerin saldırganlıklarını arttırdıkları şu günlerde Türk işçi sınıfının öncülüğü üzerindeki gereksiz tartışmaları bir yana bırakarak saflarımızı pekiştirelim… Bu cepheye ilericilik adına sadece laikliği veya kara çarşafla mücadeleyi savunandan toplumculara kadar herkes girmelidir…" (*Vatan,* 24 Eylül 1962).

60'lı yılların başına damgasını vuran her iki sol eğilim de, "öncülük" konusundaki farklılıklarına rağmen, Ordu'ya ve Atatürkçülüğe toz kondurmadıkları için, o yıllarda gençlerin meydanlarda "Ordu Gençlik elele, milli cephede…" diye slogan atmalarının pek de şaşırtıcı yanı yok.

Üstelik, tüm dünyada 50'lı yıllarda başlayıp 60'lı yıllarda yükselen anti-emperyalist, anti-kolonyalist kavganın Türkiye üzerindeki etkisi günden güne daha da güçlenmekte…

Nazım Hikmet'in *Yön* tarafından basılan "Kurtuluş Savaşı Destanı" elden ele dolaşıyor. Destanda en çok da "Kocatepe'deki kurda benzeyen komutan" simgesi belleklere kazınıyor. Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı yıllarında çekilmiş kalpaklı fotoğrafı elden ele dolaşıyor, öğrenci yurtlarının duvarlarını süslüyor…

Artık genciyle yaşlısıyla her devrimcinin, her ilericinin gözünde Türk ulusal kurtuluş savaşı anti-emperyalist mücadelenin öncüsüdür, dünyanın mazlum halkları Kemalizm'i örnek almaktadır.

Yüzyıllarca Avrupa süper devletlerinin ve ABD'nin doğrudan sömürüsü altında geri bıraktırılmış Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkeleriyle benzerlikler kurulurken, Türkiye'nin bizzat kendisinin, yüzyıllarca üç kıtada sömürgecilik yapmış, binlerce yıllık uygarlıklara sahip ulusları, halkları, etnik grupları köleleştirmiş bir imparatorluğun mirasçısı olduğu unutuluyor.

Birinci emperyalist paylaşım savaşına kadar uzanan çöküş döneminde sürekli toprak ve nüfuz kaybına uğramış olsa da, son tahlilde Osmanlı İmparatorluğu'nun da tıpkı Çarlık Rusyası gibi, Britanya Krallığı gibi, İspanya gibi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi müstevli bir devlet olduğu gerçeği görmezlikten geliniyor.

İmparatorluğun en zayıf döneminde bile Osmanlı paşalarının Yunanlıların, Bulgarların, Ermenilerin, Arapların ulusal kurtuluş hareketlerini ezmek için, Kafklaslar'ı ve Orta Asya'yı fethetmek için Alman emperyalizmiyle işbirliği yaptığı unutuluyor.

Dahası, bu imparatorluğun enkazı içinden doğan cumhuriyet adına Kemalizm'in yaptığı ilk işin milli burjuvaziyi semirtmek için öncelikle işçi sınıfını, yoksul köylülüğü ezdiği, tüm örgütlenmelerini yasakladığı bir türlü görülemiyor.

Hele hele Anadolu'yu tamamen Türkleştirmek, üstün Türk Ulusu'nu tek başına egemen kılmak için adına başta Kürt halkı olmak üzere Türk olmayan tüm halk ve etnik grupları misli görülmemiş bir baskı ve zulüm altında tutanın Kemalist ordu olduğu, bu baskı ve zulmün değişik biçimlerde 60'lı yıllarda da sürüp gittiği bir türlü söylenmiyor ya da söylenemiyor…

Ne ki, 60'lı yıllarda tüm dünya gibi Türkiye de hızla değişmekte, sanayileşmenin, hızlı kentleşmenin etkisiyle iç dinamikler hızla gelişmektedir..

Daha önce de yazmıştım. Gençlik sadece üniversite gençliğinden ibaret de değildir. "Yüksek öğrenim öğrencileri sayısını da aşan çok daha büyük bir sosyal kategori, bir dinamik güç. üniversite ya da yüksek eğitim öğrencisi olanlarla aynı yaşlarda eğitim olanaklarından yoksun milyonlarca genç işçidir, çıraktır, kalfadır, rençperdir, esnaftır, zanaatkârdır. Hele hele zorunlu eğitimin ilkokulla sınırlı olduğu, ancak o zorunluluğun dahi maddi koşullardan ötürü yerine getirilemediği 60'lı yıllarda gençlerin çocuk yaşlarda çırak olarak emekçi saflarına katıldığı göz önünde tutulursa, organize olabilir ve mücadeleye girebilir gençlerin sayısı daha büyük sayılara ulaşıyor. Nitekim, 68'den iki yıl sonra yapılan 1970 genel nüfus sayımı, 14-24 yaş grubu içindeki 9,1 milyon'luk nüfusun 5.2 milyonluk kısmının, yani yarısından fazlasının okulu çoktan terketmiş olup çeşitli ekonomik sektörlerde çalışmakta olduğunu gösteriyor." ("1968, Gençlik ve Parti", *Yazın,* Mayıs 1968)

İşçi, köylü kitlelerinde, esnaf kesiminde bilinçlenmenin, örgütlenmenin yaygınlaşması, çoğunluğu bu kesimlere mensup ailelerden gelen üniversiteli gençleri de etkiliyor, bunların önemli bir kesimi sınıfsal kökenlerine uygun olarak Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve ona yandaş fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) içinde örgütlenmeye çalışıyorlar.

"Devrimci gençliğin Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Arslan, Cihan Alptekin, Sinan Cemgil, Mahir Çayan, Harun

Karadeniz, İbrahim Kaypakkaya, Vedat Demircioğlu, Taylan özgür, Mehmet Cantekin, Battal Mehetoğlu gibi seçkin isimleri ilk siyasal pratiklerini bu örgütler içerisinde yapyor, kendilerini kavganın daha ileri biçimlerine oralarda hazırlıyorlar...

Bu süreç içindedir ki, Marksist düşüncenin temel eserlerini, dünya devrimci pratiklerini tanıyorlar, içinde yaşadıkları Türkiye gerçeğini bu yeni kazanımların ışığında yeniden değerlendirmeye, tartışmaya başlıyorlar.

Özellikle Kürdistan kökenli gençlerin katkısıyla Kemalizm ve Ordu mitleri de bu süreçte yeniden irdelenip sorgulanıyor.

Meclis'te temsil edilir olduktan sonra gittikçe pasifleşen ve parlamenter yapıya hapsolan Türkiye İşçi Partisi artık Türkiye'nin gelişim dinamiklerini yakalayamadığından, gençler giderek TİP'ten ve onun etkilediği kuruluş ve çevrelerden uzaklaşıyor.

7 Mart 1968'de İstanbul'da patlak veren AISEC Olayları'ndan sonra, devrimci gençliğin bir bölümü FKF dışındaki ilk sosyalist gençlik örgütü olan *Devrimci öğrenci Birliği*'ni kuruyorlar.

Ünlü 68 olayları böylesi bir ortamda patlak veriyor.

İstanbul ve Ankara gibi metropoller gençlik eylemleriyle sarsılırken TİP yönetiminin "Aman faşizm gelir" korkutmasıyla, partili veya FKF'li gençlerin gösterilere katılmalarını dahi yasaklaması, devrimci gençliğin partiden tamamen uzaklaşmasına ve bağımsızlaşmasına neden oluyor.

*

Avrupa'da 68 patlamasının fitilini yakan, devrimci öğrenci lideri Kızıl Rudi'nin Kurfürstendamm'da 11 Nisan 1968'de güpegündüz vurulması…

Türkiye gençliği, Rudi'nin vurulmasından aylarca önce sıcak kavganın içinde. MHP komandoları, ümmetçiler hemen hergün bir yerde gençlere saldırmakta, gözaltı, işkence birbirini izlemekte. Bugünkü *robocob*'ların öncülleri *fruko*'lar Sükan'dan aldıkları yeşil ışıkla devrimci öğrenci avında.

Direnişin 1968 Haziran'ında üniversite boykot ve işgallerine dönüşüyor.ünlü fotoğraf... Üniversiteli gençler sloganlar haykırarak İstanbul Üniversitesi rektörlük binasına doğru ilerliyor. ön planda, hapisten yenilerde çıkan Deniz Gezmiş'i, Enver Nalbantoğlu'nu seçiyorum. O ana kadar devrim stratejisi konusunda farklı çizgideler. Ama yeni dinamikler artık SD'cilerle MDD'cileri daha uzun ve engebeli bir mücadele yolunda bir araya getiriyor.

Gençler ne istiyor?

18 Haziran tarihli *Ant*'ın başyazında şunları yazıyorum:

"İstekleri, bugün bütün dünya gençliğinin ortaya attığı isteklerden farklı değil. Halkın parasıyla okuyan gençler olarak halka dönük bir öğrenim yapılmasını, yönetimde kendilerine söz ve oy hakkı verilmesini istemektedirler. Boykot hareketleriyle bu reformların gerçekleşmesi sağlanabilir mi? Buna ilk anda verilecek cevap olumsuzdur. ¢ünkü, üniversite sorunlarının çözümü büyük ölçüde Türkiye'de mevcut anayasa dışı düzenin değişmesine bağlıdır; Herşeyden önce bir siyasi iktidar, bir planlama konusudur. Devletin bütün kaynakları belli çıkar çevrelerini temsil edenlerin elinde bulundukça, Türkiye ekonomisi için halka dönük bir planlama yapılmadıkça, eğitim ile toplumsal ve ekonomik hayat arasında bir armoni sağlanmadıkça 'halka dönük' bir üniversite öğreniminin gerçekleştirilmesi mümkün değildir. O halde öğrenciler, ellerini kollarını bağlayıp, düzen değişinceye kadar bekleyecekler midir? Hayır... Gençlik hareketlerinin önemi de buradadır. [a]niversitedeki boykotlar, halka dönük bir eğitimin bugünden yarına gerçekleştirilmesini sağlayamayacaktır ama, böyle bir eğitimin gerçekleşmesi için gerekli toplum düzeni değişikliğinde en önemli etkenlerden biri olacaktır."

68 isyanının eğitim boykotu aşaması 25 Haziran'da sona eriyor. Günlerdir üniversite damlarında nöbet bekleyen Ragıp Zarakolu, boykotu şiirselleştiren o çok sevdiğim notlarını getiriyor:

"Rektörün blöfü yenildi ve muhatap olarak alınma sağ-

lamlaştı... Günlerdir bahçede çalan davul zurnanın uğultusu ve halay çekenlerin görüntüsü kafamda... Ve her sabah, bazen eşsiz olan güneşin doğuşları... Sabahın serinliği ve sessizliği... Sabah erkenden işlemeye başlayan tezgahlar...

"Emekçilerin uyanışı!"

Ve 9 Temmuz 1968 tarihli *Ant*'ın kapağı:

"İşçi-gençlik elele!"

Sarı sendikacılık oyunlarına karşı İstanbul'da Derby Lastik fabrikasını işgal ediyor işçiler. İşgalin ikinci günü İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi oradadır. Harun Karadeniz işçilere sesleniyor:

"Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!"

Gençlik mücadelesi artık yeni boyutlara ulaşıyor. Kendini yönlendirebilecek politik otoritenin yokluğunda genç devrimciler yeni misyonlar üstleniyor.

Kendi ulusal sorunlarına Türk örgütlerinin en solcusunda bile çözüm bulamayan Kürt gençleri *Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO)*'da örgütlenmeye başlıyor.

Saflaşmalar giderek netleşiyor.

İşçiler 15-16 Haziran 1970'de İstanbul'u üç koldan işgal ediyor. 68 öğrenci direnişi kitlesel işçi direnişine bağlanıyor.

Ritm hızlanıyor. Sıkıyönetim... OYAK'ta sermayeyle bütünleşen ordu artık işçiye ve gençliğe karşı net tavır koyuyor.

Gençler, bir zamanlar Türkiye devriminin temel gücü, mazlum ulusların anti-emperyalist mücadelesinin öncüsü olarak gördükleri Ordu'nun gerçek sınıfsal niteliğinin iyice açığa çıkması karşısında, belki de bir yerde ihanete uğramış olmanın hışmıyla kendi "ordu"larını, kendi "cephe"lerini kuruyorlar.

Kemalist ordu işte bunu asla affetmiyor.

Halk kurtuluş ordusu kuranları, hiç cana kıymamış olsalar da, sehpaya gönderiyor.

Halk kurtuluş cephesi kuranları bomba ve kurşun yağmuruna tutarak katlediyor.

Kan durmuyor.

Kıyım 72'de kalmıyor.

80'li yıllarda daha kapsamlı, 90'lı yıllarda Kürt ağırlıklı olarak sürüyor.

2002… Hâlâ sürüyor… F tipi zındanlarda…

700+75 = 775

Yazın, 19 Nisan 1999

"Kosova Savaşı, 20 Haziran 1389'da Murat I ile Sırp despotu Lazar'ın başını çektiği ittifak arasında yapıldı. Murat I'in yaklaşık 60 bin kişiden oluşan ordusunun karşısındaki 100 bin kişilik hristiyan ordusu Sırp, Bosna, Hırvat, Ulah, Macar, Bulgar, Arnavut kuvvetlerinden oluşuyordu. Savaşta Türkler kesin bir zafer elde ettiler. Lazar ve oğlu tutsak düştü. Ancak Murat I, savaş alanını gezerken yaralı bir sırp tarafından hançerlenerek öldürüldü. Bu savaş sonunda direnme gücü kırılan Sırplar yeni padişah Bayezıt'ın vasalı olmayı kabul etmek zorunda kaldılar..." (Büyük Larousse, Cilt 14, s. 7008)

Bu, 610 yıl önceki bir olayın, bir Türk ansiklopedisi tarafından oldukça ölçülü bir dille özetlenişidir.

Osmanlı'nın 700. yılı dolayısıyla istenen yazıyı, Türkiye'den binlerce kilometre uzaktan yazıyorum. Maalesef çocukluğumuzda, gençliğimizde beyinlerimizi resmi tarih anlayışıyla yıkayan okul tarih kitaplarım elimin altında değil. Ama, olayın o kitaplarda nasıl hamasi bir dille anlatıldığını, tarih öğretmenlerimizin bu savaşın çeşitli safhalarını radyoda naklen maç veren tarafgir bir spikerin coşkusuyla nasıl kendilerinden geçerek anlattıklarını hiç unutabilir miyiz?

Kaldı ki, bu tek yanlı anlatım, sadece Kosova için değil,

"bin atlı" akıncıların, sipahilerin, Yeniçeri alaylarının kendinden kat kat güçlü "küffar" ordularını İslam adına, Türklük adına kahrederek toprak üstüne toprak gaspettiği tüm tarihsel olaylar için de geçerli.

Fetih tabudur. Haklılığı tartışılmaz.

Orta Asya'dan başlayıp yüzyıllar süren bir yayılmayla Viyana kapılarına kadar uzanan Türk-Osmanlı fütuhatı, resmi tarih eğitimine göre, "übermensche" bir ulusa İslamiyeti dünyaya yaymak için allahın tevdi ettiği kutsal bir misyondur.

Basılan, yakılan kentler, köyler, kılıçtan geçirilen insanlar, ırzlarına geçilen kadınlar, kızlar, yağma edilen zenginlikler yoktur bu anlatımda. Girdikleri ülkelere adalet, uygarlık götüren padişahlar, bağdan koparttıkları her üzüm salkımının yerine bir kese altın asacak kadar alicenap yeniçeriler vardır bu destanlarda.

Sadece okullardaki tarih eğitiminde değil, tüm büyük medyanın tarih olaylarına bakışında da egemen olan çizgidir bu. Bitip tükenmez yıldönümlerinde beyinler aynı masallarla bir daha, bir daha yıkanır, askerinden işçisine, memurundan çiftçisine tüm bir ulus bu deformasyonlarla koşullandırılır.

Fütuhatın yarattığı dramın üç kıtada Osmanlı'ya karşı ne denli bir kin ve intikam duygusu yaratmış olabileceği, halkların kollektif belleğindeki bu acı anıların asla silinmeyip yüzyıllarca sonra Osmanlı'nın varisi olmakla gururlanan herkese de düşmanca bakılmasına neden olabileceği akla getirilmez bile...

Bir an için varsayalım ki, Kosova'nın merkez olduğu bölge, Türklerin anayurdu sayılan Orta Asya'dadır. Ve de günlerden bir gün Balkanlardan kalkıp binlerce kilometre kateden Sırp'lar, Hırvat'lar, Ulah'lar, Macar'lar ve de o tarihlerde Hristiyan kilisesine bağlı bulunan Bosna'lılar ve Arnavut'lar Türk yurduna dayanmış, kendilerine direnen tüm Türk erkeklerini kılıçtan geçirip, Türk kadınlarının ve kızlarının ırzına geçmiş, ayakta kalabilenleri de Hristiyanlık adına 500 yıl sürecek bir tahakküm altına almıştır.

Böylesi bir fütuhat günümüz Türk-İslam dünyasında rahmetle mi, lanetle mi anılırdı?

Bu soruyu, bırakın Kurt soylu ırkçılarımızı, fetihçi İslamistlerimizi, batıcı sosyal demokratlarımız, "aydınlanma"cı Atatürkçülerimiz dahi bir nebze kendilerine sormak zahmetine katlanmazlar.

Kosova, bugün neredeyse bütün dünyayı sonu belirsiz vahim bir savaşa sürükleyebilecek çatışmaların odak noktasındadır. Kuşkusuz, bugünkü trajik durumun temelinde Miloseviç tayfasının eski Yugoslavya'daki Sırp-olmayan halklara, özellikle de müslüman Bosnalı ve Arnavutlara karşı uyguladığı etnik temizlik kampanyası yatmaktadır.

Ancak, sosyalist rejimlerin çökmesinden sonra Balkanlar'ın yeniden barut fıçısı haline gelmesinden sadece Miloseviç'ler mi sorumludur?

Bugünkü etnik ve dinsel çatışmaların tohumları, daha soğuk savaş yıllarında, bir yandan CIA'nın tüm Doğu Avrupa'ya yönelttiği sübversif radyo yayınlarıyla, öte yandan Türk diplomatik misyonlarının ve istihbarat servislerinin sadece Yugoslavya'daki müslüman halklar arasında değil, Bulgaristan Türkleri arasında da sürekli provokasyonlarla atılmamış mıdır?

Buna 70'li yıllarda Aramco güdümlü Suudi Arabistan'ın, 80'li yıllarda "devrim ihracatı"na soyunan İran'ın İslamiyet adına bu ülkelerde yürüttükleri yıkıcı propagandayı, yine ABD destekli Afganistan "mücahitleri"nin müslüman azınlıkları radikal islam adına sübversif örgütleme faaliyetlerini de eklemek gerekir.

Daha sosyalist sistem çökmeden önce Bulgaristan'da Jivkof yönetiminin Türk azınlığa karşı yüz kızartıcı uygulamaları da Balkanlar'da halklar arası kardeşçe ilişkilerin gelişmesine ağır darbeler vurmuştur.

Gerçi Bulgaristan'da Jivkov yönetiminin devrilmesi ve baskıcı uygulamaların hafifletilmesinden sonra toplumlar arası ilişkiler oldukça normale girmişse de, Yugoslavya'da

Miloseviç'in faşizan uygulamaları Balkanlar'ı tam anlamıyla bir barut fıçısı haline getirmiştir.

Balkanlar'ı, hattâ tüm Avrupa'yı yeni bir savaş felaketinden kurtarmanın tek yolu, NATO'nun başlattığı bombardımanlar mıdır? Yeni Dünya Düzeni'ndeki otoritesini tartışılmaz kılmak üzere ABD'nin başlattığı bu bombardımanların, Miloseviç yönetimini sarsmak şöyle dursun, Sırp halkının barışçı ve demokrat unsurlarını dahi "ulusal çıkarlar" adına Miloseviç çevresinde kenetlendirmek, buna karşın yüzbinlerce Kosova'lıyı yerinden yurdundan etmekten başka bir şeye yaramadığı ortadadır.

Kaldı ki, yine aynı coğrafyada üstelik NATO üyesi bir başka ülkede Kürt halkının en temel hak ve özgürlükleri yıllardır ayaklar altına alınırken, binlerce köy yakıp yıkılıp milyonlarca insan evinden yurdundan kovulurken, bunu yapan devletin NATO adına başka bir halkın hak ve özgürlüklerini savunmak iddiasıyla Kosova'ya asker göndermesi kolay yenilir yutulur şey değildir.

Balkan krizinde hasıraltı edilemeyecek bir başka gerçek, özellikle Sovyet sisteminin çökmesinden sonra Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar büyük Türk dünyasının liderliğine oynayan Ankara militaristlerinin tüm beyanlarıyla, tüm davranışlarıyla yangına körükle gitmiş olmalarıdır.

Bombardımanların başladığı günlerde dünya televizyonlarının Türkiye'de Sırp diplomatik temsilcileri önünde yapılan gösterilerden naklettikleri imajlar bu konuda yeterince ibret vericidir.

21. yüyılın başında, başka bir devletin konsolosluk veya elçiliği önünde yapılan toplantılarda yeniçeri kılıklı kişilerin intikamcı sloganlar atmasının yeri nedir? Miloseviç ve benzerlerini etnik temizleme operasyonunda en azından kendi Sırp halkı nezdinde haklı çıkartmak için mi?

Kosova Meydan Savaşı'nın 600. yıldönümü olan 20 Haziran 1989'dadır ki Miloseviç'in başını çektiği Sırp milliyetçileri yüzbinleri Kosova savaş meydanında toplayıp, "Kosova

bizim Kudüsümüz...Kosova halkımızın beşiği... Krallarımız orda yatıyor..." diye haykırarak Osmanlı'nın gaspedip müslümanlaştırdığı bu toprakları geri almaya ant içirtmişlerdir.

Unutmayalım ki, Osmanlı orduları Kosova'yı işgal ettiklerinde yöre halkları, Bosnalılar ve Arnavutlar da dahil olmak üzere, Hristiyandır. Ancak bunların büyük kısmı daha sonra Osmanlı tarafından müslümanlaştırılmıştır.

Osmanlı, işgal ettiği halkların gözünde sadece kan dökücü, gaddar değil, aynı zamanda assimilasyoncudur.

Belçika'ya ilk geldiğimde tanıştığım bir Sırp bilimadamı, Türk olduğumu öğrenince, kendi ülkesinde Osmanlı'nın hâlâ dehşetle anıldığını, çünkü Osmanlı işgali döneminde doğan erkek çocukların, sırf Yeniçeri ordusuna devşirilmelerini engelleyebilmek için, bizzat kendi aileleri tarafından başparmaklarının kesildiğini anlatmıştı.

Aslında Osmanlı işgali altında kalmış hangi ülkeye giderseniz, Osmanlı mezalimi halkların kollektif belleğinde hâlâ bütün canlılığıyla yaşamaktadır.

Gerçek buyken, bu halkların karşısına Yeniçeri imajıyla çıkmak inanılmaz bir gaflet ve provokasyondur.

Kemalist demagoglar, Mustafa Kemal'in "devrimciliğini ve çağdaşlığını" öne çıkarmak gerektiğinde, onun köhnemiş Osmanlı düzenini yıktığını ileri sürerek reddi mirasta bulunurlar.

Osmanlı döneminde gayrimüslim halklara yapılan zulüm, örneğin bir Ermeni kırımı, Asuri kırımı gündeme geldiğinde, önce tarihi gerçekleri inkara kalkışırlar, inkar edilemeyecek belgeler ortaya konulduğunda da olup bitenlerden Türkiye Cumhuriyeti'nin asla sorumlu tutulamayacağını, yeni devletin Osmanlı'yla herhangi bir ilgisi olmadığını, Mustafa Kemal'in Osmanlı saltanatına karşı mücadele vererek bu çağdışı devleti ortadan kaldırdığını ileri sürerler.

Ama tarih kitaplarında, resmi söylemde yine de Osmanlı, Türk ulusunun tarih boyunca kurduğu 16 devletten en büyüğü ve en kudretlisidir. Osmanlı'nın bütün fetihleri, kırım-

ları cumhuriyet okullarında, cumhuriyet medyasında büyük kahramanlık destanları olarak yer alır.

Cumhuriyet'in 75. yıldönümü kutlamalarının hemen ardından, bu sene de Osmanlı Devleti'nin kuruluşununun 700. yıldönümü kutlamalarının başlatılması, bu iki yüzlülüğün ve 500 yıl Osmanlı esareti altında yaşamış halklara saygısızlığın son somut kanıtıdır. Atatürkçü askerlerimiz ve sivillerimiz, Osmanlı zulmünün, Osmanlı kan dökücülüğünün asla tartışılmadığı bu kutlamalara büyük bir coşkuyla katılmaktadır.

Öyleyse nerede kaldı Mustafa Kemal'in "mazlum halkların" kurtuluşuna öncülük ettiği iddiası?

Aslında, Kemalist'lerin "mazlum halk"tan anladığı başka bir şeydir. Ulusların kendi yazgılarını kendi belirleme hakkının savunulmasıyla uzaktan yakından ilgileri yoktur. Onlar için belki Anadolu'nun Türk kökenli halkı, belki Kafkasya'nın, Orta Asya'nın Türkçe konuşan halkları "mazlum halklar"dır. Ama yüzyıllarca Osmanlı esareti altında yaşamış olan Kürtler, Ermeniler, Grekler, Asuriler, Bulgarlar, Sırplar, Hırvatlar, Araplar "mazlum halklar" değildir. Onlar, tarihsel olarak kendilerine ait olan topraklar üzerinde esaret zincirini kırıp özgürlüklerine kavuşma mücadelesine girdikleri için, Kemalistlerin gözünde Türk düşmanıdırlar, emperyalistlerin "maşası"dırlar.

Bugün Yugoslav temsilcilikleri önünde Yeniçeri kılıklı göstericileri görünce, ister istemez akla Türk tarih kitaplarında yer alan bir Mustafa Kemal fotoğrafı geliyor.

Beş yüzyıllık Osmanlı esaretinden sonra bağımsızlığına yeni kavuşmuş Bulgaristan'da ataşemiliter olarak bulunan Mustafa Kemal'in bir kıyafet balosuna giderken seçtiği kıyafet, bu halk için kıyım ve zulüm timsali olan Yeniçeri kıyafetidir.

Bu jesti, biyografi yazarlarımız, Mustafa Kemal'in Türk düşmanı Bulgarlar'a verdiği dahiyane bir tarih dersi olarak göklere çıkarırlar.

Olaya yine bir başka açıdan, başkalarının gözüyle bakalım.

Yeni bağımsızlığına kavuşmuş bir Afrika devletinde bir İngiliz askeri ateşesi resmi bir resepsiyona 19. yüzyıl kolonyal reislerinin kıyafetiyle katılmış olsa olaya kim takdirle ve anlayışla bakabilir? Bu, kelimenin tam anlamıyla bir skandaldır.

Ankara'daki bir resepsiyona örneğin Fransız askeri ataşesi, İstanbul'daki Fransız işgal kuvvetlerinin kıyafetiyle katılsa, kim hazmedebilir?

Aslında, Mustafa Kemal'in bu jestinde, büyük ulus şovenizminin, Osmanlı'nın fütuhatçı geçmişine hayranlığın tüm göstergeleri vardır.

Ama bizim çağdaş uygarlıkçılarımız, işin içine Türk ve İslam girince bütün nezaket ve protokol kuralları ayaklar altına alınmasında hiçbir beis görmezler.

Bugün Osmanlı'nın 700. kuruluş yıldönümü kutlamalarında egemen olan da aynı zihniyettir. Osmanlı esaretinden geçmiş halkların temsilcilerinin tepkisi sonucu 700. yıldönümü kutlamalarından UNESCO'nun çekilmek zorunda kalmış olması da, bunların aklını başına getiremez.

Kosova'da Türk askerinin varlığına ek olarak Osmanlı'nın 700. yıldönümü kutlamaları, özellikle de son seçimlerde aşırı milliyetçi MHP'nin ikinci parti durumuna yükselmesiyle, eski Osmanlı eyaletlerinde ve Osmanlı kurbanı halklarda Türkiye'ye karşı tepkileri daha da ileri boyutlara ulaştıracaktır.

Osmanlı konusundaki ikili tavır, Türkiye'de insan haklarını sistematik şekilde ayaklar altına alanların bir başka ikiyüzlülüğünün de göstergesidir.

Bu konuda gerek Türkiye ve gerekse Avrupa demokratik çevrelerinden gelen eleştirilere karşı savunma artık klasikleşmiştir. "İnsan haklarına biz başkaları istediği için değil, kendimiz istediğimiz için saygı göstereceğiz. Ne yaparsın ki, Avrupa ülkelerine göre Türkiye Cumhuriyeti daha 75 yıllık genç bir devlettir. İnsan haklarının uygulanmasına zamanla sıra gelecektir..."

Bu, alçakça bir yalandır. Çünkü aynı iş tarihle şişinmeye gelince, "Türkler tarih boyunca 16 devlet kurmuş bir ulustur. Osmanlı 700 yıl boyunca üç kıtaya düzen, huzur ve adalet getirmiştir. Avrupa'da ilk hukuk düzenini kuran Kanuni Sultan Süleyman'dır..."

Dünyada kaç halkın, kaç ulusun bu kadar uzun devlet deneyimi vardır? Osmanlı tahakkümünden, Batı emperyalizminin pençesinden daha dün kurtulmuş ülkeler, halklar çoktan demokratik rejimlere geçmişken, böylesi uzun devlet deneyimi olan bir ulusun insan hakları konusunda deneyimsizlik bahanesi arkasına sığınması kelimenin tek anlamıyla skandaldır.

Sadece Bozkurtlar adına, İslamistler adına değil, "devletin âli menfaatleri"ni savunmak için militaristlerin direktifiyle Avrupa kurumları kulislerinde sık sık boy gösterip aynı savların arkasına sığınan sosyal demokratlarımız için de, Atatürkçülerimiz için de utanç vericidir.

Kendilerinin, sadece tarih dersine değil, aynı zamanda basit bir matematik dersine de ihtiyaçları vardır:

700+75 = 775.

Eğer Osmanlı tarihine sahip çıkıyorlarsa, bu formülü de bir kerrat cetveli gibi ezberlemek zorundadırlar.

Gecikmeli bir 1984!

Özgür Bakış, 24 Nisan 1999

Tarih: 23 Nisan 1999... Türkiye'de ulusal egemenlik bayramının devlet güdümlü büyük coşkularla kutlandığı gün... Dünyanın çeşitli ülkelerinden çocukların kendi giysileri, kendi dilleri, kendi danslarıyla katıldığı, ama ülkenin Kürt, Ermeni, Asuri kökenli çocuklarının Türk dilinde Türklüğe tapınmaya zorlandıkları bir "kardeşlik ve barış" karnavalı... Türk televizyonları, kardeşlik ve barışın en güncel ve somut

kanıtı olarak Anıt Kabir'de MHP lideri Devlet Bahçeli'yle DSP lideri Bülent Ecevit'in ve de merasim üniformalı yüksek komutanların el sıkışmalarını geçiyor.

Ve de aynı gün Washington'da bir başka karnaval! NATO'nun 50. kuruluş yıldönümünde tüm ittifak üyesi ülkelerin devlet ya da hükümet başkanları YDD Imparatoru Clinton'un çevresinde toplanmışlar Pax Americana'ya bağlılık bildiriyorlar.

Tüm televizyonlar durmadan "live" görüntüler geçiyor. Görüntüleri çeşitli dillerde kimi övgülü, kimi eleştirili yorumlar izliyor... Sırp'ça yayın yapan Yugoslav Devlet Televizyonu ve Kürtçe yayın yapan Med-TV hariç...

Çünkü, aynı gün iki haber daha düşmüştür redaksiyonlara:

"Barışa, kardeşliğe, özgürlüğe" Ankara'da ve Washington'da âyinler okunan 23 Nisan günü Yugoslav devlet televizyonu vahşi bir bombardımanla susturulmuş, Med-TV'nin yayın yasağı ise geçicilikten çıkartılıp kesinliğe dönüştürülmüştür.

Kablodan alabildiğimiz tüm televizyonları zaplıyorum.

ITC tarafından Med-TV'nin yayın lisansının kesin iptal edilerek Kürt halkının büyük özverilerle yarattığı tek görsel yayın olanağından yoksun bırakılması çoğunda kısa bir haber olarak bile yeralmıyor.

Bir aya yakındır Yugoslavya'yı hallaç pamuğu gibi atan NATO uçaklarının artık askeri hedeflerle yetinmeyi bir yana bırakıp doğrudan sivil insanların çalıştığı Sırp Televizyonu'nu bombalayarak onlarca gazeteciyi katlettiği haberi ise savaş histerisi içindeki görsel medyada "layığını buldu" havasında geçiyor.

Evet, galiba George Orwell'in 1984'ü gerçek yüzüyle 15 yıl gecikmeli başladı.

Brüksel'deki NATO Karargâhı'nda üniformalı üniformasız NATO militaristleri "cerrahi bombardımanların" bu en spektaküler olanını, final maçı anlatan bir spor spikerinin yaygaracılığıyla anlatıyorlar. Elektronik oyun salonlarının sanal

"vahşet ve sadizm"i militaristleri ve gazetecileriyle birlikte tüm YDD'cilerce küresel boyutta ve gerçeklikte yaşanıyor.

Şu ana kadar tek protesto sesi, 100 ülkeden 450.000 çalışan gazeteciyi temsil eden Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FIJ)'den geliyor. Nasıl Bosna'lı, Kosova'lı gazetecilerin, hattâ muhalif Sırp gazetecilerin Miloseviç rejimi tarafından baskı altında tutulmasına karşı çıkmışsa, çalışan gazetecilerin NATO tarafından böyle hunharca katledilmesine de karşı çıkıyor. Bu operasyonun, sadece Yugoslavya'da değil, tüm dünyada otoriter rejimlerin muhalif gazetecilere uyguladıkların baskıları da meşru kılaması tehlikesine dikkati çekiyor. Tıpkı NATO bombardımanları yüzünden yüzbinlerce Kosovalı'nın yerinden yurdundan edilmesi gibi...

Med-TV'nin kesin olarak kapatılması da, NATO'nun YDD stratejisinden bağımsız değil. YDD, giderek, Avrupa Birliği gibi "demokratik yapılanma" iddiasındaki bir toplulukta dahi sadece askeri değil, tüm sivil kurumlara kendi iradesini dayatıyor. ITC de onlardan biri...

Artık dünyada sadece iyiler ve sadece kötüler vardır.

ABD'nin çıkarlarına uygun herhangi bir muhalefet Balkanlar'da, Ortadoğu'da olduğu gibi, "ulusal kurtuluş" hareketidir, "demokratik direniş"tir, desteklenmelidir.

Doğrudan ABD'nin ya da ABD'nin yakın müttefiklerinin çıkarlarına ters düşen herhangi bir muhalefet ise "terörist"tir, hangi araçla olursa olsun ezilmelidir. Eğer ABD Kürtlerin direniş hareketini "terörist" ilan etmişse, o hareketin yandaşı görünen ya da o hareketin karşı çıktığı rejime karşı çıkan herkes de "terörist"tir ve susturulacaktır.

Med-TV'nin kesin kapatıldığı 23 Nisan günü Washington'da Clinton'a biad eden devlet ve hükümet şefleri arasında kameralara beşuş bir çehreyle arzı endam eden "en kıdemli ve en tombul" NATO'cu, bu güvencenin rahatlığı ve keyfi içindedir.

Ömürlerinde hiçbir TV stüdyosundan ya da gazete redaksiyonundan geçmemiş Kürt delikanlılarının ve genç kız-

larının, dilini, kurallarını bilmedikleri bir ülkede bu tek Kürt televizyonunu nasıl iğneyle kuyu kazarcasına yarattıklarını yakından bildiğim için bu karara isyan ediyorum.

Çağrıldığı programlarda onların nasıl ağır koşullar altında çalıştıklarını bizzat yaşayan bir gazeteci olarak, Med-TV'nin kesin kapatılmasını "Batı demokrasileri" adına asırlarca alınlardan silinmeyecek bir yüz karası olarak görüyorum.

Tıpkı Balkanlar'daki kirli savaşta Sırp ırkçıları ya da NATO uçakları tarafından kırılan Bosnalı, Kosovalı ve Sırp gazetecilerinin kara yazgısına isyan ettiğim gibi...

Ama biliyorum ki, Med-TV'nin susturulmasıyla, görsel Kürt yayıncılığı ilanihaye susturulamayacaktır. Med-TV'yi yaratanlar, onlardan bayrağı devralacak olanlar, yenilerini yaratacaklardır.

Eğer bir coğrafyada halkın yarısı tüm baskılara karşın egemenlerin buyruklarına aykırı oy verme yürekliliğini gösteriyorsa, o halkın çocukları da o halkın sesini NATO'ya rağmen ergeç yine duyuracaklardır.

Tarihsel Washington zaferi!

Özgür Bakış, 1 Mayıs 1999

Dünya medyasına öyle pek yansımadı ama, Türk medyasına bakılırsa, 25 Nisan'da tamamlanan Washington'daki NATO Zirvesi'nin en önemli, en tarihsel olayı, Türk hariciyesinin misli görülmemiş diplomatik bir savaş vererek Avrupa Birliği'ni bir kez daha dize getirmesiydi.

Kolay değil, Avrupa Birliği'nin askeri operasyonlarda NATO olanaklarını ancak Türkiye'nin onayı alındıktan sonra kullanılabilmesi, Demirel komutasındaki Türk diplomatik komandosunun gün boyu süren pazarlıkları, tehditleri ve şantajları sonunda yedi değil tam ondokuz düvele bastıra bastıra kabul ettirilmişti.

Washington'da ve Brüksel'de üstlenen amigo gazetecilere bakılırsa, İsmet Paşa'nın Lozan'da, Tansu Çiller'in Gümrük Birliği konusunda Brüksel'de Avrupa'ya karşı kazandıkları zaferlerin bir yenisini bu kez Demirel-Ecevit yönetimi Washington'da tarihe altın harflerle yazmışlardı.

Sorun, Avrupa Birliği'nin sadece ekonomik ve politik konularda değil, askeri konularda da merkezi bir yapı oluşturma isteminden kaynaklanıyordu. Bunun için de, halen göstermelik bir kurum durumunda bulunan Batı Avrupa Birliği'nin (WEU) yerine tamamen AB bünyesi içinde karar ve icra yetkisi daha geliştirilmiş Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'nin (ESDI) kurulması amaçlanıyordu. ESDI'nin, Avrupa kıtasında ABD'nin doğrudan katılmak istemediği bölgesel askeri operasyonlarda NATO askeri olanaklarını doğrudan kullanabilmesi öngörülüyordu.

İşte, zirvenin son günü, sonuç belgesi hazırlanırken, Türkiye birdenbire masaya yumruğunu vurmuş, toplantıyı gün boyu bloke etmişti... Madem ki Avrupa Birliği Türkiye'yi aday ülkeler listesine dahi almamakta direniyordu, öyleyse AB'nin kuracağı ESDI de bölgesel operasyonlarda NATO olanaklarını NATO Konseyi'nin kararı olmaksızın kullanamamalıydı.

NATO Konsey kararlarında mutlak konsansüs arandığından, böyle bir operasyona niyetlendiğinde AB ülkeleri "Aman Türkiye, biz ettik sen etme!" diyerek Türkiye'nin önünde diz çöküp Ankara Hükümeti'nin vizesini istemek zorunda kalmalıydı.

Geçen yıl NATO ittifakı'nın genişletilmesi gündeme geldiğinde de Türk hariciyesi Brüksel'de büyük bir meydan muharebesi vermiş, "Türkiye AB'ye üye ülkeler listesinde yer almadıkça, NATO'nun genişlemesine karşı vetomuzu kullanırız!" diyerek ABD, İngiliz, Fransız, Alman liderlerine soğuk terler döktürmüştü. Ama ne olduysa olmuş, son anda Cem ve diplomatik komandoları tornistan edip NATO'nun AB'ye aday üç ülkenin katılımıyla genişletilmesine

kafa sallamak zorunda kalmışlardı. Bu kez olan da, aslında, geçen yılkinden pek farklı değildi. Başlangıçta Türkiye "ya ESDI'nin karar mekanizmasında biz de yer alırız, ya da bu iş yatar!" diye dayatmıştı, ama Sonuç Belgesi'nde sadece "AB tarafından yönetilecek askeri operasyonlara AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin de olabildiğince yakın bir biçimde ortak edilmesi tavsiyesi"ni içeren bir cümle sokuşturulmasıyla yetinmek zorunda kalıyordu.

Gerçi sonuç belgesi Türkiye'nin istediği gibi çıkmamıştı, ama ne gam! "Böylesi platformlarda her istediğinizi yüzde 100 elde etmeniz mümkün değildir, yine de biz istediklerimizin çoğunu elde etmeyi başardık," diye teselli ediyordu Cem "zafer" sarhoşu amigolarını...

Oysa, "olabildiğince yakın biçimde ortak edilmek"le "karar sahibi olmak, icra yetkisine sahip olmak" arasındaki farkı görebilmek için bir ülkenin cumhurbaşkanı ya da dışişleri bakanı olmaya da gerek yoktu.

Ama Bozkurt'lu iktidara ısınma temrinleri yapılırken, kamuoyunun belki de bininci kez gözünün boyanması, dikkatlerin "tarihi bir diplomatik zafer"e çevrilmesi gerekiyordu. Türk medyası da "psikolojik savaş" misyonunu yerine getirip işin aslını faslını kurcalamadan zafer çığlıklarının borazanlığını yapacaktı.

Ne ki, NATO zirvesinden "özerklik" eğilimleri daha vurgulanmış çıkan bir Avrupa Birliği'nin şu anda Türkiye'ye ilişkin çok başka kaygıları var.

Dört yıl önce sosyal demokrat destekli Tansu'nun "Ya ben ya köktendinciler" şantajına gelip Türkiye'yle Gümrük Birliği anlaşmasına apar topar imza basan, ardından da bu imzanın köktendincileri iktidara getirdiğini görerek enayi yerine konulduğunu acı biçimde farkeden Avrupa Birliği, yine aynı kazığı yememek için, şu anda kulaklarını Türkiye'ye çevirmiş kurt ulumalarının desibellerini ölçmekle meşgul...

Tüm AB üyelerinde aşırı sağ-ırkçı partileri iktidardan uzak tutmak için tüm yasal yolları sonuna kadar zorlayan

Avrupa Birliği, karşısında bu kez de Türkiye adına muhatap olarak "barışsever ve hümanist" Ecevit'in yanıbaşında Avrasya'nın en ırkçı, en yayılmacı, en terörist partisini bulma ihtimalinin endişesini ve hattâ paniğini yaşıyor...

Hem de gerek Balkanlar'daki, gerek Kafkaslar'daki, gerek Ortadoğu'daki destabilizasyon süreçlerinin gerisinde onyıllardır "Esir Türkleri kurtarma" misyonlu Bozkurt'ların da bulunduğunu çok iyi bilerek...

Hem de, Avrupa'daki 3 milyonu aşkın Türkiyeli göçmenin Avrupa demokratik süreçlerine dahil olmasını yıllardır Türk elçiliklerinin himayesinde yeterince engelleyen Kurt sürülerinin, bu kez iktidar sahibi ve elçiliklerin patronu olarak neler yapabileceklerini çok iyi sezerek...

Bir tarih konuşuyor...
Özgür Bakış, 8 Mayıs 1999

"İtalya'da, İspanya'da, Almanya'da faşizmlerin doğuşunu gördüm. Bunların karşısında Avrupalıların kalleşlikierini de... Hâlâ bitmedi: Miloseviç dokuz yıl önce sapıtmaya başladığında durdurulabilseydi bugünkü savaş olmayacaktı. Bir halkın başka bir halka tahakkümü, 60 yıl önce olduğu kadar bugün de kabul edilir şey değildir. Bu Kosovalılar için ne denli doğruysa, Kürtler için de o kadar doğrudur. Ne ki bugün Kürt halkının sözü bile edilmiyor... Bu, alçaklığın daniskasıdır!"

4 Mayıs Salı günü Brüksel'deki Uluslararası Basın Merkezi'nde bu sözleri ihtiyar bir arslan gibi kükreyerek haykıran kişi'nin adı Arthur Haulot.

Konuşan, sıradan bir kişi değil. Konuşan, bir tarihtir!

Bu dev adam kükrerken, biraz önce Belçika yöneticilerinin teslimiyetçi tutumu üzerine dertleştiğimiz Le Soir Gazetesi'nin temsilcisi Agnès Gorissen'le göz göze geliyoruz.

Genç gazetecinin Belçikalı olarak gözleri gururla ışıldıyor,

çünkü seçimler nedeniyle gittiği Türkiye'den yeni dönmüş, Türkiye realitesini, Kürt realitesini yakından tanımıştır. Avrupa'nın, Belçika'nın bu acı realite karşısındaki suskunluğundan son derece rahatsızdır, tedirgindir. Kendi ülkesinden böyle bir sesin yükselmesinin mutluluğu bakışlarına yansıyor.

İki gün sonra Agnès'i okuyorum Le Soir'da:

"Belçika toplumunun vicdanı, tüm adaletsizliklere karşı mücadelenin sembolü Arthur Haulot şimdi de Kürdistan'da Barış İçin Girişim'in saflarında!"

Arthur Haulot... Bugün 86 yaşında ve hâlâ dimdik, hâlâ her onurlu insanlık kavgasının ön safında...

Daha 16 yaşında Belçika'nın ünlü silah fabrikası Herstal'de işçi olarak başlayan bir asırlık yaşam tamamıyla barışa ve silahsızlanmaya adanmış. Fabrika işçiliğinden sonra gazeteci, şair, turizm uzmanı, sosyalist militan...

Ve İkinci Dünya Savaşı'nda nazi işgaline karşı yiğitçe direniş...Bunun bedeli olarak Nazi'lerin Dachau ve Mauthausen konsantrasyon kamplarında geçen acı ve ıstırap dolu üç yıl..

Bu eski siyasi tutuklunun mücadele dolu yaşamı, bu canlı tarih, 1994 yılında, Haulot'nun, Avrupa'nın Nazi belasından kurtuluşunun 50. yıldönümünü kutlama koordinasyonun başına getirilmesiyle taçlandırılıyor.

Yeni kuşaklara ibret olsun, ders olsun diye "1945'de 18 yaşındaydım" sergisini organize eden o. SA'ların Berlin'de basıp talan ettikleri bir kabarenin gerçek kalıntılarıyla başlayıp insanı gün boyu İkinci Dünya Savaşı'nın tüm acı dolu labirentlerinde, ölüm kokulu kazematlarda, toplama kamplarında, işkence merkezlerinde dolaştıran o.

Ve bugün o, 86 yaşında, Kürt halkının demokratik hak ve özgürlüklerinin savunucusudur.

Haulot konuşurken salondaki Elçilik amigosu Türk gazetecilerinin yine dişleri gıcırdıyor.

Ama bu kez karşılarındaki adam, "bölücülerin satın aldığı bir Türk düşmanı daha..." diye damgalayabilecekleri cinsten değil.

O bir tek şeye düşman. Halk düşmanlarına düşman... Tıpkı Hitler'e, tıpkı Mussolini'ye, tıpkı Salazar'a, tıpkı Franco'ya, tıpkı Miloseviç'e düşman olduğu gibi...

Soruyorum: "Ya Türkiye'ye yönelik jeopolitik ya da ekonomik çıkar hesaplarından ötürü Avrupa ve Belçika yöneticilerinin suskunluğu?"

Cevaplıyorlar: "Hayır, hayır... Belçika'da bizimki gibi, Fransa'da Madame Danielle Mitterrand'ınki gibi vatandaş girişimleri gün gelir bu suskunluğu mutlaka yener. 'Tatil cenneti, misafirperver Türkiye!' edebiyatıyla sürgit idare edilemez. Türkiye gerçeğini tüm veçheleriyle tanıyan, diyalog ve barış isteyen vatandaşlar çoğaldıkça, yöneticiler de er geç onlara boyun eğmek zorunda kalacaktır. Hiç kuşkunuz olmasın!"

Evet, hele bu vatandaşlar, Haulot gibi, Mitterrand gibi ülkelerinin vicdanı mertebesine ulaşmış kişilerse.

Evren'leşen Ecevit!

Özgür Bakış, 15 Mayıs 1999

Şu satırlar yazıldığı sırada Merve'ye Türk vatandaşlığı kaybettirme kararnamesi Demirel tarafından imzalanıp yürürlüğe girmiş olur mu olmaz mı? Türk vatandaşlığı gecikmeli kaybettirilirse milletvekilliği ortadan nasıl kalkar? Yüksek Seçim Kurulu kararıyla mı, yoksa TBMM kararıyla mı?

Tüm bunlar vatanın yüce menfaatlerini doğrudan ilgilendirdiğinden, pek "saygıdeğer" devlet büyüklerimiz, yatışmış görünen enflasyonu birden azdıran, turizm sektörünü yerle bir eden, Yunanlıları Kardak sahillerine "sivil çıkartma" yapacak kadar azdıran bu meseleyi de bir "28 Şubat" dirayetiyle elbette en kısa zamanda çözecekler. Hiç mi hiç kuşkumuz yok.

YSK ya da TBMM başkanlığı ne derse desin, karar çoktan verilmiş. Nitekim dün akşam özel bir kanalda "pek vatanperver" bir TV muhabiri, Genelkurmay Başkanı'na soruyor: "Merve Meclis'e girebilir mi?" O da, tüm "pek vatanperverler"imizin ve de pek Atatürkçü'lerimizin yüreklerine soğuk sular serpercek cevabı hemen yapıştırıyor: "Elbette giremez!"

Birden Belçika'daki benzer krizli durumlar geliyor aklıma... Örneğin ülkeyi kaç kez krize sürükleyip hükümetlerin düşmesine neden olduğu için adı "kirpi"ye çıkmış bir Walon bölgecisi var: José Happart... Ülkenin çoğunluğunu oluşturan Flamanlar ellerinden gelse bir kaşık suda boğacaklar. Ne ki tüm bölücülük suçlamalarına rağmen her seçimde Wallon bölgesinde en yüksek tercih oyunu alarak tekrar tekrar seçildiği için kimse kılına dokunamıyor.

Bir tek Belçikalı gazeteci de akıl edip Belçika Genelkurmay Başkanı'na böyle "vatanperver" bir soru yöneltmeyi düşünemiyor. Sormuş olsa ve de Belçika Genelkurmay Başkanı da "elbette giremez!" demiş olsa, işler çorap söküğü gibi çözülüverecek. Belçika Hükümeti hemen toplanıp işbu José Happart "hain"ine vatandaşlık kaybettiren kararnameyi çıkarttı mı, tüm Belçikalıların Kralı Albert II de altına imzayı bastı mı tamam! Belçika bölünme tehlikesinden kurtulmuş olacak!

*

28 Şubat'tan beri, tıpkı Türkiye'de ve "yavru vatan" Kıbrıs'ta olduğu gibi, beş kıtaya yayılmış Türk göçmen kitlesinde de "Atatürkçülük" pek bir moda... Ülkücüsünden mafyacısına, resmi Diyanetçi'sinden dönek komünistine, boyalı diplomat refikalarından geceleri Turkish meyhanelerde arabesk göbek atan "pek bir Avrupalı bayan"larımıza kadar herkes Atatürkçü.

Bayrak mintanlı Müşerref'i de, dahi piyanistimiz Fazıl Say'ı da aynı aşk ve şevkle dinleyip coşacak kadar "sentezci" bu pek bir vatanperver gurbetçilerimizin de bugünlerdeki tek derdi Merve!

Neyse ki 28 Şubat süreci hızır gibi imdada yetişip tüm

Atatürkçülerimizi yüce mecliste bir türbanlı görmek utancından kurtarmak için kılıcını attı!

"Madem çifte vatandaştır, azli vaciptir!"

Azil fetvasına pek bir sevinen Atatürkçülerimizin çoğu da çifte vatandaşmış... Hattâ bazıları, bir ceplerinde o ülkenin pasaportu, öteki ceplerinde TC pasaportu, bulundukları ülkelerin meclislerinde üyeymiş! Ne gam... Değil mi ki, o meclislerde Türk lobisinin uç beyleri olarak Türk düşmanı küffara hadlerini bildireceklerdir. Varsın çifte vatandaş olsunlar!

Yıllardan beri Almanya'da da çifte vatandaşlık hakkını elde etmek için az mı savaş verildi? Ama alçak Almanlar, hem de SPD'siyle, Yeşilleri'yle, Türk'ü bir kez daha arkadan vurdular.

Atatürkçülerimizin gözü kulağı Hürriyet'in Avrupa baskısı, bir sayfasında Merve'yi "çifte vatandaşlık" pususunda haklama operasyonunu göklere çıkartırken, öteki sayfalarında "çifte vatandaşlığı" reddeden Almanlara ateş püskürüyor, hakaretler yağdırıyor!

Ya "işçi babası" Ecevit'in ikiyüzlülüğü?

60'lı yılların başında çalışma Bakanı olarak, başlık parası karşılığı kızını satan baba gibi, Anadolu insanını Avrupa kapitalizmine ucuz emekgücü olarak satan Ecevit!

38 yılda üç kere başbakan olduğu halde, tüm vaadlere karşın, bu insanların Türkiye seçimlerinde oy hakkını dahi hâlâ uygulamaya koymayan Ecevit!

Şimdi Merve krizinde 28 Şubat'çıları tatmin etmek için "çifte vatandaşlığı" vatandaşlık kaybetmeğe neden olacak bir suç ilan ederken, Avrupa'ya köle gibi sattığı insanları bir kez daha sırtından hançerliyor.

Eğer bir yerlerden, ya da sonunda Avrupa Mahkemesi'nden dönmezse, aldığı bu kararla, ileride rejim karşıtı görülen her gurbetçiyi gerekirse vatandaşlıktan attırmanın yolunu kendi eliyle açıyor.

Tıpkı 12 Eylül sonrası yüzlerce demokratı "kansız" diye vatandaşlıktan attıran Evren gibi...

ANC'den KNC'ye...
Özgür Bakış, 22 Mayıs 1999

Yıl 1972... Paris... Türkiye'de Deniz, Hüseyin ve Yusuf idam edilmiş. Çayan ve arkadaşları Kızıldere'de katledilmiş... İnsan avı, tutuklamalar tüm hunharlığıyla sürüyor. 12 Mart rejimini Avrupa Konseyi'nde yargılattırabilmek için Türkiye'deki insan hakkı ihlallerini belgeleyecek Türkiye Dosyası'nı (File On Turkey) hazırlıyoruz. Türkiye'den sürekli işkence belgesi, dâva dosyası yağıyor. Bunlar gecikmeden derlenip, özetlenip, İngilizceye çevriliyor. Ancak İngilizce çevirinin anadili İngilizce olan biri tarafından düzeltilmesi gerek...

Paris o yıllarda Vietnam'dan Latin Amerika'ya, İrlanda'dan Güney Afrika'ya tüm yer küreyi sarsan anti-faşist, anti-emperyalist hareketlerin temsilcileri, militanları, sempatizanlarıyla dolu. Avrupa'da Türkiye'nin yanısıra Yunanistan, İspanya ve Portekiz de hâlâ faşist yönetimlerin pençesinde. ABD uçakları, helikopterleri, tıpkı bugün Yugoslavya'da olduğu gibi, Vietnam halkına ölüm yağdırıyor. Latin Amerika'nın her yanı, Allende Şili'si ve Castro Küba'sı hariç, Pentagonist askeri diktatörlüklerin çizmesi altında...

Önce ABD'deki Kara Panter hareketinin sürgündeki militanlarından biri yardımcı oluyor. Sonra bir Yunanlı arkadaş, "Sizi Breyten'le tanıştırayım. Güney Afrikalı'dır, hem de edebiyatçıdır, o da yardımcı olabilir," diyor. Yine bir siyah beklerken, karşımıza safkan bir beyaz çıkıyor. Üstelik ana dili İngilizce de değil, Hollandaca ağırlıklı Afrikaans!

Breyten Breytenbach... Güney Afrikalı yazar, ressam ve siyasal eylemci... Paris'te yaşıyor. Karısı Vietnam'lı Yolande Ngo Thi Hoang... Çoğunu İngilizce yazdığı edebi yazılarından dolayı Güney Afrika'da birçok edebiyat ödülü kazanmış. Ödülünü almak için 1970'de Güney Afrika'ya gidecek olmuş. Vietnam'lı karısını renkli ırktan olduğu için ülkeye sokmamışlar. Apartheid rejiminde bir beyazın, ister siyah olsun, ister sarı olsun, bir renkliyle evlenmesi yasak!

Olay, ırkçı rejime karşı hıncını daha da arttırmış. Anti-apartheid mücadelenin uluslararası plandaki en etkin eylemcilerinden biri. Başını kaşıyacak vakti yok. Ama o yıllarda uluslararası dayanışma da kof bir laftan ibaret değil. File On Turkey, Yunan ve İspanyol direnişçilerinin de nöbetleşe kullandıkları küreli bir IBM'de mumlu kağıda dizilip Paris'te damı akan bir ressam atölyesinde basılmadan önce mutlaka Breyten'in dil düzeltmesinden geçiyor.

Kahve köşelerinde buluşup metinleri tartışırken Türkiye'de Kürtlere uygulanan ulusal baskıyla Güney Afrika'da siyahlara uygulanan ırkçı baskının benzerliklerini konuşuyor, çözüm yollarını tartışıyoruz. İşte o konuşmalarda Breyten bana ANC'den bahsediyor: Afrika Ulusal Kongresi... Ve ANC'nin, Robben Island Hapishanesi'nde müebbet hapis cezasını çekmekte olan efsanevi lideri Nelson Mandela'dan...

Beyaz Breyten'le siyah Afrika üzerine söyleşirken hep iki yıl önce Ant bürosunda Kürdistan üzerine söyleştiğimiz sevgili dostum İsmail Beşikçi'yi düşünüyorum. Daha o sırada Beşikçi, Kürd'e Kürt dediği için Türkiye'de zindandadır. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nin verdiği 13 yıl hapis ve 3 yıl sürgün cezası tam da o günlerde, 14 Ağustos 1972'de onaylanmıştır.

Tabii o anda ne Breyten ne de ben, tam 27 yıl sonra, yani şu satırların yazılacağı 22 Mayıs 1999 tarihinde "terörist" Mandela'nın Güney Afrika'nın saygıdeğer Cumhurbaşkanı olacağını, İsmail Beşikçi'nin ise Avrupa Konseyi'nin kıdemli ve şımartılmış üyesi Türkiye Cumhuriyeti'nin hapishanelerinde hâlâ ömür tüketerek Mandela'nın rekorunu kıracağını aklımızdan dahi geçiremiyoruz.

Türkiye Dosyası yayınlanıp 12 Mart rejimini Avrupa Konseyi'nden atılmanın eşiğine kadar getirdikten sonra, 1973 yılında, Breyten'le bir kez daha Amsterdam'da karşılaşıyorum. Van Gennep yayınevi, benim Türkiye: Faşizm ve Direniş kitabımı, Breytenbach'ın ise Güney Afrika'daki siyah direnişini anlatan bir kitabını yayınlamış.

İki yıl sonra galiba Le Monde'da küçük bir haber ilişiyor gözüme. Breytenbach illegal olarak girdiği Güney Afrika'da tutuklanmış... Yedi yıl sürüyor Beşikçi'yle kader paylaşımı... 1982'de uluslararası baskılar karşısında dünyanın en ırkçı rejimi dahi bu savaşkan beyaz yazarı serbest bırakmak zorunda kalıyor. Ama Türkiye'de değişen bir şey yoktur, bu kez 12 Eylül faşizmi egemendir ve Beşikçi yine hapistedir.

11 Şubat 1990... ANC'nin mücadelesi ve uluslararası baskılar apartheid rejimine bir geri adım daha attırıyor. Artık Nelson Mandela da özgürdür ve yeniden ANC'nin başındadır.

Bizim İnfo-Türk'ün eski kolleksiyonlarını tarıyorum. Evet, Mandela'nın özgürlüğe kavuşmasından tam bir ay sonra, 12 Mart 1990'te, sevgili Beşikçi yeni bir kitabında daha Kürd'e Kürt dediği için İstanbul DGM tarafından tutuklanıp tekrar zindana gönderiliyor.

10 Mayıs 1994: "Terörist" Mandela artık tüm dünyanın önünde saygıyla eğildiği Güney Afrika Cumhurbaşkanı'dır. Türkiye'de ise aynı yıl DEP kapatılıyor, halkın oyuyla seçilmiş Kürt milletvekillerinin bir kısmı tutuklanırken diğer bir kısmı yurt dışına çıkıp Sürgünde Kürt Parlamentosu (SKP) kurmaya zorlanıyor.

Beş yıl sonra da, 1999'da da değişen bir şey yok. Üstelik şimdi güvercinler iktidar basamaklarında kurtlarla dans ediyor... Kurtlar salyalı ağızlarını Marmara'nın küçük bir adasında çevirmiş "Asıla... Asıla..." diye uluyor.

Beşikçileri, Zana'ları, Dicle'leri, Gerger'leri, Başkaya'ları, Duran'ları yutan Türkiye zındanlarının zulmeti Birdal'ları, Çalışlar'ları bekliyor, Erdost'ları bekliyor.

Ve 24 Mayıs 1999 günü, Breyten Breytenbach'la Amsterdam son görüşmemizin üzerinden tam 25 yıl geçtikten sonra, aynı Amsterdam'da bir kongre toplanıyor: Kürdistan Ulusal Kongresi: KNC!

Biliyorum ki, Güney Afrika'nın ve de Türkiye'nin Breytenbach'ları, Mandela'ları, fiziksel olarak değilse de, onursal olarak mutlak orada olacak.

Çünkü halkların yüzyıllar süren özgürlük mücadelesinde KNC de, tıpkı ANC gibi, bir kilometre taşıdır ve de tüm ezilen insanlığın malıdır!

Truva Atları
Özgür Bakış, 29 Mayıs 1999

Brüksel'in "Türk mahalleleri" diye bilinen Saint-Josse ve Schaerbeek tam seçim sathı mailinde... Türk kahvelerinin, lokantalarının, bakkallarının, banka-sigorta simsarlarının vitrinlerinde boy boy fransızca ya da flamanca afişler... Ve afişlerde Avrupa'ya gurbetçi turuna çıkmış ünlü sanatçıların değil, aile ve dost çevresi dışında pek kimsenin tanımadığı kişilerin boy boy fotoğrafları...

Daha önce de yazmıştım. Tam iki hafta sonra Belçika'da seçim, daha doğrusu seçimler var. Belçikalılar tam 7 farklı meclis için oy kullanacak: Avrupa Parlamentosu, Belçika Federal Meclisi, Belçika Federal Senatosu, Flaman Bölge Meclisi, Valon Bölge Meclisi, Brüksel Bölge Meclisi ve bir de Almanya sınırındaki Alman kökenli Belçikalıların seçeceği Almanca Konuşanlar Topluluğu Meclisi...

Seçimden sonra da Brüksel Bölge Meclisi ile Valon Bölge Meclisi bir araya gelip "Fransızca Konuşanlar Topluluğu Meclisi"ni oluşturacak. Hemen ardından da bu küçücük ülkede tam altı farklı hükümet kurulacak: Federal Hükümet, Flaman Hükümeti, Valon Hükümeti, Brüksel Hükümeti, Fransızca Konuşanlar Topluluğu Hükümeti ve de Almanca Konuşanlar Topluluğu Hükümeti.

Türkiye'nin derin devlet zirvesinde "çifte vatandaş" Merve'nin nasıl hakkından gelineceğinin stratejik ve taktik hesapları yapıladursun, NATO patronu ABD'nin değil ama NATO merkezi Belçika'nın Türkiye çıkışlı "çifte vatan-

daş"ları işte bu seçimlerde seçme ve seçilme için seferber olmuş durumda.

Belçika vatandaşlığına geçmek ve de seçimde oy kullanabilmek için "ikinci vatan"a sadakat yemini etme koşulu yok ama, seçilen olursa kürsüye çıkıp bülbül gibi Belçika Kralı'na ve Anayasası'na sadakat yemini edecek.

Postallı medyanın Avrupa baskılarında bir yandan "çifte vatandaş" Merve'ye orkestra halinde saldırılırken, Belçikalı "çifte vatandaş"larımız Türk'ün sesini Avrupa'nın yükseltecek diye göklere çıkartılıyor.

Aşırı sağcı partilerin dışında hemen her partiden yukarıdaki meclislerin her birine bir iki Türkiyeli aday var. Frankofon Sosyalist Partisi (PS), Flaman Sosyalist Partisi (SP), Frankofon Liberal Partisi (PRL), Flaman Hristiyan Partisi (CVP), Frankofon Hristiyan Partisi (PSC) Flaman Yeşilleri (Agalev), Frankofon Yeşilleri (Ecolo), Belçika İşçi Partisi (PVDA-PTB), Flaman Halkın Birliği (VU), sayısı 100 binleri aşan yabancı kökenli seçmenlerden oy alabilmek için göstermelik de olsa listelerinde yerli Belçikalının kulağını tırmalayacak yabancı isimlere de yer veriyor. Yıllarca yabancı düşmanlığının şampiyonluğunu yapmış bir PRL'in listelerinde bile iki Türk, bir Faslı aday yeralıyor.

Türkiye'li adaylar içinde, Türk'üyle, Kürd'üyle, Asuri'siyle, yıllardan beri ırkçılığa ve hak eşitsizliğine karşı mücadelede aktif yeralmış olanlar da var.

Bir de Türk militaro-kemalizminin kaleyi içeriden fethetmek için piyasaya sürdüğü "milliyetçi çifte vatandaşlar"ımız var.

Frankofon Sosyalist Partisi'nin Brüksel listesinde yeralan biri, Türk gazetelerinde yayınlanan ilk demecinde Ankara'daki efendilerine sadakat sözü veriyor: "Cem Özdemir gibi Türkiye'yi karalayarak bir yerlere gelmek için çalışmayacağım. Asla Cem Özdemir olmayacağım."

Frankofon Liberal Parti'nin Brüksel listesindeki bir başkası ise, daha ilk demecinde DGM'nin kararını dahi beklemeden bastırıyor: "Apo benim gözümde bir katildir!"

Ve de Hürriyet'te, Sabah'ta bu pek milliyetçi, pek Atatürkçü adayların "Tüm yabancıların umudu!" başlığı altında boy boy fotoğrafları.

70'li yıllardan beri Belçika'da ve de diğer Avrupa ülkelerinde yerleşmiş olan yabancıların vatandaşlık değiştirmeden de seçme ve seçilme hakkını kazanması için mücadele verenler şok halinde...

Belçika'nın ırkçı, aşırı sağcı partilerine geçit vermemek, bunların temsilcilerini meclislere sokmamak için seçim barikatları kurulurken, 3 bin kilometre ötedeki bir başka ülkenin ırkçıları, militaristleri, demokrasi düşmanları buranın seçim platformunda boy gösteriyor.

Türkiye Büyükelçiliği, Atatürkçü Düşünce Derneği'yle, Türk-Federasyonu ile, İslam Diyanet Vakfı'yla, amigo basınıyla tüm Türk lobisini seferber etmiş... Çifte pasaportlu pek milliyetperver ve de vatanperver "Truva atları"yla ve de kurt başlarıyla Avrupa başkenti bölge meclisinin kapılarını zorluyor.

Ve sabahın köründe bu satırları yazarken, Internet'ten bilgisayar ekranına Cumhuriyet'in en kıdemli Atatürkçü'sünün yazısı düşüyor:

"Yazarlığa başladıktan sonra onlarca yıl adliye koridorlarında volta atıp durdum. 1990'lı yıllardan bu yana davalar kesildi. Niçin? Sovyetler çökmüş, "komünizm tehlikesi" kalmamış, devleti saran paranoya dağılmış, dünya dengeleri değişmişti; savcılar solcuların peşini bıraktılar; faili meçhul cinayetlerin durması da bu sürecin gerçekleşmesiyle olanak kazandı; 28 Şubat bir dönüm noktası oldu."

Ve ardından Kurtlara selam:

"MHP irticanın yanında yer almadı; 'Demokratik Sol' ile işbirliğini yeğledi. Dinciler MHP'yi kendi yanlarına çekebilselerdi, neler olmazdı?"

Evet, devleti saran "komünizm tehlikesi" paranoyası belki kalmamış, ama "bölücülük" paranoyası, "islamcılık" paranoyası, bir zamanların "solcu"sunun gözlerini Beşikçi'lerin,

Zana'ların, Dicle'lerin hâlâ zındanlarda çürütüldüğünü göremeyecek kadar körleştirmiş.

Aynı zındanların kendi gazetesinin yazarı Çalışlar'ı, insan hakları militanı Akın Birdal'ı, Türk diline bilimsel sosyalizmin kurucuları Marx' ve Engels'i kazandırmış bir Erdost'u yutmağa hazırlandığını dahi göremeyecek kadar.

Anayurtta paranoya bu boyuttaysa, birkaç ay önce Büyükelçiliğin kışkırtmasıyla Kürt ve Asuri lokallerinin ateşe verildiği Brüksel'deki kurt ulumalarına, Truva atı kişnemelerine şaşmak niye?

Komplo üzerine...

Özgür Bakış, 6 Haziran 1999

İmralı'da bir haftadır süren dava pek de sanıldığı gibi tüm dünyanın bir numaralı ilgi odağı olmadı. Kuşkusuz gurbetteki Türkiyelilerin gözleri sürekli çanak antenle çektikleri Türk televizyonlarının sansasyonel yayınlarındaydı. Avrupa televizyonlarında ise İmralı davası sadece ilk gün öncelikli haberler arasında yer aldıysa da, diğer günlerdeki yansıma, ada sahillerinde "konuşlandırılmış" televizyon ekiplerinin sayısıyla pek orantılı değildi. Günlük basın açısından da öyle...

Ama "rating"i ne olursa olsun, İmralı davasının ilk beş günü herkesin kafasında birbirinden çok farklı izlenimler ve cevap arayan bir sürü soru biriktirmiş bulunuyor. Hele Belçika özelinde... Çünkü, Brüksel Türkiye'nin Avrupa ilişkilerinin sinir merkezi ve gerek Türk Hükümeti'nin, gerekse Türk rejimi karşıtlarının Avrupa kamuoyuna mesajları mutlaka Brüksel'de seslendiriliyor.

İmralı davasının başlamasının hemen öncesinde Brüksel'deki Uluslararası Basın Merkezi'nde yapılan bir dizi basın toplantısıyla Avrupa medyasına çeşitli mesajlar iletildi:

21 Mayıs'ta Kürt Savaş Mağdurları Komitesi adına yapı-

lan basın toplantısında, hukukçuların yanısıra, çocuklarını savaşta yitiren, ırzlarına geçilen, yakınları kendi gözleri önünde öldürülen Kürt kadınları Türk Devleti'nin işlediği bu suçların da yargılanmasını istediler.

27 Mayıs'ta Öcalan'a Özgürlük Komitesi Öcalan davasının ABD ve işbirlikçileri tarafından tezgahlanan hukuki bir skandal olduğunu, Öcalan'ın ve avukatlarının ağır baskılar altında tutulduğunu açıkladı.

Ertesi gün, 28 Mayıs'ta, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (ERNK), Öcalan duruşmasının, "Kürdistan'da Türkiye Cumhuriyeti'nin temsil ettiği sömürgeci yönetim ile Kürt halkı arasındaki sorunlara bir çözüm aranması açısından özel önem taşıdığını" vurguluyordu.

Amsterdam'da Kürdistan'ın tümünü temsil etmek üzere toplanan Kürdistan Ulusal Kongresi (KNC) de, aynı gün, Öcalan'ın Kürdistan halkını tüm parçalarda birleştirdiğinin altını çizerek kendisini KNC onursal başkanlığına seçiyor ve onun Kenya'da kaçırıldığı 15 Şubat'ı da tüm Kürdistan'ın "ulusal birlik günü" ilan ediyordu.

Böylesi yoğun bir kampanyanın hemen ardından 31 Mayıs'ta başlayan duruşmalarda, Öcalan'ın bu ön bilgilendirmelerin önemli bir bölümünü nakzeden açıklamalarda bulunması, hiç kuşku yok ki, sadece olayları sansasyon yanıyla yansıtan medyada değil, gerek Avrupa'daki Kürt diyasporasında, gerekse yıllardan beri Kürt halkının siyasal mücadelesiyle tam bir dayanışma içinde olan tüm demokratik çevrelerde şok yaratacaktı.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Öcalan'ın, özellikle son beş yıldır, kirli savaşa barışçıl bir çözüm için sürekli girişimlerde bulunduğunu, bu amaçla üç kez tek yanlı ateş kes ilan ettiğini unutmayanlar için mahkeme önünde aynı yönde verdiği mesajın şaşırtıcı yanı yok.

Şaşırtıcı olan, kendi avukatlarının daha önceki açıklamalarının aksine, mahkeme önünde Öcalan'ın kendisinin ve avukatlarının hiçbir baskı görmediğini söylemesiydi... Üste-

lik, yeni barış girişiminin tarihsel, siyasal ve toplumsal gerekçelerini ortaya koyarken özellikle Türk Devleti'ne, onun belli kurumlarına, ideolojik ve siyasal konsept ve sembollerine şimdiye kadar Kürt ulusal hareketinin, hattâ bizzat kendisinin geliştirdiği nitelemelerden çok farklı nitelemeler getirmesiydi. Şimdiye kadar Kürt halkının dramının temel nedeni sayılan bir Atatürk milliyetçiliğini dahi artık barışçıl çözüm için ortak payda olarak sunuyordu.

Bu farklı ve şaşırtıcı niteleme ve yaklaşımları her demokrat kurum ve kişi mutlaka kendi inançları ve görüşleri açısından değerlendirecektir. İmralı'da söylenen her söz, ne denli barış sağlamaya yönelik olursa olsun, mutlaka tartışılmalıdır. Duruşmanın haksızlığına ve adaletsizliğine karşı ortak tavır almış olmak, "savunma"nın tüm yeni tezlerini ve yaklaşımlarını paylaşmayı ve savunmayı gerektirmez. Ne ki, her duruşmada yeni açıklamalar yapıldığından, sağlıklı bir değerlendirme için acele etmemek, duruşmaların ve savunmaların tamamlanmasını beklemek gerekir.

Avrupa'da büyük yankı yaratan bir başka önemli unsur, Öcalan'ın bazı AB ülkelerinin Kürt sorunundaki tavrını "Türkiye'ye karşı tarihsel komplo"nun uzantısı biçiminde niteleyerek Ankara rejiminin dış komplo tezlerine haklılık kazandırmasıdır.

Bu iddia da mutlaka çok tartışılacaktır. Bazı ülkelerin hükümetleri Kürt sorununa hangi art amaçlarla yaklaşmış olursa olsun, unutulmamalı ki, halklar Avrupası, emek Avrupası, Kürt sorununa, tıpkı geçmişte Filistin sorununa, Güney Afrika sorununa baktığı gibi bakmaktadır. Uluslararası dayanışmayı tüm insanlığa ve de kendine saygının gereği olarak gören, Kürt örgütlerinin düzenlediği dayanışma toplantılarına, açlık grevlerine katılan, yayınlarını dağıtan, yardım toplayan bir siyasal militanın, bir sendikacının, bir yazarın, bir öğretmenin, böylesi komplolardan kazanacağı hiçbir şey yoktur. Ülkelerini Kürt sorununda Ankara'ya eleştirel bakmaya zorlayan da onların bu saygı duyulası enternasyonalist tutumudur.

Eğer bu tutum siyasal mekanizmalarda daha ağır basabilseydi, Öcalan Avrupa'ya geldiğinde herhangi bir ülkede ağırlanabilir, Kürt-Türk barışı için mücadeleyi İmralı'daki düzmece bir duruşmada şovenist saldırılar altında değil, uluslararası platformlarda özgürce verebilirdi. Eğer yargılanması gerekiyor idiyse, uluslararası adil bir mahkemede yargılanarak kirli savaşın başlatıcısı ve yürütücüsü olan Evren'leri, Demirel'leri, Yılmaz'ları, Çiller'leri, kendi halkı adına ve bölgenin tüm ezilen halkları adına dünyanın gözü önünde sanık sandalyesine oturtabilirdi.

Evet, Avrupa Birliği ve Avrupa devletlerinin yöneticileri, bugün bir komplonun suç ortaklarıdır. Ancak bu komplo, Türk Devleti'ne karşı komplo değil, tüm uluslararası iltica sözleşmelerini ve yasalarını çiğneyerek Öcalan'a Avrupa'nın kapılarını kapatıp onu cellatlarının eline düşürme komplosudur... Onlar, Kürt halkına ve tüm Türkiye demokratik güçlerine karşı bir komplonun suç ortaklarıdırlar!

Kızıl Elma'yı kendi kurdu kemiriyor!

Özgür Bakış, 13 Haziran 1999

Avrupa yarını bekliyor... 15 ülkede yapılan Avrupa Parlamentosu seçiminin sonuçları yarın alınacak... Avrupa halkının seçilmiş temsilcileri gelecek dört yılda halk iradesini tekellerin iradesine üstün kılma yolunda adım atabilecek mi?

Belçika yarını bekliyor... Avrupa Parlamentosu'nun dışında ülkenin federal, bölgesel ve toplumsal meclislerine kimler girecek? Özellikle tam seçim kampanyası sırasında patlak veren zehirli tavuk krizinin faturası hangi partilere çıkacak? Ülkede onyıllardır sürüp gelen hristiyan partiler hegemonyası yıkılacak mı? Son yasama döneminde ardarda skandallarla sarsılmış Sosyalistler iktidarda tutunabilecek mi? Sübyancılar ve zehirli tavuk skandallarında puan yapan

Yeşiller bu yükselişi parlamento aritmetiğine yansıtabilecek mi? Yoksa Avrupa'nın ikinci büyük kenti Anvers'te esasen birinci parti olan Flaman milliyetçileri başkent Brüksel Hükümeti'ne de girerek zaten tamamen bölünme aşamasına gelmiş Belçika Krallığı'na ölümcül darbeyi indirecek mi?

Avrupa'daki Türk lobisi de, diplomatik misyonlarıyla, MİT'iyle, postallı basınıyla, Kurtlarıyla, Atatürkçü dernekleriyle yarını bekliyor. Ama onların derdi başka: Haftalardır Türkçe afişlerle Türk mahallelerinin vitrinlerini işgal eden milliyetperver Türk adayları Türk asıllı Belçika vatandaşlarının tercih oylarıyla seçilebilecek mi? Türk lobisinin Truva atları bu "küffar" meclislerine girip Türk düşmanlarını kendi kalelerinde içten vurabilecek mi?

Belçika Liberal Partisi'nden pek Atatürkçü bir aday Türk gazetelerine, radyolarına ard arda demeçler veriyor, seçilirse ilk işinin Belçika Meclisi'nde bir Türk lobisi kurarak Brüksel'deki Ermeni Soykırımı Anıtı'na karşı kentin en güzel yerlerinden birine Osmanlı'nın hoşgörüsünü yücelten bir anıt diktireceğini vaadediyor! (Hürriyet, 9 Haziran 1999)

Seçim sonuçları böyle heyecanla beklene dursun, postallı basın, Sırbistan bombardımanına son verdiren anlaşmayı duyururken yeni yeni "zafer"lere susamış Türk-İslam sentezcilerine moral veriyor: "Avrupa'nın haritası değişiyor... Yeni bir müslüman devlet daha: Kosova!" (Sabah, 12 Haziran 1999)

Ama Kosova krizi şu veya bu şekilde yatışırsa, dünya kamuoyunun gündeminde diğer bir krizin ön plana çıkabileceği şimdilik görmezlikten geliniyor. Birkaç milyon Kosovalı'nın haklarının tanınması uğruna NATO savaş makinesinin Sırbistan'a ateş ve ölüm kusmasını alkışlamak zorunda kalan Batı vicdanının, aynı ittifakın güneydoğu kanadının güneydoğu ucundaki insanlık dramını daha uzun süre sessiz ve ilgisiz kalması beklenebilir mi?

Hele hele İmralı duruşmalarında Öcalan'ın geliştirmeye çalıştığı barışçıl çözüm önerileri devletin "sığ" ya da "derin"

tüm iktidar organları tarafından misli görülmemiş bir vurdumduymazlıkla hiçe sayılıyorsa... Duruşmalarda tüm evrensel hukuk kuralları ayaklar altına alınıyorsa, Kürt şehit analarına ve avukatlarına en küçük bir söz hakkı verilmiyor, kirli savaşın başlatılıp tırmandırılmasında Evren'lerin, Demirel'lerin, Çiller'lerin, Güreş'lerin, Çevik'lerin sorumluluğu es geçiliyorsa...

Görünüş o ki Başbakan Ecevit'in MHP pozisyonlarına giderek daha fazla teslim olması, Kosova sonrası krizin patlak vermesini daha da yakınlaştırıyor.

Meclis'te ezici çoğunlukla güvenoyu alan Ecevit Hükümeti'nin MHP'li devlet bakanı dün gece çıktığı Show TV'deki "Ceviz kabuğu" programında Kürt diye bir halkın, Kürtçe diye bir dilin varlığını "bilimsel olarak" topyekun inkar ediyor, bunların varlığını savunan herkesi Türk varlığını yoketmek isteyen yabancı güçlerin ajanı olarak damgalıyor.

Orada da kalmıyor, Atatürk milliyetçiliğinin özünde Bozkurt milliyetçiliği olduğunu vurgulayarak "Bozkurt"un Türkiye Cumhuriyeti'nin amblemi ilan edilmesin gerektiğini savunuyor.

Ecevit'in köykentler projesinin Türkeş'in "tarımkent" projeleriyle çakıştığını, ortak amacın, terörün kökünü kurutmak üzere Kürt köylerinin boşaltılmasını, Kürtlerin tehcir edilmesini sağlamak olduğunu ileri sürüyor...

Kürt halkının seçilmiş temsilcileri Zana'lar, Kürd'e Kürt demekten başka bir suçu olmayan Beşikçi'ler hapislerde çürümeye devam ediyor. Tüm dünyada insan hakları savunucularının saygı duyduğu Akın Birdal zındana atılıyor, Oral Çalışlar, Muzaffer Erdost de sıralarını bekliyor...

Avrupa Konseyi'nin en yüksek organı olan Bakanlar Konseyi, tarihinde ilk kez, Türkiye Cumhuriyeti'ne insan hakları konusunda ihtarda bulunuyor.

Avrupa Birliği Zirvesi, Ankara'nın tüm baskı ve şantajlarına rağmen Türkiye'nin adaylığını ağzına dahi almıyor.

Birdal'ın hapsine karşı protestolar birbirini kovalıyor.

Öcalan'ın postallı medya tarafından şimdiden verilen idam kararına karşı yeni kampanyalar hazırlanıyor.

Türk-İslam akıncıları Avrupa'da Kosova'yı dışarıdan, küffar meclislerini içeriden fethede dursun, Türkiye'nin üzerinde hızla kara bulutlar birikiyor.

Pas Ergenekon demirini yiyor!

Kızıl Elma'yı kendi kurdu içeriden kemiriyor, bitiriyor!

Leyla'dan Feleknas'a!
Özgür Bakış, 20 Haziran 1999

13 Haziran Avrupa seçimleri geçen hafta bu köşede sıraladığımız soruların bir kısmına olumlu, bir kısmına da olumsuz yanıtlar getirdi. Olumsuzlukların en büyüğü, kuşkusuz, beşinci kez yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılımın bazı ülkelerde yüzde 20'ye kadar düşen bir ilgisizlik içinde geçmesiydi. Birçok AB ülkesini 2002 yılından itibaren Frankfurt'taki Avrupa Merkez Bankası'nın parasal tahakkümü altına sokmak için darphaneler gece gündüz çil çil Euro basarken, yeni emperyal devletin ana baskı unsuru olacak bir merkezi Avrupa Ordusu'nun kurulması hazırlıkları ilerlerken, herkesin özel yaşamına ilişkin tüm veriler süper polis teşkilatı Europol'de fişlenirken AB vatandaşlarının seçime bu ilgisizliği gerçekten endişe, hattâ dehşet vericiydi...

Bu ilgisizlik kadar endişe verici olan bir başka sonuç da, oy kullanmak zahmetine katlananların büyük çoğunluğunun yirmi yıldır Avrupa Parlamentosu'nun birinci grubunu oluşturan Avrupa Sosyalist Partisi'ni (PSE) alaşağı ederek hristiyan ağırlıklı merkez sağ partilerin oluşturduğu Avrupa Halk Partisi'ni (PPE) iktidara getirmesiydi.

Geçen hafta sormuştuk: "Avrupa halkının seçilmiş temsilcileri gelecek dört yılda halk iradesini tekellerin iradesine üstün kılma yolunda adım atabilecek mi?"

Yeni yasama döneminden itibaren Avrupa Parlamentosu'nun Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu karşısında yetkilerinin daha da artacağı düşünülürse, bu yeni meclisten yukarıdaki soruya olumlu bir cevap gelmesi hayli güçleşiyor. Çünkü 626 üyeli Avrupa Parlamentosu'nda 180 üyeli PSE'nin yanısıra 37 üyeli Yeşiller, 35 üyeli Avrupa Sol Birliği (GUE-NGL) ve 14 üyeli Avrupa Radikal Birliği (ARE) sadece 266 üyeli bir azınlık bloku oluşturabiliyor.

Buna karşılık, PPE'nin 225 üyesinin yanısıra, 43 üyeli Liberal, Demokrat ve Reformcuların Avrupa Partisi (ELDR), 21 üyeli Uluslar Avrupası (EDN), 17 üyeli Avrupa İçin Birlik (UPE) ve henüz grup kurmamış 50'ye yakın aşırı sağcı üyenin oluşturacağı sağ blok çoğunluğu, ekonomik, mali, askeri, harici tüm siyasetlerin belirleyicisi olacak.

Ancak, böylesi bir sağ çoğunluğun Türkiye'ye Avrupa Birliği üyeliğinin kapılarını yeniden açacağını sanarak bayram edenler yanılıyor. Önümüzdeki dönemde böylesi bir çoğunluk, olsa olsa, Türkiye'deki insan hakları ihlalleri karşısında Avrupa Parlamentosu'nun tepkilerini yumuşatabilir, azaltabilir. Ancak, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine asıl muhalefetin şimdiye kadar sol'dan değil sağ'dan geldiğini bilenler için Türkiye'nin AB üyeliği yolunun daha da tıkandığını görmek hiç de şaşırtıcı olmayacaktır.

Avrupa Solu, bir Halklar Avrupa'sında demokratikleşmiş ve sol siyasetlerin ağırlık kazandığı bir Türkiye'yi her zaman vazgeçilemez bir ülke olarak görmüştür. Gerek Avrupa sosyalist partileri, gerekse komünistler ve yeşiller, Türkiye'deki insan hakları ihlallerine sürekli eleştiri getirirken, büyük ölçüde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımının önündeki engellerin bir an önce atılmasını içtenlikle istedikleri için böyle davranmışlardır.

Avrupa sağı için önemli olan ise, farklı etnik, kültürel ve dinsel yapılara sahip bulunan 60 milyon nüfuslu bu ülkenin uzun erimde ne bahasına olursa olsun Avrupa Birliği'nin bekleme salonunda tutulması, bu uyutma süreci içinde de insan

hakları ihlallerini görmezden gelme karşılığı Türkiye askersanayici kompleksiyle kârlı iş bağlantılarının geliştirilmesidir.

*

Belçika'da Avrupa Parlamentosu seçimlerinin yanısıra yapılan federal, bölgesel ve toplumsal meclis seçimlerinin en çarpıçı sonucu ise, katolik ağırlıklı Flaman bölgesinde yüzde 7 oy kaybına uğrayan katolik partisi CVP'nin, sol ağırlıklı Wallon bölgesinde ise yüzde 5 oy kaybına Sosyalist Parti (SP)'nin hegemonyalarının yıkılması oldu.

Bu çöküş, oylarında büyük bir artış olmasa da yıllardır muhalefette bekleyen Liberalleri birinci parti durumuna yükseltirken, zehirli tavuk skandalının rüzgarını da arkasına alan Yeşiller hemen her yerde oylarını ikiye katlayarak müstakbel koalisyonların "olmazsa olmaz" partisi durumuna getirdi.

Ne ki, yükselen sadece Yeşiller değil... Flaman aşırı sağını temsil eden Flaman Bloku (VB) oylarını Flaman bölgesinde yüzde 15,5'a yükseltip Anvers, Mechelen gibi en büyük Flaman kentlerinde birinci parti durumuna geldi.

VB sadece Flaman bölgesinde değil Brüksel bölgesinde de oy arttırarak 75 kişilik Bölge Meclisi'ne 4 üye soktuysa da, korkulan olmadı. Çok kültürlü Brüksel bölgesi tüm demokratik partilerinin ve örgütlerinin zamanında seferber olması sayesinde VB'nin Brüksel'de bölge hükümetini ve hattâ Belçika Federal Hükümeti'ni sarsabilecek düzeyde bir oy patlaması yapmasını engelledi. Buna karşılık, Yeşiller'i başkentte Liberaller'den sonra ikinci parti durumuna yükseltti.

Belçika, federal devletin tüm birimlerinde şimdi hummalı koalisyon pazarlıkları içerisinde. Ülke'deki altı farklı hükümetten çoğunun, federal hükümet de dahil, Liberaller, Yeşiller ve Sosyalistler'den oluşan üçlü koalisyonlarla kurulması bekleniyor.

Tabii 13 Haziran seçimlerinin Ankara rejimi açısından en büyük hüsranı, kendi Truva atlarını hiçbir meclise sokamaması oldu. Belçika meclislerinde "Türk lobisi" kurmak, Brüksel'de Ermeni Soykırımı anıtına karşı Osmanlı hoşgö-

rüsünü yücelten bir anıt diktirme vaadiyle Federal Meclis seçimlerine katılan bir aday sadece 1.277 oy, Brüksel Bölge Meclisi seçimine katılan lobby'ci iki aday ise sadece 1.812 ve 739 tercih oyu alabildiler.

Buna karşılık, özellikle Flaman bölgesinde seçime katılan demokrat Türk ve Kürt adaylar, meclislere giremeseler bile, yüksek tercih oylarıyla Belçika siyasetine ağırlıklarını koydular.

Tabii bu seçimlerin Türk lobisinde şok yaratan en ilgi çekici sonuçlarından biri de, Avrupa Parlamentosu'nda bundan böyle Almanya'yı temsil edecek 99 üye arasında 23 yaşında bir Kürt kızının da yeralması... Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS)'den seçilen Berlin'li Feleknas Uca, seçilir seçilmez verdiği demeçte, "AP'deki çalışmalarımızın önemli gündemini Kürt sorunu oluşturacak. Kürt sorununun çözümü için çalışacağız. Sonuna kadar halkımızla birlikte olacağız, onların AP'deki sesi olacağım," diyerek tavrını ortaya koydu.

Leyla Zana bunu Türkiye Millet Meclisi'nde söylediği için hâlâ zındanda çürüyor ve AP Basın Salonu'nun tam girişinde asılı fotoğrafından sadece Türkiye'yi değil, tüm Avrupa'yı sorguluyor.

Feleknas Uca ise bunları söylediği için Berlin zındanlarında çürümeyecek ve AP'nin tüm toplantı salonlarında "Avrupalı yasa koyucu" olarak sadece Türkiye'yi değil, tüm Avrupa'yı sorgulayacak.

Çifte standart

Özgür Bakış, 27 Haziran 1999

Jet hızıyla yapılan İmralı duruşmalarında Öcalan'ın ifadeleri ve savunmaları, hem Kürt ulusal hareketini, hem de Kürtlüğü yok saymayı kuruluşundan beri kendi varlık koşulu sayan Kemalist Türk Devleti'ni yeni seçimlerle karşı karşıya getirdi.

Salı günü "sivilleştirilmiş" DGM hangi hükmü verirse versin, verilecek hüküm Yargıtay'da ne sonuca bağlanırsa bağlansın, sorumluluk bundan böyle, siyaset dünyasındadır. Çünkü bu saatten sonra yargılanan artık Öcalan olmayacaktır. Avrupa Konseyi üyesi ve Avrupa Birliği'nin ortak üyesi bir devlet bu kez de idam konusundaki tavrından dolayı tüm dünyada ciddi biçimde yargılanacaktır.

Kürt ulusal hareketi ise, Kürdistan'ın tüm parçalarını bağımsız bir yapıda birleştirecek "bağımsız Kürdistan" maksimalizmiyle, sadece Kürt halkının dil ve kültürüne de saygı gösterebilen "demokratik cumhuriyet" minimalizmi arasındaki tüm almaşıkları herhalde yeniden tartışacaktır.

Bu tartışmalarda hangi almaşıkların ağır basacağı ise, şimdiye kadar olduğu gibi, bu kez de, Türk askeri ve siyasi kadrolarının gerek Öcalan'ın yaşamı, gerekse Kürt sorunu konusunda yapacağı seçimlere bağlıdır.

Uzun kızgın yaz günleri bu arayış ve açılımların sancılarıyla dolu geçeceğe benziyor.

Bu sancıları, devrimci mücadelede Kemalizm'in dayatmalarına teslim olmayıp ulusal soruna sınıfsal sorunlarla eşit ağırlıkta öncelik tanıyan Türk sosyalistleri de tüm şiddetiyle yaşayacaktır.

*

Bir insanın ya da bir halkın karşılaşabileceği en büyük haksızlık, en büyük acı, herhalde kendini kendi ana dilinde özgürce ifade edememesi, kendi öz dilini ve kültürünü dilediğince geliştirememesidir. Türkiye'de bir Türk'ün, Fransa'da bir Fransız'ın, Almanya'da bir Alman'ın bu acıyı yaşamın günlük akışı içinde farketmesi mümkün değildir.

Bu, Türkiye'deki Türk devrimcisi, Fransa'daki Fransız devrimcisi, Almanya'daki Alman devrimcisi için de geçerlidir. 12 Mart darbesinden sonra siyasal nedenlerle Avrupa'ya çıkmak zorunda kalan Türk devrimcileri bu olguyu, geçici de olsa, kendi kişiliklerinde, günlük yaşamlarında tanımışlardır. Eğer ilticacı kahvelerinin müdavimi olmakla yetin-

meyip ses getirici bir şeyler yapma sorumluluğunu üstlenmişlerse, en iyi bildikleri konuları dahi İngilizcede, Fransızcada, Almancada gereğince anlatamamanın kahrını yıllarca yaşamışlardır.

Kendi ana dilinde konuşabilmek, yazabilmek, türkü söyleyebilmek, kafası bozulunca kendi ana dilinde doyasıya küfredebilmek...

Kaldı ki, bu sadece siyasal göçmenlerin de sorunu değil... Yüzyılın kıtalar ve ülkelerarası büyük göç hareketlerinin yerinden yurdundan ettiği milyonlarca göçmenin de ana sorunu... Yerleştiği topluma ne denli entegre olursa olsun, göçmen kişi, eğer bunu körü körüne bir asimilasyona vardırmamışsa, kendi ana dilini, kendi ana kültürünü de o denli geliştirmek zorundadır. Bu, onun kişiliğini, insanlık onunu korumasının olmazsa olmaz koşuludur.

Bunun içindir ki, Avrupa'daki göçmen örgütleri onyıllardır anadil ve kültür derslerinin yasal güvenceye bağlanması mücadelesi vermektedir. Bu mücadele sonucundadır ki, birçok Avrupa ülkesinde Türk çocukları türkçe, Kürt çocukları kürtçe derslerini izleyebilmektedir.

Kaldı ki, bu mücadele sadece Avrupa'daki göçmen topluluklarının da mücadelesi değildir. Avrupa ulusal devletleri bünyesinde yeralan yüzlerce değişik etnik grup, kendi yerel dillerinin egemen ulus dilinin tasallut ve tahakkümünden kurtarılması, ayakta tutulup geliştirilmesi mücadelesi vermektedir.

Bu mücadeleler sonucundadır ki, Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi, yıllarca önce, Avrupa Yerel Diller Sözleşmesi'ni kabul etmiştir. Ancak Türkiye başta olmak üzere, bazı Avrupa devletleri bu sözleşmeyi hâlâ onaylamamıştır. Buna ilişkin en büyük skandal ise, sosyalist hükümetin onayına karşılık, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'ın sırf aşırı sağcıların desteğini elinde tutabilmek için, daha önceki vaadlerinin aksine, bu sözleşmeyi imzalamayı reddetmiş olmasıdır.

Ancak, Chirac'ın çağdışı tavrına bakarak Türkiye'de kimse Fransa'yı örnek göstermeğe kalkışmasın. Pratikte Brötonlar, Oksitanlar, Alsaslılar, Korsikalılar, Basklar kendi anadillerini sözlü ya da yazılı olarak diledikleri gibi kullanmakta, bu yüzden de başlarına herhangi bir dert gelmemektedir. Sorun, bu pratik gerçekliğin yasal güvence altına alınması, yerel dillerin geliştirilmesi için devlet katkısının sağlanmasıdır. Chirac'ın çağdışı direnişine rağmen bu sözleşme ilerici güçlerin dayatmasıyla ergeç yürürlüğe girecektir.

*

Türkiye'de Kürtçe ve diğer ulusal dilleri yok sayan Kemalist Türk Devleti'nin ve medyasının Avrupa'daki en büyük sorunlarından biri, Türk göçmenlerin bulunduğu ülkelerde Türkçe'nin azınlık dili olarak tanınması, hattâ okulların müfredat programlarına dahil edilmesidir. Bunun ardındaki hesap, Türk asılı göçmenlerin kendi ana diline ve öz kültürüne de sahip olarak çok kültürlü topluma entegre olması değil, bu ülkelerde yüce Türk devletinin sadık bendeleri olarak kalması, Türk lobisi adı altında Türk yayılmacılığının beşinci kolu görevi görmesidir.

Bu gerçek fark edilerek Türkçe derslerine tepki gösterildiğinde ya da en azından bu derslerin Ankara'nın kontrolundan çıkarılması istendiğinde, postallı medya "insan hakları" adına kıyameti kopartmaktadır.

Ama yine aynı Avrupa'da herhangi bir ülke, Kürt çocukları için Kürtçe dersleri koyduğunda, ya da Kürt'lere gazete çıkarma, televizyon yayını yapma olanağı tanıdığında, bu kez tam tersine "Türkiye'ye komplo" yaygaralarıyla kıyamet kopartmaktadır.

Türkiye'deki insan hakları ihlalleri ne zaman eleştirilse Kemalist devletin ve medyanın cevabı hazırdır: Çifte standart!

Kuşkusuz Avrupa'nın çifte standart uygulama yüz karasını taşıdığı binlerce konu ve olay vardır. En son olarak Kosova sorunundaki ABD patentli işgüzarlıkla Kürt sorunundaki vurdum duymazlık Avrupa çifte standardının en yüz kızartıcı

örneğidir. Ama Avrupa çifte standardına hiç değilse Avrupa'nın kendi içinden itiraz sesleri yükselebilmekte, hesap sorulmaktadır.

Ya Türk çifte standardı?

O, Türk Standartları Enstitüsü'nün onayından geçmiş olup dokunulmazdır.

Gazeteci Başbakan!

Özgür Bakış, 11 Temmuz 1999

Beklenen oldu, Strasbourg'taki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, aralarında Haluk Gerger, Fikret Başkaya, Münir Ceyan, Günay Aslan ve Edip Polat'ın da bulunduğu 15 Türkiyeli aydının açtığı davalarda Türkiye'yi temel insan haklarını ve düşünce özgürlüğünü ihlalden arka arkaya mahkum etti.

AIHM'de yıllarca Türkiye'yi temsil ettikten sonra havlu atmak zorunda kalan Prof. Dr. Bakır Çağlar, bu mahkumiyetler üzerine, Türkiye'nin Strasbourg'ta halen 2 bin davadan yargılandığını ve hepsinin de mahkumiyetle sonuçlanacağını belirterek, "Umarım Türkiye'nin mahkemedeki avukatı intihar etmez. Allah yardımcısı olsun!" diyor.

Türkiye'yi 70'li yılların sonunda bitmez tükenmez IMF pazarlıklarıyla ekonomik iflasa ve kanlı darbeyle sonuçlanan bir siyasal açmaza sürüklemiş bulunan Ecevit yine hükümetin başındadır. Yine IMF pazarlıklarıyla önce kendi "prens"lerinden birini intihara sürüklemiş, ardından da işçi ve demokrasi düşmanı koalisyon ortağıyla birlikte aldığı kararlarla bir zamanlar kendisine umut bağlamış emekçi ve emekli kitlelerini bir kez daha arkadan hançerlemiştir.

Mareşal Hindenburg misyonundaki Demirel ile Chamberlain misyonlu Ecevit, 20 yıl sonda yine kaptan köşkünde faşist MHP'yi tek başına iktidara yükseltecek cehennem yolunun kaldırım taşlarını döşemektedir.

Nitekim, bu satırların yazıldığı sırada Sürmeli Otel'de toplanan MHP lider kadrosu, en kısa zamanda tek başına iktidar olmanın yollarını tartışıyor.

Ve tüm bu endişe verici gelişmeler olurken, Uluğbay'ın intihar girişimi konusunda verilen haberlerin ucu kendisine de dokunduğundan, gazeteci başbakanın birden "gazeteci dürüstlüğü" depreşiyor ve "Her gün masa başında uydurmalar görüyoruz. Bu masa başı haberciliğin artık böyle konularda olsun sona ermesini temenni ediyorum." diyor.

Ecevit için "böyle konular", sadece ve sadece kendisini ve kendi tekkesini ilgilendiren konulardır.

Onun dışında aynı postallı basın hangi konuda ne yazarsa yazsın, umurunda bile değildir. Türkiye'nin en seçkin aydınları, sanatçıları, insan hakları savunucuları, "derin devlet"in talimatlarıyla sabah akşam medyatik linçe tabi tutulurken tam bir vurdum duymazlık içindedir. Hattâ Merve Kavakçı olayında veya Öcalan duruşmaları sırasında görüldüğü gibi bizzat kendisi medyatik linçin kışkırtıcısı durumundadır.

ABD eğitimli gazetecilik kariyerinde de, ABD icazetli politik kariyerinde de Ecevit'in tavrı hep bu olmuştur.

60'lı yılların başındaki CHP-AP koalisyon hükümetlerinde Çalışma Bakanı olarak "işçi babası" oynayan Ecevit ile, TİP'in ve devrimci işçi sendikalarının muhalefetine karşın grevin yanısıra "lokavt"ı işverenler için yasal hak haline getiren Ecevit'ten başkası değildir.

1966 yılı sonunda CHP Meclisi'ne kendisini "Ortanın Solu 'nun lideri" olarak tescil ettirirken, Türkiye'de yeni yeni örgütlenmekte ve gelişmekte olan Sol'u bölüp dejenere etmekten başka bir amacı yoktur. Anti-emperyalist ve anti-ABD çizgide gelişmekte olan ve Meclis'e 15 milletvekili sokmayı başaran Türkiye İşçi Partisi'nin yükselişini durdurmak gereklidir ve ABD'nin Türkiye'deki işbirlikçileri adına bu misyonu yüklenen de aynı Ecevit'tir.

"Gezdiğimiz yerlerde işadamları ile, yabancı gazetecilerle görüştük. İstanbul'da Amerikan Siyasi Konsolosu, sosyal

demokrasiyi izahımızı kabul etti ve bizi alkışladığını söyledi." Bu sözler o Parti Meclisi'nde konuşan Ecevit'e aittir. Ve biz bu sözleri Ant Dergisi'nin ilk sayısında (*Ant,* 3 Ocak 1967, s. 6) "Ortanın Solu ya da İcazetli Sol" başlığıyla açıkladığımızda Kemalist'lerden ve Kemalist "Solcu"'lardan yemediğimiz küfür kalmamıştı.

O Ecevit'tir ki, sosyalist hareketin gelişimini "ortanın solu" adına sabote ettikten sonra, kendisinin başını çektiği "ortanın solu"nu da bölük pörçük edip 12 Eylül sonrasında iktidarı sağa peşkeş çekmiştir.

CHP'yle her türlü güç ya da işbirliğini reddederken, önce kendi azınlık hükümeti çevresinde tüm sağ partileri birleştirmekte tereddüt etmemiş, 18 Nisan seçimlerinden sonra da sağın alkışlarıyla MHP'yi bizzat iktidara taşımıştır.

Beşikçi'nin sırf düşüncelerinden ötürü zindanlarda çürümeye devam ettiği, halkın oyuyla seçilmiş bir Leyla Zana'nın, bir Hatip Dicle'nin hapiste yabancı milletvekilleriyle görüşmekten bile menedildiği bir ülkede başbakanlık yapmayı içine sindirebilen bir kişi, hangi hakla masa başı uydurmalarından şikayet edebilir, basına ders verebilir?

Aynı masa başı uydurmalarla, kışkırtmalarla Türkiye'nin en mert ve en cessur kalemleri susturulurken, gazeteler kapatılıp televizyonlar susturulurken gazeteci Ecevit nerededir?

Haberleşme ve ifade özgürlüğünü ayaklar altına alan 1982 Anayasası'nın, yüzlerce yasanın değiştirilmesi konusunda ne yapmaktadır?

Ecevit, bugünkü konumuyla, "hakça düzen"in değil, işçi düşmanı, Kürt düşmanı, basın düşmanı, özgürlük ve hak düşmanı bir düzenin başıdır ve bir numaralı sorumlusudur.

Nasıl "sol" maskeyle sola, "hümanistlik" ve "işçi babalığı" maskesiyle işçiye, "Ne mutlu Türküm!" demeyen herkese arkadan vurmuşsa, "gazeteci" olarak da düşünce özgürlüğünü arkadan vurmaktadır.

Böyle bir "gazeteci"nin faşist koalisyonlu bir hükümetin başında yeri olsa da, basında yeri yoktur.

Hasan II, Oufkir ve Ben Barka!
Özgür Bakış, 25 Temmuz 1999

"Derin devlet"'in kurtları, insan hakları konusunda Avrupa kurumlarından, basınından gelen en ufak bir eleştiri karşısında koro halinde ulumaya başlar: "Çifte standart!" Kurdun meşrebine göre de arkası getirilir. "Türk düşmanları!"... "İslam düşmanları!"...

Gerçi "çifte standart" uygulamakta kendilerinin üstüne yoktur. Kıbrıs ya da Balkan ülkeleri söz konusu olunca Türk azınlığın insan hakları dünyanın en önemli ve en ivedi sorunudur. Bu bahaneyle bağımsız bir devletin toprakları işgal edilebilir, binlerce kilometre öteye NATO kisvesi altında birlik gönderilebilir. Ama biri Anadolu'da binlerce yıldır yaşayan, Türklerin gelmesinden çok önce uygarlıklar kurmuş, ülkenin taşına toprağına damgasını vurmuş ulusların ve halkların haklarından en masum ifadelerle bahsedecek olsa hapsi ve hattâ katli vaciptir!

Nitekim bu tutumu eleştiren "Çifte Standard" başlıklı yazımızın yeraldığı Özgür Bakış'ın 27 Haziran tarihli sayısı toplatılmış, gazetenin sorumluları hakkında Anti-Terör Yasası'na göre cazalandırılmaları istemiyle dava açılmıştır.

Ama, yine aynı yazıda belirtildiği gibi, Avrupa'nın çifte standart uygulama yüz karasını taşıdığı binlerce konu ve olay vardır. Örneğin Kosova sorunundaki ABD patentli işgüzarlıkla Kürt sorunundaki vurdum duymazlık Avrupa çifte standardının en yüz kızartıcı örneğidir.

Geçen hafta ERNK üyesi Cevat Soysal'ın Avrupa'dan Türkiye'ye kaçırılıp işkenceden geçirilmesi karşısında Almanya'nın tutumu gerçekten tüm uluslararası anlaşmalara aykırıdır ve yüz kızartıcıdır.

MİT ve Avrupalı ortaklarının bu yeni korsanlık olayı, âdeta dünya ve Alman kamuoyuna meydan okurcasına, tam da Alman Dışişleri Bakanı Fischer'in "Ankara'yı tavlama" ziyareti sırasında açıklanmaktadır.

Ve dün Fischer AB üyeliğini adaylık vaadi karşılığında Türkiye'ye yeni silahlar pazarlanacağını Alman savaş sanayicilerine müjdelerken, işkenceden çıkmış Cevat Soysal'ın DGM'ye sürüklenerek götürülmesinin görüntüleri başta Almanya olmak üzere tüm dünya televizyon ekranlarını doldurmaktadır.

Cevat Soysal, Alman Hükümeti'nin himayesinde bir Birleşmiş Milletler mültecisidir. Siyasal görüşü ne olursa olsun, mülteci statüsü tanıdığı bir insanı her türlü tehdit ve baskıdan, özellikle de kaçmak zorunda kaldığı ülkenin tehdit ve baskılarından korumak, 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun imzacısı olan Alman Devleti'nin görevidir.

Soysal'ı korumak ve MİT korsanları tarafından kaçırılmasını engellemek şöyle dursun, Soysal kaçırıldığı Türkiye'de işkenceden geçirilirken Fischer aynı ülkede Alman Devleti adına işkenceci devletin yöneticileri ve propagandacılarıyla meşveret halindedir.

Bilimadamı Beşikçi'nin ve seçilmiş halk temsilcisi Zana'nın zindanda çürütüldüğü bir ülkede Demirel'lerden, Ecevit'lerden, Cem'lerden ve bilcümle postallı basın beylerinden "insan hakları dersleri" dinlemiş olmak, bu yeşili solmuş eski 68'li için zaten tek kelimeyle züldür.

Ama kendi devletinin himayesindeki bir mülteci işkenceden geçirilirken o ülkenin işkencecileriyle Boğaz'ın mavi sularına karşı kadeh tokuşturmak uluslararası skandaldır!

*

Tam bu satırları yazarken radyolar Fas Kralı Hasan II'nin kalb krizinden öldüğünü bildiriyor. Onun ölüm haberiyle birlikte Fas'ın olduğu kadar Fransa'nın yakın tarihinde de bir kara leke olan Ben Barka Olayı yeniden gündeme geliyor.

20 Ekim 1965, öğle saatleri...

Paris'te, Saint Germain bulvarındaki Lipp Birahanesi'nin önünde iki karanlık kişi polis kimliği göstererek Mehdi Ben Barka adındaki bir Faslı'yı merkeze götürmek bahanesiyle bir arabaya bindirip kaçırırlar.

Ben Barka, Fas Halk Güçleri Birliği'nin belli başlı lider-

lerinden, Üçüncü Dünya'nın saygın kişilerinden biridir ve Fransa'da mültecidir.

Bu kaçırma olayından sonra Ben Barka'dan hiçbir haber alınamamıştır.

Bilinen bir şey varsa, Ben Barka'nın kaçırılmasından hemen sonra Kral Hasan'ın iki tanınmış celladı, General Oufkir ve Ahmed Dimi, Fransa'ya davetli Kral Hasan II'nin ziyaret hazırlıkları için Paris'e gelmişlerdir. Hattâ General Oufkir 3 Ekim gecesi Fransa Ulusal Güvenlik Genel Müdürü Maurice Grimaud ile uzun uzun görüşmüştür. Tanıklardan George Figon daha sonra L'Express'e verdiği bir mülakatta Ben Barka'nın bizzat General Oufkir tarafından hançerlenerek öldürüldüğünü açıklamıştır. Ne var ki, mahkeme önünde ifade vermesine meydan verilmeden bu önemli tanık bir süre sonra "ölü" bulunmuştur.

Bir siyasi mültecinin böylesi alçakça bir korsanlığa kurban gitmesi De Gaulle yönetimi altındaki Fransa'yı yıllarca sarsmıştır.

*

Bu dünyada hiç kimse kalıcı değildir. Muhaliflerini kaçırtıp işkenceden geçirten, öldürten Kral Hasan II de... 24 Temmuz 1999'da prenslerine kan ve irin dolu bir miras bırakarak dünyadan göçüp gitmiştir.

Ya müstebitin maşaları?

Ben Barka'yı kaçıranlardan Ahmed Dimi 25 Ocak 1983'te esrarengiz bir trafik kazasında can vermiştir.

Öldürdüğü Kral düşmanlarının yüreğini kendi hançeriyle söküp dişlemekle ünlü General Oufkir'in ise 1972 Ağustos'unda aynı Kral Hasan II'ye karşı bir komploya adı karışımış, resmi duyurularda "intihar ederek" öldüğü açıklanmıştır.

Kral Hasan II'ye kucak açanlar, kendi himayelerindeki bir politik liderin kaçırılmasına göz yuman, hattâ bu korsanlığa destek verenler, 34 yıl sonra bugün Fransız siyasal tarihinin çöplüğündedir.

Bugün Afrika'dan, Avrupa'dan siyasal mülteci kaçırtanlar, "Mossad"a parmak ısırtmakla şişinenler, kaçırılan mültecinin işkenceden geçirildiği ülkede işkencecilerle meşveret edenler...

Tarih 34 yıl sonra, 2033 yılında, sizler için neler yazacak?

Yılmaz Güney… "O bir insandı!"
Yazın, 29 Temmuz 1999

11 Ocak 1981, Brüksel... Hem ev, hem *İnfo-Türk* redaksiyonu ve hem de *Demokrasi İçin Birlik* Avrupa merkezi olarak kullandığımız üç göz apartman Türkiye'den arka arkaya gelen siyasal mültecilerle dolup taşıyor. Bir yandan Avrupa medyasına, insan hakları örgütlerine, siyasal partilere ve kişilere günü gününe haber yetiştirme telaşı... öte yandan bir ay sonra, 13 Şubat 1981'de, Türkiye İşçi Partisi'nin ve DİSK'in kuruluş yıldönümünde, Brüksel'in en büyük konser salonlarından *L'Ancienne Belgique*'de 12 Eylül rejimine karşı ilk büyük siyasal-kültürel protesto gecesini organize etme hazırlıkları...

Konuşmacı seçimi konusunda zorluk yok. Tüm sol partilerin önde gelen isimleri ya çoktandır Avrupa'da ya da darbeden hemen sonra bir yolunu bulup dışarıya çıkmışlar.

Ama uluslararası bir dayanışma toplantısının etkinliği herşeyden önce sanatçı ağırlığına bağlı. Türkiyeli sanatçı olarak kimler çağrılabilir, çağrılacak olanlardan kimler katılabilir? Sürekli tartışıyor, ikide birde Türkiye'ye telefon ederek bilgi almaya çalışıyoruz. Ne ki, o günün koşullarında böyle bir geceye katılacak olan sanatçı ya uzun yıllar Avrupa'da sürgün yaşamayı ya da Türkiye'ye dönerse işkenceyi, yıllarca hapislerde çürümeyi göze almak zorunda... Bu yüzden tüm girişimler sonuçsuz kalıyor.

İşte tam bu sırada Yılmaz Güney imdada yetişiyor.

Öğle suları... Belçika Radyo-Televizyonu'dan bir telefon: "Kutlarız... *Belçika Sinema Eleştirmenleri Birliği (UCC)*'nin büyük ödülü bu yıl Zeki Ökten'in Sürü filmine verildi. Filmin senaryosunu yapan ve çekimini yattığı hapishaneden yönlendiren Yılmaz Güney'miş... Saat 13 haberlerinde olayı geniş vermek istiyoruz. Hemen gelip Yılmaz Güney'i tanıtabilir misiniz?"

Tereddütsüz cevaplıyorum: "Gayet tabii, hemen geliyorum..." Ama telefonu kapatır kapatmaz da bir tedirginliktir alıyor. Yılmaz Güney'i üç beş dakikalık bir söyleşide nasıl tanıtacağım?

*

Yılmaz Güney'e ilişkin tüm bildiklerim bir sinema şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyor.

Onu ilk kez sanatçı kimliğiyle, 50'li yılların sonlarında İzmir'de, *Bu vatanın çocukları* ve *Karacaoğlan'ın Kara Sevdası* filmlerinde Yılmaz Pütün olarak adını duyuran kavruk bir taşra delikanlısı olarak gördüğümü anımsıyorum.

Siyasal kimliğini öğrenmem ise 1962 sonlarına rastlıyor.

İstanbul'da Şadi Alkılıç *Cumhuriyet*'te yayınlanan bir yarışma yazısından dolayı 142'den içeri alınmış... Yeni örgütlenen TİP de her an 141'den kapatılabilir. Bir yandan TİP Genel Merkezi'nde, öte yandan *Gece Postası*'nda ve Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu'nda bu faşist maddelerin kaldırılması için geceli gündüzlü çalışıyoruz..

İzmir'den arkadaşım Cengiz Tuncer de *Gece Postası*'nda. Cengiz bir yandan gazetecilik yaparken, bir yandan da sinema dünyasına girmeye, iddialı bir film yapmaya hazırlanıyor. Yeşilçam'ı çok iyi tanıyor.

"Yahu, 142'den tutuklanan Şadi Baba için kıyamet kopuyor. Ama Yılmaz'la kimsenin ilgilendiği yok!"

"Hangi Yılmaz?"

"Yılmaz Pütün... Ta 1956'da bir sanat dergisine yazdığı hikayede komünist propagandası yapmaktan bir buçuk yıldır

içerideydi. Kimse sözünü dahi etmedi... Yazıyı basan Tanju Cılızoğlu 'ben komünist değilim, komünistlikten de anlamam' deyip Yargıtay'da yakayı kurtardı. Ama Yılmaz yazısını ve düşüncesini inkar etmediği için tam bir buçuk yıl yattı. Şimdi de Konya'ya gönderdiler altı aylık sürgün için..."

Ve Yılmaz'ı, daha Güney olmadan, siyasal kimliğiyle ilk kez böyle tanıyorum. Artık o da Nazım Hikmet gibi, Aziz Nesin gibi komünistlikten dama düşmüş bir sanatçıdır benim için.

Gerçi sürgün dönüşü Güney olduktan sonra çevirdiği atlı, avratlı, silahlı filmlerde politik kimliğinden pek eser yoktur ama, *Boynu Bükükler*'de, daha sonra *Boynu Bükük Öldüler*'de "komünist yazarlığı" devam etmektedir...

Güney'in siyasal kimliğine yakışır ilk filmi, *Seyit Han,* 1968'in isyan ortamında Yeşilçam'a bir gülle gibi düşüyor... Ardından, 1970'deki *Umut*. Ve de devrimci gençlik örgütleri ve Kürt örgütleriyle doğrudan ilk temaslar... Binlerce sol aydınla birlikte gözaltına alındığı 12 Mart günleri... 1972'de devrimci gençlere yardımdan tutuklanış ve yedi yıl ağır hapse mahkumiyet...

Ve bu tozkoparan ortamında, tüm olanaksızlıklara ve zorluklara rağmen, diğer Güney şaheserleri birbirini izliyor: *Ağıt, Acı, Umutsuzlar, Baba*...

Artık Güney'in sadece "komünist sanatçı" niteliği değil, aynı zamanda Kürt kökeni de dostun düşmanın malumudur.

12 Mart 1971 sonrası Avrupa'da askeri yönetime karşı düzenlediğimiz tüm protesto toplantılarının en büyük olayı Yılmaz Güney'in *Umut*'udur.

1974 affından sonra Güney'in sadece üç buçuk ay süren kısa bir özgürlük dönemi. *Arkadaş*... Ve bir provokasyon sonucu hapishane kapılarının tekrar üzerine kapanışı...

*

İşte Belçika Radyo Televizyonu'na "hemen geliyorum" dedikten sonra beş on dakika içinde gözlerimin önünden geçenler: 1961'den 1981'e kadar yirmi yıl süresince tam yedi ayrı ilde ve 25 ayrı hapishanede geçen 11 yıllık mahkum çilesi.

RTB mikrofonundan bunları anlatıyorum. "Türkiye'yi yönetenlerin yıllardır en seçkin sanat ve düşün adamlarına layık gördüğü budur," diyorum. "Tıpkı Nazım Hikmet gibi, Kemal Tahir gibi, Aziz Nesin gibi..."

Filmin ödül törenine o sırada hapiste olan Güney'in bizzat katılması olanaksız. Beraber çalıştığı sanatçılardan biri Brüksel'e gelerek törene katılamaz mı? Filmin yönetmeni Zeki Ökten'le temas kurulamıyor.

Neyse ki, *Sürü'*de dilsiz gelin Berivan'ı büyük başarıyla oynayan Melike Demirağ o günlerde Avrupa'ya yeni gelmiştir. *Demokratik Artistler Kuruluşu (DEMAR)*'ın Avrupa bağlarını kurmak üzere darbeden önce Avrupa'ya gelmiş bulunan eşi müzisyen Şanar Yurdatapan ve küçük kızları Zeynep'le birlikte Almanya'dadır. Hemen Belçika'ya davet ediyoruz.

Melike ve Şanar, gerek filmin ödül töreni sırasında, gerekse bu vesileyle gazetelere, radyo ve televizyonlara verdikleri demeçlerde, sadece filmi ve Güney'i tanıtmakla kalmayıp, Türkiye'de baskı ve zulmü her geçen gün daha da yoğunlaştıran 12 Eylül faşist rejiminin gerçek yüzünü de sergiliyorlar.

Evren Cuntası'nın cevabıysa, sürgündeki tüm rejim muhalifleri gibi, Melike ve Şanar'ı da küçücük Zeynep'le birlikte vatandaşlıktan atmak oluyor.

O andan itibaren *Sürü,* rejime karşı anti-faşist mücadelenin bir simgesidir, Yılmaz Güney de tıpkı son filmlerini hapishaneden tasarlayıp yönettiği gibi, anti-faşist mücadelenin Avrupa kesimine de binlerce kilometre uzaktaki hapishanesinden bizzat katılmaktadır.

13 Şubat 1981 dayanışma gecesi için aradığımız protest sesi de bize yine Yılmaz Güney sağlamış oluyor. O gece faşist rejime karşı isyanımızı Şanar'ın müziğiyle Sürü'nün dilsiz gelini Berivan çığlık çığlık haykırıyor.

*

Yılmaz Güney'in Türkiye'deki faşist rejime en büyük darbesiyse, 12 Ekim 1981'de Türkiye'den başarıyla kaçması, ardından da, yine hapishaneden yönettiği Yol filmini Paris'te

bizzat tamamlayarak katıldığı Cannes film Festivali'nde Altın Palmiye'yi kazanmasıdır. Ödül'ün *Yol*'a verilmesi, hem Güney'in müstesna yaratıcılığının uluslararası bir jüri tarafından taçlandırılması, hem de 12 Eylül faşizminin böylesi seçkin bir platformda mahkum edilmesidir.

O andan itibaren Yılmaz Güney, sadece uluslararası bir sanat adamı değil, anti-faşist mücadeleyi kişiliğinde simgeleştiren bir önderdir.

12 Eylül darbesinin ikinci yıldönümü dolayısıyla Belçika'nın en önemli gazetesi *Le Soir*'a yazdığı "Demokratlara Çağrı: Cephe kurma zamanıdır!" başlıklı yazıda şöyle diyor:

"Türkiye halkları 12 Eylül 1980 askeri darbesini yapan faşist generallerin çizmesi altında ezilmeye başlayalı iki yıl oluyor. İki yıldır emek dünyası prangada, ülkenin entellektüelleri susturulmuş durumda.

"Kişi insan haklarından bahsetmeye görsün, komünizm propagandası yaftası hazır Kim ki bir Kürt ulusunun varlığından, bu ulusun maruz kaldığı baskıdan söz etmeye kalkışır, bölücülük, devlete karşı çıkma suçlaması hazırdır.

"Şimdilerde yeni bir anayasadan söz ediliyor. Bu konuda ateşli tartışmalar başladı. Oysa, cunta şefi General Evren'in sözlerine bir kulak vermek yeterli... Generallerin çekip gitmeyi düşündükleri yok. Sadece kılık kıyafet değişiyor. Faşist askeri rejimin yerine bir sivil faşist diktatörlük hazırlanıyor.

"Şimdi yeniden toparlanma, çiğnenen insan haklarını, insan onurunu savunmak için mücadele zamanıdır.

"Şimdi, varlığımızı dahi ortadan kaldırmak isteyenlere karşı, kenetlenmiş olarak, cephe kurma zamanıdır."

Bu çağrılara faşist askeri cuntanın cevabı aynıdır. Yılmaz Güney, 6 Ocak 1983 tarihli bir Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartılıyor.

*

Yılmaz Güney, sağlığının gittikçe bozulmasına rağmen *Duvar* filmini gerçekleştirmek için son derece zor koşullarda geceli gündüzlü çalışırken, faşizme karşı Türkiyeli anti-faşist

güçlerin birliğini sağlama uğrunda mücadeleyi bir an için olsun ihmal etmiyor.

Tıpkı bir Şanar gibi, bir Melike gibi, bir Sümeyra gibi, bir Fuat Saka gibi, bir Tülay German gibi mücadelenin fiilen içindedir. Nerede bir anti-faşist toplantı varsa çağına yakışır bir sanatçı olarak, bir demokrat olarak, bir devrimci olarak oradadır. Strasbourg'a yürüyüşün ön saflarındadır.

Ama Güney'le aynı yerde, aynı toplantıda görünmemek için bucak bucak kaçanlar da vardır. Müzik kariyerini bir önceki 1971 darbesinden sonra Avrupa'da "siyasal mülteci" olarak Deniz'lere, Ulaş'lara yakılmış ağıtlarla, anti-faşist türkülerle yapmış olan bir Zülfü Livaneli gibi...

12 Eylül öncesi Paris'e yerleşen Livaneli'nin artık Türkiye'deki insan hakları ihlallerine karşı sesi soluğu çıkmamaktadır. Atina'da düzenlediği bir basın toplantısında "Yılmaz Güney gibi siyasal göçmen olup olmadığı" sorusunu şöyle cevaplıyor:

"Ben Teodorakis türü bir siyasal amaçlı besteci değilim. Şu anda Paris'teyim, ama İstanbul'da da evim var. Avrupa'daki işlerimi bitirip yaz aylarında ülkeme döneceğim. Sanıldığının aksine, pek çok aydın Türk sanatçısı, örneğin Ruhi Su, Timur Selçuk gibi adlar, Türkiye'de yasaklanmış değildir." (Stelyo Berberakis, *Cumhuriyet,* 24 Mart 1983).

Oysa, Ruhi Su, kendisine tedavi için dahi yurt dışına çıkma izni verilmediğinden 22 Eylül 1985 tarihinde hayata gözlerini kapayacaktır.

Tıpkı, Yılmaz Güney'in amansız hastalığının yıllarca Türkiye zındanlarında süründürüldüğü için zamanında teşhis ve tedavi edilememiş olması gibi.

Yılmaz Güney, 9 Eylül 1984'te, daha 47 yaşındayken sürgünde gözlerini kapayacak, 13 Eylül 1984'te enternasyonalist bir törenle Père Lachaise'in Molière, Balzac, La Fontaine, Chopin, Blanqui gibi ölümsüzleri, Paris komünarları ve 2. Dünya savaşının anti-faşist direnişçileri arasındaki yerini alacaktır.

Yaşamı boyunca Güney'i karalamayı bir vatani görev

sayan Türk medyası sürgün günlerinde ve hattâ ölümünden sonra da bu misyonu ihmal etmeyecektir:

"Katiller de ölür... Onun kanserden ölüşü, Türkiye aleyhinde onu diğer Ermeni teröristlerle beraber bir koz olarak kullanmak isteyen Fransa'ya ilahi bir ihtardır. Ona Fransa'nın verdiği iltica hakkı azraile karşı sökmemiştir." (Ergun Göze, *Tercüman,* 12 Eylül 1984)

Ne ki, Avrupa basını onu son yolculuğunda sadece büyük bir sinemacı olarak değil, aynı zamanda büyük bir insan, yılmaz bir kavga adamı olarak selamlayacaktır:

"Yılmaz Güney'in son derece kısa yaşamı insan hakları ve özgürlükler için, Türk halkının üzerine karabasan gibi çökmüş sosyal ve siyasal baskı güçlerine karşı çıkacak bir sinema yaratmak uğrunda sürekli bir kavgadır. O Türk halkının tanığıdır." (*Le Monde*, 11 Eylül 1984)

"Türkiye'nin bizdeki tek imajını işte bu adama bu borçluyuz." (*Libération,* 10 Eylül 1984)

"Güney anılarımızda *Yol*'un yapımcısı ve sinema dünyasında misli görülmemiş bir deneyin kahramanı olarak yaşamaya devam edecektir." *(Le Matin,* 10 Eylül 1984)

"O, filmlerini hapishanenin kuytu köşelerinde hazırlayan kişiydi. özgürlüğü, direniş ruhunu temsil ediyordu. Tüm yaşamını defalarca atıldığı hapishanelerden düşman bir çevreye karşı mücadeleyle geçirdi." *(Le Quotidien de Paris,* 10 Eylül 1984)

"Diktatörlüğün baskısına ve zından hayatına karşı yirmi kadar film yaratmış olan bu görüntü tutkunu, sinema tarihinde misli görülmemiş bir denemenin kahramanı olarak yaşamaya devcam edecektir." (*Le Drapeau Rouge,* 13 Eylül 1984)

"İsyancı bir Türk olarak hep tek konuyu işledi: Türkiye. Daha doğrusu, yuttaşlarının en yoksul kesiminin acılarını... *(La Croix,* 11 Eylül 1984)

"O sadece dikta rejiminin pençesindeki bir ülkeyi değil, aynı zamanda modern tüketim toplumu ile ataerkil eski ge-

lenekler arasındaki çelişkilerin sorunlarını yaşayan bir ülkeyi anlatıyordu." *(Kölner Stadt-Anzeiger,* 11 Eylül 1984)

"Onun popülerliği karşısında düşmanları başka yöntemlere başvurdular, hapsettiler. Zından onun maneviyatını zayıflatamadı ama vücudunu çökertti. Gerçeği söylemek ölümü de beraberinde getirdi." *(Süddeutsche Zeitung,* 11 Eylül 1984)

"Üçüncü Dünya'nın gaddar diktatörlük altındaki hiçbir sineması, Güney sineması kadar çarpıcı imajlar sunamamıştır." *(El Pais,* 10 Eylül 1984)

"Onun ölümü Türk rejimi için bir baş belasından kurtulma anlamına gelmez. Filmlerinin video kopyaları ülkesinin her yanında kaçak olarak gösteriliyor." *(NRC Handelsblad,* 10 Eylül 1984)

"Türkiye'nin özgür sesi sustu." (*Corriere della Sera,* 10 Eylül 1984)

"Elveda Robin Hood!" (*Le Nouvel Observateur,* 13 Eylül 1984)

"O bir insandı!" (*L'Humanité,* 10 Eylül 1984)

ITT Caddesi'nde Korsanlık?

Özgür Bakış, 1 Ağustos 1999

Belçika'da çalışanların hemen hemen tamamı için Temmuz ya da Ağustos ayları, yıllık tatil ayları. Kenara biraz para koyabilen, Akdeniz'in güneşli sahillerine uçuyor. Koyamayanı, ya İngiltere'ye bakan sahillerle ya da Valon ormanlarıyla yetinmek zorunda. İşsizler, sosyal servislere muhtaç olanlar ise, tüm dünyada olduğu gibi, yaz aylarını da iki göz evlerinde televizyon seyrederek, arada bir nefes almak için kendilerini parklara atarak gün sayıyor.

Parklardan biri, Le Bois de la Cambre, Brüksel'in merkezden dışa açılan en görkemli caddelerinden Avenue Louise'in bitiminde. İstanbul'un İstiklal Caddesi'ne koşut bu caddede

kapkara bir gökdelen yükselir. Şimdilerde içinde kimleri, neleri barındırıyor bilmiyorum ama, çeyrek yüzyıl önce bu kara gökdelen Brüksel'de ABD emperyalizminin bir sembolü olarak bilinirdi. Çünkü, Şili'de Allende yönetimine karşı darbe örgütlemekle ünlü ITT'nin Avrupa merkezi bu gökdelendeydi.

O dönemin Şili'yle dayanışma gösterilerinde, ABD emperyalizmine karşı protesto yürüyüşlerinde Belçika jandarmasının en sıkı korumaya almak zorunda kaldığı yerlerden biriydi bu kara gökdelen.

Caddenin hemen arkasındaki sokaklarından birinde, Rue Van Eyck'te de Birleşmiş Milletler Mülteciler Başkomiserliği'nin Belçika Temsilciliği bulunduğundan, ABD'nin tezgahladığı darbelerden kaçıp bu ülkeye sığınmak zorunda kalan tüm siyasal mülteciler gibi bizler de sık sık bu kara kulenin önünden lanet yağdırarak geçmek zorundaydık.

ITT başka mahalleye taşındı taşınalı Avenue Louise bu lanetli simgeden kurtuldu.

Üstelik, Brüksel'in bu görkemli caddesi, dört yıldan beri tamamen farklı nitelikte bir başka simgeyi bünyesinde barındırıyor: Sürgünde Kürt Parlamentosu.

*

Dört yıldır Türk hariciyesinin Belçika'daki bir büyük derdi Kürt Televizyonu'ysa, diğer derdi de hiç kuşkusuz Sürgündeki Kürt Parlamentosu. Brüksel'de üslenmiş üç Türk Büyükelçisi'nin, yani Belçika Krallığı, Avrupa Birliği ve NATO nezdindeki büyükelçilerin çevirmedikleri diplomatik menavra kalmadı SKP'yı yasaklattırmak için. Brüksel'de cirit atan MİT ajanları, Türkçüsü, köktendincisi ve Atatürkçüsü'yle tüm lobby'ci dernekler, postallı basının amigoları seferber edildi. Gözdağı vermek için kentin göbeğindeki Kürt lokalleri ateşe verildi... Ama nafile!

Kürt Parlamentosu, tüm engelleme çabalarına karşın, sık sık Avenue Louise'deki binasında, sık sık da başka ülkelerde toplanıyor, kararlar alıyor, yabancı delegasyonlar kabul ediyor, çeşitli ülkelere delegasyonlar gönderiyor.

Üstelik, çeşitli ülkelere bölünmüş Kürt ulusunun ortak çıkarlarını temsil etmeyi ve savunmayı amaçlayan Kürdistan Ulusal Kongresi (KNC) de, özünde SKP'nin eseri.

Diplomatik kanallar sökmeyince, "derin devlet", SKP'yi ortadan kaldırmak ya da en azından felç etmek için yine zorbalığı seçiyor.

Kenya ve Moldavya korsanlıklarıyla Mossad'a bile parmak ısırttıktan sonra, Brüksel'i "devlet düşmanları"ndan temizleme operasyonu tezgaha konuyor. SKP Genel Başkanı Yaşar Kaya ile birlikte parlamentonun 32 üyesi hakkında Ankara DGM'sinden alelacele bir tutuklama kararı çıkartılıyor.

Oyun açık:

Tutuklama müzekkeresi hemen Belçika'ya iletilip Kaya ve arkadaşlarının gözaltına alınarak yaka paça Türkiye'ye iade edilmeleri istenecek.

Ama, SKP başkanı ve üyelerinin hemen hemen tamamı Belçika'da veya diğer Avrupa ülkelerinde siyasal mülteci statüsünde. Belki de bazıları gerekli oturma süresini doldurduktan sonra bulundukları ülkenin vatandaşlığına bile geçmişlerdir.

Bu bakımdan, Belçika yasalarını çiğnemedikçe, SKP üyelerinin sırf Türk derin devleti öyle istedi diye Belçika tarafından tutuklanması, hele hele Türkiye'ye iade edilmesi, en azından, uiluslararası hukuk kuralları açısından mümkün değil.

Kaldı ki, 1951 Cenevre Konvansiyonu ve ona ilişkin diğer protokol ve yönetmeliklere göre, bir siyasi mültecinin, baskı ve zulme uğradığı için terketmek zorunda kaldığı ülkeye göndermeye hiçbir Avrupa Hükümeti cüret edemez.

O takdirde, "derin devlet"'in önünde tek çare kalıyor: Korsanlık!

Belçika makamlarının tutuklayamadığı "hain"leri belki de Avenue Louise'de, bu eski ITT caddesinde, tek tek mi olur, gruplar halinde mi olur, tuzağa düşürüp Türkiye'ye kaçırmak. O da olmazsa, kim vurduya getirmek...

Şimdilik işin "hukuksal" aşamasındayız.

Belçika'yı sarsan sübyancılar skandalından sonra kurulan

özel parlamento soruşturma komisyonunu başkanı olarak köhnemiş adalet sistemine karşı çıkışlarıyla büyük popülerlik kazanmış bulunan Adalet Bakanı Marc Verwilghen'in, Ankara'dan gelen tehditlere kolay pabuç bırakması şimdilik uzak ihtimal.

Ama siyasettir bu...

Unutmamalı ki, Belçika'da bugünkü koalisyonun ana ortakları, sermaye çevrelerinin has temsilcileri olan Liberaller... Adalet Bakanı da Flaman Liberallerinin partisi VLD'den.

Gerçi Avenue Louise'de artık ITT yok... Ama yine de Avenue Louise ve çevresi başka çok-uluslu şirketlerin Avrupa'daki ileri karakollarıyla dolu.

Politikaya atıldığı genç yaşında "Baby Tatcher" olarak ün yapan VLD lideri Guy Verhofstadt ise şu anda Belçika Federal Hükümeti'nin başında.

Kaldı ki, Med TV'nin stüdyolarının birbiri ardına baskınlarla tarümar edildiği, Afrikalı genç bir mülteci kızın yaka paça sınır dışı edilirken yastıkla boğup öldürüldüğü ülke de Belçika...

Hollanda'dan gelen bir özel uçağı geri çevirmek için F-16'ler havalandıran da yine aynı Belçika...

ITT caddesindeki korsanlık girişimi karşısında Belçika bir kez daha sınavdadır.

"Hasan'ı nasıl bilirsiniz?"

Özgür Bakış, 8 Ağustos 1999

Fas Kralı Hasan II'nin ölümü tüm Avrupa medyası gibi Belçika gazete, radyo ve televizyonlarında günlerce hep birinci haber oldu. Öyle olması da Belçika açısından ayrıca şaşırtıcı değil. Nasıl Cezayirliler Fransa'da, Türkiyeliler Almanya'da en göze batan kıta-dışı göçmen grubunu oluştu-

ruyorsa, Belçika'da da Faslılar birinciliği elde tutuyor. Brüksel'de Faslı nüfus özellikle Schaerbeek, Saint-Josse, Molenbeek gibi mahallelerde daha da yoğun bulunduğundan, Kral'ın bile bir sarayından ötekine giderken, başbakanın evinden Meclis'e gelirken yol güzergahında bir Faslı'yla karşılaşmaması mümkün değil.

Sübyancılar skandalı Belçika'yı sarsarken Faslı küçük Loubna'nın Belçikalı bir sapık tarafından öldürülmüş olarak bulunması, tüm Belçika nüfusunu o güne kadar ihmal ettikleri Faslılara karşı vicdan muhasebesi yapmaya, kültürel, dinsel plandaki bir takım istemlerini hemen yerine getirmeye zorlamıştı.

Son seçimlerde Brüksel Bölge Meclisi'nin 75 üyeliğinden 8'inin Fas kökenli adaylar tarafından kazanılmasında Faslıların örgütlenme düzeyi kadar Belçika yerli halkının yukarıda belirttiğim vicdani reaksiyonu da büyük etken oldu.

Faslı göçmen, artık Brüksel için sadece pis ve kaba işlerde çalıştırılan, köşe başındaki dükkanından ucuza meyve, sebze alınan, lokantasında bol etli ve sebzeli kuskusla tıkabasa karın doyurulan gariban değil, Avrupa başkentinin tüm karar ve icra mekanizmalarında giderek daha büyük söz sahibi olan Belçika yurttaşı...

*

İşte Kral Hasan II'nin ölümünün ardından Fas'ta milletçe "kan ağlanır"ken, olaya Avrupa'nın belli demokratik normlarına adapte olmuş, hattâ bunun uygulayıcısı durumuna gelmiş olan Belçika'daki Faslılardan daha farklı tepkiler bekleniyordu.

Tam tersine, göçmen Faslılar da, ülkedeki Faslılara taş çıkartırcasına, Kral'ın ardından kanlı gözyaşları döktüler, imkanı olanlar cenaze törenine yetişebilmek için havaalanlarını doldurdular, Fas'ı ve Kral'ı doğru dürüs tanımayan genç Faslılar bile birden kendilerini bir yas isterisinin içinde buldular.

Oysa, eğer Faslılar kendi anayurtlarında iş ve aş bulamadıklarından binlerce kilometre kuzeydeki Belçika'ya göç

edip yerin yüzlerce metre altındaki madenlere inmek, yerlilerin tenezzül etmediği en pis işlerde çalışmak zorunda kalmışlarsa, bunun da başlıca müsebbibi, yakın çevresiyle birlikte ülkenin tüm zenginliklerini tek başına talan eden Kral Hasan II değil miydi?

Peygamber'in soyundan geldiğini ve Allah'ın yeryüzündeki kılıcı olduğunu iddia eden bu kral bugün oğullarına, ülkenin dört bir bucağına dağılmış ve çoğunda hemen hemen hiç oturmadığı yirmi saraydan başka Avrupa bankalarında toplamı yüz milyonlarca doları bulan banka hesapları bırakmıştı.

Ülke dışındaki yatırımlarının haddi hesabını herhalde kendisi de bilmiyordu. Örneğin New York'ta bir emlak şirketinin, Kaliforniya'da bir tarım işletmesinin sahibiydi ve Almanya'da da Siemens'in en büyük ortağıydı.

Bu uçsuz bucaksız serveti, daha krallığının ilk yıllarında eski sömürgecilere ait muazzam topraklara kendi hesabına el koyarak yapmaya başlamış, kimseye zırnık koklatmamıştı.

Devlet içinde devlet olan Kuzey Afrika Omnium Şirketi'nin en büyük hissedarı olarak da ülke tarım sektörü ve madencilik, şeker ve süt gibi ulusal ekonominin en önemli sınai sektörleri de Kral'ın kişisel kontrolu altındaydı. 80 değişik işletmeden oluşan ve 20 bin ücretli çalıştıran bu dev şirketin yıllık cirosu 3 milyar Doiar'ı bulmaktaydı.

Üstelik, Uyuşturucu Jeopolik Rasathanesi'nin tesbit ettiğine göre, ülkenin en büyük döviz girdisini sağlayan uyuşturucu ticareti de Kral'ın devlet zirvesinin başındaki yakınları tarafından yürütülmekteydi.

İşte 1961 yılında 32 yaşındayken tahta çıkan Hasan II, 38 yıllık saltanatında dünyanın en zengin adamlarından biri olurken, Fas halkı hâlâ dünyanın yaşam standardı en düşük ülkeleri arasında yer almakta, okuma yazma oranı 2000'li yıllara girerken hâlâ yüzde 50'lerde dolaşmaktaydı.

*

Paris'te güpegündüz Ben Barka'yı kaçırtıp ortadan kaldırtan Kral, ülkeye yıllarca kan kusturduğu halde, başta ABD

olmak üzere tüm Batılı güçlerin gözdesiydi, Kuzey Afrika'daki en büyük müttefiğiydi.

Soğuk Savaş yıllarda, tıpkı Türkiye'deki benzerleri gibi, kendisini anti-komünist ve anti-sovyet mücadelenin Afrika'daki en büyük lideri olarak kabul ettirmiş, bu sayede tüm insan hakları ihlalleri, cinayetleri görmezlikten gelinmiş ya da hoş görülmüştü.

Komünizm tehlikesi bitince, "köktendinciliğe karşı mücadele" kartını maharetle kullanmış, tüm devlet yapısını ve kendi diktasını şeriat üzerine kurduğu halde kendisini "ılımlı islam"'ın, "laik islam"ın Kuzey Afrika'daki güvencesi ilan etmişti.

Halkın yoksul kesimleri açlık ve sefaletten kırılırken, halktan zorla toplanan "bağış"larla Kazablanka'da dünyanın en büyük camiini, kendi adını taşıyacak olan Kral Hasan II Camii'ni inşa ettirerek bu yeni misyonunu anıtlaştırmıştı.

Bunun içindir ki, Bill Clinton'lar, Jacques Chirac'lar, yaz sıcağında binlerce kilometre yaparak Batı çıkarlarının bu has adamına vefa borçlarını ödemekte tereddüt etmediler.

Böylesine bir beyin yıkamanın sonucudur ki, bugün sadece Fas'taki değil gurbetteki Faslılar da sömürü ve zulüm sembolü bir kralın tüm olumsuzluklarına birden sünger çekerek ardından "âlicenap, barışsever, baba" kral diye kanlı gözyaşları döker oldular.

Ve de son yıllara kadar Avrupa ülkelerinde "Kral Hasan'ın muhalif" olarak isim yapmış Faslılar dahi, birkaçı hariç, tarihin bu en büyük ikiyüzlülüğü karşısında gerçekleri haykırmak yerine, halkın duygularına saygı adına, "kitle çizgisi izleme" adına suspus kesilmiş, televizyon kameraları ve radyo mikrofonları önüne çıkmayı reddettiler. Hattâ içlerinde Kral'a övgüler düzenler oldu...

Tıpkı bir zamanlar Avrupa'da "keskin sol" olarak mangalda kül bırakmazken bugün "bölücülüğe ve köktendinciliğe karşı mücadele" adına Ankara rejiminin ajanlarıyla, aşırı sağ örgütlerle omuz omuza "lobby'ci" kesilen birileri gibi...

Tam 29 yıl sonra...
Özgür Bakış, 22 Ağustos 1999

Mustafa Kemal öldüğünde iki buçuk yaşındaymışım; hiçbir şey anımsamıyorum. İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı günü de... Anadolu çorağında geçen çocukluğumdan belleğime kazınan ilk önemli olay, 1939 Erzincan zelzelesi... Babam Tokat civarındaki bir ara istasyonda demiryolcu.. Onbinlerce cana mal olan zelzelede istasyon binası oturulmaz hale geldiği için diğer demiryolcu aileleri gibi biz de bir kara vagona sığınmışız. Karakış, içeride uyduruk bir odun sobası... Artçı zelzeleler durmak bilmiyor... Bazen öylesine şiddetli vuruyor ki, kara vagon sarsıntıdan metrelerce bir ileri bir geri gidiyor. Kızgın saç soba üstündeki kaynar çaydanlıkla birlikte devriliyor, korlar vagonun tahta zeminine dağılıyor.

O günlerde Anadolu'nun bu ücra köşesinde değil televizyon, lambalı radyo, hattâ gazete bile yok... Tıpkı dört ay önce patlayan Dünya Savaşı'yla ilgili haberler gibi, zelzele haberleri de ancak manyetolu sahra telefonuyla, mors yazılı telgraf makinesiyle alınıyor. Bizler hayattayız, ama Erzincan'dan arka arkaya onbinlerin ölüm haberleri geliyor, herkes kan ağlıyor. Tıpkı bugün olduğu gibi...

Türkiye'de doğup büyüyen herkesin, okula gitsin gitmesin, aldığı ilk tabiat bilgisi dersidir zelzele.

Ve Türkiye insanı yaşadığı, tanık olduğu her zelzeleyle birlikte, sadece Türkiye'nin bir zelzele ülkesi olduğunu değil, bu afet karşısında devlet yöneticilerinin vurdumduymazlığını, tedbirsizliğini, insan hayatını yoka saymasını, halka ihanetini inanılmaz boyutlarıyla bir daha, bir daha, bir daha öğreniyor.

Can Dündar, bugünkü Sabah'ta, 60 yıl önceki Ulus'tan alıntı yapmış..."Felaketin, bilhassa can kaybının mesuliyetinin inşaat kusurlarına ait olması bize cidden ağır geliyor," diye yakınıyor Falih Rıfkı Atay.

1943 Ilgaz, 1944 Düzce, 1946 Varto, depremlerinden

sonra da mutlaka aynı eleştiriler tekrarlanmıştır. Bir şey değişmemiştir.

Bizim kuşağımız gazetecileri 1953 Yenice, 1963 Gönen, 1966 Varto, 1967 Pülümür, 1968 Bartın, 1969 Alaşehir, 1970 Gediz depremlerini yaşamış, her zelzeleden sonra can kaybına neden olan ihmaller, tedbirsizlikler, yolsuzluklar üzerine binlerce yazı yazılmıştır.

Ama nafile... Değişen bir şey yoktur, kimseden hesap sorulmamıştır, hesap vermesi gerekenler, askeriyenin de desteğiyle, devletin zirvesine tırmandırılmıştır.

Hürriyet'te bugün Bekir Coşkun açıklıyor: "Müteahhitlikten gelen bir cumhurbaşkanımız var. 1964'te müteahhit olarak ihalesini kazandığı Erzincan SSK Hastanesi, son Erzincan depreminde ilk yıkılan binaydı... Demirel'in düğüntörenle attığı kaç temel plana aykırıydı, çevre raporu yoktu, ruhsatı-izni eksikti, Danıştay-mahkemeler durdurdu, ama o asla dinlemedi..."

Cavit Çağlar'ın deprem bölgesinde kurduğu uydu kentin temelini atan, yolsuzlukları ayyuka çıktığı halde daha dün onunla ve benzerleriyle "aile fotoğraf"ları çektiren Demirel.

1966 Varto, 1967 Pülümür, 1968 Bartın, 1969 Alaşehir, 1970 Gebze, 1975 Lice, 1976 Muradiye depremlerinden sonra başbakan, 1995 Dinar, 1998 Adana depremlerinden sonra cumhurbaşkanı olarak hiçbir tedbir almayan, aldırtmayan, tüm ihmallerin, yolsuzlukların üzerine sünger çektiren Demirel!

Coşkun'u okurken, Avrupa televizyonları bir görüntü geçiyor. Depremde ailesini, herşeyini yitiren bir kadın can havliyle Demirel'in arabasının önüne fırlamış hesap soruyor. Demirel bir şeyler söylüyor. Korumalar kadını uzaklaştırırken, Demirel'in forslu araba gazlayıp gidiyor.

Demirel'in neler dediğini Agence France-Presse'in flash'ından okuyorum. Fransızca metinden anladığım, laik devletin cumhurbaşkanı, inşaat mühendisi Demirel, "Bu ilahi bir olaydır, bu olay karşısında Allah'a isyan etmeyin!" diyor. Ve ekliyor: "Hepimiz müslümanız. Devletten yakınıp dur-

manın bir yararı yoktur. Devlet mucize yaratamaz. Çaresi allahtandır."

Yıllardır Türkiye'yi 2000'li yıllara taşımaktan, 21 yüzyılı "Türk yüzyılı" yapmaktan dem vuran Demirel! Tüm komşu ülkelere, Avrupa Birliği'ne "böyyük Türk devleti" adına posta koyan Demirel, 40 yıllık saltanatı sonunda ülkeyi iflastan kurtarabilmek için dün düşman ilan ettiği devletlerin şefaatına sığınıyor. Bild gazetesine bugünkü sayısında "Türkiye 45 saniyede dilenciye döndü" dedirtiyor!

Vatandaşın kan ağlaması karşısında herşeyi allaha havale ediyor.

29 yıl geriye dönüyorum. Demirel'in başbakanlığı döneminde 1086 cana mal olan Gediz zelzelesi üzerine Ant'ta (7 Nisan 1970, N°171) yayınladığımız "Binlerin katilleri kimlerdir?" başlıklı yazıyı bulup çıkartıyorum:

"Egemen sınıflar sözcülerinin ve iktidarda bulunan politikacıların beyanına bakılırsa, bütün bu depremler 'takdiri ilahi'dir.

"Her depremden sonra oynanan klasik bir oyun vardır:

"Önce gazetelerde 120 punto, 144 punto felaket manşetleri, karartılmış başlıklar...

"Ardından Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar, parti temsilcilerinin deprem bölgesinde cevelanı.

"Onun ardından başbakanın, gerekli tedbirlerin alındığına dair beyanı ve 'herşeyi yeniden yapacağız' vaadleri...

"Ondan sonra yardım kampanyaları, Kızılay çadırları, gazetelerin tiraj almak için düzdükleri yardım kervanları, yurt dışından gelen yardımlar, vs... vs..."

"Gelen yardımların, felaketzedelerin eline geçmeden vurguncuların elinde eriyip gitmesi... Yıkılan evlerin yerine yenilerinin yapımında bir yığın ihale, inşaat yolsuzlukları ve ondan sonra kulağının üstünde kış uykusuna yatma!

"Demirel demektedir ki: 'Kimser açıkta kalmayacaktır!'

"Varto depreminden sonra da 'kimsenin aç ve açıkta kalmaması için' bir komite kurulmuş, başına da bir müteahhit

getirilmiştir. Müteahhit ilk iş olarak, deprem bölgesinde kurulacak barakaların kereste işini Demirel'in biraderi Şevket Demirel'e vermiştir.

"Bu, takdiri ilahi değil, cürm-ü sınıfî'dir!"

*

Aynı tarihli Ant'tan bir başka haber:

"Siyasi iktidar ile askeri komutanlar işbirliği halinde... 1961'de kurulan Milli Güvenlik Kurulu, dokuz yıl sonra ilk defa gizliliğini bir yana bırakıp devrimci gençliği hedef alan bir bildiriyle kamuoyu önüne çıkmıştır. Kurulun duyurusunu basına Başbakan Demirel açıklamıştır."

*

Evet, Türkiye 29 yıl sonra yine kan ağlamaktadır. Demirel 29 yıl sonra "cumhurbaşkanı" olarak hâlâ devletin başındadır. Ve gizlilikten çıkış o çıkış, ülkeyi hâlâ fiilen Milli Güvenlik Kurulu yönetmektedir.

Sanık N°1: MGK...
Özgür Bakış, 29 Ağustos 1999

Türkiye'nin en büyük üç gazetesinden 27 Ağustos'ta üç başlık: "Haydi komşu bir jest daha yap, 1 milyar Euro alalım!" (Hürriyet). "Büyük dayanışma: Avrupa'dan sıcak ilgi ve yardım sürecek." (Milliyet), "Dünyanın büyük desteğiyle yeniden doğuş!" (Sabah).

Cumhurbaşkanıyla, başbakanıyla, ordu komutanlarıyla tüm Türk büyükleri seferber olmuş, üç Euro oradan, beş Dolar buradan, on Mark şuradan hesabında.

"Türk'ün Türk'ten başka dostu yok!", "Dört bir yanımız düşmanlarla çevrili", "Hristiyan AB bizi müslüman olduğumuz için reddediyor!" diye diye ülkeyi yıllardır ırkçı histe-

riye sokanlar, "komşu"yu daha birkaç ay önce İmralı'da Öcalan'la birlikte yargılatanlar sanki onlar değil.

Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar iki kıtaya Türk damgası vurup 21. yüzyılı "Türk asrı" yapma hayalleri içinde yedi düvele posta koyan "derin devlet"in tafra tufur siyasisi, seyfiyesi ve ilmiyesi, ısmarlama televizyon görüntüleriyle faciadaki kendi sorumluluklarını örtbas etme, elbirliğiyle işledikleri cürmün faturasını yeni vergilerle, yeni angaryalarla yoksul halka ödetme hesabında...

*

Geçen yazıda Milli Güvenlik Kurulu'nun, bundan tam 29 yıl önce 1086 cana mal olan 1970 Gediz zelzelesi sırasında dokuz yıllık gizliliğini bir yana bırakıp sırf devrimci gençliği tehdit etmek üzere ortaya çıktığını, MGK'nin bu ilk tehdit duyurusunu da zamanın başbakanı Demirel'in kamuoyuna açıkladığını yazmıştım.

Birkaç gün önce aynı Milli Güvenlik Kurulu aynı Demirel'in başkanlığında tekrar toplandı. Yapılan dış yardımlardan dolayı dış dünyaya teşekkür edildi. Ama, MGK'nin, kurulduğu 1961 yılından bugüne kadarki tabii âfetlerden, özellikle Gönen, Alaşehir, Varto, Pülümür, Bartın, Alaşehir, Gebze, Lice, Muradiye, Dinar, Erzincan, Adana depremlerinden sonra niçin vatandaşın "güvenliği"ni sağlayıcı hiçbir tedbir alınmadığından tek kelimeyle dahi bahsedilmedi.

Derin devlet medyası da şimdiye kadarki felaketlerin sorumluluğunu sadece birkaç üçkağıtçı müteahhitte, ya da yerel yöneticide aramakla yetindi.

Birkaç yazar dışında "baba"'nın, onun yıllardır içinde bulunduğu Milli Güvenlik Kurulu'nun, o kurulun "anayasal" üyesi komutanların sorumluluğu büyük özenle gözardı ediliyor.

Ordu'nun depremin hemen ardından felaket bölgesindeki yokluğu üzerine bir kaç eleştiri çıktıysa da, "derin devlet"in enerjik müdahalesiyle olacak, büyük medya hemen hizaya girdi ve "fedakâr mehmetçik" edebiyatı veryansın başladı.

Böylesi bir ortamda, Çağdaş Hukukçular Derneği ve

İnsan Hakları Derneği gibi kuruluşların başta Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Genel Kurmay Başkanı olmak üzere "derin devlet"in başları hakkında dava açmış olması büyük anlam taşıyor.

*

Milli Güvenlik Kurulu, 27 Mayıs darbesinden sonra ordunun siyaset üzerinde kendi kontrolunu sağlamak için "seçkin" bilimadamlarının, "demokrat" siyasilerin, hattâ bir kısım tepeden inmeci "solcu" çevrelerin de destek ve işbirliğiyle anayasaya sokturduğu bir Truva atı'dır.

1961 anayasası büyük propagandayla halkoyuna sunulduğunda, bu taslaktaki bir takım burjuva demokratik kurumların varlığı yeterli sayılmış, anayasanın kabulü için yoğun bir kampanya açılmıştır.

Oysa, önerilen bu "demokratik" anayasa da, getirdiği tüm ilkeler ve kurumlarla, devletin ulusal ve sınıfsal baskı aracı olma niteliğini koruyordu. Devlet, ilerideki yıllarda bu anayasayladır ki, Kürt halkının ve ulusal ya da dinsel azınlıkların temel hak ve özgürlüklerini yok saymaya devam edecek, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesini sürekli köstek olacaktı.

Ama en vahimi, 27 Mayıs Anayasası'nın 111. maddesiyle "milli güvenlik ile ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında gerekli temel görüşleri Bakanlar Kurulu'na bildirmek" üzere bir Milli Güvenlik Kurulu'nun öngörülmüş olmasıdır.

Bu yüzdendir ki, kimi "kıdemli komünist" dostlarımızın "evet" telkinlere karşın halkoylamasında 1961 Anayasası'na kırmızı oy vermiştim.

Nitekim, daha üniformalı üyeler henüz azınlıktayken ve kararları siyasal iktidar için bağlayıcı değilken bile, ilk kez Demirel'in işbirliğiyle, 1970'de MGK açıkça Türkiye siyasal yaşamına müdahale etmeye başlamıştır.

1971 ve 1980 darbelerinden sonra yapılan anayasa değişiklikleriyle Milli Güvenlik Kurulu'nda üniformalıların çoğunlukta olması sağlanmış, MGK kararları bir "görüş

bildirimi" olmaktan çıkartılıp Meclis'in ve Bakanlar Kurulu'nun uyması zorunlu "paşa fermanı" hale getirilmiştir.

Bugüne dek Bakanlar Kurulu'nda ve Meclis'te MGK'nin direktiflerine aykırı bir karar çıktığı görülmemiştir. Olağanüstü hali kaldırmak vaadiyle iktidara ortak olan sosyal demokrat CHP de, islamcı RP de generallerin her dayatmasında esas vaziyete geçip, olağanüstü hali defalarca uzatmışlardır.

Bu muktedir kurul, "anayasal" görevleri arasındaki "toplumun huzur ve güvenliğinin korunması"nı sadece "bölücü ve terörist avcılığı" olarak görmüş, ama Anadolu insanının tabii afetler karşısındaki güvenliği konusunda bir tek karar dahi almamış, bırakın hükümete, meclis'e bu konuda direktif vermeyi, bir tek tavsiyede dahi bulunmamıştır.

*

Bu felaket bir kez daha ortaya çıkarttı ki, MGK sultası diğer anti-demokratik kurumlarla birlikte anayasadan çıkartılmadıkça, bu militarist sistemin yerine gerçekten sivil bir yönetim kurulmadıkça, bu sistemin üniformalı ya da üniformasız sorumlularından hesap sorulmadıkça, Türkiye halkları Avrasya'nın her daim yardıma muhtaç boynu bükük çocukları olmaktan kurtulamayacaktır.

Bu, aynı zamanda, bugünlerde çok tartışılan "demokratik cumhuriyet"in de olmazsa olmaz koşuludur.

Önce demilitarizasyon...

Özgür Bakış, 12 Eylül 1999

Bugün 12 Eylül'ün 19. yıldönümü... 19 yıldır ilk defadır ki 12 Eylül'ün getirdiği faşizan-militarist düzen sadece insan hakları militanları tarafından değil, o düzenin anayasasına yüzde 92'siyle "evet" oyu vermiş bir toplumun tüm kesimlerinde, tezgah başlarından köy kahvelerine, parlamento

kulislerinden en yüksek yargı organlarına, ordu evlerinden sermayenin tepe kurumlarına kadar her yerde tartışılıyor.

Kuşkusuz Yargıtay Başkanı Sami Selçuk'un, adli yılın açılış töreninde alışılagelmiş kuralları hiçe sayarak yargı erki adına 1982 Anayasası'nı "gayrimeşru" ilan ederek yasama ve yürütme erklerine cumhuriyeti demokratikleştirme çağrısında bulunması, Türkiye'nin 2000'lere giderken yeni bir arayışa girmesinde dönüm noktası oldu.

En yüksek yargıcın iddianame niteliğindeki konuşmasıyla, sadece 12 Eylül Anayasası ve onu Türkiye'ye dayatanlar değil, gücünü o anayasadan alan tüm kurumlar da, başta Milli Güvenlik Kurulu ve Silahlı Kuvvetler olmak üzere, artık sanık sandalyesindedir.

12 Eylül Anayasası'yla birlikte, Türk Ceza Yasası, Terörle Mücadele Yasası gibi temel insan hak ve özgürlüklerini ayaklar altına alan tüm yasa ve hükümler de artık "'butlanla malûl"dur.

Yine Selçuk'un konuşmasıyla, rejimin ideolojisi halindeki Atatürkçülük ilk kez devletin en üst düzeyinde sorgulanmış, "ulusalcılık" ve "lâikçilik" adına milliyetlere ve ulusal azınlıklara, dindarlara uygulanan baskılara temelden karşı çıkılmıştır.

Depremin getirdiği maddi ve moral çöküntü ve isyan duyguları içindeki bir toplumda böylesi bir konuşmanın, yeri göğü sarsacak bir yankı yaratmaması mümkün değildi.

Nitekim, yıllardır tüm dünyayı dize getirmekten, 21. yüzyılı "Türk asrı" yapmaktan dem vuran postallı medya bile, devletin deprem karşısındaki aczini ve "ezeli düşmanları" da dahil yetmiş iki düvele muhtaç duruma düştüğünü görmenin aşağılık duygusu içinde debelenirken, Selçuk'un konuşmasına cankurtaran simidi gibi sarılmış, 55 sayfalık metinde neler dendiğini doğru dürüst incelemeden Selçuk'u göklere çıkartmıştır.

Ne ki, Atatürkçülüğün ve militarizmin rantıyla ayakta durabilen çevreler, ilk anın şaşkınlığı geçer geçmez, toprağın

artık altlarından hızla kaydığını görmenin paniği içinde Yargıtay Başkanı'nın geçmişini didik didik edip mesajın kamuoyundaki etkisini kırma seferberliğine girmişlerdir.

Ama kara çalma kampanyası hangi boyuta ulaşırsa ulaşsın, ister Nuh Mete Yüksel yargının başını 312. maddeden DGM'ye sevketsin, isterse Selçuk herhangi bir komploya kurban edilsin, artık çok geçtir.

Görüşlerinin tümüne katılınsa da, katılınmasa da, Türkiye'nin 2000 gündemini Selçuk'un konuşması belirlemiştir.

Çağına yakışır bir cumhuriyetin, demokratik bir cumhuriyetin özgür yurttaşları olabilmek için Türkiye insanları, Türk'üyle, Kürt'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Rum'uyla, Musevi'siyle, Laz'ıyla, 12 Eylül Anayasası'nı ve onun dayattığı kurumları tarihin çöplüğüne atabilecek midir?

Militarist kurumların yerini Türkiye halklarının hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın özgürce seçilmiş temsilcilerinden oluşan sivil kurumlar alabilecek midir?

*

Bu, sadece Türkiye'yi çağdaş ve demokratik bir cumhuriyet yapmak için değil, Türkiye'nin Avrupa ailesinde yıllardır düşlediği yerini alabilmesi için de olmazsa olmaz koşuldur.

Evet, Marmara depreminin yarattığı insani yardım ve dayanışma atmosferi içinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle diyalogu yeni bir ivme kazanmıştır. Avrupa ülkeleri, kuşkusuz Türkiye'yle jeopolitik, ekonomik, ticari çıkar ilişkilerini de göz önünde tutarak, Ankara'ya tam üyelik perspektifinden daha sık söz eder olmuşlardır.

Ancak unutmamak gerekir ki, bu perspektif acındırma edebiyatıyla, "Haydi komşu, yap bir kıyak daha!" yalakalığıyla gerçekleştirilemez.

Türkiye'ye bu perspektifi açmış görünen son AB toplantısında İsveç dışişleri bakanının demokratikleşme planında öne sürdüğü koşullar, aslında tüm Avrupa ülkelerinin paylaştığı görüşlerdir.

Örneğin, Belçika'nın çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı Louis Michel, depremden hemen sonra Türkiye'ye dostluk ve dayanışma ziyareti yapan tek batılı devlet adamı olarak, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda aynen şöyle diyor:

"Bu konuda vazgeçilmez bir koşulu, Türkiye'nin orduyu hizaya getirmesi koşulunu hep savunacağım. Oraya gittiğimde gördüklerimden şaşkına döndüm. Caddelerde askerden geçilmezken, yaralıları ve ölüleri toprak altından çıkartanlara el veren tek bir asker görmedim. Bundan belli yöneticilere söz ettiğimde, bunun normal olduğunu, çünkü bunun ordunun görevi olmadığını söylediler. Bu, öteki Avrupa ülkelerinin ordu kavramlarıyla bağdaşmaz bir dikotomidir. Türkiye askersel bir devlet olma niteliğini sürdürmektedir." (Le Soir, 4 Eylül 1999)

Bu, aynı zamanda, "ordunun kurtarma çalışmalarında yokluğu"nu söyleyenleri 3 Eylül'de ağır şekilde suçlayan Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu'na Avrupa'dan hükümet düzeyinde günü gününe gelen çarpıcı bir yanıttır.

Şunlar da, Belçika'nın ünlü bir gazetesinin Türkiye-AB yakınlaşmasıyla ilgili yorumu:

"Türkiye hâlâ politikada ordunun ana rolü oynadığı bir devlettir. Avrupa Birliği'nin demokratik değerlerine saygı duymayan bir devlettir. Ve bu devlet bugün aşırı sağcı milliyetçilerin yer aldığı bir hükümet tarafından yönetilmektedir." (La Libre Belgique, 7 Eylül 1999)

Selçuk'un konuşmasının yarattığı "demokratikleşme" coşkusu sürerken Genelkurmay Başkanlığı'nın önceki gün yaptığı son açıklamadan sonra bu yorumun aksini kim ileri sürebilir?

Dışişleri Bakanı Cem mi?

Bu hafta yapacağı Brüksel ziyaretinde ne derse desin, buradan Türkiye'ye ne müjdelerle dönerse dönsün, asker kışlasına dönmedikçe, askerin dayattığı militarist anayasa yürürlükten kalkmadıkça kavşaktaki ışık sarıdan yeşile dönmeyecektir.

Eşek çıkartması
Özgür Bakış, 19 Eylül 1999

Avrupa'nın başkenti Brüksel, 12 Eylül pazar günü son yılların en ilginç ve unutulması zor gösterilerinden birine sahne oldu. Eşek soyu, yüzyıldır süren bir ayrılıktan sonra, resmi bir törenle yeniden kent yaşamında tarihsel yerini aldı.

Türk mahallesindeki Josaphat Parkı'nda düzenlenen "Eşek Bayramı", bir anlamda Schaerbeek Belediyesi'nin yıllardır küstürdüğü eşek soyuna karşı kendini affettirme operasyonuydu.

Yüzyıl önce Schaerbeek henüz Brüksel'in bağlık bahçelik bir kenar semtiyken sayıları insan sayısına eşit olan eşekler Yirminci Yüzyıl'daki hızlı kentleşmeyle birlikte yavaş yavaş ortadan kalkmış... Mahalle hâlâ "Eşekler Sitesi" diye anıldığı halde, koskoca mahallede eşek soyundan eşantiyon olarak sadece Josaphat Parkı'nın bir pavyonuna kapalı Siska adlı boz eşekçik kalmış...

İşte "Eşekler Sitesi" namının hakkını vermek ve eşek soyuna kendini affettirebilmek için Schaerbeek Belediyesi ilk kez bu yıl belediye sarayında büyük bir eşek sergisi açtı, bununla da yetinmeyip dünyanın dört bucağından eşekleri Brüksel'e davet etti, günlerce onları civardaki bir çiftlikte ağırladı.

Ve de 12 Eylül sabahı 70 santimlik cücesinden kadana endamlısına, bozundan karasına, beyazından alacalısına kadar yüzlerce eşeğin görkemli Brüksel "çıkartması" görülmeğe değerdi.

Başına eşek külahı geçirmiş Belediye Başkanı başta olmak üzere yüzlerce eşek bando mızıka eşliğinde Türk mahallelerinden geçtiler... Bazı eşekler şanına uygun olarak ön ayaklarını direyip kortejin ilerleyişini zaman zaman aksattılarsa da, aşka gelenlerin anırtıları boru ve trampet seslerine karışırken yüzlerce eşek halkın ve özellikle de çocukların sevgi gösterileri arasında Josaphat Parkı'na krallara layık bir giriş yaptılar.

Belediye Başkanı dünyanın dört bir yanından gelmiş eşeklerin ve Belçikalı'sıyla, Türk'üyle, Faslı'sıyla, İtalyan'ıyla, İspanyolu'yla parkı dolduran 30 binden fazla hemşehrisinin önünde eşek soyunu mahalle yaşamına tekrar katacağına, halkı eşek yetiştirmeye teşvik edeceğine ve Schaerbeek'i yeniden namına yakışır bir "Eşek Sitesi" yapacağına söz verdi.

Böylece eşek soyunun Brüksel çıkartması, tartışma götürmez bir zaferle sonuçlandı.

*

Ertesi gün, 13 Eylül tarihli Belçika gazeteleri, tarihi "eşek çıkartması"nın haberleriyle, röportajlarıyla doluydu.

Aynı 13 Eylül günü, Brüksel bir başka "çıkartma"ya sahne oldu. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, beraberinde kalabalık bir diplomat ve gazeteci ordusuyla Avrupa başkentine huruç eyledi.

Avrupa Birliği'yle ilişkilerin neredeyse sıfır düzeyine inmesinden dolayı âdeta işsiz güçsüz kalan Brüksel'deki Türk gazetecileri, bu çıkartmayı günlerce önceden öylesine abartmışlardı ki, sanki Cem hava alanına ayak basar basmaz Brüksel'de yer yerinden oynayacak, trafik allak bullak olacaktı; iki yıl önce AB'nin bekleme salonuna dahi kabul edilmeyip küstürülen Türkiye'ye kendini affettirebilmek için neredeyse hava alanından kent merkezine kadar kırmızı halılar döşenecekti. Ve de böyle bir ortamda Cem on beş ülkenin dışişleri bakanlarını karşısına dizip bir güzel haşlayacak, politiko-akademik bir "demokratikleşme" dersi verip hadlerini bildirecekti...

Bu telaştan olacak ki Türk gazeteleri Türk mahallesinde bir gün önceki "eşek çıkartması"nı izlemeye dahi vakit bulamadılar, eşeklerin tarihi zaferi Türk basınında tek satırla bile yer almadı.

*

21. yüzyılın "Türk yüzyılı" olacağı ilan edileli beri postallı basının özellikle Avrupa baskılarında çıkartma haberlerinden geçilmiyor. Birkaç milletvekili Kopenhag'a yarı

politik yarı turistik bir seyahat mi yapacak, "Türk milletvekillerinin Kopenhag çıkartması!"... Bilmem ne bakanı sıradan bir anlaşma bağlamak için Londra'ya mı gidiyor, "Bakanın Londra çıkartması!"... Ya da "Anadolu kaplanlarımız" pazar bulmak, ortak aramak için Amsterdam'a mı geliyor, "İşadamlarımızın Amsterdam çıkartması!"

Sanatçı çıkartması... Gazeteci çıkartması... Futbolcu çıkartması... Çıkan çıkana, çıkartan çıkartana...

"Küffarı çökertme" amaçlı bu çıkartmalar eskiden sadece kılıç kalkan ekiplerimizin, mehter takımlarımızın işiydi; barış, kardeşlik ve sevgiyi kutsamak için bir araya gelmiş insanlara bol bol savaş, düşmanlık ve korku salma gösterisi yapılırdı. Varsın, yüzyıllardır Avrupalı'nın ortak belleğine karabasan gibi işlemiş "Aman Türkler geliyor!" korkusu bir kez daha hortlatılsın!

Şimdilerde kılıç kalkan ekipleri, mehter takımları yine arada bir Avrupa metropollerinde boy gösteriyorsa da, akıncılığımız da çağa uymuş, "çıkartma" artık politikacılarımızın, işadamlarımızın, futbolcularımızın, sanatçılarımızın ve de pek bir "vatansever" gazetecilerimizin misyonu olmuştur.

Devlet destekli bu seferler genellikle uçakla yapıldığından "indirme" deyimini kullanmak dil açısından ve de askeri açıdan daha doğru da olsa, değişmez Osmanlı kafasında, biçimi ne olursa olsun, "çökertme" amaçlı operasyon için "çıkartma" daha uygundur.

*

İşte Cem'in 13 Eylül Brüksel çıkartması, çökertme amaçlı "çıkartma"ların en tarihsel olanlarından biriydi.

Ne ki, Belçika radyo ve televizyonlarında, gazete ve dergilerinde Türk diplomasisinin bu tarihi "çıkartma"sı, bir gün önceki "eşekler çıkartması" kadar dahi yer almadı, Belçikalılar Cem'in Brüksel'den geçtiğinin farkında bile olmadı.

Çünkü, eşeklerin Brüksel' yaşamına yeniden entregrasyonu, en ufak bir gazetecilik nosyonu olan kişi için bile önemli bir haberdi.

Ama bir dışişleri bakanı Avrupalı 15 meslekdaşının karşısında yeni bir şey söylemiyorsa, 1971 darbesinden beri temcit pilavı gibi tekrarlanan "demokratikleşmeyi siz dayattığınız için değil, kendimiz istediğimiz için gerçekleştireceğiz!" demagojisiyle yine göz boyacılık yapıyorsa, insan hakları konusunda, Kürt sorununun, Kıbrıs sorununun çözümü konusunda hiçbir yeni mesaj getirmiyorsa, elbette bu bir haber değildi.

Bunun haber olmayacağını da herhalde kıdemli bir gazeteci olan Cem'in herkesten daha iyi bilmesi gerekiyordu!

Hangi ters mantık?

Özgür Bakış, 26 Eylül 1999

"İspanya, Portekiz ve Yunanistan 1970'lerde tam demokratik değillerdi. Her üç ülke de askeri rejimden daha yeni kurtulmuşlardı. Demokrasileri Avrupa standartlarının gerisindeydi. Ayrıca ekonomileri de Avrupa'yla boy ölçüşecek koşullardan yoksundu.

"Avrupa o zaman ne yaptı?

"'İspanya, Portekiz ve Yunanistan önce demokrasi ve ekonomilerini adam etsinler, sonra kapımızı çalsınlar' demedi. Bunun yerine 'İçimize alalım, demokratikleşmelerine biz de yardımcı olalım' dedi. Yani arabayı atın önüne koşmadı. Adaylığı değil üyeliği koşullara bağladı. Ve tam üyelik koşullarını gerçekleştirmeleri için de bu ülkelere yardımcı olma yolunu seçti... Türkiye'ye ise tersi yapıldı. 'Şunu şunu yap da öyle gel!' dendi."

23 Eylül tarihli Milliyet'te "Öncelik, AB'nin ters mantığını değiştirmesidir!" başlığıyla yayınlanan bu satırlar, Hasan Cemal'e ait. Kişisel bir yorum olmanın ötesinde, maalesef ülkemizde Türkiye-Avrupa ilişkilerine genel bir bakış açısını ifade ediyor. Asker ya da sivil tüm yöneticilerin, parti liderlerinin hemen hepsinin, kamuoyu oluşturanların büyük çoğun-

luğunun, hattâ ve hattâ demokratik haklar mücadelesine özveriyle katkıda bulunanların bir kısmının zaman zaman Avrupa'ya düşmanlık düzeyine varan tutumlarının ardında yalana ya da en azından eksik ve yanlış bilgilenmeye dayanan bu "nalıncı keseri" yorum yatıyor.

Evet, İspanya, Portekiz ve Yunanistan 1970'lerin başlarında bırakın "tam demokratik" olmayı, hiç de "demokratik" değillerdi.

Tıpkı Türkiye gibi, her üç ülke de militarist-faşist yönetimlerin çizmesi altındaydı.

Bırakın o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na "aday" olmayı, daha etkisiz ve sadece insan haklarını savunmakla yükümlü bir kurum niteliğinde olan Avrupa Konseyi'nin bile üyesi değillerdi.

Franko İspanya'sının ve Salazar Portekiz'inin zaten oldum olası herhangi bir Avrupa kurumunda yeralabileceği düşünülmemişti. Türkiye gibi Avrupa Konseyi'nin ikinci kuşak üyeleri arasında yeralan Yunanistan da, Albaylar darbesi yüzünden 12 Aralık 1969'da Avrupa Konseyi'nden dışlanmıştı.

70'li yılların başlarında, sürgündeki İspanyol, Portekiz ve Yunan komünistleri, demokratları Brüksel ve Strasburg'taki AET ve Avrupa Konseyi kurumlarında onur konuğu olarak ağırlanır, kendilerine en geniş destek verilirken, Franco'nun, Salazar'ın, Papadopulos'un temsilcileri bu kurumların önünden bile geçememek zilletine mahkumdular.

Türkiye ise 1971'de, Albaylar Cuntası'ndan esinlenen 12 Mart Cuntası'nın diktası altına sürüklendiğinde, "mavili umut" Ecevit'in verdiği geleceğe yönelik güvenceler sayesinde Avrupa Konseyi'ndeki koltuğunu koruyabilmişti. Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na "ortak üyelik" statüsü de bu nedenle hiçbir şekilde tartışma konusu edilmemişti.

Doğrudur, 1970'lerin ikinci yarısında İspanya, Portekiz ve Yunanistan önce Avrupa Konseyi'ne, ardından da Avrupa Topluluğu'na büyük bir coşkuyla kabul edildiler. Ama bu da

hemen olup bitmedi. Demokratikleşme sürecinin gelişmesine paralel bir tempoyla gerçekleşti.

Avrupa Konseyi, önce Yunanistan'ı, Albaylar Cuntası devrildikten sonra, 28 Kasım 1974'te yeniden bağrına bastı. Portekiz'i faşist rejim yıkıldıktan iki yıl sonra, 22 Eylül 1976'da, ïspanya'yı ise tam üç yıl sonra 24 Kasım 1977'de ilk kez üyeliğe kabul etti. Ancak bundan sonradır ki, her üç ülkenin Avrupa Topluluğu'na adaylık süreçleri başlatıldı. AB'ye tam üye olabilmek için Yunanistan'ın faşist rejim devrildikten sonra 1981'e kadar tam yedi yıl, İspanya ve Portekiz'in ise 1986'ya kadar tam 12 yıl beklemeleri gerekti.

1974 siyasal depremlerinin coşku ve heyecanını Avrupa başkenti Brüksel'de birlikte anti-faşist mücadele verdiğimiz İspanyol, Portekizli ve Yunan siyasal sürgünleriyle birlikte yaşadık.

Her üç ülkede de dikta rejimleri çöker çökmez, komünistinden anarşistine, liberalinden dincisine kadar tüm rejim muhaliflerine ülke kapıları sonuna kadar açıldı. Hemen ertesi günü uçağa atlayıp ülkeye dönenler zindanlara atılmadı. Zindana atılmak söyle dursun, onyıllardır yeraltında ve sürgünde mücadele veren komünist partileri derhal ülkenin siyasal yaşamına ve demokrasiyi kurma savaşımına ortak edildi. Sömürgeci Portekiz, askerlerini hemen tüm sömürgelerinden çekti, o ülkrlerin halklarının kendi yazgılarını kendierinin belirlemesine olanak tanıdı.

Yunanistan'da muhafazakâr Karamanlis ve de sosyal demokrat Papandreu, Portekiz'de asker kökenli Eanes ve de sosyal demokrat Soarez, İspanya'da ise aristokrat Kral Juan Carlos ve de sosyal demokrat Gonzales "Avrupalılaşma"yı kurallarına göre oynayarak yüksek kalibre siyasal liderler olduklarını sadece Avrupa'ya değil, tüm dünyaya kanıtladılar.

Türkiye'de ise 30 yıl öncesinde olduğu gibi 30 yıldır da her kim resmi ideolojiye ters düşüyorsa, Kemalist-militarist devlet'e "kul" olmayı kabullenmiyorsa, vatandaş onuruna saygı istiyorsa, dışlanıyor, aşağılanıyor, süründürülüyor.

1974'ten sonra Yunanistan, İspanya ve Portekiz hızla demokratikleşirken, Türkiye Demirel ve Ecevit politikacıların elinde önce ekonomik ve siyasal bunalıma, onun sonucu olarak da 1980'de ikinci bir askeri darbeye sürüklendi. AB'ye üyelik süreci otomatikman askıya alındı.

Aynı politikacılar, bir süre "mağdur" oynadıktan sonra 90'lı yıllarda "emanetçi"lerini devreden çıkartıp ülkenin başına yeniden tebelleş oldular. Militarizmin emrinde, Türkiye'yi, 70'lerdekinden daha da geri bir anayasayla, daha baskıcı yasalarla ve daha aleni şekilde MGK buyruklarıyla yönetmeye devam ediyorlar. Ediyorlar ve kirli saltanatlarını gelecekte bir yedi yıl daha sürdürmek için yeni yeni senaryolar tezgahlıyorlar.

Ve bu siyasal ekolün sol'dan devşirdiği bir dışişleri bakanı, New York'ta esip gürlüyor: "AB'nin Türkiye'ye ön koşul sürmeye hakkı yok!"

Türkiye adaylık sürecine girmelidir, ama Avrupa Birliği sakın ola MGK direktiflerini tartışma konusu etmemelidir.

Astığı astık kestiği kestik DGM'lere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi dahi karşı çıkamamalıdır. Kıbrıs ve Kürt sorunlarınınsa zinhar lafı dahi edilmemelidir.

İşte bu da, postallı basının savunduğu mantık! Evet öncelik ters bir mantığın değişmesidir, ama hangi mantığın?

Mahcup Enternasyonalizm!

Özgür Bakış, 10 Ekim 1999

Uyan artık uykundan uyan
Uyan esirler dünyası

Çevirisi ne denli aslına uygundur, asla araştırmadım. Daha doğrusu araştırmak da istemedim. Çünkü bizim kuşak onu ilk kez, özel sohbetlerde eski tüfek büyüklerinden bu Türkçe sözleriyle öğrenmiş, meydanlarda değilse bile, yoldaş

toplantılarında, dost meclislerinde onunla duygulanmış, onunla iman tazelemişti.

Enternasyonal... O sadece 1871 Paris komünarlarının değil, 20. yüzyılın ilk yarısına farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda biçim ve yön veren büyük devrimlerin ortak sesi. Sadece Fransızcada değil, Rusçada da, Çincede de, İspanyolcada da, diğer tüm dillerde de hep aynı coşkuyla, aynı isyan duygularıyla söylenmiş.

Yıkalım bu köhne düzeni
Biz başka âlem isteriz

Onu bir kitle toplantısında özgün dilinden, Fransızcadan ilk kez 1974 yılında Paris'teki L'Humanité şenliğinde dinlediğimi anımsıyorum. Rusçasını 1976'da Moskova'da... Ama Enternasyonal'i gerçekten enternasyonal olarak, bir dil ve renk cümbüşü içinde dinlediğim 1972 yılbaşı gecesinin anılarımda özel bir yeri var.

Duvar'ın ikiye böldüğü Berlin'in Batı yakasında, kaçak kaldığımız bir üniversite yurdundayız. Deniz'lerin idam kararı çıkmış. Direniş kampanyası için Paris'e geçeceğiz. Bu bakımdan yılbaşı gecesi, aynı zamanda, Türkü, Kürtü, Brezilyalısı, Uruguaylısı, Yunanlısı, Vietnamlısı, Japonu, Filistinlisi, Afrikalısıyla kendilerinden birkaç aydır büyük dayanışma gördüğümüz dostlarımızla vedalaşma gecesi.

Saat 12'yi vurduğunda Berlin'in batısından da doğusundan da aynı anda füze gibi yükselen havai fişekler Duvar'ı aşarak gökyüzünde harmanlanıyor. Bulunduğumuz salonda herkes birbiriyle kucaklaşarak yeni yılın girişini kutlarken Eugène Pottier'nin ünlü dizelerinin Almancası salonda birden bir volkan gibi patlıyor:

Bu kavga en sonuncu
kavgamızdır artık

Sonra birden gökyüzünde harmanlanan havai fişekler gibi İspanyolca, Portekizce, Japonca, Arapça, Swahili, Yunanca, Türkçe karışımıyla Enternasyonal tam bir insanlık

senfonisine dönüşüyor. Çoğumuz gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Hem sevinç hem de hüzün gözyaşları. Geldiğimiz ülkelerin çoğunda faşizm egemen. O topraklarda bırakın Enternasyonal'i, kendi ana dilinde yanık türkü dahi söylenemiyor. O topraklarda insanlar işkenceden geçiriliyor, köyler basılıyor, devrimciler idam sehpalarının gölgesinde gün sayıyor.

Cellatların döktükleri kan
Bir gün kendilerini boğacak

*

28 yıl sonra, geçen akşam, Türkiye'den haftada bir toplu gelen Özgür Bakış'ları tarıyorum. Gerçi bir süredir Özgür Bakış'ı da tüm gazeteler gibi her sabah gün ışımadan Internet'te günü gününe izliyebiliyorum ama, gazeteciliğe antimuvanlı kurşun buharını ciğerlerine çekerek başlamış, yıllarca mürekkep kokusunu Bafra'sının dumanına katık etmiş bir gazeteci için, gazeteyi cam perdenin ardından değil, buram buram mürekkep kokan üçüncü hamur kağıttan okumanın keyfi bambaşka.

Dünyada olup bitenleri kaçırmamak için de açık televizyonda kanaldan kanala zaplıyoruz. Sıradan haberler... Özgür Bakış'ta tam da Ankara Cezaevi katliamının ayrıntılarına dalmışım ki, Belçika kanalından Fransızcası yükselen o çok tanıdığım dizeler beni kendime getiriyor:

Tanrı paşa bey ağa sultan
Nasıl bizleri kurtarır

Gazeteyi bir yana bırakıp ekrana bakıyorum. Dört kişi, üçü erkek biri dişi... Yumruklar sıkılı kollarını yarım yamalak kaldırmışlar havaya... Suratlarında iğreti bir sırıtma. Bir salondan yükselen Enternasyonal'e yasak savarcasına eşlik etmeye çabalıyorlar. Bunlar, Belçika Frankofon Sosyalist Partisi'nin başkan adayları.

Tüm 2. Enternasyonal partileri gibi, bu parti de nerdeyse yüzyıldır "devrimci sosyalizm"i bir yana bırakmış, "yöne-

timci sosyalizm" aldatmasıyla kapitalist sistemin işbirlikçisi, giderek ayrılmaz parçası haline gelmiş. Yıllarca Hristiyan partilerle ortak olarak Kongo'nun sömürülmesini yönetmiş, ABD çıkarlarını savunmak için NATO'nun kuruluşunda başı çekmiş, Cumhuriyetçiliği Kral Baudouin'e biat edeli beri rafa kaldırmış. "Köhne düzeni yıkmak"tan o denli uzaklar ki, son on yılda silah tekellerinden milyonlarca dolar rüşvet aldıkları, devletin paralarını naylon kurumlar kurup iç ettikleri belgeleneli iki yıl bile geçmedi. Bizzat parti genel başkanı Yüce Divan'da mahkum edildi.

Kral'ın sosyalistleri hâlâ her parti toplantısında, her 1 Mayıs'ta, sırf folklor olsun diye bu dizeleri papağan gibi tekrarlarken herhalde o sözleri yazan Eugène Pottier'nin de, besteleyen Pierre Degeyter'in de, Paris komünarlarının da, Rus ve Çin devrimcilerinin de kemikleri sızlıyor.

*

Sonra yine Türkiye'ye, Özgür Bakış'a dönüyorum.

Sosyalist Enternasyonal'in Türkiye şubesi CHP, hâlâ, yıllarca Demirel'le, Çiller'le işbirliği halinde halka ihanetinin yarattığı krizler içinde debeleniyor.

Sosyalist Enternasyonal'in eski "has adamı" Ecevit, ABD'de patron tarafından sırtı sıvazlandıktan, IMF ve Dünya Bankası tarafından vaftiz edildikten sonra kapitalizmin, Yeni Dünya Düzeni'nin daha bir hırslı kahyası... Hapislerde devletin katlettiği siyasilere küfrediyor. Kürt sorununu inkar ediyor.

Ve de Türkiye'ye dönüşünde hızını alamayıp Kürt sorununa siyasal çözüm isteyen Avrupa'ya meydan okuyor: "Bizi AB'ye almıyorlar, çünkü biz Müslümanız! Çünkü Batı Avrupa ırkçı!"

Bozkurtlarla kolkola Kürt'ü ezmeğe devam etmek, barış isteyenleri zindana attırmak ırkçılık değil, ırkçı bir rejimi AB'ye almamak ırkçılık!

Bizim devşirme "sosyalist enternasyonalciler" zaten hiçbir zaman enternasyonalist olmadılar. Ne Marx'ın adını an-

dılar, ne de toplantılarda Enternasyonal söylediler... Aksine, Marx'ın adını ananların, Enternasyonal söyleyenlerin katledilmesine, zindanlara atılmasına seyirci kaldılar, hattâ iktidardayken bu zulme bizzat ortak oldular. İşçi'yi sömürmek mi, Kürt'ü ezmek mi? Sağdan da daha azgın çıktılar.

Evet, Sosyalist Enternasyonal... Mahçup Enternasyonalist!

Ama Ecevit ve takımı Kıbrıs fütuhatından beri açıkça anti-Enternasyonalist, hem de şimdilerde Türkeş'e bile rahmet okutacak denli ultra-nasyonalist!

Haydi biraz mertlik!

Özgür Bakış, 17 Ekim 1999

Özgürlük ve barış düşmanlarının yıllardır binbir yalan ve dolanla yükselttikleri kumdan bir şato daha yıkıldı. Takke düştü, kel göründü. Gerçeğin saati vurdu. El mi yaman, bey mi yaman, hodri meydan!

Evet, daha bir hafta önce Başbakan Ecevit'in "ırkçılık"la suçladığı Avrupa Birliği"nin en üst yürütme organı Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin de "üyeliğe aday" ülkeler listesine alınmasını önermekle, Ecevit ve kafadarlarına "kem söz sahibine aittir!" demiş oldu.

Kuşkusuz, insan haklarına saygı, Kürt ve Kıbrıs sorunlarına barışçıl çözüm gibi konularda Ankara tarafından elle tutulur hiçbir gayret gösterilmemesine rağmen birlik kapısının Türkiye'ye aralanmasında, yeni Avrupa Komisyonu'na egemen olan Roma rüzgarının büyük etkisi var.

AET'nin beşiği olan Roma, ta başından beri, Avrupa Birliği'nin tüm kıta ülkelerinin katılımıyla olabildiğince genişletilmesi tezini savunmuştur. Özellikle İtalyan komünistleri, 70'li yıllarda, sermaye Avrupası'nın bir "Halklar Avrupası"na dönüşmesi için faşist yönetimler altındaki Yunanistan, İspanya, Portekiz ve Türkiye'nin de bir an önce demokratik-

leştirilerek birliğe dahil edilmesi mücadelesinde başı çekmiştir.

Yunanistan, İspanya ve Portekiz demokratikleşme süreçlerini başarıyla tamamlayıp birliğe dahil olurken, Türkiye'nin modası geçmiş ve posası çıkmış sivil-asker oligarşisi bizim açımızdan bu süreci baltalamak için elinden geleni ardına koymamıştır.

Örneğin, Gümrük Birliği... Üç yıl önce, henüz diğer 12 ülke AB'nin bekleme odasına dahi alınmamışken, tüm eksiklerine ve günahlarına rağmen Türkiye'nin üyelik yolunda bir adım daha atması sağlanmıştır. Öyle ki, Gümrük Birliği Avrupa Parlamentosu'nda onaylandıktan sonra Türk medyası "Artık Avrupalıyız!" diye manşetler atmış, "Avrupalı olmanın nimetleri"ni günlerce ballandıra ballandıra sayıp dökmüştür.

Postallı medyanın amigoları, Brüksel ve Strasbourg'taki AB kurumları kulislerinde "Avrupalıdan çok Avrupalı" kesilerek İngiliz, Fransız, Alman gazetecilerine yukarıdan bakmaya, üst perdeden ahkam keserek "demokrasi" dersleri vermeğe başlamıştır.

Siyasiler ve bürokratlar da "Avrupalı" olduklarını simgelemek için bıyıkları kazıtmış, en pahalı butiklerden marka kostümler ve gözlüklerle donanmıştır.

Evet, bıyıklar kazınmış, ama işkence, hapis, yargısız infaz, Kürt kimliğini inkar ve azınlıklara baskının kökü bir türlü kazınamamıştır. Avrupalı olmanın temel koşulu "demokratikleşme", "insan hakları" hiçe sayılmıştır.

Türkiye Lüksemburg'ta "aday ülkeler" listesinden dışlanmışsa, Avrupa'nın "ırkçılığı"ndan değil, Demirel'lerin, Çiller'lerin, Karadayı'ların, Baykal'ların, Yılmaz'ların, Çevik Bir'lerin, Ecevit'lerin ve Kıvrıkoğlu'ların ırkçılığındandır!

Bugün Avrupa son bir gayretle kapılarını Ankara'ya aralıyorsa, bu tarihsel son şanstır. Bu şansın değerlendirilmesi, Türkiye'nin siyasal ve sosyal sisteminde köklü değişimlerin yıldırım hızıyla ve geriye dönüşü olmayacak şekilde gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Adaylığın kesin karara bağlanacağı Aralık zirvesine kadar göz boyayıcı kozmetik gösteriler yeterli değildir. Örneğin Ankara'da toplanan ve ilk kez IHD, Mazlum-Der ve TIHV gibi sivil toplum örgütlerinin de katıldığı "İnsan Hakları Zirvesi"nde dile getirilen istemler gerekli anayasa ve yasa değişiklikleriyle derhal gerçekliğe dönüştürülmelidir.

Milli Güvenlik Kurulu'nun diktasına son verilmeli, Türkiye'nin sorunlarına sanayici-asker kompleksinin dayattığı militarist yöntemlerle değil, halkın gerçek temsilcilerinin özgür iradesiyle ve demokratik yöntemlerle çözüm aranmalıdır.

Cumhurbaşkanı Demirel, azınlık haklarıyla ilgili olarak geçen gün Kosova'da söylediği sözleri, Türkiye'ye dönüşünde, "'Kosova" kelimesinin yerine "Türkiye", "Türk" kelimesinin yerine "Kürt" kelimesini, koyarak aynen tekrarlayabilmelidir:

"Türkiye'de çok değişik etnik gruplara mensup insanlar var. Bu insanların Türkiye'nin geleceğinde tümüyle hak sahibi, hisse sahibi olması lazım... Kürt azınlık kendi haklarına sahip çıkmalı, haklarına kavuşabilmek için birlik ve beraberlik içinde hareket etmelidir. Türkiye'nin [Avrupa Birliği'nde] nihai statüsüne ilişkin müzakereler başladığında, Kürt toplumu da hakkaniyet ilkesi çerçevesinde bu süreçte temsil edilmelidir.

"Kürtçe eğitime önem vermeniz, kültürünüze sahip çıkmanız, kendi basın-yayın organlarınızı koruyarak sayılarını arttırmaya çalışmanız, varlığınızı sürdürmenin vazgeçilmezleridir."

*

"Kendim için bir şey istiyorsam namerdim" demekle övünen Demirel, Kosova'da Türk halkı için söylediği sözleri Türkiye'de Kürt halkı için söyleyebilmek mertliğini göstermelidir.

Bir hafta önce Avrupa'yı "ırkçı" diye suçlayan Ecevit, Avrupa Komisyonu'nun açıklamasıyla hakettiği cevabı aldıktan sonra, kendisinin de ırkçı olmadığını Avrupa'ya kanıtlayabilmek için Kürt sorununa, İngiltere'nin Kuzey İrlanda, İs-

panya'nın Bask ve Katalan sorunlarına baktıkları gibi bakabilmek uygarlığını göstermelidir.

Tabii tüm bunları yapabilmek için Demirel de, Ecevit de dahil, ülkenin tüm seçilmiş yöneticileri kendilerini bir an önce "asker vesayeti"nden ve "kürt etkisi"nden kurtarmalı, halkın sesine kulak vermelidir.

İdam sehpaları tarihin çöplüğüne atılıp zindanlar boşaltılarak bu ülkenin tüm insanlarının, etnik kökeni, dili ve inancı ne olursa olsun, Türkiye'nin Avrupa Birliği hedefine yönelik yeni arayış sürecinde söz ve hattâ karar sahibi olması sağlanmalıdır.

Sözün özü:

Artık herkes tercihini açık seçik yapmalıdır. Militarizmden, ırkçılıktan, tepeden inmecilikten bir türlü vazgeçemeyenler varsa, ister cumhurbaşkanı, ister başbakan, ister başkomutan olsun, bugünden Avrupa katarını terketmeli, halklarımızın demokrasiye yürüyüşünde ayakbağı olmamalıdır.

Yoksa bugün yarım yamalak aralanan kapı yüzümüze bir daha hiç açılmayacak şekilde kapanacaktır. O zaman da kimse suçu "Avrupa ırkçılığı"nda aramamalıdır.

Duvar'ın ötesi

Yazın, 20 Ekim 1999

13 Ağustos 1961'de çalıştığım gazetenin teleksine Berlin'de duvar dikilmeye başladığı haberleri düştüğünde İzmir'de hava gerçekten kurşun gibi ağırdı.

1960 darbesinin eseri olan yeni anayasa halkoylamasından geçmiş, kapatılan DP'nin yerine yeni partiler kurulmuş, Türkiye darbe sonrası ilk seçime hazırlanıyordu. Ama, DP'nin kalelerinden biri olarak bilinen Ege'nin en büyük kenti İzmir, gergin ve endişeli, Menderes ve arkadaşları hakkında verilecek hükmü bekliyordu.

Evlerde, kahvelerde, hattâ içkili eğlence yerlerinde konuşulan, tartışılan tek konuydu bu: Asacaklar mı asmayacaklar mı?

DP'nin mirasını paylaşmaya çalışan Adalet Partisi'nin ve Yeni Türkiye Partisi'nin seçim kampanyalarında, açık seçik söylenemese de, işlenen ana konu buydu.

CHP ise, DP'nin asker tarafından kapattırılmasından sonra meydanın kendisine kaldığından, DP liderleri asılsa da asılmasa da tek başına iktidara geleceğinden emin, koltuk paylaşım hesaplarındaydı.

Türkiye'nin CHP kadar eski tek siyasal partisi TKP ise zaten ortalarda yoktu.

Sol cenahta 12 sendikacı tarafından Türkiye İşçi Partisi kurulmuştu ama hemen bastıran seçimlerde kimse varlığının farkında bile değildi. Parti yöneticilerinin de o sırada Türkiye siyasetine işçi sınıfı adına ağırlık koyma gibi bir gayreti yoktu. O kadar ki, kurucular arasına bir MİT ajanının emrivaki yaparak sızmasını dahi sineye çekmişler, 15 Ekim'de yapılacak genel seçimlerde de parti genel başkanı Avni Erakalan'ın sağcı YTP listesinden aday olmasına bile karşı çıkmamışlardı.

Uluslararası komünist hareketten gelen haberler ise pek iç açıcı değildi.

Gerçi geçen birkaç ay içinde iki önemli olay, emperyalizmin "yenilmezliği ve geçilmezliği" efsanesine büyük darbe vurmuştu.

12 Nisan 1961'de Sovyetler ilk kez bir insana, Yuri Gagarin'e, Vostok'la dünya çevresinde 89 dakika tur attırarak uzay araştırmaları konusunda ABD'yi iyiden iyiye geri bırakmışlardı.

Beş gün sonra da, 17 Nisan'da, genç Küba Devrimi, CIA'nın desteğiyle Domuzlar Körfezi'ne çıkartma yapan paralı askerleri ezerek ABD saldırganlığına karşı büyük bir zafer kazanmıştı.

Ne ki, bu başarılar Kasım 1960 Moskova Zirvesi'nde bel-

gelenen Sovyet-Çin çatışmasının giderek daha da büyümesini ve diğer sosyalist ülkeleri de etkilemesini önleyemiyordu.

Nitekim Arnavutluk lideri Enver Hoca 18 Mart'ta Moskova'daki Varşova Paktı zirvesine katılmayı reddediyor, misilleme olarak da Sovyetler 26 Nisan'da Arnavutluk'la her türlü işbirliğine son vererek bu ülkedeki teknisyenlerini geri çekiyordu.

Uluslararası komünist hareketteki bu ayrışmalar, yıllardır örgütsüz de olsa işçi sınıfı ideolojisine bağlı kalmış eski kuşak komünistlerde zaman zaman depresyona varan etkiler yaratırken, henüz siyasal örgütlenme deneyinden geçmemiş, Komintern disiplinini yaşamamış, ama sosyalizmin kuruluşunu görmek için herşeyini feda etmeye hazır bizim kuşak gençleri bir dizi soruyla karşı karşıya bırakıyordu.

Yabancı dil sökebilenler, bu soruların cevabını Moskova ya da Pekin radyolarının yayınlarında, ya da yasaklara rağmen Türkiye'ye ulaşabilmiş Avrupa sol gazete ve dergilerinde arıyor, okuduklarını diğerlerine aktarıyor, ama kimse tatmin edici bir cevap bulamıyordu.

*

Berlin Duvarı işte bu ortamda yükseldi.

Bu, dünyanın dört bir yanında insanlığın sefaletten ve esaretten kurtuluşunu sosyalizmde arayan, kalıcı özgürlüğün ancak sosyalizmin ve giderek komünizmin kurulmasıyla gerçekleşebileceğine inanan milyonlara, Kruşçef ve Ulbricht'in zehirli armağanıydı.

SSCB ve Varşova Paktı üyesi diğer ülkelere göre ise, Batı dünyasının sosyalist sisteme karşı yıllardır devam eden ve son zamanlarda daha da yoğunlaşan ekonomik, siyasal ve hattâ askeri komplolarını önleyebilmek için "duvar" dikmekten başka çare kalmamıştı.

Bu sav ne denli geçerli olursa olsun, pratikte duvar, milyonlarca Alman'ın temel hak ve özgürlüklerini sınırlıyor, sadece bir kenti ve o kentte yaşayan aileleri değil, tüm Alman ülkesini, hattâ Avrupa kıtasını fizik olarak ikiye bölüyordu.

Emperyalizmin beş kıtada ördüğü binlerce maddi ve manevi duvar, Batı medyasının Berlin Duvarı'na karşı açtığı yoğun propaganda kampanyası sonunda, ikinci plana düşmüş, hattâ görülmez, anımsanmaz olmuştu.

Duvar, tel örgüleriyle, miradorlarıyla, kurt köpekleriyle, kaçarken arkadan kurşunlananların, ayrı düştüğü yakınlarına gözyaşı dökenlerin fotoğraflarıyla artık dünyada zulmün ve esaretin tek sembolü olarak yükseliyordu.

Moskova duruşmaları ve kitlesel tasfiyelerle sarsılan itibarını İkinci Dünya Savaşı'nda Kızıl Ordu'nun zaferleriyle, savaş sonrası dünyanın dört bir yanında gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin ABD emperyalizmine karşı sosyalist sistemin yanında saf tutmasıyla, uzayın fethi alanında kaydettiği başarılarla yeniden kazanan Sovyetler Birliği için, Berlin Duvarı'nın dikilmesi, yeniden geriye dönüşün, nihai çöküşün, "son"un başlangıcıydı.

Türkiye gibi "sosyalizm"in hâlâ tabu, sosyalizmi savunmanın ise hâlâ suç olduğu ülkelerde, sosyalist örgütlenmeyi başlatmak, sosyalist örgüte katılmak kararlılığını ve yürekliliğini gösterebilenler için artık "duvarlı sosyalizm"i referans almak mümkün değildi.

Eğer 1962 Şubat'ında Aybar'ın genel başkanlığa getirilmesinden sonra Türkiye'de sosyalist hareketi örgütleme sorumluluğunu üstlenen *Türkiye İşçi Partisi* Sovyetler Birliği'ne mesafeli durduysa, bu sadece yeni partinin devlet baskı ve komplolarına karşı güvenliğini sağlama endişesinden değil, aynı zamanda ve hattâ daha da fazla "duvar"a duyulan tepkiden kaynaklanıyordu.

O tarihlerde Türkiye sosyal ve siyasal dinamiğinde hiçbir varlık gösteremeyen *Türkiye Komünist Partisi*'nin dramı da, sadece Türkiye gerçeğinden kopuk bir avuç "konspirasyon ustası"nın elinde Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin, hattâ Sovyet güvenlik servislerinin Türkiye masası gibi çalışması değil, aynı zamanda bu çirkin sembolün, yani "duvar"ın doğu yakasında üstlenmiş olmasıydı.

Duvar'ı, dikilişinden tam on yıl sonra, 12 Mart darbesinden ardından Avrupa'ya çıktığımızda, galiba yine sıcak bir Ağustos günüydü, yakından gördüm.

İsveç'te cuntaya karşı İngilizce bildiriler, afişler hazırlamış, Avrupa'daki direniş kampanyasına katılmak üzere trenle Doğu Almanya üzerinden Batı'ya geçiyorduk.

Tren Berlin'e yaklaşırken kurt köpekleriyle vagona dolan DDR polisleri kompartımanların çöp kutularına, tavan aralarına kadar her tarafı didik didik ettikten sonra valizlerimizi boşalttırdılar. Çeşitli dillerdeki bildirileri bulunca, hemen takviye kuvvet isteyip bizleri sorguya aldılar. Türkiye'de neler olup bittiğinden, belki de Türkiye'nin neyin nesi olduğundan dahi haberleri yoktu.

Polislerle anlaşamayınca, bir "siyasal komiser" devreye girdi. İngilizce de bildiği için bildirilerin anti-faşist niteliğini kabul etti. Ama yine de, "Siz en iyisi bunları Doğu Berlin'e falan indirmeyin, doğrudan Batı'ya götürün, oradan dağıtın," diyerek yakamızı bıraktı.

Kafamızı Berlin Duvarı'na ikinci kez vurmamız birkaç ay sonra oldu. Berlin'de Sovyetler Birliği (SB) ve Demokratik Alman Cumhuriyeti (DDR) sempatizanı bir arkadaş, "Sizin başınıza gelen herhalde bir aksi tesadüftür. Ama bildirileri Almanca hazırlarsak mutlaka daha anlayışlı davranırlar. En azından bildirileri diğer sosyalist ülkelere Doğu Berlin'den yollarsak yerlerine daha çabuk ulaşır," diyordu. öyle de yaptık, bildirileri Doğu'ya geçirme ve oradan postalama işini de aynı arkadaş üstlendi.

Ne ki akşam geri döndüğünde alı al, moru mor, DDR'e de, Sovyetler Birliği'ne de, söylemediğini bırakmıyordu.

Bildirileri postalamak için postaneye gittiğinde, şöyle bir bakmışlar, Almanca metin çok açık ve seçik olduğu halde, "kabul edebilmemiz için gidin İçişleri Bakanlığı'ndan yazılı izin alın," demişler.

Arkadaşımız imanını sağlam tutup anlayışlı davranarak İçişleri Başkanlığı'na gitmiş, orada masadan masaya birkaç

saat oyalandıktan sonra, "Bu iş sosyalist âlemin Türkiye'yle ilişkilerini ilgilendirdiğinden, önce Dışişleri Bakanlığı'ndan izin alın, öyle gelin," demişler.

Bir öğleden sonrayı da Dışişleri Bakanlığı'nın labirentlerinde geçirdikten sonra, arkadaşımıza, birkaç ay önce bize polisin verdiği cevap verilmiş: "Evet, bu bildirilerde sakıncalı bir şey yok, ama siz yine de bunları Batı'dan postalayın. Hem de daha çabuk gider!"

*

O gün SB ve DDR Duvar'ın batı yakasında Türkiyeli bir sempatizan yitirmişti.

Duvar'ın doğu yakasında üstlenen TKP ise, uzun süre sessiz sedasız kaldıktan sonra, 12 Mart Darbesi'nin tüm sol güçleri ezmesinin yarattığı boşluktan yararlanarak önce Avrupa'daki Türkiyeli göçmen kitlesi içinde, daha sonra doğrudan Türkiye'de örgütlenmeye başladı. Bazı sendikalarda ve demokratik kitle örgütlerinde de "uluslararası sosyalist sistem"in olanaklarını kullanarak ve kendi otoritesine biat etmeyenleri tasfiye ettirerek belli bir ağırlık kazandı.

Ancak TKP ne kadar kitleselleşirse kitleselleşin, genel sekreterleri, yöneticileri, siyasetleri, strateji ve taktikleri hep duvarın doğu yakasında bir avuç "konspirasyon ustası" tarafından, hattâ o konspiratörlerin her bakımdan bağımlı oldukları "duvar ötesi" güçler tarafından belirlendi.

TKP'nin "duvar ötesi"nde üslenen yayın organlarının, *Bizim Radyo, TKP'nin Sesi Radyosu, Atılım Gazetesi, Yeni Çağ Dergisi*'nin 70'li yıllarda başlıca misyonu, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin görüşlerini yaymak, Türkiye gerçeklerini Sovyet dış siyaset çıkarları açısından analiz etmekti.

Türkiye'de TKP'den bağımsız gelişen her türlü yeni sol örgütlenme, bu örgütlenmelerin yöneticileri, sonradan TKP'ye teslim olacak TİP ve TSİP liderleri de dahil, "uluslararası komünist hareket" adına binbir iftirayla karalanıyor, "hain" ve "ajan" ilan ediliyordu.

Sovyetler Birliği'nin günlük dış siyaset çıkarları 12 Eylül Darbesi'ne karşı tavır almamayı gerektirdiğinde, gerek "duvar ötesi" konspiratörler, gerekse Türkiye'den kaçıp Avrupa'da onların disiplinine teslim olanlar, yıllarca 12 Eylül Cuntası'na "faşist" nitelemesini konduramadılar, cunta içinde "gerçekçi çizgi"nin temsilcisi diye tanımladıkları Kenan Evren'in fotoğraflarını "Türk-Sovyet Dostluğu" adına gazetelerinin birinci sayfalarında Brejnev'in fotoğrafıyla yanyana yayınladılar.

Faşist diktatöre Bulgaristan ziyareti sırasında Todor Jivkov tarafından "Büyük Balkan Yıldızı" verilmesini alkışladılar.

Cunta'ya "faşist" diyenleri, hattâ Evren'in böylesine yüceltilmesini eleştirenleri, yine "uluslararası komünist hareket" adına barış ve Sovyet düşmanlığıyla suçlayarak küfürler yağdırdılar.

Yine "duvar ötesi" pazarlıklar sonucu, TİP'in "faşist cunta"ya karşı tüm devrimci ve demokrat güçlerin birliğini savunan Avrupa sorumlularını, bizzat TİP yöneticilerinin eliyle tasğye ettirdiler.

TİP Genel Başkanı Behice Boran, partinin Avrupa yöneticilerini tasfiye ederken Haziran 1991'de yayınladığı bir genelgede şunları yazabiliyordu:

"Cunta'ya karşı olmak, Cunta'ya karşı mücadelede eylem birliği, cephe birliği için ilk şartsa da, *yeterli şart* değildir. Maocularla, Sovyetler Birliği'ni, sosyalist ülkeler topluluğunu revizyonizm vb. ile suçlayanlarla, sınıfsal mücadelenin yerine bireysel terörizmi koyanlarla birlik olunmaz!"

TKP'nin Merkez Komitesi organı *Atılım* da, 1 Temmuz 1981 tarihli 7(91). sayısında cunta'yı SBKP'nin direktifleri doğrultusunda değerlendirmeyenleri tasfiye eden Boran'ı şöyle alkışlıyordu:

"SBKP 26. Kongresi dünya barışını korumanın her şeyin üstünde olduğunu belirtti, ve tüm kardeş partileri bu yöndeki çabalarını birleştirmeye çağırdı. Bugünkü tehlikeler karşısında, ülkemizdeki askersel rejimin dış politikasına 'faşizm' at göz-

lüğüyle bakmak olmaz. (...) 'Rejim faşist mi değil mi' tartışması sağlam Marksist-Leninist konumları olmayanları şaşırtmakla birlikte, ilerici güçler arasında sağduyulu yaklaşımlar güç kazanıyor. TİP Genel Başkanı Behice Boran, cuntanın 'faşist olup olmadığı tartışmasını ön plana çıkarıp, başarılması gereken görevleri gözardı etme' tutumuna karşı çıktı."

Ve de Boran ve arkadaşlarına "duvar ötesi"nden dayatılan bu teslimiyet, 1987 Ekim'inde, partinin seçilmiş organlarının kararı olmaksızın TİP'in TBKP adı altında TKP'ye katılımıyla sonuçlandı.

*

Varlığı "duvar ötesi" iradeden kaynaklanan bir oluşumun, varlık nedeninin ortadan kalkmasından sonra ayakta kalması da mümkün değildi. 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'na ilk kazmanın inmesiyle birlikte TKP çizgisinin de, TKP disiplininin de, hangi ad altında olursa olsun, devam etmesi eşyanın tabiatına aykırı olurdu.

Nitekim, "duvar"ın çöküşünden bir hafta sonra TBKP'nin yayın organı *Yeni Yol*'un galiba son sayısı olan 15 Kasım 1989 tarihli 34. sayısında Kemal Kevran imzasıyla "DDR'de yeni türden devrim" başlığı altında şunlar yazılıyordu:

"Kapitalizmin aşılmasının tek ürününün yalnızca şu 'mekanizma' olmadığını kanıtlıyor tarih şimdi: Komintern türü, geleneksel devrimci parti, aygıt egemenliği altında boğulmuş, hayata arkadan yetişmeye çalışıyor topallayarak... Yeninin taşıyıcıları 'sosyalizm' sözcüğünü kullanmak istemiyorlar artık çoğunlukla... Geleceğe artık dün olduğundan daha büyük bir iyimserlikle bakabiliriz."

Aynı sayıdaki "Berlin Duvarı'nın Sonu" başlıklı yazıda da duvarın yıkılması şöyle alkışlanıyordu:

"Berlin'deki gelişmelere devrim diyebiliriz. Sosyalist ülkelerde Gorbaçov'la birlikte esmeye başlayan Perestroyka ve Glasnost rüzgarlarına Berlin Duvarı da dayanamadı. Artık duvar yok.

"Soğuk savaş yıllarının ürünü olan duvar 28 yıl sonra ta-

rihe karıştı. İnsanlık tarihinin o kendine özgü dönemlerinde görülen toplu heyecanı, yüzbinlerin mutluluk sarhoşluğunu kimimiz rengarenk duvarın dibinde, kimimiz kilometrelerce uzaktan televizyon ekranlarının başında izledik, hissettik, paylaştık."

Ya duvarın ötesindekiler?

Ya onyıllarca duvarı ve duvarcıları, duvarcıların siyasetlerini eleştirenleri hainlikle, ajanlıkla suçlayanlar.

Duvarın ayakta kalması uğruna faşistliği müseccel bir cuntaya faşistlik konduramayanlar?

Onlar neyi hissettiler?

Neyi paylaştılar?

Kışlalı'yı kim öldürttü?

Özgür Bakış, 24 Ekim 1999

Kışlalı'nın alçakça öldürüldüğü haberi geldiğinde Belçika gazetelerinde basın özgürlüğünün sınırları üzerine polemikleri okuyordum. Suni Belçika Devleti'ni ayakta tutan kurumlardan biri, Kraliyet, birkaç gündür büyük bir skandalla sarsılıyordu. 18 yaşında bir Flaman genci, Kraliçe Paola üzerine yazdığı bir kitapta, Kral Albert II'nin evlilik dışı ilişkiden 30 yaşlarında bir kızı olduğunu ve bunun kamuouyundan gizlendiğini açıklamıştı.

Aslında herkesin çoktandır bildiği bu gerçek, "Aaa Kral çıplak!" dercesine kitapta yazılınca büyük Flaman gazeteleri Londra'da yaşayan "evlilik dışı" kızın peşine düştüler, kızın kimliğini de açıklayarak Kraliyet ailesininin itibar ve saygınlığına büyük bir darbe indirdiler.

Bu, aynızamanda, Belçika Devleti'nin "birlik ve bütünlüğü"ne indirilmiş bir darbeydi. Zira, Flaman kesimi uzun süreden beri merkezi devleti adamakıllı zayılatıp Felemenk bölgesini Avrupa Birliği'ne doğrudan bağlı bir özerk bir bölge

yapma hazırlığındaydı. Bunun için de "Belçika birliği"ni temsil eden Kraliyet'in devreden çıkartılması gerekiyordu.

Bu gelişmeleri endişeyle izleyen birlik yanlıları, Kraliyet'in itibarını yeniden canlandırabilmek ve dolayısıyla Belçika'nın birliğini koruyabilmek için bir kaç haftadır bir "peri masalı" yaratmışlar, medyatik karşı saldırıya geçmişlerdi.

Kral'ın büyük oğlu Philip, yıllarca müzmin bekar kaldıktan sonra nihayet gönlünün prensesi'ni bulmuştu. Müstakbel kraliçe'nin her yerde, her durumda ve herkese olur olmaz gülücükler dağıtan görüntüleri televizyon ekranlarını, gazete ve dergilerin birinci sayfalarını kaplamış, tüm gün beyni yıkanan kitleler "güzel prenses"in büyüsüne kapılarak Kraliyet'in çevresinde yeniden kenetleniyordu. Görünüşe göre Kraliyet'in de, Belçika Devleti'nin de geleceği kurtulmuş gibiydi.

İşte tam bu ortamda "evlilik dışı" Delphine olayının Flamanlar tarafından sanki yeni bir şeymiş gibi patlatılması ortalığı birbirine katmaya yetti. Ok bir kez yaydan çıktığı için, özellikle de medyadaki tiraj ve reyting yarışının da etkisiyle, Kraliyet ailesine ait tüm ayrıntılar teker teker ortaya dökülmeye başladı.

Örneğin, Belçika'nın geleceğini kurtarma misyonu verilen "güzel prenses"in mavi kan babasının büyük bir kapitalist olduğu, üstelik sosyal sigorta kesintilerini ödemediği için kapitalistlerin "yüzsüzler" kategorisinde yer aldığı, müstakbel kraliçenin de babasının bu şaibeli şirketinde yönetim kurulu üyesi olduğu da ortaya çıktı.

*

Türkiye'de de İmralı duruşmaları başlayalı beri, devletin tüm kurumları yeniden tartışılıyor. Anayasa ve ordunun konumu bile... Ne ki, barış ve demokratik çözüm grubunun tutuklanması, Silvan ve Batman katliamları, cezaevindeki kan banyosu, Merve operasyonu, karanlık güçlerin yine harekete geçtiğini ve yeni süreç üzerinde kara bulutlar toplanmağa başladığını haber veriyordu.Kışlalı'nın alçakça öldürülmesi sürece yeni ve ağır bir darbe oldu.

Kışlalı'yı, 12 Mart öncesi'nin fırtınalı günlerinde, Hacettepe üniversitesi'nde, Bedrettin Cömert, Oya Baydar, Yalçın Yusufoğlu, Artun Ünsal ile buluştuğumuz, ülkenin ve sosyalist hareketin o günkü sorunlarını tartıştığımız, Ant Dergisi'ne yazacakları yazılar üzerine görüştüğümüz günlerde tanımıştım. Tartışmalara katılmazdı, ilişkilerimiz, demokrat insanlar arasındaki ilişkilerdi. Karşılıklı saygı temelindeydi.

1978'de Türkiye'ye kısa süreli gidişimizde Ecevit kabinesinde Kültür Bakanı'ydı. Mustafa Ekmekçi'yle birlikte gittiğimiz Meclis'te karşılaşmış, Avrupa'daki göçmenlerin kültürel yaşamı ve bu konuda neler yapılması gerektiği üzerine uzun uzun konuşmuştuk. Bakan olmasına rağmen, hâlâ Hacettepe'deki asistan odasında tanıdığım tevazu ve centilmenliği taşıyordu. Sonra kendisini bir daha da görmedim.

Cumhuriyet'te Kemalizm'i savunan yazılarını sürekli dikkatle izledim. Kendisine verilen yanıtları da. Görüşlerini paylaşmıyordum. Milliyetçilik dozajını iyice arttırdığı, hattâ militarizmi savunduğu yazılarını ise içim burkularak okudum.

Zaman zaman Avrupa'ya, hattâ Brüksel'e konferanslar vermeye geliyordu. Konferansları örgütleyen "lobby'ci" gruplara güven duymadığım için izlemedim.

*

Dün gece bir televizyon programında, Ceviz Kabuğu'nda, Kışlalı'nın tam bugünlerde, Milli Güvenlik Kurulu'nun düzenlediği bir dizi konferansta konuşmak üzere Avrupa'ya gitmeğe hazırlandığını, suikast olmasaydı şimdi Almanya'da bulunacak olduğunu bizzat eşi açıkladı.

Yine içim burkuldu.

Çünkü, MGK'ya rağmen Türkiye'de bir diyalog ve barış ortamı gelişmekteydi. Sivil toplum, Türk'üyle, Kürd'üyle, laikiyle, dincisiyle AB kapılarının aralanmasını bu kez doğru değerlendirmek için seferber olmuştu. Türkiye'nin demokratikleşmesinde MGK tek engel olarak kalmıştı.

Cinayetten bir gün önce, Strasbourg'ta, Atlantik Anlaşması örgütü (ATA) Konferansı'nda, AB'nin "genişleme iş-

leri" sorumlusu François Lamoureux, MGK ülke siyasetine egemen olduğu sürece Türkiye'nin AB'ye üyelik görüşmelerinin başlamayacağını açıklamıştı.

Böyle bir ortamda Kışlalı'nın bir bilimadamı, bir gazeteci olarak, Avrupa'da MGK konferansçılığına çıkmayı kabullenmesi gerçekten talihsizlikti, acıydı.

Yazıyı yazmadan önce Internet'i taradım.

Kışlalı'nın öldürülmesi üzerine militarizm yine "durumdan vazife" çıkartıyordu.

Birkaç gün önce Cumhurbaşkanı'nın yanında Kosova ve Azerbaycan'a sefer eyleyerek güç gösterisi yapan Genel Kurmay Başkanı bir günlük emir yayınlamış, Ankara'daki tüm generallere, subaylara cenazeye üstelik de üniformalı olarak katılmalarını emretmişti.

Evet, Türkiye'nin sivilleşmesinin, cumhuriyetin demokratikleşmesinin ayakbağı militarizm, Kışlalı'nın cenazesiyle balans ayarı yapmaya hazırlanıyordu. Çünkü zemin ayaklarının ve paletlerinin altından kayıyordu. "Laikliğin, huzurun, cumhuriyetin tek güvencesi" olduklarını "dosta düşmana" tekrar göstermek için bir bahane bulunması, yoksa bile bu bahanenin yaratılmış olması gerekiyordu.

Bahane bulunmuş ya da yaratılmıştı.

Ve de Türk medyası hâlâ tartışıyordu:

Kışlalı'yı kim öldürttü?

Atatürkiye

Özgür Bakış, 14 Kasım 1999

Milliyet'in manşeti: "Yüzyılı aşan tek lider!"

Hakkını yememek gerek. Formülasyonu biraz farklı da olsa, manşetin telif hakkı Sabah'ın, daha doğrusu Sabah'ın tanınmış bir köşe yazarının... Bu evrensel aydınımız 90'lı yılların başında bir 9 Kasım günü bilgisayarın karşısında

"Atatürk için ne yazmalı" diye kıvranırken vahiy iniyor birden: "Yüzyılın ayakta kalan tek lideri!" Ve geleneksel 10 Kasım yazısına "geleneksel"i aşan o tarihi başlığı düşüyor.

O sırada gazetenin tüm sorumluları da Zafer Mutlu'nun odasında toplanmış, 10 Kasım sayısına manşet aramakta. Bu yazı ellerine ulaşınca derin bir "ohhh!" çekiyorlar. Ertesi gün Sabah'ın manşetinde de aynı ululama: "Yüzyılın ayakta kalan tek lideri!"

Milliyet on yıllık gecikmeyle 10 Kasım'da "Yüzyılı aşan tek lider!" diye manşet atınca, evrensel yazarımız 12 Kasım tarihli yazısında bu tarihi gerçeği hatırlatmak zorunda kalıyor: "O günden beri bu fikrin benimsendiğini ve yazarlar arasında bir konsensüs oluşturduğunu görüyor ve seviniyorum... Bu gerçegin tekrar tekrar vurgulanması, her 10 Kasım'da yinelenen bir başlık haline gelmesi hoşuma gidiyor. Demek ki düşünce doğru ise, nasıl olsa değerini ve yankısını buluyor..."

Düşüncenin neden doğru olduğunu da yine manşetin müellifi yazıyor:

"...Derken, 20'nci yüzyılı etkilemiş ve uluslarına önderlik etmiş hiçbir liderin ayakta kalamadığı aklıma geliyor: Hitler bunkerinde intihar etmiş, Mussolini ayağından asılmış, Lenin'in heykelleri Moskova'da gözümüzün önünde devrilmiş, Stalin lanetliler müzesine yerleştirilmiş, Franco ölmüş ve cesedi çıkarılmasın diye küçük bir tepe ölçeğindeki kaya parçasının altına gömülmüş, Portekiz'de ne Salazar kalmış ne malazar. Ama Mustafa Kemal Atatürk dimdik ayakta. Çünkü düşünceleri ve öne sürdüğü ilkeler modern, aydınlık, geleceğe dönük. Onun fikirleri Türkiye'nin sadece bugününü değil, 21'inci yüzyılını de aydınlatmaya devam ediyor."

*

21. Yüzyıl'ın Türk yüzyılı olacağını sabah akşam tekrarlayanlar haklı. Yeryüzünde hiçbir ülkenin, hiçbir halkın ayakta kalmış, 21. yüzyıla da ışık tutan Atatürk gibi bir lideri yok ki...

Nasıl olsa 21. yüzyıl "Türk yüzyılı" değil mi, başka ulusların, başka halkların liderlerinin tarih borsasındaki rayicini

de ancak Türk ulusu ve Türk ulusunun "evrensel aydın"ları belirleyebilir.

Atatürk'ün 21. yüzyıla kalmış tek lider olup olmadığını belirlemek için yeryüzündeki tarihi, dili, kültürü birbirinden farklı yüzlerce halkın görüşünü almağa, öyle derin analizlere, köklü tartışmalara, uluslararası bir konsensüse de gerek yok. Hüküm on yıl önceden verilmiş, o günden beri de bu hüküm üzerinde Türk yazarları arasında bir "konsensüs" oluşmuş...

Birçok Türkiyeli aydının, Türk olsun Kürt olsun, bu konsensüste yer almadığını, sadece Atatürk kültüne değil, her türden kişi kültüne karşı olduğunu, bu yüzden zındanlarda ömür tükettiğini cümle âlem biliyor, ama "evrensel" bir aydınımız aksini diyorsa öyledir. Boynumuz kıldan incedir.

İlle de delil mi isteniyor. Delilimiz de tunçtan, betondan!

Lenin'in heykelleri bile Moskova'da evrensel aydınımızın gözleri önünde alaşağı edilmiş.

Oysa Türkiye'de her darbeden, her muhtıradan sonra yeni yeni Atatürk heykelleri yükseliyor. Nerede bir minare dikilmişse, orada mutlaka bir de Atatürk heykeli dikiliyor. Anatomisi düzgün olsun olmasın hiç önemi yok... Üniformalısı şayanı tercihtir!

*

Atatürk hayattayken doğmuş, ölümünden sonra da tüm 10 Kasım'larda okula kasımpatları taşıyarak "'sen kalk da ben yatam" arabeskiyle gözyaşı dökmeye koşullandırılmış bizim kuşağın dahi tahayyül gücünü aşan bir kişi kültüdür bu, kişiye tapınmadır...

Sadece kendi liderleri hiçe sayılan dünyanın tüm öteki halklarına değil, kendi halkına, daha doğrusu Anadolu'nun tüm halklarına saygısızlıktır.

Dahası, tüm diğer liderler gibi üstün yeteneklerinin yanısıra yanlışlarıyla ve eksiklikleriyle de tarihte hakettiği yeri almış bulunan Atatürk'ün bizzat kendisine de saygısızlıktır.

Türk gazetelerini açıyorsunuz: Atatürk Türkiyesi... Türk kanallarını zaplıyorsunuz: Atatürk Türkiyesi...

Türkiye isminin çok uluslu coğrafyamızı doğru temsil edip etmediği dahi tartışılırken, ülkeye yeni bir niteleme daha yükleniyor. Türk'ün atasının Türk'iyesi.

Oldu olacak, çifte kavrulmuş Türk kakafonisinden kurtulmak için 21. yüzyıl Türkiye'sine de yeni bir isim verilsin. örneğin neden "Atatürkiye" denilmesin?

21. yüzyılda Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar uzanacak yeni Turan ülkesine 21. yüzyıl'da ayakta kalan tek liderin adı yakışmaz mı?

Bugünlerde cumhurbaşkanlığı sorunu da hazır gündeme gelmişken, Atatürkiye cumhurbaşkanlarına da yine "ataerkil" bir sıfat verilsin. Örneğin, niçin "Babatürk" denilmesin? "Baba" sadece aile babası ya da mafya babası değil ki? Nasıl olsa başımızda bir devlet babası, daha doğrusu bir "derin devlet" babası var.

Tüm medyada "baba" aşağı, "baba" yukarı. Ve de görünüşe göre işbu baba, 21. yüzyılda ayakta kalan nadir liderlerden biri olacak, bir yedi yıl daha babalık misyonunu sürdürecek.

Bırakın, Atatürk halefliğine ve Atatürkiye'nin şanına yakışır yeni devlet başkanlığı sıfatını ilk kez taşıma şerefi de ona ait olsun:

Atatürkiye Babatürkü...

Ve de Atatürkiye'nin "konsensüsçü" aydınları, totaliter Atatürk-Babatürk çizgisinde, daha bir özgür olup daha bir yaratıcılık kazanarak tüm dünyanın nefesini kesecek yapıtlar vermeye devam etsin.

Ha, bu arada, Türkiye Avrupa Birliği'ne aday olacakmış... Olabilmesi için de, ülkede Türkler'den başka halkların da yaşadığını kabullenmesi, onların da dillerine, kültürlerine, ulusal değerlerine ve ulusal liderlerine saygı göstermesi gerekecekmiş.

Ne gam... İşin o yanını da hasbelkader 21. Yüzyıl'da ayakta kalacak bir başka lider, Bill Clinton halletsin.

Nasıl olsa Amerika kıtasının asıl sahiplerini yıllarca kırıp

tükettikten sonra kılıç artıklarını liderleriyle birlikte "rezerv"-lere tıkıp beyaz ulusun "eşit haklara sahip birer ferdi" haline getirerek halkların haklarına ne denli saygı gösterdiğini kanıtlamış bir başka "süper ulus"un ahfadındandır.

Hazır zahmet edip Türkiye'ye kadar gelmişken, elbet kolunu bir ara Babatürk'ün omuzuna atıp, bu işin sırrını da kulağına fısıldayacaktır.

21. yüzyıla gerçi Atatürk ışık tutacaktır ama, tüm YDD'-ciler gibi bizimkilerin de ışıkçıbaşı Clinton'dur.

İdama da hapse de hayır!

Özgür Bakış, 26 Kasım 1999

2. Missouri Show'un sarhoşluk ve rehaveti daha dağılmadan Ankara rejimi gerçek yüzünü bir kez daha tüm vahşiliği ve çirkinliğiyle dünya kamuoyuna gösterdi. Yargıtay Başkanı'nın birkaç ay önceki "demokratik cumhuriyet" mesajlarına rağmen aynı Yargıtay, Avrupa adaleti nezdinde sabıkalı bir DGM tarafından PKK lideri Abdullah Öcalan hakkında verdiği idam hükmünü aynen onayladı.

Onay kararı, sadece Türkiye halklarının barış, özgürlük ve huzur istemine bir darbe değil, aynızamanda Türkiye'yi bir an önce Avrupa demokrasileri safında görmek için ellerinden gelen gayreti gösteren dünya ve özellikle de Avrupa demokratik güçlerine yeni bir meydan okumadır.

Türkiye'nin çileli insanlarının kaderine çeyrek yüzyıldan fazladır hükmeden Demirel'ler, Ecevit'ler istedikleri kadar "adalet bağımsızdır, biz karışamayız" diye tüm dünyayı enayi yerine koymaya kalksınlar, bu aynızamanda onların temsil ettikleri şovenist-militarist sistemin işlediği yeni bir cürümdür.

DGM kararını onaylayan yüksek yargıçlar, yürürlükteki yasa metinlerini sadece mekanik biçimde yorumlayıp, "bu

yasalar varoldukça bu kararı bozamazdık" diyerek kendi vicdanlarını rahatlatma yoluna gidebilirler.

Ya yıllardır dolaylı ya da dolaysız sürekli iktidarda oldukları halde bu yasaların uluslararası normlara uygun biçimde değiştirilmesi için hiçbir çaba göstermeyen partiler, o partilerin ürettikleri cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri? Türkiye'nin alnına bu yeni hukuk lekesinin sürülmesi karşısında ne demagoji yapacaklardır?

Meclis'te IMF'nin dayattığı anti-sosyal yasaları çıkartmak, Mafya'cıları, yolsuzluğu ayyuka çıkmış başbakanları, bakanları aklamak, faşist katilleri hapisten kurtarmak için gerekli çoğunluğu bulanlar, Demirel'ler, Ecevit'ler, Yılmaz'lar, Bahçeli'ler, Çiller'ler tüm demokratik Avrupa ülkelerinde tarihin çöplüğüne atılmış insanlık dışı bir cezayı Türkiye'nin gündeminde tutmakla tarihsel sorumluluk altındadır.

Hele Türkiye siyasetinin gerçek efendileri, Milli Güvenlik Kurulu'nun yüce generalleri... Onlar değil midir, MGK'da cumhurbaşkanını da, başbakanı da, kilit bakanları da cezaya müstahak haylaz okul çocukları gibi karşılarına dizip istedikleri kararları hükümete de, Meclis'e de dikte edenler?

Şimdi Türkiye demokratik güçlerinin tepkisini yatıştırmak, şu Helsinki hendeğini aşıncaya kadar Avrupa Birliği ülkelerini bir kez daha uyutmak için yine bin dereden su getirilecektir.

Nitekim Ecevit daha Yargıtay kararı açıklanmadan baklayı ağzından çıkartmış, konunun Meclis'te ele alınması için Avrupa ïnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurunun sonucunun bekleneceğini söylemiştir.

Hesap açık: Tıpkı Çiller'in "Gümrük Birliği" öncesinde yaptığı gibi, Avrupa zirvesine kadar zaman kazanıp Türkiye'nin AB adaylığını Öcalan'ın idam hükmünün bozulmasına endeksleyen dış güçleri yatıştırmak... Helsinki'de AB üyeliğine yeşil ışık yakılmasını güvenceye almak.

*

Kaldı ki sorun, idam hükmünün onaylanıp onaylanmamasından mı ibaret?

Büyük olasılıkla, bir takım denge hesapları, dış baskılar, hattâ Türkiye demokrasi ve barış güçlerinden gelen direniş son çözümlemede Öcalan'ın idam hükmünü "infaz edilemez" hale getirecektir.

Ama, demokratikleşme ve AB üyesi olma iddiasındaki bir ülkede, bir ulusal kurtuluş hareketi liderinin bir "kriminel" gibi zındanda tutulması bile demokrasi ve barış düşmanlığının, halk düşmanlığının bir başka göstergesidir.

PKK örgütlenmesi ve silahlı direnişi, cumhuriyetin başından beri Kürt halkına uygulanan ayrımın ve zulmün kaçınılmaz ürünüdür. Demokratikleşme ve barış sürecinin başarıya ulaşması için herşeyden önce "bir avuç terörist" edebiyatının bir kenara bırakılması, cumhuriyet tarihinin en uzun süreli silahlı direniş hareketinin TC Devleti tarafından bir "sosyal ve siyasal gerçeklik" olarak kabul edilip barış sürecinde muhatap alınması gerekir.

Bu, sadece Ankara yöneticileri için değil, bugün bağrında güçlü bir Kürt diyasporası barındıran, belediye meclislerinden eyalet ve ulusal meclislerine, hattâ Avrupa Parlamentosu'na kadar Kürt kökenli temsilciler seçmiş bulunan Avrupa ülkeleri için de geçerlidir.

Clinton'un Ankara'da mavi boncuk dağıttığı, AGİT liderlerinin Demirel'i İstanbul'da "demokrasi duayeni" diye selamladığı günlerde, Avrupa'nın başkenti Brüksel'in göbeğinde, faşist MHP'nin TC Elçiliği'nden himayeli kurtları, 17 Kasım'da, "Türk milli takımının finale kalma zaferini kutlama" sarhoşluğu içinde yine Kürt Kültür Derneği'ni basmışlardır.

Geçen yıl, Öcalan İtalya'da bulunduğu sırada Brüksel'deki iki Kürt kuruluşunu basıp ateşe veren Kurtlar, suratları televizyon ekranlarında defalarca teşhir edildiği, vahşetleri belgelendiği halde, hâlâ ellerini kollarını salayarak ortalıkta dolaşmakta, geçen haftaki olayda görüldüğü gibi, "Türk düşman"larına saldırmak için fırsat kollamaktadır.

Böylesi bir ortamda, AB'ye aday bir Türkiye'nin, sadece idam utancından değil, tüm faşizan yasa ve kurumlarından

arınmış, MGK militarizminden ve Kurt teröründen kurtulmuş, Kürt halkının ve azınlıkların tüm kurum ve liderlerinin, PKK ve Öcalan da dahil, barış ve demokratikleşme sürecine özgürce katılabildiği bir Türkiye olması şarttır.

Yoksa, AB'ye giren Türkiye değil, Türk faşizmi ve militarizmi olacaktır.

Lumumba dersleri!
Özgür Bakış, 28 Kasım 1999

İdam hükmünün onaylanmasının hemen ardından avukatları aracılığıyla yaptığı ilk açıklamada Öcalan, Türkiye'ye getirilmesiyle sonuçlanan uluslararası komplonun bir NATO operasyonu olduğunu ve kendisiyle ilişki kuran kişilerin NATO adına çalıştığını söylüyor.

Gerçekten de, Öcalan'ın Suriye'den ayrılmak zorunda bırakılması, Rusya, Yunanistan ve İtalya gibi Kürt halkının haklı davasına sürekli destek olmuş, hattâ bizzat Öcalan ve diğer PKK yöneticileriyle hükümetler ve parlamentolar düzeyinde ilişkiler geliştirmiş üç devletin kendi ülkelerine sığınan bir kişiyi hiçbir güvence sağlamadan dışlaması baştan sona karanlık bir süreç oluşturuyor.

Özellikle Öcalan'ın "İtalyan Hükümeti'ni da aşan bir Gladio birimi komploda etkili rol almıştır," sözleri son derece önemlidir. D'Alema da, daha sonra bir Alman dergisine verdiği demeçte Öcalan'ı kendilerinin sınırdışı etmediğini, aksine İtalya'ya sığınması sürecini işlettiklerini, hattâ Öcalan'a isterse "güvenilir bir dost" ülkeye geçmesi güvencesi verdiklerini, ancak Öcalan'ın İtalyan Hükümeti'ni aşan bazı temaslar sonunda İtalya'dan ayrıldığını söylemiştir.

NATO'ya göbekten bağlı Türk gizli servislerinin bu karanlık süreçteki rolü nedir?

Eğer Öcalan'ı Türkiye'de karşılayan gizli servis sorumlu-

su "Bu bir oyundur. Kardeşi kardeşe kırdırtmayı hedefliyorlar. Biz bu oyunu bozacağız," demişse, NATO ya da Gladio Öcalan'ı niçin kendi oyunlarını bozacak güçlere teslim etmiştir?

*

60'lı yılları yaşayanlar anımsar. Dünyada bağımsızlık ve ulusal kurtuluş hareketlerinin yükseldiği, Afrika'daki sömürgelerin birbiri ardına özgürlük ve bağımsızlıklarına kavuştuğu bu çalkantılı dönemin en büyük isimlerinden biri Patrice Lumumba'dır.

Kara kıtanın tabii kaynaklar bakımından bu en zengin ülkesi bağımsızlığa kavuştuğunda, genç devletin başbakanlığına, Kongo kurtuluş hareketinin genç lideri Patrice Lumumba gelir.

30 Haziran 1960... Kongo'nun Léopoldville kentindeki Millet Sarayı'nın büyük salonunda, Belçika'nın genç kralı Baudouin ile daha düne kadar Belçika ve hattâ NATO gizli servisleri tarafından tehlikeli bir terörist, bir "kriminel" sayılan Lumumba eşit koşullarda yanyana oturmaktadır. Bu törende Başbakan Lumumba'dan beklenen, Kongo'ya bağımsızlık tanıdığı için Kral Baudouin'in şahsında Belçika'ya şükran ve minnetlerini sunmasıdır.

Ne ki, Lumumba mikrofona geçtiğinde, şu sözler Kral da dahil salondaki her Belçikalı'nın kafasına balyoz gibi iner: "Geçmişte, her sabah, her öğle ve her akşam, karşılaştığımız tek şey aşağılanma, hakaret ve dayak oldu, çünkü bizler zencilerdik... Kentlerimizde beyazlar muhteşem villalarında saltanat sürerken siyahlar derme çatma saz kulübelerde sürünürdü. Avrupalılara özgü sinemalara, restoranlara, mağazalara siyahlar adımını atamazdı. Siyahın yeri ancak Beyaz'ın ayaklarının dibiydi..."

Genç Kral Baudouin birden hışımla yanında oturan Kongo Cumhurbaşkanı Kasavubu'ya döner: "Böyle konuşacağından haberiniz var mıydı?" Eski efendilerine biatı sürdürmeye dünden hazır Kasavubu kafasını "hayır" anlamında sallar.

Lumumba'nın konuşması bittiğinde salon bir maç tri-

bünü gibi ikiye bölünmüştür. Siyahların oturduğu sıralardan çılgınca alkışlar yükselirken, beyazların sıralarında âdeta ölüm sessizliği vardır.

30 Haziran 1960, yükselen ulusal kurtuluş ve bağımsızlık hareketlerinin sömürgeciler dünyasının suratına tükürdüğü en büyük coşku günlerinden biridir. Ama 30 Haziran 1960, aynızamanda, yedi ay sonra Lumumba'nın fizik tasfiyesiyle sonuçlanacak büyük KOMPLO'nun da tezgaha konulduğu gündür.

Nitekim daha birkaç gün geçmeden, Lumumba Hükümeti'nin otoritesini sarsmak için kontrol altındaki fesat yuvaları harekete geçirilerek Kongo'da etnik çatışmalar başlatılacak, Belçika yetiştirmesi üniformalılar başkaldıracaktır. Eski efendilerinin emrine uyan Cumhurbaşkanı Kasavubu 5 Eylül'de Lumumba'yı başbakanlık görevinden azledecektir. Uluslararası şirketlerin sadık uşağı Moise Çombe, yeni yönetimi ekonomik bakımdan da çökertmek üzere, ülkenin bakır, kobalt, uranyum, çinko, kalay ve manganez yataklarıyla zengin bölgesi Katanga'da bağımsızlık ilan ederek ülkeyi ikiye bölecektir.

ABD emperyalizmi ve onun Avrupa'daki uzantısı NATO için, Lumumba da, Fidel Castro, Che Guevara, Ho Şi Minh ve Sekou Toure'yle birlikte "iflah olmaz"lar listesindedir. Kara Afrika'daki diğer devrim ve direniş odaklarının güçlenmemesi için Lumumba yokedilmelidir.

Emperyalizm yetiştirmesi ordu komutanı Mobutu 2 Aralık 1961'de Lumumba'yı Kasai'de tutuklattırır. Ne ki, hapiste bulunduğu sürede Lumumba'nın taraftarları hızla artmakta ve anti-sömürgeci güçler giderek daha da güçlenmektedir.

Belçika'nın Afrika İşleri Bakanı Harold d'Aspermont Lynden'in sağ kolu Binbaşı Jules Loos, Lumumba'yı yoketmek üzere Barracuda kod isimli komplo planını hazırlar ve planı uygulamakla Brazzaville'deki Albay Louis Marlière'i görevlendirir. Ayrıca, bir istihbarat ajanı ile eski bir sömürge subayı Lumumba'nın infazı için Brüksel'den Kongo'ya gönderilir.

Lumumba iki yoldaşıyla birlikte 17 Ocak 1961'de hapis-

ten çıkartılıp cellatlarının eline teslim edilir. Belçikalı subay ve polislerin nezareti altında binbir işkenceden geçirildikten sonra bir ormanda katledilir. Cinayetten üç gün sonra, geleceğe Lumumba'dan hiçbir maddi iz kalmaması için, Belçikalı polis şefi Gérard Soete, kardeşiyle birlikte, cesetleri mezardan çıkartıp bizzat testereyle parçalar ve parçaları sülfirik asite atıp tamamen yokeder.

*

Gérard bugün 80 yaşındadır, şirin Brugge kentinde "huzur içinde" yaşamaktadır. Son günlerde araştırmacı Ludo De Witte'nin komployu tüm ayrıntılarıyla açıklayan kitabının (De moord op Lumumba, Van Halewyck Yayınları) yayınlanmasından sonra, olayları doğrulamış, hattâ Lumumba'nın cesedinden dökülen bir kurşun ile bir parmak kemiği ve iki dişi de hatıra olarak sakladığını Flaman televizyon programı Canvas'ta açıklamıştır.

Belçika kamuoyu şimdi kendi yakın tarihinin bu kirli sayfasını cesaretle sorgulamakta ve tartışmaktadır.

Öcalan komplosunda Türk gizli servislerinin karanlık rolü, NATO ve Gladio ile ilişkileri de Türkiye kamuoyunda enine boyuna tartışılmalı, gerçekler ortaya çıkartılmalıdır.

Aptallaştırma

Özgür Bakış, 5 Aralık 1999

Bilgisayarın başında bu satırları yazmaya koyulduğumda Brüksel'de gökyüzü yeni yeni aydınlanıyor, daha doğrusu kalın bir bulut tabakasının altında griye kesiyor. Radyolar, televizyonlar Belçikalılara sürekli uyarı yayınlıyor. Kent merkezine yerüstünden arabayla gidiş-geliş yasak. Brüksel âdeta sıkıyönetim altında. Belçika Prensi Philippe ile aristokrat-burjuva d'Udekem d'Acoz ailesinin kızı Mathilde dünya evine giriyor.

Sadece Türk medyası halkın gözünü bağlayıp kendi sorunlarını ve çıkarlarını unutturarak sahte değerleri alkışlattıracak değil ya... "Derin devlet"e, finans devletine göbekten bağlı oldu mu, medya Türkiye'de de, Belçika'da da aynı medya!

Belçika gazete ve televizyonlarında bir aydır tüm sorunlar bir kenara bırakılmış, her şey oldum olası fersiz bakışlı bir delikanlıyla her daim Barbie bebek bakışlı bir kızcağızın dügününe endekslenmiş durumda...

Bu üç toplumlu suni Belçika devletinde çağdışı monarşiyi ve monarşi temelinde de Belçika'nın "üniter devlet" yapısını kurtarmak için tüm devlet kademelerinden sivil toplum örgütlerine, kamu sektöründen kapitalist işletmelere, kiliseden "sosyalist" ve "laik" kuruluşlara kadar Belçika'nın tüm kurumları seferber...

10 milyon Belçikalı'yı "Mathildemani"ye bulaştırmak, Kraliyet ailesine son on yılda bir dizi skandalla iyice sarsılan itibarını yeniden kazandırmak için gazeteler, dergiler birbiri ardına özel ilaveler yayınlıyor, televizyonlarda özel programlar birbirini kovalıyor, özel sektör en lüksünden en taponuna kadar ne kadar elde kalmış malı varsa üstüne Mathilde-Philippe resmi işletip pazarlıyor.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Kral Leopold III'ün Nazi Almanyası'yla işbirliği yaptığı, savaş sonrası ülkeye döndüğünde özellikle Walon bölgesinde sosyalistlerin ve komünistlerin şiddetli protestoları karşısında tahttan feragat etmek zorunda kaldığı çoktan unutturuldu.

Mutaassıp katolik Kraliçe Fabiola'nın etkisiyle Yeni Karizma ve Opus Dei gibi şaibeli tarikatların Laeken Sarayı'nda üslendiğinden, yine Fabiola'nın etkisiyle Kral Baudouin'in Belçika Ulusal Meclisi'nin iradesini hiçe sayarak "çocuk aldırma" yasasını imzalamayı reddedip ülkeyi siyasal krize sürüklediğinden pek söz edilmiyor.

Şimdiki Kral Albert II'nin tahta çıkmadan önceki hayatının sosyete skandallarıyla dolu olduğu, hattâ gayrimeşru

ilişkilerinden olan bir kızının varlığını son günlere kadar halktan gizlediği de büyük mediyatik operasyonla bir anda unutturuldu.

Öylesine unutturuldu ki, siyasal çıkışlarını yüzyıl önce "laiklik" temeli üzerinde başlatan Liberal bakanlar, belediye başkanları, bu aristokrat-dinsel Mathilde show'un kitleleri daha iyi etkilemesi için hükümetlerden ve belediye hazinelerinden ödenek üstüne ödenek çıkartıyorlar.

Oysa, 170 yıl önce super güçlerin tampon devlet olarak kurduğu Belçika Kraliyeti'nin başına oturtulan Saxe-Cobourg-Gotha hanedanının ülkenin en zengin ailelerinden biri olduğu cümlenin malumu...

Sayısı belirsiz saraylar, şatolar, villalar, sanayi ve ticaretteki yatırımlarla Kraliyet ailesinin özel serveti 100 milyar BF (1,3 Katrilyon TL) tahmin ediliyor. Bir zamanlar Belçika İhracatçılar Birliği'nin onur başkanı olarak Türkiye de dahil dünyanın dört bir yanında iş bağlayan bugünkü Kral Albert II'nin özel serveti 1 katrilyon' TL'ye yakın...

Babası kral olduktan sonra aynı misyonu yüklenen Prens Philippe de o ülke senin bu ülke benim "iş bağlama"ya devam ediyor.

Tüm bunlar yetmezmiş gibi, Belçika Devleti her yıl halkın ödediği vergilerden de 400 milyon BF'yı (5,2 Trilyon TL), sıkıntı çekmesinler diye, Kraliyet ailesine cep harçlığı olarak veriyor.

Parti toplantılarında hâlâ folklor olarak mahcup Enternasyonal söylerken "Tanrı paşa bey ağa sultan nasıl bizleri kurtarır?" diye mırmırlanan sosyalist bakanlar, Meclis'e bisikletle giderek "populizm" gösterisi yapan Yeşil bakanlar işin bu yanını sorgulamıyor bile... Günlerdir Barbie bebeğin düğünündeki kıyafet mecburiyetine uygun özel tuvaletler, takım elbiseler, şapkalar sipariş ediyorlar. Ve tüm medyada kamuoyu yoklamaları birbirini kovalıyor.

"Belçika için nasıl bir devlet başkanı istersiniz?" sorusuna deneklerin sadece yüzde 12'si "seçilmiş bir cum-

hurbaşkanı" diye yanıt verirken yüzde 75'i "İlle de kral!" diyor.

"Belçika hâlâ ayakta durabiliyorsa ne sayesinde?" sorusunu da yüzde 70 beklendiği gibi yanıtlıyor: "Bittabi monarşi sayesinde..."

Evet, yarım asır önce monarşiyi yıkmak için barikatlarda dövüşen sosyalistlerin, komünistlerin, sendikacıların, anarşistlerin çocukları, torunları "monarşinin önlenemez yeniden yükselişi"nin keyfini paylaşmak için ya düğün kortejinin geçeceği Brüksel sokaklarına ya da sürekli canlı yayındaki televizyon ekranlarının başına üşüşüyor.

Belçika'yla da sınırlı değil bu aptallaştırma...

Bugün siyasal entegrasyonun son aşamasına gelmiş Avrupa Birliği'ne üye 15 devletten 7'i hâlâ Ortaçağ kalıntısı monarşik yönetim altında.

Kuşkusuz Belçika'nın, İsveç'in, İspanya'nın krallarını, İngiltere'nin, Hollanda'nın, Danimarka'nın kraliçelerini, Lüksemburg'un büyük dükünü Suudi Arabistan Kralı ya da Kuveyt Emiri'yle aynı kefeye koymak mümkün değil. Monarşi'nin mutlakiyetçi olanı da var, meşruti olanı da...

Tıpkı Cumhuriyet'in demokratiği kadar totaliteri de olduğu gibi...

Siyasi kariyeri genelde demokrasiye, özelde işçi sınıfının siyasal ve ekonomik örgütlenmelerine, ana dil ve öz kültür istemlerine karşı komplolarla dolu, mafya babalarıyla "ailevi" ilişkili bir cumurbaşkanından yeğdir kuşkusuz yetkileri sınırlı bir kral ya da kraliçe...

Askeri kariyerini cumhurbaşkanlığına yükselmek için kullanan, balans ayarlarıyla, sahte itiraflar düzenleyip insan hakları savunucularını vurdurtmakla ün yapmış bir cumhurbaşkanı adayından da...

Yine de kıta düzeyinde bir demokratik güç olmak iddiasındaki Avrupa Birliği'nde bir avuç mutlu azınlığın "kült" olarak ayakta tutulması, halk kitlelerine gerçek sorunlarını unutturmak için kullanılması 21. yüzyıl Avrupa'sına yakışmıyor.

Hele de sosyalistlerin, yeşillerin iktidarlarda bulunduğu ülkelerde halkın devlet eliyle ve devlet destekli medyanın gözbağcılığıyla aptallaştırılması, tüm tarihi sosyal ve siyasal direnişlerle, çığır açıcı ihtilallerle örülü bir kıtada hiç mi hiç yakışık almıyor!

Kamber Ateş tu çawayi?
Özgür Bakış, 12 Aralık 1999

Dün sabah Helsinki'de AB Liderler Zirvesi toplanırken Brüksel'de uluslararası bir konferansa katılmak üzere Avrupa Parlamentosu'na gidiyorum. Bu modern "firavun sarayı"nın ana giriş kapısında 15 ülkenin bayrakları dalgalanıyor. Oval biçimiyle tanınmış bir peynirin ambalajına benzediği için halk arasında Caprice des Dieux (Tanrıların Kaprisi) diye de adlandırılan parlamento binasında tüm dikkatler Helsinki'ye çevrilmiş durumda.

Herkes biliyor ki, kapıdaki bu onbeş bayrağın sayısı yakında 21'e, daha sonra 27'ye, 28'e, on yıl sonra belki de 31'e kadar yükselecek. Kapıdaki gönderlere bayrak çekip indirmekle görevli Türk kökenli göçmen işçilerin işi biraz daha ağırlaşacak.

Ve Parlamentodaki herkes gibi, bayrak çekiciler de, özellikle onlar, Helsinki'den gelecek haberi bekliyor: Bu yeni bayraklar arasında Türk bayrağı da olacak mı? Yunan bayrağının, Kıbrıs bayrağının yanısıra Türk bayrağını da parlamento önünde göndere çekmek kendilerine nasip olacak mı?

Avrupa Parlamentosu'nun içi arı kovanı gibi. Kıtanın dört bir köşesinden gelmiş kadın erkek binlerce insan bir koridordan ötekine koşuşturuyor, devasa binanın bitmez tükenmez labirentlerinde kayboluyor, bir salondan çıkıp ötekine dalıyor.

İngilizce'den İtalyanca'ya, Fransızca'dan Almanca'ya, İsveççe'den Portekizce'ye onlarca dil yankılanıyor toplantı salonlarında, kulislerde, kafetaryalarda...

Her zaman olmaz ama, Babil kulesinde yankılanan dillere bugün bir dil daha karışıyor: Kürtçe.

"Kürt halkının dili, edebiyatı ve kültürü" üzerine Brüksel Kürt Enstitüsü ile Kürt PEN'inin ortaklaşa düzenledikleri uluslararası konferansta, Kürt edebiyat, sanat ve düşünce yaşamının seçkin temsilcileri kendi öz dillerinde özgürce konuşuyor, tartışıyor,

Evet, Kürt halkının kendi ülkesinin parlamentosunda, devlet kurumlarında yasak olan dili, bugün Avrupa Parlamentosu'nda. Toplantı salonunun yan duvarlarına dizilmiş onlarca "eşzamanlı çeviri" kabininden biri bugün Kürtçe'ye ait...

Ankara'da ise Leyla Zana, Hatip Dicle ve arkadaşları kendi halklarının oyuyla geldikleri Meclis'te kendi dillerini konuştukları için hâlâ zındanda.

Alt kattaki basın merkezine uğruyorum. Sakharov ödülü sahibi Leyla Zana'nın büyük boy resmi Ankara rejiminin utanç belgesi olarak hâlâ orada.

Ve aynı saatlerde Helsinki'de, 75 yıldır Kürtçe'nin kendi meclisinde kullanılmasını yasaklamış bir cumhuriyetin Avrupa Birliği'ne adaylığı tartışılıyor.

*

Brüksel'deki toplantıda Belge Yayınları yönetmeni Ayşe Zarakolu'nun Türkiye'de "yayınlama özgürlüğü ve Kürt halkının hakları" konusunda bir bildiri sunması bekleniyor. Son anda çıkan engellerden ötürü kendisi gelemiyor. Hazırladığı bildiriyi Ayşe ve Ragıp'ın isteği üzerine toplantıya ben sunuyorum.

60'lı yılların ikinci yarısında, sosyalist hareketin vurduğu her yerden ses getirdiği, Inci'yle birlikte Ant'ı yayınladığımız günlerde, aramızdaki bir kuşaklık yaş farkına rağmen, sosyalist olmanın zorluğunu ve mutluluğunu, insanlığın bu en yüce ülküsü uğrunda birlikte öğrenme ve birlikte yaratma coşkusunu paylaştığımız dostlarımızdan Ayşe ve Ragıp Zarakolu.

O günkü kavga arkadaşlarımızdan, yoldaşlarımızdan kaçı

hâlâ kavganın içinde ya da içinde olmasa bile en azından yanıbaşında?

Bir zamanlar "Türkiye halkları!" diye birlikte haykırdıklarımızdan, "ulusların kendi yazgısını kendi belirleme hakkı" için birlikte mücadele verdiklerimizden kaçı hâlâ bu çizgide? Kaçı bugün "tek çakıl taşı bile..." hesabında? Kaçı Kemalizm'e biat etmiş?

Ayşe'nin bildirisini sunmadan önce kısaca tarih düşüyorum.

60'lı yılların Ant Dergisi ve Ant Yayınları...

90'lı yılların Belge Yayınları...

Özgür Bakış... 30 yıl önce Ant Dergisi'nde ben Ragıp'ın yayın yönetmeniydim. 30 yıl sonra bugün Ragıp Özgür Bakış'ta benim yayın yönetmenim...

Hep aynı kavga... Hep sosyalizm için, hep halkların özgürlüğü ve kardeşliği için... Türk halkı kadar Kürt halkının da, Ermenilerin de, Asurilerin de, Rumların da özgürlüğü için, bu ülkede eşit söz ve karar sahibi olması için...

Ayşe'nin bildirisi, bir cezaevi ziyaretinde oğluyla konuşamayan bir Kürt annesinin dramını anlatarak başlıyor. Kürtçe konuşma askeri yönetimce kesin olarak yasaklanmıştır. Ana ise Türkçe sadece "Kamber Ateş Nasılsın?" demeyi bilmektedir. Ziyareti boyunca oğluna bunu sorar, ve ancak gözleriyle yansıtabilir duygularını.

Kamber Ateş nasılsın? Kamber Ateş nasılsın?

Eşzamanlı çeviri kabinlerinden dinleyici kulaklıklarına bu soru Kürtçe, İngilizce, Fransızca olarak iletiliyor.

Ardından 75 yıldır bitmeyen yasaklar, baskı, zulüm... Ve bildiri Avrupa'ya şu mesajla bitiyor:

"Bugün Türkiye'nin sistem olarak içinde bulunduğu dar boğazdan çıkabilmesi için, gerçek anlamda demokratikleşme şarttır. Demokratikleşmenin anahtarı da Kürt sorunudur. Kürt sorunu, hukukun üstünlüğü ve temel evrensel ilkeler çerçevesinde çözüme kavuşturulmadığı sürece, Türkiye'de demokratikleşmeden sözetmek imkansızdır."

Konferanstan ayrılırken Helsinki'nin haberi düşüyor Brüksel'e... Avrupa Birliği zirvesi Türkiye'yi artık resmen aday olarak tanıyor.

Türkiye'deki demokrasi düşmanlarının, militaristlerin, savaş rantçılarının yıllardır AB'ye yönelttikleri "Türk düşmanlığı... İslam düşmanlığı..." suçlaması iskambilden şato gibi çöküyor. Demokratikleşmeden, uygarlaşmadan kaçmak için ardına sığınabilecekleri hiçbir bahane kalmıyor.

Artık iş başa düşüyor. Artık sıra:

Ankara'da suyun başını tutanların Kürt düşmanı, Ermeni düşmanı, Rum düşmanı olmadıklarını kanıtlamasındadır.

Türk Ordusu'nun, Türk azınlığı koruma bahanesiyle Kıbrıs adasının yarısını işgal etmekten vazgeçmesindedir.

Ege sorununa uluslararası adalet normlarına uygun çözüm aranmasındadır.

İdam sehpalarının bir daha dikilmemecesine ateşe verilmesindedir.

Leyla Zana'nın Tanrıların Kaprisi'nde sadece bir "mazlum tasviri" olarak değil, Türkiye halklarının seçilmiş savaşkan temsilcisi olarak yerini almasındadır.

Acılı Kürt analarının oğullarını demir parmaklıklar dışında doya doya bağırlarına basarak Kürtçe sorabilmesindedir:

Kamber Ateş tu çawayi?

Helsinki ve Lumumba

Yazın, 12 Aralık 1999

10 Aralık 1999... Helsinki Zirvesi'nin toplandığı gün... Prens Philippe'in "peri masalı" düğününden bir hafta sonra ve de çılgın milenyum şenliklerine tam üç hafta kala Belçika medyasına kara bir insanın gölgesi düştü. Tam 39 yıl önce ABD emperyalizmine, NATO'ya ve Belçika sermayesinin çıkarlarına karşı çıktığı için doğrudan Belçika Hükümeti'nin

komplosuyla devrilip hunharca katlettirilen Kongo'nun ilk başbakanı Patrice Lumumba'nın gölgesi.

Evet, tüm Avrupa devletleri gibi, küçücük boyuyla Afrika'nın en büyük ve zengin ülkelerinden Kongo'yu yıllarca doğrudan sömüren, bağımsızlığa kavuşmasından sonra da binbir komplo ve desiseyle "böl ve yönet" politikası uygulamaya devam eden Belçika 2000'li yıllara girerken kendi vicdanıyla hesaplaşmaya hazırlanıyor.

Son Rwanda soykırımında Belçika Ordusu'nun ihmal ve sorumluluğu üzerine yıllardır soruşturma yürüten Belçika Federal Meclisi, tam da Helsinki Zirvesi toplanırken Kongo'nun efsanevi lideri Lumumba'nın ölümünde Belçika Devleti'nin rolünü ortaya çıkartmak için bir araştırma komisyonu kurmağa karar veriyor.

Araştırmacı Ludo De Witte, birkaç hafta önce yayınlanan *De moord op Lumumba* (Lumumba'nın ölümü) adlı kitabında, Kongo bağımsızlık hareketi lideri ve ülkenin ilk başbakanı Lumumba'nın, ABD'nin, NATO'nun, Belçika sermayesinin çıkarlarına karşı tavır aldığı için Belçika Hükümeti'nin emriyle ortadan kaldırıldığını belgelerle açıklamış bulunuyordu.

Kitaba göre, Lumumba'yı yoketmek üzere *Barracuda* kod isimli komplo planını Belçika'nın Afrika İşleri Bakanı Harold d'Aspermont Lynden'in sağ kolu Binbaşı Jules Loos hazırlamıştı. Belçika yetiştirmesi ordu komutanı Mobutu'nun 2 Aralık 1961'de Lumumba'yı Kasai'de tutuklamasından sonra, yoketme planını uygulamak üzere Brazzaville'deki Belçikalı Albay Louis Marlière görevlendirilmişti. Ayrıca, bir istihbarat ajanı ile eski bir sömürge subayı Lumumba'nın infazı için Brüksel'den Kongo'ya gönderilmişti.

Lumumba iki yoldaşıyla birlikte 17 Ocak 1961'de hapisten çıkartılıp Belçikalı subay ve polislerin nezareti altında binbir işkenceden geçirildikten sonra bir ormanda katledilmişti. Cinayetten üç gün sonra, geleceğe Lumumba'dan hiçbir maddi iz kalmaması için, Belçikalı polis şefi Gérard Soete, kardeşiyle

birlikte, cesetleri mezardan çıkartıp bizzat testereyle parçalamış ve parçaları da sülfirik asite atıp tamamen yoketmişti.

Bugün 80 yaşında olan ve Brugge kentinde "huzur içinde" yaşayan Gérard Soete, söz konusu kitabın yayınlanmasından sonra, olayları doğrulamış, hattâ Lumumba'nın cesedinden dökülen bir kurşun ile bir parmak kemiği ve iki dişi de hatıra olarak sakladığını Flaman televizyon programı *Canvas*'ta açıklamıştı.

Belçika kamuoyu şimdi kendi yakın tarihinin bu kirli sayfasını cesaretle sorguluyor ve tartışıyor.

Çünkü yeni milenyumda toplumun demokratikleşebilmesi, geçmişteki hatalardan ve cürümlerden arınabilmesi, Avrupa Birliği'ni oluşturan farklı soydan ve boydan ulusların birbiriyle güven temelinde anlaşabilmesi, dahası "siyasal süpergüç" olmaya soyunan Avrupa Birliği'nin güney yarı küreyle, [a]çüncü Dünya ülkeleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, mutlak açıklık ve saydamlık gerektiriyor.

*

10 Aralık 1999... Brüksel'deki Avrupa Parlamentosu' binasında "Kürt halkının dili, edebiyatı ve kültürü" üzerine Brüksel Kürt Enstitüsü ile Kürt PEN'inin ortaklaşa düzenledikleri uluslararası bir konferans toplanıyor. Kürt edebiyat, sanat ve düşünce yaşamının seçkin temsilcileri kendi öz dillerinde özgürce konuşuyor, kendi sorunlarını anayurtlarında asla tanımadıkları bir özgürlük içinde tartışıyor.

Kürt halkının kendi ülkesinin parlamentosunda, devlet kurumlarında yasak olan dili, Avrupa Parlamentosu'nda serbest ve toplantı salonunun yan duvarlarına dizilmiş onlarca "eşzamanlı çeviri" kabininden biri Kürtçe'ye ait...

Ankara'da ise Leyla Zana, Hatip Dicle ve arkadaşları kendi halklarının oyuyla geldikleri Meclis'te kendi dillerini konuştukları için hâlâ zındanda. Sakharov ödülü sahibi Leyla Zana'nın büyük boy resmi ise Avrupa Parlamentosu Basın Merkezi'nin duvarında Ankara rejiminin utanç belgesi olarak asılı duruyor.

İşte böyle bir günde toplanan Helsinki zirvesi, yıllardır süren bir gerginlikten sonra, 75 yıldır Kürtçe'nin kendi meclisinde kullanılmasını yasaklamış bir cumhuriyetin Avrupa Birliği'ne adaylığını resmen kabul ediyor.

Böylece, Türkiye'deki demokrasi düşmanlarının, militaristlerin, savaş rantçılarının yıllardır AB'ye yönelttikleri "Türk düşmanlığı... İslam düşmanlığı..." yalanı iskambilden şato gibi çöküyor, demokratikleşmeden, uygarlaşmadan kaçmak için ardına sığınabilecekleri hiçbir bahane kalmıyor.

Kaldı ki, bazı konjonktürel gerilimler dışında bugüne değin ne Avrupa Birliği, ne de AB üyesi ülkelerden herhangi birisi Türkiye'ye karşı önyargılı ya da düşmanca davranmış da değil.

Aksine, 2. Dünya Savaşı'nın sonundan beri Türkiye, insan haklarını ne denli hiçe saymış olursa olsun, ABD emperyalizmine ve NATO'ya kayıtsız şartsız teslimiyetinin ödülü olarak Batı Avrupa ülkelerinden sürekli destek ve himaye gördü.

Ana görevi insan haklarına ve özgürlüklere saygıyı kollamak olan Avrupa Konseyi üyeliğine girdiği 50'li yıllarda Türkiye'nin bugünkünden ya da on yıl öncesinden daha demokratik olduğunu kim iddia edebilir? Buna rağmen Ankara rejimi, hiçbir rezerv konulmadan "demokratik Avrupa ülkeleri ailesi"ne kabul edildi.

İdam sehpaları kuran 1960, 1971 ve 1980 darbelerinden sonra da Türkiye Avrupa Konseyi'nden hiç dışlanmadı.

Aksine, Türkiye 1963'te o zamanki adı Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olan Avrupa Birliği'ne tek "ortak üye" olarak kabul edildi, 22 yıllık bir uyum sürecini başarıyla tamamladığı takdirde AET'nin asli üyesi olması sözü verildi.

Buna karşılık İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelere otoriter rejim altında bulundukları yıllarda Avrupa Konseyi de dahil tüm Avrupa kurumlarının kapıları sımsıkı kapalı tutuldu.

Franko İspanya'sının ve Salazar Portekiz'inin zaten oldum olası herhangi bir Avrupa kurumunda yeralabileceği dü-

şünülmemişti. Türkiye gibi Avrupa Konseyi'nin ikinci kuşak üyeleri arasında yeralan Yunanistan ise, Albaylar darbesi yüzünden 12 Aralık 1969'da Avrupa Konseyi'nden dışlanmıştı.

70'li yılların başlarında, sürgündeki İspanyol, Portekiz ve Yunan komünistleri, demokratları Brüksel ve Strasbourg'taki AET ve Avrupa Konseyi kurumlarında onur konuğu olarak ağırlanır, kendilerine en geniş destek verilirken, Franco'nun, Salazar'ın, Papadopulos'un temsilcileri bu kurumların önünden bile geçememek zilletine mahkum olmuşlardı.

Türkiye ise 1971'de, Albaylar Cuntası'ndan esinlenen 12 Mart Cuntası'nın diktası altına sürüklendiğinde, "mavili umut" Ecevit'in verdiği geleceğe yönelik güvenceler hatırına Avrupa Konseyi'ndeki koltuğunu koruyabildi. Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na "ortak üyelik" statüsü de bu nedenle hiçbir şekilde tartışma konusu edilmedi.

Buna karşılık, katıksız Avrupalı ve Hristiyan ağırlıklı İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ın önce Avrupa Konseyi'ne, ardından da Avrupa Topluluğu'na dahil edilmeleri, ancak demokratikleşme sürecinin gelişmesine paralel bir tempoyla gerçekleşebildi.

Avrupa Konseyi, önce Yunanistan'ı, Albaylar Cuntası devrildikten sonra, 28 Kasım 1974'te yeniden bağrına bastı. Portekiz'i faşist rejim yıkıldıktan iki yıl sonra, 22 Eylül 1976'da, İspanya'yı ise tam üç yıl sonra 24 Kasım 1977'de ilk kez üyeliğe kabul etti.

Ancak bundan sonradır ki, her üç ülkenin Avrupa Topluluğu'na adaylık süreçleri başlatıldı. AB'ye tam üye olabilmek için Yunanistan'ın faşist rejim devrildikten sonra 1981'e kadar tam yedi yıl, İspanya ve Portekiz'in ise 1986'ya kadar tam 12 yıl beklemeleri gerekti.

1974'ten sonra Yunanistan, İspanya ve Portekiz hızla demokratikleşirken, Türkiye Demirel ve Ecevit gibi politikacıların elinde önce ekonomik ve siyasal bunalıma, onun sonucu olarak da 1980'de ikinci bir askeri darbeye sürüklendi. AB'ye üyelik süreci de bu yüzden ister istemez askıya alındı.

Yunanistan, İspanya ve Portekiz demokratikleşme süreçlerini başarıyla tamamlayıp birliğe dahil olurken, Türkiye'nin modası geçmiş ve posası çıkmış sivil-asker oligarşisi bizim açımızdan bu süreci baltalamak için elinden geleni ardına koymadı.

Örneğin, Gümrük Birliği... Üç yıl önce, henüz diğer 12 ülke AB'nin bekleme odasına dahi alınmamışken, tüm eksiklerine ve günahlarına rağmen Türkiye'nin üyelik yolunda bir adım daha atması sağlandı. öyle ki, Gümrük Birliği Avrupa Parlamentosu'nda onaylandıktan sonra Türk medyası "Artık Avrupalıyız!" diye manşetler attı, günlerce "Avrupalı olmanın nimetleri"ni ballandıra ballandıra sayıp döktü.

Ne ki, Avrupalı olmanın temel koşulu "demokratikleşme", "insan hakları" yine hiçe sayıldı. Türkiye Lüksemburg'ta "aday ülkeler" listesinden dışlanmışsa, Avrupa'nın "ırkçılığı"ndan ya da "Haçlı" zihniyetinden değil, Demirel'lerin, Çiller'lerin, Karadayı'ların, Baykal'ların, Yılmaz'ların, Çevik Bir'lerin, Ecevit'lerin demokrasi düşmanlığından, kendi ülkemizin insanlarına karşı ırkçı uygulamalarındandır.

*

İnsan haklarına saygı, Kürt , Kıbrıs ve Ege sorunlarına barışçıl çözüm gibi konularda Ankara tarafından elle tutulur hiçbir gayret gösterilmemesine rağmen bugün AB kapılarını yeniden Türkiye'ye aralamış bulunuyor. özünde, Avrupa Parlamentosu Sol Birlik Grubu Başkanı ve Fransız Komünist Partisi üyesi Francis Wurtz'un dediği gibi, Avrupa Birliği zirvesinin tam da Uluslararası İnsan Hakları Günü olan 10 Aralık'ta anti-demokratik bir devlete AB kapılarını açmış olması demokratlar açısından kolay hazmedilir şey değildir ve Türkiye'ye ilişkin asıl köklü tartışma şimdi başlayacaktır.

Herkes biliyor ki, AB'nin Türkiye'ye kapıyı yeniden aralamasını sağlayan etken, faşist parti ortağı Ecevit ve Cem'in Avrupa'yı ırkçılıkla suçlamaya varan tehdit ve şantajları değildir. Nitekim, Zirve'nin kararından sonra bu ikilinin Kıbrıs ve Ege konularındaki koşulları pazarlık konusu yapma çırpı-

nışları hiçbir sonuç vermemiş, her ikisi de bir kaç saat içinde "ikna" olup tıpış tıpış Helsinki'nin yolunu tutmuştur.

Herşeyden önce, AB siyasetleri üzerinde hâlâ etkin ABD'nin Balkanlar, Orta Doğu, Kafkaslar ve Orta Asya'daki çıkarları gerek Türkiye'ye, gerekse Avrupa ülkelerine bu sonucu dayatmıştır. AGİT zirvesi sırasında ğilen Ankara rejiminin avukatlığını yapan Başkan Clinton'un bu sonucu alabilmek için Helsinki Zirvesi sırasında Avrupa hükümet başkanlarına, Simitis'e ve Ecevit'e defalarca telefon ederek baskı yaptığı bugün bilinmektedir.

Bu gelişmedeki bir diğer önemli etken ise, Avrupa Komisyonu'na bugün Roma rüzgarının egemen olmasıdır. AET'nin beşiği olan Roma, ta başından beri, Avrupa Birliği'nin tüm kıta ülkelerinin katılımıyla olabildiğince genişletilmesi tezini savunmuştur. özellikle İtalyan komünistleri, 70'li yıllarda, sermaye Avrupası'nın bir "Halklar Avrupası"na dönüşmesi için faşist yönetimler altındaki Yunanistan, İspanya, Portekiz ve Türkiye'nin de bir an önce demokratikleştirilerek birliğe dahil edilmesi mücadelesinde başı çekmiştir.

Üyelik görüşmelerine başlayabilmek için AB zirvesinin dayattığı koşullar aşırı milliyetçi, islamcı, militarist ve bürokratik çevreler için ne denli ağır görünürse görünsün, ülkenin iç dinamikleri ve uluslararası stratejik ve jeo-politik hesaplar Türkiye'yi şu veya bu şekilde Avrupa entegrasyonuna zorluyor.

Türkiye artık dönüşü olmayan bir yoldadır. Entegrasyonu sağlayacak koşulların yerine getirilebilmesi içinse herşeyden önce, siyasal, idari ve askeri tüm alanlarda "devlet sırrı", "devletin âli menfaatleri" gibi tabuların yıkılması gerekiyor.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, geçmişi ve geleceğiyle her konuda sadece Türk'ü, Kürt'ü, Asuri'si, Ermeni'si, Rum'u, Laz'ıyla kendi vatandaşına karşı değil, aynızamanda üyesi olacağı Avrupa'nın tüm vatandaşlarına, o vatandaşların oluşturduğu yasama, yürütme ve yargı organlarına herşeyin hesabını verecek bir berraklığa kavuşmak zorundadır.

Eski sömürgeci Belçika Krallığı'nın kendi geçmişindeki karanlıkları yırtmak için yaptığı atılım Ankara'ya örnek olmalıdır.

Belçika'nın genç liberal başbakanı Guy Verhofstad, Helsinki Zirvesi kararlarını yorumlarken, 12 ülkenin AB üyeliğinde hiçbir sorun kalmadığını, çünkü hepsinin Kopenhag kriterlerini hızla uygulamaya koyduğunu, ama bugünkü karanlık sicilini değiştirmezse Türkiye'nin AB kapısında daha uzun yıllar bekleyeceğini açıkça söylemiştir.

Bu karanlığı yırtmak, herşeyden önce Türkiye'yi yönetenlerin ve yönetilen tüm Türkiyelilerin görevidir.

Mantığı ta yüzyıl başındaki Ermeni kırımına dayanan "azınlıkları yıldırıp anayurdundan uzaklaştırma" uygulamalarından tutun da tüm Cumhuriyet döneminde ardı arkası kesilmeyen Kürt kırımlarına, Kürt köylerini insansızlaştırma operasyonlarına kadar her türlü insanlık suçu tarihsel belgelerin ışığında, uluslararası insan hakları kuruluşlarının tesbitleri ışığında ortaya dökülmeli, mağdurlarından ve kurbanlarının yakınlarından özür dilenmelidir, gerekirse maddi ve manevi hasarların tazmini yoluna gidilmelidir.

Türkiye gerçekten yeni milenyumda Avrupa Birliği'nin demokratik bir üyesi olmayı amaçlıyorsa, herşeyden önce "derin devlet"in tüm karanlık dehlizlerinden, uğursuz labirentlerinden, kerameti kendinden menkul "sır"larından arınmalıdır.

Halklardan özür dilemek!

Özgür Bakış, 19 Aralık 1999

Çekinser Ecevit bu kez son derece iyimser, Avrupa fatihi Cem ondan da iyimser... İdam cezası "MHP faktörü"nden ötürü tamamen kaldırılamasa bile en azından infazlar "hukuki süreçler" kullanılarak askıya alınabilirse, mevzuatta her

zaman olduğu gibi yine birkaç kozmetik değişiklik yapılırsa, hele bir de "bölücü olmayan" Kürtçe radyo ve televizyon yayınlarına göz yumulursa, Türkiye birkaç ay içinde Kopenhag kriterlerine uymuş sayılacak ve belki de diğer 12 aday ülkeden daha önce Avrupa Birliği'ne üye olacak.

Hem de Milli Güvenlik Kurulu'nun kılına dokunulmadan... Kıbrıs konusunda hiçbir ödün vermeden...

"Vatanperver" basınımız AB üyeliğini öylesine çantada keklik görüyor ki, artık kokoreç'in Avrupa standardlarına uygun olup olmadığı, uygun değilse kokoreçten vazgeçilip geçilemeyeceği üzerine akademik bir tartışma geliştiriyor.

Helsinki Zirvesi'nde başlatılan adaylık süreci gerçekten bu kadar kolay mı işleyecek? Hiç sanmıyorum.

Adaylık sürecinin işlemeye başlamasıyla pandoranın kutusu da sonuna kadar açılacak. Bunun ilk işaretleri de Helsinki bildirgesinden sonra hemen görülmeye başladı.

Türkiye'nin adaylığının tanınmasına gelen tepkilerden büyük bir kısmı, Avrupa Birliği sınırlarının onu gerçekten "Avrupa ülkelerinin birliği" olmaktan çıkartacak şekilde genişlemesi endişesinden kaynaklanıyor. Unutulmamalı ki, Avrupa Birliği''nin temelinde gelişmiş kapitalist Avrupa ülkelerinin ekonomik çıkar birliği yatıyor. Nitekim ilk adı da Avrupa Ekonomik Topluluğu. Coğrafi ağırlığıyla bir Asya ülkesi niteliği taşıyan Türkiye gerçekten üyeliğe kabul edilirse, yarın Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, hattâ Kafkas ve Orta Asya ülkeleri de AB kapısını çaldığında ne yanıt verilecek?

Bugünkü 15 üyeli yapısıyla dahi tam bir hantallık içinde bocalayan ve karar mekanizmalarının iç ve dış dinamiklere ayak uyduramaması yüzünden sık sık krize sürüklenen AB'nin böylesi bir genişlemeyle kendi kuyusunu kazmış olacağı endişesi, yeni adayların, özellikle de Türkiye'nin üyeliğe kabulünden önce AP karar ve yürütme mekanizmalarının yeniden biçimlendirilmesini zorunlu kılıyor.

Ama biçimsel sorunların ötesinde en büyük rahatsızlık, Ecevit ve Cem'in çizdikleri pembe tablolara rağmen Türki-

ye'de "Türk ırkının üstünlüğü" önverisine dayalı militarist rejimin asla sivilleşemeyeceği, insan haklarına saygı planında Kopenhag kriterlerini asla özümseyemeyeceği endişesinden kaynaklanıyor.

Bu enişelerden ötürüdür ki, Avrupa Parlamentosu perşembe günü oyladığı karar tasarısında "Türkiye'nin adaylığını selamlama" ibaresini metinden çıkartarak bu adaylığı sadece not etmekle yetindi, ayrıca "Türkiye Kopenhag siyasal kriterlerine ulaşmadıkça üyelik görüşmelerinin başlayamayacağı"nın altını çizdi.

Herhangi bir ülkenin AB'ye üyeliğinin kabulünde son söz Avrupa Parlamentosu'na ait olduğu için karar tasarısındaki bu son derece temkinli ifadeler büyük önem taşıyor.

Hele de Ankara Hükümeti'nin Kürt sorununda hâlâ demokratik bir tavır alamaması, azınlık hakları konusunda "Türkiye'de yaşayan herkes Türktür, Türk kalacaktır!" inkarcılığında diretmesi, "Kıbrıs'ın güneyi tek taraflı AB'ye alınırsa, Kıbrıs'ın kuzeyini de Türkiye'ye katarız" tehditleri savurması, gündeme başka sorunları da getirecektir. Örneğin, Avrupa Parlamentosu'nun daha önce net bir tavır almış olduğu Ermeni soykırımı sorununu da...

Evet, Avupa Parlamentosu, uzun çalışma ve tartışmalardan sonra 18 Haziran 1987'de onayladığı bir karar tasarısıyla, Türk Hükümeti'nin 1915-17 yıllarında işlenen Ermeni soykırımını inkar etmesinin, Kürt, Ege ve Kıbrıs sorunlarının yanısıra Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki ana engellerden biri olduğunu açıklamış bulunuyordu.

Karar açıklanır açıklanmaz Türk basını "Avrupa Ermenileşti!", "Avrupa'nın yeni ihaneti!", "Türkiye'ye karşı yeni haçlı seferi!" manşetleriyle saldırıya geçmişti.

Devrin cumhurbaşkanı Kenan Evren "Bunların yaptığını Varşova Paktı bile yapmaz" diyerek gerekirse Türkiye'nin NATO'dan çekileceği tehdidini savurmuştu.

Cuntacı Evren'in işaretiyle Türkiye'nin büyük sivil toplum örgütleri de, başta TÜRK-İŞ, TİSK, TÜSİAD, TÖBB,

TGC ve TGS olmak üzere, derhal "milli dava" çevresinde kenetlenmiş ve Avrupa gazetelerine tam sayfa paralı ilanlar vererek Avrupa Birliği'ne karşı kampanya başlatmışlardı.

Soykırım kurbanlarının çocuklarının ve torunlarının oluşturduğu Ermeni Diyasporası, 85 yıl önceki insanlık dramını da, Avrupa Parlamentosu'nun bu konuda 1987'de almış olduğu kararı da unutmuyor. Türkiye'nin AB üyeliğine sıra geldiğinde "Ermeni soykırımının Türk Hükümeti tarafından tanınması" koşulunun uygulanmasını istiyor.

Unutmayalım ki, 85 yıl önce Ermenilerin yanısıra, sırf Hristiyan oldukları için, Asuriler de soykırıma tabi tutulmuştur.

Eğer Türkiye Avrupa Birliği'ne gerçekten katılmak istiyorsa, tüm cumhuriyet tarihi boyunca ve özellikle de son 20 yılda Kürt halkına karşı işlenen insanlık dışı suçları olduğu gibi, 1915-17 soykırımını da tartışmaya açmak, devletin bu olaylardaki sorumluluğunu ortaya çıkarmak, daha da önemlisi, Kürt, Ermeni ve Asuri halklarından özür dilemek zorundadır.

Ermeni-Asuri soykırımının Türkiye Cumhuriyeti tarafından değil de 1915-17'de Osmanlı Devleti tarafından işlenmiş olması Türkiye'yi yönetenleri bu yükümlülükten kurtarmaz. Hele hele Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü büyük tantanayla kutlandıktan sonra hiç kurtarmaz.

Geçen haftaki yazımda, Belçika Hükümeti'nin Kongo bağımsızlık hareketi önderi ve ilk başbakanı Lumumba'nın öldürülmesindeki sorumluluğunu resmen saptamak üzere Belçika Millet Meclisi'nin soruşturma açtığını yazmıştım.

Belçika kamuoyu da, Afrika halkları da bu kararı gönülden alkışlamaktadır.

Perşembe günü de, Birleşmiş Milletler, 1994 yılındaki Ruanda Soykırımı'nda kendi sorumluluğunu büyük bir cesaretle kabul etti ve Ruanda halkından özür diledi. Şimdi Birleşmiş Milletler'e üye devletlerin halkları, kuşkusuz Türk halkı da, bu kararı gönülden alkışlayacaktır.

Türkiye'nin yöneticilerinin artık militarist-kemalist şartlanmayı aşarak Kürt, Ermeni ve Asuri halklarından özür

dilemesi, sadece Türkiye'yi AB'ye daha yakınlaştırmakla kalmayacak, Türkiye Cumhuriyeti'ne tüm dünya halkları tarafından alkışlanma onurunu kazandıracaktır.

Uymadan uymuş olmak!
Özgür Bakış, 26 Aralık 1999

Avrupa Birliği'nin kapısı aralanalı beri bir telaş bir telaş... Nasıl yapmalı etmeli de, Kopenhag kriterlerine uymadan uymuş gibi görünmeli? Türkiye uluslararası insan hakları belgelerini imzalayalı ve de bu belgelerdeki temel hak ve özgürlükleri esas alan Avrupa Konseyi'ne üye olalı yarım yüzyılı bulduğu halde Ecevit Hükümeti Amerika kıtasını yeniden keşfedecekmiş gibi "insan hakları ve demokrasi konusunda neler yapılması gerektiği" konusunda çalışma başlatıyor. İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu bu konuda bakanlıklardan ve "önemli" kuruluşlardan öneri istiyor.

Tabii "silahlı toplum kuruluşları" bu konuda sivil toplum kuruluşlarından daha hazırlıklı olduğu için ilk öneriler "insan hakları ihlali"nden yüzlerce kez sabıkalı Genelkurmay Başkanlığı'ndan ve Milli Güvenlik Kurulu'ndan geliyor!

Bilindiği kadarıyla Avrupa Birliği'ne girebilmeninin "olmazsa olmaz" koşulu, cumhuriyetin demokratikleşmesi ve gerçek anlamda sivilleşmesi.... Eğer mevcut hükümet bu kriterlere gerçekten saygılı davranacaksa yapacağı şey Genelkurmay Başkanlığı'ndan ve Milli Güvenlik Kurulu'ndan öneri istemek falan değil, uluslararası sözleşmelerin gereklerini hatırlatarak bundan böyle sivil toplum işleyişine hiçbir şekilde müdahale edemeyeceklerini, akıllarına estikçe "balans ayarı" yapamayacaklarını kendilerine tebliğ etmektir.

Eğer Genelkurmay Başkanlığı buna rağmen kendi militarist demokrasi anlayışında direniyor ve bunu sadece Türkiye'nin sivil yöneticilerine değil, aynızamanda Avrupa Birliği'ne da-

yatmaya yelteniyorsa, buna cüret eden üniformalı kamu görevlilerini, kaç yıldızlı olurlarsa olsunlar, görevlerinden uzaklaştırmaktır.

Ama ülkenin "demokratik sol" başbakanı ve dışişleri bakanı AB adaylığının kabul edilmesinden hemen sonra Avrupa demokratik güçlerine meydan okurcasına Türk Ordusu'nun "silahlı toplum kuruluşu" olarak herşeye müdahaleye hakkı bulunduğunu açıklamışlarsa, hattâ ölçüyü iyice kaçırarak Milli Güvenlik Kurulu'nu ülkenin en demokratik işleyen kuruluşu ilan etmişlerse, yavuz hırsız tabii ki evsahibini bastıracak, nasıl demokratlaşılacağını hükümet orduya değil ordu hükümete öğretecektir.

En büyük skandal ise, sözümona Cumhurbaşkanı'nın başkanlık ettiği, başbakan ve kilit bakanların da katıldığı Milli Güvenlik Kurulu'nun "demokratikleşme" önerilerinin, sadece askerlerden oluşan MGK Sekreterliği'nce kaleme alınarak hükümete tebliğ edilmiş olmasıdır. Sadece bu olgu bile, Ecevit ve Cem'in "demokrasi" sembolü olarak yüceltikleri bu militarist kuruluşun gerçek niteliğini orataya koymağa yeterlidir.

Gerek Genelkurmay Başkanlığı'nın gerekse Milli Güvenlik Kurulu'nun hükümete tebliğ ettikleri öneri paketlerinde toplumun sivilleşmesi, üniformalıların "siyasal dayatma" imtiyazına son verilmesi konusunda en kücük bir ima dahi yoktur.

Demokratikleşme çaresi olarak sadece, her askeri darbeden ya da "balans ayarı"ndan sonra dinleye dinleye gına getirdiğimiz "insan hakları eğitiminin toplumun her kesiminde yoğunlaştırılması"ndan söz edilmektedir. Kuşkusuz, "insan hakları"nı da herkesten iyi bildiklerine göre bu "zorunlu eğitim"den silahlı toplum kurumları muaf tutulacaktır.

MGK'ye göre, "işkence ve kötü muamele konuları Türkiye aleyhinde yapılan insan hakları ihlali suçlamalarının baş sıralarında yer aldığından sorgulama personeli yurtiçi ve yurtdışında yeterli sürelerle ihtisas eğitimi görmelidir." Yani

polisimiz karda yürüyüp iz bırakmama becerisine kavuşturulmalıdır.

Sanki Türkiye'de onyıllardır süregelen insanlık dışı hak ihlalleri baştan aşağı uydurmaymış gibi, MGK olaya hâlâ "vatan hainlerinin yıkıcı propagandası"nı dengeleme kafasıyla yaklaşmaktadır: "Ülkemizde ve yurtdışında yapılan toplantılara, Türkiye aleyhinde iç ve dış kamuoyunu olumsuz imajlarla etkilemek isteyenlerin çalışmalarını dengeleyecek bilgi ve kapasiteye sahip kamu görevlilerinin katılımı yönünde gayret gösterilmelidir."

Bittabi sadece bunlarla imaj değiştirmek mümkün olmayacağından, göz boyamak için adam satınalma yöntemlerine de ağırlık verilmelidir: "Özellikle uluslararası kamuoyu oluşturmada çok etkin olan yabancı hükümet dışı kuruluşlar Türkiye'ye davet edilerek bilgilendirilmelidir."

Yıllardır Türkiye'deki faşizan uygulamalara kritik yaklaşan Avrupalı gazetecilerin Türk büyükelçilikleri tarafından Türkiye'nin turizm cennetlerine götürülüp her türlü fantazmları tatmin edilerek nasıl "objektifleştirildikleri"ni, hattâ "alkış tutucu" haline getirildiklerini bilenler için, bu üst düzeydeki kurmayca önerinin nasıl uygulanacağını tahmin etmek hiç de güç değil...

1980 darbesinden beri yirmi yıldır Kürt halkına uygulanan zulme gelince, yine göz boyamak için "Doğu ve güneydoğuda terörle mücadele sırasında malları zarar gören vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesi için valiler emrine başbakan talimatıyla özel ödenekler gönderilmelidir," demekle yetinilmektedir.

Ama bu zulmün, ayrımcılığın gerçekten son bulması için gerekli tek önlemden, yani Kürt kimliğinin, dilinin ve kültürünün devletçe tanınmasından, Kürt halkının ve ülkenin tüm azınlıklarının örgütlenme ve devletin tüm organ ve kurumlarına seçilme özgürlüğüne saygı gösterilmesinden tek satırla bahsedilmemektedir.

Oysa 128 sivil toplum örgütünün oluşturduğu Demokrasi İçin Sivil Toplum Girişimi, "Ayrı dini, kültürel, etnik farklılık-

ların örgütlenme, kendi haklarını kullanma ve geliştirme özgürlüklerinin tanınmasını, anayasanın bu yönde değiştirilmesini" istemiştir. Toplantıya bir tebliğ sunan İstanbul Kürt Enstitüsü yeni anayasada genel ifadelerle yetinilmeyip ülkenin ikinci büyük nüfus kategorisini oluşturan Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin özel olarak vurgulanmasını istemiştir.

Kopenhag kriterlerine uymanın olmazsa olmaz koşulu budur.

Bunu ise militarizm teslimiyetçilerinden ve ırkçılardan oluşan bir hükümetin ve böyle bir hükümetin güç aldığı meclis çoğunluğunun gerçekleştirmesi aasla mümkün değildir.

2000'li yıllarda Türkiye'nin Kopenhag kriterlerini yakalayabilmesi, meclisteki militarist-faşist blokajın erken bir seçimle çözülmesini, ülkenin etnik, kültürel ve dinsel mozayığını temsil eden gerçekten sivil bir çoğunluğun MGK diktasına son vermesini ve son çeyrek yüzyılın tüm sorumluluğunu taşıyan Demirel'lerin, Ecevit'lerin Çankaya sırtlarından kesinkes uzaklaştırılmasını dayatmaktadır.

Ülkemizi Avtupa'nın yüzyıldır bir türlü iyileşemeyen "hasta adamı" olmaktan kurtarmanın başka bir yolu ve yordamı da ufukta görünmemektedir.

"Gavur" sofrasında!

Özgür Bakış, 2 Ocak 2000

Takvimler 1999'dan 2000'e dönerken ne bilgisayarlar felç oldu, ne uçaklar düştü, ne trenler yoldan çıktı ne de gemiler battı. Bilim ve ileri teknoloji bir kez daha bâtılı yendi.

İşte o süper-medyatik geceden aklımda ve de yüreğimde kalan tek heyecan ve mutluluk verici şey bu.

Yoksa 2000'miş, Millenyum'muş, pek de umurumda değil... Nasıl olsun ki, insanlık tarihinin, faili ve âmili hâlâ tartışmalı bir doğumla başlamadığı herkesin malumu.

Örneğin, dün tüm dünya ülkeleri gibi Çin de bir yandan adet yerini bulsun diye 2000'i kutlarken, aynı zamanda ve de tam bir misli farkla, kendi öz tarihinin 4000. yılını kutlamaya hazırlanıyordu.

Önceki yıl Belçika'daki Asuri dostlarımızla birlikte Anadolu'nun bu en eski halkının 6748. yılını kutlamıştık. Bu yılın 1 Nisan'ında 6750. yıllarını kutlayacaklar.

İskenderiyeli Klemes'e bakarsak, insanlık tarihi tam 7600 yıl önce başlıyordu.

Şurası gerçek ki, insanlığın tarihi, İsa'nın doğuşuyla başlamıyor.

Tanzanya'daki Olduvai boğazında bulunan insan yapısı ilk âlete 2 milyon yıllık tarih düşülüyor. Ateşin yakılabilmesi ve kullanılabilmesi 600 bin yıl öncesine rastlıyor. Fransa'nın Lascaux mağaralarında bulunan o nefis prehistorik tasvirleri ise insanoğlu 45 bin yıl önce duvara işleyip ölümsüzleştirmiş.

Yüksek uygarlıkları Mezopotamyalıların 7000 yıl önce, Mısırlıların 5000 yıl önce, Hintlilerin 4500 yıl önce, Eski Yunan'ın 4000 yıl önce, Çin'in 3650 yıl önce, Batı Pasifik Adaları'nın 3500 yıl önce, Mayaların 3000 yıl önce yarattıkları artık cümle âlemin malumu...

*

Yıllardır Avrupa'da Avrupai yılbaşı gecelerini kutlama alışkanlığını yitirdiğimiz ve de erkenden kafayı vurup yattığımız halde dün gece Belçikalı bir öğretmen arkadaşın ısrarı üzerine 2000'i onun evinde birkaç aile dostuyla birlikte karşıladık.

Sofrada hristiyan da, musevi de, dinsiz de vardı; komünist de, sosyalist de, liberal de...

Konuşmalar dönüp dolaşıp farklı halklar, farklı inançlar, farklı diller arasındaki ilişkiler üzerine odaklaşıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda nazilerin çalışma kamplarından geçmiş 83 yaşındaki bir Belçikalı, yine aynı savaşta Alman işgaline karşı direnişe katılmış komünist bir militanın eşi ve kızı, ateş ve acılarla yoğrulmuş bir geçmişin imbiğinden süzülerek

perçinlenmiş "kardeşlik" duygularını büyük coşkuyla anlatıyorlardı.

Dünyamızın insanları...

Ne ki, bu davete gelmeden önce, Türkiye'den gelen Özgür Bakış'ları tararken Ragıp Zarakolu'nun bir yazısını okumuştum: *"Gavur meselesi" üzerine*.

Sohbetimiz sürüp giderken, Ragıp'ın yazısından belli cümleler kafamda bir *leitmotiv* olarak gelip gidiyordu.

"Herhalde genlerimize işlemiş kavramlardan biri de 'gavur' sözcüğüdür. Etimolojik olarak Arapça Kafir'den gelen bir sözcük. Onun kökeni ise 'küfr'... Türkçede dinsiz anlamında, Müslüman olmayan anlamında, çoğunlukla da Hristiyanlara karşı kullanılıyor." *(Özgür Bakış,* 16 Aralık 1999)

Sadece Türkiye'deki Hristiyanlara, kılıç zoruyla işgal ettiğimiz ülkelerin Hristiyanlarına karşı mı? "Konuk işçi" olarak geldiğimiz ülkelerin evsahibi Hristiyanlara da...

Masanın çevresindekilere bakıyorum. Bu anlamda hepsi kâfir, hepsi gavur!

Birden, Belçika'daki Türklerle günlük konuşmalarda sık sık duyduğumuz sözler geliyor aklıma:

"Yok abi, o bizden değil, gavur!" "Canım, gavurdan da alışveriş yapılır mı, onun yaptığı, sattığı yenir mi?"

Bu yüzdendir ki, Chaussée de Haecht ve çevresinde Türk bakkalından, Türk fırınından, Türk kasabından, "helal et döner"cisinden geçilmiyor.

Gerektiğinde Atatürkçülüğünü kanıtlamak için Fazilet'çiye ana avrat küfreden laiklerin, hattâ eski solcuların bile ağızlarında aynı jargon: "Orası gavurlara ait... Onun karısı gavur..." "Gavur" dedikleriyse Belçikalı, yani bu ülkenin yerlisi. Hümanist de olsa, ülkesindeki ırkçılığa, yabancı düşmanlığına karşı tavır alıp fiilen kavgaya girmiş de olsa, arkasından söylenen laf değişmiyor: "iyi adam ama, alt tarafı gavur!"

*

Ve de 1999'un son günü, Avrupa'daki Türklerin beyin yıkayıcısı gazetelerde manşetler: "Avrupalı Türklerin zor yılı!"

"Türk ailelerin kendi dilleriyle çocuklarına islam din kültürünü anlatmasını entegrasyonu engelleme nedeni gösteren Almanya bu konuda 2000'li yıllarda daha da bastıracağının sinyallerini verdi." *(Sabah, 31 Aralık 1999)*

Din derslerinde, Kuran kurslarında Türk çocuklarına verilen eğitimin "tartışmasız" kitabı Kur'ân-ı Kerim.

2000'li ilk yılın ilk sabahı Ömer Rıza Doğrul'un tercümesinden okuyorum:

"Ey iman edenler! Yahudilerle hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin yârıdırlar. Onlardan dost edinen de onlardan olur." (Mâide Sûresi)

"Ey iman edenler! Müminlerden gayri, kâfir olanları dost edinmeyin. Şüphe yok ki münafıklar cehennemin en aşağı katındadırlar." *(Nisa Sûresi)*

"Ey iman edenler! Kendilerinizden başkalarını dost ve sırdaş edinmeyin! Zira bunlar size zarar vermek ve fenalık getirmekten geri kalmazlar." *(Ali ïmran Sûresi)*

"Kendilerine kitap verilenlerden olup Allah'a da, âhiret gününe de iman etmiyen, hak dini kabul etmeyen kimselerle, tâ boyun eğerek ve size itaat ederek cizyeyi verinceye kadar savaşın. Onların yurdu cehennemdir." *(Tevbe Sûresi)*

Sabah'ın saat 11'i... Pencere'den bakıyorum. Sisler arasından kilise kuleleri yükseliyor. Demiryolunun kenarında Yahudi Sinagogu, Metro çıkışında Laikler Lokali... Hepsi "kâfir", hepsi "gâvur"!

Ve Schaerbeek'in, Saint-Josse'un ana caddelerinde, ara sokaklarında camiler, mescitler... Hepsinde de, ister Arapçası ister Türkçesi olsun, tartışılmaz tanrı buyrukları...

Yıllardır ırkçılığa, yabancı düşmanlığına karşı birlikte mücadele verdiğimiz Belçikalı, İspanyol, İtalyan, Yunan, Asuri, Ermeni arkadaşlarımın dost gülümseyişlerini anımsıyorum.

Tekrar elimdeki tercümeye dönüyorum:

"Artık siz de (ey müminler) kâfirlerin boyunlarına vurun, ellerine ve parmaklarına (kılıç) çalın." *(Enfâl sûresi)*

"Kâfirlerin akıbeti ateştir. " *(Ra'd Sûresi)*

Dün akşam "gavur sofrası"nda beraber olduğum güzel insanları düşünüyorum. Gözlerim buğulanıyor, içim burkuluyor.

2000. yılınız kutlu olsun, diyorum... Kutlu olsun 3000. yılınız, 4000. yılınız, 5000. yılınız, 7000. yılınız...

Yaratıcı insanoğlu, 2 milyonuncu yılın kutlu olsun!

2000'in gündemi

Özgür Bakış, 16 Ocak 2000

Karar öncesi tahminleri de, kararın kendisi de, karar sonrası yorumlar da, Türkiye''yi yöneten güçlerin ve kamuoyunu oluşturmada etkin çevrelerin gerçek bir demokratikleşme isteminin ve sürecinin ne denli uzağında olduğunu bir kez daha acı şekilde gözler önüne seriyor.

Özellikle Türkiye'nin adaylığına yeşil ışık yakan Helsinki Zirvesi'nin üyeliğe kabul için idam cezasının kaldırılmasını "olmazsa olmaz koşul"lardan biri saydığını açıklamasından sonra, değil Öcalan'ın, ölüm cezaları yıllardır Meclis gündeminde bekletilen herhangi bir mahkumun darağacına gönderilmesi mümkün müydü?

Kesinlikle hayır.

Mevcut hükümetin tüm "kişilikli dış politika" şovlarına rağmen adaylığa onay çıkması için iki yıldan beri kapalı kapılar ardında ne pazarlıklar yapıldığını, ABD'nin desteğini alıp AB'ye baskı yapmasını sağlamak için Clinton ve çetesinin önünde nasıl yaltaklanıldığını, IMF'nin direktiflerine nasıl harfi harfine itaat edildiğini bizzat kendileri açıklayan seçkin ve etkin "kamuoyu oluşturucu"ları, bugün Öcalan'ın idam hükmünü AIHM kararı açıklanıncaya kadar başbakanlıkta bekletmeye MHP'nin "ikna" edilmiş olmasını büyük bir "demokratik zafer" olarak göklere çıkartıyorlar.

Kimileri daha da ileri gidip işi, "Türk demokrasisi"nin bu yeni zaferinin onurunu, ertelemeye "ikna" olma büyüklüğünü gösteren ismiyle müsemma MHP lideri Devlet Bahçeli'ye tanımaya kadar vardırıyor.

Borsa birden aşka gelip şaha kalkıyor.

Avrupa liderleri Ankara'ya övgü üstüne övgü yağdırıyor.

Türkiye'nin yarım yüzyıldır süregelen "demokratikleşme" sürecinde kaç defa seyrettiğimiz "fakire eşeğini kaybettirip buldurtma" senaryosu bir kez daha başarıyla uygulanıp herşey militarizmin dayattığı "temkinli demokratikleşme"ye endeksleniyor.

*

Yıllardır intikama koşullandırılmış MHP seçmenlerini yatıştırmak için Üçlü Zirve'nin kararına bir "infaz tehdidi" sokulmuş da olsa, bu saatten sonra bu tehdidin işlemeyeceğini Ecevit de, Yılmaz da, Bahçeli de çok iyi biliyorlar.

"Bu kararın terör örgütü ve yandaşı çevrelerce, milleti ve devletiyle Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine kullanılmak istendiğinin değerlendirilmesi halinde, erteleme süreci kesilerek infaz sürecine derhal geçilmesi" nasıl olacaktır?

1. Hangi eylemler ya da beyanlar "Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine" sayılacaktır? Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki anayasasına, ceza yasasına, terörle mücadele yasasına bakılırsa, "Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine" sayılamayacak hiçbir eylem ve beyan yoktur.

2. Terör örgütü ve yandaşı çevreler hangileridir? "Yandaş çevreler" öylesine muğlak bir ifadedir ki, bugüne kadar PKK ile uzaktan yakından hiçbir örgütsel ve belki de düşünsel bağı olmadığı halde onbinlerce, hattâ yüzbinlerce insanın nasıl "yandaş" sayılıp işkenceden geçirildiği, zındanlara atıldığı unutulmamıştır.

3. Bir eylemin veya beyanın "Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine" olduğunu ve de bunu yapan veya söyleyenlerin "terör örgütü mensubu veya onun yandaşı" olup olmadığını kim takdir edecektir? MİT mi, JİTEM mi, MGK

mı, DGM savcıları mı, hükümet mi, yoksa bu şantajı zirve kararına sokturan Devlet Bahçeli mi?

MİT'in ve diğer güvenlik servislerinin Ecevit'e verdiği raporlarda, idam kararının ertelenmesinin PKK'nın çökmesine, Öcalan'ın da devletin "yüksek menfaatleri" için kullanılmasına olanak sağlayacağı iddia ediliyor. Amigo basında da, zirve kararına bu şantaj cümlesinin sokulmasıyla PKK'nin tamamen dağılacağı, Öcalan'ın elinin kolunun bağlanacağı, artık İmralı'dan örgütüne talimat veremeyeceği, hayatta kalabilmek için devletle işbirliği yapmaktan başka çaresinin kalmadığı ileri sürülüyor.

İntikamcı çevrelerin tepkilerini yatıştırmak için de, basındaki kimi tescilli Kürt düşmanları, idam cezasının yerine "ağırlaştırılmış müebbet hapis" uygulanmasını öneriyorlar. "Şu anda yapılacak ilk iş bütün medyanın seferber edilmesiyle ağırlaştırılmış müebbet hapsin sanığa idamı aratacak bir ceza olduğunun anlatılmasıdır" diyorlar.

PKK'yı ve her türlü Kürt siyasetini Türkiye politik yaşamından dışlamayı ya da en azından etkisizleştirmeyi amaçlayan bu rapor ve yorumlardaki sığlık ve kısa görüşlülük her yanından sırıtıyor. Bunlara gereken cevabı vermek de herkesten önce PKK'nın hakkıdır ve görevidir.

Kaldı ki, bu tahminler ve yorumlar doğru bile olsa, Kürt halkının Cumhuriyet'in başından beri süren kimlik ve özgürlük mücadelesinin devamı bir örgütle ve bir kişiyle sınırlı tutulabilir mi?

Son 17 yıldır PKK'nın mücadelesiyle gün ışığına çıkarak uluslararası hukukun ve diplomasinin gündemine gülle gibi oturan Kürt sorunu, yukarıdaki iddialar doğru bile çıksa, artık Türkiye'nin de bir numaralı gündem maddesidir.

Hemen zirve sonrası yayınlanan TÜSİAD raporu bunun inkar götürmez belgesidir.

Kürt sorununun çözümü, Avrupa Birliği'ne aday olmuş bir Türkiye'de artık çağın gereklerine yakışır bir parlamento ve hükümet kompozisyonunu dayatmaktadır.

Bunun için herşeyden önce:

- Vadesi çok yakın olduğu için, geçmişi işçi sınıfının ve Kürt halkının haklı mücadelelerine karşı binbir komplo düzenlemekle örülü bir Demirel'in cumhurbaşkanlığı süresinin hiçbir şekilde uzatılmaması, Çankaya'ya gerçekten demokrat bir kişiliğin çıkartılması gerekir.

Hemen ardından da:

- TÜSİAD'ın önerdiği gibi seçim barajı yüzde 3'e düşürülerek derhal yeni bir seçime gidilmesi,

- Öcalan ve diğer PKK lider ve militanları da dahil tüm siyasal tutuklular salıverilerek siyasal yaşama katılma haklarının tanınması,

- HADEP'in ve diğer demokratik partilerin de güçleri oranında temsil edileceği yeni bir parlamento oluşturularak faşistlerin hükümetten uzaklaştırılması,

- MGK lağvedillip genel kurmay başkanlığı Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanarak siyasetin militarizmin vesayetinden kurtarılması gerekir.

Bu istekleri bugünden dile getirmek ne "Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak"tır ne de "terörist örgüt yandaşlığı"dır.

Bunları istemek ve bu istekler uğrunda mücadele etmek "tahrik" de değil, Türk'üyle, Kürt'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, kendine "insanım" diyen her Türkiye'linin öncelikli hakkıdır ve görevidir.

Kör parmağım gözüne!

Özgür Bakış, 23 Ocak 2000

Bir günde dünyanın İspanyolca konuşan üç ayrı ülkesinde yeniden şiddet konuştu. İspanya'nın başkenti Madrit'te ardarda iki otomobil bombalama olayı bir yarbayın ölümüyle sonuçlandı. Kolombiya'da Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN) gerillaları,

elektrik santrallarına karşı giriştiği sabotaj eylemlerini yoğunlaştırdı. Ekvator'da ise yerlilerin ayaklanıp Meclis'i basması, seçilmiş cumhurbaşkanının alaşağı edilmesiyle sonuçlandı.

Her üç olay da, içerdikleri "şiddet" unsuru nedeniyle, dünya kamuoyunca ve hattâ ilgili ülkeler halklarının çoğunluğunca tepkiyle karşılandı. Protestolar birbirini izledi. Olayları yaratanlar, "demokrasi"yi ya da "demokratikleşme süreci"ni tehlikeye atmakla suçlandı.

Ne ki, tüm bu tepkiler, söz konusu ülkelerdeki iktidarların kronikleşmiş belli sorunlar karşısında vurdumduymaz davranıp şiddeti bizzat teşvik ettikleri, hattâ askeri darbelere bizzat zemin hazırladıkları gerçeğini ortadan kaldırmıyor.

Kaldırmadığı gibi, benzeri sorunlara sahip diğer ülkelerde de iktidarların gaflet ve dar görüşlülüğünün kendiliğinden ya da örgütlü "şiddet" eylemlerinin her an yeniden patlak vermesine yolaçabileceği gerçeğini bir kez daha "kör parmağım gözüne" dercesine gündeme getiriyor.

*

Madrit'teki şiddet eylemine henüz resmen sahip çıkan olmamakla birlikte, İspanyol Hükümeti olaydan Bask silahlı direniş örgütü ETA'nın sorumlu olduğunu açıkladı. Bask bölgesinin yerel hükümeti de, patlamalardan ETA'yı sorumlu tutarak bu hareketin siyasal kanadıyla ittifakı askıya aldı.

Ancak, şiddet eylemini ETA'nın yaptığı sabit olsa da, Bask ılımlıları dahil İspanya'nın tüm siyasal güçleri ETA'yı tecrit ve mahkum etse de, Bask sorununa kalıcı bir siyasal çözüm bulunmadıkça bir şey değişmeyecek, kan ve gözyaşı ïspanya'nın gündeminden eksik olmayacaktır.

İspanya ve Fransa arasında bölüşülmüş Bask ülkesinin kendi yazgısını kendisinin belirlemesi için yıllardır mücadele eden ETA, Eylül 1998'de, barışçıl bir çözüm aranmasına olanak sağlamak için, tek taraflı ateşkes ilan etmiş ve böylece bir diyalog sürecini başlatmış bulunuyordu.

Ne ki, bu barış sürecinde sağcı Anzar Hükümeti Bask halkının kendi yazgısını kendi belirlemesi için bir referan-

dum düzenleme önerilerini kesinlikle reddederek ETA'yı kesin bir teslimiyete zorlamıştı. ETA militanlarına karşı gerek İspanya ve gerekse Fransa'da baskı ve tutuklamaların sürüp gitmesi üzerine ETA, geçen yılın 28 Kasım'ında yaptığı açıklamada, ateşkesi sona erdirmekten başka seçeneğinin kalmadığını açıklamıştı.

Dünkü bomba olaylarından sonra İspanyol Baskı'nın başkenti Bilbao'da da ılımlı milliyetçiler tarafından ETA'ya karşı protesto gösterileri yapılmışsa da, karşı göstericiler ETA'nın bu bölgede "siyasal çözüm" arayışlarından ilanihaye dışlanamayacak bir siyasal güç olduğunu ortaya koyuyor.

*

Kolombiya'da ELN gerilla lideri Nicolas Rodriguez, yüksek gerilim hatlarını bombalama eylemlerini, IMF'nin emirlerine harfiyen uyan hükümetin enerji dağıtım teşkilatı ISAGEN ile ulusal enerjii teşkilatı ISA'yı özel sektöre ve yabancı sermayeye peşkeş çekme planlarını protesto etmek için başlattıklarını açıkladı.

Yerel bir radyoya verdiği demeçte Rodriguez, "Kolombiya halkından özür diliyoruz ama egemen sınıflar maalesef sadece dinamit ve silah sesinden anlıyorlar" diyor ve soruyor: "Ulusal servetimizi yabancıların çıkarlarına uygun gelecek şekilde satabilmemiz mümkün mü?"

Gerillalara misilleme olarak hükümet de "ölüm mangaları"nı harekete geçirdi. Ölüm mangaları "İmha edilen her elektrik direği ya da elektrik santrali için on köylü ya da gerillayı infaz edeceğiz" tehdidini savuruyor.

Latin Amerika'da en uzun ve sürekli gerilla savaşına sahne olan Kolombiya'da bir kez daha barışçıl çözüm yolları tıkanıyor, siyasal şiddet ABD sermayesinin hizmetindeki bir hükümetin halk ve ülke düşmanı uygulamaları yüzünden yeniden tırmanıyor.

*

Ve Pinochet darbesinden tam 27 yıl sonra Şili cumhurbaşkanlığına ilk kez bir "sol" adayın seçilmesinin hemen

ardından, Latin Amerika'da "askeri darbe"ler dönemi, yine IMF'nin ve ABD tekellerinin hizmetindeki Ekvator Cumhurbaşkanı'nın gafil ve hain politikaları yüzünden, hem de "halk desteği"yle yeniden açılıyor.

Ekvator, tam da Kolombiya ve Peru'nun arasında, 12 milyon nüfuslu yoksun bir ülke. Nüfusun yüzde 30'u, yüzyıllardır her alanda tam bir ayrıma tabi tutulan ve aşırı yoksulluk içinde yaşayan "yerli"lerden oluşuyor. Yüzde 60'larda seyreden yıllık enflasyonun ve işsizliğin en büyük kurbanı onlar.

Hristiyan demokrat Jamil Mahuad'ın iktidarda bulunduğu 17 aydan beri Ekvator'da zaten ayaklanmaların, protestoların ardı arkası kesilmiyordu. ABD uşaklığını ulusal parayı lağvederek yerine ABD Doları'nı geçirmeye vardıran Mahuad, protestoları bastırabilmek için iki hafta önce olağanüstü hal ilan etmişti.

"Yerli"lerin dünkü ayaklanması, Genelkurmay Başkanı Carlos Mendoza'nın başını çektiği bir triumviranın iktidara elkoymasıyla sonuçlandı.

Yeni askeri yönetimin, Latin Amerika'da yüzlerce çeşidi görülmüş askeri rejimlerden hangisine benzeyeceği, kendisine iktidar yolunu açan yoksul "yerli"lere ne sürprizler getireceğini zaman gösterecek.

*

Evet, şiddet şiddeti getiriyor.

Ve dünyanın öbür ucunda bunlar olurken, Türkiye "derin devlet" şiddetinin perde perde açığa çıkan vahşetiyle bir kez daha sarsılıyor.

"Kör şiddet"in âleti olmuş ve hepsinin nerede olduğu şimdiye kadar pek âlâ bilinen bir takım meczup veya zavallılar ardarda tutuklanıp "devlet"in kahhar gücü bir kez daha yedi düvele ispatlanırken, Kürt halkının haklı mücadelesini ezmek, olmazsa dejenere etmek için Hizbullah'ı yaratanlar, teşvik edenler, ödüllendirenler, hesap verecek yerde yine devletin zirvesinden ahkam kesiyor, emekli olanları ise sayfiyelerinde parababalarına "nü"ler resmediyor.

80'li yıllarda askeri helikopterlerin Kürt köylerine traktlar atarak Kürt halkını "İslamın son güçlü ordusunun allahsız dinsiz PKK'ya karşı kutsal cihadı"nı desteklemeye çağırdığı, Hizbullah'ın bunun ürünü olduğu unutturuluyor.

Ama Hizbullah şiddeti'nin hedefi olanlar idam sehpasının gölgesinde rehine tuluyor, Kürt halkının avukatlarını, yazarlarını, gazetecilerini susturmak için tedbir ardına tedbir tezgahlanıyor.

Ve de iki darbede yedikleri kötekten hâlâ uslanmamış kimileri, ordunun Ekvator'daki gibi kılıcını atmasını bekliyor!

Faşistin seçmecesi!
Özgür Bakış, 30 Ocak 2000

Avrupa dehşet içinde... Ya eğrisi doğrusuna gelir de Avusturya'da aşırı sağcı Haider'in partisi FPÖ hristiyan ÖVP'yle birlikte bir koalisyon kurarsa... Açıkça AB düşmanı, yabancı düşmanı ve Yahudi düşmanı bu parti iktidara gelirse... Avrupa Parlamentosu'nda zaten beş üyeyle temsil ediliyor. Bir de iktidar partisi olarak AB'nin gerçek patronu Bakanlar Konseyi'ne ve de onun uygulayıcısı Avrupa Komisyonu'na katılırsa?

Anti-faşist örgütler ve şahsiyetler haklı olarak uyarı üstüne uyarı yayınlıyor.

Yol bir açıldı mı, diğer ülkelerdeki faşist ve ırkçı partiler de "demokratik" yoldan iktidara sızıp sadece kendi ülkelerinin değil, koskova Avrupa Birliği'nin yazgısına hükmedecek duruma gelmezler mi?

Fransa'daki Front National ve Belçika'daki Vlaamsblok zaten sırada bekliyor. Bunun içindir ki, Belçika Hükümeti hemen harekete geçerek AB'nin Haider tehlikesine karşı ortak tavır belirlemesini istedi.

En ilginç olanı da, Avrupa'da yayınlanan Türk gazetele-

rindeki telaş... Bu ırkçı parti iktidara ortak olursa, ardından diğer ülkelerde de faşist ortaklı hükümetlere yolaçılırsa, Avrupa'daki Türklerin akıbeti ne olacak?

İkiyüzlülüğün böylesi görülmüş değil.

Evet Avusturya'da böyle bir tehlike var ve de faşistlerin iktidar olması ne yapıp edip önlenmeli. Bu her anti-faşistin, her demokratın görevi.

Ama, daha dün AB'nin bekleme odasına alınan bir başka ülkede, Türkiye'de faşistler nerdeyse bir yıla yakın iktidarda değil mi, başbakan yardımcılığını, birçok kilit bakanlığı elde tutmuyor mu?

Kimse daha iki ay önce aynı Avrupa Birliği'nin faşistliği müseccel bir partinin iktidar ortağı olduğu Türkiye'yi adaylığa kabul ettiğini, tüm AB kurumlarında faşist bakanların ve milletvekillerinin itibarla ağırlandığını anımsamak bile istemiyor.

Avusturya'da faşistlerin iktidar ortağı olmasına karşı çıkan eski goşist Daniel Cohn-Bendit, Paris'te Türk gazetecilerine verdiği akşam yemeğinde Türk faşistlerinin iktidar ortağı olmasından hiç de rahatsız görünmüyor. "MHP de seçimle iş başına gelen bir parti olarak elbette muhatabım. Elbette görüşür, konuşurum!" diyor. Sanki MHP seçimle işbaşına gelmiş de, Avusturya'da FPÖ seçimsiz, darbeyle iktidara el koyuyormuş gibi...

"Görüşe konuşa bakın Abdullah Öcalan idam edilmedi. Aslında, Öcalan kanlı katilin biri..." diye faşistlerin şantajıyla Öcalan'ın ve tüm Kürt hareketinin rehine alınması kararından kendine övünme payı çıkartıyor. Öcalan'ı katillikle suçlarken, aslında MHP'nin azılı katil ve işkencecilerden oluşan bir parti olduğunu hasıraltı ediyor.

Türkiye konusunda AB çifte standard mı uyguluyor? İşte buyurun dört dörtlük bir çifte standart. Ama bizim kaşarlanmış insan hakları düşmanlarının iddia ettikleri gibi Türkiye aleyhine değil, Türkiye'deki faşist ortaklı iktidar lehine çifte standart.

Çünkü, insan hakları, demokrasi v.s. bir yana, Türkiye artık bütün sektörlerini Avrupa sermayesinin yağmasına açıyor. Eski solcu Başbakan Ecevit, yanında bir kapitalistler ordusuyla, Davos'ta tezgahı kurup uluslararası tekelleri savaş sanayii başta olmak üzere Türkiye'nin tüm sektörlerde katmerli vurguna çağrıyor.

*

Haider'in Hristiyan ÖVP ile iktidar pazarlığı haberleri Brüksel'e düştüğünde Belçika'nın en kıdemli anti-faşist savaşçılarından birini, değerli ve sevgili dostumuz Yvonne Jospa'yı 90. yaşında son yolculuğuna uğurluyorduk.

Kendisini Belçika'ya göçün yasaklandığı 1974'te tanıdım. O tarihten sonra ırkçılığa, yabancı düşmanlığına karşı bir çok komitede, örgütte ve eylemde birlikte olduk, göçmenlerin politik hakları için birlikte mücadele verdik.

Sekiz yıl önce, Engizisyon'un 500. yıldönümü dolayısıyla birlikte ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı bir dizi etkinlik düzenlemiştik. İstanbul'dan davet ettiğimiz Jak ve Janet Esim'in Sefarad Müzik Topluluğu' da bu etkinliklere katılmıştı. O tarihte 82 yaşında olmasına rağmen nasıl özveriyle ve militanca çalıştığını unutamıyorum.

Madam Jospa 20'li yıllarda, şimdiki adı Moldavya olan Besarabya'daki Yahudi düşmanlığından kaçarak Belçika'ya sığınmış. Burada eşi Herz Jospa ile birlikte komünist partisi saflarında sömürüye ve ırk ayrımcılığına karşı mücadeleye katılmışlar. 1942'de eşi Naziler tarafından tutuklanarak ünlü Buchenwald Toplama Kampı'na gönderilince Madam Jospa gizli bir örgüt kurarak binlerce Yahudi çocuğunu Nazi zulmünden kurtarmış.

Savaş sonrası eyyamcı tutumunu onaylamadıkları Belçika Komünist Partisi'nden ayrılmışlar, ancak "eşitlikçi" bir toplum için mücadeleye daha hırslı sarılarak Irkçılığa, Anti-Semitizme ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadele örgütü (MRAX)'ı kurmuşlar.

Bugün Belçika Komünist Partisi artık yok, ama üyesi ol-

makla gurur duyduğum MRAX sadece Belçikalıları değil, göçmenleri de bünyesinde toplayarak mücadelesini tüm cephelerde sürdürüyor.

*

Brüksel'de gökyüzü her zamanki gibi kurşuni... Madam Jospa'yı son yolculuğuna uğurlayacağımız salonda 300 kişi kadarız. Aramızda Nazi toplama kamplarından geçmiş 80'likler de var, Madam Jospa'nın Nazi'lerin pençesinden kurtardığı bugün 60'lara merdiven dayamış olanlar da... Yahudi, hristiyan, müslüman, budist, laik ve de dinsiz...

Ne dua, ne âyin!

Madam Jospa'nın müstesna kişiliğini anlatan konuşmalardan sonra salonda hep bir ağızdan yürekleri dağlayan bir ezgi yükseliyor. Türkiye'de 60'lı yıllarda Piet Seeger'in 33'lüklerinden dinleyip belleklerimize ve yüreklerimize kazıdığımız o acı ve hüzün, ama aynızamanda azim ve umut dolu ezgi:

"Wir sind die Moorsoldaten!" (Bizler, bataklık askerleriyiz!)

İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin kadın erkek, genç ihtiyar demeden ellerine kürek tutuşturarak bataklıklara sürdüğü Yahudi'lerin direniş türküsü!

Direniş kazanıyor, Nazizm çöküyor.

Ne ki tam 55 yıl sonra, 25 Ocak 2000 tarihinde Avrupa'da yine alarm çanları çalıyor. Avusturya'da faşistler yine iktidara yürüyor. Fransa'dakiler, Belçika'dakiler, Almanya'dakiler günlerini bekliyor.

Daha da önemlisi, Avrupa Birliği'ne aday bir başka ülkede, faşistler çoktan iktidar olmuş, Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın, ordu şeflerinin, Türk medyasının, dönek solcuların ortak vaftiziyle devletin tüm kademelerine yerleştikçe yerleşiyor.

Madam Jospa son yolculuğuna çıkarken onlar Brüksel'deki firavun saraylarında önlerine kırmızı halı döşenerek ağırlanıyor!

60'ların sosyalist enformasyon ve mücadele dergisi Ant

Yazın, 5 Şubat 2000

Sondan başlamalı.

30 Nisan 1971. *Ant*'ın İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca kapatıldığı ve sorumluları hakkında arama kararı çıkartıldığı gün...

Dört yıl dört aydır Türkiye'de devlet terörünün ve aşırı sağcı şiddetin sermaye çevrelerinin desteğiyle nasıl tırmandırıldığını belgeleyen, devrimci mücadelenin Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada yükselişini ayrıntılı olarak tanıtan, Ordu da dahil Kemalizmin tabularına cesaretle saldıran, tüm baskılara karşın ilk sayıda ilan ettiği ilkelerden asla ödün vermeyen bir sosyalist mücadele dergisinin son günü.

Sonun gelişi bizim için daha 12 Mart Muhtırası'nın verildiği günden belliydi. Birçok sol çevrenin dahi büyük umut bağlayarak peşinen "açık destek" verdiği "reformcu" 12 Mart Hükümeti, gerçek misyonunun ABD'yi ve sermayeyi rahatlatmak için solu ezmek olduğunu, çok geçmeden, 23 Nisan'da göstermiş, kukla başbakan Nihat Erim ulusal egemenlik bayramı nedeniyle yaptığı konuşmada "Yeni olağanüstü önlemler kafalarına balyoz gibi inecek!" diyerek devrimcileri açıkça tehdit etmişti.

Ant'ın o sırada üye sayısı 30'a yükselen yazı kurulu bu tehditler üzerine derhal toplanmış, darbenin içyüzünü, darbecilerin karanlık ilişkilerini, ABD'nin ve sermayenin bu darbedeki rolünü belgeleyen Mayıs 1971 sayısının ne bahasına olursa olsun yayınlamasına karar vermiş, ayrıca bu sayıda işlenecek diğer konuları ve kamuoyuna son kez verilecek mesajları ve yapılacak uyarıları belirlemişti.

Ana konu olarak 12 Mart Cuntası'nın dayattığı "reform ve huzur" planı'nın içyüzü işlenerek kapaktan verilecekti. "Sanayici-subay kompleksi"nin ordudaki radikal subayları hangi provokasyonlar ve kirli oyunlarla tasğye ettiği, "reformcu" bilinen bakanlar vitrine konarak bazı sol çevrelerin

nasıl nötralize edildiği, devrimci güçlere karşı hangi baskı önlemlerinin tezgahlandığı belgelerle açıklanacaktı.

Dört yıldan beri *Ant* yöneticileri ve yazarları hakkında açılan davalarda istenen hapis cezası toplam 770 yıla ulaşmıştı. Doğan Özgüden'in 194,5 yıl, İnci özgüden ve Osman Saffet Arolat'ın 140'ar yıl, Alpay Kabacalı'nın 97 yıl, Yaşar Uçar'ın 68,5 yıl, Yaşar Kemal'in 43,5 yıl, Faruk Pekin ve Ragıp Zarakolu'nun 30'ar yıl, ve *Ant*'ın diğer yazar ve çevirmenleri, Fethi Naci, İsmail Beşikçi, Çetin Altan, Can Yücel, Tan Oral, Çetin özek, Hüseyin Baş, Cemal Süreya, İhsan Aksoy, Mekin Gönenç, Özkan Mert, Mehmet Ali Aslan, Nuri Ayvalı, İbrahim Osmanoğlu ve Hilmi özgen'in de onbeş yıla varan sürelerle hapisleri isteniyordu.

Davaların başlıca gerekçeleri, komünizm propagandası, bölücülük propagandası, hükümete, silahlı kuvvetlere hakaret ve halkı kin ve düşmanlığa teşvik etmekti.

Bu baskılar karşısında Bâbıâli basını hiçbir dayanışma göstermiyordu. Büyük gazetelerin kirli çıkar ilişkileri, devrimci ya da solcu bilinen ünlü köşe yazarlarının eyyamcılığı kendi yazı ve fıkralarından yapılan alıntılarla *Ant*'ın son sayfasında sürekli teşhir edildiğinden herhalde uğradığımız her baskıda içlerinden bir "Oh olsun!" çekiyorlardı.

Hemen hergün mahkemeye taşınmak zorunda olduğumuzdan yazıları artık İstanbul adliyesi koridorlarında bütün gün mübaşirin isimlerimizi çağırmasını beklerken yazabiliyorduk.

Zaten Erim'in "balyoz operasyonu" tehdidinden sonra her an redaksiyon büromuzda ve matbaalarda bir operasyon beklendiğinden, derginin teknik hazırlıkları da tamamen gizli şekilde yürütülüyordu. Dizilip basılan *Ant* formaları, herhangi bir baskın ihtimaline karşı, aynı yerde basılan Kuran formalarının altında saklanıyor, daha sonra aynı şekilde mücellithaneye sevkediliyordu.

26 Nisan akşamı Erim Hükümeti 11 ilde sıkıyönetim ilan ettiğinde *Ant* bürosunu ve *Ant*'ın dizilip basıldığı matbaaları

sık sık basan güvenlik güçleri hiçbir hareketlilik, hiçbir faaliyet sezemiyorlardı.

Sadece dergi yöneticileri değil, dergiyi basan, ciltleyen ve dağıtan emekçiler de sıkıyönetim altında her türlü riski göze alıp geceli gündüzlü çalışarak *Ant*'ın Mayıs sayısını sıkıyönetimin kapatma kararı almasından çok önce abonelere ve Türkiye'deki tüm bayilere ulaştırmayı başardılar.

Bu arada, *Ant Yayınları*'nın son kitapları olan Şeref Han'ın Kürt tarihini anlatan *Şerefname*'si ve Victor Serge'in özellikle o baskı koşullarında tüm devrimciler için son derece yararlı bir kaynak kitap olan *Militana Notlar*'ı da çoktan basılıp tüm Türkiye'ye dağıtılmıştı.

Her gün yüzlerce devrimciyi teslim olmaya çağıran sıkıyönetim bildirilerinin ard arda yayınlandığı o günlerde okuyucusuna ulaşabilen tek sol dergi galiba *Ant* olmuştu.

Sustuğunu zannettikleri *Ant*'ın hem de darbenin içyüzünü açıklayan bir kapakla tüm bayilerde görünmesi, bastırdıkları evlerde bulunması sıkıyönetim komutanlarını çılgına döndürdü. *Ant*'ın Cağaloğlu'nda, Başmusahip Sokak'taki idarehanesine, yöneticilerin evlerine baskın üzerine baskınlar düzenlendi, arama üstüne aramalar yapıldı, kitap paketleri süngülerle paramparça edildi.

Aslında bu, dört yılı aşkın süredir ordu da dahil tüm tabulara saldıran *Ant*'tan öç alma operasyonuydu.

*

Ant'a baskılar dergi yayına girer girmez başlamıştı. 11 Nisan 1967 tarihli sayıda ABD'nin Doğu Anadolu'ya atom mayınları döşeyerek Türkiye halkını ölüme mahkum ettiğini ifşa etmemiz üzerine zamanın genel kurmay başkanı Orgeneral Cemal Tural, çift aylı gizli bir yazıyla 1. Ordu Askeri Savcılığı'na dergi yönetmeni Doğan özgüden hakkında "vatana ihanet"ten dâva açılması emrini vermişti.

Ne ki o sırada Selimiye Kışlası'ndaki askeri savcı ve yargıçlar, yükselen anti-emperyalist hareketin de etkisiyle, böyle bir dava açma sorumluluğunu reddederek, Özgüden'in dos-

yasını "askeri mahkemeler gazetecileri yargılayamaz" gerekçesiyle sivil mahkemelere havale etmişlerdi.

Ancak, komuta kademesinin *Ant*'a düşmanlığı, subayların Renault, Good Year gibi OYAK yatırımları aracılığıyla kapitalist sınıfa entegre edilmesi sürecinin dergide arka arkaya belgelerle ortaya konulması, komünizmle mücadele talimatnamelerinin açıklanması üzerine daha da şiddetlenmişti. Kendileri de sınıf değiştirme sürecine girdiklerinden, artık alt kademedeki subaylar da, yargıçlar dahil, ABD'nin komploları karşısında eskisi kadar duyarlı davranmıyor, giderek oligarşiye teslim oluyorlardı.

15-16 Haziran 1970 işçi direnişinden sonra artık Ordu'nun ilk kez açıkça sınıfsal yan tutarak direnişçi işçileri ve sendikacıları kitleler halinde askeri mahkemelere sevketmesine *Ant,* Eylül 1970 sayısında, kapaktan verdiği "Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını yargılayamaz!" yazısıyla karşı çıkmıştı.

Bu sayı üzerine *Ant* yönetmeni Doğan Özgüden 1. Ordu Karargâhı'a celbedilerek ikisi karacı, ikisi denizci, ikisi havacı altı subay tarafından saatlerce sorguya çekilecekti.

Sorgunun sonunda havacı yargıç yarbay "Bu bir sorgu değildir. Sadece sizin orduya hasmane tavrınızın nedenlerini öğrenmek istedik, o kadar... Gidebilirsiniz..." diyordu. Ancak tam kapıdan çıkarken de Özgüden'in arkasından yetişip ekliyordu: "Bu kez bu kapıdan geldiğiniz gibi çıkıyorsunuz. Ama gelecek defa hiç de böyle olmayabilir..."

*

30 Nisan 1971'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bildirisiyle *Ant*'ın kapatıldığı açıklanıp dergi sorumlularına askeri makamlara teslim olma çağrısı yapılınca, son dört yıllık gelişmelerin ışığında ciddi bir durum muhakemesi yapmak gerekti.

1. Ordu Karargahı'ndaki tehdidin üzerinden bir yıl bile geçmemişti.

Son sayılarda ordu eleştirilerinin yanısıra, bir kısım sol çevreler de dahil her taraftan suçlama ve saldırıya uğrayan

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına "Onlar soygun düzenine karşı savaşan halk çocuklarıdır" diye sahip çıkmış ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun bildirisini tam metin yayınlamıştık.

Ordu, Türkiye'de kendisinden başka bir "ordu"nun değil bildirisine, isminden bahsedilmesine bile tahammül edemiyordu.

Tüm yazı kurulunu o günün baskı koşullarında toplamak sakıncalı olduğu için derginin sürekli yazarlarından bazılarıyla gizlice buluşarak teslim olup olmama meselesini uzun uzadıya tartıştık.

Teslim olup kim vurduya gitmektense yurt dışına çıkarak Avrupa ülkelerindeki okuyucu kitlemizi ve yıllardır ilişki geliştirdiğimiz Avrupa demokratik ve sol çevrelerini harekete geçirip 12 Mart diktasına karşı uluslararası kampanyaya katkıda bulunmamızın daha doğru olacağı görüşü ağır bastı ve yağmurlu bir Mayıs sabahı Türkiye'yi terkettik.

İnci ve benim için hiç tanımadığımız bir alanda yeni bir mücadele başlarken, askeriye hıncını geride kalan arkadaşlardan çıkarttı. Daha önce açılmış yüzlerce yıllık dâvalar yetmemiş gibi, sıkıyönetim savcıları derginin diğer yöneticileri ve yazarları hakkında yeni yeni davalar açtılar. Bununla da yetinmeyip, bazı *Ant* yöneticilerini ve yazarlarını, ideolojik ve politik bakımdan tamamen karşısında oldukları TKP'yle ilişkili göstererek 141. maddeden açılan bir düzmece davanın da sanıkları arasına kattılar, genel af çıkıncaya kadar hapiste yatırdılar.

Ant'a o denli hınçlıydılar ki, 1982 yılında yurt dışında anti-cunta faaliyetlerimizden dolayı yüzlerce arkadaşla birlikte vatandaşlıktan atılmamıza karşı önce Danıştay'da, daha sonra Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda açtığımız davalarda hükümet, hakkımızdaki "vatandaşlıktan atma" kararının haklı göstermek için yirmi yıl önce kapatılmış olan *Ant* hakkında açılmış dâvaları da gerekçe olarak gösteriyordu.

Ant'ın yayına başlaması, Türkiye'de sosyalist hareketin bir siyasal parti olarak örgütlendiği, TİP'in Meclis'e girerek bir grup oluşturduğu, TİP'in yanısıra sendikaların, ögrenci kuruluşlarının, fikir kulüplerinin, ilerici yayınların anayasal haklar, anti-emperyalist mücadele, sosyal haklar gibi çeşitli konularda Türkiye'nin gündemini belirlediği bir döneme rastlar.

60'lı yılların ilk yarısında sol yayıncılık, işçi sınıfının sadece öncülüğünü değil, siyasal harekete ağırlık koymasını dahi reddeden, Türkiye'ye Nasır veya Baas tipi asker-sivil bürokrat ağırlıklı bir rejim öneren yeni-kadrocu *Yön'*ün güdümlendirmesi altındaydı.

Zaman zaman sosyalistlerin yayınladığı mizah, sanat ve kültür dergileri işçi sınıfı sosyalizminin sesini yükseltmeye önemli katkılarda bulunmuşlardı. Ancak 60'lı yılların ilk yarısında, devlet kadrolarında ve hattâ iş dünyasında etkin sol Kemalistlerin desteğine sahip *Yön*'ün karşısında gerek enformasyon, gerekse ajitasyon açısından yeterli etkinliğe sahip bir derginin eksikliği duyuluyordu..

1963'te yayınlanan ve benim de ilk dönem yazı kurulunda yeraldığım *Sosyal Adalet* bu gereksinime biraz cevap verebilmişse de, "parti organı" görünüşünden ötürü başarılı olamamıştı.

Gerek kurucuları ve yöneticileri arasında bulunduğum gazeteciler sendikasında, gerekse *Türkiye İşçi Partisi* saflarında arkadaşlarla hep böyle bir derginin yayınlanması olanaklarını araştırıyor, tartışıyorduk.

1964 yılında gece sekreteri olarak çalışmaya başladığım *Akşam* Gazetesi büyük bir sarsıntı geçiriyor, çalışanların aylardır ücretleri ödenemiyordu. O sırada İnönü Hükümeti'nde bağımsız bakan olan gazetenin sahibi Malik Yolaç gazeteyi batmaktan kurtarmak için beni tam yetkiyle genel yayın müdürlüğüne getirince, bir enformasyon ve mücadele dergisi projesini üstelik de Türkiye'nin en eski ve saygın bir gazetesinde uygulama olanağı doğmuş oluyordu.

1964-1966 yıllarında *Akşam'*da gerek içerik, gerekse mizanpaj açısından birçok yenilikler yaparak, Yön çizgisinin dışındaki sol yazarlara gazetenin sayfalarını açarak, TİP ve sol sendikalar yöneticilerinin görüşlerine geniş yer vererek sosyal gerçekleri, sosyalist hareketin sesini günlük basında duyuruyorduk. Gazete özellikle işçilerden, yoksul halk kesimlerinden geniş destek alarak arttırdığı tirajıyla ve nitel üstünlüğüyle *Hürriyet'*i dahi endişelendiren bir güç haline gelmişi.

1965 genel seçimlerinde gazetenin sahibi Malik Yolaç CHP listesinden aday olduğu halde, TİP'in seçim kampanyasına eşit düzeyde, hattâ zaman zaman CHP'ninkinden daha fazla yer veriyorduk. O sırada gazetenin yıldız yazarı Çetin Altan da TİP listesinden aday olduğu ve yazılarını da o doğrultuda yazdığı için Akşam nesnel olarak TİP'in seçim propagandasını desteklemiş oluyordu.

Çetin milletvekili oldu, Malik Yolaç kaybetti.

*Akşam'*ın yayınından rahatsız olan sermaye çevreleri bunu da fırsat bilip gazetenin ilan ve reklamlarını keserek, malvarlığına haciz koyarak, kağıt ve mürekkep tahsisi gibi konularda sürekli baskı yaparak, Yolaç'ı, gazetenin sola açık politikasını değiştirmeğe zorluyordu.

Akşam'ın tirajı o yıllarda sol bir gazete olarak 300 bin'e kadar yükselmişti, ama tiraj arttıkça gazetenin üretim ve kadro giderleri de artıyor, bu giderleri karşılayacak ilan ve reklam gelirleri ise, söz konusu baskılar nedeniyle gittikçe düşüyordu.

Yolaç, gazetenin tiraj almasından memnun olmakla beraber, bu maddi baskılara bir süre direnebildi. 1966 yılında ilan sahiplerinin gazeteye infialini yatıştırabilmek için benden iş çevrelerinin boy hedefi haline gelen Çetin Altan'ın "bir süre için" gazeteden uzaklaştırmamı istedi. Reddettim.

Akşam'ın ayakta durabilmesi için, fikir ve el emekçilerinin de katılımıyla mali sorumluluğu da üstlenecek kollektif bir yönetim kurulmasını ve maddi darboğazın aşılabilmesi

için onun sol çizgisini benimseyen okuyucuların gazeteye ortak edilmesini önerdim.

Yolaç'ın öneriyi reddedip Çetin Altan'ı uzaklaştırmakta dayatması üzerine benimle birlikte gazetenin çekirdek kadrosu da gazeteden toplu halde istifa etti.

Çekirdek kadronun uzaklaşmasından sonra *Akşam* yavaş yavaş sermaye çevrelerinin istediği çizgiye sürüklenerek ömrünü tamamladı. Hatırlatmak bile gereksiz, bugünkü *Akşam*'ın ise o zamanki *Akşam*'la uzaktan yakından hiçbir ilgisi yok...

*

Bâbıâli'nin tüm medyası bizleri kara listeye aldığından ve yeni bir sol günlük gazete yayınlama olanağımız da bulunmadığından, Yaşar Kemal ve Fethi Naci'yle birlikte haftalık bir haber ve ajitasyon dergisi yayınlamağa karar verdik.

1967 başında Ebussuud Caddesi'ndeki Tan İş Hanı'nda küçük bir büroda hazırlanan *Ant*'ı benim ve Inci'nin Akşam'dan aldığımız mütevazı kıdem tazminatıyla finanse ediyorduk. *Ant*'ın mali sorumlulukları yanında genel yayın yönetmenliğini de ben üstlenmiştim. Dergi ilk sayıda 20 bin bastı, daha sonra 10 bin'lerde oturdu.

1968 yılından itibaren de Yaşar Kemal'in eşi çevirmen Tilda Kemal'in de katılımıyla *Ant Yayınları*'nı kurarak hem Türkiye konusunda, hem de uluslararası sorunlar üzerine 50'den fazla kitap yayınladık.

Ant'ın enformasyon ve ajitasyon yazılarını, haftalık yorumlarını ben yazıyordum. Teorik yazılar ve sanat-kültür sayfaları Fethi Naci'nin sorumluluğundaydı. Yaşar Kemal her hafta bir fıkra, zaman zaman da röportaj yazıyordu. Derginin teknik sorumluluğunu üstlenen İnci, klasik sol dergi anlayışının kalıplarını kırarak *Ant*'a modern ve dinamik bir sayfa düzeni uyguluyordu.

Dergiye yazdığım ilk sunuş yazısında *Ant*'ın niteliği şöyle belirlenmişti: "*Ant*, sermayenin bilinçli müdahalesiyle, ilan pazarlıklarıyla, kredi hesaplarıyla sosyalist harekete karşı çıkan, hiç değilse onu yozlaştırmak için ikili oynayan Bâbıâli

basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forumdur. *Ant* sosyalizmin zaferini ancak halkın demokratik mücadelesinde görenlerin, anti-emperyalist mücadeleyi sosyalist mücadeleyle birlikte yürütmek kararında olanların dergisidir."

Amaç, bir yandan sınıf düşmanlarına karşı mücadele ederken, diğer yandan da, *Yön*'ün kadroculuğuna ve TİP'in yükselişini durdurmak için "Ortanın Solu" açılımını başlatan CHP'nin ideolojik ve politik saldırılarına karşı işçi sınıfı sosyalizmini savunmak, millici güçlerin birliğini sağlamak hesabına sosyalist örgütlenme ve mücadeleyi ikinci plana atan, erteleyen eğilimlere karşı durmaktı.

Ant daha ilk sayısından itibaren Türk-İş'in Amerikancı ve işbirlikçi sendikacılık anlayışına karşı tavır aldı. DİSK'in kurulacağı haberi de ilk kez *Ant* Dergisi'nde duyuruldu, DİSK kurucusu sendikacıların görüşleri, DİSK'in temel belgeleri, açıklamaları *Ant*'ta en geniş şekilde yansıtıldı.

Ant'ın tüm yaşamında da, Türkiye'nin tek sosyalist partisi olarak TİP'in varlığını sürdürmesi, güçlendirilmesi titizlikle savunulurken, parti yönetiminin, gerek Aybar gerekse Boran dönemlerinde, sosyalist hareketin bölünmesine, devrimci unsurların, gençliğin partiden dışlanmasına neden olan tutumları da en sert biçimde eleştirildi.

Ayrıca, Türkiye sosyalist hareketinin sadece TİP'ten ibaret olmadığı gerçeğinden kalkılarak diğer çevreler hakkında da bilgi veriliyor, tüm bu hareketlerin bilimsel sosyalizm temeli üzerinde birliğinin sağlanmasına katkıda bulunmaya çalışılıyordu.

Ne var ki, Türkiye sosyalist hareketi çok geçmeden önce TİP'liler ve MDD'ciler olarak ikiye bölündü. Bunu daha sonra her iki kanadın da kendi içlerinde bölünmesi izledi.

Her yeni bölünmenin kendi yayın organını kurarak yeni polemikler açması, sosyalist harekette tek parti temelinde bir birlik sağlanmasını giderek daha da zorlaştırıyordu.

1968 TİP III. Büyük Kongresi ve onu izleyen olağanüstü

kongrede *Ant*, Aybar ve Boran kanatlarının görüşlerini yansıtıp partiyi parçalanmaya sürükleyecek tutumlarını eleştirirken, parti birliğini korumaya çalışan örgüt mensuplarının, özellikle İstanbul örgütünün birleştirici *Üçüncü Yol* çağrısının sözcülüğünü yaptı.

Genel merkezin partide birliği sağlamakta âciz kalması, her türlü teorik çalışma ve açılıma düşmanca tavır alarak muhaliflerini tasfiye etmesi, seçimlerde güç sağlayabilmek için toprak ağalarıyla dahi işbirliğine girmesi karşısında *Ant* olağanüstü kongreden sonra Aybar yönetimine karşı muhalefete geçti.

Ne ki, Aybar'ın istifasından sonra yönetimi ele geçiren Boran kanadı da aynı yöntemi benimseyerek partiden kendi muhaliflerini tasfiye hareketine girişti. 1970 IV. Büyük Kongresi'nde "MDD'cilerin kökünü kazıma operasyonu"nu başlattı.

Ant buna karşı da büyük mücadele verdi, TİP'in kuruluşundan itibaren eleştirel bir değerlendirmesini yaparak tüm kanatlara TİP'i işçi sınıfının tek siyasal devrimci örgütü haline getirme çağrısında bulundu. Bu çabalara rağmen TİP IV. Kongre'den tamamen bölünmüş olarak çıktı.

Bu arada radikal gençlik hareketleri de kendi çizgilerinde partileşme sürecine giriyordu. *Ant*, tüm bu hareketlere de anlayışlı bir tavırla yaklaştı; örneğin THKO kurucularına sağdan ve hattâ soldan ağır eleştiriler ve suçlamalar gelirken, *Ant*, 1971 darbesiyle kapatılıncaya kadar Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını sonuna kadar savundu.

Siyasal örgütlenmenin yanısıra, DİSK ve TöS başta olmak üzere sendikaların, işçi ve köylü birliklerinin, demokratik kitle örgütlerinin mücadelelerine *Ant* başından itibaren en geniş biçimde destek oldu. Hemen her sayıda işçi grevleri ve direnişleri haber, röportaj ve yorumlarla sistemli biçimde yansıtıldı.

1968'de bütün dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de sarsan öğrenci hareketlerini *Ant* tüm olanaklarıyla destekledi, gençlik liderlerinin görüşlerine sayfalarında geniş yer verdi.

Devrimci genç sairler, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Özkan Mert ve İsmet Özel, eskiye karşı savaşlarını ilk kez 2 Aralık 1969'da Ant sayfalarında başlattılar.

*

Ant'ın önemli bir özelliği de, Kemalizm'in ideolojik pozisyonlarına, gerek SD, gerekse MDD kanatlarında işçi sınıfı hareketini küçük burjuva devrimciliğinin kuyruğuna takma eğilimlerine karşı sürekli mücadele vermesiydi.

Bu bağlamda, Kemalist iktidar döneminde işçi sınıfına ve Kürt halkına uygulanan baskılar her fırsatta teşhir edildi.

TKP'nin kurucusu Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Kemalistler tarafından katledilmesine, tek parti döneminde solculara uygulanan baskı ve zulüme ilişkin birçok belge yayınlandı.

Türkiye'nin halklar sorunu *Ant*'ta derinlemesine ele alındı, "Kürt halkı", "Türkiye halkları" terimleri, "Ulusların kendi yazgılarını kendi belirleme hakkı"na ilişkin analizler, Kürt köylerine uygulanan jandarma zulmüne ilişkin belgeler, Kemalist ve MDD'ci çevrelerden gelen ağır suçlamalara rağmen Ant'ta sürekli yeraldı. *Ant* sorumluları hakkında açılan yüzlerce soruşturma ve dâvadan önemli bir bölümü, Kürt halkını hedef alan 142/3. maddeye dayandırılıyordu.

Kemalist'lerin ana dayanağı olan Ordu'nun sınıfsal konumundaki değişim de, yazının başında belirtildiği gibi, tüm baskılara karşın sürekli belgelendi. İlk kez haftalık Ant'ın 5 Ağustos 1969 tarihli sayısında Ordu Yardımlaşma Kurumu *"Subay Holding"* başlığıyla kapak yapıldı, bu holdingin yabancı sermayeyle çıkar bağları ortaya kondu.

Ant'ın doğrudan saldırdığı bir başka tabu ise, Koç İmparatorluğu'ydu. "1 numaralı komprador Vehbi Koç" kapağıyla yayınlanan 26 Ağustos 1969 tarihli sayısında *Ant*, Kemalizm'in yarattığı "ulusal kapitalist" Vehbi Koç'un özellikle 1947'den itibaren nasıl yabancı sermaye ile işbirliği yaparak uluslararası tekelci kapitalizmin Türkiye'deki kalesi haline geldiğini açıklıyordu. 18 Kasım 1969 tarihli sayıda da Koç Holding'in, OYAK Holding'in ve Hastaş Holding'in

başını çektikleri "Holdingler Savaşı"nın içyüzü belgelerle ortaya konuluyordu.

Ant'ın tekelci sermayeye karşı mücadelesi, uluslararası tekellerin de doğrudan tepkisini çekmişti. 3 Haziran 1969 tarihli sayıda, Uluslararası Ticaret Odası'nın İstanbul Kültür Sarayı'nda toplanan 22. Kongresi "İstanbul kapitalist işgali altında!" başlığıyla verilmişti. Uluslararası Ticaret Odası Başkanı ve IBM'in İdare Meclisi Başkanı Arthur K. Watson, kongreyi açış konuşmasında açıkça *Ant*'ı hedef alarak şunları söylüyordu:

"Size bu sabah neler söyleyeceğimi haftalarca düşündüm. İlhamımı sonunda, hiç umulmadık bir yerde, bir küçük İstanbul gazetesinde buldum. Makale yazarının inançları, anladığıma göre, Mao Çe Tung'un biraz daha solunda... Ben bu makaleyi ciddi olarak ele almak niyetindeyim. Makale yazarına direkt olarak cevap vereceğim ve kendisine kapitalistlerin son zamanlarda ne oyunlar oynadıklarını söyleyeceğim!"

MHP'nin terör örgütlenmesi ve İslamcıların kadrolaşması *Ant*'ta sık sık belgelerle ortaya konuldu, bu yüzden *Ant* yöneticileri ve hattâ okurları sürekli tehdit ve saldırılarla karşı karşıya kaldı.

10 Ekim 1967'te, ABD 6. Filosu'nun İstanbul'a gelişine karşı "Go Home Yankee" kapağıyla karşı çıktığı için, *Ant*'ın basımı Tan Matbaası'nın sahipliğini ele geçiren ümmetçiler tarafından engellenerek sabote edildi.

Ant uluslararası komünist hareketteki ideolojik kamplardan herhangi birinin hegemonyasına teslim olmadı, Çin ve SSCB arasındaki ideolojik çatışmayı sürekli objektif olarak izlemeye ve yansıtmaya calıştı. Bunların yanısıra o dönemde Uzak Doğu'da, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da, Afrika'da yükselen ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerine Pekin veya Moskova pertavsızıyla bakmaktan dikkatle kaçındı, bu hareketlerin görüşlerini ve deneyimlerini doğrudan kendi belgelerinden tanıttı.

Ant Ortadoğu halklarının tümü emperyalizmin pençesin-

den kurtulmadıkça hiçbir Ortadoğu halkının özgür olamayacağı tesbitinden hareketle *Ortadoğu Devrimci Çemberi* önerisini ortaya attı, bu konuda Türk, Kürt, Kıbrıs, Arap, İran ve Filistin devrimcilerininin görüşlerine, önerilerine sayfalarında geniş yer verdi.

*

1969'u bir özeleştiriyle kapatan *Ant,* 1970 yılına gençleştirilmiş ve genişletilmiş bir yazı kuruluyla atılım yaparak başladı. Kapaktan anons edilen "Bilimsel sosyalist teorinin rehberliğinde sosyalistleri ideoloji ve örgüt birliğine çağırıyoruz" yazısı bir siyasal manifesto niteliğindeydi.

Yeni biçimiyle *Ant*, enformasyon ve ajitasyonun yanısıra teorik çalışmalara da ağırlık veriyor, tüm yayınları artık Türkiye'nin gelişen dinamiklerine uygun yeni bir devrimci örgütlenme gereğinde odaklanıyordu. Devrimci halk muhalefetini güçlendirme çağrıları sık sık yenilerek "Demokratik halk iktidarı" hedef gösteriliyordu.

Ancak *Ant'*ı fiilen çıkartan yöneticilerin arka arkaya açılan soruşturmalar ve dâvalar nedeniyle zaman açısından normal gazetecilik yapma olanaklarının iyiden iye sınırlanması bir süre sonra dergiyi haftalık olarak yayınlayabilmeyi olanaksız hale getirmişti.

Gençlik liderlerinden sonra üniversite öğretim üyelerinin, sendikacıların, demokratik örgütler yöneticilerinin de katılımıyla daha da büyüyen yazı kurulu, Mayıs 1970'den sonra dergiyi yorum ve inceleme ağırlıklı bir aylık dergiye dönüştürmeyi, ileride daha iddialı projeleri gerçekleştirebilmek için bir süre yoğun bir araştırma ve tartışma programı uygulamayı, devrimci örgütlenme çalışmalarına ve eylemlere daha aktif katılmayı kararlaştırdı.

Ayrıca, *Ant* kitaplarında da Türkiye'nin kendine özgü sorunlarını inceleyen ve çözüm yolları öneren araştırmalara ağırlık verilmesi, bu araştırmalarda kollektif ürünlere öncelik tanınması da benimsendi.

Ant'ın Mayıs 1970 tarihli aylık ilk sayısı ön kapağında

"Devrimcinin görevi devrim yapmaktır" sloganı ve arka kapağında "Enternasyonal" marşının tam metniyle işçi sınıfının 1 Mayıs bayramını kutlayarak yayınlandı.

Ant'taki bu değişimi derginin sorumlu müdürlerinden ve zamanın gençlik liderlerinden Osman Arolat şöyle anlatıyor:

"Ant, 173 sayı tabloid haftalık olarak çıktıktan sonra küçük boy, dar uzun bir aylık dergi haline döndü. Bu dergiler olaylara haftalıklarla aynı yapıda ama daha teorik planda bakan bir özellik taşıyor.

"Ant, özellikle genç kadroların yayın kurulunda yeralmasından sonra bir okul gibiydi. Çalışılıp gelinen yayın kurulu toplantılarında uzun teorik tartışmalar yapılıyor. örneğin, 'Türkiye'de feodalizm olgusu' ya da 'Türkiye'de toprak meselesi', bütün ustaların metinleri elden geçirilip, Türkiye'deki gelişmeler ele alınarak tartışılıyor.

"Bu tartışmalarda Doğan Özgüden steno ile not tutuyor, sonra tartışma özetini yazı taslağı olarak yayın kuruluna sunuyor. Sonunda, tartışılan yazı herkesin öne çıkan görüşlerinin yeraldığı bir ortak değerlendirme yazısı halinde *Ant* imzasıyla ya da imzasız olarak dergi adına yayınlanıyordu." (Arolat, 1960'lı yıllarda yayınlanan bir haftalık dergi ANT", *Yeni Türkiye,* Kasım-Aralık 1996, Sayı 12)

Tarihi 15-16 Haziran 1970 işçi direnişinin tüm yönleriyle derinlemesine değerlendirildiği Temmuz 1970 sayısından itibaren *Ant* bütün çalışmalarını ve mücadelelerini *Kesintisiz Devrim* anlayışı içinde yürütmeye başladı.

"Sosyalizmin Zaferi İçin Kesintisiz Devrim" başlıklı yazıda tüm sosyalistlere şu çağrı yapılıyordu:

"Sosyalist devrim ve milli demokratik devrim sloganları etrafında çok kısır bir çekişmenin bölücü ve parçalayıcı bir şekilde sürdürüldüğü bu ortamda bütün sosyalistleri marksist-leninist *Kesintisiz Devrim* teorisi etrafında birleşmeye çağırıyoruz."

Kesintisiz devrim sürecindeki görevler de şöyle belirleniyordu:

- Sosyalist ajitasyon ve propagandayı yürüterek işçi sınıfının örgütlenmesini sağlamak, işçi sınıfı partisini oluşturmak,

- İşçi sınfının ideolojik, politik, örgütsel ve donanmış gücünün önderliğinde Devrimci Halk Cephesi'ni oluşturmak,

- Türkiye halklarının gerçek kurtuluşu yolunda Devrimci İsçi-köylü iktidarını kurmak, Kesintisiz Devrim süreci içinde, durmaksızın, bunu işçi sınıfının mutlak iktidarına dönüştürerek sosyalizmin zaferini gerçekleştirmek.

Ant'ın gerek aylık dergi yayını, gerekse kitap yayını artık bu görevler doğrultusunda planlanıyordu. örneğin Çetin Özek'in "Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi" adlı kitabı, yazı kurulunda haftalarca tartışılmış, getirilen eleştiriler ve öneriler ışığında yazarı tarafından yeniden gözden geçirilerek devrimciler için önemli bir referans belgesi olarak yayınlanmıştı.

12 Mart muhtırası verildiğinde, birçok sol çevre, generalleri ve onların kurduğu "reform hükümeti"ni alkışlayıp destek sunarken, *Ant* Nisan 1971 sayısında daha baştan uyarıyordu:

"Ordu, burjuva diktatörlüğünün bir baskı aracıdır; özellikle OYAK ve yerli savaş sanayiine yönelen vakıf girişimleriyle ordu, finans-kapitalle organik olarak da tamamlaşmıştır. Askeri diktatörlüklerden emekçi kitleler lehine reformlar beklenemez. Son ordu müdahalesinde, devrimci grup, kişi ya da yayın organlarının, hattâ işçi sınıfını temsil eden örgütlerin hemen destek bildirmeleri ve ancak Devrimci İşçi-Köylü İktidarı'nda gerçekleştirilebilecek reformları ordudan talep etmeleri, küçük burjuva kuyrukçuluğunun, ısrarlı eleştirilere rağmen, sosyalist saflardan temizlenemediğini göstermiştir.

"İster 'milli koalisyon' biçiminde olsun, ister askeri cunta şeklinde olsun, yeni yönetim, devrimciler üzerinde baskıyı daha arttıracak, belki ön saftaki devrimci militanları tutuklayacak, sosyalist yayınları susturmaya teşebbüs edecektir."

Bu analizin ne denli doğru olduğu bir ay geçmeden an-

laşıldı, kukla Erim Hükümeti'nin başlattığı "balyoz hareketi"yle devrimciler kitleler halinde tutuklandı, sosyalist yayınlar susturuldu.

Tabii *Ant* da kapatıldı, yöneticileri, yazarları ya tutuklandı, ya siyasal sürgüne zorlandı, ama *Ant*'ı gerçekleştirenler, *Ant*'a katkıda bulunanlar, tek tük istisna dışında, mücadelelerini başka planlarda, başka yayın organlarında, sendikalarda, demokratik kitle örgütlerinde sürdürmeğe devam ettiler.

*Ant'*ın sonradan geliştirdiği tüm siyasal analizleri ve önerileri hepsi paylaşmasa da, *Ant'*ın birinci sayısındaki anta sadık kaldılar.

Ant'ta yer alan imzalar: *Tektaş Ağaoğlu, Lütfü Akad, Ayperi Akalan, Günay Akarsu, Dursun Akçam, İhsan Aksoy, Mehmet Aközer, Cahit Alican, Şadi Alkılıç, Çetin Altan, Ahmet Aras, Sadun Aren, Osman Saffet Arolat, Selma Ashworth, Yusuf Aslan, Engin Aşkın, Türkkaya Ataöv, Behzat Ay, Mehmet Ali Aybar, Ece Ayhan, Halil Aytekin, Nuri Ayvalı, Yusuf Ziya Bahadınlı, Mahmut Baksı, Balaban, Hüseyin Baş, Zühtü Bayar, Fakir Baykurt, Nihat Behram, Ataol Behramoğlu, Namık Behramoğlu, Murat Belge, Süreyya Berfe, İsmail Beşikçi, Mehmet Emin Bozarslan, Kenan Bulutoğlu, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever, A. Cerrahoğlu (Kerim Sadi), Bedrettin Cömert, Demirtaş Ceyhun, Ali Faik Cihan, Enis Coşkun, Sıtkı Coşkun, Necati Cumalı, Sermet Çağan, Cumhur Çağlar, Aziz Çalışlar, Osman Çallı, Cevat Çapan, Sungu Çapan, Tevğk Çavdar, Yalçın Çetin, Asaf Çiyiltepe, Nebi Dadaloğlu, Yıldırım Dağyeli, Naci Sadullah Danış, Turgut Demirağ, Hüsnü Dilli, Hasan İzzettin Dinamo, Abidin Dino, Güzin Dino, Sencer Divitçioğlu, Ferruh Doğan, Mehmet Doğan, Atilla Dorsay, Orhan Duru, Ferit Edgü, Ertem Eğilmez, Tarık Ziya Ekinci, Asiye Eliçin, Metin Eloğlu, Burhan T. Ener, Toygun Eraslan, Leyla Erbil, Muzaffer Erdost, Refik Erduran, Ayhan Erer, Metin Erksan, Aşık Fermani, Feyzul-*

lah Ertuğrul, Yüksel Feyzioğlu, Memet Fuat, İsmail Genç-türk, Ali Gevgilili, Mekin Gönenç, Oben Güney, Metin Gür, İbrahim Güzelce, Bülent Habora, Ahmet Hezarfen, Salahattin Hilav, Aşık İhsani, Attila İlhan, İlkin İnce, Alpay Kabacalı, Aşık Hüseyin Kaçıran, Yahya Kanbolat, Ali Karcı, Barbro Karabuda, Güneş Karabuda, Harun Karadeniz, Oktay Karel, Deniz Kavukçuoğlu, Orhan Kemal, Mehmed Kemal, Yaşar Kemal, Yıldız Kenter, Hüseyin Kıvanç, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Samim Kocagöz, Ergin Konuksever, Ahmet Köklügiller, Mehmetcan Köksal, Rıza Kuas, Şükran Kurdakul, Onat Kutlar, Babür Kuzucu, Yalçın Küçük, Aşık Mahzuni, Mahmut Makal, Arslan Mengüç, özkan Mert, Mıstık, Afet Muhteremoğlu, Uğur Mumcu, Rauf Mutluay, Fethi Naci, Nadir Nadi, Kemal Nebioğlu, Aşık Nesimi, Aziz Nesin, Eflatun Nuri, Öcal Okay, Teoman Okaygün, Ahmet Oktay, Bertan Onaran, Necdet Onur, Tan Oral, İbrahim Osmanoğlu, Müntakim Öçmen, Ferit Öngören, Güray Öz, Sevgi Özdamar, Çetin Özek, İsmet Özel, Siyami Özel, Erdoğan Özer, Yalkın Özerden, Hilmi Özgen, Doğan Özgüden, İnci Özgüden-Tuğsavul, Sedat Özkol, Demir Özlü, Nijat Özön, Yılmaz Öztürk, Adnan Özyalçiner, Leyla Pamukçu, Faruk Pekin, Ali Püsküllüoğlu, Halit Refiğ, Mehmet Reşat, Nihat Sargın, Murat Sarıca, Ercan Sarıhan, Veysi Sarısözen, Muzaffer Sencer, Oya Sencer, Zekeriya Sertel, Kenan Somer, Ahmet Soner, Mümtaz Soysal, Attila Sönmez, Tekin Sönmez, Yakup Sönmez, Ruhi Su, Kemal Sülker, Cemal Süreya, Gülriz Sururi, Zülküf Şahin, Jak Şalom, Kani Şengül, Faruk Şensoy, Ülkü Tamer, Behzat Tanç, Haldun Taner, Haluk Tansuğ, Sezer Tansuğ, Nurettin Tekindor, Attila Tokatlı, Engin Tonguç, Erol Toy, Semih Tuğrul, Ahmet Kaya Turan, İbrahim Türk, Işıl Türkben, Kemal Türkler, Cavit Orhan Tütengil, Yaşar Uçar, Nurer Uğurlu, Ulvi Uraz, Turgut Uyar, Çetin Uygur, Mim Uykusuz, Burhan Cahit Ünal, Artun Ünsal, Nebil Varuy, Nabi Yağcı, Suat Yalaz, Altan Yalçın, Hasan Yalçın, Şiar Yalçın, Yalçın Yusufoğlu, Faruk Yalnız, Tonguç Yaşar, Şinasi

Yeldan, Ayhan Yetkiner, Osman Yeşil (Çobanoğlu), Atıf Yılmaz, Yaşar Yılmaz, Can Yücel, Ragıp Zarakolu, Durdu Ziba.

Ant Yayınları:

Türkiye Üzerine: Sabiha Sertel: *Roman Gibi;* Muzaffer Sencer: *1. Osmanlı Toplum Yapısı, 2. Türkiye'de köylülüğün maddi temelleri; 3. Dinin Türk toplumuna etkileri;* İdris Küçükömer: *Düzenin Yabancılaşması;* Yıldız Sertel: *Türkiye'de İlerici Akımlar;* Mehmet Emin Bozarslan: *Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu;* Sedat Özkol: *1) Geri Bıraktırılmış Türkiye, 2. Emperyalizm, Tekelci Kapital ve Türkiye;* Müslim Özbalkan: *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri;* Tevfik Çavdar: *Osmanlıların Yarı Sömürge Oluşu;* Emin Türk Eliçin: *Kemalist Devrim İdeolojisi;* Engin Tonguç: *Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç;* Dr. Hikmet Kıvılcımlı: *27 Mayıs ve Yön hareketinin sınıfsal eleştirisi;* Şnurov-Rozaliyef: *Türkiye'de kapitalistleşme ve sınıf kavgaları;* Çetin Özek: *Faşizm ve Devrimci Halk Cephesi;* Şeref Han: *1. Şerefname I (Kürt tarihi), 2. Şerefname II (Osmanlı-İran tarihi);* Abdi İpekçi: *Liderler diyor ki.*

Uluslararası devrimci hareket üzerine: Emile Burns: *Marksizmin Temel Kitabı;* V.I.Lenin: *Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri;* Ernest Mandel: *Marksist Ekonomi Elkitabı;* Chesneaux, Varga, Lichteim, Godelier, Suret-Canale, Parain Bibicou, Melekechvili, Banu: *Asya Tipi Üretim Tarzı,* Ernesto Che Guevara: *1. Savaş Anıları, 2. Gerilla Günlüğü;* Alberto Bayo: *Gerilla nedir?;* Stokely Carmichael: *Siyah İktidar;* Duclos-Cohn-Bendit: *Anarşizm;* Douglas Bravo: *Milli Kurtuluş Cephesi;* Wright Mills: *Dinle Yankee;* Robert P. Millon: *Zapata;* Juan Bosch: *Pentagonizm;* Nehru: *Sosyal Devrimler, Ulusal Savaşlar;* Nayif Havatme: *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu;* Kostantin Çukalas: *Yunanistan Dosyası;* Enzensberger: *Havana Duruşması;* Carlos Marighella: *Şehir Gerillası;* Victor Serge: *Militana Notlar.*

Edebiyat ve sanat: Yaşar Kemal: *İnce Mehmed (1 ve 2. ciltler), Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Ölmezotu, Üç Anadolu Efsanesi,* Kemal Sülker: *1. Sabahattin Ali Dosyası; 2. Nazım Hikmet'in Polemikleri; Zekeriya Sertel: Mavi Gözlü Dev (Nazım Hikmet):* Ferruh Doğan: *Çizgili Dünya*

"Savulun Türkler Geliyor!"
Özgür Bakış, 12 Şubat 2000

Müjdeler olsun! Bize görmek kısmet olmayacak... Ama yaşı uygun olup ya da ömrü vefa edip de 25 yıl daha yaşayanlar 2025 yılında, Türkiye'nin "bölgesinde lider, dünyadaysa süper ülke" olacağını görmek mutluluğuna erişecekler. Ve ol vakt eriştiğinde, bugünden o günleri görebilmiş etkin ve seçkin bir Türk büyüğünü hayır ve şükranla yadedecekler.

Evet, Türkiye Cumhuriyeti'nin Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu, Uluslararası Savunma Konferansı'na katılmak üzere geldiği Münih'te kurtçuklarını da görmeden edememiş, Ülkü Ocakları Derneği'ni ziyaretinde aynen şöyle buyurmuş:

"Hükümete Haider'ın ortak olmasından dolayı Avusturya'daki vatandaşlarımızın tedirgin olmasını gerektiren bir durum görmüyorum. Haider, demokrasi ve insan haklarına bağlı olacağına dair bağlayıcı deklarasyon imzaladı. Kaldı ki Türk milliyetçileri öyle ağlayıp sızlayan kişiler değildir, vakur kişilerdir. Bizler, 250-300 milyon insanın konuştuğu Türkçe'yi lehçe farklılıklarından arındırıp dünyadaki Türklerin birliğini sağlayacağız. Türk çocukları sadece Misak'ı Milli sınırları içindeki Türk tarihini değil, tüm Türk dünyasının tarihini öğrenecek, buna İslamın değerlerini de katacaktır. Evet, Büyük Türk milleti geliyor!"

İşbu konuşma, Avusturya Hükümeti'nde savunma bakan-

lığı bir aşırı sağcıya verildiği için kıyamet kopartılan Avrupa Birliği'nin göbeğinde yapılmakta ve her kelamı buram buram ultra sağcılık, ırkçılık ve yayılmacılık kokan Türk savunma bakanı "mümtaz bir devlet adamı" olarak ağırlanmaktadır.

Çakmakoğlu Türkiye'nin yeni Avrupa savunma kimliğinin dışında tutulmak, karar mekanizmalarında oy hakkından mahrum edilmek istendiğini ileri sürerek Avrupalılara postasını koyunca da, Alman Savunma Bakanı Rudolf Scharping, süklüm püklüm, ortada bir yanlış anlama olduğunu belirterek Türk büyüğünün gazabını yatıştırmaya çalışıyor:

"Krizlere askeri müdahale öncelikle NATO'nun hakkıdır. NATO kendi müdahale etmek istemediği takdirde işi Avrupa Birliği'ne havale edecektir. Yani biz NATO müdahale etmek istemezse devreye gireceğiz. Bir kere buraya kadar bir NATO üyesi olan Türkiye ile birlikte karar verilecektir. Avrupa savunma örgütünün devreye girmesi durumunda da yine Türkiye karar mekanizmalarına katılıp görüş belirtecektir. Zaten Türkiye Euro-Kor ve KFOR'un içinde. Ayrıca Türkiye, Avrupa Birliği'ne aday üyedir ve tam üye olduktan sonra da oy hakkına sahip olacaktır."

Yani Türk Hükümeti'nde faşistlerin ana iktidar ortağı olması, milli savunmanın faşist bir bakanın yönetiminde bulunması falan hiç önemli değildir.

Adam Misak-ı Milli sınırları dışında 250-300 milyon Türk'ü de kafakola alarak ismini vermeden "Turan" yaratmaktan, 25 yıl sonra bölgede "lider", dünyada "süper ülke" olmaktan söz edip "Savulun büyük Türk milleti geliyor!" diye açık açık dosta düşmana meydan okuyor.

Kimsede ne ses ne nefes!

*

Şu Haider meselesi patlak vereli Türk basınını da, Avrupa basınını da dikkatle izlemeye çalışıyorum.

"Faşistlerin AB üyesi bir ülkede iktidar ortağı olması"na karşı kıyametler kopuyor, bildiriler, boykotlar, gösteriler birbirini izliyor. NATO'ya, Avrupa Konseyi'ne asil üye, AB'ye

aday bir ülkede faşistlerin altı aydan fazla bir süredir iktidarda olmasına kimse dolaylı bir atıfta dahi bulunmuyor.

Dahası, Türk medyasında basın tarihinin en büyük manipülasyonlarından biri yapılıyor, FPÖ'nün belirgin niteliği ırkçılık ve yabancı düşmanlığı olduğu halde, Türkiye'de bunun eşiti olarak ırkçı ve safkan Türk olmayan herkese düşman MHP değil, Türk ırkçılığına karşı mücadelenin yarattığı PKK veya kavmiyetçiliğin karşısına ümmetçilikle çıkan FP gösterilerek hedef kaydırılıyor.

Dahası, yine misli görülmemiş bir yüzsüzlük ve arsızlıkla, AB'nin FPÖ'ye gösterdiği tepki örnek alınarak Milli Güvenlik Kurulu'nun Türkiye siyasetindeki diktasına ve militarist uygulamalara meşruiyet kazandırılmaya çalışılıyor.

Bu arada Batman Valisi'nin, hükümetin izniyle, Kürt gerillalarına karşı yasadışı özel birlikler kurarak bunları usulsüz ithal edilen silahlarla donattığı, bu silahların önemli bir kısmının da Hizbullah canilerine verildiği meydana çıkıyor.

O dönemin başbakanı Çiller Cumhurbaşkanı Demirel'e yaptığı ziyaretten sonra bu "kirli operasyon"a tamamen sahip çıkıyor, üstelik "Genelkurmay'dan emniyet müdürlerine kadar şerefli bir ekiple yasalar çerçevesinde kanın durması için mücadele ettiklerini", gerekirse aynı şeyi bugün de yapabileceğini açıklıyor.

*

Siyaset "pin-up girl"ü Çiller'in Marilyn Monroe gibi komando üniformalarına bürünerek moral verdiği özel birlikler MHP'nin gözü kanlı militanlarından oluşmuştur.

Her ne kadar zamanın genelkurmay başkanı bugün artık o görevde değilse bile, halen Milli Güvenlik Kurulu'nu kontrol altında tutan komutanlar o zaman da ordunun kilit yerlerindedir ve olup bitenden bal gibi haberleri vardır.

Ve de en önemlisi, bu pisliğin tezgahlandığı günlerde Demirel cumhurbaşkanı olarak devletin zirvesindedir.

Belçika İnsan Hakları Derneği başkanının bile PKK üyesi olduğunu keşfeden cingöz Türk basını tüm bu gerçekleri

görmezden gelip Türkiye'nin son 35 yılda başına gelmiş tüm felaketlerden sorumlu Demirel'in beş yıl daha "tarihsel misyon"una devam etmesi için kampanyalar açmakta...

"Kendim göreve talip değilim ama çağrı olursa da göreve hazırım" diyen Demirel, "kıyak" soygunu yasasına imza basarak Çankaya'da beş yılı daha garantilemek için milletvekillerine alenen rüşvet vermekte...

MHP artık sadece "özel birlikler"'in değil, Milli Savunma Bakanlığı aracılığıyla tüm Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başını tutmakta... Devlet Bahçeli parti toplantılarında MHP'nin koalisyon ortağı Ecevit'e de, Yılmaz'a da her istediğini kabul ettirerek hedefine adım adım ilerlediğini açıklamakta...

Hizbullah'ın da, "özel birlikler"in de yaratılıp silahlandırılmasında sorumluluk taşıyan komuta kademesi ise, 150 milyar dolarlık silahlanma yatırımlarını garantiye almış olmanın huzuru içinde Savunma Bakanı Çakmakoğlu'nun "25 yıl sonra Turan!" nutuklarını huşu içinde izlemekte...

Ve de Kürt çocuklarını "Tarzan Amerika'da" misali İstanbul'a götürüp "Tek vatan, tek millet, tek dil, tek bayrak" panolarının önünde poz verdirterek barış çağrılarına son derece "barışçı" cevaplar vermekte...

Avrupa'da Haider köşeye kıstırılmış, ama Haider'ın Türkiye'deki versiyonları Avrupa'da hiçbir engelle karşılaşmadan, emin ve kararlı adımlarla hedefe ilerliyor.

Savulun Türkler geliyor!

Kaz adımlı AB yürüyüşü!
Özgür Bakış, 19 Şubat 2000

Hangisi daha uzun görüşlü? Ecevit mi Cem mi?

Helsinki Zirvesi'nin Türkiye'nin AB üyeliği statüsünü kabul etmesinden hemen sonra muzaffer kumandan edasıyla yurda dönen Başbakan Ecevit zafer açlığındaki medyayı tat-

min etmek için bol keseden atmıştı. Kıbrıs fatihliğine bir de AB fatihliği ünvanını ekleyen Ecevit'e göre, öteki 12 aday ülkenin Kopenhag kriterlerine uygunluk derecesi Türkiye'nin fersah fersah gerisindeydi... Öyleyse Türkiye'nin 2004'te AB üyesi olmaması için hiçbir neden yoktu.

Daha önceki yıllarda da bir başka başbakan, Tansu Çiller, "Aman onaylamazsanız Refah iktidara gelir" diye şantaj yaparak Gümrük Birliği'ni Avrupa Parlamentosu'na onaylattırdıktan sonra aynı Refah'la koalisyon kurmanın pişkinliği içinde medyanın önünde bahse tutuşuyordu: "Göreceksiniz çocuklar, 2000'den önce AB'ye tam üyeyiz!"

Ama evdeki hesap çarşıya uymuyor.

Nitekim, zafer sarhoşluğu geçip de Avrupa başkentlerinde şöyle bir tur attıktan sonra Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in ayakları suya eriyor. 16 Şubat'ta Die Welt'e verdiği demeçte Cem, Türkiye'nin AB üyeliğinin 2015 yılından sonraya kalmayacağını söyleyerek çıtayı yükseltiyor.

Fransa'nın Avrupa İşleri Bakanı Pierre Moscovici de 18 Şubat'ta Le Point Dergisi'ne verdiği demeçte, Türkiye'nin AB adaylığının büyük tepki yarattığını itiraf ederek, "Helsinki'de Türkiye-Avrupa Birliği için başka bir ilişki biçimi kabul edilebilirdi," diyor.

Aynı gün İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh, Ankara'yı ziyaretinde, Türkiye'nin AB'ye üye olabilmek için insan hakları konusunda daha çok mesafe alması, özellikle de Kürtlerin kendi dillerinde yayın ve eğitim hakkını tanıması gerektiğini söylüyor.

Sen misin diyen, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri derhal tepki göstererek, Kürtler'e bu hakların tanınmasının Türkiye'yi parçalayacağını beyan ederek siyasilerimizi hizaya çekiyor.

Bu arada TBMM-Avrupa Parlamentosu Ortak Parlamento Komisyonu'nun bu hafta Türkiye'de yapması planlanan toplantı, komisyon ortak başkanı Daniel Cohn-Bendit'e Leyla Zana'yı ziyaret izni verilmemesi nedeniyle erteleniyor.

Daha önceki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi, Avusturya'da faşistlerin iktidar ortağı olması karşısında kıyametleri kopartan Avrupa parlamenterlerinin Türkiye'de aylardır iktidarda bulunan ve Ecevit'e her istediğini yaptıran bir başka faşist partinin üyeleriyle aynı masaya oturarak Türkiye'nin "demokratikleşme" sorunlarını konuşması zaten tek başına bir çifte standard uygulamasıdır, unutulmayacak bir skandaldır.

Avrupa Parlamentosu'nun Sakharov ödülünü almış bir Kürt parlamenterini ziyaret etmelerinin yasaklanması, bu skandalın yanında devede kulak kalmaktadır.

Kaldı ki, Türkiye'den son birkaç gündür uluslararası basın ajanslarına ve medyaya yansıyan haberlere kısaca bir göz atmak bile Ankara rejiminin' "insan haklarına saygı" konusunda hâlâ nasıl yerinde saydığını göstermeye yeterli:

"Polis insan hakları yürüyüsünü engelleyip 200 kişiyi gözaltına aldı."

"Kürt-Kav'ın kapatılması için açılan davanın görülmesine başlandı".

"Geçen yıl Diyarbakır DGM'de 221 çocuk için de idam cezası talep edildi."

"Human Righst Watch güvenlik güçlerinin Hizbullah'la ilişkilerini açıkladı."

"CNN-Türk'ün bölücü yayın iddiasıyla bir gün kapatılması kararlaştırıldı."

Üstüne üstlük, 1915'teki Ermeni Soykırımı'nın tarihsel bir gerçek olarak tanınmasını öngören ve Fransız Millet Meclisi'nden iki yıl önce geçmiş bulunan bir önergenin Fransız Senatosu gündemine alınması ihtimali karşısında Türk hariciyesi ve pek milliyetperver Türk medyası derhal karşı saldırıya geçiyor, helikopter ihaleleri konusunda şantaja başlanıyor.

Oysa, 19 Aralık 1999 tarihli yazımızda belirttiğimiz gibi, Avupa Parlamentosu, uzun çalışma ve tartışmalardan sonra 18 Haziran 1987'de onayladığı bir karar tasarısıyla, Türk Hükümeti'nin 1915-17 yıllarında işlenen Ermeni soykırımını inkar etmesinin, Kürt, Ege ve Kıbrıs sorunlarının yanısıra

Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki ana engellerden biri olduğunu açıklamış bulunuyordu.

Avrupa Birliği bu kararında tutarlıysa, Ermeni Soykırımı konusunda başka girişimleri de Ankara rejiminin sineye çekmesi ve hattâ aynı yazıda belirttiğimiz gibi Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminde kırıma uğrayan tüm halklardan özür dilemesi gerekir.

Nitekim Alman Cumhurbaşkanı, geçen hafta İsrail'e yaptığı ziyaret sırasında, Naziler döneminde işlenen soykırımından dolayı Alman Devleti adına Yahudi halkından özür dilemiştir.

Aralık 1999 başında Belçika Hükümeti Kongo bağımsızlık hareketi önderi ve ilk başbakanı Lumumba'nın öldürülmesindeki sorumluluğunu resmen saptamak üzere Belçika Millet Meclisi'nin soruşturma açmıştı. Aynı günlerde Birleşmiş Milletler, 1994 yılındaki Ruanda Soykırımı'nda kendi sorumluluğunu büyük bir cesaretle kabul ederek Ruanda halkından özür dilemişti.

Tekrarlıyorum:

"Ermeni-Asuri soykırımının Türkiye Cumhuriyeti tarafından değil de 1915-17'de Osmanlı Devleti tarafından işlenmiş olması Türkiye'yi yönetenleri bu yükümlülükten kurtarmaz. Hele hele Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümü büyük tantanayla kutlandıktan sonra hiç kurtarmaz."

Gerçeği kabul edip özür dilemek kişiyi ya da devleti aşağılatmaz, aksine yüceltir. Ama bizimkilerin hiçbiri, MHP'li bir devlet büyüğünün geçen hafta müjdelediği gibi, Türkiye'nin 25 yıla varmadan dünyada "süper güç", bölgede ise "lider" olacağı hesaplarıyla, burunlarından kıl aldırmıyorlar.

Üstelik büyük bir cüretle, yıllardır Türkiye'de demokratikleşmeyi engelleyen ve Kürt halkını tank, top, uçak ve helikopterlerle ezen orduya bu kez Avrupa topraklarında misyonlar biçiyorlar.

Dışişleri Bakanı Cem, Avrupa Birliği'nin 2003 yılına kadar oluşturmayı planladığı çevik müdahale gücüne Türk Or-

dusu'nun da bir tugayla katılmasını ve bu gücün komutasında söz sahibi olmasını öneriyor.

Militarist anayasayı değiştirmek için kılını kıpırdatmayan Meclis'teki partiler, Türkiye'nin ve tüm halklarımızın 35 yıldır çektiği acıların bir numaralı sorumlusu ve simgesi Süleyman Demirel'in Çankaya saltanatını beş yıl daha uzatmak için yıldırım hızıyla anayasa değişikliği tezgahlıyor.

Ve de birileri sayıklamaya devam ediyor: "Dört yıl mı desem, 15 yıl mı desem, AB üyeliğini çantada keklik bilin!"

"Dört Yanım Puşt Zulası!"

Özgür Bakış, 26 Şubat 2000

Cumhuriyetin ilk büyük Kürt kırımı yıllarında, 1927'de, Diyarbakır'da bir Kürt bebek doğmuştu. Adı Ahmed Arif... Türk faşizminin demir kapılarını, kör pencerelerini, zincirlerini, prangalarını eskiterek Türk dilinin en usta ozanlarından biri olacaktı... İhaneti, arkadan vurulmayı, puştluğa uğramayı çok iyi tanımıştı:

Alnım öperler,
Suskun, hayın, çıyansı,
Dört yanım puşt zulası...

1961-62'de, Rüzgarlı Sokak'taki Öncü'de Puşkin Kemal'in gönlünden koparak dağıttığı "karanfil kokmaz" Birinci'leri tüttürürken Ahmed Arif de kendisinden on yıl genç olan bizler gibi, umut doluydu... Sosyalizm kavgası her gün yeni mevziler kazanıyordu. Bir gün TİP mitinginde, ertesi gün Fukara Tahir'in yapı işçileri grevindeydik. Ahmed Arif'in doğduğu topraklardan da kavga sesleri geliyordu...

Ne ki karanlık bitmemişti.

İhanet 10 yıl sonra, 1971'de yine vurdu.

Bir on yıl sonra, 1980'de bir daha vurdu.

Bir on yıl sonra, 1991'de, Ahmed Arif hastalığa yenilerek bu dünyadan göçerken, ihanet hâlâ vuruyordu.

Kendisine prangalar eskittiren 141-142 terörü kalkmış, ama yerini daha da belalı TMY terörü almıştı. Kürt illerinde DEP sayesinde emanet oy toplayan CHP emanete ihanet edip Kürt milletvekillerini Kurtların ağzına atıyordu. Ve de Diyarbakır başta, tüm Kürt illerinde ordu-kontrgerilla zulmü tırmandıkça tırmanıyordu.

İşte yeni bir on yıl sonra, 2000'de, Ahmed Arif'in kenti yine ihanetin ve zulmün pençesinde. Sadece bir grup militan, bir grup gerilla, bir grup aydın değil üstüne çullanılan... Seçilmiş başkanının şahsında tüm Diyarbakır halkı! Tüm Kürt halkı!

İhanet sadece TC coğrafyasıyla mı sınırlı?

Haftalardır hızlı anti-faşist kesilip "Haider... Haider..." diye krizler geçiren Avrupa medyasına, faşizmin bir başka Avrupa ülkesinde ne zamandır iktidarda olduğunu hatırlatıp aynı duyarlılığın Türkiye için de gösterilmesini istiyoruz. Ne ses ne bir nefes!

İngiltere'de Glasgow'un İskoç belediye başkanı, Fransa'da Ajaccio'nun Korsikalı belediye başkanı, İspanya'da Barcelona'nın Katalan belediye başkanı karanlık güçlerin komplosuyla tutuklanıp görevlerinden alınsa Avrupa'da yer yerinden oynar.

Ama yeryüzündeki en büyük Kürt kentinin belediye başkanıysa ya da milletvekillyse söz konusu olan, birkaç kınama bildirisi, bir iki "ne şiş yansın ne kebap" demeç, hepsi o kadar.

İhanet'in uluslararası boyutunu tanımak için, hem Özgür Bakış'ta hem de Özgür Politika'da aynızamanda yayınlanan "Çarmıhın çivileri"ni Türkiye'de siyaset yapan ve siyasetle ilgilenen herkesin ibretle okuması gerek. Bu sadece bir siyasal liderin şahsına karşı kurulan komplonun değil, aynızamanda Kürt halkına karşı tezgahlanan ihanetin öyküsü...

Hele hele "demokratikleşiyor!" diye sırtı sıvazlanıp Avrupa Birliği'nin bekleme odasına buyur edilen Ankara rejiminin, Avrupa'da kıçına biraz yer ettikten sonra, Kürt düşmanı uygulamaları tüm pişkinliği, küstahlığı ve hunharlığıyla yeniden

başlatması karşısında bu dehşet verici öykü sadece Türkiye'de okunmakla kalmamalı, yabancı dillere de çevrilerek tüm dünyaya okutulmalı.

Çünkü bu ihanet, ne ilkidir, ne de sonuncusu olacağa benzer...

1972 baharı... Paris'te Quai d'Orsay'de Yunan Cuntası'na karşı uluslararası bir konferans... Türkiye'de Deniz'ler için idam sehpaları kuruluyor... Konferansa katılan tüm delegasyonlarla görüşüp 12 Mart zulmünü anlatmaya çalışıyoruz. Sovyet delegasyonu'nda ünlü besteci Haçaturyan, ünlü balerin Galina Ulanova ve SBKP Merkez Komitesi'nden ismini şimdi anımsayamadığım bir bürokrat... Dikkatle bizi dinliyorlar. İlk ikisi hiç konuşmuyor. Belli ki görevleri figüranlık. Sonunda MK üyesi konuşuyor: "Dostum, anlattıkların gerçekten dehşet verici. Kalbimiz sizinle, ama maalesef Türkiye konusunda bir şey yapmamız mümkün değil. Sovyet devleti bugün sadece Yunanistan ve Güney Afrika'daki rejimlere karşı aktif tavır alıyor. Ama bugünkü konjonktür diğer ülkeler için nötr kalmamızı gerektiriyor. Bizi anlayın!"

Çok geçmeden anlıyoruz. 11 Nisan'da Sovyet Yüksek Prezidyumu Başkanı Podgorni Ankara'ya gelip 12 Mart Cuntası'yla iş bağlıyor. Birkaç hafta sonra, 6 Mayıs'ta da Deniz, Hüseyin ve Yusuf idam ediliyor.

Tam 10 yıl sonra... 12 Eylül zulmü tutuklamalarıyla, idamlarıyla, işkenceleriyle tam vahşet sürüyor... Sadece sol örgütlerin ya da Kürt örgütlerinin üyeleri, sempatizanları değil, Barış Derneği üyeleri dahi zındanlarda. Ve tam o günlerde, 24 Şubat 1982'de, kanlı cuntanın şefi Kenan Evren Bulgaristan'da büyük törenlerle ağırlanıyor, Büyük Balkan nişanıyla taltif ediliyor. Bu arada, Doğu bölgesinde Sovyetler Birliği'ne geçebilen devrimciler yakapaça Türkiye'ye iade ediliyor.

Tüm bu ihanetler yaşanırken, Avrupa'da TKP'nin yayınladığı gazetelerde Evren'le Brejnev'in resimleri "Türk-Sovyet dostluğu" sembolü olarak birinci sayfada yanyana yayınlanıyor.

Brüksel'de tanıdığım Diyarbakır'lı bir Ermeni dostum anlatmıştı. Daha 12 Eylül'den önce yaklaşan tehlikeleri sezip Suriye üzerinden Sovyet Ermenistanı'na sığınmışlar. Erivan'da oturma izni almayı beklerlerken, 12 Eylül darbesi olunca, "Türkiye'de artık asker geldi, korkacak bir şey kalmadı. Oturma veremeyiz" diye apar topar Türkiye'ye geri gönderilmişler.

Fransız Senatosu geçen hafta, Türk militarizminin "helikopter ihalesinden dışlama" şantajıyla "Ermeni soykırımı" tasarısını gündeme almayı reddedince bunu hatırladım.

Brüksel'de 70'li yıllarda Yunan albaylarının ve Türk generallerinin diktasına karşı birlikte mücadele verdiğimiz, hattâ Öcalan yakalandığında hüngür hüngür ağlayarak bizlerden özür dileyen Yunanlı gazeteci dostlarımızın şimdilerde tescilli Yunan düşmanı Türk gazetecileriyle nasıl kırk yıllık dost kesildiklerini, onların hışmına uğramamak için bizi uzaktan görünce nasıl yol değiştirdiklerini düşündüm.

Sonra "Çarmıhın çivileri"nde Öcalan'ın Rusya'dan, Yunanistan'dan dışlanışını bir daha, bir daha okudum. Ve yeniden dinledim Ahmed Arif'i:

Alnım öperler,
Suskun, hayın, çıyansı,
Dört yanım puşt zulası...

Ajan diplomasisi!

Özgür Bakış, 5 Mart 2000

Belediye başkanları sırf Kürt'lüklerini gizlemedikleri için tutuklanıyor, ardından apar topar görevden alınıyor... Tutuklama nedeni olarak mahkemeye sunulan "deliller" o denli uyduruk ki, bizzat başbakanın ağır tahrikine ve medya assolistlerinin "yargısız infaz" gayretlerine rağmen DGM bile başkanları salıvermek zorunda kalıyor.

Ama çark durmuyor. Savcı, HADEP üyesi üç belediye başkanı hakkında 7'şer yıl hapis istemiyle dava açıyor. Suçları: Avrupa'da PKK'lılarla temaslarda bulunmak!

Türkiye'yi ziyaret eden Fransız belediye başkanları heyetindeki insan hakları savunucusu André Métayer İstanbul havaalanında yakapaça sınırdışı ediliyor. Tıpkı yargılanmak üzere çağrıldığı Türkiye'ye sokulmayıp sınırdışı edilen İtalyan gazeteci Dino Frisullo gibi...

Doğacak tepkinin şiddetinden korkmasalar, Türkiye'ye gelen dışişleri bakanlarını bile tekme tokat sınırdışı edecekler. Dışişleri Bakanı Cem, Türkiye'ye gelen İsveç, İsviçre ve Lüksemburg dışişleri bakanlarının Kürtler'le, özellikle de İnsan Hakları Derneği'yle görüşmelerinden rahatsız olduklarını NTV'de açık seçik söylüyor.

Postallı medyamız zaten kükremeye, hadlerini bildirmeye hazır.

Avrupa Parlamentosu'nun ünlü "üç orospu"suna, şimdilerde bir de mini etekli İsveç Dışişleri Bakanı Anna Lindh ekleniyor.

Tüm bunlar olurken Gazi katili polislerin 18'i beraat ettiriliyor.

Kürtlerle ya da Kürt halkının haklarını savunanlarla temaslarda bulunmak suç, ama halka ateş edip kan banyosu yapmak "vatan hizmeti"!

Bugüne değin halka karşı işlenen hangi suçun hesabı sorulmuş ki "emir kulu" polisler içeri atılsın? 35 yıldır Türkiye'yi iki kez darbeye sürüklemiş, faşist katillere açıkça kanat germiş ve de onları iktidar etmiş bir Demirel, hesap vermek şöyle dursun, 65 milyon içinde hiç adam kalmamış gibi, beş yıl daha Çankaya'da saltanat sürmekle ödüllendiriliyor!

12 Eylül'ün baş celladı "sosyete ressamı" kesilmiş, gerektiğinde memleket ahvali hakkından yüksekten ahkam kesiyor.

Noktaları "i"lerin üzerine koyalım.

Kesin rakamlar mevcut olmasa da, Kürt halkının, yani anadili Kürtçe olan, yüzyıllık baskılara rağmen Kürt kimliğini koruyanların Türkiye nüfusu içindeki oranı, Bask'ların İspanya'daki, İrlanda'lıların ya da İskoç'ların Britanya'daki, Korsika'lıların Fransa'daki oranından kat kat üstün.

Hele hele "ulusal kimlik haklarını" savunmak için yeri göğü titrettiğimiz Kıbrıs'taki, Bulgaristan'daki, Yunanistan'daki, Bosna Hersek'teki, Makedonya'daki ve de tüm Avrupa ülkelerindeki Türkler'in sayısıyla mukayese dahi kabul etmeyecek kadar yüksek.

Sayısal gücü bu kadar yüksek bir halk kendi partisiyle ya da partileriyle özgürce temsil edilmedikçe, Türkiye Avrupa Birliği'nin bekleme odasından içeriye adımını atamaz. Kürt halkının temel hak ve özgürlüklerinin tanınması, Türkiye'nin hâlâ yüzde 50'lerin üstünde seyreden enflasyon oranının düşürülmesinden de, Avrupa'nın korkulu rüyası yüksek işsizlik oranının düşürülmesinden de daha önemli.

Eğrisi doğrusuna denk gelir de Avrupa Birliği'ne girilirse, AB yasama, yürütme ve yargı organlarında Kürt halkını kimlerin, hangi partinin veya partilerin temsil edeceğine ne Milli Güvenlik Kurulu, ne uzatmalı cumhurbaşkanı ne de nasyonal sosyalist başbakan karar verebilir.

Halkın seçtiği temsilcileri Kürtçe konuştukları için Brüksel'deki Avrupa Parlamentosu binasından attırmaya da ne MİT'in, ne genel kurmayın ne de postallı medyanın gücü yeter!

*

Kürt belediye başkanlarını Avrupa'da PKK'lılarla görüştükleri iddiasıyla tutuklatıp görevden aldıranlar, bırakın Türkiye'deki Kürt realitesini, Avrupa'daki Kürt realitesini dahi tanımıyorlar.

Nasıl son tutuklamalardan sonra Diyarbakır sokaklarını işgal ederek seçilmiş başkanlarına sahip çıkan onbinlerce Kürt "bir avuç terörist" değilse, Ankara'nın baskısı altında konulan yasaklamalara rağmen Alman metropollerinde mey-

danları dolduran yüzbinlerce Kürt göçmen de "PKK tarafından kandırılmış bir avuç safdil" değildir.

O gösterilere, yürüyüşlere Belçika'dan katılan yüzlerce Kürt işçisini, Kürt anasını, Kürt delikanlısını, Kürt gelinini yakından tanıyorum. Daha dün çok-uluslu bir şenlikte gün boyu onlarla beraberdik. PKK'lı ya da değil. Bilmiyorum. Ama şunu çok iyi biliyorum ki herbiri yüreği insan sevgisi dolu Kürt'tür ve tıpkı bizim boyalı basının göklere çıkarttığı "Avrupa Türkü" kadar "Avrupa Kürdü"dür. En az bir Fransız, bir Alman, bir Ingiliz kadar Avrupalıdır, ve çoğu daha şimdiden resmen AB vatandaşıdır.

Nasıl ki, bir Emirdağ ya da Çankırı belediye başkanı Avrupa'ya geldiğinde kendi hemşehrileriyle buluşuyor, ANAP'lı, DSP'li, MHP'li, FP'li farketmeden görüşüyorsa, bir Kürt belediye başkanı da Avrupa'daki hemşehrileriyle, aynı dili konuştuğu insanlarla, hangi partiden, hangi dinden ya da mezhepten olursa olsun, ilişki kurmak hakkına sahiptir. Hattâ bu onun görevidir.

*

Türkiye'de "cadı avı" devam ederken, Der Spiegel Dergisi, "diplomat" maskesi altında Almanya'da bulunan Türk gizli servis ajanlarının Türk-Kürt düşmanlığını provoke edici faaliyette bulunduklarını, Türk göçmenleri arasında "muhbir" devşirdiklerini, PKK konusunda Alman güvenlik servislerine yalan ve yanıltıcı bilgiler verdiklerini açıklıyordu.

Alman Hükümeti de, dün AFP'ye yaptığı açıklamada, bu diplomat-ajan'lardan üçüne Türkiye'ye geçici olarak gitmelerinden sonra Almanya'ya yeniden girme izni verilmediğini, dört diplomat-ajan'ın da Almanya'dan geri çekilmesi için Türk Hükümeti'ne başvuruda bulunulduğunu doğruluyordu.

Hiç de sürpriz değil... Başta Brüksel olmak üzere, Avrupa'nın tüm metropollerinde Türk militarizminin ajanları cirit atıyor. Bozkurt'u, İslamcı'yı, Atatürkçü'yü ve her türden eyyamcıyı kullanarak Kürtlere ve tüm insan hakları savunucularına karşı binbir provokasyon ve komplo tezgahlıyor.

Türkiye gerçekten AB'ye üye olmak istiyorsa, önce bu pisliklerden temizlenmek, "ajan diplomasisi"sini terkedip Türkiye'deki ve de Avrupa'daki Kürt realitesini tüm kurumlarıyla tanımak ve bu kurumları muhatap almak zorundadır.

Türkiye'deki halklarla o halkların Avrupa'daki kesimleri arasındaki ilişkileri halkların seçilmiş temsilcilerine emanet etmelidir, militarizmin ajan provokatörlerine değil...

Hâlâ 12 Mart!

Özgür Bakış, 12 Mart 2000

Bugün 12 Mart... Morisson firmasının müteahhidi olarak Türkiye siyasal arenasına paraşütle indirilen Demirel'in temel hak ve özgürlüklere karşı açtığı cihadın resmen ve fiilen askeriyenin emir ve komutası altına girdiği gün.

Demirel iktidarının baskı ve komplo dolu ilk beş yıllık iktidarına karşı önce Akşam gazetesi, ardından Ant Dergisi yöneticisi olarak günü gününe mücadele vermiş, 12 Mart darbesi yüzünden mücadelesini ülke toprağından uzaklarda sürdürmek zorunda kalmış bir insanın bugün Türk siyaset arenasında olup bitenleri yüreği kan ağlamadan izlemesi mümkün mü?

Bu ülkenin insanları, aynı senaryoları yeniden yaşamak, 65 milyon içinde Çankaya'ya çıkabilecek tek insan yokmuş gibi, temel hak ve özgürlüklerin azılı düşmanı Demirel'in Çankaya saltanatının şantajla, tehditle, milletvekillerine rüşvetle uzatılmasını görmek için mi 35 yıldır bunca zulüm, acı ve yoksullukla pençeleşti?

Daha önce de birkaç kez yazmıştım.

12 Mart ve 12 Eylül darbeleri, askeriyenin siyasete resmen ve alenen el koymasıdır. Ancak demokratikleşmenin ve sivilleşmenin hızla geliştiği 60'lı yılların ikinci yarısında askeriyeyi yeniden siyasete bulaştıran kişi Demirel'dir. 1961'-

de kurulup dokuz yıl boyunca varlığını kimsenin farketmediği Milli Güvenlik Kurulu'nu 1970'de ilk kez "militarist tehdit unsuru" olarak sol güçlerin karşısına çıkartan ve onun sözcülüğünü yapan Demirel'in kendisidir.

1970'deki şanlı 15-16 Haziran işçi direnişinden sonra sıkıyönetim ilan ettirerek 12 Mart darbesinin ilk "kostümlü provası"nı yaptıran da Demirel'den başkası değildir.

12 Mart darbesinden bir ay önce, 17 Şubat 1971'de, "Türkiye allahına bağlanan insanların topluluğudur, bağımsızlığı isteyen komünistlerdir" diyerek sol güçleri ezmek için dört terör tasarısını Meclis'e sevkeden de Demirel'dir.

Aynı günlerde AP Meclis Grupu'nda yaptığı konuşmada, 12 Mart darbesini haber vermektedir:

"Bir cinayet şebekesiyle karşı karşıyayız... Komünistler Türkiye'de eğitim sistemini dejenere etmişlerdir. Gözleri doktrin hırsıyla kararmış olanların kafaları kanunlara çarparak parçalanacaktır."

*

Ant'ın Mart 1971 tarihli sayısından alıyorum:

"Burjuva politiklacılarının kamuoyunda itibarlarının beş paralık olması karşısında, devrimcilere karşı terör tedbirlerini geçirmek üzere Demirel iktidarı, 'paşa'lardan destek almaktadır. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Tağmaç'ın, Askeri Şûra toplantısına katılmak üzere başkente gelen ordu komutanlarıyla yaptığı görüşmede Anadolu'da görevli komutanların özellikle "gericilik ve kürtçülük" sorunları üzerinde durdukları, büyük şehirlerdeki komutanların ise "aşırı sol" üzerinde durarak komünizmin büyük kentlerde hızla yayılmasından duydukları endişeyi belirttikleri basına sızdırılmıştır. "

Demirel-Tağmaç ikilisinin komplolarıyla "ulusal egemenliğin temsilcisi" olma misyonunu iyiden iyiye yitiren seçilmiş milletvekilleri ve senatörleri ise kendi çıkar hesaplarına gömülmüş adeta Pompei'nin son günlerini yaşamaktadır.

Yine Ant'ın aynı sayısından:

"Dar gelirlilere darbe üstüne darbe indiren burjuva par-

tileri, kendi çıkarları söz konusu olunca anayasayı bile değiştirmekte tereddüt etmeyeceklerini, milletvekili maaşları ve partilere hazine yardımı konusundaki ortak tutumlarıyla göstermişlerdir. Anayasa Mahkemesi'nin milletvekili ve senatör maaşlarının derhal yükseltilmesini anayasaya aykırı bularak iptal etmesi üzerine burjuva partileri görülmemiş bir telaşa kapılmışlar, gerek maaş farklarını koruyabilmek, gerekse hazineden haraç alabilmek için anayasanın değiştirilmesi konusunda derhal görüş birliğine varmışlardır."

Bugün Demirel'in Çankaya saltanatını uzatmak için milletvekillerine maaş konusunda Anayasa Mahkemesi engelini kaldırma rüşveti veren Başbakan Ecevit o tarihte ana muhalefet partisi CHP'nin genel sekreteridir ve ortanın solu adına bu rüşvet tezgahını hararetle desteklemektedir.

Nitekim 12 Mart darbesi düzen partilerinin hiçbirinin kılına dokunmamış, onlar da bunun karşılığında 12 Mart hükümeti'ne kadro ve destek sağlamakta gecikmemişlerdir. Demirel Meclis'teki koltuğunu koruyarak üç yıl sonra yeniden başbakanlık koltuğuna oturmak üzere besiye çekilmiştir. Ecevit ise darbeye baştan karşı çıkmamış, ancak parti içindeki rakibi Erim başbakan yapıldığı zaman galeyana gelerek CHP genel sekreterliğinden istifa edip "parti içi muhalefet" oynamaya başlamıştır.

*

Meclis'in desteğini de garantiledikten sonradır ki "reformcu hükümet"in başı Erim gerçek suratını gösteriyor, 23 Nisan'da ünlü tehdidini savuracaktır: "Türkiye parçalansın diye gayret sarfedenlere karşı almayacağımız tedbir yoktur. Tedbirler balyoz gibi kafalarına inecektir." Üç gün sonra da, Milli Güvenlik Kurulu'nun dayatması üzerine Erim Hükümeti 11 ilde sıkıyönetim ilan ederek balyozu indirecek ve Türkiye çapından insan avı başlayacaktır.

Mayıs 1971 tarihli Ant'tan:

"Göstermelik parlamenter hükümetin de sanayici-subay kompleksini tatmin edememesi halinde parlamento feshedil-

erek tamamen askeri yönetime geçmek üzere Çankaya'da yeni bir anayasa hazırlandığı söylenmektedir.

"Ne var ki, böyle bir kararı vermekte ordunun yüksek komutanları hayli tereddütlüdür. Zira, Ortak Pazar, kendisini parlamenter mekanizmanın işlediği demokratik ülkeler bloku saymaktadır ve göstermelik de olsa bir parlamentonun varlığını bütün üyelerine şart koşmaktadır. Bu nedenledir ki, askeri cuntanın hakim bulunduğu Yunanistan ile Ortak Pazar arasındaki anlaşma askıya alınmış, İspanya'ya da serbest seçimleri gerçekleştirmedikçe Ortak Pazar'a katılamayacağı bildirilmiştir. Ortak Pazar Komisyonu Dış İlişkiler sorumlusu Prof. Dahrendorf da, 12 Mart muhtırasını izleyen günlerde bu konuda Türkiye kanadına uyarmalarda bulunmuştur.

"Ortak Pazar ilişkilerinin askıda kalması, ne sanayi burjuvazisinin, ne de OYAK, cemiyet ve vakıf yoluyla finans-kapitalle tamamlaşmış yüksek komuta heyetinin işine gelmediğinden, Yahya Han formülünün açıkça uygulanmasındansa, şimdiki göstermelik parlamenter yapının sürdürülmesi ve bu yapı içinde terör uygulamalarına gidilmesi daha da kuvvetlidir."

Militarizmin egemenliğiyle, aynı Demirel ve aynı Ecevit'in entrikalarıyla ve Avrupa Birliği ilişkilerindeki açmazlarıyla Türkiye 35 yıl sonra hâlâ 12 Mart senaryolarını yaşamaktadır!

Ecevit Zana'dan özür dilemelidir!

Özgür Bakış, 2 Nisan 2000

Bu satırları, Asuri halkının 6750. yılbaşını kutladığı 1 Nisan'da yazıyorum. Tüm dünyadaki medyatik 2000. yıl kutlamaları üzerine yazdığım yazıda "2000'miş, Millenyum'muş, pek de umurumda değil... Nasıl olsun ki, insanlık tarihinin, faili ve âmili hâlâ tartışmalı bir doğumla başlamadığı her-

kesin malumu. Önceki yıl Belçika'daki Asuri dostlarımızla birlikte Anadolu'nun bu en eski halkının 6748. yılını kutlamıştık. Bu yılın 1 Nisan'ında 6750. yıllarını kutlayacaklar." demiştim.

Kürt halkının yeni yılı Newroz'u misli görülmemiş bir pişkinlik ve cüretle Türk ırkına maletmeğe kalkışan Ankara rejiminin gücü şimdilik 6750 öncesine uzanmağa yetmiyor... Mezopotamya'daki arkeolojik kazılarda bulunan binlerce yıllık tabletler karşısında Kemalizm'in tüm dünya halklarını Türklerden üreten tarih tezleri birer birer iflas ediyor. "Tarihten önce de vardık, tarihten sonra da varız" gibi safsatalar, binlerce yıllık ezilmeye, ihanete, yok sayılmaya rağmen varlığını titizlikle koruyan Asuri halkının direnci karşısında çaresiz kalıyor.

Kendilerini bir halk olarak Türkiye'de değil de diyasporada yakından tanımak olanağı bulduğum ve tanıdıkça da daha fazla saygı ve sevgi duyduğum Asuri dostlarımın bu ulusal birlik gününü yürekten kutluyorum.

Bir iktidar eğer ilkesizlik, yalancılık ve şantajcılık temeli üzerine kurulmuşsa, ergeç tökezlemeğe ve ele güne rezil olmağa mahkumdur. Demirel-Ecevit-Bahçeli iktidarının bugün düştüğü durum bunun en belirgin kanıtıdır.

Türkiye'de demokratikleşmenin bir numaralı mezar kazıcısı Demirel'in Çankaya saltanatını beş yıl daha uzatma oyunu daha Meclis'teki ilk oylamada iflas etmiştir. Hem de milletvekillerine verilen "kıyak" rüşvetine rağmen...

Böyle bir hezimet karşısında, ilkeli ve dürüst bir siyasetçinin artık milletin seçilmiş vekillerini tehdit etmek yerine derhal görevinden istifa etmesi, ülke ve dünya dinamiklerinin getirdiği ortama uygun yeni bir cumhurbaşkanı seçilmesine ve yeni bir hükümet kurulmasına olanak sağlaması gerekir.

Kaldı ki, bir yandan Demirel'in, öte yandan Ecevit familyasının 35 yıldır Türkiye'de yaptığı tahribat öylesi boyutlara ulaşmıştır ki, bu ikilinin artık bir daha dönüşü olmayacak şekilde iktidar mekanizmalarından uzaklaşmaları gerekir.

60'lı yıllarda Türkiye emekçileri TİP aracılığıyla siyasete ağırlık koymağa başladığında, ABD tarafından sırtı sıvazlanarak "ortanın solu" uydurmacasıyla bu sağlıklı gelişimi sabote etme misyonunu yüklenen Ecevit'tir.

70'li yıllarda tüm sol güçlerin ordu tarafından ezildiği bir ortamda meydanı boş bularak "umut" kesilip halkın desteğiyle iki kez iktidar olan, iki kez de her şeyi yüzüne gözüne bulaştırıp ekonomiyi IMF'ye, ülke yönetimini yeniden orduya peşkeş çeken yine aynı Ecevit'tir.

80'li yıllarda önce bizzat başkanı olduğu CHP'yi bölerek siyaset sahnesini tamamen sağ güçlerin tekeline terkeden de yine Ecevit'in ta kendisidir.

Ve nihayet 90'lı yılların sonunda faşist MHP'yle hükümet kurmayı bir güzel içine sindirip ardından Demirel'in saltanatını uzatma misyonunu yüklenen de işte o aynı Ecevit'tir.

Bugün uluslararası planda da Ecevit'in hiçbir inandırıcılığı ve saygınlığı yoktur. Çünkü tüm uluslararası temaslarında açıkça gerçekleri tahrif ederek konuşmakta, gerçeğe uygun konuşur gibi olduğu durumlarda da birkaç gün sonra dediğinin yüzde yüz tersini yapmaktadır.

Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye adaylık statüsü tanınmasını sağlamak için Kopenhag kriterlerine aynen uyma taahhüdünde bulunmuş, ama tarihi "aile fotoğrafı"na girdikten birkaç gün sonra yine Kürt kimliğini yok saymaya, Milli Güvenlik Kurulu'nu savunmağa, gazetecilerin, yazarların, sanatçıların arka arkaya hapse atılmasını içine sindirmeğe devam etmiştir.

Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu heyetinin Türkiye'yi ziyareti sırasında Ecevit'in Leyla Zana konusunda söyledikleri tek kelimeyle skandaldır. "Zana hapis cezasını sağlık nedenleriyle kaldırtabilir. Ancak amacı kötü olduğu için başvuru yapmıyor. Durumunu politik istismar ve Avrupa'yı tahrik için kullanıyor," demiştir.

Bunları söylemiş olmak bir skandaldır, çünkü:

1. Ecevit'in konuşmasından birkaç gün sonra, İnsan Hak-

ları Derneği eski genel başkanı Akın Birdal, elinde kapı gibi doktor raporu olduğu halde, sırf barış istediği için kendisine verilen cezayı tamamlamak üzere yeniden hapse atılmıştır.

2. Sorun bir siyasal mahkumun "sağlık" nedenlerinden yararlanarak hapisten kurtulup kurtulmaması değil, Avrupa Birliği'ne aday bir ülkede siyasi düşüncelerinden ötürü herhangi bir kişinin hapiste tutulup tutulması sorunudur.

Ecevit, bugüne kadar Zana'ların, Yağmurdereli'lerin, Birdal'ların hapiste çürümesine neden olan yasaları kaldıracak hiçbir girişimde bulunmadığı gibi, Milli Güvenlik Kurulu'nun dayattığı tüm baskı önlemlerini aynen uygulamakta, bırakın Terörle Mücadele Yasası'nı, 312. maddenin tek kelimesine dahi dokunamamaktadır.

*

Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu temsilcileriyle yaptığı görüşmelerin basına pek yansımayan bir yanı var ki, tek başına Ecevit 'in siyasal kariyerindeki tutarsızlığı ve ilkesizliğini kanıtlamağa yeterlidir.

Perşembe günü, Avrupa Parlamentosu'nun Saharav ödülü sahibi Leyla Zana'nın resmi asılı basın merkezinde Sosyalist Grup Başkanı Enrique Baron'la görüştü.

Görüşme sırasında Ecevit Zana'yı hapisten çıkmak için tıbbi rapor almayı reddetmekle suçlayınca, buz gibi bir hava eser. Çünkü, Sosyalist Grup delegasyonunda İsveçli parlementer Pierre Schori de vardır. Pierre Schori, yirmi yıl önce Ecevit Evren Cuntası tarafından hapsedildiğinde kendisini ziyaret eden Avrupa heyetinde de vardır.

O yıllarda Avrupa sosyal demokratlarından sadece manevi değil, aynızamanda [bugün kendisinin inkar etmesine rağmen] geniş maddi destek de gören Ecevit'e Schori sağlık raporu alarak bir an önce hapisten kurtulmasını önerir. Ancak, Ecevit hapisten böyle kurtulmağa prensip olarak karşı çıkar. Kimse de o zaman Ecevit'i, bugün kendisinin Zana'ya yaptığı gibi, "durumunu politik istismar ve Avrupa'yı tahrik için kullanmak"la suçlamamıştır.

Leyla Zana, Başbakan'a gönderdiği mektupta "rapor karşılığı hapisten kurtulma" önerisine eskiden olduğu gibi bugün de karşı olduğunu hatırlattıktan sonra "ilkeli siyaset ve siyasetçinin saygın bir örneği" diye nitelediği Ecevit'ten bu öneriyi gündeminden çıkarmasını dilemektedir.

Oysa Ecevit yirmi yıl önce kendisi için onur kırıcı bulduğu bir öneriyi bugün Zana'ya layık görmekte beis görmemiştir.

Ecevit bugün sadece başbakanlıktan istifa etmekle kalmamalı, aynızamanda Leyla Zana'dan derhal özür dilemelidir!

MGK'ya baş aranıyor!

Özgür Bakış, 16 Nisan 2000

Haftanın son işgünü telaşı içinde iki flaş haber Internet'e hemen hemen aynı sıralarda düştü. Biri günlerdir tüm dikkatlerini İsviçre'nin Nyon kentine çevirmiş spor severlerimizi çileden çıkartacak UEFA kararını açıklarken, diğeri günlerdir Demirel'e "hayır!" diyebilmenin zafer sarhoşluğu içinde "başkan toto"ya yatmış tüm siyasilerimize ve "Türkiye sivilleşiyor" diye sevinen Avrupalı dostlarımıza son sözün kimde olduğunu hatırlatan Genelkurmay açıklamasını duyuruyordu.

Birbiriyle doğrudan ilişkili olmasa da, her iki gelişme de yakın gelecekte Türkiye-Avrupa ilişkilerini adamakıllı olumsuz yönde etkileyeceğe benziyor.

İstanbul'daki çifte cinayet olayında polisin ihmalci ve hattâ teşvikçi tavrı ve Türk medyasının çirkin kışkırtmaları göz önüne alınırsa, 20 Nisan'da oynanacak Galatsaray-Leeds United maçı için UEFA'nın birtakım olağanüstü önlemler almasından daha doğal bir şey olamazdı.

Galatasaray taraftarlarının West Yorkshire'e akın etmesinden ve bunun da zaten verdikleri iki ölüden dolayı infial

halindeki Leeds United taraftarlarını çileden çıkartarak daha vahim olaylara yolaçmasından endişe ediliyorsa, koskoca Avrupa'da başka yer mi kalmadı, maçın koskoca tarafsız bir kente taşınması pekâlâ mümkündü.

Kaldı ki, maça katılacak Galatasaray taraftarlarının sayısını 80'de sınırlayan UEFA kararı, Avrupa'da bugünkü Türkiyeli göçmen varlığı karşısında da gerçekçilikten uzak, yatıştırıcı olmaktan çok tahrik edici bir karardır.

Türkiye'den gelmek isteyen taraftarlara vize engeli çıkartılsa bile, yüzbinlerce Türk'ün İngiltere'nin ve Avrupa Birliği üyesi diğer ülkelerin kimlik kartını taşıdığı, vizesiz seyahat hakkına sahip bulunduğu bir dönemde, Avrupa'daki binlerce Galatasaray taraftarının West Yorkshire'a akmasına nasıl engel olunacaktır?

Üstelik böylesi bir karar, zaten şoven Türk rejiminin ve neo-faşist hareketinin baskı ve etkisi altında gittikçe her geçen gün daha ırkçı ve yabancı düşmanı olmağa koşullandırılan Türk asıllı göçmenlerin daha da radikalleşmesine, yaşadıkları topluma entegre olmaktan daha da uzaklaşmasına hizmet etmekten başka hiçbir sonuç sağlamayacaktır.

Geçen hafta da belirttiğimiz gibi, zaten Türkiye'nin taraf olduğu her uluslararası olay, Türk medyasında bir "paramiliter operasyon", bir "ölüm kalım savaşı" olarak sunuluyor... Artık "Türk lobisi"nin vurucu gücü haline getirilen göçmen Türk gençleri bindirilmiş kıtalar gibi ülkeden ülkeye "intikal" ettiriliyor, tribünlerde, stadyum önlerinde Türk bayraklarının ve takım flamalarının yanısıra Türk faşizminin üç hilalli bayrakları dalgalandırılıyor.

Öyle ki, bu kollektif histeri ortamında, Türk asıllı olmayan bazı Türkiyeliler dahi, bir anda Türkiye'den kopuş nedenlerini tamamen unutarak, bir Türk takımının galibiyeti karşısında aşka gelip gece yarısı sokaklara dökülebilmekte, Türk milliyetçileriyle omuz omuza ortalığı birbirine katabilmektedir.

Kuşkusuz bu olguya göç sosyolojisi çerçevesinde "yalıt-

lanma"dan, "aşağılanma"dan, "nostalji"den kaynaklanan bir çok gerekçe gösterilebilir. Doğrudur da... Ama Avrupa'daki hiçbir göçmen topluluğu, Türkiyeliler gibi, Avrupa'da günü gününe baskı yapan yüksek tirajlı gazeteleriyle, sayısı 10'u aşan televizyon kanallarıyla, elçiliklerin, askeri ataşeliklerin, MİT ajanlarının güdümlendirdiği dernekleriyle kesintisiz bir koşullandırmaya maruz değildir.

Bunun içindir ki, UEFA'nın son kararıyla 20 Nisan randevusu vahim bir olay yaşamadan atlatılsa bile, bundan böyle Türk takımlarının Avrupa kentlerinde yapacağı her karşılaşma, duygu sömürücüsü bezirgan medyamızın tahrikleriyle yeni bir meydan savaşına dönüştürülecektir. Çılgınlık düzeyine ulaşan gösteriler ve taşkınlıklar yerli halkla, hattâ o ülkede bulunan diğer göçmen topluluklarla Türk topluluğu arasında zaten varolan mesafenin giderek daha da büyümesine, yer yer, zaman zaman düşmanlık düzeyine ulaşmasına yolaçacaktır.

*

Günün öteki haberi ise, Ordu'nun bir kez daha "kılıcını atarak", son anayasa değişikliği oylamasında rüşt ispatına kalkışan parlamentoya ve son haftalarda eleştirilerinin dozajını arttıran, silahlı kuvvetlerin siyasal mekanizmalardan dışlanması için bastıran Avrupalılara ülkenin "gerçek efendisi"nin kim olduğunu unutturmamakta kararlı olduğunu gösteriyor.

Milli Güvenlik Kurulu'nun varlığı birilerini rahatsız mı ediyor?

El cevap: "Silahlı kuvvetler, anayasa ve kanunlarımız çerçevesinde ülkenin yüksek menfaatlerini ve geleceğini ilgilendiren konularla yakından ilgilenmekte, gelişmeleri değerlendirmekte, görüş ve önerilerini, yasal zeminlerde ve doğrudan ilgili kişi ve makamlara ifade etmektedir."

Yani Milli Güvenlik Kurulu'na...

Boşuna mı son günlerde postallı köşe beyleri aracılığıyla sızdırılan "atlatma" haberler:

- Genelkurmay, bilimadamlarının da katkısıyla Atatürkçülüğün ilkelerini yeniden belirliyor.

- Generaller, üst subaylar, askeri öğrenciler seri konferanslarla islam gerçeği konusunda bilgilendiriliyor.

Bu iki program da herhalde "hobby" olarak uygulanmıyor.

Amaç bir yandan Avrupa Birliği'nin sivil ve demokratik dayatmalarına karşı "Atatürkçülük" temelinde Türk milliyetçiliğini güçlendirirken, öte yandan Ordu'nun "İslamcılık karşıtı" imajını yıkarak Türk-İslam Sentezi'ni de militaristleştirmektir.

Her iki çalışmanın sonuçları da yakında, tıpkı milyarlarca dolarlık silahlanma programları gibi Milli Güvenlik Kurulu'nun gündemine dayatılacaktır.

Cumhurbaşkanı mı?

Ona da genel kurmayın cevabı hazır: "Silahlı kuvvetlerin bu konuda hiçbir fikrinin veya değerlendirmesinin olmaması düşünülemez... Türk silahlı kuvvetlerinin de Cumhurbaşkanı olacak zat hakkında, ilkeler ve arzu edilen nitelikler bazında değerlendirmeleri mevcuttur. Bu değerlendirmeler, gerektiğinde ilgili zeminlerde dile getirilmektedir."

Yani MGK'da...

Zaten cumhurbaşkanının cumhurun başı olmaktan önce askersel MGK'nın başı olduğunu Demirel yeterince kanıtlamadı mı?

Son oylamada Demirel'e 303 oy veren Meclis çoğunluğundan bir "mutemed MGK başkanı" çıkartmak o kadar da zor mu? Diyelim ki, partiler arası çekişmelerden dolayı bu mümkün olmadı. "Meclis dışı" ne güne duruyor?

Ecevit ayağını sürüye dursun, Ecevit sonrası dönemin başbakanlığına hazırlanan Bahçeli, liderler zirvesini dahi beklemeden, "Cumhurbaşkanı Meclis dışından da olabilir" diye kestirip atmadı mı?

Avrupa ne derse desin, yeter ki ülkemiz MGK'sız, MGK'mız başsız, Türk-İslam akıncılığımız başbuğsuz kalmasın!

Florida'ların çığlığı!
Yeni Gündem, 29 Mayıs 2000

Florida'ların çığlığını daha önce yazmıştım! Ermeni soykırımının yıldönümüne denk geliyordu. Ne ki, araya bir aylık suskunluk dönemi girdiği için bu çığlığı okurlarıma duyuramadım, yazı bilgisayardaki "yayınlanamamış yazılar" dosyasına hapsoldu.

Ama o çağlık sadece Ruanda'lı Florida'nın değil, o aynı zamanda Diyarbakır'lı Karakin'in, Midyat'lı Simuni'nin, Dersim'li Beriwan'ın, Bosna'lı Zehra'nın çığlığı... Varşova'lı Esther'in, Nazaret'li Mustafa'nın çığlığı... Yeryüzü varoldukça kozmosta dalga dalga yankılanacak, insanoğlunun en yüz kızartıcı mirası olarak kulaktan kulağa, ülkeden ülkeye, kuşaktan kuşağa ulaşacak...

Onun içindir ki, zorunlu bir ayrılıktan sonra yeniden başlarken, okurlarımı bu çığlığı kendileriyle paylaşarak selamlıyorum.

*

"6 Nisan 1994, 19.30-20.00 sularıydı. Bir dostumuz telefon ederek cumhurbaşkanın uçağının düşürülmüş olduğunu haber verdi. Birkaç dakika geçmeden RTLM (Bin Tepe Radyo Televizyonu) olayı duyurdu. Ülkenin üzerine bir felaketin çökmekte olduğunu belliydi. O gece hiç uyuyamadık.

"Saat 7.30'da bizi korumakla görevli BM'ye bağlı Belçika'nın Mavi Kasklıları kocama telefon ederek Çalışma Bakanı Ndasingwa'nın katledildiğini bildirdiler. 'Siyasal katliamın başladığı anlaşılıyor. Herhalde sizin oraya da gelecekler. Sizleri daha güvenlikli bir yere götürelim" dediler.

"Birkaç parça eşyamızı alıp Mavi Kasklılarla birlikte evimizden ayrıldık, bir okula götürüldük. Gün ilerledikçe binaya sığınanların sayısı hızla artıyordu. Katliamdan kurtulabilenlerdi. Askerlerin ve MRNDCDR (öldürülen başkanın partisi) milislerinin Tutsilere ve muhalefet partilerinin mensuplarına saldırıp nasıl katlettiklerini anlatıyorlardı. Dehşet içindeydiler.

Bıçak, balta, taş, ellerine ne geçerse onunla vurup katlediyorlarmış... Kimileri, öldürülecekse kurşunla öldürülmek için yalvarıyormuş... Askerler, bunları önce öldürülecekleri kurşunların parasını verip satın almaya zorluyor, sonra da parasını ödettikleri kurşunları ateşleyerek öldürüyormuş...

"9 Nisan'da, Mavi Kasklılar okula sığınanları bölgeden uzaklaştırmaya başladılar. Sıra bize gelince, komutan, 'Muhalefete mensup bir bakanı, hele de barış görşümelerini yürüten bir bakanı kurtarmayı göze ağlamayız' diyerek kocamı götürmeyi göze alamayacaklarını söyledi. BM emrindeki bir Belçikalı subay böylece onu açıkça idama mahkûm etmiş oluyordu.

"11 Nisan'da kurtarma operasyonuna yardım için yine BM'ye bağlı Fransız askerleri geldiler. Belçikalı meslekdaşının aksine, Fransız komutan kocama, 'Sizi de Fransız Elçiliği'ne götüreceğiz. Orada daha güvenlikte olursunuz' dedi. Demesine kalmadı, Belçikalı subay hemen araya girip 'Eğer bunu da götürürseniz, sizin de başınız belaya girer' dedi. Fransızlar da korktu, bizleri ve tehlikeli sayılan 2 bin kişiyi kendi kaderimize terkederek gazlayıp gittiler.

"Bunun üzerine kocam ve çocuklarımla kendi başımızın çaresine bakıp arka yollardan uzaklaşmaya çalıştık. Biraz ilerlemiştik ki, milisler yolumuzu kesip bizleri yakapaça Muhafız Alayı'na götürdüler. Üstümüzde neyimiz varsa hepsine el koydular. Sonra altı asker gelip kocamı bizlerden kopardı.

"Kocamın katledildiğini bir kaç gün sonra jenositçilerin uğursuz radyosu RTML'den öğrendim. Spiker, Ruanda Yurtsever Cephesi'nin (FPR) tüm işbirlikçileri temizlendi. Ngurinzira Boniface artık Arusha'ya gidip vatanı FPR'ye satamayacak. Babamız Habyarimana'nın dediği gibi, Arusha anlaşmaları artık birer paçavradır."

Ruanda, nüfusu Hutu'lardan ve Tutsi'lerden oluşan bir merkezi Afrika ülkesi. Hutu'lar çoğunlukta, Tutsi'ler azınlıkta... 1973'de darbeyle iktidara gelen General Habyarimana'nın dikta yönetimine karşı FPR silahlı mücadele

veriyor. FPR'yi sadece Tutsiler değil, demokrat ve barışsever Hutu'lar da destekliyor.

Florida'nın eşi Ngurinzira Boniface, Ruanda'da Belçika sermayesinin kışkırttığı HutuTutsi etnik kavgasına barışçı bir çözüm bulmaya baş koyan yürekli dışişleri bakanı... Gerillayla görüşme masasına oturmuş, 1993 Ağustos'unda Arusha barış anlaşmasını imzalamış.

Barış sürecinin bozulmasına ve soykırımın başlamasına neden olan Cumhurbaşkanı'nın uçağını düşürme olayının savaş rantıyla beslenen çevrelerin bir komplosu olduğu, katliamın bir Belçikalı'nın yönetimindeki Bin Tepe Radyosu'nun yayınlarıyla kışkırtıldığı daha ilk günden biliniyor.

Florida'nın kocası, demokratlığının ve barışseverliğinin bedelini canıyla ödüyor. Florida, soykırımı ve ihaneti bütün dehşetiyle yaşamış! Kocasının katledilmesinden beri üç kızı ve bir oğluyla Brüksel'de...

Beş yıl var ki, bizim Güneş Atölyeleri'nde Florida'yla birlikte çalışıyoruz. Florida'nın ana dili Kinyarwanda... Katledilen kocası, bu dilin sayılı uzmanlarından... Karı koca, Fransızca'nın egemenliği karşısında anadillerini ayakta tutmanın, geliştirmenin mücadelesini vermişler. Florida şimdi bizim atölyelerde Diyarbakır Ermenilerine, Tur Abdin Asurilerine, Dersim Kürtlerine, Emirdağ Türklerine, Afganlılara, Pakistanlılara, Afrikalılara, Latin Amerikalılara, Arnavutlara, Boşnaklara, Azerilere ortak iletişim dili Fransızca'yı öğretiyor. Tabii kendi dillerini, Ermenice'yi, Süryanice'yi, Kürtçe'yi asla unutmamalarını, aksine giderek daha geliştirmelerini sürekli tembihleyerek...

Acılarını birlikte paylaşıyor, sevinçlerini birlikte yaşıyor.

Ve yeni cankırımlar olmasın diye bütün gücüyle savaşıyor. Belçika Senatosu'ndaki soruşturma komisyonuna çıkıp Belçika Mavi Kasklıları'nın alçaklığını ve ihanetini Belçika seçilmişlerinin yüzüne çarpan O...

İşte Florida'ların bu onurlu kavgasıdır ki, Belçika Başbakanı Guy Verhofstad'ı geçen ay tüm bakanlarıyla Ruan-

da'ya giderek Belçika devleti adına Ruanda halkından özür dilemeye zorluyor.

Tıpkı, Alman Cumhurbaşkanı'nın ta İsrail'e giderek Yahudi halkından kendi ulusu adına özür dilediği gibi.

Tam da Ermeni soykırımının 85. yıldönümünde... Türk devletinin bu konudaki vurdumduymazlığının, inkarcılığının iyice gemi azıya aldığı günlerde. Florida'ların çığlığıdır ki, devletleri dize getiriyor. Ve artık Florida'nın yüzü daha farklı gülüyor, gözleri daha farklı ışıldıyor.

Ve Karakin'lerin, Simuni'lerin, Beriwan'ların çığlıkları Florida'nın çığlığıyla bütünleşip büyüyerek, tüm Kozmos'ta yankılanan semavi bir koroya dönüşüyor.
Onlar da daha farklı gülecekleri günü, gözlerinin daha farklı ışıldayacağı günü bekliyor!

Hedef Göstermek!

Özgür Politika, 1 Haziran 2000

Belçika Savunma Bakanı televizyonda celalleniyor: "Ben faşist bir savunma bakanıyla aynı masaya oturmam arkadaş!" Ne denli anti-faşist olduğunu kanıtlamak için de Avusturya'ya verilen zırhlı ambulans siparişinin iptal edildiğini açıklıyor.

Belçika'da yıllarca Le Pen'e bile taş çıkartacak bir yabancı düşmanı kampanyayla oy artırıp bugün iktidar olan Liberaller dahi ateşli bir FPÖ düşmanı kesilmiş, Avusturya'nın Avrupa Birliği'nden dışlanması için diğer AB üyelerine baskı yapıyor.

Gerçekten göz yaşartıcı, Avrupa coğrafyasında demokrasinin geleceği bakımından herkesi rahatlatıcı bir manzara!

Ne ki, tüm bunlar olup biterken, Türkiye Dışişleri Bakanı İsmail Cem Brüksel'e ayak basıyor, Avrupalı ve de Belçikalı evsahiplerine Türkiye'de herşeyin ne denli iyi gittiğini, mevcut koalisyon hükümetinin nasıl "az zamanda çok ve büyük işler başardığı"nı anlatıyor...

"MGK'dan ne haber?" diye soranlara, "Çok çok iyi... Ben kaç yıldır toplantılarına katılıyorum, bu kadar demokratik bir kurum görmedim..." diyor. Neredeyse "Vallahi biz çok faydasını gördük, sizlere de tavsiye ederim. Her AB üyesi ülke ne yapıp edip bir MGK edinsin..." demediği kalıyor. Ve de Avusturya'da faşistler koalisyona giriyor diye kıyameti kopartanlardan biri çıkıp, "Yahu sizin koalisyonda da bildiğimiz kadarıyla bir faşist parti var. Üstelik Heider'in partisi gibi de değil. Binlerce kişinin kanına girmiş, Türk ırkının yüceliği adına bırakın yabancıları ya da Avrupa'yı, Anadolu'nun asıl sahibi Ermenilere, Kürtlere, Rumlara bile etmediğini bırakmamış... Anadolu'ya dahi sığamayıp Avrupa ülkelerinde Türk, Kürt, Ermeni, Kıbrıs'ta Rum kurşunlatmış, Azerbaycan'da darbe tezgahlamış... Böyle bir partinin ortak olduğu hükümeti muhatap alamayız!" demiyor. Aksine Avrupa Birliği'nin fonları açılıyor, sırt sıvazlanarak "Hiç merak etmeyin, arkası da gelecek..." deniyor.

Avrupa Parlamentosu'nun sol ve yeşil üyeleri bile Avusturya'daki faşist FPÖ'ye ateş püskürürken bu ay Ankara'ya yapacakları ziyarette faşist MHP'li bakanlar ve milletvekilleriyle buluşup "demokrasiyi birlikte geliştirmek"ten ne denli mutluluk duyacaklarını anlatıyorlar.

Tüm bunlar olurken, Belçika'nın tüm Türk bakkallarında, kasaplarında, exportlarında, dönercilerinde haldır haldır bir kitap tezgahlanıyor: "İşte Onlar-PKK terörünün Belçika boyutu.

Baştan aşağı yalan ve iftirayla dolu kitap belli ki Türk istihbarat örgütlerinin "intoxication" operasyonu çerevesinde Belçika'da Türk nüfusu zehirleyip Ankara rejiminin baskı ve şantajlarına boyun eğmeyenlere karşı kışkırtmak amacıyla hazırlanmış.

Yayıncısı belirtilmeyen 176 sayfalık kitap "Mümtaz Alperener" imzasını taşıyor. Ama Hüriyet'teki övgü dolu bir tanıtma yazısından anlaşılıyor ki, bu provokasyon belgesini kaleme alan bu gazetenin Brüksel muhabirlerinden biridir. Bu kişi Hürriyet muhabiri olmanın ötesinde, birçok aşırı sağ kuruluşun yönetimindedir. Türkiye Büyükelçiliği başta olmak

üzere NATO ve AB nezdindeki Türk misyonlarının da güvenilir istihbarat adamıdır. Doğru dürüst Fransızca bilmediği halde, beş yıl önce Türk Büyükelçiliği'nin bizim aleyhimizde yazdırttığı bir provokasyon yazısı Le Soir Gazetesi'nde bu kişinin imsasıyla yayınlatılmıştır.

Provokasyonun derecesini anlamak için 51. sayfadaki "PKK terörünün Belçika boyutu" tablosuna bakmak yeterli. Belçika'daki tüm Kürt örgütlerini PKK saflarına koymakla yetinmemiş, daha PKK ortada yokken, 25 yıl önce kurulmuş bulunan bizim İnfo-Türk'ü, Demokrat Ermeniler Derneği'ni Asurilerin kurduğu Mezopotamya Kültür Merkezi'ni de, PKK Belçika Eyalet Sekreteri'ne bağlı göstermiş.

Daha da inanılmaz olan, Belçika İnsan Hakları Derneği Başkanı George-Henri Beathuier'nin, Belçikalı bazı senatör ve milletvekillerinin de aynı şemada PKK Sekreterliği'ne bağlanmış olması! Kitap, Belçika'daki Türk faşist silahendazlarına da bir hedef gösteriyor. "Belçika'da Türk aleyhtarı faaliyetlerde imzası bulunan Doğan Özgüden, aynı zamanda sol eğilimli dernek, federasyon, kurum, kuruluşların fikir babasıdır. O her Türkiye aleyhtarı gösteri, panel, konferans ve basın toplantısında yer alır, her şeyi dikkatle takip eder, notlarını alır, yeri geldi mi aleyhte kullanır. Dahası, Apo kendisine 'yoldaş' diye hitap eder... Belçika'da yaşayan bir Türk düşmanı olarak bilinen Özgüden'leri hafızalardan silmek gerçekten zor olacak."

Provokatör, bize olan kininin asıl nedenini de kitapta gizleyemiyor: "1994'te olayların (Kürtlere saldırı) sorumlusu olarak 'Bozkurtları' göstermeyi ihmel etmedi. Aynı zihniyeti Özgüdenler 17-19 Aralık 1998 Olayları (Kürt lokallerinin ateşe verilmesi) akabinde de ortaya koymaktan çekinmediler."

Ya Belçika İnsan Hakları Derneği hakkında yazılanlar?

"Brüksel Barosu avukatlarından Georges-Henri Beauthier'in başkanlığında çalışmalar yapan teşkilat, organize suç örgütü olarak sicillenen PKK'yi uluslararası alanda aklamayı üstlenmiştir. Türkiye'ye sayısız kez gidip gelen Beauthier'in

bir ara yasaklı duruma düştüğü öğrenildi. Evrensel gazetesi muhabirlerinden Göktepe'nin öldürülmesiyle ilgili olarak çok sayıda izleyiciyi Türkiye'ye götüren Beauthier'in iş mi, siyaset mi yaptığı bilinmiyor. Her defasında PKK'lılar yanında olduğu halde Türk basın mensuplarının karşısına çıkan Beauthier'nin malı götürdüğüne (parayı cebe indirdiğine) inananlar çoğunlukta..."

Türkiye İnsan Hakları Derneği Başkanı Akın Birdal'ı benzer provokasyonlarla vurdurdukları yetmiyor, aynı provokasyonları Belçika İnsan Hakları Derneği Başkanı'na ve diğer insan hakları savunucularına karşı tezgahlıyorlar.

Ve de Avusturya'da henüz kan dökmemiş Heider'in koalisyona girmesi karşısında küplere binen Belçika yöneticileri, Türk faşistlerinin Belçika toprağında işledikleri suçlar ve provokasyonlar karşısında dahi sessiz kalıyorlar.

Kürt derneklerine saldıranların yine Türk televizyonları tarafından çekilmiş filmleri ellerinde olduğu halde hiçbirinin kılına dokunmuyorlar! Sadece Belçika'daki rejim muhalifi Türkleri, Kürtleri, Ermenileri, Süryanileri değil, Belçika İnsan Hakları Derneği Başkanını, Belçikalı senatör ve milletvekillerini dahi hedef göstertenlerin bağlı bulunduğu bir bakanı "demokratik bir rejim temsilcisi" olarak ağırlıyorlar.

Dahası ilk NATO toplantısında Ankara'nın faşist bakanını ağırlamaya hazırlanıyorlar!

Özgüden'le İnternet Ortamında Yapılan Görüşme

Yüksek Lisans Tezi, Songül Aydın, 19 Aralık 2007

Ant dergisinin siz Doğan Özgüden, eşiniz İnci Tuğsavul Özgüden ve Yaşar Kemal, Fethi Naci gibi isimlerle gerçekleşen çıkış sürecini çalışmamda ikincil kaynaklardan aktarmaya çalıştım. Sizden Türkiye solunun en aktif döneminde eşiniz haricindeki diğer isimlerle nasıl tanıştığı-

nızı ve bu dergiyi niçin yayınlamak istediğinizi bize anlatmanızı rica edebilir miyim?

Gazeteciliğe çok genç yaşta, 1952 Eylül'ünde İzmir'de başlamıştım. Babam demiryolu emekçisi olduğu için çocukluğum hep Anadolu köylerinde geçmişti. Özellikle 2. Dünya Savaşı dönemindeki açlık, sefalet ve jandarma baskısını yakından tanıdım. Savaş sonrası Ankara'daki orta öğrenim yıllarında ise anti-komünizmin ve aşırı milliyetçiliğin yükselişi beni çok genç yaşta sol düşünceye ve anti-faşist mücadeleye yakınlık duymaya yönlendirdi. Bunda babamın bana çocuk yaşta okuma zevki aşıladığı kitapların da büyük etkisi vardı. Gazeteciliğe başladıktan sonra da ilişkilerim hep sol çevrelerle oldu.

Geçmişte komünist tutuklamalarına maruz kalan aydınlarla dostluğumdan çok şeyler öğrendim. Gazeteciliğin yanı sıra genç yaşta gazeteciler sendikası yöneticiliğine de seçildiğim için işçi sınıfı hareketiyle sendikal planda da organik bağlantı içindeydim. TİP 1962'de Aybar'ın önderliğinde örgütlenmeye başladığında derhal partiye katılmış ve İzmir il yönetiminde görev almıştım. Daha sonra Aybar'ın ısrarıyla İstanbul'da parti genel merkezinin basın ve bilim-araştırma kurullarında görev aldım. Aynı zamanda Gece Postası Gazetesi yayın yönetmeni olarak sendika hareketinin ve partinin sesini duyuracak yazılar yazıyordum. Bu bakımdan sol çevrelerde önde gelen herkesi tanıyordum. Tabii Ant'ın ilk sayısında yeralan tüm yazarları da... Ant'ın diğer iki kurucusu Fethi Naci ve Yaşar Kemal'le TİP'te birlikte mücadele vermiştik. 1964'te Akşam'a genel yayın müdürü olduktan sonra da Fethi Naci, Yaşar Kemal, Aziz Nesin gibi seçkin sol yazarlara bu gazetede sürekli yazı yazma olanağı vermiştim. 1964-66 yılları arasında Akşam'ı gerçekten bir sol mücadele bayrağı haline getirmiştik. Ancak egemen çevrelerin baskıları sonucu gazete sahibinin ben ve İnci dahil gazetenin sol çekirdek kadrosunu tasfiye etmesi üzerine yeni bir mücadele organı yayınlamak kaçınılmaz olmuştu.

Derginin ilk sayısında yer alan kapak resmi dikkat çekici ve dergide yazı işleri müdürlüğü yapan Sayın Osman Arolat, kapakta yer alan güneş ve etrafındaki ışınlarda yer alan yazar isimleri o dönemde etkili olan Yön'ü çağrıştırmakta idi diyor. Siz bu görüşe katılıyor musunuz?

Her gazete ve derginin yayın hayatına başlarken tüm yazar kadrosunu şu veya bu biçimde tanıtması normaldir. Ant'ın yazar ve çizerlerini böyle bir kompozisyon içinde tanıtırken Yön'den etkilenmiş değiliz. Yön'ün ilk sayısında yayınlanan imzaların sahipleri, bu derginin Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları tarafından kaleme alınan siyasal manifestosuna doğrudan katkıda bulunmak ya da tam katılmasa bile bir sol alternatifi desteklemiş olmak amacıyla imza vermişlerdi. Ant'ta ise ne bir siyasal hareket oluşturma ne de bir politik manifestoya katılım sağlama amacımız vardı. Ant, sosyal adalet ve bağımsızlık mücadelesine katkıda bulunmak üzere yayınlanan bir enformasyon ve yorum dergisiydi. Ant'ın 1. sayfasında yeralan imzaların sahipleri ise kendine özgü görüşleri olan seçkin yazar ve düşünürlerdi, özgür bir mücadele forumuna katkıda bulunuyorlardı.

Derginin ilk yıllarında yer alan yazılarınızda, Ordu'nun demokrasinin ve anayasanın koruyucusu olduğunu ifade eden yaklaşımınızı tespit ettim. Fakat 1969 yılı'nın Ağustos ayında yayınlanan derginin kapağında "Subay Holdingi" olarak söz ettiğiniz Ordu'ya ait olan OYAK hakkında iç sayfada yer alan yazı, bu anlayıştan uzaklaşıldığını göstermekte.

60'lı yıllarda Türkiye'deki siyasal mücadele 27 Mayıs Anayasası'nda kısmen tanınmış olan, bir sosyalist partinin ve de sol sendikaların hayat bulmasına olanak veren temel hak ve özgürlüklerin savunulması temelinde yürüyordu. Devrin başbakanı Demirel ve büyük sermaye örgütleri başta olmak üzere AP'nin müttefiki olan güçler ise 27 Mayıs Anayasası'nın demokratikleştirilmesi şöyle dursun, mevcut hak ve özgür-

lükleri daha da sınırlamayı, sol örgütleri ve sendikaları tasfiyeyi amaçlıyorlardı. O yıllarda OYAK tuzağı henüz tam anlamıyla örgütlenmediği ve sanayici-asker kompleksinin temelleri atılmadığı için orduda en azından tam bağımsızlık ve sosyal adalet amaçlarına yakınlık duyan kesimler vardı. Amacımız, devletin baskı kurumu olan orduya sempati gösterme değil, ilerici sayılabilecek subayları ordunun faşizan yönelimine karşı nötralize edebilmekti. TİP'in de tavrı buydu.

1967 yılında Doğu Anadolu'ya atom mayınları döşenmesi planını açıkladığım için beni "vatana ihanet" suçlamasıyla 1. Ordu Askeri Mahkemesi'ne sevkeden zamanın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'ı ve onun gibi faşizan komutanları desteklediğimizi kimse söyleyemez. Zaten Demirel'in Cumhurbaşkanı emekli General Cevdet Sunay ve Genelkurmay Başkanı Tural'la kurduğu halk düşmanı triumvira Ant'ın sürekli eleştiri hedefiydi. Ancak OYAK'ın giderek büyük bir finans holdingi haline gelmesiyle ordunun tüm komuta kademesi ve de subayların büyük çoğunluğu artık halk güçlerinin karşısında yer almaya başladı. 1969 Ağustos'unda "Subay Holdingi" kapaklı sayımızda bunu teşhir ettik. Daha sonraki sayılarda da bu konuda kamuoyunu sürekli uyardık. Hâlâ "Ordu-Gençlik Elele" rüyası içinde olanlar, 15–16 Haziran'da dahi ordunun artık işçi sınıfının karşısında olduğu gerçeğini göremeyenler vardı. Biz, ordunun netleşen sınıfsal konumunu Eylül 1970 sayısında "Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını yargılayamaz" başlıklı yazımızda ayrıntılı olarak ortaya koyduk. Genelde bürokrasinin, özelde askeri bürokrasinin Türkiye toplumunda halka karşı tutumunun açıklığa kavuşturulmasında Prof. İdris Küçükömer'in Ant'a yazdığı yazıların ve yine Ant tarafından Nisan 1969'da yayınlanan "Düzenin Yabancılaşması" kitabının büyük katkısı oldu.

Dergi Doğu Sorunu olarak adlandırılan ve günümüzde de önemli bir sorun olan Kürt soruna önceleri ekonomik, sosyal ve kültürel geri kalmışlık üzerinden bakıyor. Fakat

bu daha sonra yine 1969 yılında etno-politik perspektiften bakan bir yaklaşım içinde Ahmet Aras'a ait bir yazı dizisi yer almakta. Benim size sorum bu konuya ilişkin o dönemin genel geçer bakışı neydi? Ant'ın bu konuya ilişkin yaklaşımındaki saikler nelerdir?

Kuşkusuz ki Ant'ın en önemli eksikliklerinden biri, kurucuları ve sürekli yazar kadrosu içinde Kürt aydınlarının yer almamış olmasıdır. Doğu Sorunu olarak adlandırılan Kürt sorunununa yaklaşımımız genelde Türkiye İşçi Partisi'nin yaklaşımıyla paralel olmuştur. Partideki Kürt kökenli yönetici ve milletvekillerinin bu konudaki görüşlerini yansıtıyorduk. Ant'a doğrudan katkıda bulunan ilk Kürt aydını, sizin de belirttiğiniz gibi değerli dostum Ahmet Aras'tır. Tabii ki TİP tarafından düzenlenen Doğu mitingleri, Devrimci Doğu Kültür Ocaklarının kurulması, İsmail Beşikçi'nin "Doğu Anadolu'nun Düzeni" incelemesinin yayınlanması, soruna etno-politik açıdan bakış sürecini hızlandırdı. Bu süreç içindedir ki, "halklar sorunu" Ant'ın işlediği ana konulardan biri haline geldi. Öyle ki, Ant'ın son yıllarında dergi sorumluluları olarak İnci'yle benim hakkımda açılan 142. madde davaları içinde bölücülük propagandası suçlaması komünizm propagandası suçlamasına ağır basmaya başladı. Bu konudaki önemli bir aşama da değerli dostum Mehmet Emin Bozarslan'ın Türkçe harflerle basıma hazırladığı Şerefname'yi yayınlamamız oldu. Kürt sorunu üzerine çok kapsamlı bir yayın programı hazırlarken 12 Mart darbesi birçok yeni girişimimiz gibi bu girişimi de engelledi.

Ant'ta yer alan makalelerin ve haberlerin ciddi olarak büyük bir bölümünü oluşturan AP ve Süleyman Demirel'e olan yaklaşımında kullandığı dil çok sert ve dolayısı ile oldukça gerilimli. 1967 Arap-İsrail savaşında Türkiye Amerikan üslerini kullandırmayacağını açıklamasına ve Ortadoğu'ya yönelik kısmen olumlu bir politika takip etmesine rağmen Ant'ta bunun izlerini görmek mümkün değil. Bu konuda siz ne demek istersiniz? Derginin o dönemde

AP iktidarına karşı ajitatif bir rol üstlendiğini düşünmek mümkün müdür?

Bu konuda fazla bir şey söylemeyeceğim. Çünkü AP iktidarı ve Demirel, 60'lı yıllarda temel hak ve özgürlükleri ortadan kaldırarak bugün yürürlükte olan 12 Eylül Anayasası'na benzer bir anayasayı egemen kılmaya çalışıyor, bu konuda ordunun faşizan komuta kademesiyle tam bir işbirliği yapıyordu. Örneğin derin devletin üst organlarından biri olan Milli Güvenlik Kurulu'nun, 27 Mayıs Anayasası'nda yer almış olmasına rağmen, Demirel iktidarına kadar adı sanı duyulmamıştı. Sola karşı seferberlikte orduyu daha etkin kılmak için Milli Güvenlik Kurulu'nu ilk kez tehditkâr bildiri yayınlamaya davet eden Demirel'in kendisidir. O günleri yaşamamış olanlar için bugün geriye bakıldığında Ant'ın Demirel'e karşı tutumu "sert ve gerilimli" görülebilir. Ama o günleri bütün acısıyla yaşamış olan benim için bu eleştiriler yetersiz bile sayılabilir. Demirel'in Ortadoğu konusundaki belli tavırları, onun ABD emperyalizmine sonuna kadar teslimiyetçi bir siyaset izlemiş olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. O yıllarda bizim için önemli olan Ortadoğu halklarının anti-emperyalist planda ortak mücadelesinin geliştirilmesiydi. Ortadoğu Devrimci Çemberi önerimiz de, Ortadoğu ülkelerinden gelen devrimcilerin katılımıyla yapılan değerlendirmeler sonunda geliştirilmişti.

Ant'ın çıkışından itibaren kullandığı "Bilimsel Sosyalist Teori" ile 1970 yılında Yaşar Kemal'in ayrılışından sonra yayınladığı 158. sayıda yer alan "Kesintisiz Devrim" anlayışı arasında ne gibi bir farklılıklar söz konusudur. "Kesintisiz Devrim" derken neyi amaçlamıştınız?

Bilimsel sosyalist teori, işçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel önderliğinde verilecek mücadelenin teorisidir ve biz Ant olarak buna hep sadık kaldık. Kesintisiz devrim anlayışı ise, Türkiye sosyalist hareketinin "sosyalist devrim"-"milli demokratik devrim" çekişmeleriyle içine çalkantılara sürük-

lendiği bir dönemde, devrim aşamaları konusuna netlik kazandırmak amacıyla 30 kişilik bir yazı kurulunun geliştirdiği bir öneriydi. Gerçekten de, yukarıda sözünü ettiğim kutuplaşmada bir kesim devrimci hareketin ivedi demokratik görevlerinin yerine getirilmesine, bu yönde stratejik ittifaklar oluşturulmasına gereken önemi vermezken, diğer kesim bir "milli güçler" fetişizmi içinde sosyalist aşamanın adını dahi ağza almak istemez durumdaydı. Bize göre, devrimin demokratik ve hatta sosyalist kuruluş aşamalarından sonrasını, yani devletin ortadan kalkacağı, yeni insan yaratılacağı aşamayı da kapsayan bir devrim süreci uğrunda mücadele verilmeliydi.

1970 yılında dergide yaşanan değişimin, Çekoslovakya olayında parti başkanı Mehmet Ali Aybar'ın tutumu neticesinde, ona karşı partide oluşan hiziplerin etkisinden ve TİP'in 1969 seçimlerinde kaybetmesinden kaynaklanmış olduğunu söyleyebilir miyiz?

Kuşkusuz her büyük olay gibi Çekoslovakya Olayı ve ona paralel diğer çalkantılar bizi de birçok zorlukla karşı karşıya getirmişti. Bir süper gücün Varşova Paktı üyesi ülkeleri de yedeğine alarak küçük bir ülkeyi tanklarla işgal etmesi, o süper güç "sosyalist" de olsa, Türkiye'nin tüm sol kadrolarını, özellikle de Türkiye İşçi Partisi yönetimini kelimenin tam anlamıyla şaşkınlığa düşürmüştü. Bu konuda Sovyetlerin tutumunu eleştirmekle birlikte, Türkiye sol kamuoyunun daha objektif bir değerlendirme yapmasına katkıda bulunmak için Çekoslovakya'da yıllardan beri Batı'nın yürüttüğü sübversif faaliyetler hakkında da bir yazı dizisi yayınlamayı gerekli görmüştük. Çekoslovakya Olayları patlak vermese de, TİP bir süreden beri, SD'ciler-MDD'ciler çekişmesinin yarattığı gerginlikle zaten sarsılmaktaydı. 1969 seçimlerindeki başarısızlık ise sürpriz değil, beklenen bir şeydi. Milli bakiye sistemi kaldırıldıktan sonra, ne kadar oy alırsa alsın, TİP'in Meclis'e aynı sayıda milletvekili sokamayacağı belliydi. Bu nedenledir ki, partinin üst seviyesindeki çekişmeler, sayısı son derece

azalacak olan milletvekilliklerinin nasıl paylaşılacağı konusunda odaklanıyordu. Bu gerginlikledir ki, 1968 üniversite olayları karşısında TİP yönetimi tamamen pasif kalmış, sol gençlik üzerindeki son prestij kırıntılarını da yitirmişti. 1970 yılında dergideki değişim, yazı kurulunu gençleştirerek toplumdaki dinamikleri daha enerjik bir şekilde yansıtabilme ve değerlendirebilme kaygımızdan kaynaklanıyordu. Teslim etmem gerekir ki, sorunuzda bahsettiğiniz gelişmeler bu gençleştirme projesinin yaşama geçirilmesini hızlandırmıştır.

Ant ile ilgili o dönemi yaşamış bizzat dergiyi bilen kişilerle yaptığım görüşmelerde şöyle tespitlerde bulundum: Bir kısmı yayını dönemin sol örgütlerine eşit mesafede duran bir dergi olarak tanımlamakta, hatta bazıları bu gün Türkiye'de çıkan Radikal Gazetesi'ne benzetmektedir. Siz bu derginin kurucusu olarak ne dersiniz?

Genel'de dönemin tek işçi sınıfı partisi olan TİP'e sonuna kadar eleştirel destek vermekle beraber, Marksist soldaki tüm kümelenmelere de saygılı davrandığımız, görüşlerine sayfalarımızda sık sık yer verdiğimiz, uğradıkları haksızlık ve baskılar karşısında dayanışma gösterdiğimiz bir gerçektir. Bu tutumumuz, uluslararası sosyalist harekete bakışımız açısından da doğrudur. Ant'ın yayın hayatında ne SSCB'ye, ne Çin'e, ne de Arnavutluk ve Kuzey Kore'ye karşı düşmanca bir tavır aldık. Asya, Afrika, Orta Doğu ve Latin Amerika'daki ulusal kurtuluş hareketleri ve devrimci mücadeleler konusunda daha duyarlıydık. Ant'ın ve Radikal'in doğduğu ortamlar, yaratılış ve yayınlanış koşulları son derece farklı. Yine de takdiri benden çok Ant'ın okurları yapmalıdır diye düşünüyorum.

Benim tespit ettiğim ve dergide yazanların sık sık ifade ettiği gibi TİP'i destekleyen görüşler yer almaktadır. Sizin biyografiniz ile ilgili yaptığım çalışmada, geçmişte TİP'in MYK'sında yer almış olduğunuzu ve partinin tüzüğünde yer alan 53. maddeye karşı çıkmanızdan dolayı partiden ihraç edilmiş olmanıza rağmen, yazılarınızda sonuna

kadar TİP'in destekçisi olduğunuz dikkatimi çekti. Bu konu ile ilgili yani Ant'ın TİP'le olan ilişkisi hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Sosyalist mücadelenin ancak işçi sınıfının siyasal örgütüyle yürütülebileceğine inandığım için, Aybar'ın genel başkan olduktan sonra yaptığı çağrı üzerine TİP'e katıldım. Sırasıyla İzmir İl Yönetim Kurulu'nda, İstanbul İl Yönetim Kurulu'nda, Genel Merkez Basın ve Bilim-Araştırma Kurullarında görev aldım. Katılamadığım 1964 TİP Büyük Kongresi'nde de Genel Yönetim Kurulu'na ve Merkez Yürütme Kurulu'na seçildim. Ancak kongredeki antidemokratik seçim yöntemi uygulamasına ve gençlik kollarının merkez yönetiminde temsil hakkından yoksun edilmesine muhalefet ettiğimiz için partiden ihraç edildik. Geçenlerde vefat eden İsmet Sungurbey, Ant'ın kurucularından Fethi Naci, Demir Özlü, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever de partiden atılan veya ayrılmak zorunda bırakılanlardandır. Ne ki, Aybar ve Boran tarafından yürütülen bu ilk toplu tasfiyenin kurbanlarından biri olmama rağmen, gerek Akşam Gazetesi genel yayın müdürlüğü döneminde, gerekse Ant'ın yayın süresinde örgüt olarak TİP'i desteklemeye devam ettim. Ama Ant'ın TİP'le hiçbir zaman organik ya da maddi ilişkisi olmadı. Bağımsızlığını titizlikle koruduk.

1970 yılının ocak ayı ile birlikte dergide "devrimcinin rehberi" başlıklı devrimci terminolojiyi öğretmeye yönelik bir köşe olduğu dikkatimi çekti. Yayın politikanızdaki bu değişiklik dönemin devrim beklentisinden mi kaynaklanmaktadır?

Tüm devrimciler gibi biz de gerek dünyada gerekse Türkiye'de büyük değişimler bekliyorduk. Ama sözünü ettiğiniz köşenin böyle bir beklentiyle ilgisi yok. Gençleştirilmiş yazı kurulumuz sol okura her bakımdan doyurucu bir dergi sunma çabasındaydı. Ant'ın son dönemdeki yazı kurulu toplantıları gerçekten bir okul gibiydi. O köşeyi yapma önerisi, dönemin seçkin gençlik liderlerinden Harun Karadeniz'den

gelmişti. Harun gerçekten de en karmaşık teorik konuları en eğitimsiz ve birikimsiz bir insanın dahi kolaylıkla anlayabileceği şekilde vülgarize etme yeteneğine sahipti. Birçok işçi ve öğrenci toplantılarında buna tanık olmuştuk.

Türkiye'deki sol gelenek içerisinde Ant'ın yeri ve Sol geleneğe katkıları nelerdir? Derginin birinci sayısında "Niçin Ant" başlıklı makalenizde dile getirdiğiniz hedeflere ulaştığınızı düşünüyor musunuz?

Ant benim için sol'un kitleyle iletişim kurma çabasının dört buçuk yıllık bir döneme damgasını vurmuş önemli bir deneyimidir. Enformasyon, sayfa düzeni ve ajitasyon unsurları dengeli bir şekilde kullanılmıştır. Özellikle Militarizm, Kürt sorunu ve dünya devrimci pratikleri konularını dönemin hiçbir sol yayınında görülmeyen bir kararlılık ve cesaretle işlemiş, devrimci mücadelede örgütlülüğün önemini sürekli vurgulamıştır. "Niçin Ant?" başlıklı yazıda söylediklerime bugün de imzamı atıyorum. Orada koyduğumuz hedeflerin bugüne kadar gerçekleşmemiş olması, bunların gündemden kalktığı anlamına gelmiyor. İşlediğimiz sorunlar Ant'tan önce de vardı, şimdi de bütün güncelliğiyle insanlığın önünde duruyor. Üstelik çevre sorunları gibi mavi gezegenimizin geleceğini doğrudan ilgilendiren yeni vahim sorunlarla birlikte...

Şen ola bayram şen ola!

Yazın, 1 Ekim 2008

Bu yazıyı yazmaya koyulduğumda Brüksel'de, düşünce ve ifade özgürlüğünün Türkiye'deki yürekler acısı halini AB yetkililerine anlatmakla geçen hareketli bir haftayı yeni kapatmıştık. Şimdi de Belçika Parlamentosu'nda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda herhangi bir ilerleme olup olmadığı üzerine bir tartışmaya hazırlanıyoruz.

Avrupa Birliği kurumlarındaki temasların ağırlığını, Türkiye'nin seçkin ve mücadeleci aydınlarından Ragıp Zarakolu'nun "canlı tanıklığı" oluşturuyordu. Kendisine bir hafta önce Amsterdam'da *Uluslararası Yayıncılar Örgütü*'nün 2008 Yılı Yayın Özgürlüğü Ödülü verilmişti.

Zarakolu, Brüksel'deki temasları sırasında, AKP iktidarının Türkiye'yi demokratik bir ülke kılacağına iman etmiş Avrupalı politikacı ve bürokratlara özellikle şunları vurguladı:

"2008'in ilk yarısında 22 yayınevinin yayınladığı 38 yazara ait 47 kitap hakkında soruşturma ve dâva açıldı ya da verilen kararlar Yargıtay'a gönderildi. 7 kitap hakkında beraat ya da takipsizlik kararı verilirken, 17 kitap mahkum edildi. 5 kitap yargı sonucu beklenmeden toplatıldı. 18 kitap hakkında açılmış olan davalar devam ediyor, bir kitap hakkında ise 301. maddede yapılan değişiklik sonucunda, dava dosyası yeniden Adalet Bakanlığı'na izin alınmak üzere gönderildi."

Batılı gözlemcilerin öve öve bitiremedikleri 301. madde değişikliğinden söz açıldığında ise, Zarakolu'nun muhataplarını bir sürpriz bekliyordu. Çünkü karşılarındaki Zarakolu, metinde yapılan kozmetik değişikliğe rağmen, İngiliz yazarı George Jerjian'ın "Gerçek Bizi Özgür Kılacak" adlı kitabını *Belge Yayınları* arasında yayınladığı için 301. maddenin yeni versiyonuna göre mahkum olan ilk aydındı.

Zarakolu'nun Brüksel temasları sırasında gelen bir başka şok edici haber ise, *Alternatif* Gazetesi'nin bir PKK yöneticisinin sözlerine haber olarak yer verdiği için İstanbul'da ağır ceza mahkemesince bir ay süreyle kapatılmasıydı.

Alternatif'in genel yönetmeni ise yine karşılarındaki Ragıp Zarakolu'ydu.

Ragıp'ın tam da Türkiye-Avrupa Birliği Ortak Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Hollandalı Joost Lagendijk'le randevusu olduğu gün Türkiye'den Ankara rejimi ve onun gönüllü gönülsüz tüm Avrupalı dostları için yüz kızartıcı bir haber daha geliyor.

Eski DEP Milletvekili Leyla Zana, Diyarbakır'daki bir

ağır ceza mahkemesi tarafından dokuz ayrı davada toplam 60 yıla kadar hapis istemiyle yargılanıyor. Hakkındaki suçlamalar, terörist propaganda yapmak ve üyesi olmamakla birlikte terör örgütü adına suç işlemiş olmak.

O Leyla Zana ki, 90'lı yıllarda milletvekiliyken Meclis kürsüsünde Kürtçe birkaç söz söylediği için sürüklenerek tutuklanmış, bu yüzden yıllarca hapishanelerde çürütülmüştü. Bu yüzden de Avrupa Parlamentosu kendisini 1995 yılında "Sakharov Düşünce Özgürlüğü" ödülüne layık görmüştü.

Zana'nın bu ödülü bizzat Brüksel'e gelerek Avrupa Parlamentosu'nda resmen alabilmesi için hapishanelerde dokuz yıl çürümesi gerekiyordu. Parlamento merkezinde basın toplantılarının yapıldığı salona gidenler, giriş kapısının yanında hep Leyla Zana'nın büyük poster'iyle karşılaşırdı.

Hapisten kurtulup da 2004 yılında Avrupa Parlamentosu'nun görkemli kabul salonunda Sakharov Ödülü'nü bizzat aldıktan sonra da Leyla Zana mücadelesini bırakmadı, aksine daha kararlı, daha bilinçli, gerektiğinde politik esneklikler göstermekten de geri kalmayarak yılmadan sürdürdü. Tören sırasında örneğin Alman Yeşiller Partisi Başkanı Claudia Roth'un nasıl çığlık çığlığa Zana'nın üzerine atılıp nasıl mediyatik şov yaptığı gözlerimizin önünden gitmiyor.

Ama bugün Leyla Zana'nın yüz yıla yaklaşan hapis talepleriyle yargılanıyor olması karşısında Claudia Roth da dahil pek kimsenin kılı kıpırdamıyor.

Tayyip Erdoğan'ın Aydın Doğan'a saldırıları karşısında özgürlük havarisi kesilenler, Kürt aydınlarının ve politikacılarının dâvaları karşısında hiçbir tepki göstermiyor. Avrupalı politikacılar, Ankara'nın güdümündeki Türk kökenli seçmenlerden tercih oyu alabilmek için o cami senin, bu kebapçı benim, her akşam bir iftar sonrasında Türkiye'ye övgüler düzüyor, Şeker Bayramı'nı birlikte kutlamaya hazırlanıyor.

Bayram yaklaşırken Türkiye'deki *Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu*'ndan bir mesaj geliyor:

Türkiye'de tam 20 gazeteci ve yazar Şeker Bayramı'nı

demir parmaklıklar arkasında geçirmeğe hazırlanıyor. Acı gerçeği tüm demokratik kuruluşlara ve medyaya duyuruyoruz, hiçbir tepki yok. Sanki üzerlerine ölü toprağı serpilmiş.

Avrupa kanadı böyle.

Ya Türkiye kanadı? Türkiye'deki basın kuruluşları Doğan-Erdoğan kapışmasında gösterdikleri duyarlığın ne kadarını gösterebiliyor Kürt halkının hak eşitliğini savunan gazeteler kapatıldığında, gazeteciler, yazarlar mahkemelere sevkedildiğinde, Genel Kurmay'ın andıçlamaları açığa çıktığında?

Evet şu anda Türkiye dokuz günlük bayram tatiline giriyor.

20 gazeteci bayramı demir parmaklıklar ardında mı geçirecek? Ne gam? Şen ola bayram şen ola!

Açılım beklentileri ve siyasal sürgünler

Yazın. 11 Mayıs 2009

Raslantı… Bu satırları siyasal sürgüne çıkışımın tam 38. yılında yazıyorum. 1978'deki kısa süreli iki gidiş gelişim sayılmazsa, 73 yıllık ömrümün yarıdan fazlası ülke dışında geçmiş. 68 yaşını deviren İnci için de öyle.

Sıkıyönetim Cağaloğlu'ndaki Ant idarehanesini ve Kazancı Yokuşu'ndaki dairemizi basıp tarümar ederken, isimlerimiz radyoda ve gazetelerde yayınlanan "arananlar" listesinde sık sık tekrarlanırken yazı kurulundaki arkadaşlar Türkiye'yi terketmemizden başka çare kalmadığına, hapse düşmektense Avrupa'da cuntaya karşı kampanya yürütmemizin daha yararlı olacağına karar veriyorlar.

Suriye sınırından ya da Ege adalarından kaçak geçmeye çalışıyoruz, başaramıyoruz. Nihayet, soğuk damgalı acemice zorbela değiştirebildiğimiz, yakalanırsak gerçek sahiplerine halel gelmesin diye soyadlarını tahrif ettiğimiz iki kişilik sahte aile pasaportuyla Ankara Havaalanındaki polis kont-

rolünü aşıp bir Lufthansa uçağıyla Münih'e uçuyoruz. Acılar, sürprizler, ihanetler ve dostluklarla örülü uzun bir sürgünlük süreci başlıyor… Avrupa'da *Demokratik Direniş Hareketi*'ni kuruyoruz.

1978'de yedi yıllık sürgün dahi ağır gelmiş, bir an önce Tükiye'ye temelli dönüp *Ant*'ta başlayıp ülke dışında *İnfo-Türk*'le sürdürdüğümüz mücadeleyi Türkiye'de geliştirmek kararındayız. İstanbul'daki kısa kalışlarımızda bir yandan bu yayın çalışmasının yeniden örgütlenmesi için temaslar sürdürürken, bir yandan da işçi sınıfının tekrar açılan siyasal mücadelesinde fiilen yeralmak için *Türkiye İşçi Partisi*'ne katılıyoruz.

Ne ki, parti bizden, hemen Türkiye'ye dönmek yerine Avrupa'da bir süre daha kalıp yurtdışı örgütlenmesini yürütmemizi, dünyadaki "kardeş örgütler"le ilişkiyi sağlamamızı istiyor. Parti görevi kişisel istemlerimize ağır basıyor. Tamamen parti çalışmalarına ağırlık vererek bir yıl daha Avrupa'da kalıyor, 1979'da tekrar dönüş hazırlıklarına başlıyoruz.

Tam bu sırada Sovyet bilimadamlarının yazdıkları ordu ve savaş üzerine bir kitabı çevirip hem Avrupa'da hem de Türkiye'de yayınlattığım için İstanbul Donanma Askeri Savcılığı'nca arandığımız haberi geliyor. "Bir süre daha bekleyin," deniyor. Beklerken 1980 Darbesi dönüş olanağını tamamen ortadan kaldırıyor. Önce pasaportlarımız uzatılmıyor, sonra TC vatandaşlığından atılıyoruz. Böylece siyasal sürgünlük tüm yaşamımıza damgasını vuruyor.

Parti çalışması, 1980 darbesinden sonra Avrupa'ya sığınan parti yöneticilerinin ağırlanması, güvenliklerinin ve ilişkilerinin sağlanması gibi sorumlulukların da eklenmesiyle daha da ağırlaşarak sürüyor.

Bunları niçin anlatıyorum?

Nereye gitsek, kiminle tanışsak ya da yeniden karşılaşsak, sorulan bir soruya yanıt olsun diye.

Soru: "Hâlâ niçin yurt dışındasınız? Türkiye eski Türkiye değil, herkesler döndü, siz ne bekliyorsunuz?"

Biliyorum, bizim gibi bu soruya çeşitli ülkelerde sık sık muhatap olan başka arkadaşlar da var. Çok kişinin sırf merak saikiyle sorduğu bu soruyu art niyetle müstehzi soranlar da eksik değil.

Tabii ki Türkiye'ye dönüp dönmeme herşeyden önce bir kişisel tercih sorunu.

Kimisi için bu, Türkiye'de daha etkin mücadele vereceği inancından kaynaklanan bir politik karardır, kimisi için sürgün hayatında ele tutulur, kalıcı bir iş yapamamış olmanın ezikliğinden kurtulabilme sorunudur, kimisi için herşeyden elini eteğini çekip bir an önce Boğaz'da rakı içebilme özlemidir.

Bizim için öncelikli sorun, 1977-78'de dönüşümüz kendi irademizden bağımsız olarak önce üyesi olduğumuz partinin kararıyla, daha sonra da 12 Eylül Darbesi'yle engellendiği için, kuruluşuna ve gelişmesine tüm zamanımızı ve enerjimizi hasrettiğimiz iki kurumun, Info-Türk'ün ve Güneş Atölyeleri'nin başarıyla devam ettirilebilmesi sorunu… Hele bu kurumlar, Türkiye'nin demokratikleşmesi mücadelesine yurt dışından mütevazi bir katkı sağlamışsa ve sağlamağa devam ediyorsa,,,

Bu kişisel tercihlerin ötesinde, daha da önemli bir sorun, Türk Devleti'nin siyasal sürgünlere karşı dışlayıcı, aşağılayıcı ve hattâ tehditkâr tutumunda gerçekten demokratik bir değişim olup olmadığıdır.

Siyasal sürgünler derken, isimleri mediyatik açıdan ilgi çekici belli sayıdaki kişilerden bahsetmiyorum. Bugün çeşitli ülkelerde farklı nedenle sürgüne düşmüş onbinlerce Türkiyeli var. Başta Kürt ulusal hareketinin militanları ve sempatizanları olmak üzere çeşitli radikal sol gruplara mensup ya da yakın binlerce insan Türk istihbarat servisleri, Türk diplomatik misyonları, Türk aşırı sağcı örgütleri ve Türk lobisinin amigoluğunu yapan belli medya tarafından mimlenmiş, fişlenmiş durumda.

Bunlar Avrupa'nın başkenti Brüksel'den Irak'taki Kandil

Dağı'na, Rusya'ya, Amerika, Avustralya, Afrika kıtalarına kadar büyük bir coğrafyada yer alıyor.

Bugünlerde Kürt sorununun çözümü için yeni siyasetler belirlenmesinden, yeni açılımlardan bahsediliyor. "Af" kelimesi sık sık telaffuz ediliyor.

"Açılım" ve "af" derken iktidarın ve askerin kafasındaki düşünce, siyasal sürgünlerin mücadelelerini, düşüncelerini inkar ederek, gerekirse yoldaşlarına, dostlarına ihanet ederek, "Türk Devleti'nin sıcak bağrına" kendilerini atmalarıdır.

Türk Devleti'ni yöneten oligarşinin bu insanlara hiç de sıcak ve insanca bakmadığı açık. Son günlerde Kürt siyasal sürgünlerinin en seçkin kişilerinden biri dostum Remzi Kartal'ın başına gelenler bunun en somut kanıtlarından biri.

Kartal, 1994'te DEP'in kapatılmasından sonra siyasal sürgüne çıkarak Sürgündeki Kürt Parlamentosu'nu kuran Kürt milletvekillerinden. 13 yıldır Belçika'da "siyasal mülteci" statüsünde ve dünyanın dört bir yanında Kürt halkının haklı davasını tanıtmak için yoğun bir çalışma yürütüyor. Parlamentolar, hükümetler, STK'ler düzeyinde ilişkileri var.

Türk Devleti nazarında Remzi Kartal da, sürgündeki diğer Kürt milletvekilleri, siyasetçileri, aydınları gibi bir "terörist"ten başka bir şey değil. Türkiye'de mücadele vermeleri engellendiği yetmezmiş gibi Avrupa ülkelerindeki mücadelelerini de engellemek için haklarında "kırmızı bülten"ler düzenlenip Avrupa polislerinden görüldüğü yerde tutuklanmaları ve hattâ yaka paça Türkiye'ye geri gönderilmeleri isteniyor.

Remzi Kartal daha önce de Almanya'da aynı gerekçeyle tutuklanmış, ancak Alman mahkemesi Türk Devleti'nin gerekçelerini ciddiye almayarak kendisini serbest bırakmıştı.

Şimdi aynı senaryo, Newroz kutlaması için gittiği İspanya'da sahneye konuyor. Remzi Kartal bu kırmızı bülten yüzünden İspanya'da alıkonuyor… Tayyip Erdoğan'la birlikte "medeniyetler ittifakı" kurmaya soyunan Zapatero'nun sosyal demokrat hükümeti oportunist hesaplar uğruna Ankara'nın bu kirli oyununa alet oluyor.

Türk Devleti'nin ülke dışındaki muhaliflere karşı komplolarını daha önceki bir yazımda ayrıntılı yazmıştım ("Avrupa başkentindeki kriminel Türk lobisi", *Yazın,* N°114, s.8)

Kürt, Ermeni, Asuri lokallerini ve işyerlerini yağmalama ve ateşe vermeler, linç tehditleri, rehine alınmış Türk kökenli seçmenlerin oylarını şantaj aracı olarak kullanıp yerli otoriteleri Ermeni soykırımı'nı yok saymağa zorlamak, Kürt televizyonu Roj TV'yi susturmak için NATO Genel Sekreterliği seçiminde veto şantajına girişmek…

Bu kafadaki bir yönetimin çıkaracağı göstermelik aflarla ülkeye onurlu bir dönüş olmaz. Aslında "ülkeye dönüş" konusunda Türkiye solunun 1980 sonrası sürgündeki yöneticileri hiç de iyi bir sınav vermemişlerdir.

Yirmi yıl önce TKP ve TİP yöneticilerinin yeni oluşturdukları TBKP'yi Türkiye'de legale çıkartmak hesabıyla organize ettikleri "dönüş operasyonu" her bakımdan bir basiretsizlik örneğiydi. 12 Eylül sonrası siyasal kadroların Türkiye'ye dönüşü, tıpkı 1974'te Yunan Cuntası'nın çöküşünden sonra sürgündeki tüm Yunanlı muhaliflerin onurlu kitlesel dönüşü gibi olmalıydı. Ancak hapishanelerin tamamen boşalmasından ve anti-demokratik yasaların ortadan kalkmasından sonra gerçekleştirilmeliydi. Kısır parti çıkarları ikinci plana atılarak tüm siyasal sürgünlerin Türkiye'ye hep birden kitlesel dönüşü Türk Hükümeti'nin üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılmalıydı.

O yıllarda siyasal sürgünler arasında yapılan toplantılarda benim gibi bu görüşü ısrarla savunanlar olduysa da, dar parti çıkarları ağır bastı, aceleci bir dönüşle siyasal sürgündekilerin tüm ağırlığı ve uluslararası demokratik ve parlementer kurumların Ankara rejimi üzerindeki baskı olanakları büyük ölçüde zayıflatıldı.

Kaldı ki, yeni TBKP'nin legale çıkması da tam bir fiyaskoyla sonuçlandı, bugün ortada ne TBKP, ne TKP ne de TİP kaldı. Türkiye solu yine küçük birimler halinde bölük pörçük. Seçimlerde alınan sonuçlar tek kelimeyle dramatik.

Ayakta kalabilen tek yapı Kürt ulusal hareketinin yurt içi ve yurt dışı kadroları… Parlamento içinde ve dışında da sonuç alıcı mücadeleyi onlar yürütüyor.

Önümüzdeki günler bu direnişi çökertmek için yeni göstermelik af ve dönüşe teşvik oyunlarına tanık olmamız mümkün. Oligarşinin kirli oyunlarını boşa çıkartmak için siyasal göçmenlerin Türkiye'ye dönüşü mutlaka şu koşullara dayanmalıdır:

Tüm siyasal mahkum ve tutuklular serbest bırakılmalıdır.

Yeni dâvalara, tutuklamalara ve hapislere olanak veren yasalar ve yasa maddelerinin iptal edilmelidir.

Türk Devleti, onyıllardır yurdundan uzak kalmaya mecbur ettiği, yurt dışında da seslerini boğmak için kriminel yöntemlerle sürekli baskı uyguladığı siyasal sürgünlerden özür dilemelidir.

Sadece Kürt sorununda yeni bir açılımın değil, genelde Türkiye'nin demokratikleşmesinde gerçek bir ilerleme sağlanmasının yolu bu adımların atılmasından geçiyor.

Utanmak diye bir şey vardır!

Yazın, 6 Aralık 2009

Yazın'ın Mart 2008 sayısında "Avrupa Başkenti'ndeki Kriminel Türk Lobisi" başlıklı bir yazı yazmıştım. Yazı şöyle başlıyordu: "Avrupa'nın başkenti Brüksel, sadece Türkiye'nin Avrupa Birliği ve NATO ile ilişkileri açısından değil, aynızamanda yıllardır dünyanın dört bir yanında oluşturulmaya çalışılan Türk Lobisi'nin tek merkezden sevk ve idare edilebilmesi açısından da büyük önem taşıyor. Bu amaçladır ki, Türkiye'den gelmiş ekonomik ya da politik göçmenleri Türk Devleti'nin kontrolu altında tutabilmek, kontrol altına alınamayan etnik grupları ya da rejim karşıtlarını etkisiz hale getirebilmek için şiddet de dahil her türlü yasal ya da yasadışı yöntem sonuna kadar kullanılıyor."(1)

Gerçekten de, Brüksel'in merkezindeki Kürt, Ermeni ya da

Asuri derneklerinin ve işyerlerinin arka arkaya saldırıya uğraması, ateşe verilmesi, bizzat TC Büyükelçisi'nin kendi güdümündeki Türk dernekleri ve medyası aracılığıyla Belçika'daki rejim karşıtı kuruluş ve kişileri hedef göstermesi, Türk Devleti'nin "terörle mücadele" adı altında bizzat Avrupa'nın başkentinde terör uygulamaktan çekinmediğini ortaya koyuyordu.

Bu saldırıların ana hedeflerinden biri de, 35 yıldır çeşitli yayınlar yaparak, toplantılar düzenleyerek Türkiye'nin gerçekten demokratikleştirilmesi mücadelesine Belçika'dan katkıda bulunmaya çalışan *İnfo-Türk* ve onun yöneticileriydi.

Büyükelçi Fuat Tanlay, 21 Nisan 2007 tarihli *Hürriyet Gazetesi*'ne verdiği demeçte "Türkiye Cumhuriyeti karşıtlığı bilinen ve yıllardır Belçika'da Türkiye karşıtı faaliyetlere öncülük eden İnfo-Türk" diyerek Belçika'daki lobi güçlerini *İnfo-Türk*'e karşı kışkırtıyordu.

Saldırılar, 10 Kasım 2008'de Brüksel'deki Türkiye Büyükelçiliği'nde Atatürk'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün ve Büyükelçi Fuat Tanlay'ın yaptıkları ırkçı konuşmaların *İnfo-Türk* tarafından Belçika kamuoyuna duyurulmasıyla yeni bir boyut kazandı.

Büyükelçilikteki konuşmasında Vecdi Gönül misli görülmemiş bir cüretle aynen şöyle diyordu: "Bugün eğer Ege'de Rumlar devam etseydi ve Türkiye'nin pek çok yerinde Ermeniler devam etseydi, bugün acaba aynı milli devlet olabilir miydi? Bu mübadelenin ne kadar önemli olduğunu size hangi kelimelerle anlatsam bilmiyorum, ama eski dengelere bakarsanız, bunun önemi çok açık ortaya çıkacaktır."

Büyükelçi Tanlay da bakandan geri kalmıyor, "Tarih çok büyükler gördü: İskender'leri, Napolyon'ları, Washington'ları… Fakat yirminci yüzyılda büyüklük rekorunu Atatürk, bir Türkoğlu Türk kırdı," diye başladığı konuşmasında Arif Nihat Asya'nın ünlü şiirini de okuyarak milliyetçilik bayrağını dalgalandırıyordu:

Ey, mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kızkardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü

Sana benim gözümle bakmayanın mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağım.

Info-Türk'ün verdiği haber üzerine Belçika demokratik çevrelerinde Türk Devleti temsilcilerinin ırkçı tutumuna karşı tepkiler başlayınca ilk saldırı, Büyükelçilik güdümündeki bir internet sitesinden geldi:

" Görüyorsunuz ki, Türk ve Türkiye düşmanları uyumuyor. Onlara göre kendi liderlerinizi anmak, övmek, onlara sadakatla bağlı olduğunuzu söylemeniz, tarihinizle öğünmeniz adeta bir suç eylemi… Bu düşünceyi ortaya koyanların vatan ve millet sevgisinden ne kadar uzak olduğunu anlamak hiç de zor değil…"(2)

Saldırılar, 13 Kasım'da Dersim Soykırımı'nın 70. Yıldönümü dolayısıyla Avrupa Parlamentosu'nda düzenlenen uluslararası konferans sırasında Brüksel'deki demokratik Asuri, Ermeni, Kürt ve Türk kuruluşlarının (3) "Böylesi Türkiye Yetti Artık!" başlıklı bir ortak bildiri yayınlamasından sonra iyice azgınlaştı.

Ortak bildiride Türkiye'nin halklar gerçeği ve Türk Devleti'nin bu halklara karşı işlediği soykırım, katliam ve pogrom suçları vurgulandıktan sonra şöyle deniyordu:

"Unutmamak gerekir ki, kuruluşundan beri Kemalist Cumhuriyet, hangi etnik kökenden olursa olsun, Türk demokratları da dahil, tüm baskı rejimi karşıtlarını sürekli hedef alarak ezegelmiştir. Son onyıllarda, Ankara'nın aşırı milliyetçi ve inkarcı siyaseti, Avrupa ülkelerindeki Türk göçmenleri de rehine alarak onları, bazı yerli politikacıların da suç ortaklığıyla, Ermeni, Asuri ve Kürt topluluklarına karşı kışkırtmaktadır."

Bu bildirinin yayınlanmasından sonradır ki, Türkiye Büyükelçiliği'nin güdümündeki Türk sitelerinde bildiriyi yayınlayan kuruluşlara karşı yeni bir düşmanlık kampanyası açıldı. Önce aşırı milliyetçi-Atatürkçü bir siteden "Artık yettiniz!" başlığıyla şu saldırı geldi:

"Her fırsatta Türkiye karşıtı eylemlere ev sahipliği yapan

Avrupa Parlamentosunda düzenlenen Dersim konferansı da yeni bir skandala yol açtı. Belçika'da bulunan Türkiye karşıtı PKK yanlısı dernekler ve ermeni derneklerinin desteklediği Dersim Konferansı skandala dönüştü. Konferans öncesi bir basın bildirisi yayınlayan 5 dernek Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu modern Türkiye'yi, gayri meşru gösterme çabasına giriştiler. Bu işi destekleyen Ermeni, Süryani ve Kürt derneklerinin Türkiye karşıtı eylemleri herzaman bilindi. İnfo-Türk ve sahibi Doğan Özgüden ise Türkiye'ye karşıtlığının farklı bir yüzü. Özellikle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin üyeleri gazetelerinin köşelerinde AP'de düzenlenen Türkiye karşıtı konferansları eleştirip yerden yere vururken bu işlerin organizatörü Doğan Özgüden'e 'Teşekkür Belgesi' göndermeleri Türkiye karşıtlığının yine Türkiye'de hangi kurumlardan nasıl destek gördüğünün ve yüceltildiğinin göstergesi. Şimdi şu soruyu sormak gerekir. Gazeteciler Cemiyeti üyeleri bu haberi mutlaka okuyacaklar. Ve Özgüden'in imzaladığı 'Şu Türkiye yetti' başlıklı basın bildirisini de görecekler… Merak ediyoruz, daha sonra verdikleri ödülden dolayı herhangi bir rahatsızlık hissedecekler mi? Yoksa kendileri de Özgüden'le aynı fikirdeler ve Türkiye'nin 'yettiğini' mi düşünüyorlar?" (4)

Bir hafta sonra da, aynı site, Türkiye'deki aşırı milliyetçi *Yeni Çağ Gazetesi*'yle eşzamanlı olarak "Gazeteciler Cemiyeti'nde ödül skandalı" başlıklı yeni bir saldırı kampanyası başlattı. Amaç, bir yandan *Türkiye Gazeteciler Cemiyeti* üzerinde baskı yaparak söz konusu teşekkür belgesinin iptalini ve hattâ Özgüden'in cemiyetten atılmasını sağlamaktı.

"Kurtuluş Savaşı'na karşı çıkan ve Milli mücadele yıllarında Atatürk'ün idam edilmesini isteyen gazeteci Ali Kemal'i internet sitesinde 'basın şehidi' olarak gösteren Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC), şimdi de Türk ordusuna yönelik saldırıları ve bölücü faaliyetleri nedeniyle hakkında 50'ye yakın dava açılan Doğan Özgüden'e teşekkür belgesi verdi. TGC Yönetim Kurulu'nun 4 Kasım 2007 tarihli toplantısında,

‘Türk basınına 50 yılı aşkın süreyle vermiş olduğu seçkin hizmetler’ nedeniyle teşekkür belgesiyle taltifine karar verilen Özgüden, sözde Ermeni soykırımının önde gelen savunucuları arasında yer alıyor. 1967’de sosyalist dergi Ant ile Ant Yayıncılığı kuran ve 1971 ihtilalinden sonra Türkiye’den kaçarak Belçika’ya yerleşen Doğan Özgüden, o tarihten itibaren ‘Demokratik Direniş Hareketi’ adı altında gerçekleştirdiği Türkiye ve TSK aleyhtarı kampanya ve faaliyetlerle adından söz ettirdi. Belçika’da Türk düşmanlığı üzerine çalışmalarıyla tanınan Özgüden, bugüne kadar sayısız ‘soykırım’ konferansı düzenlenmesine ön ayak oldu. Özgüden, son olarak Avrupa Parlamentosu çatısı altında düzenlenen “Dersim Soykırımı” adlı konferansa organizatör düzeyinde katkı vermişti.” (5)

Bu yeni kampanyanın en ilginç yanı, Ermeni soykırımını işleyen İttihat Terakki’cilere ve onların Kemalist hareketteki uzantılarına karşı muhalefetinden dolayı 1922’de Sakallı Nurettin Paşa’nın komplosuyla İzmit’te linç ettirilen gazeteci Ali Kemal’e atıfta bulunularak Gazeteciler Cemiyeti’ne saldırılması 2008 yılında Avrupa’nın başkentinde bir muhalif gazeteciye karşı linç kışkırtmasında bulunulmasıydı:

“Milli mücadele yıllarında Mustafa Kemal Atatürk’ün idam edilmesini isteyen ve linç edilerek öldürülen gazeteci Ali Kemal, 2000 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti internet sitesine ‘şehit gazeteci’ olarak girmişti.”

Ragıp Zarakolu, bu aba altından sopa göstermeyi, birçok demokrat yayın organında yayınlanan “Yeter artık!” başlıklı yazısında hemen teşhir ve mahkum etti:

“Doğan Özgüden, Koçgiri kasabı, İzmir’i yakan, kendini ‘fatih’ sanan Sakallı Nurettin Paşa’nın iğrenç bir biçimde bir eşkiya sürüsüne linç ettirdiği gazeteci Ali Kemal’in adı anılarak, alenen tehdit ediliyor. Neredesiniz ey basın mensupları? Ali Kemal’in asıl suçu, insanlığa karşı suç işlemiş tehcir sorumlularını tutuklatmaktı, Milli Mücadeleye karşı çıkmak değil. Onlar 150’likler olarak sürgüne yollandı. O da yollanırdı pekala. Ali Kemal ise, “Artin” adı takılarak linç etti-

rildi, 1915 trajedisini soruşturmaya kalkıştığı için. Bir gün bu ülkede onun heykeli dikilecek. Türkler onunla onur duyacak, "içimizden cesur insanlar çıktı" diyerek, Almanların bugün Schindler'ler ile öğünmesi gibi." (6)

Avrupa Barış Meclisi de bu tehditlere derhal karşı çıktı: "Linç kampanyasının Avrupa Parlamentosu'nda yapılan 70. Yılında Dersim Katliamı Konferansı'nın ardınan başlatılması da tesadüf değildir. Yeni Çağ adlı ırkçı gazetenin başlattığı kampanyanın arkasında bizim yakından bildiğimiz devlet içindeki bazı odakların olduğu inkar edilemez. Yeni Çağ ceridesi her ne kadar Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Özgüden'e vermiş olduğu 'onur ödülünü' kirli kampanyasına dayanak yapsa da, asıl amaç Özgüden'in halkların özgürlüğü ve kardeşliği yolunda yaptığı etkinlikler ve ileri sürdüğü fikirlerdir. Militarizm asıl olarak onun varlığını hazmedememektedir. Militarist sistemin 'önce teşhir et, sonra da hallet' şeklinde özetlenen muhalifleri susturmaya dönük politikasının ne anlama geldiğini de iyi biliyoruz. Agos Gazetesi Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in nasıl katledildiğini unutmuş değiliz." (7)

Avrupa'nın başkentindeki kriminel Türk lobisinin bu yeni saldırısı üzerine Belçika başta olmak üzere tüm Avrupa ülkelerinde, hem de Türkiye'de açılan dayanışma kampanyası devam ediyor.

Konunun Belçika Senatosu'na getirilmesi üzerine, Belçika Hükümeti, linç tehdidine hedef olan gazeteciyi korumaya aldığını açıkladı.

Ama Belçika'da kriminel Türk lobisinin şerrinden korunması gereken o kadar insan ve kurum var ki!

Geçen yıllarda Brüksel'de Kürt, Ermeni, Asuri lokallerini ve işyerlerini yakanlar, Saint-Josse Belediyesi'nde "etnik temizlik" kampanyası açanlar, genç gazeteci Mehmet Köksal'ı polisin gözleri önünde linç etmeye kalkanlar hâlâ ellerini kollarını sallayarak dolaşıyor; Ermeni soykırımını inkar edenler, hâlâ Brüksel bölge ve belediye meclislerinde, hattâ bakanlık koltuğunda…

Ya benim de ilk imzacıları arasında bulunduğum "Özür diliyorum" kampanyasının katılımcılarına karşı başlatılan gözü dönmüş karaçalma saldırısı!

Hal böyleyken, TC Büyükelçisi Tanlay hazretleri, Türk ve Belçika medyasına yaptığı açıklamada misli görülmemiş bir pişkinlikle aynen şöyle diyor: "Eğer Özgüden tehdide maruzsa, bu kampanya nedeniyle ben de kendimi tehdit altında görüyorum." (8)

Utanmak diye bir şey vardır!

Zana, Mandela, Nesrin ve de Avrupa!

Avrupa Barış Meclisi, 8 Şubat 2010

12 Mart darbesinden sonra Avrupa'ya siyasal sürgün olarak geldiğimizde, askeri cuntaya karşı Avrupa kurumlarında kampanya yürütürken o kadar aptalca ya da hinoğluhince sorularla karşılaşırdık ki, unutmam mümkün değil.

Tam 39 yıl sonra Şubat başında Avrupa Parlamentosu'nda toplanan Kürt Konferansı'nı Avrupa Barış Meclisi adına gelen Koray Düzgören'le izlerken o günlere döndüm.

O yıllarda Avrupa Birliği bugünkü kadar değildi, uluslararası planda insan hakları ihlallerine müdahale olanağı bugünküne oranla daha sınırlıydı. Cunta'yı mahkum ettirme kavgamız daha ağırlıklı olarak Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi bünyesinde sürüyordu.

————

1) Yazın, N°114, Mart 2008
2) http://www.gundem.be, 12 Kasım 2008
3) Belçika Demokrat Ermeniler Derneği, Belçika Asuri Dernekleri, Brüksel Kürt Enstitüsü, Avrupa Ermeni Federasyonu ve Info-Türk Vakfı
4) http://www.belturk.be, 14 Kasım 2008
5) http://www.belturk.be, 23 Kasım 2008
6) http://www.sesonline.net, 26 Kasım 2008
7) http://www.barismeclisi.com/html, 26 Kasım 2008
8) http://www.yenihaber.be, 13 Aralık 2008

Türkiye'den gelen işkence ve dâva belgelerinden İngilizce bir dosya hazırlamış, Strasbourg'ta Avrupalı parlementerlere iletmeye çalışıyor, askeri rejim varolduğu sürece Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğini askıya aldırtmaya çalışıyorduk.

Hiç unutmuyorum, Avusturyalı sosyal demokrat bir milletvekili kendisine sunduğumuz belgelere şöyle bir göz attıktan sonra:

- İyi de, bu belgelerde mağdur olarak gösterilenler sakın komünist olmasın, dedi. Bakın Avusturya'da bizim SPÖ de dahil tüm partiler işbirliği yaparak komünistleri siyaset sahnesinden dışladık. Eğer Türkiye'de komünistlerin meşruiyet kazanmasına destek vermemizi umuyorsanız, boşuna hayal kurmayın.

Oysa o yıllarda komünist partisininin Türkiye siyasi hayatında adı dahi geçmiyordu, tutuklananlar, işkenceden geçirilenler, mahkum edilenler 60 sonrası yıllarda kurulup gelişen sol ya da demokratik örgütlerin, neşvünema halindeki Kürt rönesansının yöneticileri ve militanlarıydı.

O yıllarda ABD Avrupa'daki tüm dostlarını, sosyal demokrat partiler de dahil, "anti-komünizm"e koşullandırdığından, hangi ülkede olursa olsun, Pentagon uşağı generallere direniş gösteren her kuruluş, her kişi derhal "komünist" ya da "Sovyet ajanı" diye damgalanıyor, bunların uğradıkları baskıları, haksızlıkları teşhir ederek insan hakları kuruluşlarının dayanışmasını istemek "şaibeli" bir faaliyet sayılıyordu.

Avrupa Parlamentosu'ndaki son konferansta da Avrupa Komisyonu Türkiye Masası Şefi Filori, Kürt sorununun çözümüne AB'nin ne türden bir katkı getirebileceğini anlatmaya çalışırken, yine aynı ABD patentli karalama yöntemiyle Kürt sorununda çözümsüzlüğe yeşil ışık yakıyordu. Çok iyi tanıdığım teranelerdi… Hiç şaşırmadım.

Filori'ye göre, Türkiye'deki Kürt sorununun taraflarından biri olan PKK, Avrupa'nın seçilmiş hükümetlerinin oybirliğiyle "terörist örgüt" ilan edilmişti, bu yüzden onunla herhangi bir dialog kurulması mümkün değildi.

Oysa Filori'nin kendisi de çok iyi bilir ki, Avrupa ülkelerinde PKK'nin "terörist örgüt"lüğü demokratik süreçlerde tartışılarak karara bağlanmış değil, doğrudan doğruya Türkiye'deki ırkçı ve militarist yönetimleri tatmin ederek bu ülkenin ekonomik, politik, askeri olanaklarını ABD çıkarları doğrultusunda istismar edebilmek için Washington tarafından dayatılmıştı.

Bu yalanı konferans katılımcılarının önünde Filori'nin yüzüne çarpmak için ısrarla söz istediğimiz halde, oturumu yöneten İngiliz milletvekili tarafından her nedense söz verilmedi. Dert değil, o milletvekili de, Filori'nin kendisi de bunun bir kuyruklu yalan olduğunu, bu yalanda ısrar etmenin çözüme değil çözümsüzlüğe hizmet olduğunu en az bizler kadar iyi bilirler.

Eğer PKK gerçekten iflah olmaz, asla ve kat'a muhatap alınamaz bir terörist örgütse, Türkiye'de sadece Kürt illerinde değil, Batı illerinde de binlerle sokağa dökülüp PKK'nin barış masasına dahil edilmesi için dayatan yüzbinlere ne işlem yapılacaktır?

Son diyeceğim yine ABD'nin emirlerine esas durmayı asli görev sayan Avrupa Birliği yöneticilerine:

Yıllardır Avrupa'nın tüm metropollerinde, hattâ en ücre köşelerinde meydanlara inerek aynı istemi haykıran Kürt kökenli Avrupa vatandaşlarına ne yapacaksınız? Hele Avrupa ülkelerinin vatandaşlığına geçmiş olanlar, Avrupa'da doğup büyümüş olanlar, Avrupa kurumlarında seçimle söz ve karar sahibi olanlar, Avrupa'nın sosyal, kültürel ve edebi yaşamına katkıda bulunanlar?

Tüm bu Kürtler de mi "terörist"? Bu Kürtlerle dayanışma içindeki Türkler de, Avrupalılar da mı "terörist"?

Seçim yapmalısınız.

Eğer "Evet, onlar da terörist" diyorsanız, Ankara'daki üniformalı, üniformasız uçbeylerinizi tatmin etmek için açın yeniden tarihinizin utanç sayfalarındaki Guernica'ları, Treblinka'ları, Dachau'ları, Auschwitz'leri.

Ya da, demokrasi kriterlerine ve insan haklarına hâlâ çok saygılı olduğunuza inanıyorsanız, kırın bu Ankara-Washington mihverine kölelik zincirini, özür dileyin Kürt halkından. Hem de hiç gecikmeden...

Yetsin artık bu iki yüzlülük…

En azından, tüm yaşamını sadece Kürt halkının değil, tüm Türkiye halklarının özgürlüğü için mücadeleye adamış olan sevgili Leyla Zana'ya karşı dürüst olun.

1995'te zındandayken Saharov Ödülü verdiğiniz Zana yıllarca hapiste yattıktan sonra tekrar tekrar yargılanır, mahkum edilirken AB'ye üyelik görüşmelerinin nasıl sürdürülebildiğine bir izah gerekmez mi?

Soruyorum:

Saharov ödülü verdiğiniz diğer şahsiyetlerden herhangi biri, örneğin 1988'de ödüllendirdiğiniz Nelson Mandela, ya da 1994'te ödüllendirilen Teslime Nesrin aynı muameleye tabi tutulsa, onlara bunu reva gören rejimlerle aynı "al takke ver külah" ilişkilerini sürdürebilir miydiniz?

Kürt halkına ve Kürt halkının dostlarına bu konuda da dobra dobra verilecek bir yanıt gerek…

Hem de hiç gecikmeden… Guernica'sız bir Avrupa için, Auschwitz'siz bir Avrupa için…

Halk düşmanlığının AB patentlisi...

Yazın, 24 Mart 2010

Mart-Nisan ayları yaklaştı mı, tüm Avrupa metropollerinde olduğu gibi Brüksel'de de bir hareketlenme başlar… Newroz kutlamalarında neler olacak? Ermeni Soykırımı bazı ülkeler parlamentolarında, özellikle de ABD Kongresi'nde tanınacak mı?

"Açılım"lı bir yılda, özellikle de Ankara ile Erivan ara-

sında büyük tantanayla "ilişkilenme" protokolü imzalandıktan sonra birçok iyi niyetli, bu yılın geçmiş yıllardan farklı olacağını düşlüyordu.

Avrupa Komisyonu'nun ve Avrupa Parlamentosu'nun belli bir eleştiri içermekle birlikte genelde Türkiye'deki iktidarı pohpohlayan raporlarına bakılırsa, Avrupa Birliği'nde de bu yıl tatsızlıklar yaşanması beklenmiyordu.

Ne ki bu sene Newroz arifesinde Kürt halkına ilk büyük darbe bizzat Avrupa Birliği'nden geldi. Başta Belçika ve Fransa olmak üzere birçok AB ülkesinde Kürt kurumlarına karşı polisiyle, jandarmasıyla Türkiye'dekilerden aşağı kalmayan bir terör uygulandı.

Yeryüzünde Kürt halkının ilk özgür sesi olan Roj TV'ye baskın yapıldı, Kürt halkının oylarıyla seçilmiş iki eski milletvekili, Remzi Kartal ve Zübeyir Aydar'ın da aralarında bulunduğu kişiler gözaltına alındı. Operasyon sırasında Roj TV'nin redaksiyon ve yayın araçlarının tahrip edilmesi de cabası...

O Belçika güvenlik güçleri ki, 1994 yılından beri Türkiye Büyükelçiliği'nin ve Türk medyasının kışkırtmalarıyla Türk ırkçılarının Kürt, Ermeni, Asuri demokratlarına, kurumlarına, lokallerine yapılan onlarca alçakça saldırıda kıllarını kıpırdatmamıştır. Saldırganların kimliği fotoğraf ve filmlerle inkar kabul etmeyecek biçimde belgelendiği halde Belçika adaleti bugüne kadar hiç kimseyi mahkum etmemiştir.

Bizzat Türkiye Büyükelçisi, ki halen mükafaten Başbakan Erdoğan'ın dış ilişkiler konusunda başdanışmanı olmuştur, Belçika'daki Türk medyasını ve Türk lobi derneklerini sadece Kürt, Ermeni ve Süryanilere karşı değil, onlarla dayanışma içindeki tüm Türkiyeli demokratlara karşı kışkırtmaktan hiç geri kalmamıştır.

Tüm bu gerçeklere rağmen, Belçika'daki tüm siyasal partiler, sosyalisti, hristiyanı, liberali ve hattâ ekolojistiyle, bir yandan ekonomik, ticari ve askeri konularda böyle bir yağlı

ortaktan mahum kalmamak, öte yandan da Belçika'daki federal, bölgesel ve yerel seçimlerde Türk Devleti'nin rehinesi durumundan Türk kökenli seçmenlerden oy alabilmek için Türk Devleti'ne ve Türk lobisine her türlü desteği vermekte birbiriyle yarışmaktadır.

Bu nedenle, Belçika polisinin son operasyonu Belçika siyasal çevrelerinde ve Belçika medyasının büyük kısmında gereken tepkiyi görmemiştir.

Görmez, çünkü Avrupa'nın bu iç çıkar hesaplarının yanısıra Avrupa Birliği ve ona üye devletler, ABD'nin Türk oligarşisinin çıkarlarını koruma uğruna yaptığı dayatmalar karşısında esas durmak zorundadır.

Hiç unutmam, Türkiye ile gümrük birliği anlaşmasının onaylanacağı günlerde zamanın ABD büyükelçisi sadece AB yöneticilerinin değil, Avrupa Komisyonu üyelerinin ve Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasal grupların kapılarını nasıl aşındırmıştı.

Kurulduğundan beri Ankara yöneticilerini rahatsız eden Roj TV'yi susturmak için ABD ve Avrupa'daki bendelerinin başvurmadığı kirli oyun kalmadı.

Roj TV'ye ilk darbe, 1996'da, adı Med TV iken, Belçika Jandarma Komutanı General De Ridder'in Türkiye'de bir gizli anlaşma imzalamasından sonra indirilmişti. Bu operasyondan sonra televiwyon sorumluları aleyhine açılan dava, yıllarca süren duruşmalardan sonra fiyaskoyla sonuçlanmıştı.

Bu arada Belçika Federal Savcılığı'nın DHKP-C üyesi oldukları iddiasıyla bir gruba karşı açtığı bir başka dâva da, yıllarca bir mahkemeden diğerine sürüklendikten sonra geçen yıl tüm sanıkların serbest bırakılmasıyla aynı akıbete uğradı.

Ama ABD-AB-Belçika-Türkiye arasındaki komplocu işbirliğinin biteceği yoktu. Herşeyden önce "Bakın biz teroristlere karşı mücadeleyi kararlılıkla sürdürüyoruz" diyerek Türk Devleti'nin ağzına bir parmak bal çalınması gerekiyordu.

"Terörist eylem", "terörist örgütlenme" suçlamaları bir sonuç vermediğinden, bu kez Al Capone metodu yürürlüğe

girdi. ABD Dışişleri Bakanlığı Anti-terör dairesinin koordinatör yardımcısı Franck Urbancic, 2008 Şubat'ında, Kürt ulusal direnişine karşı uygulanacak yöntemi açıklamıştı. Ünlü gangster Al Capone nasıl "mali yolsuzluk" iddialarıyla zararsız hale getirildiyse, PKK ve ona yakın kuruluşlar da aynı yöntemle çökertilecekti.

Bu yöntemin açıklanmasından sonra diplomatik temaslar yoğunlaştı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 2009 başında Kral Albert II'ye yaptığı ziyaret, Belçika'daki lobici Türk siteleri tarafından Belçika ile Türkiye arasında teröre karşı işbirliği yolunda önemli bir adım olarak nitelenmişti.

Bunu, geçen yılın sonunda Belçika Başbakanı Yves Leterme'in Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında "anti-terör işbirliği" konusundaki angajmanları izledi.

Bu arada "teroristlerle mücadele" adı altında Belçika'da tam bir devlet terörü uygulayan Büyükelçi Fuat Tanlay'ın marifetleri artık örtbas edilemez hale geldiğinden, onun yerine aşırı milliyetçilikte ondan geri kalmayan, Belçika'daki TC vatandaşlarına ilk mesajında "ırkdaşlarım" diye seslenen Büyükelçi Murat Ersavcı devreye girdi.

Roj TV'ye ve diğer Kürt kurumlarına ve şahsiyetlerine karşı girişilecek operasyon için son planlar bu yeni büyükelçinin 18 Ocak 2010'da Belçika Başbakanı Leterme ve Adalet Bakanı Stefan De Clerck'le yaptığı görüşme sırasında tezgahlandı.

Milliyet Gazetesi'nin 6 Mart 2010 tarihli sayısında verdiği habere göre, Türkiye Emniyet Müdürlüğü'nün istihbarat servisleri Belçika polisiyle sıkı iletişim halindeydi. Belçika'daki operasyon tamamen Türkiye'den verilen istihbarata dayanıyordu.

Bu operasyonda ABD'nin oynadığı rolü ise, geçen hafta Ararat Haber Ajansı açıklıyordu. ABD Dışişleri Bakanlığı Anti-terör dairesinin yeni koordinatör yardımcısı Shari Villarosa, Ankara'ya ziyareti sırasında büyük bir övünçle İtalya, Fransa ve Belçika'daki anti-Kürt operasyonların ABD'nin

aktif desteğiyle "başarıya ulaştığını" söylüyordu. Villarosa, "AB yöneticileriyle senede iki kez görüşüyorum. Son görüşmemiz geçen Kasım ayında ABD'de olmuştu. Nisan'da da Brüksel'e gideceğim. Tabii ki bu görüşmede PKK sorunu da ele alınacaktır," diyordu.

Bu kirli ilişkiler sadece ABD, AB ve ona üye Avrupa ülkelerinin güvenlik örgütleri arasında mı sürdürülüyor?

Roj TV'ye ve diğer Kürt kurumlarına ve şahsiyetlerine karşı yürütülen operasyonlardan sonra, Belçika'daki Türkiye çıkışlı siyasal göçün sözcüsü dört kuruluş (*Kürt Enstitüsü, Belçika Demokrat Ermeniler Derneği, Belçika'daki Asuri Dernekleri, İnfo-Türk Vakfı*) yayınladıkları ortak bildiride bu terör uygulamaları karşısında sadece bu ülkedeki Kürt, Ermeni ve Asuri topluluklarının değil, tüm Türkiyeli muhaliflerin ağır bir baskı ve tehdit ortamı içinde yaşadıklarına dikkati çektiler.

Dört kuruluşun ortak bildirisinde, bu kirli işbirliğinin sadece iki ülkenin güvenlik güçleri arasında değil, Türk polisiyle Belçika'da çeşitli partilerden milletvekili, hattâ bakan seçilmiş Türk kökenli politikacılar arasında da sürdürüldüğüne dikkati çekiyorlardı.

Örneğin Hrant Dink cinayetinden dolayı hakkında çeşitli suçlamalar bulunan eski İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah, yanında emniyet istihbarat sorumlusu Ahmet İlhan Güler olduğu halde Brüksel'de bölge hükümetinin Türk kökenli devlet bakanı Emir Kır'la bir dizi görüşmeler yapmıştı. Daha sonra da Kır Cerrah'ın onur konuğu olarak 2007 Nisan'ında İstanbul'da polis bayramına katılmıştı.

Bu satırları yazarken Remzi Kartal, Zübeyir Aydar ve diğer Kürt tutuklular hâlâ Belçika zındanlarında. Roj TV daha ne komplolarla karşılacak?

"Açılımcı" Başbakan Erdoğan, İsveç Parlamentosu ve ABD Kongre Komisyonu Ermeni Soykırımı'nı tanıdılar diye, Türkiye'deki Emeni kökenli göçmen işçileri sınırdışı etmekten dem vuruyor.

Avrupa'daki Türk işçileri için böyle bir şey söylense kıya-

meti kopartacak olan Avrupa demokratlarından bu açıkça ırkçı tavra karşı tek protesto sesi yükselmiyor.

Kürt halkının kendi anayurdunda sömerge halkı muamelesi görmesi, Kürt çocuklarının "teörist" diye zındanlara atılması, seçilmiş Kürt siyaset adamlarının kelepçe vurularak hapsedilmesi, Kürt partilerinin kapatılması, Kürtçe yayınların susturulması karşısında bile suspus Avrupa!

Kürt halkına, Ermeni halkına reva görülen insanlık dışı uygulamalar karşısındaki bu utanç verici suskunluğu, "halk düşmanlığına ortak olmak"tan başka biçimde nitelemek olası mı?

Avrupa'nın bu kriminel suskunluğu, AB patentli bir "halk düşmanlığı"dır. Avrupa'nın alnındaki bu kara damgayı bir an önce temizlemek ise, herşeyden önce Avrupa halklarının boynuna borçtur.

Tilda ve Ant Yayınları

Yazın, 30 Temmuz 2010

Yazın'ın bu sayısına "Göçün 40. yılı" ya da "Tilda ve Ant Yayınları" üzerine bir yazı yazmamı istendiğinde konu seçiminde oldukça tereddüt ettim. Sonuçta, Türkiye'nin devrimci yükseliş döneminde İnci'yle birlikte tam üç yıl yoğun bir işbirliği yaptığımız, sıcak dostluklar kurduğumuz Tilda'yı kaybetmiş olmanın üzüntüsü ağır bastı.

Üstelik, Tilda'nın ölümü üzerine gazetelerde yayınlanan kısa biyografisinde Yaşar Kemal'in çevirmenliği dışında Tilda'nın tek profesyonel deneyimi olarak *Ant Yayınları*'ndaki çalışması vurgulanıyor, ama pek de ayrıntı verilmiyordu.

Gerçekten de İnci ve ben, 1967 başında *Ant Dergisi*'ni Yaşar Kemal ve Fethi Naci'yle birlikte, *Ant Yayınları*'nı ise 1968 Mayıs'ında Tilda'yla birlikte kurmuş, üç yıl süreyle birlikte geliştirmiştik.

O dönemki *Ant* yazarlarından Ragıp Zarakolu, 20 Ocak 2001 tarihi *Yeni Gündem*'de Tilda'yı tanımlıyor:

"Tilda, bizim gençlik dönemimizde bir idoldü sanki, onu tanıma şansına sahip olanlar açısından. *Ant Yayınları* yönetiminde yeraldığı dönemde onun çalışma azmine hayran olmuştuk.

"1971 geldiğinde, yine birileri düğmeye bastığında, uydurma gerekçelerle, Sabahattin Eyüboglu, Vedat Günyol, Magdelena Rufer, Azra Erhat ile birlikte gözaltına alındığında, ünlü Maltepe Cezaevi'ne konulduğunda, dimdik girip, dimdik çıkmayı bilmişti bu maceradan, hiç ezilmemişti."

1971 karanlığının askeri savcısı Yarbay Nevzat Çizmeci ise, düzmece "TKP dâvası"nın iddianamesinde Tilda'yı şöyle suçluyordu:

"Eşi K. Sadık Gökçeli (Yaşar Kemal), Doğan Özgüden ve Fethi Naci tarafından kurulup neşir hayatına atılmış bulunan *Ant Dergisi*'nin, Türkiye'de Marksist-Leninist düzenin tesisi için, bir bakıma, bu görüşün nâşiri efkârı olmak gayretiyle kurulduğunu bilmektedir. Aslında bu derginin her nüshası, hangi görüşe hâdim olduğunu açıklıkla ortaya koyacak numunelerle doludur.

"Sanık bu dönemde, *Ant dergisi* dışında, Doğan Özgüden ile *Ant Yayınları* ortaklığını kurmuş ve bu yolla sağladığı gelirden, yaşaması arzusunda bulunduğu dergiyi nakdi yardım yaparak desteklemeye tevessül etmiştir. Hiçbir hukuki mecburiyeti olmamasına rağmen yaptığı bu sürekli destek, sanığın dergiyle aynı ideolojiyi paylaştığının açık delilidir.

"Aslında bu birlik ve beraberlik, lâalettayin bir iş ortaklığı ve munhasıran mali bir konu olmayıp, aşırı sol fikirleri enjekte etme, mensup ve sempatizanları eğitme, fikri ortamı oluşturma planının tatbiki cümlesinden özel tipte birlik ve beraberlik numunesidir."

Sırf 12 Mart darbesine meşruiyet kazandırmak gerekçesiyle tezgahlanan ve birçok aydının ve gençlik liderinin aylarca, hattâ yıllarca demir parmaklıklar ardında tutulmasına neden olan bu

düzmece "TKP dâvası" kısa zamanda iskambilden şato gibi çökerek tarihe "adli bir skandal" olarak geçecekti.

Dâvada suçlanan herkes kuşkusuz şu veya bu derecede solcuydu, ama bilebildiğim kadarıyla sanıklardan hiçbirinin bir "komünist partisi" olmaktan çok SSCB'nin Doğu Berlin'de üstlenmiş Türkiye masası gibi çalışan, Türkiye realitesinden ve dinamiğinden kopuk "TKP" ile uzaktan yakından ilişkisi yoktu.

Hele *Ant*'ın "TKP" ile ilişkili gösterilmesi son derece gülünçtü. Çünkü gerek *Ant Dergisi*, gerekse *Ant*'ın yayınladığı kitaplar tamamen Türkiye realitesinin ürünüydü, "TKP"'nin aşırı Sovyetçi çizgisinin tamamen dışındaydı. Uluslararası ideolojik çatışmalarda da *Ant* ne Sovyetler Birliği'nin, ne de Çin'in yanında yeralmıştı.

Dâva, İngiltere'de yaşayan Selma Ashworth'un polisin eline geçen bazı mektupları üzerine kurulmuştu. Gazeteci Ömer Sami Coşar'ın kızkardeşi olan ve bir İngiliz mühendisiyle evli bulunan Selma Ashworth, Tilda'nın eski arkadaşıydı. 40'lı yıllarda İngiliz *Nafen* Haber Ajansı'nın İstanbul bürosunda birlikte çalışmışlardı. Tilda'nın Yaşar Kemal'le tanışması da o yıllara rastlıyordu.

Avrupa Türk Toplumcular Federasyonu yönetim kurulu üyesi olan Selma Ashworth'un "TKP" ile ilişkilerinin düzeyi neydi, bir misyonu var mıydı, çok iyi bilinmiyor. Ancak, Türkiye'ye geliş gidişlerinde Tilda'yla arkadaşlığına dayanarak ilişki kurduğu kişilere yazdığı sorumsuz ifadelerle dolu mektuplar diğer sanıklar gibi bizzat Tilda'nın da haksız yere aylarca demir parmaklıklar arkasında kalmasına neden olmuştu.

*

Tilda'yla tanışmamız, *Türkiye İşçi Partisi*'nin örgütlenmeye başladığı yıllara rastlar. 1962-63 yıllarında TİP'in İzmir örgütlenmesinde çalıştıktan sonra Genel Başkan Aybar'ın isteği üzerine genel merkez basın bürosunda görev almak üzere İstanbul'a gelmiştim. Gündüzleri *Gece Postası*

gazetesini çıkartıyor, öğleden sonra da Vali Konağı Caddesi'ndeki TİP Genel Merkezi'ne gelerek geç saatlere kadar orada militanlık yapıyordum. Yaşar Kemal de basın bürosu üyesiydi.

1965'te *Akşam*'a genel yayın yönetmeni olduktan sonra Yaşar Kemal'in *Köroğlu* destanını yayınlarken kendisiyle dostluğumuz daha da yoğunlaştı. Tilda'yı da o zaman daha yakından tanıdık. Çetin Altan da Basınköy'de oturduğundan, oraya gittiğimizde mutlaka Yaşar ve Tilda'yla da beraber oluyorduk.

İnci ve ben *Akşam Gazetesi*'nden ayrılıp Fethi Naci ve Yaşar Kemal'le birlikte *Ant Dergisi*'nin hazırlığına başladığımızda Tilda'nın fiili bir katkısı yoktu.

O günlerde Yaşar Kemal kendi kitaplarını yayınlatmak üzere Adana'dan yeğeni Ramazan Yaşar'ı İstanbul'a getirterek *Ararat Yayınevi*'ni kurdurmuştu. *Ant*'ın da, *Ararat* Yayınevi'nin de yönetim büroları Ebusuud Caddesi'ndeki Tan İş Hanı'ndaydı. Tilda da sık sık oraya geliyor, Yaşar'ın kitaplarının hazırlanmasına yardımcı oluyordu.

Ant Dergisi'nin daha birinci yılı dolmadan mali olanaksızlıklarımız adamakıllı artmıştı. Derginin tek yatırımı olan *Akşam Gazetesi*'nden aldığımız kıdem tazminatı çoktan tükenmişti. Tüm sol dergiler gibi, *Ant*'ın satış gelirleri de yayın giderlerini karşılamaktan uzaktı. SEKA'ya kağıt parası yetiştirebilmek, matbaaların parasını zamanında ödeyebilmek için gırtlağa kadar borca girmiştik.

Hele 10 Ekim 1967'de Amerikan 6. Filosu'nun gelişine karşı *"Go Home Yankee!"* kapaklı sayıyı yayınladıktan sonra *Tan Matbaası*'nı ele geçiren *Aramco* destekli ümmetçi grubun *Ant*'ın basımını sabote etmesiyle maddi zorluklarımız daha da artmıştı.

Maddi sorunun üstesinden gelebilmek için *Ant*'ın siyasal çizgisinde kitap yayınlayacak bir yayınevi kurmaktan başka çare kalmamıştı.

O günlerde, aralarında çıkan bir anlaşmazlıktan ötürü

Yaşar Kemal de kendi kitaplarının yayın hakkını *Ararat* Yayınevi'nden geri almıştı.

Bu iki olayın çakışması, Tilda'nın fiilen yayıncılık çalışmasına katılmasının da nedeni oldu. Yaşar'ın tüm kitaplarını zaten Tilda yayına hazır hale getiriyor, yurt dışında yayınlanacak kitaplarının İngilizce çevirisini bizzat kendisi yapıyordu.

Ant Yayınları'na ortak olduktan sonra Tilda yayınevinin mali yönetimini üstlendiği gibi kitapların seçiminde ve yayına hazır hale getirilmesinde de İnci'yle bana tüm gücüyle yardımcı oluyordu.

Artık Tilda için sadece Yaşar'ın kitaplarının değil, *Ant*'ın siyasal, sosyal ve kültürel içerikli herbir kitabının yayını da büyük bir olaydı.

Che'nin *Savaş Anıları* ve *Gerilla Günlüğü,* Stokley Carmichael'in *Siyah İktidar*'ı, Alberto Bayo'nun *Gerilla Nedir*'i, Douglas Bravo'nun *Milli Kurtuluş Cephesi*, Wright Mills'in *Dinle Yankee*'si, Robert Million'un *Zapata*'sı hep Tilda ve Yaşar'la birlikte seçip büyük özenle yayına hazırladığımız kitaplardı.

Üç yıllık işbirliği döneminde TİP içindeki bölünmenin çalkantılarını, 1968 devrimci yükselişini ve de 1969 *Kanlı Pazar* kıyımını birlikte yaşamıştık. O zorlu mücadele yıllarında akşam geç vakit yayınevinden ya da matbaadan yorgun argın çıktıktan sonra ya bizim Kazancı Yokuşu'ndaki apartmanımızda, ya da Yaşar ve Tilda'nın zaman zaman Basınköy'deki, zaman zaman da Bol Ahenk Sokak'taki evlerinde sevinçlerimizi ve acılarımızı dostlarımızla paylaşırdık.

Ant'taki yazılarımdan dolayı mahkumiyet yediğim günlerde Tilda Inci'yle beni evine davet eder, *"cordon bleu"* yemekler hazırlardı. Yaşar da bizi teselli etmek için o güzelim sesiyle "mahpusane" türküleri söyler, kocaman cüssesinden beklenmeyecek bir kıvraklıkla lorke yapardı.

Ant yönetim yeri hemen hemen tüm sendikacıların, gençlik liderlerinin sürekli uğrak yeriydi. Onların heyecanını, mücadele coşkusunu Tilda da paylaşıyor, sonuna kadar destekliyordu.

Harun Karadeniz ve arkadaşları Zap suyuna köprü yapmaya hazırlandıkları günlerde sık sık *Ant*'a gelip projeyi nasıl gerçekleştireceklerini büyük heyecanla anlatıyorlardı.

Tilda "Ama çocuklar, sizin yapacağınız köprü yıkılır!" diye takıldığında Harun kendinden emin o nefis Anadolu aksanıyla Tilda'ya güvence vermişti:

"Yohhh! Yıhılmaz!"

O kadar ki, 1969 yılında, olağanüstü kongre sonrası krizli döneminde "partiye zor zamanında destek olmak" üzere İnci'yle birlikte TİP'e üye olmuştu.

İkisi birlikte yoğun parti propagandası yapıyor, bağış topluyorlardı.

Tilda, artık sadece Türkiye'nin en büyük romancısının çevirmeni ve danışmanı değil, aynızamanda en büyük sol yayınevlerinden birinin yöneticisi ve sosyalist örgütlenmenin ateşli bir militanıydı.

Ama, 12 Mart savcısının iddia ettiği gibi Türkiye'den kopuk "TKP"nin değil, Türkiye sosyalist hareketinin yayıncısı ve militanıydı.

*

1969 sonuna doğru önce Yaşar Kemal'le, daha sonra da Tilda'yla yollarımız TİP konusundaki görüş farklılıklarından ötürü ayrıldı.

Önce Yaşar Kemal *Ant Dergisi*'nden, birkaç hafta sonra da Tilda *Ant Yayınları* ortaklığından çekildi. Sanıyorum, *Ant* deneyiminden sonra benzer başka herhangi bir girişimin içinde de yeralmadı.

Türkiye'nin giderek daha da kutuplaşan ortamında siyasal kopuşlar solun kendi içinde de acımasızdı.

Ant'taki kopuştan sonra Tilda'yla bir daha hiç karşılaşmadık. Zaten bir süre sonra gelen 12 Mart darbesi bizleri sadece onlardan değil, daha birçok yakınımızdan ve dostumuzdan da kopartacaktı.

Bugün geriye baktığımda, Tilda'yla ortak yayınlarımız içinde en benimsediklerimin dünya devrimci pratiğiyle, ulu-

sal kurtuluş hareketleriyle, anti-faşist direnişlerle ilgili kitaplar olduğunu görüyorum. Onlardan gurur duyuyorum.

Redaksiyon çalışmalarımızda, özel sohbetlerimizde azınlıkların ezilmesine isyan ortak duygumuzdu.

1969 baharında İdris Küçükömer'in *Düzenin Yabancılaşması* kitabının matbaadan geldiği günü anımsıyorum. İdris Küçükömer ve birçok genç arkadaş, Güzel Marmara şarabıyla kitabın çıkışını kutluyorduk.

Küçükömer çok duygulanmıştı.

Raflardaki daha önce Tilda'yla birlikte yayınladığımız kitaplar arasından birini çekip genç bir arkadaşa uzattı. Büyük Sovyet ozanı Yevtuşenko'nun kitabı: *Yaşantım…*

Yevtuşenko'nun Büyük Rus şovenizminin Yahudi soykırımına isyan eden *Babi Yar*'ini dinledik Ülkü Tamer çevirisinden, gözlerimiz nemli:

Hiç anıt yok Babi Yar'da.
Tek mezar taşı o dik yamaç.
Ey Ruslar, vatandaşlarım, bilirim hepinizi.
Kötü eller kirletiyor temiz adınızı sizin.
Ülkem nasıl güzeldir, hep bilirim,
nasıl korkunçtur kendilerine, hiç titremeden,
"Rus Birliği" adını takan Yahudi düşmanları.
Hiç yerim unutamaz bunları.

Tam iki yıl sonra, yine bir bahar günü, 12 Mart askeri savcısı yarbay, iddianamesinin Tilda'yla ilgili bölümüne "Kemal Sadık Gökçeli ile 1956 yılından beri evli, Yahudi asıllı işbu sanık…" diye başlayacaktı.

Büyük Türk şovenizmi o gün sadece Türkiye soluna değil, aynızamanda Tilda'nın kişiliğinde Türk ırkından olmayan herkese kin ve düşmanlığını kusacaktı.

Bugün geriye bakıp Tilda'yı anarken, Yevtuşenko'nun o dizeleri bir daha ama bir başka türlü dökülüyor dudaklarımdan:

Ey Türkler, vatandaşlarım, bilirim hepinizi.
Kötü eller kirletiyor temiz adınızı sizin.

Père-Lachaise'dekilere saygısızlık...
Barış /Aşiti Gazetesi , 28 Kasım 2010

Barış'a yazılacak yazının bittabi barışçıl olması gerek... Ama barışçıl olmak, ille de gerçekleri görmezlikten gelmek, barış'la bir türlü barışamayanların marifetlerini örtbas etmek değil. Ülkemizin siyasal kargaşası karşısında "çıkmadık candan umut kesilmez" diye bağrımıza taş basmağa çalışsak bile, öyle gerçekler var ki bir mertek gibi batıyor görmesini bilen gözlere...Diyeceklerim, günümüzün "en büyük Türk büyükleri"nden ikisi, Recep Tayyip Erdoğan ve Kemal Kılıçdaroğlu üzerine...

Niçin ikisi?

Türk'üyle, Kürd'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Rum'uyla tüm insanlarımız otuz yıldır süregelen iç savaşın bir an önce bitirilmesini, ülkemizde gerçekten demokratik, insan haklarına ve sosyal adalete saygılı bir düzene geçilmesini beklerken ve de savaşın taraflarından biri bu uğurda tek taraflı ateşkes ilan etmişken, verili koşullarda bu süreci sonuca götürebilecek iki kişi onlar olduğu için...

Ağızlarını her açışlarında "Halk iradesi", "Meclis'in üstünlüğü" demiyorlar mı? 335'i AKP'den, 101'i CHP'den, etti mi 436? BDP'nin 20 milletvekili de doğal olarak her barışçı girişimi desteklemeye hazır olduğuna göre, oldu mu 456? Yani Meclis'teki toplam 541 milletvekilinin yüzde 84'ü.

Ortam uygun, aritmetik uygun, dünya konjonktürü uygun. Barışı bugünden yarına yaşama geçirmek için bu "en büyük iki Türk büyüğü"nün bekledikleri nedir?

Denebilir ki, belki vardır bir bildikleri... Varsa bir bildikleri açıkça söylesinler, biz de bilelim.

Yine denebilir ki, siyasetçinin tavrını belirleyen sadece somut gerçeklikler, aritmetik doğrular değil, aynı zamanda duygularıdır, duygusal birikimleridir.

Söz konusu Devlet Bahçeli olsa, ne denli kin ve husumet duygularıyla dolu olduğunu gösteren "yağlı kement atma"

şovu hâlâ belleklerdedir. Zaten onun partisinin yüzde 84'te yeri de yoktur.

Erdoğan'la Kılıçdaroğlu öyle mi? Siyasal şovlarında söylediklerine bakarsanız, yavrularını kirli savaşta yitirmiş şehit analarından da, gerillacı analarından da, Cumartesi analarından da daha fazla insancıl duygularla yüklüdürler.

12 Eylül Cuntası'nın ve onun sivil uzantılarının sürgüne zorladığı, anayurtlarından binlerce kilometre uzakta, Paris'in Père Lachaise Mezarlığı'nda yatan Yılmaz Güney'le Ahmet Kaya için söylediklerine bakın.

Erdogan, ATV'nin programında Ahmet Kaya'nın bir konser kaydını izlerken gözyaşları döküyor, sanatçılara seslenirken de "Eğer bu ülkenin otoriteleri Yılmaz Güney'in filmlerine kulak vermiş olsalardı, Türkiye bugün çok farklı bir yerde olabilirdi," diyor.

Siyasal mücadele duygu müzayedesine dönüştü ya, Kılıçdaroğlu ondan geri kalır mı? Paris'e gittiğinde her ikisinin de mezarlarını ziyaret ediyor, ardından da Kürdistan'ı yeniden fethetme seferinde Diyarbakır'dan geçerken "Onlar bizim insanlarımız. Kavga üslubunu bir kenara bırakıp herkesi kucaklayan barış söylemiyle yola çıkmalıyız," diyor.

Türkiyeli en eski siyasal sürgünlerden biri olarak söyleyeyim: Yılmaz Güney 26 yıldır, Ahmet Kaya 10 yıldır Père Lachaise'de...

Kılıçdaroğlu 8 yıldan beri, Erdoğan 7 yıldan beri TBMM üyesi... Türkiye-AB ve Türkiye-Avrupa Konseyi ilişkileri bağlamında kimbilir kaç kez Paris'e gitmişlerdir? Bugüne kadar bu iki büyük sanatçıyı anmak, Père Lachaise'de mezarlarını ziyaret etmek hiç akıllarına gelmiş midir?

Denebilir ki Erdoğan 2003'te seçilir seçilmez başbakan olmuştur ve de işleri başından aşkın olduğu için vakit bulamamıştır. Ama başbakan olur olmaz 9. Dünya Atletizm Şampiyonası'nda 1500 metre finalinde Türk atleti Süreyya Ayhan'a moral vermek üzere apartopar Paris'e uçan da aynı Erdoğan değil midir?

Haydi bu duygu bezirganlığını bir yana bırakalım.

Türk Devleti'nin Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya'ya reva gördüğü tüm baskı, inkar, karalamalar, her iki sanatçının da Kürt kimliklerini inkar etmemelerinden ve de tüm ezilenler gibi Kürt halkının da haklarını savunmalarından kaynaklanmıyor mu?

Eğer Türkiye'nin en büyük iki partisinin liderleri, devlet adına Güney ve Kaya'ya gerçekten bir vefa gösterisinde bulunmak istiyorlarsa, herşeyden önce Kürt halkının kendilerine yaptığı barış önerisini içtenlikle kabul ederek 30 yıllık içsavaşın tüm taraflarıyla yapıcı ve kalıcı çözümler için masaya oturmalıdırlar.

Bu satırları yazarken Başbakan Erdoğan'ın, barış için görüşme şöyle dursun, hâlâ militarizmin dayattığı bataklıkta kulaç attığı, Kürt ulusal hareketinin uzattığı zeytin dalına, "eve dönüş" ya da "pişmanlık" etiketli 221. madde tuzağıyla yanıt verdiği haberi geldi. Bir yandan bazı generalleri askıya alarak "sivilleşme" gösterisi yapan Başbakan, iş topyekun silah bırakmaya gelince birden militarist kesilerek, "Kalkıp da birilerinin PKK ağzıyla ordumun silah bırakmasını istemesi haksızlık değil mi?" demagojisi yapıyor.

Ana muhalefet lideri Kılıçdaroğlu ise önümüzdeki seçimlerde BDP de dahil tüm demokratik ve ilerici güçlerle ittifak önerisini elinin tersiyle iterek, "tek başına iktidar olma" edebiyatı yapıyor. CHP'nin asla tek başına iktidar olamayacağını kendisi de dahil tüm CHP'liler pekâlâ bildiğine göre, partinin gizli gündemi ister istemez yine ordu destekli müstakbel bir CHP-MHP koalisyonuna odaklanıyor.

Bu tutarsızlıklar sürüp giderken, medya bugüne kadar BDP'li 19 milletvekili hakkında toplam 2.473 yıl hapis talebiyle 544 dâva açıldığını duyuruyor. Ve de Diyarbakır'da aralarında halkoyuyla seçilmiş belediye başkanlarının da bulunduğu 151 Kürt önderi, çoğu tutuklu olmak üzere, anadilde savunma hakları dahi reddedilerek yargılanıyor.

Tüm bu gerçekler ortadayken, Türkiye halklarının başka

göklerde zamansız düşmüş iki barış güvercininin, sevgili Yılmaz Güney ile Ahmet Kaya'nın isimlerinin siyaset meyhanesinde meze olarak kullanılması tek kelimeyle utanç verici.

Bu, sadece Yılmaz Güney'e ve Ahmet Kaya'ya değil, Père-Lachaise Mezarlığı'nda onlarla birlikte yatan 1871 komünarlarının, Nazi işgaline karşı savaşta canlarını veren direniş kahramanlarının anılarına da büyük saygısızlık.

Türk'üyle, Kürd'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Rum'uyla tüm Türkiyeli barışseverlerin öncelikli görevlerinden biri de Türkiye siyasetini bu utanç verici ayıptan kurtarmak olmalıdır.

Barış mimarı iki kavga adamı için

Barış /Aşiti Gazetesi , 2 Eylül 2011

17 yıl önceydi. 12-13 Mart 1994 tarihlerinde Brüksel'de Kürt sorunu üzerine uluslararası bir konferans düzenlenmişti. Normal olarak bu konferans Brüksel'in merkezindeki Sheraton Oteli'nde yapılacaktı. Ama Saint-Josse Belediye Başkanı sosyalist Guy Cudell son anda Türk Devleti'nden gelen baskılara direnememiş, toplantının bu otelde yapılmasını yasaklamıştı

Yasaklama her bakımdan skandaldı.

Kısa bir süre önce MHP lideri Alparslan Türkeş aynı otelde Bozkurt'larıyla toplantı yapmış, Türkiyeli demokratların protestosuna rağmen bu provokatif toplantıya herhangi bir yasaklama getirilmemişti.

Dahası, aynı bozkurtlar birkaç ay önce, TC Büyükelçiliği'nin de kışkırtmasıyla, Almanya'dan Brüksel'e gelen Kürt özgürlük yürüyüşçülerine saldırmıştı. Saldırıyı takbih edenlerin başında ise aynı Guy Cudell vardı. Aynı Cudell saldır-

ganların toplantısına ses çıkartmazken mazlumların toplantısını yasaklıyordu.

Ne olmuştu da Belçika makamları iki ay içinde yüzseksen derece dönüş yaparak saldırgan Türk faşistlerinin kentin göbeğinde toplanmasına göz yummuşlar, buna karşılık saldırıya uğrayan Kürtlerin aynı yerde toplanmasını engellemişlerdi?

Engellemişlerdi, çünkü o zamanki Belçika Dışişleri Bakanı sosyalist Willy Claes, Mart 1994 sonunda Türkiye'ye gidecek, iki ülke arasındaki ticari ve askeri ilişkilerin geliştirilmesi pazarlığını yapacaktı.

Belçika'da 1993'te kabul edilen bir yasaya göre iç savaşa ya da sürekli insan hakları ihlallerine sahne olan ülkelere Belçika'nın silah satışını durdurmasını emreden yasaya rağmen, Claes'in pazarlık masasında Belçika'nın Türkiye'ye yeni silah ve askeri malzeme satışı da vardı.

Belçika'nın geçmiş iki yılda, 9 Şubat 1991 ila 27 Mart 1993 arasında Türkiye'ye 51 uçak, 2 gemi ve 808.235 Kilo askeri malzeme ve mühimmat sattığı biliniyordu. Satılan askeri malzemenin önemli kısmının Türk Ordusu tarafından Kürt özgürlük hareketinin ezilmesi için kullanıldığı da dünyanın malumuydu.

ABD'nin barış düşmanı politikalarının başlıca destekçilerinden biri olan Willy Claes, bu ziyaretten kısa bir süre sonra hizmetinin karşılığını görerek Türkiye'nin de desteğiyle NATO Genel Sekreterliği'ne getirilecekti. Tıpkı, eski Danimarka Başbakanı Anders Fogh Rasmussen'in, Roj TV konusunda verdiği ödünler karşılığında yine Türkiye'nin desteğiyle aynı makama getirilmesi gibi…

Ne ki Claes bir yıl geçmeden, ekonomik işler bakanıyken Agusta helikopterlerinin satınalınmasına ilişkin yolsuzluklara adı karıştığı için NATO'daki görevinden istifa etmek zorunda kalacak, Belçika Yargıtayı tarafından da üç yıl hapse, beş yıl süreyle de kamu hizmetinde çalışma yasağına mahkum edilecekti.

Brüksel'in merkezinde yapılamayan konferans öngörülen tarihlerde Belçika'nın uluslararası Zaventem havaalanı'nın yanıbaşındaki bir otelin salonunda, Türkiye'den ve diğer ülkelerden gelen önemli şahsiyetlerin katılımıyla açıldı. Belçika dışından gelen davetliler aynı otelde misafir kalıyordu.

Konferans açılmadan önce girdiğimiz kahvaltı salonunda sevindirici bir karşılaşma… Türkiye komünist hareketinin yorulmaz militanı, edebiyat ve sinema dünyamızın üretken kalemi Vedat Türkali de katılımcılar arasındaydı.

Türkiye'de gerçekçi sinemanın gelişim dönemi olan o yıllarda Ertem Göreç'in yönettiği *Karanlıkta Uyananlar* filminin senaryosu Vedat Türkali'nin kaleminden çıkmıştı. Bu film üzerine İstanbul'da 1965 yılında Çetin Altan, İlhan Selçuk, Beklan Algan ve Ayperi Akalan'ın da katıldığı bir açık oturumu ben yönetmiştim.

90'lı yıllarda ise Türkali'nin adı bir yandan Kürt halkının özgürlük mücadelesine destek veren yazı ve konuşmalarıyla, öte yandan Türkiye komünist hareketinin geçmişine ışık tutmak amacıyla yazdığı *Tek Kişilik Ölüm*'le ön plana çıkacaktı. Bu kitabında Türkiye komünist hareketinin geçmişine damga vuran bazı isimlere, örneğin Mihri Belli'ye yönelttiği eleştiriler polemiklere yolaçmıştı.

Bir masada Türkali'yle başbaşa tam da bu konuda konuşuyorduk ki salona Mihri Belli'nin girdiğini gördük.

1971 Darbesi'nden önce Belli'yle solun stratejik tercihleri ve Kürt sorunu konusunda görüş ayrılıklarımız vardı. Örneğin *Ant Dergisi*'nde "Türkiye halkları" ifadesini kullandığımız için bizi "devrimci güçbirliğinin bölünmesine yolaçmak"la suçluyordu.

1973'te yıldızı parlayan Ecevit bir konuşmasında Belli'yi CIA ajanlığıyla suçladığında, o sırada bizim gibi yurt dışında mücadele sürdürmekte olan Gencay Gürsoy, Bülent Tanör, Yücel Sayman'la birlikte bu iğrenç saldırıya karşı çıkmıştık.

1974'te Brüksel'de konuğumuz olduğunda Belli'yle ilişkimiz sıcak bir dostluğa dönüşmüştü.

Darbeden sonraki sürgün yıllarında Kürt realitesini daha yakından tanıyarak Kürt özgürlük hareketinin yanında yeralan Belli, Brüksel'den geçişlerinde ya da başka ülkelerdeki karşılaşmalarımızda bize bu hareketin gelişimini büyük bir coşkuyla anlatır, bu mücadeleyle dayanışmanın öncelikli görev olduğunu vurgulardı.

*

1994 konferansı sabahı Belli'nin salona girdiğini görünce sevinçle Türkali'ye "Kendisini hemen masamıza davet edeyim," dedim. Tam da konferans öncesi kitabından ötürü tatsız bir tartışma çıkmasını istemediği için olmalı, önerimi önce pek sıcak karşılamadı. Israrım üzerine de, "Mihri'yi severim, oldu, görüşelim," dedi.

Belli beni görünce çok sevindi, kucaklaştık. "Ama sizi görünce sevinecek başka kişiler de var," dedim. İlerideki masada oturan İnci'yle Türkali'yi gösterdim.

İnci'yi görünce o tarafa doğru bir hamle yaptı. Ama Türkali'yi farkedince duraklayıp kafasını çevirdi, "O kitabı yazan kişiyle görüşeceğim bir şey olamaz," dedi.

Israr ettim: "Bakın bugün Kürt halkının haklı mücadelesine destek vermek için buradayız. İki eski kavga arkadaşı, iki yoldaş arasında görüşmezlik olmaz."

Gülümsedi, "Madem öyle, görüşelim" diyerek tekrar masaya yöneldi…

İki seçkin insanın buluşmasına, barışmasına, yeniden dostluklarını pekiştirmesine aracı olmak sürgün yaşamımın unutulmaz anıları arasında.

Yıllar sonra, sanırım 2002 yılıydı, İnci'yle birlikte sevgili Türkali'yi Londra'da ziyarete gitmiştik. *Komünist* adlı anı kitabı yeni çıkmıştı. Kitabı hemen orada, bir solukta okudum. Belli için şunları yazıyordu:

"(...) Daha sonraki yıllar boyu, Parti'de çeşitli kişilerle illegal işler yaptım; bütün bunlar içinde kendimi en mutlu duyumsadığım dönem, Mihri ile birlikte çalıştığımız o günler olmuştur. Ara sıra, işten kaynaklanmış kaçınılmaz sür-

tüşmelerin yarattığı hırlaşmalarımıza karşın, Parti'de tanıdığım öteki kişilerden çok ayrı, çok yakın bulduğum biriydi Mihri.(…)"

Belli'nin cenaze töreninde Türkali'nin onu fotoğrafını öperek uğurladığını gazetelerde görünce, düşündüm: Yaşamları işçi sınıfının davasına, ezilen halkların özgürlük mücadelesine adanmış iki büyük kavga adamı. Ama kavga etmesini olduğu kadar barışmasını, barışı yapmasını da bilen iki erdemli kişi.

En kalıcı barışı ancak kavganın başını çekenlerin sağlayabileceğine inancım pekişti.

*

Ama barış konusunda denecek bir şey daha var.

Bizim 60'larda örgütlenmeye başlayan, 70'lerde bu uğurda kimi zındanlara, kimi idam sehpasına, kimi sürgüne giden kuşağımızın beklediği barış hangi barış?

Halkların eşitlik ve karşılıklı saygı temeli üzerinde onurlu barış mı, ezilen halkların haklı kavgalarını küllendirmek için dayatılan "çakma" barış mı?

Yıllar yılı SSCB'nin dayattığı, protokollerle ve görkemli törenlerle göz boyayan barış politikalarının 70'li, 80'li yıllarda devrimci direnişimiz üzerindeki çökertici etkilerini de unutmuş değiliz.

Hele bazı sol parti liderlerinin, sırf SSCB'nin Türk faşist cuntasıyla çıkar ilişkilerini sürdürebilmesini sağlamak uğruna örgütlerini "barış" söylemlerine endekslemelerini, 1980 darbesine faşist diyenleri tasfiye etmelerini… Hele hele, faşist baskının doruğuna çıktığı yıllarda barış adına Evren'le Brejnev'in yanyana fotoğraflarının bayraklaştırmış olmalarını…

Evet, barış… Hemen şimdi…

Ama 21. yüzyılın en haklı özgürlük mücadelelerinden birini yürüten Kürt halkının meşru temsil kurumlarıyla ve eşit koşullarda masaya oturacağı, istemlerini ön koşulsuz tartışarak çözüme bağlayabileceği bir barış.

Göçmenlik mi, sürgün mü?
Barış /Aşiti Gazetesi , 27 Kasım 2011

İstanbul Kitap Fuarı'nda bu yıl yine çeşitli paneller düzenlendi. Bunlardan birinin konusu özellikle yurt dışında Türkiye'nin demokratikleşmesi ve barışın sağlanması için mücadele veren siyasal göçmenleri doğrudan ilgilendiriyordu: "50 yıl sonra göçmen edebiyatı mı, sürgün edebiyatı mı?"

Paneli Belge Yayınları kurucusu Ragıp Zarakolu örgütlemiş, bu konuda benim de bir bildiri göndermemde ısrar etmişti. Bildiriyi kaleme alırken önce Belge Yayınları'nın genç yöneticisi, Ragıp'ın oğlu Deniz Zarakolu KCK operasyonları kapsamında tutuklandı.

20 Ekim tarihli en son mesajında Ragıp, "Salı günü Edirne'ye görüşe gittik ilk defa... Öteki oğlum Sinan'la sabah 7'de yola koyuldum. Gece 9'da evdeydim. Frankfurt'tan Suzan'ın cenazesine yetiştim. Yarın Diyarbakır'a gidiyorum erkenden, kilisenin açılışı için. Karmaşık günlerden geçiyoruz yine" diyordu.

Ardından aynı operasyonun uzantısı olarak onlarca Kürt yurtseveriyle birlikte Prof. Buşra Ersanlı ve Ragıp da tutuklandı. İstanbul Kitap Fuarı'ndaki panele benim gibi Ragıp da katılamadı.

Bunu daha sonra göstermelik bahanelerle yine onlarca Kürt avukatının gözaltına alınması ve ardından tutuklanması izledi.

Buna bir de Dersim Soykırımı konusunda ucuz polemikler ve Dersimlilerden sözümona özür dileme gösterileri eklendi.

Bu ucuz gözboyama operasyonları sürüp giderken Türkiye, Arap ülkelerine demokrasi dersi veren bir diktatör adayının pençesinde hızla yeşil faşizmin egemen olduğu bir ülkeye dönüşüyor.

*

Biz Ragıp'la Türkiye solunun iki komşu kuşağındanız:

benim 2. Dünya Savaşı yılları kuşağı ve onun savaş sonrası kuşağı...

Ama bu iki kuşak kendini bildi bileli hep savaşı yaşadı. Sistemler arası soğuk savaşı, soğuk savaşın dünyanın dört bir yanındaki sıcak izdüşümlerini, ABD güdümlü askeri darbeleri... Ve de şimdilerde yeşil polisiye darbeleri.

Ragıp ve onun gibi onurlu bir kavgaya başkoymuş diğer dostlarımız, bizler gibi uzak coğrafyalara savrulmamış olsalar bile, her daim sürgün yaşadılar, yaşamaktalar...

Şu anda Ragıp da, Deniz de, Büşra da sürgünde... Kürt siyasetçileri de, avukatları da sürgünde…

Ragıp'la Brüksel'deki beraberliklerimizden iz bırakan bir anıdır Karl Marx'ın siyasal sürgün olduğu yıllarda Komünist Manifesto'yu yazdığı kuğulu kahveyi ziyaretimiz. Tam karşısında da bir başka ünlü sürgünün, Victor Hugo'nun kaldığı tipik Brüksel evi...

Panel için seçilen konu benim için pek yerinde değildi: "50 yıl sonra göçmen edebiyatı mı, sürgün edebiyatı mı?"

Niçin 1961?

Artan nüfusuna kentlerde iş alanı açamayan Türk Devleti'nin kendi işçisini, köylüsünü başından defedercesine kapitalist Avrupa ülkelerine satış belgesini imzaladığı tarih olduğu için mi?

Kuşkusuz Anadolu'nun binlerce yıllık göç vermeler, göç almalar tarihinde önemli bir kilometre taşı 1961. Gittikleri ülkelerin sosyal, siyasal yaşamına uyabilmeleri için hiçbir alt yapı hazırlanmadan, en verimli çağlarında en ağır işlerde çalıştırıldıktan sonra sıkılmış bir limon gibi geri gönderilmek üzere "konuk işçi" etiketiyle satılan yüzbinlerce insanımızın dramıdır söz konusu olan.

Bittabi, bu dramın da, tüm benzerlerinde olduğu gibi, kendi edebiyatını, kendi müziğini üretmesi kaçınılmazdı. İlk onyıllarda ifadesini sadece Türkçe'de bulan bu yaratıcılık, "konuk işçi"likten yerleşikliğe geçişle birlikte, özellikle de ikinci ve üçüncü kuşakların devreye girmesiyle farklı dilleri

rahatlıkla kullanan evrensel bir boyuta ulaştı. Sadece edebiyatta değil, tiyatroda, sinemada da...

Dahası da var... 60'lı yıllarda Avrupa'ya Türk diye satılan işçilerin önemli kısmı daha sonraki yıllarda etnik kimliklerine sahip çıktılar... Sadece Türkçe ya da Almanca, Fransızca, İngilizce ürün vermekle kalmadılar, küllenmeye mahkum edilen kendi ana dillerinde, Kürtçe, Ermenice, Süryanice eserler verdiler.

*

Panelin konusuna dönelim: "50 yıl sonra göçmen edebiyatı mı, sürgün edebiyatı mı?"

Oldum olası bu göçmen-sürgün ayrımından rahatsız oldum.

Bir insan, hangi nedenle olursa olsun, doğduğu, büyüdüğü, kişiliğini bulduğu topraklardan zorla kopartılmışsa, göçmen değil sürgündür.

1961 göç anlaşması imzalandıktan sonra, yaşam güvencesi bulmak için göçmen devşirme bürolarının önünde kuyruk yapan insanlarımızın, dişlerinden erkeklik ya da dişilik organlarına kadar herşeyiyle nasıl kontroldan geçirildiklerini, "defosuz mal" niyetine nasıl satıldıklarını yakından izledim.

Ve de 1971'den beri siyasal sürgünüm...

Ragıp'la her Avrupa'ya gelişinde üzerinde en çok tartıştığımız konulardan biri bu...

Ben 1971'de beri siyasal sürgünle ekonomik göçün içiçe geçmişliğini belgelemekteyim.

Ragıp daha da gerilere giderek, arşivlerin tozlu raflarından Ermeni, Asuri, Elen, Kürt soykırımlarının, bunların uzantısı olan tehcirlerin, siyasal sürgünlerin belgelerini, her türlü riski göze alarak yayınlıyor.

Bu, bizim 60'lı yıllarda Ant'la başlayıp daha sonra sürgünde İnfo-Türk'te, Türkiye'deyse sevgili Ayşe'nin de birinci derecede katkısıyla Belge Uluslararası Yayıncılık'ta sürdürülen bir kavganın onur verici sayfalarıdan biri.

1961 resmileştirilen göç miladı... Ya onun öncesi?

1915 soykırımı... Cumhuriyet döneminde ardarda gelen Kürt soykırımları, Varlık Vergisi, 6-7 Eylül, 27 Mayıs, 12 Mart, Kahramanmaraş, Çorum, 12 Eylül Darbesi...

Ve de günümüzün yeşil faşist darbeleri...

Göçmen tarihi, göçmen edebiyatı.

50 yılla sınırlanabilir mi?

*

2005, Ermeni soykırımının 90. yıldönümüydü.

Belçika'daki Ermeni, Asuri ve Kürt kuruluşlarıyla birlikte düzelediğimiz anma toplantılarına TC Büyükelçiliği'nin Atatürkçüsü ve İslamcısıyla tüm dernekleri seferber ederek gösterdiği tepkiyi unutmuyorum.

Dersim soykırımını anıp da hesap sorulmasını istediğimizde başlatılan isterik linç kampayalarını da...

Beş yıl önce. Göçün 45. yılında tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Belçika'da da bir dizi etkinlikler düzenlenmiş, Türk göçmenlerin Avrupa'ya gelişi, Osmanlı'nın Viyana kuşatmalarında başarılamayan Türk-İslam fütuhatının yeni ve zafere yazgılı yeni aşaması olarak kutsanmıştı.

Belçika'daki Ermeni, Asuri ve Kürt kuruluşlarıyla birlikte 2006'da bir dizi etkinlik düzenleyerek Anadolu'dan Avrupa'ya, Amerika'ya, Uzak Asya ve Okyanusya'ya bitip tükenmez göçün devlet terörüden, ulusal ve dinsel baskılardan, ırkçı uygulamalardan kaynaklanan nedenlerine dikkati çekmiştik.

Beş yıldır pek de değişen bir şey yok.

Türkiye düşün ve yayın yaşamı artık Türk Devleti'nin dayattığı gülünç tarih düşmeleri aşmalı, göç olgusunun siyasal ve etnik kökenlerine ulaşmalı, bunları cesaretle ortaya koymalıdır.

Avrupa devletlerinin kimi oportünist yöneticileri, soykırım kurbanı Ermeni, Asuri, Elen ve Kürt halklarının tarihsel gerçekleri tanıma istemlerini misli görülmemiş bir iki yüzlülükle görmezlikten gelirken, "seçmenleştirilmiş" Türk-

lerin oylarını alma hesabı uğruna Türk-İslam sentezinin Avrupa Birliği topluluklarında hızlı tırmanışı karşısında sessiz kalıyor, aşırı milliyetçi, dinci, cemaatçi, Atatürkçü yapılanmalara her türlü desteği vermekte tereddüt etmiyor.

İşimiz zor.

Anadolu çıkışlı göçü, sadece ekonomik değil aynızamanda etno-sosyolojik ve siyasal boyutlarıyla en küçük ayrıntılarına kadar irdeleme, günışığına çıkartma zamanıdır. Anadolu ezeli ve ebedi sürgün toprağıdır. Bu toprak iyi deşilmelidir.

Demokrasi ve barış kavgası veren tüm kişilerin ve örgütlerin öncelikli görevlerinden biri de bu olmalıdır.

Darbesiz darbeler

Barış /Aşiti Gazetesi , 15 Mart 2012

40 yılı aşkın bir süredir, hangi koşulda olursa olsun, Türkiye'de zaten sınırlı olan görece özgürlüklere ilk tırpanın vurulduğu 12 Mart 1971 darbesinin her yıldönümünde bir döküm yapmak bizim için sürgün yaşamının bir kaçınılmazıdır. Bizleri vatansızlaştıran 12 Eylül 1980 Darbesi'nin yıldönümü de öyle. İçimiz kan ağlayarak bir şeyler yazmak, acıları anımsatmak, bunların tekrarlanmaması için uyarılarda, önerilerde bulunmak.

Ama bir nevi ritüel haline gelen bu anımsatmaları her yıl tekrarlamanın giderek anlamsızlaştığını hissediyorum.

Anlamsızlaşıyor, çünkü sözümona parlamenter rejim görüntüsü altındaki yeşil çoğunluk diktası, bir zamanlar militarist darbelerin dayattığı insan hakları ihlallerini misliyle tekrarlamakta. Hapishaneler tıkabasa dolu, yeni zındanlar yapılıyor.

Bir yılı aşkın süredir demir parmaklıklar arkasında bulunan dört gazeteci uluslararası kurumların yoğun baskısı so-

nucunda tahliye edilebildi, ama tahliye edilenlerden Ahmet Şık'ın da açıkladığı gibi, Türkiye hapishanelerinde hâlâ 100'den fazla gazeteci, 600 civarında üniversite öğrencisi, 6 binin üzerinde KCK tutuklusu var.

Kürt ulusal hareketinin lideri Öcalan yüzbinlerin protestolarına ve açlık grevlerine rağmen aylardır tecritte.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı sadece geçtiğimiz Şubat ayında 963 kişinin gözaltına alındığını, 168 kişinin de tutuklandığını bildiriyor.

Türk Ordusu tarafından işlenen Roboski katliamını ve Pozantı Hapishanesi rezaletini kamuoyuna ilk kez duyuran DİHA haber ajansı, bu yürekli haberciliğinin bedelini hemen her gün bir başka gazetecisini demir parmaklıklar ardına uğurlayarak ödüyor.

Türkiye sadece gazetecilerin doğruları yazdıkları için zındanlara atıldığı bir ülke de değil… Emekçi gazetecilerin her türlü sosyal güvenceden yoksun, ecir gibi çalıştırıldıkları bir beyin sömürüsü diyarı olarak da ünleniyor.

Bir zamanlar Türkiye'nin tüm gazete, dergi ve ajanslarında örgütlü olan *Türkiye Gazeteciler Sendikası*'nın son kalesi de çökmek üzere. Başbakan Erdoğan'ın bir yakın adamının Anadolu Ajansı genel müdürlüğüne getirilmesinden sonra çalışanlar sendikadan istifaya zorlanıyor, istifa etmeyenlerin işlerine son veriliyor. Sendika başkanı Ercan İpekçi bu durumu protesto için açlık grevine başlıyor.

50 bin kişilik bir sektör haline gelen medya işkolunda basın emekçilerinin yarısı zaten yıllardır kayıt dışı çalıştırılıyor. 2001 ekonomik krizinden bu yana binlerce kontratlı gazeteci tasfiye edilmiş, taşeron gazetecilik almış başını gidiyor. Toplu pazarlık, toplu sözleşme gibi en temel sosyal haklar ayaklar altında.

Medya patronlarıysa, gazetecilikle bağdaşmayacak bir sürü sektördeki çıkar ilişkileriyle giderek iktidara göbekten bağlı durumda.

Tüm bu curcuna içinde, "bireysel pazarlık" gücüne sahip

ünlü bazı köşe yazarlarının, program yapımcılarının, iktidarı rahatsız eder hale gelince birdenbire kendilerini kapı önünde bulmaları artık şaşırtıcı değil.

Evet, bu da insan haklarının bir başka boyutu… Gazeteci tutuklamalarını, mahkumiyetlerini ülkemden 3 bin kilometre uzakta içim kan ağlayarak izlerken olayın bu sosyal boyutu, Türkiye'de gazetecilerin sendikal örgütlenmesini yarım yüzyıl yıl önce başlatanlardan biri olarak yüreğimi dağlıyor.

Bu baskılar, insanlık dışı uygulamalar Türkiye coğrafyasıyla da sınırlı değil. Kürt halkının haklarını savunan gazetecileri, aydınları, siyaset adamlarını tutuklatan iktidarın sindirme, susturma kampanyası ülke sınırlarını da aşıyor…

Yıllardır tüm engelleri yenerek sadece Kürt halkına değil, Türkler de dahil Türkiye'nin tüm insanlarına sansürsüz, doğru haber veren Roj TV de, Ankara'nın Avrupa'daki cürüm ortaklarının baskı ve komplolarıyla bir süre susmak, mücadelesini başka isim altında ve başka bir formatta sürdürmek zorunda kalıyor.

Türkiye demokratikleşmiyor, Türkiye yeni bir karanlık döneme doğru hızla yol alıyor.

Artık bir komediye dönüşen Ergenekon operasyonları bir yana, İslamcılarla askeriyenin ilk baştaki iktidar çekişmeleri de artık yerini Türk-İslam Sentezi temelinde yeni uyuşumlara bıraktı: İçte gözü dönmüş bir Türk milliyetçiliği, dışta Osmanlı modeli yayılmacılık.

Türk televizyonlarında, sinemalarında Osmanlı'nın ihtişamını göklere çıkaran dizilerden, filmlerden geçilmiyor.

Tekrar üç kıtaya hükmeden bir bölgesel süpergüç olma hedefi, militaristini de, islamcısını da, kapitalistini de, medya derebeylerini de birbirine kenetliyor.

"Terörizmle mücadele" adı altında askeri harcamalara, silahlanmaya milyarlar ayrıldıkça, askeri kurumlar Meclis denetiminden dahi muaf tutuldukça, askerin diyeceği zaten fazla bir şey yok. Yeter ki içeride ve dışarıda yeni düşmanlar yaratılsın, Kürt dünyasına, Kıbrıs'a, Yunanistan'a, Er-

menistan'a sürekli tehditler savrulsun, "sıfır sorun" politikası rafa konulup ABD'nin ve NATO'nun tezgahladığı senaryolarda "esas oğlan" oynansın.

Bu nedenledir ki, Türkiye'nin giderek islamcı bir karanlığa sürükleniyor olması Batı'nın pek de umurunda değil… Yeter ki çıkar birliği devam etsin.

Birkaç gün önce Anderlecht Belediyesi'nde Faslı bir islamcı Şiilere ait bir camiyi ateşe verdi, imamın ölümüne neden oldu. Sanki böyle bir şey ilk kez vuku bulmuş gibi, kıyamet koptu. Sayfalarca, dakikalarca röportajlar, yorumlar…

Geçen on yılda Brüksel'deki Kürt, Asuri, Ermeni derneklerinin, işyerlerinin Türk-İslamcılar tarafından nasıl ateşe verildiği çoktan unutuldu.

Ya 37 kişinin canını alan Sivas Katliamı ?

Tam da bu cami yangınının tartışıldığı günlerde Türk adaleti, üzerinden 18 yıl geçtikten sonra korkunç Sivas katliamını "zamanaşımı" gerekçesiyle hasıraltı ediyor, Batı medyası olayı görmezden geliyor.

Kaldı ki, Belçika'da islam gericiliğini azdıranların başında Türk Devleti'nin ve Fas Krallığı'nın kurdurduğu dinsel kurumların bulunduğunu bilmeyen yok. Avrupa'da islamiyeti resmi dinlerden biri olarak tanıyan ilk devlet Belçika. Ülkedeki islam toplumunun kendi kendini demokratik biçimde yönetmesi için devlet desteğiyle kurulan Belçika Müslümanlar Kurulu tamamen bu iki devletin kontrolu altında.

Arap Baharı'ndan sonra Tunus, Libya, Mısır'da Müslüman Kardeşler'in iktidara gelmesini el altından destekleyenlerin başında Türkiye'deki islamci iktidar gelmiyor mu ? Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun Suriye ile ilişkiler iyice gerilmeden önce Beşir Esed'e Müslüman Kardeşler'i hükümete almasını ısrarla tavsiye ettiği unutuldu mu ?

Türk-İslam yayılmacılığının ne boyutlara ulaştığını görmek için Belçika'ya, Avrupa'nın başkenti Brüksel'e şöyle bir göz atmak yeterli.

TC Büyükelçiliği'ne bağlı Türk Diyanet Vakfı'nın, onun

doğrudan kontrol ettiği camilerin, milliyetçi-islamcı derneklerin yanısıra Fethullah Gülen'cilerin dernekleriyle, okullarıyla, işadamı örgütleriyle, kültür merkezleriyle yepyeni bir Türk lobisi oluşuyor.

Lobi öylesine güçlü ki, Belçika'nın en eski ve en prestijli üniversitelerinden biri olan Leuven Katolik Üniversitesi'nde büyük törenlerle Fethullah Gülen kürsüsü açılıyor. Gülen'cilerin her etkinliğinde Büyükelçi başta olmak üzere tüm Türk derneklerinin temsilcileri hazır ve nazır. En modernist Türk Internet sitelerinde dahi Gülen'ci etkinliklerin övgüsünden geçilmiyor.

Avrupa Parlamentosu salonları sık sık Gülen'cilerin "kültürlerarası şov"larına sahne oluyor. Yakın tarihe kadar olup biten kıyımlar, tehcirler yok sayılarak müslüman Türkiye'de dinsel azınlıkların ne denli güvenlik ve eşitlik içinde yaşadıkları propagandası yapılıyor.

AKP'liler bir yana , Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun özel olarak görevendirdiği CHP temsilcileri de bu etkinliklerin onur konukları arasında rahatlıkla yerlerini alıyor.

Avrupa'daki barış hareketimizin yakın hedefleri

Barış /Aşiti Gazetesi , 30 Mayıs 2012

Karamsarlıklar ve iyimserlikler gelgiti içinde sürekli çalkanan Türkiye'de varlığını ve mücadelesini büyük zorluklar içinde yürütebilen girişimlerin başta gelenlerindendir barış hareketi. 50'li ve 70'li yıllarda kurulan barış derneklerinin nasıl yokedildiklerini bilmeyen yok.

Hadi ikincisini asker yoketmiştir, ya birincisi? Onun celladı da cumhuriyet tarihinde ilk kez "demokrasi" vaadleriyle halkın ezici çoğunluğunun oyunu alarak iktidar olur olmaz NATO'ya kapağı atabilmek için Kore'ye bir tugay gönderen sivil DP iktidarı değil mi?

Şaşırtıcı da değil. Her iki barış girişimi de ABD emperyalizminin sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada kurduğu askeri egemenliğe karşıydılar. Yeryüzünde iki süper gücün kıyasıya savaştığı bir ortamda Türkiye'nin kapılarını ABD üslerine, onun çokuluslu şirketlerine, ajanlarına, ideolojik koşullandırma kurumlarına sonuna kadar açan iktidar, sivil de olsa, efendisinin emrine itaat edecek, imha emrini tereddütsüz yerine getirecekti.

70'li yılların barış hareketinin tüm demokratik örgütlenmeler ve girişimler gibi yokedileceğinin işareti, 1 Mayıs 1977 Taksim kırımıyla verilmişti. Bir anımsatma… *Türkiye Barış Derneği*, aynı yılın Nisan'ında kurulmuş, bir kaç hafta sonra da tüm demokratik ve sendikal örgütlerle birlikte 1 Mayıs yürüyüşüne ve mitinge katılmıştı.

O gün kırım neden oldu, kimler tahrik etti, kimler ateş etti? Yıllarca sonra ilk kez sol kamuoyunda da tartışılıyor. Türk devletinin bu faciadaki sorumluluğunu gözardı etmeden, devleti aklamaya yeltenmeden, olayın tüm veçheleriyle tartışılmasında kuşkusuz yarar var.

Bugün barış hareketinden, onun geçmişinden bahsediyoruz.

Çeşitli ve hattâ birbirini nakzeden tanıklıkların ortaya koyduğu bir gerçeklik, o günlerde solun çeşitli kümelenmeleri arasında ideolojik çekişmelerin giderek husumet ve hattâ siyasal şiddet boyutuna ulaşmış olduğudur. Bunun Avrupa uzantıları da fazlasıyla yaşandı.

İşçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ta, DİSK yönetimini elinde tutan, *Türkiye Barış Derneği*'nin de yakın olduğu bir siyasal çizginin kendinden olmayan grupların alana girmesini yasaklaması, buna tepki olarak bazı karşı grupların silahlanarak meydana zorla girmeye kalkışmaları, devletin karanlık güçlerinin de bu ortamdan yararlanarak ortalığı kan gölüne çevirmeleri Türkiye sol hareketi tarihinin en karanlık sayfalarından biri olarak anılacaktır.

Evet, 1977'nin 1 Mayıs kutlamasında Türkiye barış hareketi ilk kez örgütlü olarak yeralmıştır, ama solun kendi içinde dahi barış yoktur.

Aradan çeyrek yüzyıl geçtikten sonra ise durum tamamen farklıdır.

Bu yılın 1 Mayıs'ı aynı Taksim Alanı'nda, hiçbir sol fraksiyonun dayatmaları olmadan, hiçbir siyasal grup, hiçbir demokratik girişim dışlanmadan, "sivil toplum"un tüm renklerinin katılımıyla özlenen biçimde, gerçekten barışçıl bir bayram havası içinde kutlanmıştır.

25 yıl öncesine göre önemli bir farkı daha gözden uzak tutmamak gerek.

O sırada Türkiye barış hareketinin öncelikli sorunu süper güçler arasında süregelen soğuk savaşta ABD emperyalizminin dayatmalarına karşı mücadele vermekti. Bugün Türkiye barış hareketinin ana sorunu, ABD'nin dayatmalarına ve özellikle de Ortadoğu bölgesindeki komplolarına karşı yine de uyanık olmakla beraber, daha da önemlisi, Türk Devleti'nin kendi nüfusunun önemli bir kesimine karşı yürüttüğü kirli savaşı sona erdirebilmektir.

Başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin tüm metropollerindeki 1 Mayıs gösterilerinde Kürt ve Türk barışseverleri omuz omuza, sloganlarıyla, türküleriyle, danslarıyla bu barışçıl özlemi dile getirmişlerdir.

1 Mayıs'ın hemen ardından Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarının 40. Yıldönümü dolayısıyla yapılan anma törenlerinde de vurgulanan bir istemdir bu.

Bazı çevreler nasıl 25 yıl önceki 1 Mayıs kırımını solcuların sırtına yıkmaya çalıştılarsa, bu yıldönümünde de Deniz ve arkadaşlarının "Kemalist" olduğunu, hattâ cuntalarla işbirliği yaptığını kamuoyuna kabul ettirebilmek için ellerinden geleni artlarına koymadılar.

Şurası bir gerçek ki, Türk solu 20'li yıllardan beri *Komintern* ve onun disiplinindeki *Türkiye Komünist Partisi* tarafından Kemalizm'in destekçiliğine koşullandırılmıştı. 60'lı yıllarda

kurulan *Türkiye İşçi Partisi*'nin programı ve liderlerinin konuşmaları da Atatürkçüleri güvenilir güçler arasında saymaktaydı.

Türkiye'de gelişen devrimci gençlik hareketinin de bundan etkilenmiş olması hiç şaşırtıcı değil.

Kaldı ki, *Türkiye İşçi Partisi*'nin 1964 yılındaki ilk büyük kongresinde aldığı kararlarla gençlik kollarına güvensizlik göstererek yönetime katılımlarını reddetmesi de gençliğin Kemalist ve cuntacı güçlerin etki alanına düşmesinde büyük rol oynadı.

Tüm bunlara karşın Deniz'ler 60'lı yılların sonlarında bu koşullandırma cenderesini büyük bir cesaretle paramparça ederek işçi sınıfının ve de Türk ve Kürt halklarının ortak mücadelesinde saf tuttular, bu kararlılığı idam sehpasında da haykırdılar.

Deniz'in bu haykırışı, 40 yıl sonra kitlesel, örgütsel ve düşünsel bir güce dönüşmüş bulunuyor. Hem de "demokrasi" türküleriyle iktidara gelen Tayyip Erdoğan'ın giderek daha somutlaştırdığı ve anayasa değişikliğiyle kurumsallaştırmaya çalıştığı yeşil totalitarizmin binlerce Kürt seçilmişini, siyasetçisini, düşünürünü zındanlara atmasına rağmen...

Bu satırları yazarken Türkiye'de *Halkın Demokratik Kongresi (HDK)*'nin yerel seçimler, cumhurbaşkanlığı seçimi ve genel seçimlere müdahale edecek bir parti kurulması kararı aldığı haberi geldi. Kararda, "HDK, Türkiye'deki düzene yönelik bütün itirazları gerçek bir muhalefet zemininde birleştirmek, toplumsal muhalefetin sesi ve kürsüsü olmak, bunu bir iktidar alternatifi olarak güçlendirmek, özgür, demokratik ve eşitlikçi bir Türkiye'nin mümkün olduğunu gösterebilmek durumundadır," deniyor.

Gerçekten de Türkiye demokrasi ve barış güçleri yeniden zorlu bir mücadele dönemine giriyor. Cumhurbaşkanlığı seçiminde iddialı olunamasa da, 2014 belediye ve 2015 milletvekili seçimlerinde bir parti ya da bir partiler bloku çevresinde kenetlenecek demokrasi ve barış güçleri önemli mevziler elde edebilir.

Yurt dışında bulunan demokrasi ve barış güçleri açısından önemli bir yeni gelişme de, önümüzdeki seçimlerde yurt dışındaki vatandaşların oy kullanma olanağına kavuşuyor olmaları.

Ta 70'li yıllarda bir yandan göçmenlerin bulundukları ülkelerde seçme ve seçilme haklarına kavuşmaları için mücadele yürütürken, öte yandan da Türkiye'yle bir dizi hayati bağları olan göçmenlerin ve aileleleri nin Türkiye'deki seçimler için yurt dışından oy kullanma olanağını kazanabilmeleri mücadelesi veriyorduk.

Ecevit'ten başlayarak yıllardır Avrupa'ya gelip giden tüm iktidar mensupları en kısa zamanda bu hakkın sağlanacağına dair söz verdikleri halde bu vaadler asla gerçekleştirilmedi.

Çeşitli Avrupa seyahatlerinde yurt dışındaki göçmenlerin kendisini ve partisine destekleyeceklerine kanaat getirmiş olmalı ki, Erdoğan'ın dayatmasıyla Millet Meclisi nihayet Türkiye'deki seçimler için tüm vatandaşların bulundukları ülkelerde oy kullanma hakkını ilkesel olarak kabul etti.

Ayrıntılarını henüz bilmiyoruz ama, seçim barajının hâlâ yüzde 10 olduğu bir devletin başka ülkelerdeki yurttaşlarının oy kullanabilmeleri barajın zorlanması açısından stratejik bir önem taşıyor.

Türkiye Barış Meclisi'ne olduğu gibi, *Avrupa Barış Meclisi*'ne de bu bakımdan büyük görevler ve sorumluluklar düşüyor.

TC vatandaşlığını yitirmemiş olan Asuri, Ermeni, Kürt ve Türk kökenli göçmen ve sürgünlerin, Türkiye'de gerçekten barışçıl ve demokratik bir mücadele veren partiye oy vermelerinin sağlanması için şimdiden seferber olunması gerekiyor.

Böylesi bir seferberlik, sadece Türkiye'deki seçimler açısından değil, göçmen ve sürgünlerimizin yoğun yaşadıkları ülkelerin seçimleri açısından da yaşamsal önem taşıyor.

Şu ana kadar TC devlet lobisinin hizmetinde parlamentolara, belediye meclislerine, hattâ bölge hükümetlerine giren

Türk kökenli politikacıların yanıltıcı, inkarcı beyan ve uygulamalarına karşı, Asuri, Ermeni, Kürt ve Türk kökenli demokrat göçmen ve sürgünlerin bir ağırlık koyma zamanı geldi geçiyor.

3. Kongresi'nden daha bir güçlenmiş olarak çıkacağına inandığım *Avrupa Barış Meclisi*'nin gelecek dönemdeki faaliyet programının öncelikli maddelerinden biri, Türkiye ve Avrupa seçimlerinde demokrasiden, özgürlükten, eşitlikten ve barıştan yana olan örgüt ve kişilerin etkinlik ve başarı sağlamasına katkıda bulunmak, Türkiyeli tüm demokratik örgütleri bu yönde duyarlı kılmağa çalışmak olmalıdır.

Geberen Kapitalizm'den 27 Mayıs'ın Eleştirisi'ne

2. Kıvılcımlı Sempozyumu'na, 27 Aralık 2012

İzmir'de bir yandan yüksek öğrenime devam ederken öte yandan da gazeteciliğe yeni başladığım günlerdi. Konak Meydanı'ndan Beyler Sokağı'na girildiğinde, sağa sapan sokaklardan birinin tam ağzında eski kitaplar satan bir sahaf vardı. Bilgi açlığımı gidermeme çok katkısı olmuştu.

Bırakın komünizm ya da sosyalizm kelimelerini, "sol" kelimesinin dahi tabu olduğu dönemdi. Yerdeki tezgahta kapağında sosyalizm kelimesi yazılı İngilizce bir kitabı bulduğumda çok heyecanlanmış, endişeyle çevreyi kollayarak satınaldığım kitabı gece gazeteyi bağlayıp baskıya verdikten sonra yarımyamalak İngilizcemle, sık sık lügata bakarak okumaya çalışmıştım. İngiltere İşçi Partisi'nin "sosyalizm" adı altında tezgahlamaya çalıştığı sosyal reformcu bir kitaptı. Sonuna kadar okumağa değer bulmadığım için bir kenara atmıştım.

Aynı sahaftan bir başka geçişimde, kapağı solmuş bir yığın eski kitap arasında biri, kapaktaki adıyla hemen ilgimi çekti : *Emperyalizm - Geberen Kapitalizm*… Yazarın adı: Hikmet Kıvılcım (ya da Kıvılcımlı). 1930 yılında basılmış,

herhalde yasaklanmış olmalı ki yıllar sonra bir evin tozlu tavan arasından buraya düşmüştü.

Yüksek Ticaret Okulu'ndaki işletme iktisadı derslerinin önemli bir bölümü, işletmenin verimliliğini artırmak için işçilerin daha iyi nasıl sömürülebileceği üzerineydi. İktisadi doktrinler tarihi dersleri ise Adam Smith ve David Ricardo'da duruyor, Marx'tan, Engels'ten tek kelime bahsedilmiyordu.

İsmini ilk kez duyduğum Kıvılcımlı'nın kitabını genç bir iktisat öğrencisi olarak büyük bir öğrenme hırsıyla okudum.

Kıvılcımlı'nın dili kılçıklıdır, anlaşılması zordur. Ama kapitalizmin evrensel boyutunu, Türkiye üzerindeki etkisini ve evrensel sömürüye karşı sosyalist mücadelenin gerekliliğini ilk kez ak kağıt üzerine siyah mürekkeple basılmış olarak öğreniyordum. Ne yazık ki 12 Mart darbesinde Türkiye'de tüm arşivlerim ve kitaplarım tahrip ve talan edildiği için yıllarca en değerli referans kaynaklarından biri olarak sakladığım bu eser artık elimde yok.

Gazeteciliğin yanısıra genç yaşta gazetecilerin sendikal örgütlenmesinde de sorumluluk üstlenmiş, solun sosyo-ekonomik mücadelesinde yeralmıştım. Daha da önemlisi, 1951-52 TKP davasından beraat eden ya da ceza süresini dolduran "eski tüfek"lerden bazıları İzmir'e gelmeye başlamışlardı. Ama örgütün ağır topları hâlâ içerideydi. Kıvılcımlı'yı sorduğumda, kimisi onu örgütlenmeden kaçarak kendisini tutuklanmaktan kurtarmakla suçluyor, kimisi de Kıvılcımlı'nın örgütlenme yöntemini hatalı bulduğu için partiye katılmayı reddettiğini, bu nedenle de tutuklanmadığını söylüyordu.

1954 sonbaharıydı. *Vatan Partisi* adı altında bir sol parti kurulduğu haberi geldi. Kurucu genel başkanı Ahmet Cansızoğlu'ydu, ama aynı yıl yapılan ilk genel kurulda genel başkanlığa oybirliğiyle Dr. Hikmet Kıvılcımlı seçilmişti.

Konak Meydanı'na yakın bir yerde bir fotoğraf atölyesi bulunan, daha ilerideki yıllarda TİP saflarında beraber olacağımız Esat Balım İzmir'deki örgütlenmenin başını çekiyordu. Kıvılcımlı'yı *Geberen Kapitalizm* kitabından ismen tanıyordum,

ama 1951 tevkifatına adı karışmış olan "eski tüfek"ler bu yeni girişime pek de sıcak bakmıyorlar, kimisi parti programını popülist buluyor, kimisi de mevcut yasal koşullarda bir sol partinin yaşama şansı olmayacağını düşünüyordu.

1957 yazında açıklanan "Vatan Partisi Programı"nda 6-7 Eylül 1955 pogromunu tezgahlayan, sola karşı giderek daha baskıcı uygulamalara girişen Menderes iktidarından övgüyle bahsedilmesi, muhalif bir gazeteci olarak beni de şaşırtmıştı. *Geberen Kapitalizm*'in yazarı tarafından kurulmuş da olsa, *Vatan Partisi* bizim beklediğimiz parti değildi.

Vatan Partisi çeşitli illerde olduğu gibi İzmir'de de 1957 genel seçimlerine katıldı ama sayısal bir başarı gösteremedi. Bir süre sonra da parti mahkeme kararıyla kapatıldı, başta Hikmet Kıvılcımlı olmak üzere tutuklanan yöneticileri üç yılı aşkın bir yargılamadan sonra 27 Mayıs 1960 Darbesini izleyen günlerde beraat ettiler.

Kıvılcımlı 27 Mayıs Darbesi'nden sonra sol adına Milli Birlik Komitesi'ne mektup gönderen iki tanınmış sol aydından biriydi. Diğeri Mehmet Ali Aybar'dı.

Kıvılcımlı 6 Temmuz 1960 tarihli mektubunda askeri yönetimi "ikinci kuvayi milliye seferbirliği"ne çağırıyordu : "Birinci kuvayi milliye seferberliğinde olduğu gibi: Yedisinden yetmişine, çobanından mareşaline kadar, demir çarık, demir asa: Ucuz devlet-şuurlu ticaret toprak reformu uğruna, ikinci kuvayi milliye seferberliğine çıkmalıyız."

27 Mayıs darbecilerinin daha ilk günden tüm Türkiye radyolarında "NATO'ya ve CENTO'ya bağlılık" yemini ettikleri bilindiğinden Kıvılcımlı'nın bu çağrısı da sol çevrelerde bayağı tepki yaratmıştı.

Yeni dönemde *Yön Dergisi*'nin yayına başlaması sol görüşlerin kamuoyunda daha geniş biçimde tartışılmasına yolaçmıştı, ama dergi yöneticilerinin "sosyalizm" adı altında "Kadro"geleneğine sadık, askere öncülük misyonu tanıyan tepeden inmeci bir anlayış içinde oldukları ortaya çıkınca, işçi sınıfı öncülüğünü esas alan sosyalistler sendikacıların

kurduğu ve Aybar'ın genel başkan olduğu Türkiye İşçi Partisi'nde saf tuttular.

Beraat ettirilmiş olmasına rağmen Vatan Partisi'nin yeniden hayata geçirilmemesi nedeniyle Hikmet Kıvılcımlı'ya yakın bilinen birçok arkadaş da hiç tereddütsüz TİP saflarına katıldılar. O kadar ki, 1964'teki 1. Büyük Kongre'de devrimci gençliğin ve emekçi aydınların parti yönetiminden dışlanmasına karşı çıkan ilk muhalefet grubunun Aybar-Boran ikilisi tarafından partiden tasfiye edilmesine hiçbir şekilde muhalefet etmediler, aksine bu operasyona destek oldular.

Parti içi demokrasi bir kez ayaklar altına alınmaya başladı mı arkası kesilmiyor.

Yön Dergisi'nin 1966'da açtığı TİP'e eleştiri kampanyası çerçevesinde Mihri Belli'nin ilk kez E. Tüfekçi imzasıyla Milli Demokratik Devrim tezini ortaya atmasından sonra TİP saflarında da yeni bir ayrışma başlamıştı.

1966 sonunda Malatya'da toplanan 2. TİP Büyük Kongresi'nden sonra da bu kez Hikmet Kıvılcımlı ve Mihri Belli'yle ilişkisi olan partilileri hedef alan yeni bir tasfiye kampanyası açıldı.

Aybar-Boran yönetiminin 1. Kongre'den itibaren sosyalist gençliğe karşı gösterdiği güvensizlik ve hattâ ilgisizlik, parti çizgisini pasifist bulan devrimci gençleri partinin kara listeye aldığı Hikmet Kıvılcımlı ve Mihri Belli gibi eski TKP liderlerine yakınlaştırıyordu.

Kıvılcımlı, Yön'ün kapanmasından sonra Mihri Belli çevresinin MDD tezini savunmak üzere 17 Kasım 1967'den itibaren yayınlamağa başladığı *Türk Solu* Dergisi'ne yazmağa başladı. Dergide Mihri Belli, Reşat Fuat Baraner, Hikmet Kıvılcımlı, Erdoğan Berktay gibi eski TKP liderlerinin yanısıra, "milli cephe"nin nüvesini oluşturmak üzere 27 Mayıs'çılardan Suphi Karaman ve Sami Küçük'ün imzalarına da yer veriliyordu.

Bu dönemde, eski TKP'lilerin sosyalist ülkelere sığınmış olan Zeki Baştımar, İsmail Bilen ve Aram Pehlivanyan gibi

Mihri Belli karşıtları da gerek Bizim Radyo Yayınları'nda, gerekse Türkiye'ye ulaştırdıkları broşürlerde, özünde MDD'den farklı olmayan *Ulusal Demokratik Devrim (UDD)* propagandası yapıyorlardı.

Bu kavram kargaşasında en azından TKP gerçeğine ışık tutabilmek için ilk kez *Ant*'ın 12 Aralık 1967 tarihli sayısında TKP kurucusu Mustafa Suphi ve Yoldaşları'nın 1920'de Karadeniz'de nasıl alçakça katlediklerini ortaya koyan bir yazı yayınlama gereğini duyduk.

60'lı yılların ikinci yarısı dünyada ulusal kurtuluş hareketlerinin ve sosyal devrimlerin başarıdan başarıya koştuğu, özellikle 1968 öğrenci ayaklanmalarından sonra Batı'nın büyük metropollerinin devrimci bir uyanışla sarsıldığı bir dönemdi. Ama uluslararası komünist hareket artık Komintern dönemindeki gibi yekvücut değildi. SSCB-Çin ideolojik çatışmasına bir de Arnavutluk'un ayrı bir mihrak oluşturması eklenmişti. Çekoslovakya'nın Varşova Paktı üyesi ülkeler tarafından işgal edilmesi ise kafalarda birçok soru işaretlerinin doğmasına yolaçmıştı.

Dahası yaklaşan genel seçimlerde, milli bakiye sisteminin kaldırılmış olması nedeniyle TİP'in aynı sayıda milletvekili çıkaramayacağının anlaşılması, parlamenter çalışmaya ağırlık veren TİP yöneticileri arasında da yeni çatlaklar doğmasına yolaçıyordu. Örneğin Behice Boran ve Sadun Aren Çekoslovakya olaylarının yorumunu bahane ederek, daha düne kadar tüm parti için tasfiyeleri birlikte yürüttükleri Aybar'a karşı bayrak açıyorlardı. Aybar Grubu'nu tasfiye ettikten sonra da "MDD'cilerin mezarını kazacağız" kampanyası başlatıyorlardı.

MDD'ciler ise kendi içlerinde bölünme ve ayrışma sürecine girmişlerdi. *Kırmızı Aydınlık - Beyaz Aydınlık* bölünmesini Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya gibi devrimci gençlik liderlerinin başını çektiği illegal örgütlerin ve de Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın sol siyasete ağırlığını koyması izledi.

Türkiye legal sosyalist hareketinin 12 Mart 1971 darbesine kadar son dört yıllık dönemi gerçekten de misli ender görülmüş bir ayrışmalar ve tasfiyeler dönemiydi.

Türkiye komünist hareketinin önde gelen isimleriyle, hangi eğilimde olurlarsa olsunlar, ilişki kurmak, geçmişi geleceğe bağlayan bir yayın çalışması geliştirmek istiyorduk.

70'li yıllardaki yayın çalışmalarımızda en çok önem verdiğimiz konulardan biri ulusal burjuvazi diye göklere çıkarılan kesimlerin sınıfsal konumunu netleştirmekti. Bu konuda başta Koç Holding ve OYAK olmak üzere finans kapitalin ana dayanaklarını belgelerle teşhir ediyorduk.

Türkiye'de finans kapital üzerine köklü analizleriyle tanınan Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yla ilişki kurma önerisi, o sırada *Ant*'ın yazı kuruluna girmiş olan Ragıp Zarakolu'dan geldi. MDD hareketinin liderlerinden sayılan Kıvılcımlı esasen son zamanlarda Mihri Belli'nin sol kemalistlerle ittifaka ağırlık veren tutumunu sık sık eleştirmeye başlamıştı. Gerçekten de bu ittifak arayışının antikomünist eğilimi bilinen eski cuntacılardan Mucip Ataklı'nın başkanlığında *Devrimci Güç Birligi*'nin kurulmasına kadar vardırılması kolay kabullenilebilecek bir şey değildi.

Ragıp'ın Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yla "burjuvazi üstüne" yaptığı bir söyleşiyi 27 Ocak 1970 tarihli *Ant*'ta yayınladık. Genç yaşta *Geberen Kapitalizm* adlı kitabından, tüm analizlerini paylaşmasam da Türkiye tarihini Marksist yöntemle yorumlayan Tarih tezinden çok şeyler öğrendiğim bir komünist düşünürün güncel kapitalizm üzerine bir söyleşisini yayınlamak benim için gerçekten son derece sevindiriciydi.

Kıvılcımlı'yı sık sık ziyaret eden Ragıp kendisinin 27 Mayıs hareketini ve Yön'ü eleştiren basılmamış bir kitabı olduğunu söyleyerek bunu da *Ant*'ta yayınlamamızı önerdi.

Kitabı yayınlamadan önce Kıvılcımlı'yı muayenehanesinde ziyaret ederek saatlerce görüştüm. Bu, kısır MDD tartışmalarının ötesinde Türkiye'nin siyasal ve sosyo-ekonomik sorunları ve bunların çözümyolları üzerine derinle-

mesine bir söyleşiydi. Koç Holding, OYAK gibi finans kapital kurumları üzerine yaptığımız yayınlardan takdirle bahsetti. Türkiye solunun ülke gerçeklerini derinlemesine tanımadan marksist terminolojiyle ağızdan dolma tüfek gibi ahkâm kesenlerin polemikleriyle bir yere varamayacağını söylüyordu. "Siz yıllarca günlük gazete yöneticiliği yaptınız. Bu sömürü çarkının nasıl döndürüldüğünü çok iyi tanıyorsunuz. Sola sizin gibi ülke gerçeklerini gün ışığına çıkartacak genç gazeteciler, araştırmacılar kazandırmalısınız," diyordu.

*"27 Mayıs ve Yön hareketinin sınıfsal elestirisi"*ni 1970 Nisan'ında yayınladık.

Kitabın yankıları devam ederken Türkiye sol hareketinin gündemini birdenbire değiştiren 15-16 Haziran direnişi patlak verdi. Ordunun bu direniş karşısında büyük sermayeden, oligarşiden yana saf tutması, sendikacıları ve grevcileri işkenceden geçirmesi, "Ordu-gençlik elele"li avuntu döneminin de sonunu ilan ediyordu.

Hikmet Kıvılcımlı'nın *Sosyalist Gazetesi*, Orhan Müstecaplı'nın yönetiminde bu dönemde yayınlanmağa başladı. Ama biz de dahil tüm sol çevreleri şaşırtan, *Sosyalist*'in 12 Mart Muhtırası'ndan sonraki ilk sayısında yeralan "Ordu Kılıcını Attı" manşetiydi.

Bu manşete rağmen, 12 Mart 1971 Darbesi'ni izleyen sıkıyönetim döneminde *Ant* dahil tüm sol yayınlar gibi *Sosyalist* de kapatıldı, yöneticileri hakkında tutuklama emirleri çıkartıldı. Bizim gibi Kıvılcımlı da illegal yollardan sürgüne çıkmak zorunda kaldı. Türkiye komünist hareketinin en önemli simalarından biri, TKP yönetiminin söz geçirdiği SSCB disiplinindeki devletlerin hiçbirinin toprağına kabul edilmedi.

TKP'nin en eski liderlerinden biri olan Kıvılcımlı'ya kanserle boğuşurken çıktığı sürgün yaşamında TKP'nin o dönemki yöneticileri tarafından reva görülen insanlık dışı engellemeler herhalde Türkiye sol tarihinin en kirli sayfalarından biridir.

Sürgünde Kıvılcımlı'yla tekrar karşılaşamadık. Ama onun yakını olan ya da yakını olduğunu söyleyen çok kişiyle yollarımız zaman zaman kesişti.

O yıllarda Kıvılcımlı taraftarlarının TKP çizgisindeki FIDEF'e rakip olarak kurduğu işçi örgütü TDF ise bir süre direndikten sonra silindi.

Avrupa'da ilk plağını yayınlamağa hazırlandığımız günlerde Zülfü Livaneli de kendisini ateşli bir Kıvılcımlı yanlısı olarak tanıtmıştı. Müzik çalışmaları ötesinde Avrupa'da Kıvılcımlı düşünceleri temelinde örgütlenmeyi sağlama misyonu olduğunu söylüyordu.

İlk plağında yeralan Dede Sultan türküsünü aslında Dr. Hikmet Kıvılcımlı'yı düşünerek repertuvarına almıştı. Anlattıklarına göre, nasıl Şeyh Bedrettin'in en yakın müritleri Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal ise, Dr. Hikmet Kıvılcımlı da kendisine en yakın iki müridi olarak Zülfü Livaneli'yi ve Fuat Fegan'ı seçmişti. Ama arkası gelmedi.

Fuat Fegan'la 1973'te Londra'da karşılaştık. Büyük bir sorunla karşı karşıyaydı. Kıbrıslı olarak İngiliz pasaportu vardı, ama İngiliz polisi kendisine adada oturma izni vermeyi reddediyordu. Bana bu konuda uluslararası planda nasıl mücadele verebileceğini sormuş, ben de gerek Bülent Tanör'le, gerekse Avrupalı hukukçularla görüşerek kendisine bazı bilgiler aktarmıştım. Ama bundan sonra da Fuat'tan hiçbir haber alamamış, izini kaybetmiştim.

Kendisinin eşi Latife Fegan'la birlikte Kıvılcımlı arşivlerinin Türkiye'den kaçırılıp Avrupa'da güvenilir bir tarih enstitüsüne teslim edilmesindeki olağanüstü çabalarını sonradan iftiharla öğrendim.

İlerleyen sürgün yıllarında öğrendiğim çok önemli bir tarihi gerçek ise, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın daha 1933 yılında hapisteyken Kürt Sorunu'nun önemini vurgulayan bir inceleme yazmış olmasıdır. TKP'nin ve onun bağlı bulunduğu Komintern'in Kemalist diktatörlüğü rahatsız etmemek için yoksaydıkları bir soruna, tüm görüşlerine tam katılınmasa

bile, eğilmiş olması müstesna bir olaydır.

Ne yazık ki *Ihtiyat Kuvvet: Milliyet (Sark)* adlı bu çalışma ancak kendisinin ölümünden sonra, 1979'da bizlere ulaşabilmiştir.

Yaşamı boyunca son derece üretken olan Kıvılcımlı'nın bu çalışmadan sonra Kürt sorununu bir daha gündeme getirmemiş olması, özellikle de bu sorunun enine boyuna tartışılmaya başladığı, İsmail Beşikçi'nin üzerine bilimsel kitap yazdığı, Türkiye İşçi Partisi'nin ileride kapatılmasına neden olacak bir karar tasarısı kabul ettiği bir dönemde suskun kalması izah gerektiren bu soru olarak karşımızda durmaktadır.

Umuyorum ki, Kıvılcımlı ve Kürt Sorunu üzerine değerli çalışmalar yapmış olan arkadaşlarımız bu konuya bir açıklık getireceklerdir.

12 Mart sonrası yurt dışında direniş

HTİB'de sergi açılışındaki konuşma, 10 Mart 2013

12 Mart 1971 Darbesi'nin 42. Yıldönümü dolayısıyla Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği (HTİB) Merkezi'nde 10 Mart 2013 günü İnfo-Türk'ün hazırladığı "Bir Darbeden Ötekine Türkiye" isimli sergi açılmış, aynı ad altında gerçekleştirilen bir belgeselin de ilk gösterimi yapılmıştı. Aynı yıl Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (IISG)'e bağışladığımız arşivden bazı belgeler de bu vesileyle sergilenmişti. Toplantıda 12 Mart Darbesi'nin nedenleri ve cunta yönetimine karşı yurt dışında direnişin örgütlenmesi üzerine aşağıdaki konuşmayı yapmıştım:

12 Mart darbesinin yurt dışındaki yansıması, darbecilere direniş üzerine anlatılacak o kadar çok şey var ki...

12 Mart 1971 muhtırasını izleyen devlet terörü, bir yandan kazanılmış temel hak ve özgürlükleri ayaklar altına alırken, ülke dışında da Türkiye'yi Avrupa'nın siyasal rejimler

tablosunda üç faşist diktatörlükle aynı kategoriye sokmuştu. 1933'te Portekiz, 1936'da İspanya ve 1967'de Yunanistan… Ve de 1971'de Türkiye… Artık Türkiye, Avrupa haritasında yeralan dört kara lekeden biriydi. Avrupa metropollerinde yapılan anti-faşist gösterilerde Türk generallerinin deforme edilmiş figürleri, tıpkı Yunan albaylarınınkiler gibi, protesto afişlerini, pankartlarını, bildirilerini desenliyordu. Avrupa Konseyi'nin ve Avrupa Parlamentosu'nun insan haklarıyla ilgili oturumlarında, Amnesty International gibi etkin örgütlerin raporlarında, tıpkı diğer üç ülke gibi, Türkiye'nin adı daha sık geçer olmuştu.

Bu dört kara lekeden üçü, doğum tarihleri ve yaşları birbirinden çok farklı da olsa, hemen hemen aynı dönemde, 1973-75 yıllarında, fakat farklı nedenlerle Batı Avrupa haritasından arka arkaya silindi.

Bu çöküşlerde, dış ülkelerden gelen protestoların, müdahalelerin etkisi olmuş muydu? İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi Avrupa ailesiyle tarihsel, kültürel ve dinsel bağları derin üç ülke için hiç kuşkusuz evet... Ya Türkiye? Hep tartışılır: Yurt dışından yöneltilen protestolar, müdahaleler, Türkiye gibi milliyetçi duyguların güçlü olduğu bir ülkede demokrasi mücadelesini güçlendirici bir rol oynayabilir mi? Yoksa böylesi girişimler, tam tersine, "Türklüğe kasteden dış düşmanlar" masalıyla koşullandırılmış kitlelerin dikta tarafından daha fazla manipüle edilmesine mi yol açar? Böyle bir tartışma, özellikle 70'li yılların başı için son derece geçerliydi. Dıştan gelen her protestonun, müdahalenin ardında yeni Sevres tertipleri, son Türk Devleti'nin varlığına yönelik komplolar aranıyordu. Bâbıâli basınının jargonunda, dışarıdan Türkiye'ye eleştiri yönelten her Avrupalı, eleştiri konusu ne olursa olsun, "azılı bir Türk düşmanı"ydı, Avrupa'ya gerçeği yansıtan her Türkiyeli ise "satılmış"tı, "jurnalci"ydi, "kanı bozuk"tu, hattâ "kansız"dı. Ama 70'li yıllara damgasını vuran yeni dinamikler de vardı. O dinamiklerdir ki, Türkiye egemenlerinin bu paslı tüfeğini kısa zamanda geri teptirmekte gecikmedi.

Herşeyden önce, Türkiye dev bir toplama kampına dönüştürülmüş olsa bile, Türkiye insanı bütünüyle Türkiye'ye hapis değildi. Sanayileşmiş ülkelere 60'larda başlayan ucuz emekgücü ihracı, Avrupa metropollerinde yeni bir sosyal fenomen doğurmuştu: Avrupa Türkleri... Her yıl en az yarım milyon Türkiyeli Avrupa ile anayurtları arasında, tatil yapmak için veya ailevi nedenlerle, mekik dokuyordu. Kuşkusuz, Türkiye'den ayrılalı daha on yıl bile geçmemiş bu insanların çoğunluğunda nostaljik duygular, kişiliğini, kimliğini yitirmemek için ulusal ve dinsel değerlere bağlılık hâlâ son derece güçlüydü. Ama demokratik mücadele geleneğinin son derece uzun olduğu yeni bir toplumun bağrında ve yeni üretim ilişkileri içerisinde, Avrupa Türkleri de, ister istemez anayurtta hiç tanımadıkları yeni değerleri tanıyordu. Köln'de Ford'un bantlarında bir İspanyol'la, bir Portekizli'yle, bir Yunanlı'yla birlikte alınteri döken, Ruhr Havzası'nda birlikte madene inen bir Türk işçisinin, faşist diktatörlüklere karşı yıllardır mücadele veren bu insanların deneyinden, dünyaya bakışından, demokratik istemlerinden etkilenmemesi mümkün değildi. Deney ve görgü birikimi arttıkça, Türk işçisi de, kendisini doğrudan ilgilendiren birçok sorunun çözümünde Yunanlı bir komünistle, Portekizli bir sosyal demokratla veya İspanyol bir anarşistle kendiliğinden bir tavır ve dil birliğine varıyordu. Dört ülkeyi de cenderesi altında tutan diktacı yönetime karşı direniş de bu birlik noktalarından biriydi.

Aslında, "Avrupa Türkleri" nitelemesi de, 70'li yıllardan itibaren gerçeği yansıtmaktan gittikçe uzaklaşıyordu. Aynı göçmen kitlesi içinde Türk olmayan Kürt asıllı işçiler ve yakınları yüzbinleri buluyordu. Bu insanlar, Türkiye'de şovenist baskılar altında inkâra zorlandıkları ulusal kimliklerine bu yeni ortamda yeniden kavuşuyor, giderek bu baskılara direnmek için örgütleniyorlardı.

Örgütlülük düzeyi henüz düşük de olsa, bu birbuçuk milyonluk kitle artık Avrupa toplumlarının, özelinde Avrupa işçi sınıfının önemli bir parçasıydı. Türkiyeli işçiler arasında

sendikalaşma oranı oldukça yüksekti. Sendikalarıyla, demokratik örgütleriyle, ilerici partileriyle Avrupa bu kitlenin anayurduyla ilişkilerinden doğan sorunlara da eğilmek zorundaydı.

12 Mart sonrası Türkiye'nin Avrupa gündemine girmesinin bir başka önemli nedeni ise, "Avrupalılaşma" iddiasındaki Türkiye'nin yıllardır Avrupa'nın çeşitli kurumlarında yeralmış bulunmasıydı: Kuruluşundan beri Avrupa Konseyi'nin üyesi olan Türkiye, aynızamanda Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'nin ilk imzacılarından biriydi. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ortak üyesiydi. AET içinde ise, sermaye blokuna karşı emekçi kitleler kıta çapında hızla örgütleniyordu. Bünyesinde en büyük grubu sosyalistlerin oluşturduğu Avrupa Parlamentosu, AET'nin özellikle insan hakları ve sosyal haklar konusundaki siyasetlerini etkiliyordu.

Türkiye'nin NATO'nun ileri karakolu olması da, Avrupa kamuoyunun duyarlılığının bir başka nedeniydi. Gerçi 12 Mart Darbesi'nin NATO'nun çıkarlarına denk düştüğü, Türk generallerinin NATO tarafından desteklendiği biliniyordu ama, NATO artık, soğuk savaşın başlangıç dönemindeki "özgürlüklerin savunucusu" imajını çoktan yitirmişti. Vietnam Savaşı, ABD ve onun başını çektiği tüm kurumlara karşı kamuoyunda büyük tepki yaratmıştı. Barış ve silahsızlanma artık büyük kitlelerin ivedi istemleri arasında yeralıyordu. Dolayısıyla, NATO destekli 12 Mart, daha baştan barış ve demokrasi güçlerince mahkum edilmişti.

İşte böylesi bir ortamda, özellikle Mayıs 1971'deki kitlesel aydın tutuklamalarından sonra Avrupa'nın dört bir yanında yeni Ankara rejimine karşı protestolar birbirini izlemeğe başladı. Bir yandan çeşitli ülkelerdeki Türkiyeli işçi ve öğrenci dernekleri bildiriler yayınlar, yerel demokratik kuruluşların da desteğiyle çeşitli protesto eylemlerine başvururken, büyük merkezlerde yüksek öğrenim veya ihtisas için bulunan aydınlar da, ilişkide bulundukları üniversite mensuplarını, onlar aracılığıyda da gazetecileri Türkiye'de olup bi-

tenler hakkında bilgilendirmeğe çalışıyorlardı. Bunlara bir de 12 Mart teröründen kaçarak Avrupa ülkelerine politik göçmen olarak gelenlerin çabaları da ekleniyordu.

Ancak başlangıçta, gerek büyük basının, gerekse politik kurumlarının, Türkiye'deki baskılar karşısında aynı duyarlığı gösterdiği söylenemez. Bunda, büyük gazetelerin Türkiye'deki haber kaynaklarının, rejimin sansürü altında bulunması büyük rol oynuyordu. Büyük Avrupa ve Amerikan gazetelerinin Türkiye muhabirleri, genellikle Bâbıâli basınının dış politika servislerinde görevli Türk gazetecileriydi. Devlet terörü altında ya Türkiye'deki baskıları yansıtamıyor ya da sıkıyönetimin versiyonunu aynen aktarmakla yetiniyordu. Gazetelerde zaman zaman Türkiye'deki baskılarla ilgili güncel haberler ve yorumlar verilmekteyse de, Türkiye'deki durumun tarihsel ve global bir değerlendirmesinin yapılması, Ankara rejiminin Avrupa Insan Hakları Bildirgesi açısından uluslararası kuruluşlarda yargılanabilmesi için daha sistemli ve kapsamlı bir çalışma yapılması gerekiyordu. Bu görevi, 1972 yılı başında Türkiye'deki baskıdan kaçarak Avrupa'ya politik göçmen olarak gelmiş sosyalistlerin oluşturduğu Türkiye Demokratik Direniş Hareketi üstlendi.

1971 yılı boyunca Avrupa basınına ve uluslararası insan hakları örgütlerine güncel enformasyon veren Türkiye Demokratik Direniş Hareketi, 12 Mart'ı ekonomik, sosyal ve politik açılardan tarihi bağlamı içinde analiz eden, toplumun çeşitli kesimlerinde uygulanan baskıları ayrı raporlar halinde belgeleyen bir çalışma sonunda 300 sayfalık ingilizce bir dosya yayınladı: File On Turkey (Türkiye Dosyası). Bu hacimli belgenin en çarpıcı bölümlerinden biri, Türkiye hapishanelerinden kaçırılmış bulunan işkence belgeleriydi.

File On Turkey çıkar çıkmaz derhal Avrupa Konseyi Parlamenterler Konseyi üyelerine, Amnesty International örgütlerine, Avrupa ülkelerinin demokratik kuruluşlarına ve basın mensuplarına dağıtıldı. Kitabın yayınlanmasının ilk pratik sonucu, Türkiye sorununun Avrupa Konseyi Parlamenterler Mec-

lisi'ne getirilmesi oldu. Hollanda Sosyalist Milletvekili Piet Dankert, İngiliz İşçi Partisi Milletvekili Frank Judd, Norveç Sosyalist Milletvekili Liv Aasen, Strasbourg'ta 23 Ekim 1972 tarihli oturumda Türkiye'deki baskıları, işkenceleri dile getirerek, Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'nin 3. ve 7. maddelerinin sistematik bir biçimde ihlal ettiği sabit olan Ankara rejimine karşı Avrupa Konseyi'nin tavır almasını istediler. Amnesty International da, Türkiye'ye gönderdiği bir misyonun tesbitlerine dayanarak, 16 Kasım 1972 tarihinde, Türkiye'de siyasal tutuklulara işkence uygulandığını doğruladı. Bunun üzerine Türkiye'nin diplomatik misyonları, Türkiye Dosyası'nın uluslararası komünizmin emrindeki terörist unsurlar tarafından yayınlandığını, uluslararası demokratik kuruluşların da oyuna getirildiğini ileri sürerek Türkiye Demokratik Direniş Hareketi aleyhinde yoğun bir karalama kampanyasına giriştiler.

29 Aralık 1972 günü Millet Meclisi'nde yaptığı bir konuşmada Turhan Feyzioğlu şöyle diyordu:

"Bugün Avrupa'da Türkiye aleyhindeki kesif propaganda, Demokratik Mukavemet Teşkilatı adı altında bir kuruluşun hazırladığı bazi yayınlara ve çabalara dayanmaktadır. Bu teşkilatta, Türkiye'den kaçmış, kanun dışı ilan edilmiş kimseler faaliyettedir. Bunların yayınları daha ilk sayfasında, marksist-leninist diyalektiğin en güzel örneklerini verdiği için, Avrupa milletvekillerinden büyük çoğunluk, asıl maksat ve hedefi anlayarak, bunlara itibar etmemektedir."

Yine aynı gün, Melen Hükümeti, Türkiye Dosyası'ndaki iddiaları çürütmek amacıyla, Devlet Bakanı İsmail Arar'ın başkanlığında İçişleri, Dışişleri, Adalet Bakanlıkları ile Genelkurmay ve MİT temsilcilerinden kurulan bir karma komisyonun bir Beyaz Kitap yayınlayacağını, bu kitabın çeşitli yabancı dillere çevrilerek yurt dışında dağıtılacağını açıklıyordu.

Nitekim, birkaç ay sonra yayınlanan "Türkiye Gerçekleri ve Terörizm" adlı Beyaz Kitap'ta şu karalamalar yeralıyordu:

"Avrupa'da açılan menfi propaganda sebebiyle TÜRKİYE konusuna ilgi duyanlar, Democratic Resistance of Turkey teşkilâtı tarafından İngilizce basılmış binbir yalanla dolu bir kitabı ve bazı bildirileri herhalde okumuşlardır. Hiç şüphesiz, bu Democratic Resistance of Turkey'in ne olduğunu da merak etmişlerdir. Democratic Resistance of Turkey, Doğan Özgüden, eşi İnci Özgüden ve onların yanında bulunan, kimisi kanun kaçağı, 4-5 ihtilalci komünist tarafından kurulan bir teşekküldür."

İlerici milletvekillerinin ve demokratik örgütlerin, insan haklarının çiğnenmesi karşısında Türkiye ile ilişkilerin gözden geçirilmesi yolundaki isteklerine, bazı Avrupa hükümetleri de, Ankara rejiminin karalamalarını kullanarak karşı çıkıyorlardı. Örneğin, İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Alec Douglas-Home, "İngiltere'nin sadece bir dostu değil, aynızamanda NATO ve CENTO içerisinde müttefiki olan Türkiye'ye karşı yürütülen eleştirilerden üzüntü duyduğunu" belirterek, "Bu tutum, olsa olsa yıkıcı güçleri cesaretlendirmeye yarar," diyordu. İngiliz İşçi Milletvekili Frank Judd'ın Türkiye'ye karşı İngiltere'nin tavrıyla ilgili bir sorusuna 3 Ocak 1973'te verdiği cevapta İngiliz Dışişleri Bakanlığı, "Bugün Türk Hükümeti'nin itibarını sarsmak ve teröristleri yüceltmek için uluslararası bir propaganda kampanyası yürütülmektedir," diyor, Türkiye Demokratik Direniş Hareketi'ni karalamak için de, böylesi hacımlı bir belgenin, ancak Sovyetler Birliği'nin finansmanı ile yayınlanmış olabileceğini ileri sürüyordu.

Oysa, Türkiye Dosyası, herhangi bir yerden sağlanan olanaklarla değil, yurt dışındaki bir avuç Türkiyeli devrimcinin kişisel çabalarıyla, ödünç alınmış daktilolarla ve teksir makineleriyle bir Batı başkentinde, damı akan bir araba garajında basılmıştı. Kaldı ki, Sovyetler Birliği'nin güney komşusuyla ilgili tavrı, anti-faşist direnişi desteklemek değil, Ankara rejimi ile iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmekti. Sovyetler Birliği'nin herhangi bir temsilcisiyle tek karşılaşmamız ise, 1972 yılı başında Paris'te raslantısal biçimde ol-

muştu. Yunanistan'daki albaylar cuntasına karşı uluslararası bir dayanışma toplantısında çeşitli ülkelerin delegelerine Türkiye'deki durumla ilgili bilgi veriyorduk. Batılı delegasyonların ve gazetecilerin çoğu açıklamalarımıza büyük ilgi göstermiş ve ülkelerinde dayanışma komiteleri oluşturma sözü vermişlerdi. Sovyetler Birliği ise bu konferansta bir SBKP Merkez Komitesi üyesinin başkanlığında besteci Aram Haçaturyan ve bale yıldızı Galina Ulanova'dan oluşan bir delegasyon tarafından temsil edilmekteydi. Yaptığımız görüşmede delegasyon şefi bizi dikkatle dinledikten sonra, "Yoldaşlar," demişti, "Sovyetler Birliği devlet olarak sadece Güney Afrika ve Yunanistan'daki rejimlere karşı açık tavır almıştır. Ancak, reel politik, Türkiye ile ilişkilerimizi tehlikeye sokacak herhangi bir girişimde bulunmamıza engeldir. Yüreğimiz kuşkusuz sizinle... Ama Türkiye'deki rejim aleyhine bir Sovyet Komitesi kurulmasını beklemeyin." Nitekim daha sonraki aylarda Batılı demokratlar etkin bulundukları kuruluşlarda Türkiye sorununu gündeme getirirken, Sovyet Devlet Başkanı Podgorni, tam da Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in idam edileceği günlerde Türkiye'ye "iyi komşuluk" ziyaretinde bulunmakta bir sakınca görmeyecekti.

Türk Hükümeti'nin ve Avrupa'daki destekçilerinin karalama kampanyası sürerken, Türkiye Demokratik Direniş Hareketi, Man Hunts in Turkey (Türkiye'de İnsan Avı) ve Turkey On Torture (İşkencede Türkiye) isimli iki İngilizce kitap daha yayınlayarak devlet terörü üzerine Avrupa kamuoyuna yeni belgeler sundu. Bu belgelere dayanarak büyük Avrupa gazeteleri de Türkiye'de insan haklarının ihlaline daha geniş yer vermeğe başladılar. Hollanda Milletvekili Piet Dankert de, Türkiye'ye gizli olarak yaptığı bir ziyaretteki tesbitlerinin sonucunu 21 Mart 1973'te Paris'te bir basın toplantısıyla açıklayarak Ankara rejiminin insan haklarını ayaklar altına aldığını vurguladı. Bunun üzerine ertesi gün toplanan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Daimi Bürosu, Türkiye'deki durumla ilgili bir soruşturma açılmasını

öneren 20 imzalı bir karar tasarısının siyasi ve hukuki işler komisyonlarının Mayıs 1973 tarihli toplantısının gündemine alınmasını kararlaştırdı.

17 Mayıs 1973 tarihli toplantıda, Turhan Feyzioğlu ve diğer sağcı Türk milletvekilleri, Ankara rejimini eleştiren Piet Dankert ve Liv Aasen'i "uluslararası komünizme âlet olmak"la suçladılar. Strasbourg'taki bu oturum sırasında bir İngiliz televizyon ekibinin Türkiye'deki baskılarla ilgili olarak hazırladığı bir filmin ORTF salonlarında gösterilmesini engellemek için Türk milletvekilleri ve Konsey nezdindeki Türkiye Büyükelçisi Rahmi Gümrükçüoğlu her türlü baskı ve şantaja başvurdular.

Tüm bu gayretlere rağmen, Siyasi Komisyon, Türkiye konusunda araştırma yapmak üzere bir alt-komisyon kurulmasını kararlaştırdı.

Bu karar, gerek Türkiye-Avrupa ilişkileri açısından, gerekse Türkiye'de İnsan Hakları Bildirgesi'ne saygı gösterilmesinin sağlanması açısından tarihsel önem taşıyordu. Türkiye'nin, tıpkı Yunanistan örneğinde olduğu gibi, Avrupa Konseyi'nden çıkartılması perspektifini de içeren böyle bir prosedürün işletilmesi, generallerin ricat halinde olduğu bir dönemde, onların yerine gelecek sivil yönetimleri, sınıf partilerini yasallaştırmaya ve Kürt halkının temel hak ve özgürlüklerini tanımaya zorlayabilecekti.

Ne var ki, yurt içi ve yurt dışı direniş güçlerinin iki yıllık mücadelesiyle yaklaşılan bu sonucun gerçekleşmesi, o sırada "umut" olarak ortaya çıkan CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in müdahalesiyle son anda engellendi. 3-5 Temmuz 1973 tarihlerinde Floransa'da toplanan Avrupa Konseyi Siyasi Komisyonu'nda Avrupalı üyelerin çoğunluğu Türkiye konusunda araştırmakla görevli bir alt-komisyon kurulmasından yana görüş açıklarken, Turhan Feyzioğlu, Cevdet Akçal ve Orhan Oğuz gibi sağ milletvekilleri klasik demagojilerle kararı engellemeye çalıştılar. O sırada Türkiye'de CHP Genel Başkanı Ecevit'in yasama dokunulmazlığının kaldırıl-

mak istendiği biliniyordu. Avrupa milletvekilleri, bunu göz önünde tutarak, kendi tutumlarını destekleyeceği umuduyla, CHP'nin temsilcisi Mustafa Üstündağ'dan görüş istediler. Üstündağ, Ecevit'in dokunulmazlığının kaldırılmasını askerlerin değil, gelecek seçimlerde CHP'nin başarılı olmasından korkan hükümetin istediğini ileri sürdükten sonra, "Yakında genel seçim yapılacak. Demokrasinin yeniden kurulması yolunda önemli ilerleme kaydedilmektedir. Böylesi bir dönemde Türkiye için bir alt-komisyon kurulmasının yararı yoktur. Sayın Ecevit de bu görüştedir," diyordu.

Ecevit, belli ki, Türkiye'de kendisinin karizmatik yükselişinin "demokratikleşme" sorununu tek başına çözebileceğine inanıyor, dıştan gelecek müdahalelerin bu sürecin gelişmesini engelleyeceğine inanıyordu.

Türkiye'deki ana muhalefet partisi sözcüsünün, hem de Ecevit adına böyle bir tavır alması karşısında, Siyasal Komisyon Türkiye'deki "demokratikleşme" sürecine zarar vermek endişesine kapılıyor ve sonuçtaTürkiye için bir altkomisyon kurulmasından vazgeçiliyordu.

Bu tarihten sonradır ki, Avrupa'daki protesto ve dayanışma hareketleri hızını kaybediyor, herkes Ecevit'in iktidar olmasını, "demokratikleşme" mucizesini yaratmasını beklemeğe başlıyordu. 12 Mart rejimine karşı olan Türkiyeli grupların çoğu da, Türkiye Demokratik Direniş Hareketi'nin tüm uyarılarına rağmen, rejime karşı aktif mücadeleyi terkederek Ecevit'i destekleme kampanyasına katılıyordu. TCK'nun 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması, 12 Mart döneminde yapılan antidemokratik Anayasa değişikliklerinin iptal edilmesi, Kürt halkının temel hak ve özgürlüklerinin tanınması istemleri birden bire unutulmuş, herşey Ecevit'in karizmasından beklenir olmuştu.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, 1973-1975 yılları, Avrupa'daki dört diktatörlüğün çöküş yıllarıdır. Ancak Yunanistan, Portekiz ve İspanya'da diktatörlükler gerçekten bütün kurumlarıyla çökmüş, örneğin komünist partileri derhal

legale çıkabilmişti. Ama Türkiye'ye layık görülen demokrasi, komünist partiler üzerindeki yasağın sürdüğü, Kürt halkının hak ve özgürlüklerinin tanınmadığı, sol basının devlet terörüne hedef olmağa devam ettiği bir "demokrasi"ydi, "bon pour l'Orient" demokrasisiydi. İşin acı tarafı, Türkiyeli sol ve demokratik güçlerin de buna razı bir tutuma girmiş olmalarıydı.

Bu kısa görüşlülüğün ve teslimiyetin bedeli, çok ağır bir şekilde 70'li yıllar boyunca ve özellikle de 1980 darbesiyle ödenecekti.

Ve de ödendi… Hâlâ da ödeniyor.

"Türkçe Medya hiçbir zaman bağımsız olamadı"

Serpil Aygün, Binfikir, Mart 2014

Belçika'da Türkçe yayıncılık nasıl başladı, hangi ihtiyaçlar Türkçe yayıncılığın itici gücü oldu?

Bütün Avrupa ülkelerindeki Türkiyeli göçmen toplulukları gibi Belçika'daki Türkiyeli göçmenlerin de Türkiye'den haber almaya ihtiyaçları vardı. Ayrıca yaşadıkları ülkeye ilişkin gelişmeleri, o zamanlar Flamanca ya da Fransızca'ya hakim olmadıkları için, Türkçe kaynaklardan öğrenmek zorundaydılar. Ama başlangıçta bu Türkçe iletişim araçlarını kendi başlarına yaratacak olanaklara sahip değillerdi. Türkiyeli göçmenlere kendi ülkelerinden haber verme girişimini başlatan Bâbıâli'nin büyük tirajlı gazeteleri oldu.

Tabii bu girişimin ardındaki amaç sadece gurbette sıla hasreti çeken insanlarımızı habersiz ve yalnız bırakmamak değildi. Herşeyden önce sayısı giderek milyonlara ulaşacak olan göçmenler, tiraj savaşındaki bu gazeteler için yeni bir okur kitlesi ve reklam hedefi oluşturuyordu.

Esasen genelinde Türkiye'nin göçmen işçilere bakış açısı tamamen 'altın yumurtlayan tavuk' bakışıydı. Bir kere Tür-

kiye'deki işsizlik sorununa biraz çözüm getirecek ve kronik dış ticaret açığını kapatacak diye sürdüler bu insanları gurbete. Avrupa'ya satmışız ucuz işgücünü. Göçmenlerin tasarrufuyla devlet kendi döviz açığını kapatırken, sermaye sahipleri de yazılı medya aracılığıyla bu tasarruftan nemalanma arayışındaydı.

60'lı yıllarda ben Türkiye'nin en sol günlük gazetesi Akşam'ın, sosyalist Ant Dergisi'nin yöneticisi olarak Anadolu işçi ve köylülerinin en üretken yaşlarında Avrupa sermayesine ucuz bir mal gibi satılmasına karşı mücadele verdim.

Bugünlerde törenlerle 50. yılı kutlanan Türkiye-Belçika göç anlaşmasının imzalandığı 1964 yılında Avrupa'ya fiili işçi göçü başlayalı yıllar olmuştu. Şuna da dikkati çekmek isterim. Avrupa'ya göç olgusu 50'li ya da 60'lı yıllarda başlamış da değil... Yüzyıldır Anadolu'dan Avrupa'ya, Amerika'ya sadece ekonomik değil, aynızamanda siyasal göçler de yaşanmıştır. Bu kıtalarda Ermeni, Asuri, Grek, Kürt diyasporaları bu süreçte oluşmuştur. 60'lı yıllardaki ekonomik göç de sadece Türk göçü değil... Türkiye'deki işsizliğin kurbanı olarak doğduğu toprakları terketmek zorunda kalan yüzbinler içinde Kürt kökenli emekçiler de vardır. Bu bakımdan bu bir Türkiyeliler göçüdür. Bittabi, daha sonraki yıllarda, özellikle 1971 ve 1980 darbelerinden sonra ardarda gelen siyasal sürgünlerin de bu göç olgusu içinde hakkınca değerlendirilmesi gerekir.

İnci ve ben 1971 Darbesi'nden sonra Avrupa'ya gelmek zorunda kaldığımızda, Münih Garı'nda Milliyet, Tercüman ve Hürriyet gazetelerini bulunca ne denli sevinmiştik. Daha sonra gittiğimiz tüm Avrupa ülkelerinde, Belçika da dahil, bu gazeteler bulunabiliyordu. Türkiye ile ilgili haberleri ancak o gazetelerden alabiliyorduk. Çünkü o sırada Türkiye'den Avrupa'ya yayın yapan bir tek "Türkiye'nin Sesi" radyosu vardı ve o da tabii sansürlü, faşist yönetimin sesi durumunda olan bir yayındı. Çoğu zaman da parazitten dinleyemiyordunuz bile.

Türkiye'nin Sesi radyosuna paralel olarak bazı sosyalist ülkelerin Türkçe yayınları vardı ki onlar oldukça kaliteli

yayın yapıyorlardı. Mesela Sofya Radyosu ve Peşte Radyosu göçmen işçilerimizin halk müziği gereksinimini de karşılayan yayınlarıyla çok dinleniyordu. Moskova Radyosu, Bizim Radyo, BBC, Amerika'nın Sesi Radyosu da Türkçe haberler vermekteydi.

70'li yıllardan mı bahsediyorsunuz?

Daha da önce... 1971 Darbesi'nden önce de sadece Avrupa'daki göçmenler tarafından değil, Türkiye'deki muhalifler tarafından da dinlenen radyolardı. Sonraki yıllarda göçmen işçi çalıştıran ülkeler de, aldıkları bu işçilere kendi dillerinde bir mesaj verebilmek için Türkçe yayınlara başladılar. Almanya ve Hollanda'ya paralel olarak Belçika'da da Nazım Alfatlı'nın yönettiği RTB'nin Interwallonie Türkçe yayınları vardı. Daha sonra BRT de Türkçe Babel TV programını başlattı.

Tüm bunlara ek olarak göçmen işçi dernekleri kurulup gelişmeye başlayınca, taraftarı oldukları siyasal eğilimin sözcülüğünü yapan gazeteleri Türkiye'den getirtip burada dağıtmağa başladılar.

Türkiye'de 1952'den itibaren tam 19 yıl fiilen gazetecilik yaptıktan sonra siyasal sürgüne çıkmak zorunda kalınca ben de kendimi tamamen farklı bir yayın sorumluluğuyla karşı karşıya buldum. Türkiye'de hakkımızdaki sayısız basın davalarıyla boğuşurken 1971 Darbesi'nden sonra askerler bizi sıkıyönetim bildirileriyle, duvarlara asılan resimli afişlerle aramağa ve yeni davalar açmağa başlayınca yönetmeni bulunduğum sosyalist Ant Dergisi'nin yazı kurulu beni ve İnci'yi sahte pasaportla da olsa Türkiye'den çıkarak Avrupa ülkelerinde Cunta'ya karşı direniş hareketi oluşturulmasına katkıda bulunmakla görevlendirdi. İllegalde 1971 ile 1973 arası iki yıl Türkiye'deki faşizan baskıları teşhir etmek ve Avrupa demokratik güçlerinin cunta yönetimine karşı tavır koymasını sağlamaya çalışmakla geçti. Çeşitli dillerde haber bültenleri ve kapsamlı dosyalar hazırlıyorduk. Örneğin 400 sayfalık "File on Turkey" (Türkiye Dosyası) Avrupa Kon-

seyi'nde büyük olay oldu. Konseydeki Türk delegasyonunun başkanı bizim Avrupa'da illegal faaliyet gösterdiğimiz yolunda ihbarda bulununca 1973 basında Hollanda'dan siyasal iltica istemek zorunda kaldık.

1974 senesinde ise, birlikte demokratik direniş organize ettiğimiz arkadaşlarla görüş birliği içinde, Avrupa Topluluğu'nun başkenti olan Brüksel'de legal bir yayın ve enformasyon merkezi oluşturmanın daha mantıklı olacağına karar verildi ve Brüksel'e yerleştik. Ama Türkiye Büyükelçiliği'nin baskısı nedeniyle Belçika Devleti'nden oturma ve çalışma izni almamız, Birleşmiş Milletler mültecisi olduğumuz halde, üç yıla yakın sürdü. Buna rağmen 1974'de Info-Türk'ü kurduk.

O yıllarda Türkiye'de askeri yönetimin baskısı devam ediyordu. Türkiye'de sol kitaplar yakılmış, yokedilmişti ve bir çok kitap sakıncalı sayıldığı için yayınlanamıyordu. Bizim bir amacımız da Türkiye'de yayınlanması mümkün olmayan bir takım kitapları Avrupa'da basarak sadece göçmenlere değil, gizli yollardan da olsa Türkiye'deki okurlara ulaştırmaktı.

O tarihten beri aşağı yukarı 100'e yakın broşür, kitap, plak gerçekleştirdik. 1976 yılında da İnfo-Türk'ün aylık bültenlerini yayınlamaya başladık. Türkçe, İngilizce, Flamanca, Fransızca ve Almanca olarak 5 dilde yayınladığımız bültenlerdi bunlar. Bu bültenlerde Türkiye ile ilgili insan hakları ihlalleri, sosyal-ekonomik sorunlar, kültürel yaşam, etkinlikler üzerine bilgi veriyorduk. İnfo-Türk bültenlerinin yayını 1998'den beri online olarak sürüyor. *(http.info-turk.be)*.

Bu arada Belçika'daki Türkçe medya açısından bana göre önemli olaylardan biri de, Belçika sendikalarının kendi üyesi olan Türkiyeli işçileri bilgilendirmek için Türkçe gazeteler çıkartması oldu.

1976'dan itibaren CSC-ACV Sendikası'nın Türkçe gazetesi Emek'i, FGTB-ABVV Sendikası'nın Türkiyeli İşçi Gazetesi'ni de yayına hazırladık. Bu arada Belçika, Fransa ve

Hollanda'da kurulan ilerici işçi derneklerinin gazetelerinin hazırlanmasına da yardımcı olduk.

1980 Darbesi'nden sonra da cuntaya muhalefet için kurduğumuz Demokrasi İçin Birlik adına iki yıl süreyle Tek Cephe Gazetesi'ni yayınladık.

O dönemde TKP çizgisine yakın Belçika Türkiyeli İşçiler Birliği'nin ve diğer sol eğilimlerdeki bazı derneklerin de çeşitli gazeteler yayınladıklarını anımsatmam gerekir.

Türkçe yayın konusunda katıldığımız bir başka çalışma da Türkiyeli İşçiler Kültür Merkezi ile birlikte hazırladığımız ve Gsara'nın radyosundan yayına soktuğumuz Türkçe programlardı.

O dönemdeki Türkçe yayınların yanısıra bir ilk ise, Belçika Kürt İşçi ve Öğrenci Derneği'nin yayınladığı Kürtçe Tekoşer Gazetesi'dir.

Bu döneme ilişkin ayrıntılı gözlemlerim 2007 yılında Binfikir'de yayınlanan bir açıklamamda yer almaktadır.

Bir de gazete olarak yapılan bu yayınlar dışında, İnfo-Türk olarak edebi yayınlar da yapmışsınız galiba. Bunlardan da biraz bahseder misiniz?

Mesela Zülfü Livaneli'nin ilk plağını biz yaptık. Zülfü mülteci olarak gelmişti ve henüz ünlü değildi. 1974 yılında Brüksel'de ilk çıkarttığımız plak, Zülfü'nün Türkiye'den Devrimci Türküler plağıdır. Nazım Hikmet'in kendi sesinden şiirlerini de kaset olarak ilk kez biz yayınlayarak Türkiye'ye soktuk. Çeşitli kütüphanelerde aylarca çalıştıktan sonra hazırladığım ve İnfo-Türk tarafından yayınlanan 1976 Devrimci Takvimi de kendi janrında bir ilktir.

1974'de kendi bastığımız yayınların yanısıra Türkiye'den de kitap getirtme girişimimiz oldu. Çocuk kitapları, roman, şiir ve siyasal kitaplar da dahil pek çok Türkçe kitabı hem bastık hem de Türkiye'den getirterek Avrupa dağıtımını yaptık.

Yayınların yanısıra Türkiye kültürünü, edebiyatını ve sanatını Avrupa kamuoyuna tanıtma için etkinlikler düzenliyorduk. 1977'de Türkiyeli İşçiler Kültür Merkezi'yle bir-

likte düzenlediğimiz "Nazım Hikmet 75 yaşında" gecesine paralel olarak Nazım üzerine bir de kitap yayınladık.

1982'de Uluslararası Basın Merkezi'nde Türkiye de dahil göçmen işçi ihraç eden ülkeler karikatüristlerinin eserlerinden oluşan bir karikatür sergisi açtık. Aynı yıl Brüksel'in dört belediyesinde birden düzenlediğimiz gösterilerle Karagöz'ü, 1984'te Botanique'de Nasreddin Hoca'yı ilk kez Belçika kamuoyuna tanıttık. Yine İnfo-Türk'ün bu kültürel çalışmaları 1984'den itibaren Ateliers du Soleil (Güneş Atölyeleri)'nin kurulmasıyla taçlandırıldı. Bugün 50'den fazla milliyete mensup yüzlerce kadın, erkek, genç ve çocuk bu atölyelerde hakkını arayan ve sorumluluklarının bilincine sahip yurttaşlar olarak eğitim görüyor.

Peki o dönem burada yaşayan Türklerin bu yayınlara olan ilgisi nasıldı?

1982 yılına kadar Avrupa genelinde ve de Belçika'da Türkiyeli göçmenler ilginç bir süreçten geçti. 50'li yıllardan itibaren Avrupa ülkelerine gelerek madenlere inen, en ağır işlerde çalışan Türkiyeli göçmenler, o dönemde bu ülkelerdeki İtalyan, Faslı, İspanyol, Portekizli ve Yunanlı işçilerle birlikteydi, onlarla sınıfsal dayanışma ve yazgı birliği içindeydiler. Unutmayalım ki o yıllarda İspanya, Portekiz ve Yunanistan faşist diktatörlük altındaydı. Latin Amerika'dan gelenler de dahil bu işçilerin politik bilinç ve örgütlenme düzeyleri, deneyimleri çok yüksekti. Sendikalarda çok etkindiler, Belçika kamuoyunda çok etkindiler. Türkiyeli işçiler de otomatikman işyerinde aynı yazgıyı paylaştıkları için bu enternasyonalist atmosferden etkileniyorlardı. Türkiye'de 70'li yılların sosyal direniş hareketleri buradaki göçmen işçiler üzerinde de çok etkindi. İster Türk olsun, ister Kürt, ister Alevi olsun, kulakları hep Türkiye'deydi. Bu yapı içerisinde otomatikman sol yayınlara, sol bir söyleme açıktılar. Brüksel'de 1 Mayıs gösterileri görkemli bir enternasyonalist hava içinde geçer, Türkiyeli işçiler de orada saf tutardı.

Bu, Kenan Evren Cuntası'nın yurtdışındaki göçmen topluluklarını ve göçmen kuruluşlarını kontrol altına almak için

bir dizi karar almasına kadar böyle süregeldi. 1981'de Cunta'nın çıkarttığı bir kanunla yurtdışında Türkiye aleyhine faaliyet gösterdiği Büyükelçilik tarafından rapor edilen herkesin vatandaşlıktan atılması süreci başlatıldı... Yılmaz Güney, Şanar Yurdatapan, Melike Demirağ, Behice Boran ve Gültekin Gazioğlu gibi İnci de ben de bu antidemokratik uygulamanın ilk hedefleri arasındaydık... Üstelik İnci ve ben sadece 1982'de vatandaşlıktan atılmakla kalmadık, yıllarca sonra 1987'de zamanın başbakanı Turgut Özal'a bir basın toplantısında sorduğumuz sorular nedeniyle vatandaşlıktan atıldığımız bize ikinci kez tebliğ edildi. O nedenledir ki "Vatansız" Gazeteci kitabını yazdım.

Söz konusu yasaya göre, Elçiliğin jurnallediği kişi sadece vatandaşlığını yitirmekle kalmıyor, Türkiye'deki tüm mal varlığına da devlet tarafından elkonuyordu. Bunun tabii ki Türkiyeli işçiler arasında caydırıcı bir etkisi oldu. Gurbette yıllarca madende çalışıp, biriktirdiği parayla Türkiye'de ev, toprak almış bir göçmen işçi, vatandaşlıktan atılınca tüm bunları yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Birçok demokrat, ilerici göçmen bu tehdit karşısında sol örgütlerden ve demokratik hareketlerden ayrılma eğilimine girdi.

Evren Cuntası'nın bir başka dayatması da Türkiyeli bütün dernekleri ve camileri bir çatı altında toplamak ve devletin kontrolü altında tutmaktı. Bu amaçla Türkiye Büyükelçisi'nin onursal başkanlığında Diyanet Vakfı kuruldu, başına da Türkiye'den bir görevli getirtildi. Uzun süre burası bütün Türkiyeli dernekleri ve camileri yönlendirir hale geldi. "Vatan tehlikede" sloganıyla hepsine Türk lobisini destekleme, muhalifleri izole edip gerekirse kaba kuvvet kullanarak bertaraf etme görevi verildi. 90'lı yıllarda Kürt, Ermeni ve Asuri derneklerine ve işyerlerine yapılan saldırılar bunun sonucuydu...

Buradaki göçmen Türklerin çıkardıkları Türkçe gazetelere gelirsek, bu gazeteler ne zaman ve hangi ihtiyaçla çıktılar? Bu gazetelerin çıkış amacı neydi?

Türkiye merkezli gazeteler uzun süre Brüksel'de bürolar açarak ve daimi temsilciler bulundurarak hem Avrupa ve göçmen haberlerini daha dinamik bir şekilde vermek, hem de reklam gelirlerini daha da artırmak çabasında oldular. 70'li ve 80'li yıllarda İnci ve ben Brüksel'de gerçek bir basın merkezi olan IPC'de Mehmet Ali Birant, Şerif Sayın, Nusret Özgül, Sıtkı Uluç, Emre Aygen, Hadi Uluengin, Vakur Kaya gibi meslekdaşlarla sık sık bir araya gelir, farklı görüşlere sahip olmamıza karşın basının sorunlarını paylaşır, çözümyollarını tartışırdık. Giderek ulusal gazetelerin Avrupa ve göçmen ilgisi zayıflamaya, bürolar kapanmaya ve Avrupa baskıları durdurulmaya başladı.

Tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Belçika'da da madenlerin kapanması, göçmenlerin giderek ticarete atılarak kendi işyerlerini kurmaları, sosyal ve kültürel yaşamdaki çeşitlenmeler, göçmenlerin Belçika vatandaşlığına geçerek siyasal yaşamda yeralması, yerel gazetelerin, magazin ve reklam ağırlıklı dergilerin ve özel radyoların doğmasına yolaçtı. 1986 ve 1987'de yayınlanan Gurbet ve Hasret-Çark gazeteleri sanırım bu yeni sürecin öncüleriydi.

Internet'in kitlesel iletişimde giderek ağırlık kazanmaya başlaması Belçika'da da bir dizi Internet sitesinin doğmasına yolaçtı. Bugün hem online olarak, hem de basılı gazete olarak yayın sürdüren medyayı siz benden iyi tanıyorsunuz. Binfikir, Yeni Haber, Belçika Haber, Yeni Vatan ve Gündem gibi online medyayı her sabah 5'ten itibaren izlemekteyim, tıpkı Türkiye medyasını ve dünya medyasını dikkatle izlediğim gibi... Bunların basılı gazetelerini de zaman zaman Türk marketlerinde görüyorum.

Türkiye'den de haber vermekle beraber hepsinin ana kaygısı daha çok Belçika'daki Türk toplumundan haber vermek... Hepsi teknik olarak hayli başarılı... Türk iş hayatının reklam pastasından pay alma mücadelesi zaman zaman okuru da rahatsız edebilecek bir dozajda ortaya çıkıyor.

Hepsine yönelik genel eleştirim ise, Türkiye kaynaklı

göçün etnik ve inançsal çoğulcu yapısını her daim gözardı ederek Türk Devleti'nin dayattığı bir otosansürün dışına çıkamamaları.

Belçika yerli toplumu ya da yöneticileri bu medyayı nasıl görüyor? Türkçe yayınlar Belçikalılar tarafından zaman zaman sadece Türkçe yayın yaparak entegrasyona karşıt bir iş yapmakla eleştiriliyor.

Sadece Türkçe yayın yapmak bir suç değil, aksine her göçmen topluluğunun kendi dilinde yayın yapması temel bir hak... Ne ki, Türkiye merkezli büyük medya oldum olası Türk Devlet lobisinin uçbeyleri gibi davrandığı, insan haklarının ihlallerinin en vahim olduğu dönemlerde dahi rejim savunuculuğu yaptığı, direnişçilere ve onları destekleyenlere kara çalmakta birbiriyle yarıştığı için sadece Belçika'nın değil, tüm Avrupa ülkelerinin demokratik güçleri nezdinde şaibeli kaldı. Bu tutumun entegrasyon konusunda olumsuz etkileri de her daim endişe konusu. Göçmen kökenli Türk medyasının bu konuda daha cesur davranmasının seslendikleri Türkiyeli göçmen kitlesine karşı da bir yükümlülük olduğunu düşünüyorum.

Türkiyeli göçten yetişip Belçika medyasının ve de basın örgütlenmesinin en üst düzeylerinde sorumluluk üstlenen genç gazeteciler var. Mesleğin en eskilerinden biri olarak kendileriyle iftihar ediyorum.

62 yılını gazeteciliğe vermiş önemli bir gazeteci olarak, Belçika'da 50. yılımızı yaşadığımız şu günlerde son olarak genel bir değerlendirme yapar mısınız?

Daha önce de söylediğim gibi, benim için 50. yıl kutlanacak ve kutsanacak bir yıldönümü değil, Anadolu insanının Avrupa sermayesine ucuz emekgücü olarak satışının karalar bağlanası bir yıldönümüdür. Hele göç olgusunun acılı yüzyıllık geçmişi gözönünde tutulursa... Türkçe yayıncılığa gelince, antimuanlı kurşun döneminden bugüne gelmiş bizim gibi basın emekçileri için bugün masaüstü teknolojik ola-

naklarla gazetecilik yapıldığını görmek mutluluk verici... Beni mutlu kılan en önemli nokta ise, artık gazeteciliğin, siyasal iktidarla kirli çıkar ilişkileri içindeki patronların ve onlara körükörüne itaat eden gazetecilerin tekelinden çıkmış olması... Artık kafası çalışan ve ileri teknolojiyi kullanabilen her bireyin fiilen gazeteci olabildiği, Internet sitesiyle, blog'uyla, sosyal medyasıyla gerçekleri özgürce haykırabildiği, tüm dünyayla iletişim kurabildiği bir dönemdeyiz... Kurumlaşmış Türkçe medyanın da artık bu gerçegi göz önünde tutması, çoğulculuğa ve toplumun tüm renklerine açılması gerektiğine inanıyorum. Bunları ifade etmek olanağı verdiği için de Binfikir emekçilerine teşekkür ediyorum.

Aşık Nesimi: "Bugün 72, 6 Mayıs'tır"
İnfo-Türk, 5 Mayıs 2015

Sanıyorum 1975 yılıydı, tarihi tam anımsayamıyorum. Gerçi İnfo-Türk'ün Chaussée de Ninove'da bir yönetim, basım ve dağıtım bürosu vardı ama, dostlarımızla ilişkilerimizi genellikle Puccini Sokağı'ndaki küçük apartıman dairemizde yürütüyorduk. Türkiye'de başı derde girip de Belçika'ya yasal ya da kaçak gelip bir yerlere yerleşinceye kadar günlerce evimizde kalanların haddi hesabı yoktu.

İnci'nin önemli bir diş ameliyatı geçirdikten sonra kendini toparlamaya çalıştığı günlerdi. O nedenle baskı ve ciltleme işleri duraklamıştı. Ben de şiddetli bir grip geçirdiğimden, programa göre yayına hazırlamam gereken birkaç kitap ve broşürün redaksiyonunu evde tamamlamaya çalışıyordum.

Sabah vakti telefon çaldı:

- Dost, ben Nesimi... Daimi'yle beraber Paris'teyiz. Seni ve İnci bacımı çok özledim. Amsterdam'a giderken yarın Brüksel'den geçip sizleri de görmek istiyorum. Gelebilir miyiz?

- Nesimi, ne demek, gelirseniz bizi de ihya edersiniz. Mutlaka bekliyoruz.

Paris Kuzey Garı'ndan ertesi gün hangi saatte trene binip Brüksel Güney Garı'na hangi saatte varacaklarını söyledi. O saatte garda buluşmak üzere sözleştik.

Habere İnci de çok sevindi. Hemen,

- Dilber Bacı da geliyor mu? diye sordu. Gelemediğine çok üzüldü.

Birden gerilere, 60'lı yıllara gittik.

Nesimi, bizler için sadece türkülerine hayran olduğumuz büyük cura ustası bir müzisyen değil, aynızamanda sosyalist mücadele yoldaşlarımızdan, daha da önemlisi yakın dostlarımızdan biriydi. Ant Dergisi'nde sık sık beraber olurduk. Zaman zaman Dilber Bacı da Nesimi'yle birlikte gelir sohbetlerimize katılırdı. Nesimi, gençliğinde âşık olarak Kayseri'nden Elbistan'a kaçırdığı Dilber Bacı'ya son derece tutkundu.

Nesimi'yle ilk tanıştığım günü bugün gibi anımsıyorum.

Gündüzleri Gece Postası Gazetesi'nde çalışıyor, akşamları da gece yarılarına kadar Türkiye İşçi Partisi'nin o zamanlar İstanbul'da Vali Konağı'nın yanibaşındaki bir iş hanında bulunan genel merkezinde, basın ve etüd bürolarında çalışıyordum. Partinin etkinliği ve örgütlenmesi hızla gelişiyordu ama, parti toplantılarına yapılan saldırılar, hükümetin uyguladığı baskılar yüzünden genel merkeze gelen gidenin sayısı zaman zaman son derece azalıyor, her an yeni bir baskına uğrama endişesi içinde, başta Genel Başkan Aybar olmak üzere, gece yarılarına kadar kalarak kaleyi korumaya çalışıyorduk. Bu ortamda partiye her yeni başvuru, hele başvuran bir işçiyse, bizlere büyük moral güç veriyordu.

Bir akşam parti programını tartışmak üzere toplantıdayken kapı çaldı. Genel Merkez'in güvenliğini sağlamakla görevli Talat, gözetleme deliğinden gelenin kim olduğunu yokladıktan sonra kapıyı açtı.

Karşımızda mavi tulumlu bir işçi duruyordu. Bir elinde de curası... Kendini tanıttı:

- Ben Nesimi...

Kadirli'den tanıdığı Yaşar Kemal'in aracılığıyla İstanbul'da bir fabrikaya işçi olarak girmiş, ama bir grev hareketinde başı çekenlerden olduğu için işten atılmış.

O günden sonra Nesimi hem parti militanıydı, hem de halk ozanı olarak müzik yeteneğini sosyalist düşüncenin yayılması için kullanacaktı.

1968'in başlarında Nesimi ve diğer halk ozanları, hem baskı düzenine karşı bir olup seslerini daha güçlü çıkartabilmek hem de konser organizatörleri tarafından tanınmayan sosyal haklarını savunabilmek için Halk Ozanları Derneği'ni kurmaya karar vermişlerdi. Ant Dergisi'ne gelerek tüzüğün hazırlanması için yardım istediler. Birkaç hafta sonra da dernek kurularak Beyazıt, Aydınsaray'da faaliyete geçti.

Derneğin sekreteri de Aşık Nesimi'ydi. Derneğin ilk yönetiminde Aşık İhsani, Aşık Fermani, Aşık Hüseyin Kaçıran, Aşık Devrani ve Kul Hüseyin yeralıyordu. Anımsayabildiğim kadarıyla, Aşık Mahzuni Şerif, Aşık Temeli, Mehmet Koç, Aşık Nebi, A. Çırakman, Maksudi, Reyhani, İbreti, Aşık Selimi, Kul Hasan da bu halk ozanları hareketliliğinin içerisindeydi.

Yine 1968 yılında halk ozanlarını tanıtmak için Ant Dergisi'nde "Halkın Sesi" başlıklı bir köşe açmıştık. Tanıtma yazılarını Aşık İhsani hazırlıyordu.

7 Mayıs 1968'de yayınlanan yazıda Aşık İhsani, kavga arkadaşı Aşık Nesimi'yi şöyle anlatıyordu:

"Aşık Nesimi Çimen, 35 sene önce Kayseri İli'nin Sarız İlçesi'nde, itin kovaladığı dünyaya gelmiştir. Her gerçek halk şairi gibi, o da, yıkılası şu bozuk düzende yoksullukla kıyasıya boğuşmaktadır. Halen, elindeki iki karış, üç telli küçük bir curayla büyük işler başaran ve o nisbette de yürek taşıyan Dost Nesimi'nin en büyük düşmanı NATO ve onun başı, yıkılası Amerika'dır."

Dostum Nesimi'yi 12 Mart darbesinden sonra dört yıldır görmemiştim. Geleceğini Belçika'daki ilerici, demokrat arkadaşlara da duyurdum.

Ne ki, sözleştiğimiz gün Paris'ten trene bineceği sırada büyük bir felaket gelmişti başına.

- Dost, yandım ben, mahvoldum... Tam garda bilet almak için sıraya girdiğimde namussuzun biri curamı çalıp sırra kadem basmış. Polise neye başvurduk, ama hiç umudum yok. Ben curasız edemem. Ne yap et bana ille de bir cura bul.

O yıllarda ne Belçika'da, ne de diğer ülkelerde saz, bağlama, cura satan mağazalar var. Hele cura!

İsveç'e, bir yıl önce ilk plağını, Türkiye'den Devrimci Türküler uzunçalarını yayınlamış olduğumuz Zülfü Livaneli'ye telefon ettim, bulabilirse hemen uçakla göndermesini istedim. Orada da cura yoktu.

Nihayet La Louvière bölgesindeki maden işçisi Alevi dostlardan biri küçük boy sazını acele yetiştirdi. Cura gibi olmasa da curaya yakın bir tınısı vardı.

Aynı gün tesadüfen o dönemin seçkin sol aydınlarından Günay Akarsu da bizde misafirdi.

Nesimi bize geldiğinde cura benzeri sazı bulunca dünyalar onun oldu. Dört yıllık hasret bir nebze giderildikten, ortak kavga günlerinin anıları tazelendikten sonra Nesimi hemen söylemeye koyuldu, zaman zaman Daimi de kendisine eşlik ediyordu.

O yıllarda doğru dürüst bir kayıt aletimiz olmadığından, bu dost dinletisini alelade bir kasetçalar'la Günay kayda aldı.

Ekteki CD'nin tamamı bu kayıtlardan oluşuyor.

Nesimi'nin 1971 Darbesi'nde sonra öldürülen devrimciler için söylediği ağıtların her biri halk deyişinin anıtsal örneklerindendir. Belki de bu ağıtların başka ortamlarda söylenirken daha mükemmel araçlarla yapılmış daha iyi kayıtları vardır. Ama bunları hem Nesimi'nin, hem de bizim kuşağımızın mücadeleli, çileli yaşamının bir kesitini kalıcı kılmak amacıyla CD'leştiriyoruz.

Deniz'lerin idamı üzerine yaktığı "Bugün 1972, 6 Mayıs'tır" ağıtında soruyor Nesimi: "Kesilmedik ormanda fidan mı olur?"

Ya yakılan ormanda?

Evet, tam 21 yıl sonra, 1993, 2 Temmuz'da, Sivas'ta bir orman ateşe verildi. Sevgili Nesimi'yi de 36 canla birlikte o yangında yitirdik.

CD'yi özellikle Dilber Bacı'ya, Nesimi'nin fidanı Mazlum Çimen'e armağan ediyoruz.

"Türkçe Ağlayan Köpek" kitabı üzerine…
İnfo-Türk. 26 Temmuz 2015

63 yıllık gazetecilik yaşamımda, özellikle de yayın yönetmenliği yaptığım dönemlerde, mizah ve de sanat-edebiyat yazarlarının yapıtlarını değerlendirmek, onların yazılarına, eleştirilerine, önerilerine olduğunca geniş yer verebilmek başlıca kaygılarımdan biri oldu...

Yazarlardan *Yaşar Kemal, Halikarnas Balıkçısı, Aziz Nesin, Çetin Altan, Orhan Kemal, Rıfat Ilgaz, Sermet Çağan, Can Yücel, Naci Sadullah, Refik Erduran, Haldun Taner;* karikatüristlerden *Oğuz Aral, Nehar Tüblek, Mıstık, Tan Oral, Suat Yalaz, Ferruh Doğan, Yalçın Çetin, Eflatun Nuri, Erdoğan Özer, Mim Uykusuz, Altan Erbulak, Tonguç Yaşar, Bedri Koraman, Ratip Tahir Burak* asla unutamadıklarımdan...

Anımsayamadıklarım varsa affola!

Günlük gazetelerin genellikle spor sayfasından itibaren okunmaya başladığı sevgili anayurdumuzda bu nedenledir ki spor sayfalarını yöneten arkadaşlarımla zaman zaman gerilimli çelişkiler de yaşadım...

Bu girişi yapmamın nedeni: Erdinç Utku'nun yeni yayımlanan kitabı: *Türkçe Ağlayan Köpek (Belçika'dan Memleket Tadında Pazar Yazıları)**.

Erdinç'i 1992 yılından itibaren *Cumhuriyet*'te yazdığı "Yüksek Gerilim Hattı" aforizmalarıyla, daha sonra da Cumartesi Eki'nden Belçika yazılarıyla ismen ve fikren tanıyor-

dum. Belçika'da *Binfikir*'in yayına başlamasıyla yine kağıt üzerinde daha yakından tanımam mümkün oldu.

Eşi Serpil Aygün ve diğer genç gazetecilerle birlikte önce Internet üzerinden başlattıkları, daha sonra basılı gazete olarak sürdürdükleri *Binfikir*'in yaşatılabilmesinin ne denli zor bir girişim olduğunu çok iyi biliyorum.Yakından izledim...

Hele buna ek olarak gerçekleştirdikleri bir dizi sanat ve tiyatro çalışması…

Serpil'le çok önceleri, *Hrant Dink*'in katledilmesinden sonra konuşmacı olarak katıldığım bir protesto gösterisi sırasında tanışmıştık.

Türkiye'de olduğu gibi yurt dışındaki Türkiye kökenli nüfus içerisinde kadın gazeteciliğin karşılaştığı tüm engellere ve zorluklara büyük bir cesaret ve özveriyle direnen bir meslekdaşımız... Serpil'in kavgası özellikle Türkiye'nin ilk kadın gazete yöneticilerinden biri olan İnci için daha da ilgi çekiciydi...

Erdinç'le tanışmamız ise, bilmem nedendir, daha uzun zaman aldı. 2014 yazında evlerinde bir araya geldik; siyaset, edebiyat, gazetecilik, tiyatro ve de en önemlisi Belçika'daki Türkiyeli toplumunun sorunları üzerine saatlerce söyleştik.

Tüm bu konularda çözüm yolları üzerine aynı şeyleri paylaşmasak da, demokratikleşme ve özgürlüklerin savunulması ortak kaygılarımızdı.

Erdinç'in geçen ay Türkiye'de basılan 162 sayfalık *Türkçe Ağlayan Köpek* kitabını bir solukta okudum…

Belçika'daki ve genellikle Avrupa'daki Türkiyeli topluma ilişkin 2000 yılından günümüze kadar olan gözlemleri yer yer fincancı katırlarını ürkütecek derecede, ama *Nasreddin Hoca*'ya ve *Aziz Nesin*'e yakışır bir mizahi anlatımla kağıda dökülmüş.

Öyle ki, okuduğum bazı yazılarda 2000'den önceki döneme, İnci'yle birlikte bizzat yaşadığımız 1971'den 2000'e kadarki 29 yıllık sürgün dönemine de rahatça uygulanabilecek, Aziz Nesin'in deyimiyle *"güldüşünsel"* betimlemeler var.

Okurken çok çok güldüm ve de düşündüm...

Ama kitaba adını veren *Türkçe Ağlayan Köpek*, sadece bebek yaşta toprağından kopartılıp Belçika'ya getirilmiş bir Kangal köpeğinin değil, anavatanlarından ister ekonomik nedenlerle, isterse siyasal, etnik ya da dinsel baskılar nedeniyle ayrı düşen sürgünlerin ömür boyu yüreklerinden taşıdıkları ya da taşıyacakları o tarifsiz acının öyküsü.

Okurken boğazımda bir şeyler düğümlendi.

Tam 44 yıl önceki 12 Mart darbesinden sonra evimizi, yayınevimizi, dostlarımızı ve ülkemizi terkederken geride sahipsiz kalan sevgili karakedimiz *Çita*'yı düşündüm.

Evet, sürgün insan duyguludur, duygu doludur, dokunsan ağlayacak gibi olduğu zamanlar eksik olmaz yaşamından.

Ne ki o insanlar sürgünün ve göçün o tariflere sığmaz koşullarında sadece ve sadece kendi ana dillerinde ağlarlar, yaşadıkları ülkenin dillerinde, fransızca, flamanca ya da almanca değil...

Onurla yaşamda kalabilmek onların ahir ömürlerinde insan olarak son sığınaklarıdır...

Sadece ve sadece, ana dillerinde ağlayabilirler, sevinçlerini ve öfkelerini ana dillerinde dile getirirler, en sunturlu küfürlerini yine ana dillerinde haykırırlar: Türkçe de olabilir, Kürtçe de, Süryanice de, Ermenice de, Rumca da, Arapça da...

Sanıyorum sürgünümüzün 10. yılıydı... Türkiye'den bizi ziyarete gelen dostlarımızın konusmalarında öyle ifadeler geçiyor, öyle bir argo kullanılıyordu ki! Okkalı küfürleri benden daha cesaretle kullanan İnci bile şaşkına dönmüştü.

Sokak dilinde ifade yeteneğini yitiriyoruz korkusuyla başta sevgili Oğuz Aral'ın *Gırgır*'ı olmak üzere Türkiye'de yayımlanan tüm mizah dergilerine abone olduğumuzu anımsıyorum.

Evet, büyük ozanımız Nazım Hikmet'in dediği gibi, bizim kuşağımız da, soy, inanç, dil farkı ne olursa olsun, *Hoca Nasreddin gibi ağlıyan/ Bayburtlu Zihni gibi gülendir.*

Sevgili Erdinç, yazarlığının 30. yılında kalemine, klavyene sağlık...

Basın, sanat, tiyatro ve sosyal hizmet serüvenlerinizde Serpil'le ve de Emre'yle birlikte sana yeni yeni başarılar diliyoruz.

Mustafa Suphi ve yoldaşlarını kim öldürttü?
İnfo-Türk, 24 Kasım 2015

Cumhuriyet Gazetesi 22 Kasım 2015 tarihli sayısında Türk siyasetinde Ecevit, Özal, Türkeş, Yazıcıoğlu, Kahveci gibi liderlerin ölümünde suikast şüphesinden bahseden bir haber yayınladı.

Bu kuşku tabiidir ki enine boyuna incelenmeli, doğru çıkarsa, sorumluları en ağır şekilde cezalandırılmalıdır.

Ancak Türk siyasetinde siyasal liderlerin katledilmesi sorgulanacaksa, buna her şeyden önce 28 Ocak 1921'de *Türkiye Komünist Partisi* kurucusu Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Karadeniz'de katledilmesiyle başlamak, bu cinayette o zamanki Kemalist iktidarın rolünü sorgulamak gerek...

Bu haberi ve yorumu geçen hafta facebook'ta yayınladığımızda, Kemalistlerin o tarihte iktidar olmadığı şeklinde itirazlar aldık.

Geçirdiğimiz yeni bir ameliyat hemen yanıtlamamıza olanak tanımadı. Şimdi yanıtlıyoruz.

Cinayetin tarihi 28 Ocak 1921… Mustafa Kemal bundan 9 ay önce kurulan Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü yetkilerle donatılmış başkanıdır…

Mustafa Suphi ve yoldaşları ise komünistler olarak Türkiye siyasal yaşamında legal olarak yeralmak kararlılığıyla binbir güçlüğü aşarak Ankara'ya ulaşmaya çalışmaktadır.

Ancak Sovyet Rusya'dan maddi destek alabilmek için Ankara'da çakma bir "komünist partisi" kurdurmuş olan Kemalist iktidar bu gelişten son derece rahatsızdır.

Suphi ve yoldaşları Mustafa Kemal ve Kâzım Karabekir'in ortak bir tertibiyle Ankara yerine Trabzon'a yönlendirilir. Komintern tarafından gerçek komünist partisi olarak tanınan TKP'nin liderleri rejimin emrindeki katiller tarafından bir tekneye bindirilip Karadeniz açığında alçakça zulmedilerek katledilir.

Bu cinayetten tam sekiz gün önce, 20 Ocak1921'de, Mustafa emal'in olağanüstü yetkilerini perçinleyen ilk *Teşkilatı Esasiye Kanunu* kabul edilmiştir. Kanunun 9. maddesi Mustafa Kemal'i Meclis başkanlığının ötesinde bakanlar kurulunun da tabii başkanı ilan etmektedir: *"İcra Vekilleri heyeti içlerinden birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi Reisi vekiller heyetinin de reisi tabiisidir."* Aynen günümüzde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın hükümetin de tabii başkanı olmayı dayatması gibi…

Suphi'ler cinayetinde sadece Yahya Kahya'nın değil, Rum, Ermeni ve Kürd kırımlarında önemli rol oynayan, bu "hizmet"leri karşılığında 12 Kasım 1920'de Mustafa Kemal'in muhafızlığı görevi verilen Topal Osman'ın rolü de soruşturulmalıdır.

Karadeniz cinayetiyle ilgili olarak mahkemeye verildiğinde *"Daha üstüme varırlarsa her şeyi ortaya dökerim"* diyen Yahya Kahya, 3 Temmuz 1922'de Topal Osman tarafından öldürülmüştür.

Bu cinayetin Suphi'lerin katliyle bağlantısını Meclis'e getirmek isteyen Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey de 27 Mart 1923'de yine Topal Osman tarafından öldürülmüştür.

Ancak özel muhafızının giderek kendi itibarı bakımından zararlı halde geldiğini düşünen Mustafa Kemal, Topal Osman'ı 2 Nisan 1923 de katlettirmekte tereddüt etmemiştir.

Mustafa Suphi'lerin öldürülmesini biz ağır baskı koşullarında, sosyalist *Ant Degisi*'nde, çeşitli kaynaklardan yararlanarak (*Mete Tuncay, Sultan Galiyev, B. Ömerov ve R. Şakirbekov*) kamuoyunun değerlendirmesine açmıştık.

Dahası, sürgün yıllarımızın başında, *İnfo-Türk*'ün ilk

yayınlarından ikisi yine Mustafa Suphi ve Yoldaşları üzerineydi:

Mustafa Suphi, Kavgası ve Düşünceleri (Rozaliyev'in sunusu ile), İnfo-Türk, 100 sayfa, Temmuz 1974, Brüksel

Mustafa Suphi Ve Yoldaşları, İnfo-Türk, 104 sayfa, Ocak 1975, Brüksel

Değme polisiye romanlara ve de Muhteşem Yüzyıl dizilerine taş çıkartacak bu cinayetlere tüm çıplaklığıyla netlik kazandırmak, eğilimleri ne olursa olsun, tüm tarihçi ve araştırmacıların görevidir.

Bu konuda da tabular artık yıkılmalıdır!

Kavgayı sürgünde sürdürmek, sürgünde ölmek…
Avrupa Sürgünleri, 18 Nisan 2016

Avrupa Sürgünler Meclisi'nin yorulmaz emekçisi Selma Metin'den Türkiye'de mevcut İslamcı diktanın rejim karşıtlarını "vatandaşlıktan atma" girişimi ve bunun 12 Eylül dönemindeki uygulamalarla benzerliği konusunda bir yazı yazmam istemi geldiğinde, sevgili dostum Ergin Erkiner'in beni son derece duygulandıran bir yazısını okumaktaydım… Ufuk Bektaş Karakaya'nın *Bitmeyen Sürgünlük* kitabı üzerine değerlendirmelerini…

"Sosyalist örgütlerin kadrolarının Avrupa ülkelerine çıkması 12 Eylül 1980 ile başlamadı. 12 Mart 1971 darbesinden sonra Avrupa ülkelerine gelenleri sayıları az olduğu için saymasak bile, 1976-77'den başlayarak artan sayıda sosyalist Avrupa ülkelerine –özellikle Almanya'ya- çıktı. Bir bölümünü örgütü gönderdi, bir bölümü kendisi geldi, ailesinin zorlamasıyla gelenler de vardı. 12 Eylül 1980'i izleyen ilk yıllarda Avrupa ülkelerine büyük sayılar halinde gelen sosyalistler hemen her ülkede kendilerinden önce gelmiş kadrolar ve sempatizanlar buldular," diyordu Engin.

Belki de ciddi bir çalışmada ilk kez 1971 Darbesi sürgünlerinin siyasal göç tarihindeki yeri ve rolü net olarak vurgulanıyordu.

Bir an onyıllarca öncesine döndüm… 1971 Darbesi'nde eşim ve mücadele yoldaşım İnci Tuğsavul ile birlikte sürgüne ilk çıkanlardandık… Yıllarca *Demokratik Direniş Hareketi*'ni, ardından *İnfo-Türk*'ü, *Güneş Atölyeleri*'ni ve de 12 Eylül ortamında *Demokrasi İçin Birlik*'i örgütlemiştik.

Türkiye İşçi Partisi lider kadrosu da 12 Eylül'den kısa bir süre sonra bu dokuz yıllık birikimin yarattığı kadro ve olanaklardan yararlanarak Batı Avrupa'ya iltica etmişlerdi.

Engin'in yazısını okurken Facebook'a bir acı haber düştü. 12 Eylül sürgünlerinden İbrahim Yalçın yıllardır pankreas kanserinin pençesinde kıvrandıktan sonra hayata ve de biz sürgünlere veda etmişti.

Bu sürgünde kaçıncı kaybımızdı?

İnci'yle birlikte 45 yıllık sürgün yaşamımızda bu kaçıncı acı uğurlamaydı?

Onu memleketi Elbistan'da toprağa vereceklerdi.

Sürgünde can verenlerimizden kaçı Türkiye'de, kaçı Avrupa, Avusturalya ya da Amerika'da toprağa verildi, bilmiyorum… Herhalde Avrupa Barış Meclisi'nin önde gelen görevlerinden biri bunu belgelemek olmalı…

Ayrıntılı anımsadığım, Özal döneminde Türkiye'de toprağa verilmek üzere Behice Boran'ın Brüksel'den uğurlanışıydı…

Ya *Père Lachaise*'de toprağa verdiklerimiz?

Yılmaz Güney... Ahmet Kaya... Uğur Hüküm...

Hele Türkiye'nin ta 40'lı yıllarda sürgüne zorladığı büyük bilimadamı, sürgün yoldaşım, *İleri Jön Türkler*'in kurucularından Fahrettin Petek...

Bir farkla.

Petek artık *Père Lachaise*'de değil, kendi arzusuyla külleri çoktan o çok sevdiği İstanbul Boğazı'nın ve de Normandiya sahilini döven Atlantik Okyanusu'nun serin sularına karışmış durumda…

Ya daha öncesi…

Türkiye'nin en büyük ozanı Nazım Hikmet 1963 Haziran'ında Moskova'da toprağa verildiğinde, ben henüz sürgün de değildim…

Genç bir sosyalist gazeteci olarak İstanbul'da bir yandan *Türkiye İşçi Partisi* genel merkezinde sosyalist hareketimizin kitlelere ulaşması için militanlık ve parti yöneticiliği yaparken, bir yandan da çalıştığım *Gece Postası*'nı sol düşüncelere açma kavgası vermekte ve de *Türkiye Gazeteciler Sendikaları Fedrasyonu*'nun yönetiminde Türk Ceza Yasası'nın sınıfsal örgütlenmeyi ve sol düşünceyi yasaklayan 141 ve 142. Maddelerinin kaldırılması için mücadeleyi örgütlemekteydim…

Nazım Hikmet'in Moskova'da öldüğü haberi yüreğimi dağlarken bir gün benim de siyasal sürgün olacağım aklımın köşesinden dahi geçmiyordu.

Ya Sabiha Sertel? Tan Olayları sonrası eşi Zekeriya Sertel'le birlikte sürgüne mecbur edilen ve de sürgünde yaşama veda eden büyük sosyalist gazeteci ve yazar... Hem onun, hem de eşi Zekeriya Sertel'in ve kızları Yıldız Sertel'in kitaplarını Türkiye'de bizler yayınlamıştık. Yayınlarken de günün birinde bizlerin de siyasal sürgün olacağımızı hiç düşünmemiştik.

O kadar ki, sarı basın kartlı gazeteciler olarak her an pasaport alabileceğimiz halde, ne olur ne olmaz diye pasaport alma gereğini dahi duymamıştık.

1964-66 yıllarında sol mücadelenin günlük bayrağı haline getirdiğim *Akşam Gazetesi,* 1967'den sonra sosyalist *Ant Dergisi* ve *Ant Yayınları*... Yüzlerce yıllık ceza taleplerini içeren basın davaları...

Ve de 1971 Darbesi...

Evimize ve yayınevimize yapılan baskınlar, kasaturalarla parçalanan kitaplar... Benim de bir gençlik fotoğrafıyla yeraldığım sıkıyönetimce "Vur" emriyle arananlar listesi...

11 Mayıs 1971. Mücadeleyi yurt dışında sürdürmek üzere sahte bir pasaportla sürgün...

Hiç unutmam... Türkiye'de açılan TKP davasının sanıklarından biri olarak aynı davanın sanık listesindeki zamanın TKP Genel Sekreteri Yakup Demir'in (Zeki Baştımar) 1971 yazında Doğu Berlin'de kendisiyle görüşürken söylediklerini...

Avrupa'daki direniş örgütlenmesini tamamladıktan sonra yine illegal yollardan Türkiye'ye döneceğimizi söylediğimde acı acı gülümsemişti:

"Biz de hep böyle düşünerek çıkmıştık sürgüne... Gerçekçi olun... Bakın biz kaç yıldır sürgündeyiz..."

Ertesi yıl Paris'te tanıştığım sevgili Fahrettin Petek de aynı şeyleri söyleyecekti.

Bunları yıllar sonra ben de, Brüksel'e gelerek *Sürgünde Kürt Parlamentosu*'nu kuran Remzi Kartal, Zübeyir Aydar gibi yeni sürgün Kürt dostlarıma söyleyecektim...

İki yıl illegalde kaldıktan sonra 1973'te Birleşmiş Milletler'in Hollanda'da tanıdığı siyasal mülteci olarak Brüksel'de *İnfo-Türk*'ü kurmaya karar verdiğimizde Belçika'da oturma ve çalışma izni talebimiz Türkiye Büyükelçiliği'nin baskısıyla tam üç yıl Belçika devlet güvenlik örgütü tarafından engellenecekti.

Belçika sendikalarının dayatması sonucu legalleştikten sonra, 1976'da Moskova'da Nazım Hikmet'in mezarını ziyaret ettiğimde, ertesi yıl da Nazım'ın 75. Doğum yıldönümü dolayısıyla Belçika sosyalist sendikalarının lokalinde büyük ozanımız üzerine konuştuğumda, sürgün benim için de, İnci için de hayatımızda hâlâ geçici bir parantez gibiydi.

1977'yi 78'e bağlayan gece Türkiye'ye dönme umuduyla Almanya'daki dostlarımızla vedalaşmaya gidiyorduk... Aachen Garı'nda Almanya'nın güvenliği için tehlikeli yabancı gazeteciler listesinde olduğum için tutuklanarak aynı gece Belçika'ya geri gönderildim.

Yine de yedi yıllık sürgün yaşamına son vererek Türkiye'ye bir an önce geri dönüp kavgayı orada sürdürmekte kararlıydık. 1971'de *Demokratik Direniş Hareketi*'yle başlatıp 1974'ten sonra *İnfo-Türk*'le sürdürdüğümüz mücadeleyi

Belçika'daki arkadaşlara emanet edip siyasal mülteci statüsünü terkederek Türkiye'de yeni bir sayfa açma hazırlığı içindeydik...

Bu amaçla geçici pasaport alarak 1978'de Türkiye'ye yaptığımız iki kısa ziyarette ülkeye kesin dönüşün hazırlıklarını başlatmışken, militarizm üzerine çevirdiğim iki kitabın İstanbul'da yayınlanmasından ötürü Donanma Komutanlığı Askeri Savcılığı'nın hakkımda çıkarttığı yakalama emri dönüş projesini erteletti...

Bu erteleme sürecindedir ki, tüm sürgün arkadaşların çok iyi tanıdığı 12 Eylül 1980 Darbesi'ni izleyen baskılar süreci bizler gibi yurt dışındaki tüm rejim karşıtlarının üzerine bir karabasan gibi çöktü...

Pasaportların uzatılmaması, ardından vatandaşlıktan atma kararları...

İnci ve benim TC vatandaşlığından atılma kararı bize iki kez tebliğ edildi. Bu TC Devleti'nin bize kinini ortayan koyan müstesna bir uygulamaydı.

İlk tebligat 1982 yılında Yılmaz Güney, Behice Boran, Gültekin Gazioğlu, Şanar Yurdatapan, Melike Demirağ, Cem Karaca, Mehmet Emin Bozarslan, Nihat Behram, Mahmut Baksı, Şah Turna, Fuat Saka, Demir Özlü, Yücel Top ve daha yüzlerce arkadaşla birlikte…

İkincisi 1987'de, Brüksel'de Uluslarası Basın Merkezi'nde yaptığı bir basın toplantısı sırasında zamanın başbakanı Turgut Özal'a Türkiye'de insan hakları ihlalleri ve vatandaşlıktan atmalar konusunda sorduğumuz sorular nedeniyle…

Artık sadece siyasal mülteci değil, aynızamanda "katmerli vatansız" olmuştuk…

Vatansızın kavgası siyasal mülteciye göre daha zor… Bu kavgada ne yazık ki ihaneti de tanıdık…

Türkiye'de Danıştay nezdinde "vatandaşlıktan atılma" kararına karşı açtığımız dava, son derece iyi bir dosya hazırladığımız halde, MGK kararları aleyhine hüküm verilemeyeceği gerekçesiyle reddedildi.

Bu noktada ta 60'lı yıllardan beri sosyalist mücadele yoldaşımız olan bir avukatın tavrını belirtmeyi de, siyasal sürgünlerin mücadelesinin Türkiye'de ne denli hafife alındığını vurgulamak için zorunlu görüyorum. Evet, çok iyi hazırlanmış bir dosyaya ve avukatlık ücretinin peşinen ödenmiş olmasına rağmen, avukatımız Danıştay'daki murafaaya katılmadığı gibi, bir başka avukatı vekil olarak göndermeyi dahi gerekli görmemişti. Danıştay dairesinin iki üyesi bizim lehimizde mütalaa belirttikleri halde, üçlü çoğunluk davayı red gerekçesinde davacı avukatının murafaaya katılmamış olmasını da bir neden olarak göstermişti.

Vatandaşlık hakkını geri alma mücadelemiz bununla da bitmedi… Türkiye'deki tüm hukuki itiraz yolları tükenmiş olduğu için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda dava açtık. Aylarca süren çalışmalardan sonra hazırladığımız Fransızca dosya Türk Devleti'ni mahkum edecek tüm gerekçeleri belgeli olarak ortaya koymaktaydı. Türk Devleti ise, bizim komünist, anarşist ve bölücü faaliyetlerden ötürü vatandaşlıktan atılmayı defalarca hakettiğimizi ileri süren bir savunma göndermişti.

Komisyon'un büyük ihtimalle bizim lehimizde karar vereceği oturumdan tam bir gün önce Özal iktidarı cunta döneminde siyasal nedenlerle vatandaşlık kaybettirmeyi öngören yasayı iptal eden bir kararı Meclis'ten geçirip Strasbourg'taki Konsolosluk aracılığıyla Komisyon'a ek savunma olarak sundu… Bunun üzerine Komisyon vatandaşlık hakkının iade edildiği gerekçesini ileri sürerek talebimizi karara bağlamayı reddetti.

Osmanlı'da oyun tükenmez.

Bu yasa iptal edildikten sonra sürgündeki bazı arkadaşlar Türkiye'ye dönüş yaptılar.

Evet, bizi vatansız kılan yasa kalkmıştı, geçici bir pasaportla Türkiye'ye dönmek mümkündü ama döndükten sonra ne olacağı meçhuldü… Türk Hükümeti'nin bizim vatandaşlıktan atılmamızı haklı göstermek için *Avrupa İnsan Hakları*

Komisyonu nezdinde sözünü ettiği onlarca dava ülkeye döndüğümüz anda tutuklanıp mahkum edilmemiz için yeterliydi.

Değerli dostumuz, seçkin hukukçu Halit Çelenk talebimiz üzerine aylarca bizimle ilgili dava dosyalarını araştırdı, Diyarbakır dahil tüm sıkıyönetim komutanlıklarının mahzenlerine girdi, ama dosyalar o kadar çoktu ki, sonunda bu meseleyi siyasal planda çözmek gerektiğini düşünerek zamanın dışişleri bakanı Hikmet Çetin'e bizim Türkiye'ye sorunsuz girebileceğimize dair bir güvence vermesini isteyen bir mektup yazmamızı önerdi.

Bu konuda Hikmet Çetin'e yazdığımız iadeli taahhütlü mektupların hiçbirine yanıt gelmedi.

Hükümet değişiklikleri sırasında eski dostlarımız Mümtaz Soysal ve İsmail Cem dışişleri bakanlıklarını üstlendiler… Soysal 1971 darbesinden sonra tutuklandığında kendisinin özgürlüğe kavuşması için Avrupa'da mücadele vermiş, özel olarak İngiltere'ye de gitmiştim… Onlara yazdığımız iadeli taahhütlü mektuplara da herhangi bir yanıt gelmedi.

Birkaç yıl sonra Brüksel'deki Avrupa Parlamentosu binasında karşılaştığımızda Soysal artık bakan değildi... Beni görünce hayretle sordu: "Sen niye hâlâ buralardasın?"

"Sayende... Çünkü bakan olduğun halde bizim iadeli taahhütlü mektuplarımıza yanıt vermek lutfunda dahi bulunmadın."

"Doğancığım, Türkiye'yi bilmez gibi konuşuyorsun... Bana ulaştırılmadı. Keşke mektubu bakanlığa değil de benim şahsi adresime yollasaydın."

Gülerek yanıtladım:

"Eğer senin de bugün temsil ettiğin devlet hâlâ buysa, bana niçin hâlâ buralarda olduğumu hiç sorma..."

*

Vatansız ya da siyasal mültecinin bir başka sorunu da Avrupa ülkelerinde seyahat özgürlüğü… Siyasal mülteci seyahat belgesiyle sorunsuz seyahat edebilirken, Fransa siya-

sal mültecilerin ülkeye girebilmeleri için konsolosluklar aracılığıyla vize almaları koşulunu koydu.

Yıllardır Strasbourg'da Avrupa Konseyi ya da Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye ile ilgili toplantılarını izliyor, milletvekillerini bilgilendiyordum. 1986 yılında yine bir toplantıyı izlemek için Brüksel'deki Fransız Başkonsolosluğu'na başvurduğumda, talebimin güvenlik gerekçesiyle reddedildiği bildirildi.

Nedenini çok geçmeden öğrendim. *Fransız televizyonu A2* insan haklarıyla ilgili bir programda Türkiye'de azınlıklara yapılan baskılarla ilgili bir Türk konuşmacı aramış, Fransa'da kimse bu sorumluluğu üstlenmediği için Belçika'dan beni davet etmişlerdi. Programda Kürt Enstitüsü yönetmeni Nizan Kendal ile birlikte konuşmuş, azınlıklara yapılan baskıları ortaya koymuştum.

Ertesi gün *Hürriyet Gazetesi* bir "vatan haini"nin Fransız televizyonunda Türkiye aleyhinde konuşturulduğunu manşetten vermişti.

Türk Devleti'nin baskısı nedeniyle artık Fransa'ya girişim de engellenmişti, üstelik sosyalist cumhurbaşkanı François Mitterrand döneminde… Öyle ki, *Fransa Kürt Enstitüsü*'nün Paris'te organize ettiği bir konferansa konuşmacı olarak katılmam için gönderilen davetiye, bizzat cumhurbaşkanının eşi Danielle Mitterrand'ın imzasini taşıdığı halde…

Seyahat özgürlüğüne kavuşabilmek için yıllardır yaşadığım Belçika'nın vatandaşlığını talep etmek ve Belçika pasaportu edinmekten başka çare kalmamıştı.

İnci'yle birlikte vatandaşlık için yaptığımız başvuru ise, yine Türk Devleti'nin yaptığı baskılar nedeniyle beş yıla yakın karara bağlanamadı. Belçika Kraliyet Savcılığı, Meclis'e sürekli bizim aleyhimizde raporlar veriyor, Vatandaşlık Komisyonu da gülünç bir gerekçe olarak bizim Belçika toplumuyla bütünleşmediğimizi ileri sürüyordu.

Oysa kendi kurduğumuz ve yönettiğimiz *Güneş Atölyeleri*'nde her yıl yüzlerce yabancı kökenli kişi eğitim görüyor,

Fransızca'yı söktükten sonra da yönetici olarak ya İnci'nin ya da benim verdiğimiz lehte belgeler sayesinde Belçika vatandaşlığına alınıyordu.

Tam bir skandal olan bu durumu geniş bir kampanya ile açıklamamızdan sonra Belçika Meclisi olağanüstü bir kararla bizim Belçika vatandaşlığımızı onaylamak zorunda kaldı.

Şu anda bizler Belçika vatandaşlarıyız…

Ancak bir Avrupa ülkesinin vatandaşı olmak da, Türk Devleti'nin "sakıncalı" saydığı kişiler için bir güvence sağlamıyor.

Brüksel'deki Türkiye Büyükelçiliği, rejimin emrindeki Türkçe medya aracılığıyla bizlere karşı kışkırtmalarını hiç eksik etmedi. Öyle ki, Dersim soykırımı konusunda Avrupa Parlementosu'nda bir konferans düzenlenmesine katkıda bulunduğumuz için hem Belçika'daki bazı Türk siteleri, hem de Türkiye'de bir günlük gazete aracılığıyla hakkımda linç kampanyası açıldı.

Buna karşı Türkiye'de ve Avrupa ülkelerinde başlatılan protesto ve dayanışma kampanyası sayesinde Belçika Devleti beni resmen himaye altına almak zorunda kaldı.

Türk kökenli seçmenlerin oylarını alabilmek için tüm Belçika partilerinin flört ettiği Ankara güdümlü islamcıların ve faşistlerin cirit attığı bir mahallede himaye ne denli mümkün ?

Daha birkaç ay önce, *Atatürkçüler Derneği* kurucusu biri, Ermeni soykırımının tanınmasını desteklediğim için, aşırı sağın sözcüsü Türkçe bir İnternet sitesinde resmimi de koyarak *"Bu adamı iyi tanıyın!"* diye hedef göstermekteydi… Acı olanı ise, bunu yapanın özellikle 70'li yıllarda Belçika'da siyasal mülteci olmasına yardım ettiğimiz, hattâ evimizde ağırladığımız bir kişi olmasıydı.

45 yıllık sürgün yaşamımızda, İnci de ben de, sol siyasetteki farklılıkları hiçe sayarak kimlere dayanışma göstermedik ki… Yardımcı olduklarımız arasında sağladığımız olanakları kullanıp kendilerini güvenceye aldıktan sonra sa-

dece selamı sabahı kesmekle kalmayıp siyasal kariyerleri uğruna arkadan vuranların sayısı o denli çok ki!

Tüm bunlara karşın, sürgünümüzün ilk gününde baş koyduğumuz, *Demokratik Direniş Hareketi*'yle başlayıp *İnfo-Türk*'le, *Güneş Atölyeleri*'yle, 12 Eylül döneminde *Demokrasi İçin Birlik* örgütlenmesiyle sürdürdüğümüz Türkiye'nin demokratikleşmesi mücadelesine katkımızı ileri yaşımıza ve giderek daha da ciddileşen sağlık sorunlarımıza rağmen aynı kararlılıkla geliştirmeye çalışıyoruz…

Asuri, Ermeni ve Kürd diyasporalarıyla birlikte yürüttüğümüz bir kavga bu…

Önümüzdeki 11 Mayıs, sürgünümüzün 45. Yıldönümü… Ben artık 80 yaşındayım… İnci de 76…

Daha kaç yıl yaşarız bilmiyorum.

Ergeç dogduğu topraklara dönebilmek, hayata orada veda etmek, her sürgünün son derece meşru arzusudur.

Ama artık biliyorum ki, bu bizim yaşta ve bizim durumumuzda olan kişiler için, bir mucize olmadıkça, gerçekleşemeyecek bir rüyadır.

Bu nedenledir ki, İnci de ben de kendimizi kaçınılmaz sona, duygusallıklarımızı hiçe sayarak, olabildiğince gerçekçi biçimde hazırladık.

Evet, 45 yıldır beşer bizim milletimiz, dünya bizim vatanımız…

45 yıl önce sürgüne çıktığımızda, Dante'nin İlahi Komedi'de dediği gibi, kendimizi hayat yolunun ortasında bir karanlık ormanda bulmuştuk. İnançlarımız ve kararlılıklarımız kendimizi yitirmemizi, yanlış yollara sapmamızı engelledi, hep kavganın doğru yolunda ilerledik.

Artık hayat yolunun sonundayız…

Sürgün, doğup büyüdüğü ve üzerinde yaşayan insanların hiçbir köken, dil ve inanç farkı olmaksızın özgür ve eşit yaşayacağı bir düzen için mücadele veren insanların belki de dönüşü olmayan son durağıdır… En azından İnci ve benim için öyle görünüyor.

"Türkiye'ye neden dönmüyorsunuz?"

Hukuki, cezai ya da fiziki engeller bir yana, yanıtımız nettir:

Bizleri ve bizim gibi binlerce yurttaşı sürgüne zorlayan, şimdilerde "vatandaşlıktan atma" tehditlerini yeniden gündeme getiren Türk Devleti mevzuattaki tüm terör yasalarını ve maddelerini iptal etmedikçe, tüm siyasal tutuklu ve mahkumları serbest bırakmadıkça, tüm sürgün arkadaşlarımızın, Türk, Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi ayrımı olmaksızın, onurlu bir biçimde dönmelerini sağlayacak demokratik bir düzeni benimsemedikçe Türkiye'ye dönüş bizler için yarım yüzyıla yakın süredir sürdürdüğümüz kavgaya ihanet olur.

Moskova'da yatan Nazım Hikmet'i, Paris'teki Père Lachaise'de yatan Yılmaz Güney'i, Ahmet Kaya'yı, Uğur Hüküm'ü düşünüyorum.

Özellikle Nazım Hikmet için onyıllardır dillerden düşürülmeyen Türkiye toprağında "bir çınar ağacının gölgesi" yakınmalarını…

Kuşkusuz sürgünde yaşama veda eden herkesin ve de yakınlarının son dinlenme yeri konusundaki tercihlerine sonuna kadar saygı gösterilmelidir.

Ne ki, Nazım sürgünde can vereli yarım yüzyılı geçti… Türkiye, sosyal demokrat iktidarlar döneminde dahi bu en büyük ozanının son arzusunu yerine getirmeyi göze alamadı.

Bence artık çok geç…

Bence onlar, büyük insanlığın vatandaşları olarak hep toprağa verildikleri yerde kalmaya devam etmelidir…

Moskova'da 1917 devrimini yaratanlarla, Paris'te 1871 komünarlarıyla aynı toprağı paylaşıyor olmak sadece onlar için değil, onların kavgasını yaşatanlar için de bir onur sorunudur.

Fahrettin Petek gibi, vakt erince vücutlarını ömürlerini tükettikleri ülkenin bir krematoryumunda alevlere emanet edenlerin tercihlerine de aynı saygı gösterilmelidir.

Tam da bu yazıyı bitirirken, 70'li ve 80'li yıllarda yakından tanıdığım *Belçika Komünist Partisi* Genel Başkanı Louis

Van Geyt'in 88 yaşında hayata veda ettiği haberi geldi. Saygın bir siyasal kişilikti…

Kendi istemi üzerine ailesi Van Geyt'e cenaze töreni yapılmayacağını ilan ediyordu. Çünkü vücudunu bilime adamıştı.

Boğazımda bir şeyler düğümlendi…

Sürgünde can veren büyük ozanımız Nazım Hikmet'in *Benerci* destanının bitiminde söylediklerini anımsadım:

Çan çalmıyoruz.
Çan çalmıyoruz.
Yok salâ veren!
Giden o
biten bir şarkı değildir...
O
büyük bir ışık gibi döğüştü.
Kasketli bir güneş
halinde düştü.

Evet, ne cenaze töreni, ne mezar taşı…

Yeter ki bu insanların yaşamlarının en üretken, en verimli yıllarını çok sevdikleri ülkelerinin ve halklarının esenliği için başka coğrafyalarda mücadeleye harcadıkları unutulmasın…

Ve de arkadan gelen kuşaklar artık sürgün acısı tatmasın…

İstanbul'daki Vedat Türkali Gecesi'ne Mesaj

İnfo-Türk, 14 Ekim 2016

İstanbul'da 14 Ekim 2016 Vedat Türkali gecesinde Nazım Alpman tarafından gerçekleştirilen Vedat Türkali belgeselinin de gösterimi yapıldı. Gösterimden sonra Nazım Alpman usta yazarın sürgün dostlarından Doğan Özgüden ve İnci Tuğsavul'un geceye gönderdikleri aşağıdaki mesajı okudu:

"Türkiye solunun bizden önceki kuşağından sahsen tanıyabildiğimiz ve sıcak dostluk ilişkileri kurabildiğimiz seçkin şahsiyetlerin başında gelir hiç kuskusuz sevgili Vedat Türkali…

"İzmir'den kopup Bâbıâli'ye girdikten sonra Yeşilçam'da tanıdığım bir çok ünlü sinema yönetmeni, senaristi ve oyuncusu arasında özel hayranlık duyduğum kişilerdendi Vedat Türkali.

"Kendisinin Türkiye Komünist Partisi mahkumlarından Yüzbaşı Abdülkadir Demirkan olduğunu biliyordum. Antikomünize koşullandırılmış bir orduda komünist olmak her babayiğidin harcı değildi... Hep 1917 Rus Devrimi'nden önce Çarlığa karşı direnişte yer alan askerleri düşünürdüm… Hele Potemkin!

"Türkiye sinemasının kilometre taşlarından biri olan "Karanlıkta Uyananlar" filminin senaryosu onundu. Akşam'ın genel yayın yönetmeni olarak bu film üzerine düzenlenen, Çetin Altan ve İlhan Selçuk'un da katıldığı açık oturumu yönetmek yaşamımın en onurlu görevlerinden biriydi...

"Türkali'yle dostluğumuz yıllar sonra, yollarımız sürgünde kesiştiğinde pekişti.

"O da, ben ve İnci de, Kürt kökenli olmayan sosyalistler olarak Kürt ulusal direnişiyle dayanışma içindeydik… Konferanslarda, dayanışma kampanyalarında birlikte yer aldık…

"Hiç unutamadığımız bir anı… Brüksel'de Kürt sorunu üzerine uluslarası bir konferansa Türkali gibi aynı kuşaktan Mihri Belli de katılıyordu. O, komünist hareketin geçmişi üzerine yazdığı bir kitaptaki eleştirilerinden dolayı Türkali'ye son derece öfkeliydi. Selam vermek dahi istemiyordu. İnci'yle birlikte ısrarımız üzerine ortak kahvaltı sofrasına gelmeyi kabul etti… Bir iki serzenişten sonra hava yumuşadı…

"İki eski yoldaşın dostluğunun yeniden kurulmasına vesile olmak İnci'yle benim en tatlı sürgün anılarımızdandır.

"Yıllar sonra anıt romanı Güven'i baskıya göndermeden önce okumam için İnci'yle beni ısrarla Londra'ya davet

etmişti… Hızla okuduğum müsveddelerde Türkali belki de ilk kez Ermeni sorununa ayrıntılı değiniyordu. Bizim Brüksel'de kurduğumuz İnfo-Türk'te ve Güneş Atölyeleri'nde Kürt, Ermeni ve Asuri diyasporalarıyla Ankara'nın soykırım inkarcılığına karşı birlikte mücadele verdiğimize bizzat tanık olduğu için her buluştuğumuzda ya da telefon konuşmamızda bu konuyu uzun uzun konuşur, tartışır, kaynak araştırırdı.

"En son 2006 yılında Brüksel'de iki ortak dostumuz, Kürt liderlerinden Remzi Kartal ve yazar-yayıncı Ragıp Zarakolu ile birlikte kendisiyle bizim evde buluşmuştuk. Yüz yüze son görüşmemizdi…

"İleri yaşında İstanbul'da yazdığı Bitti Bitti Bitmedi, komünist bir Türk aydınının ebediyete göçetmeden önce verdiği enternasyonalist bir veda mesajıydı.

"Baskıdan önce müsveddelerini bana da göndererek görüşümü istemişti.

"İlettiğim notlarda bu konudaki cesur tavrını övmekle birlikte genelde Türkiye komünist hareketinin halklar sorunu ve özellikle de Ermeni soykırımı konusundaki suskunluğunu eleştirmiştim.

"Sevgili Türkali'nin kitabın arka sayfasında bu eleştirilerime de yer vermiş olması aydın dürüstlüğünün en güzel örneklerinden biriydi.

"Türkali, ciddi sağlık sorunlarına rağmen Kürt ve Ermeni halklarıyla dayanışmasını son ana kadar her fırsatta dile getirdi…

"İnci de, ben de, sürgünün binbir bilinmezlikle dolu girdapları içinde hep sıcak dostluk ve dayanışma ilişkisi içinde olduğumuz sevgili Vedat Türkali'yi özlemle anıyoruz."

"Vatansız" Gazeteci üzerine

***Gerçeğin gözüyle* gazeteci anıları**
Turgay Olcayto, Evrensel, 28 Aralık 2010

"Gazetecilik, daha özenli olmaları gereken kişiler, hatta çoğu kez bu mesleğin içindekiler tarafından adına leke sürülse de, onurlu bir meslektir. İdeolojik eğilimleri ne olursa olsun hükümetlerin çoğu, basına açıkça müdahale etmedikleri zamanlarda bile sansür ve denetim uygulamaya çalışır, bunu da genellikle başarırlar. Gazete sahipleri, büyüklük hastalıklarını bir kenara bırakalım, basını kendi iktidar ve zenginlik arayışlarını tatmin edecek bir araç olarak kullanırlar. Gazetecilerin ise şakayla karışık söylendiği gibi etik dışı davranmak için rüşvet almaya bile ihtiyaçları yoktur. Hatta 'tüketiciler' de saçmalığa ve bayağılığa prim verip, berbat standartları kural kabul ederek gazeteciliğin hizmet dışı kalması için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Yine de gazetecilik onurlu bir meslektir, çünkü, haber, yorum ve görüşleri içeren bilgilerin dolaşımını sağlamak gibi onurlu bir amacı vardır. Bu onurlu bir amaçtır, çünkü toplumun -özellikle demokratik olma iddiasındaki bir toplumun sağlıklı olması buna bağlıdır."

Alıntıladığım satırlar Andrew Belsey ve Ruth Chadwick adlı iletişim bilimcilerinin "Medya ve Gazetecilikte Etik So-

runlar" kitabından. Dilimize bir başka İletişim Bilimci, Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu çevirmiş. Belge Yayınları'ndan çıkan, gazeteci Doğan Özgüden'in anılarının ilk cildini oluşturan "Vatansız Gazeteci" kitabının sayfalarında dolaşırken ister istemez medya, siyaset, sermaye sarmalında gazetecinin ne kadar özgür kalabileceğini, etik ilkelere nasıl uyum sağlayacağını düşünmeye başladım.

Doğan Özgüden gazeteciliğin mutfağında yetişmiş bir usta. Yöneticilik yapmış, gazete çıkarmış, kurduğu Ant Yayınevi ile de tek tip öğretiye karşı eleştirel düşüncenin ufuklarını açan kitaplar yayınlamış. Eşi İnci Özgüden ile birlikte salt gazetecilik, özgün bir yayıncılık yapmanın uğraşı içinde olmuşlar. Oysa cumhuriyet tarihimiz boyunca devlet söyleminin dışına çıkan gazetecilere, yazarlara, şairlere, aydınlara iktidarların pek sıcak bakmadığını biliyor olmalıydılar. Hele de toplumcu görüşlere sahipseniz, sosyalist bir partide görev alıyorsanız artık devletin soluğunu sürekli hissedersiniz ensenizde. Sorarlar size: Halkı aydınlatmak, bilgilendirmek size mi kaldı? Devlet ne güne duruyor? Demokrasi sözcüğünün siyasetçilerin ağzından düşmediği, iktidarın demokratik açılım projesi ürettiği bir ortamda hâlâ düşünceyi ifade özgürlüğü yasalarla kısıtlanmışsa, hâlâ yasalar, yasaları uygulamakla yükümlü makamlar, YÖK, RTÜK gibi kurumlar, üniversiteler ülkeyi yasaklarla çekip çeviriyorsa, hâlâ 50 gazeteci demir parmaklılar arkasında yeni bir yıla giriyorsa, böyle ayıplı bir demokrasiden söz etmenin ne yararı var?

Doğan Özgüden'in Türkiye serüvenini özetlemek kolay, 12 Mart 1971 darbesinde politik göçmen, 12 Eylül 1980 askeri cunta döneminde yurttaşlıktan çıkarılmış "vatansız". Bakın anılarında bu vatansızlık durumunu nasıl değerlendiriyor Özgüden:

"…Herhalde gurbeti içimde taşıyarak göçeceğim bu dünyadan. Ne dert ? Görmesem de, bir vatansız olarak ya da daha doğru bir deyişle bir dünya vatandaşı olarak Türkiye'yi her gün geceli gündüzlü yaşamıyor muyum, tıpkı Belçika'yı, Filistin'i,

Küba'yı,Vietnam'ı, Ruanda'yı yaşadığım gibi. Önemli olan, vatanlı da olsan, vatansız da olsan,insan onuruyla eğilmeden, bükülmeden yaşamış olmak,yaşadıklarımla gurur duyuyorum."

'Vatansız Gazeteci' daha ilk sayfadan başlayarak sarıp sarmalıyor insanı. Özgüden'in ustalıklı anlatımıyla bir solukta okunuyor. O dönemlere bencileyin tanıklık edenlerinse altını çize çize okuyacakları bölümler de çok elbet. Ülke gerçeklerine ilgi duyan, 1960'lı yıllardan başlayarak siyaset tarihimizi, ekranlardan yalan yanlış sunulan kimi programlarla tanımak şanssızlığına uğrayan gençlere, Doğan Özgüden'in kitabı önemli bir kaynak. Yararlanacaklarını ummak istiyorum. Türkiye'de bir dönem devrimci yazılar yazıp, sol nutuklar attıktan sonra askeri darbe dönemlerinde yurt dışına çıkan, ancak bir süre sonra neoliberal kimlikleriyle ülkeye dönüp iktidarlara biat eden kimi gazeteciler için de Doğan'ın kitabından çıkaracakları çok ders var.

Gazeteci Doğan Özgüden'in Anıları

ATGB Başkanı Gürsel Köksal, 7 Ocak 2011

Uzun yıllardır Brüksel'de yaşayan Gazeteci Doğan Özgüden anılarını yayınlamaya başladı.

"Vatansız" Gazeteci başlıklı kitabın Belge Yayınları'ndan çıkan birinci cildi, Doğan Özgüden'in Türkiye'deki çocukluk ve gazetecilik yıllarını (eşi gazeteci İnci Özgüden-Tuğsavul'la 12 Mart darbesinin ardından Türkiye'den ayrılmalarına kadar) içeriyor

Aşağıda kitapla ilgili Belge Yayınları'nın duyurusu yer alıyor.

Doğan Özgüden, eşi İnci Özgüden-Tugsavul'la birlikte 1971 askeri darbesinin ardından Türkiye'den ayrılmış ve Belçika'ya yerleşmişlerdi.

O dönemden beri Brüksel'de çalışmalarını eşiyle birlikte yürüten ve birlikte kurdukları Info-Türk Ajansı'yla Türkiye

üzerine çeşitli dillerden yayınlar yapan Özgüden'e, 2007'de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nce "Türk Basını'na 50 yılı aşkın süreyle vermiş olduğu seçkin hizmetler" nedeniyle Teşekkür Belgesi verilmişti

Aşağıdaki link üzerinden Doğan Özgüden ve İnci Özgüden-Tugsavul'la ilgili ayrıtılı bilgilere ulaşabilir, kendileriyle haberleşebilirsiniz.

http://www.info-turk.be/ozguden-tugsavul-T.htm

Sayın Doğan Özgüden'e bu sıradışı yaşam öyküsünü yazılı hale getirerek kamuoyuna ulaştırdığı için teşekkürler.

Böylece sadece Türkiye'nin yakın tarihini değil, Türkiye dışıdaki Türkiye'yi daha iyi anlayabilmek, değerlendirebilmek için onun tanıklığından da yararlanabileğiz

Avrupa'da yaşayan gazetecilerin, ATGB üyelerinin Avrupa'da yaşayan en kıdemli Türk gazetecilerinden İnci ve Doğan Özgüden'in öykülerini ve mücadelelerini yakından yakından tanıma şansını kaçırmamaları umuduyla.

Sürgündeki "Vatansız" Gazeteci

Osman S. Arolat, Dünya, 7 Ocak 2011

Gazetecilik yaşamımın başlangıcından bu yana, yani amatör olarak Öncü gazetesinde ilk imzamı görmemden bu yana 49 yıl geçmiş. Bu 49 yıllık dönemde benim gazeteci olarak gelişmemde önemli köşe noktaları olarak gördüğüm dönemler var. Bunlar sırasıyla Sendika gazeteleri çıkarmam, ANT dergisi, Ortam Dergisi, İSTA-THA ajansları, İsveç RİSK radyo, Alman WDR, İngiliz BBC radyosu, Milliyet, Güneş, Sabah, Günaydın ve Dünya gazeteleri…

Bu 4 yıllık dönemde bazı gazetecilerden çok şey öğrendiğimi düşünürüm. Bunlardan biri THA patronu rahmetli Kadri Kayabal, diğeri ANT dergisi yönetmeni Doğan Özgüden, bir üçüncüsü halen çalışmakta olduğum DÜNYA gazetesinin sahibi rahmetli Nezih Demirkent'tir.

Doğan Özgüden, gazetecilik yaşamında genç yaşta başarılar elde etmiş ve 35 yaşında 12 Mart darbesinin ardından siyasal nedenlerle yurt dışına çıkmak zorunda kalmış.

Orada Askeri Cunta aleyhinde yaptığı yayınlar ve dönemin Başbakanı Turgut Özal'a Brüksel'deki basın toplantısında sorduğu soru nedeniyle de vatandaşlıktan çıkarılmış ve "Sürgündeki vatansız gazeteci" olarak yaşamını 39 yıldır yurt dışında sürdürmek zorunda kalmış.

Doğan Özgüden, Belge yayınları arasında okura sunulan anı kitabın ilk 100 sayfasında bir istasyon şefi olan babası ile Anadolu'nun çeşitli küçük istasyonlarında geçen yaşamını doğumundan başlayarak, yaşadığı ilginç olayları, dönemi kafamızda yaşatmamızı sağlayan bir üslupla anlatıyor.

1952 yılında babasının İzmir'e tayini çıkıyor. Özgüden orada Ticaret lisesinde öğrenime başlıyor. Lise sonda steno ile tanışıp öğreniyor. Liseyi bitirdiğinde babası üniversite öğrenimi yaptıracak gücü olmadığını söyleyince çalışarak okumak kararı alıyor. Dersleri izleme mecburiyeti olmayan Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'na kaydını yaptırıp iş aramaya başlıyor. O yıllar İzmir'de NATO karargahının kurulduğu dönem. Az İngilizce ve steno bilgisi nedeniyle yakın çevresinin ısrarı ile Nato işyerinde çalışma başvurusu yapmak için sıraya giriyor. Ama sonra cayıp sırayı terk ediyor. Ardından yeni çıkacak bir gazeteye çalışmak için başvurur.

Bu başvuruyu, işe kabulünü ve İzmir gazetelerindeki çalışmalarını Ege Güneşi'nden başlayarak onun anlatımına bırakalım:

"Gazetenin sahibi İzmir'in büyük işadamlarından birinin Amirika'da eğitim dönmüş damadıydı. Türkiye'ye döndükten sonra teknik olarak mevcutlarından tamamen farklı bir gazete yayınlamayı kafasına koymuştu. Kendimi tanıttıklan sonra, 'Liseyi bitirdim. Çok hızlı steno ve daktilo yazarım. Yüksek okul saatlerim dışında çalışabileceğim bir iş arıyorum' dedim."

Okunan bir haberi steno ile yazıp, heyecandan birkaç

hata yaparak daktilo eder ve işe alınır. Görevi yurt haberlerine gelen haberleri telefonla steno ile hızla yazarak sonra daktilo etmektir. 8 Eylül günü işe başlarken bir sürprizle karşılaşır. Bir sınıf arkadaşı da stenograf olarak kendisiyle birlikte işe alınmıştır. Türkiye'de ofset tekniğini ilk deneyen gazete olan Ege Güneşi bu iki gence ödediği paradan çok daha fazlasını telefon faturalarını azaltarak elde eder.

Özgüden kısa bir süre sonra Ege Güneşi macerası son bulunca, 15 Ocak 1953 günü çıkmaya başlayan CHP örgütünün desteklediği Sabah Postası gazetesi başyazarı ve yazı işleri müdürü Orhan Rahmi Gökçe'ye başvurur. Yine telefonla gelen bir yurt haberini steno ile alıp daktilo ederek işe alınır. Özgüden oradaki çalışma koşullarını şöyle anlatır:

"Buradaki çalışma ortamı, teknik olanaklar Ege Güneşi'nden son derece farklıydı. Zemin Katın arka tarafında Nuh-u Nebi'den kalma bir düz baskı makinesi, ön tarafta iki Linotype dizgi makinesi ve hurufat kasaları. Linotype'lerin eritme potasından yoğun antimuanlı kurşun kokusu yükseliyordu. Üst katta ise yazıişleri müdürünün oldukça geniş sayılabilecek bürosunun dışında, idareye, muhabirlere ve sayfa sekreterlerine ayrılmış bölümler vardı."

Doğan Özgüden'in çocukluğu ve yetişmesi ile ilgili bilgileri, gazetecilik serüveninin ilk dönemini size geniş olarak aktardım. Ancak bundan sonrasını okurlara bırakıp kısa bir özetle kitapta başka nelerin yer aldığını özetleyeceğim.

1956'da askere giden Özgüden asker dönüşü bir gün İzmir Ticaret Odasında çalışıp 1958'de tekrar Sabah Postası'nda gazeteciliğe döner. Abdi İpekçi'nin çağrısıyla Milliyet İzmir temsilcisi olur. Bir yanlış anlaşmadan sonra Öncü gazetesinin temsilciliğini üstlenir.

Sendikacılık da yapmaktadır. İşsiz kalır. Kısa bir süre İngiltere'ye gidip geri döner. TİP'te çalışmaya başlar. Kongrede kontenjan konusunda sorun yaşadığı arkadaşlarıyla üyelikten ihraç edilir. İstanbul'da Gece Postası'nda genel yayın yönetmenliği sonrasında, 1964'te İlhami Soysal'ın

çağrısıyla Akşam Gazetesine gece sekreteri olarak geçtikten kısa süre sonra gazetenin patronu Malik Yolaç tarafından Genel Yayın Yönetmenliğine atanır. Gazeteyi tirajda ilk sıralara yükseltir. Milliyet'ten ayrılan Çetin Altan'a Akşam'da yazdırır. Akşam'da patron Malik Yolaç ile yaşanan olumsuzluklar sonrasında gazeteden ayrılır.

Özgüden, Akşam çalışmalarını kitapta şöyle değerlendiriyor:

"Akşam benim gazetecilik hayatımda önemli bir deneyimdi. Ama daha da önemlisi, Türkiye günlük basın tarihinde iki yıl süreyle, etkisi daha sonraki yıllarda da hissedilecek bir efsane oldu.O efsaneyi yaratma onurunu Akşam'da o dönemdeki tüm gazetecileriyle, mürettipleriyle, makinistleriyle ve dağıtıcılarıyla, daha da önemlisi okuyucularıyla paylaşıyorum."

Özgüden Akşam'dan ayrıldıktan sonra 1967 yılında haftalık ANT dergisini eşi İnci Özgüden, Yaşar Kemal ve Fethi Naci'nin katkılarıyla hayata geçirir. İlk sayısının 3. sayfasındaki Yorum yazısında ANT'ı "Babıali basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forum" olarak niteleyip, Ant'ı tanımlayan şu sloganları sıralar:"O sömürücülüğe karşı Ant"tır. O sosyal adalet için Ant'tır, O emperyalizme karşı Ant'tır. O bağımsızlık için Ant'tır".

İnci Özgüden'in çok başarılı çağdaş mizanpajı ve çarpıcı kapak düzenleriyle yayın hayatına giren Ant 173 sayı haftalık olarak çıktıktan sonra aylığa dönüp 13 sayı daha yayınlanır ve 1971 askeri darbesi yönetimi tarafından kapatılır.

Doğan Özgüden, Vatansız Gazeteci'nin ilk cildinde 1936-1971 yılları arasındaki 35 yıllık yaşamını sıcak bir üslupla anlatıyor. İkinci ciltte ise 1971'den günümüze sürgün yaşamını anlatacak.

Bir döneminde benim de tanıkları arasında yer aldığım Doğan Özgüden'in başarılı gazeteciliğini merak edenler için bu anı kitabında çok önemli detaylar bulunuyor.

Özgüden'ler hâlâ haymatlos

Faruk Pekin, Cumhuriyet, 20 Ocak 2011

Kısa bir süre önce postadan önüme bir kitap düştü: 'Vatansız Gazeteci, Doğan Özgüden, Cilt 1, Belge Yayınları, İstanbul 2010,' başlığıyla. Anılarını yazmasından tam umudumu kestiğim sırada kitap çıkageldi. Yıllardır 'abi, yazsana, ölüp gideceğiz, hepsi unutulacak', derken, Doğan Özgüden nihayet yazmış! Kalemine sağlık (eskiden öyle derdik.) Ben ise hâlâ bana göre Türkiye'nin en hızlı, en başarılı gazetecisi olan Doğan Özgüden'den bir de 'Türkiye Basın Tarihi 1961-71 ve Sonrası', ayrıca 1967-71 yıllarında önce haftalık ANT dergisinin son sayfasındaki, sonra aylık ANT'ın iç sayfalarındaki Cağaloğlu haberlerinin günümüzde değerlendirilmesini heyecanla bekliyorum.

Dilerim yurtdışına çıkışlarının 40. yılına (Mayıs 2011) anılarının 2. cildini yetiştirir; sonra Türkiye medyasını ayrıca tarihsel bir çerçevede ekonomik, toplumsal, siyasal açıdan değerlendirir.

İnci ve Doğan Özgüden'i (bizler için Doğan Abi, İnci Abla) 1968'de Robert Kolej Öğrenci Birliği Başkanı iken Osman Saffet Arolat kanalıyla tanımıştım. Sonra ANT dergisi için yazılar yazmaya başladım. 1970-71 ANT dergisi Yayın Kurulu'nda görev aldım. Doğan Abi bizim için her zaman efsanevi Akşam gazetesinin ulaşılmaz Genel Yayın Müdürü idi.

Birçoğunu çok sık dinlediğim, önemli bir kısmını (Ekim 1969 - Mayıs 1971) neredeyse 24 saat yaşadığım anıları bir gece uykusuz kalmak pahasına bir solukta okudum. Ne günler!

Bir "aktivist"

Doğan Abi için tırnakla kazılan bir yaşam. Müthiş bir çalışkanlık, özveri, dürüstlük. Yaşam içinde, pratikte, yoksulluğu, sömürüyü, baskıyı yaşama. Sürekli başkaldırı. İnsanlara güvenme, inanma. Sonra kazık yemeler. Sonra yeniden

umutlanma. Ardından aşırı gerçekçilik! Yine de birinci ciltte birçok alandaki kırgınlığını sergilememiş!

Bugüne kadar 12 Mart ve 12 Eylül üzerine çok sayıda anı kitabı çıktı. Ancak 1961-71 üzerine en yetkin bir kalemden, tüm olguları bir 'gazeteci', bir 'siyasal eylemci' ve bir 'aktivist' olarak yaşayan bir kişiden çok değişik anıları içeren bir kitapla karşı karşıyayız.

O günleri anımsayanlar, Doğan Özgüden'i hep ANT ile birlikte bilebilirler. Oysa Türkiye aydınları bir Akşam gazetesi olgusunu hep hatırlamalıdırlar. O dönemde bir sol gazeteci, bir sol yazar yoktu ki, Akşam'dan geçmesin.

Ama bugünün birçok ünlü gazetecisi o günleri anımsamak bile istemiyor. Yeni yetme gazeteciler ise bir Akşam gazetesi deneyimini bilmiyorlar bile. O bu gazeteyi çok farklı bir yerden aldı, sonra ayrılmadan önce hazırladığı 'Talat Aydemir Anıları'yla o zamanki tiraj koşullarında 220.000'e ulaştırdı.

Doğan Özgüden benim için öncelikle Türkiye açısından üç olgunun toplamıdır: 13 Mart 1965'teki Akşam gazetesinin 72 puntoluk 'İşçilere Ateş Açıldı' başlığı; ANT'ın Eylül 1970 sayısındaki 'Kapitalistleşen Subaylar İşçileri Yargılayamaz' kapağı ve Mayıs 1971 sonrasında Avrupa'daki 'Democratic Resistance of Turkey' yayınları.

İnsan belleği 'nisyan ile maluldür', derler. Bugünlerde çok sayıda demokrat (!) kişi anti-darbeci, anti-cuntacı, anti-Kemalist söylemde. Ama Türkiye'de 1970'te 'ordu-gençlik el ele, milli cephede' sloganlarının atıldığı bir sırada, 'Kapitalistleşen Subaylar İşçileri Yargılayamaz' sloganını bir siyasi derginin kapağına taşımak için yürek isterdi.

Eğitim seminerleri

Salt yürek değil (aklıma ANT dergisi yazarlarından Can Yücel'in bir tüzük tartışması nedeniyle 'sosyalizm tüzük değil, büzük ister' sözleri geliyor), biraz siyasi öngörü, Marksizmde olgunluk gerekiyordu. Milli Demokratik Devrim sloganı yerine halklar sorununu aşmış, bir 'sosyalizm' anlayışını,

yani sınıf yaklaşımını izliyor olmak gerekiyordu. 1969-70 yıllarında ben hem ANT dergisinde yazı yazıyordum, hem de DİSK'te ve DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nda eğitim seminerlerinde eğitimciydim, Vatansız Gazeteci'de yazıldığı gibi (s. 504) Fethi Naci, Kemal Sülker, Süleyman Üstün ve Çetin Özek ile birlikte. Daha önce Doğan Abi de o seminerlere katılmıştı. Maden -iş yöneticilerinden Şinasi Kaya onu çok severdi. Vatansız Gazeteci'nin 503. sayfasında konu edilen 'genel grev' de gündeme o ilişki çerçevesinde gelmişti.

ANT dergisinde kısa adı OYAK olan Ordu Yardımlaşma Kurumu'ndan ve bu kurumun yatırımlarından daha önce bahsedilmişti. Ama ilk kez Eylül 1970'te açık biçimde ordu kapağa çıkarılmıştı. Komutanlar, darbeciler bu başlığa çok kızmıştı. Bir de ordudan bir şeyler bekleyen 'devrimciler'. Ve Doğan Özgüden bir kez daha, başka bir biçimde sorgulanmıştı.

Doğan Abi kitapta nasıl yurtdışına çıktığını çok iyi anlatmış. En son Ankara'ya gitmek üzere onunla vedalaşırken (son sahne) yanına bir albay oturmuştu. Ben de çok korkmuştum. Hâlâ ne olacağı belli değildi. Ama artık nasıl Türkiye dışına çıktıklarını belgeledi. Ne yazık ki, 12 Mart sonrasında bazı kendini bilmez kişilerin 'bir arkadaşımı kaçırmak için, Doğan Özgüden'i yurtdışına kaçırdığını bildiğim Faruk Pekin'e gidip bizim arkadaşımızı da kaçırır diye ondan yardım istedim' gibisine gerçek dışı emniyet ve askeri savcılık beyanlarından dolayı ben fazladan işkenceye maruz kalacaktım. Herkes benim Doğan Abi'yi Bulgaristan ya da Sovyetler kanalıyla yurtdışına çıkardığımı sanıyormuş. Bu konu en az 6-7 kişinin ifadesinde yer aldı. Neyse, geç de olsa, belgelerle, herkes Özgüden'lerin eski sosyalist ülke temsilciliklerinin yardımı olmaksızın yurtdışına çıktığını anlamış olacak!

Doğan Abi kitabında anlattığı daktilosunu on parmağıyla bir 'mitralyöz' gibi kullanırdı. Bilgisayar çağı dahil Bâbıâli'de ondan daha hızlısını görmedim. İkincisi gerçek bir gazeteci olarak steno kullanırdı. Örneğin Türkiye İşçi Partisi'nin

program tartışmalarının steno ile tutulmuş tam metni yalnızca onda vardı. O sırada Türkiye'de stenoyu onun gibi kullanan bir kişi de yoktu. Üçüncüsü o dönemdeki gençler arasında 'işçici' olan benden daha 'işçi yanlısı' ve de anti-Kemalist idi. Dördüncüsü, olumlu anlamda kullanıyorum, aşırı naif, aşırı romantikti. Che Guevara'nın ünlü 'Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin. savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa ve silahlarımız elden ele geçecekse ve mitralyöz sesleriyle, savaş ve zafer naralarıyla cenazemize ağıt yakacaklarsa, ölüm hoş geldi, sefa geldi' sözlerinin gerçek çevirmeni o idi.

Doğan Özgüden'in daha Türkiye'de iken Kürt, Ermeni, Rum, Yahudi (Filistin Davası ayrı) sorunlarına yaklaşımı yurtdışında daha da belirginleşince, iyice 'korkulan' bir isim oldu. Oysa 12 Mart 1971'den önce bugünlerin terimiyle 'Beyaz Türkler' olarak o da, ben de, Osman Saffet Arolat da, Ragıp Zarakolu da Kürtlerin yargılanmadığı bir dönemde 'Kürtçülük'ten yargılanıyorduk. Birkaç ay önce bu olguyu Diyarbakır'da Osman Saffet Arolat ile birlikte katıldığımız bir 'Diyarbakır Turizmi' toplantısında konuşurken de dile getirdim.

Ant Deneyimi

Bugün Şerefname'yi yayınlamak kolay! O zaman bu iş de biraz yürek isterdi. Şerefname ciltlerini Cağaloğlu'ndaki yürekli hamallarla nasıl bina bina kaçırdık! Bu konularda en yaratıcı olan, her zaman, henüz daha dijital ortam yok iken, hayatımda gördüğüm en iyi sayfa tasarımcısı, en iyi düzeltmen, en teknik kişi olan İnci Özgüden'di

12 Mart cuntasından sonra içinde ANT'ın da adı geçen, ancak yurtdışı 'faaliyetler'den dolayı hiçbir biçimde ANT'a geri dönülemeyen, çok 'tuhaf' bir dava nedeniyle yaklaşık iki, 12 Eylül Askeri Darbesi'nden sonra da DİSK nedeniyle üç yıl hapis yattım. Ama gençliğimizin en güzel günlerini ben ve bazı arkadaşlarımız ANT deneyimi ile yaşadık.

‘Ama, o da çok katı!’ diyor bazıları. Peki, düşünce özgürlüğü ne menem bir şeydir?’ Kişilerin ‘öz görüşleri’ni ifade hakkı nedir? Beğenmeyebilirsin, ama saygıyla karşılaman gerekir. Biz, ANT dergisinde ‘Ortadoğu Devrimci Çemberi’ derken, şimdi müze olacağı söylenen Diyarbakır Hapishane’sinde öldürülen DDKO lideri, dostumuz Necmettin Büyükkaya ile ‘Kürt Sorunu’nu tartışırken herkes neredeydi (s. 499)? Bizler, Sulhi Dönmezer gibilerinin yazdığı bilirkişi raporlarıyla ‘Kürtçülük’ten her bir-iki satırlık yazı için 7,5 yıllık hapislerle yargılanırken, bugünün ‘demokrat’ları neredeydi?

Türkiye basın tarihinde bence bu kadar başarılı olan ve Akşam gazetesi ile çok sayıda Türkiyeli aydını Türkiye entelektüel yaşamına taşıyan Doğan Özgüden, önce 12 Mart, ardından da 12 Eylül sonrasında Türkiye’nin diktatörlük ortamından çıkmasında epey katkısı olan eylemleri ve yayınlarıyla solcuları (!) bile korkuttu.

Akşam’ın ya da ANT’ın içinde ya da kenarında olan çok sayıda gazeteci, yayıncı, aydın kişi hızla onu ‘unutmayı’ tercih etti. 12 Eylül sonrasında onlar yurtdışında ‘sürgün’de iken, Türkiye’de ‘ünlüler’, ‘yazarlar’ ansiklopedileri çıktı. Resmi devlet politikasına ‘saygı’ gösteren yazarlar-çizerler onu ansiklopedilerine almadı. Oysa onun Akşam gazetesinde kendilerine yazı yazma olanağı tanıyıp ünlü kıldığı kişiler o kitaplarda yer almıştı. O, artık bazılarına göre TC’nin bir ‘düşmanı’ idi. Kimse ona bulaşmak istemedi.

2007 TÜYAP Kitap Fuarı’nda Akşam gazetesini, ANT Sosyalist Dergi’yi unutanlar için, ANT’ın kuruluşunun 40, Vatansız Gazeteci kitabını yayınlayan Belge Yayınları’nın 30. yılı nedeniyle bir anma toplantısı yapıldı. Beş kişi konuşacaktı. İnci ve Doğan Özgüden’lerin sandalyeleri boş kaldı. Çünkü Türkiye’ye gelemediler. Biz (Yalçın Yusufoğlu, Ragıp Zarakolu, Faruk Pekin) konuştuk.

Her sosyalist, her demokrat, her aydın Akşam gazetesini ve ANT dergisini kavramak, daha doğrusu 1961-1971 dönemini algılamak için Vatansız Gazeteci’yi okumak, ilgilenmek

ve sorgulamak zorunda. İstanbul ya da Türkiye 15 Aralık 2010 gecesi ölümünün 75. yılında Türkçe, Ermenice ve Kürtçe şarkılarla Kevork Gomidas'ı Lütfi Kırdar Salonu'nda büyük bir konser ve ilgili Bakan katılımı ile anarak bağrına bastı. Ne güzel bir etkinlik.

Ama Doğan Özgüden hâlâ vatansız, yani haymatlos. İnci Özgüden de öyle. Böyle oluyor bu işler. Küreselleşme ortamında, sınıf pusulasını şaşırdığımızda…

Doğan Özgüden ile röportaj
Volkan Alıcı, Bianet, 24 Ocak 2011

Gazeteci Doğan Özgüden, 1960'lı yılların büyük gazetelerinden Akşam'ı, emek ve demokrasi hareketinin yayın organına dönüştürmüş efsanevi genel yayın yönetmeni. Birçok ilk'i hayata geçirmiş Ant dergisinin ve Ant Yayınları'nın kurucusu... Kürt sorunundan Kemalizme, pek çok netameli konuda aydın tavrını (hem de 70'li yıllardan başlayarak) ödünsüzce sürdürmüş bir gazeteci... 60 yıllık gazetecilik ve mücadele serüveninde davaları, sürgünlüğü, tehditleri göğüslemiş; yok sayılmayı, suskuya terk edilmeyi, değerbilmezliği de yaşamış bir eylem adamı..

İşte bu hareketli yaşamı (dostlarının ve eşi İnci Hanım'ın ısrarı üzerine) kaleme almış Özgüden; çocukluğundan 1971 yılında başlayan sürgünlüğe kadar yaşadıklarını, 'Vatansız' Gazeteci adıyla kitaplaştırmış.

Türkiye basın ve siyaset tarihinin önemli dönemeçlerinin tanıklığının da ortaya konduğu kitap, ne yazık ki henüz yeterince ilgi görmemiş. Kitap bize vesile olsun dedik, Özgüden'le Bianet için konuştuk.

Söyleşiye geçmeden önce biraz 'Özgüdenler tarihi':

Doğan Özgüden, eşi İnci Özgüden Tuğsavul ile 1967'de haftalık sosyalist dergi Ant'ı ve Ant Yayınları'nı kurdu; dergi, 1971'de Sıkıyönetimce kapatıldı. Özgüdenler hakkında yaz-

dıkları ve yayımladıkları yazılar nedeniyle 50'den fazla dava açıldı, 300 yılı aşkın hapis istemiyle yargılandılar. 1971 yılında, Türkiye'den ayrılmak zorunda kaldılar; artık mücadele yurtdışında sürecekti. Gerek 12 Mart, gerekse 12 Eylül cuntalarına karşı yurtdışında örgütledikleri kampanyalar, her iki dönemin cunta şeflerini ve Özal gibi 'darbe başbakanları'nı çok kızdırdı. 200'e yakın rejim karşıtıyla birlikte 1982 yılında Türk vatandaşlığından çıkartıldılar. Bu karar on yıl sonra iptal edildiyse de, Dışişleri Bakanlığı kendilerine, Türkiye'ye döndükleri takdirde tutuklanmayacakları ve yargılanmayacakları konusunda herhangi bir yazılı güvence vermeyi reddetti. Özgüdenlerin sürgünlüğü Belçika'da devam ediyor. Gazeteciliği de burada sürdürüyorlar. Özgüden çifti, 1974'den beri çeşitli dillerde yayın yapan Info-Turk Ajansı (http://www.info-turk.be) ile çokuluslu göçmen eğitim merkezi Güneş Atölyeleri 'nin(http://www.ateliersdusoleil.be) yöneticiliğini yapıyor.

Doğan Özgüden, 2008 yılında, aldığı tehditlerle de gündeme gelmişti. Bianet'in 12 Aralık 2008 tarihli haberinden özetlersek; "Özgüden, Brüksel'deki Türkiye Büyükelçiliği'ndeki bir tören sırasında Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün Rumların ve Ermenilerin Türkiye'den tehcir edilmesi politikasını övdüğünü İnfo-Türk'te duyurmuştu. Site, aynı törende Büyükelçi Fuat Tanlay'ın da, Türk bayrağını öven ve 'Sana benim gözümle bakmayanın mezarını kazacağım. Seni selamlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağım' ifadesinin geçtiği bir şiir okuduğunu bildirmişti. Söz konusu kişilere yönelik eleştiriler üzerine Beltürk başta olmak üzere hükümet yanlısı birçok sitede, İnfo-Türk'e karşı, Doğan Özgüden'in linç edilmesini teşvike kadar varan bir kampanya" yürütülmüştü.

Sorular-Yanıtlar

Hakkınızda açılan 50'den fazla dava, 300 yıla yakın hapis istemi... Vatandaşlıktan çıkarılma... Ne yaptınız da devleti bu kadar kızdırdınız?

Demokrasiden ve insan haklarından asla nasibini alamamış bir devlete kızgın olan her kişinin yapması gerekeni yaptığım için...

Sürgünlük süreci nasıl başladı? Bu kararı vermek kolay olmasa gerek?

İnci'ye ve bana karşı açılan davaların ciddi boyutlara ulaşmasına rağmen, sarı basın kartlı gazeteciler olarak kolaylıkla pasaport alabileceğimiz halde, "Ne olur ne olmaz, bir gün lazım olabilir" diye düşünüp de zamanında pasaport dahi almamıştık. Bir yıl önce, 15-16 Haziran direnişinden sonra "Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını yargılayamaz" diye yazdığım için zaten askerlerin tehdidi altındaydım. Sıkıyönetimin Ant'ı kapatıp bildirilerle ve "insan avı" afişleriyle beni aramaya başlaması üzerine, yazı kurulundaki arkadaşlar, ne pahasına olursa olsun Türkiye'yi terk ederek Avrupa'da cunta yönetimine karşı mücadele yürütmemizde ısrar ettiler. Bunun üzerine bir yakınımızın aile pasaportunu tahrif ederek Türkiye'den çıktık.

71 darbesinden 30 yıl sonra da, cuntacı generalleri eleştiren bir yazınızdan dolayı hakkınızda bir dava açıldı; mahkeme, Türkiye'ye girer girmez tutuklanmanız için sınır kapılarına bildirimde bulundu. Bunu öğrenince neler hissettiniz?

Üzerimizdeki baskılar Avrupa'daki 40 yıllık sürgün yaşamında da hiçbir zaman kesilmedi. Bir an önce Türkiye'ye dönmeyi düşündüğümüz için iki yıl sahte pasaportla illegalde mücadele sürdürdük. Ne ki Demokratik Direniş adına yürüttüğümüz mücadele Cunta'yı rahatsız eder hale gelince, askerin mutemet adamı Turhan Feyzioğlu, Avrupa Konseyi'ne hakkımızda ihbarda bulundu. Bunun üzerine Hollanda'da legale çıkmak zorunda kaldık. Çalışmalarımızı Avrupa Birliği'nin başkenti Brüksel'de yürütmek istiyorduk. Ancak TC Büyükelçiliği, Birleşmiş Milletler himayesinde mülteci ol-

duğumuz halde, Brüksel'e yerleşmemizi tam üç yıl engelledi. Genel aftan yararlanarak 70'li yılların sonunda Türkiye'ye kesin dönüş yapmaya karar vermiştik ki, bu kez de militarizm üzerine çevirdiğim bir kitabın Türkiye'de yayınlanması üzerine İstanbul Donanma Askeri Savcılığı hakkımda dava açtı, dönüşümüzü ileri bir tarihe erteledik. Ancak 12 Eylül Darbesi'nden sonra diğer rejim muhalifleri gibi vatandaşlıktan atılmamız dönüşü tamamen olanaksız kıldı. 71 Darbesi'nin otuzuncu yıldönümünde yazdığım yazıdan dolayı hakkımda dava açılması, Türkiye'ye dönersem sınır kapılarında tutuklanmama karar verilmesi hiç de şaşırtıcı olmadı. Dava, Türkiye'de düşüncelerini özgürce ifade etmeyi görev bilen herkesin başında Damokles'i kılıcı gibi sallanan 159. (şimdiki 301.) Madde'den açılmıştı. Yani orduya hakaret... 21. yüzyılda böyle bir maddenin yürürlükte olması Türkiye'yi yönetenler için tam bir yüzkarasıdır.

İki yıl önce de ciddi tehditler aldınız. Şu anki durum nedir? Yeni bir gelişme var mı?

Tehditler, hakaretler Belçika'da hiç eksik olmadı. Ama iki yıl önce tehditler o zamanki Büyükelçi Fuat Tanlay'ın Türk medyası aracılığıyla yaptığı kışkırtmalar sonucunda ciddi bir boyut almıştı. Bunun üzerine Belçika Hükümeti beni ve yönettiğim kurumları koruma altına almak zorunda kaldı. Büyük ölçüde bu tedbirlerin alınmasından, bir ölçüde de Tanlay'ın Başbakan Erdoğan'ın 'Dışilişkiler Başdanışmanlığı'na atanarak Brüksel'den uzaklaşmasından sonra saldırılar yoğunluğunu yitirdi. Ama hâlâ sürekli temkinli olmak zorundayım.

Sizin yönetiminizde Akşam, büyük bir sol gazeteye dönüşmüştü. Ardından yine kurucusu olduğunuz Ant dergisi, en başarılı sol dergilerden biri oldu. Derken Ant Yayınları ile yayıncılık serüveni... İlk Che kitapları, ilk Filistin, ilk Kürt tarihi kitapları, gerilla hareketlerinin deneyimlerine dair Türkçedeki ilk ürünler... Tüm bunlar yayıncılık ve ga-

zetecilik alanında hâlâ anımsanan deneyimler. Motivasyon kaynağınız neydi?

Hani Babıâli'de çok tekrarlanan bir söz vardır. "Gazeteci olunmaz, gazeteci doğulur"... Galiba bundan ben de nasiplenmişim. Kitabımda ayrıntılı anlattığım hareketli çocukluk ve ilk gençlik yıllarım bende mücadeleci gazeteciliğin ön koşullarını yaratmış olmalı. Gazeteci olmak için değil sırf yüksek öğrenimde aileme yük olmamak için çalışmaya başladığım basın dünyasında gerek yurt, gerekse dünya olaylarını sadece iş olsun diye değil, belli bir sorumluluk duygusu içinde değerlendirme kararlılığım, benim sadece medyada değil, aynı zamanda sendikacılık alanında ve siyasal mücadelede de çizgimi belirledi.

Ant dergisi, o yıllarda Mahirlere, Denizlere, 1971 direniş çizgisine destek veren tek legal sol yayın organıydı sanırım. Bu süreçten kısaca söz eder misiniz? Bu süreçte ne tür baskılarla karşılaştınız?

Mahir'ler, Deniz'ler, Kaypakkaya'lar, Türkiye'de 60'lı yılların başında örgütlenmeye başlayan sosyalist hareketin en genç ve en sağlıklı filizleriydi. Benden sonraki kuşaktandılar. Benim gibi onlar da TİP deneyinden geçtiler ve orada büyük hayal kırıklıklarına uğradılar.
Kitapta anlatıyorum. Daha onların adları birinci planda duyulmaya başlamadan önce, 1964'te yapılan 1. Büyük Kongre'de TİP, sol gençlikle bağlarını büyük ölçüde koparttı. Bu tavra muhalefetimden dolayı partiden ihraç edilinceye kadar TİP içinde, daha sonra yönettiğim Akşam'da ve Ant'ta devrimci gençliğe hep destek oldum. Pratikteki yanlışları ne olursa olsun, ki bunları da Ant'ta eleştiriyorduk, onlar gerçekten yaşamlarını, kişisel mutluluklarını sosyalizm için feda etmiş gözü pek, yürekli devrimcilerdi. 12 Mart'tan sonra sağıyla soluyla her yandan saldırıya uğrayan bu gençlere destek olmak, onları savunmak bir görevdi, biz bu görevi yerine getirdik.

1964-66 yılları arasında Akşam'ın, 1967-71 arasında da Ant dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptınız... Türkiye basın tarihinin özellikle 71'e kadarki sürecinin en yakın tanıklarından birisiniz. Bu bilgi ve deneyimle, bugünün yazılı medya ortamını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir de gazetesi, dergisi, internet sayfalarıyla bir sol/muhalif medya damarı var. Türkiye'de bu alandaki çalışmaları, yayınları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Biz Türkiye'deyken büyük medya, büyük sermayenin, siyasal iktidarların kirli hesaplarına bu denli alet olmamıştı, bunlarla bu denli iç içe geçmemişti. Teknolojik gelişme, görsel medyadaki ve sanal iletişimdeki inanılmaz yenilikler dikkate alındığında benim dönemimle kıyaslama yapmak çok zor, çünkü veriler çok farklı. Benim için önemli olan sorunuzun ikinci bölümünde sözünü ettiğiniz sol/muhalif medya damarı... Sadece Türkiye'de değil tüm dünyada geleceği belirleyici olan bu damar. Golyat'a kafa tutan Davut'lardır bunlar.

Gazetecilik çalışmalarınız sürgünde de devam etti. İnfoTürk web sayfası, kitaplar, broşürler... Gazeteciliği sürgünde sürdürmenin zorlukları neler?

Sürgündeki gazetecilik çalışmamız aslında Ant'ın bir başka coğrafyada, farklı dillerde, farklı bir okur kitlesine seslenen yeni bir versiyonudur. Hep yukarıda sözünü ettiğimiz damardan beslendik, o damarı besledik. Özellikle Türkiye'de yayın yasaklarının sürdüğü dönemlerde Türkçe yayınlar da yaptık, Türkiye'ye soktuk, ama özellikle sanal ortama geçildiğinden beri daha çok dünya kamuoyuna seslenen çalışmalar yürütüyoruz.

En büyük zorluk tabii ki dil sorunundan kaynaklanıyor. Ana dil dışındaki dillerde yayın hazırlamak çok dikkat ve özen gerektiriyor.

İnci Hanım'la birlikte, Avrupa'daki diğer muhalif sürgünlerle birlikte Demokratik Direniş Hareketi'ni kurarak

cunta rejimine karşı kampanya yürüttünüz. 1980 darbesinden sonra da bu kez Evren cuntasına karşı Avrupa'da kurulan Demokrasi İçin Birlik (DİB) hareketinin örgütleyicilerinden oldunuz. Belleğinizde o mücadele yıllarından bugüne kalan en diri görüntüler, anılar neler?

Demokratik Direniş Hareketi... O yıllarda Avrupa özelinde İspanya, Portekiz ve Yunanistan da Türkiye gibi faşist diktatörlüklerin pençesindeydi. Vietnam Savaşı, Latin Amerika, Afrika ve Asya'da ulusal kurtuluş hareketleri... Tüm bu ülkelerin direnişçileriyle gerçek bir kardeşlik ve yoldaşlık yaşadık. Demokrasi İçin Birlik Hareketi'ni başlattığımızda Türkiye halklarının direnişçileri oldukça yalnızdı, direniş örgütlemek daha zordu. 1

2 Eylül Cuntası'na karşı AB'nin başkentinde düzenlediğimiz ilk büyük protesto gösterisini unutmam mümkün değil... Ancak bu direnişi örgütleyen bir avuç devrimcinin, daha sonra onların sağladığı olanaklarla Avrupa'ya intikal edip bir nevi hazıra konan "siyasal önderler" tarafından kendi siyasal pazarlıklarına engel görülerek tasfiye edilmesi acılı bir anıdır.

Şu anda mesleğe köşe yazarı olarak devam eden isimler de dahil, birçok ünlü isimle Akşam döneminde birlikteliğiniz, çalışma arkadaşlığınız oldu. Gazete ve dergi serüveni bittikten sonra, özellikle sürgünlük sürecinde de ilişkinizin sürdüğü isimler oldu mu? Şunu da soruya eklemek istiyorum: Eski dostlukları düşündüğünüzde uzun sürgünlük yıllarında neler yaşadınız?

Avrupa'ya yolları düştüğünde arayıp soranlar, arada bir telefon ya da e-mail'le haberleşenler olsa da, çok az... Devlet terörünün hakkımızdaki baskı ve soyutlama kampanyasından ötürü bu durumu, içim burkulsa da, anlıyorum. Gazetecilik hayatımda birlikte çalıştığım arkadaşları, zaman zaman aramızda çıkan görüş ayrılıklarına rağmen hep sevgiyle anıyorum. Çetin Altan ve Yaşar Kemal, o kuşaktan hayatta kalan ve

hâlâ aynı üretkenlikle yazmaya, eser vermeye devam eden Türkiye'nin en güçlü kalemleri... Akşam'ı yönetmeye başladıktan sonra açtığım forum sayfasına, "Düşünceye Saygı" genel başlığını koymuştum. Bugün karşı görüşte de olsam kendilerinin düşüncelerine saygı duyuyorum, yeter ki onlar da benim düşüncelerime saygı duysunlar...

70'lerden beri Kürt sorununa önem veriyorsunuz. Bugün de Avrupa Barış Meclisi üyesi olduğunuzu biliyoruz. Kürt sorunu etrafında yapılan tartışmaları ve sorunun çözümü konusunda Kürt özgürlük hareketi ile Türkiye sosyalist hareketinin çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tıpkı gençlik konusunda olduğu gibi, Kürt sorununda da Türkiye sosyalist hareketi üstüne düşen görevleri, en azından benim Türkiye'de bulunduğum yıllarda yeterince yerine getiremedi. Ama öncesi de var... Sol bu konuda cumhuriyetin ilk on yıllarında da Kemalizm'in dümen suyunda sürüklenmişti... Bugün Kürt ulusal hareketi sadece Türkiye değil, Ortadoğu siyasetinde, hatta Avrupa siyasetinde etkin ve belirleyici bir güçtür. Halkların ve azınlıkların özgürlükleri konusunda Türk Devleti'nin karşısında muhataptır. Türkiye sosyalist hareketi ona destek olmak zorundadır.

Son sorumuz: Türkiye'de en çok neyi özlediniz? Yarın çıkıp gelme olanağınız olsaydı, burada yapmak istediğiniz ilk ne olurdu?

Türkiye'ye dönüş birçok koşullara bağlı ve de zor... Google Map çıktı çıkalı en sevdiğim şeylerden biri, günlük çalışmadan yorulduğum, çocukluğumdan itibaren yaşadığım köyleri, büyük kentlerde yaşadığım, çalıştığım mahalleleri, sokakları arayıp bulmak, uydu fotoğraflarına bakmak. Ne yazık ki artık çoğunun yerinde yeller esiyor ya da beton yapılar yükseliyor. Olsun, yine de ilk fırsatta oralara gidip binbir acı ve sevinçle dolu geçmişimi bu dünyadan kopup gitmeden bir daha yaşamış olurum...

Anatolya çocuklarının tevratı: Vatansız Gazeteci
Medeni Ferho, Gomanweb, 25 Ocak 2011

Kuşkusuz, kitap insan ürünüdür. Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" adlı eserini okuyunca gördüm ve anladım ki insan da kitap ürünü olabiliyor… Varolmak adına değer olmak, dramatik olaylar içinde öğütülüp kaybolmadan varolmak…. Bu da, onurlu bir yaşamda karar kılmak, sonraya bakarken de geleceğe hükmetmek anlamındadır. Doğan Özgüden'in kitabında, ilk aklıma gelenler bunlar… Bir özlü hayattan çok, bir geleceğe bırakılmak istenen geniş yelpazede dramatik, ders verici olaylar dizisidir. Her olay bir değerdir, ders alınacak, derslerde okutulacak, konuşulacak, tartışılacak düzeyde hayat öyküleri yani. Her öykü, kendi döneminin aynasıdır derler; aynada geniş boyutlarıyla hem mesleğinin, hem ülkesinin gerçek yüzünü gösteren bir ressam gibi; bir insan ömrü ile sınırlı olmayacak kadar çok boyutlu gerçeklerin öyküsel analatımıdır. Özgüden, toplumsal çelişkilerin, insan yaşamına etkilerini, özellikle bir gazetecinin günlük yaşam ve mesleki çalışmalarını, sistemin doğası gereği nasıl etkilediğini, roman anlatımı içinde veriyor.

Özgüden, güzel ve yalın antamıyla işte bunları veriyor okuyucuya. Ama, bütün olayları, kendi yaşam çizgisinin rengi ile belirleyen, düşüncesinin, akl-ı seliminin rotasını asla değiştirmeyen, aksine, Türkiye'nin ansiklopedik gerçekliğini özgür gazeteciliğin savaşımı ile veriyor. Çok geniş bir yelpazeye arşiv olacak şekilde olayları zincirlîyor, Türkiye'den Avrupa'ya, hattâ bir bütün dünyaya bakarak veriyor.

Bu olayların, yaşamına, başka insanların yaşamına nasıl etki yaptığını da gösteriyor. Gazeteci de bir nevi ayna ustası, hattâ aynanın arkasındaki sırrı keşfeden, ya da dokuyan insan değil mi? Özgüden, bir adım daha ileri gidiyor; kendi yaşamından, tanık olduklarından yola çıkarak, iktidarların nasıl da aynanın arkasındaki sırrı kirleterek, aynanın asıl yüzünü maskelediklerini anlatıyor. Bu anlatımlar, aynı za-

manada gizliliklerin açığa çıkarılmasıdır. Bilinmeyen, saklı tutulan ya da gazete sütunlarında, hattâ yazılmayan, ama beyinlerin gizli bölmelerinde devlet sırrı gibi kilitli kalan olayların anlatımdır.

Bir uzun yaşam öyküsünü, anılar ve yaşananlar içinde veriyor insana; hem çocukluğundaki yalnızlığını paylaştığı çocuk kitaplarında, hem gazetecilik yaşamındaki "tipik" yalnızlığında sığındığı o coşkun savaşım enerjisini görmek olası. Yaşamının her dönemi, bir ayrı güzel anlatılıyor, bir güzel arşivleniyor. Tabii bu arşiv, yalnızca belge değil, söz ile, etkileyici anlatım ile bir güzel nakışlanıyor. Bütün yaşamışlıklarını, tanıklıklarını ve görmüşlüklerini ilmik ilmik beyninde örgülediğini, şimdi de verdiğini görüyoruz. Tabii bunu da, güzelim, ustaca anlatımı ile yapıyor.

Dramatik olayar usta gazetecinin cümlelerinde acıları hissettiriyorsa da, okuyucunun beyninde ışıksal uyarılar yapıyor, bu da yazarın olaylara, zamana, mekana ve gelişmelere ne denli hakim olduğunu gösteriyor.

Çok riskler barındıran sistem, Doğan Özgüden'i (hayat arkadaşı, gazeteci İnci Hanım'ı) dişlileri arasına almak, kullanmak ister… Kullanamasa da, mağmanın lavları gibi, yüreği ve beynini yakıp kül edecek. Ama o, her risk ve entrikanın karşısında çocukluğunda okudugu kitap ve gazetelere sığınıyor. O kitap ve gazeteler her zaman, bir kurtuluş yolu olmuş gibiler, ya da kurtuluş yolunu bulabilme yetisini vermişler. Özellikle çocukluk öyküleri, öykü kahramanları, onun çocuk belleğinde bıraktığı izler yol gösterici oluyorlar. "Keçi ve Yavruları ile Kurt" öyküsü, ya da "Tilki ile Karga"nın öyküsü, ya da bir başka öykü!... Her ne olursa, veya nasıl oluyorsa, Doğan Özgüden'in kitabındaki her sayfa, Anatolya'daki çocukların yaşam öyküsünün birer sayfasıdır. Her sayfa, sistemin keskin dişlileri arasında eritilimiş, darbelenmiş, törpülenerek kırılgan hale getirilmiş yaşamları, hiç ama hiç sloganlaştırmadan, ince eleyip sık dokuyarak, cesaretle anlatıyor.

Her anlatım, hem okullardaki yaşamıdır, hem aynanın

arkasındaki folyonun içindeki doğrulardır. Bu doğruları verirken de, fotograf ve belgelerden de yararlanarak, bütün çıplaklığı ile aynanın ön yüzüne koyuyor. (Kendini gör der gibidir).

Her insan bir dünyadır!.. Yaşamın hiç durmayan ırmağında kısır döngüye dönüştürülen felek de, insan bedeninde, beyninde, yaşamında, derin vadiler, inişli çıkışlı yollar açar, sonra da efsüni devler, ejderhalar yerleştirir. Onulmaz döngülerde ise, bu devler, ejderhalar saldırıya geçerler. İnsan, kendine düşman olur. Beden ile beyin onulmaz bir savaşa başlar. Ama Doğan Özgüden, çocukluğunda, ne zaman ne de mekan bulabilmiştir; göçebe yaşam bir düşmandır ve saldırıyor… Okul yaşamında da aynı düşman vardır… Düşman istasyonlardır, kara dumanlı trenlerdir… Bu göçmeler seyran gezintileri değildir… Okul yıllarında ise Ozguden'in fiilen kendi savaşı başlar, toplantılar, olayların peşinde koşmak, gerçeği öğrenmek ve yazmak savaşı… Algılama, anlama, özümleme ve verme savaşıdır bu.

Bu zor savaşta Doğan Özgüden yalnızdır. Sonra, yaşam savaşına katılan hayat arkadaşı İnci Hanım vardır, ve sonuna kadar yanındadır. Düşman güçlüdür, her yerdedir, varoldukları her yerdedir… Bir kısır döngü yaratmak istenir… Yine de Doğan Özgüden ve İnci Hanım, bilinç, inanç ve gönül bağı ile kollektif bir direnişle her türlü saldırılara göğüs gererler. Adeta, "ölüm ise birlikte, zından ise birlikte, açlık ise birlikte" derler!.. Saldırıların çemberi daraldıkça korkular da peşlerinde gölge oluyor. Onlar yürüyor, zulüm de gölgeleri oluyor.

Bu sözleri sıralarken, duygusal davranmıyorum elbette. Biliyorum, yaşıyorum ve yazıyorum; ayrıca kitabı birkaç kişiye de verdim, okuduktan sonra düşüncelerini sordum. Söylediler ve yazdım!... Kitabı okuyanlar, kendimizi tanımada, bizde "zuhur" eden, canlanan zulmü tanımada ayna oldu, dediler. "Düşman kimdir?" dediler, "biz miyiz, yoksa karşıda bir düşman var mıdır?" sorusunu sordular!.. Doğan Özgüden ise, her fırsatta: "Düşüncenin özgür olmadığı bir diyar da yaşamak

istemiyorum" diyor. Oysa bu çok yönlü "teşkele-yalan-dolan" dünyada, onun istediği bir diyar yoktur. Destur da verilmedi. Olmasına da meydan vermediler. Mümkünatı da yoktur, pay edilen bir dünyada görebilmesi de zordur. Doğan Özgüden, kendini yaratan bir değerdir: Dişleri ile, tırnakları ile, bu pay edilmiş dünyada savaştı. Ama, sistemin acımasız dişleri, kimi zaman onları parçalar. Ama, her parça bir direniş abidesi, bir onurlu destan yiğitlemesi oluyor. Hem onurlu yaşamı savunuyorlar, hem onurlu yaşamın da parçası oluyorlar.

Doğan Özgüden'in onurlu kavgası, adeta yaşamın cömert yanı, yiğit ve direngen tarafıdır; Aşil'in kılıcı oluyor. Özgüden'le birlikte, direngen kadın simgesi İnci Hanım kendilerini küllerinden yaratıyorlar. Dost, yoldaş bilinenlerin coğu da bezirgan çıkıyor, ya da korkuya, duygularına yenik düşüyorlar, siyasilerin korkunç saldırılarına göğüs geremeden düştüler derler ya. Öyle! Özgüden ve İnci hanım, hem yoldaş bildiklerine, hem kara bulutlara sarınan insan avına çıkmış siyasi devlere karşı savaştılar. Ve der ki Özgüden; yaşamı işgal eden karanlık güçlere karşı direnmek ve savaşmak da bitmiyor, dünya varoldukça da bitmez.

Dogan Özgüden, "Vatansız Gazeteci" eserinde, CHP'nin 6 okunu, devletin resmi ideolojisini, kapitalist sistemin iç içeliğini de matematiksel hesapla ya da kronolojik olarak roman diliyle veriyor. Okuyucu, kitabı okudukça, sistemin acımasız dişlilerini, yırtıcı pençelerini daha iyi görebiliyor, yazarın da, bilgece, ustalıkla, bir maratona girercesine o boğucu, tüketici efsunlu ağın içinden nasıl kurtulduğunu.... (Bir yol gösterme, bilgilendirme, yüreklendirme gibi yani) Bu bilgelik, bu ustalık ise, insanlığın ütopyasıdır, insanoğlu bin yıllarca bu ütopyanın peşinde mücadele veriyor.

Her zaman söyledim, tekrar ediyorum, geç yazılmış bir kitaptır "Vatansız Gazeteci"… Çokça zaman Kek Doğan Özgüden'e de rica ettim "geç kalmadan yazın", yazın ki o dönem, çokça geçmiş dönemler gibi karanlıklarda kalmasın, gerçekler yitip gitmesin, yok edilmek istenen bir nesil yaşadıklarıyla

kaybolmasın. Yazın ve de sahip çıkın, sahip çıkalım ki bir çok yazılanlar gibi unutulmasın, gerçekler iğdiş edilmesin!... Çünküleyim yedi başlı devler, ejderhalar, efsunbazlar, siyasetin aşufteleri bu konuda zorlu tecrübelere sahiptirler, kitabı tozlu raflarda boğabilirler. Zekeriya Sertel'in kitabı gibi, Doğan Özgüden'in kitabını da aynı akibete uğratabilmesinler. Doğan Özgüden'i dişlileri arasına almak isteyen sistem, ona karşı yürüttüğü savaşın aynısını kitabına karşı da yürütebilirler. Onlar da, çok iyi biliyor ki, Doğan Özgüden "Vatansız Gazeteci" kitabında o dönemin bir bütün resmini çizecektir, kitabını Türkiye Cumhuriyetin'in bir dönemki aynası yapacaktır, ve yalnızca aynanın ön yüzünü değil, arakasındaki folyonun içindeki tüm sırları da okuyucunun önüne serecektir.

Varlığını halkların yokedilmesi üzerine inşa eden devlet... Doğan Özgüden de, yokedici yumağın ibrişim ucunu yakalayarak, ustaca estetize ederek, büyük sorumluluk içinde doğruları vermesini bilmiştir. Ölüm ve kanla beslenen düzene karşı, sözün gücü, doğrunun kılıcı ile bir cephe açan yazarın her sözü, her cümlesi ayrı bir ok, bir kılıç, bir gürz ve mızrak olmuştur. Söz ki, peygamberlerin silahıdır, öldüren değil, ayıltan, gerçeklere ulaştırandır.

Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci"sinde bilinmesi, görülmesi gereken en önemli olay, Anatolya ve Kürdistan çocuklarının yürek sesidir. O çocuklar ki, kaderleri feleğin acımasız kıskacı ile yazılandır. Ol nedenle, "Vatansız Gazeteci" adlı eserde yazılan her söz, her cümle, insan beyninde, yüreğinde esen sert rüzgarlar gibidir, kalbin vuruşlarını değiştiriyor. Bu yüzden ben, kitaba Anatolya ve Kurdistan çocuklarının Tevratı adını verdim. Kitabın amacına ulaşması için de kitabın sahiplenilmesi gerektiğinin altını çiziyorum. Sahiplenmesi gerekenler de, üstad Doğan Özgüden'in düşünce de yaren olanlarıdır. Bu eserin, bir önemli dönemin aynası olabilmesi için, uzun ve büyük "söz savaşı" arenasında, iyi bir "öğreti silahı" olarak, "ders alma" olarak da büyük kitlelere ulaşması gerekir.

Mektup

Derwich Ferho, Brüksel Kürt Enstitüsü, 5 Şubat 2011

Doğan Ağabey, Inci Yenge, Sizi tanıyalı 33 yıl oldu. Bu zaman zarfında demokrasi, insan ve halkların temel hakları için örnek mücadelenizin yakından tanığı oldum. Hiç yorulmadan, en ufak bir taviz vermeden, bir sürü engeli aşarak yolunuza devam ettiniz. Her zaman tekrarladığım gibi, sizi tanımak, azimle yürüttüğünüz bu mücadeleye tanıklıı etmek benim için büyük bir onurdur.

İzniniz olursa beraber geçen su 33 yılı birkaç cümle ile söyliyeyim:İlk tanıştığımızda genç idik ve en yakın bir zamanda demokrasinin olacağı, insan haklarına saygının olduğu, halkların kardesçe, barış içinde yaşayacağı ülkemize dönmek iyin hayaller kuruyorduk.

Aradan 33 yıl geçti ve halen de o hayal ettigimiz ülkeye dönemedik. 0 ülke ki iyiye doğru gideceği yerde yalnız kılıf değistirerek kötü olan alışkanlıklarını başka bir şekilde devam ettiriyor. Bana göre ne demokrasi var, ne de özgür bir şekilde halkların beraber yaşayabileceği bir ülke. Sizin seneIer önce bana söylediğiniz bir sözünüz doğru çıktı. Size o ara demiştim ki "Doğan ağabey, şimdi Güney Kürdistan özgür. Yakında Kuzey Kürdistan da özgür olacak ve sizinIe beraber gider Kürdistan'a yerleşiriz." Bana cevabınız şu olmuştu:

"Bu gidisle ne benim, ne de senin mültecilik hayatı biteceğe benzemiyor."

İlk tanıştığımız yıllarda Türkiye ve Kürdistan'da hareketli yıllar yaşanıyordu. Sürgünden bu demokratik mücadeleye destek vermek için epey toplandık, eylemler düzenledik, Belçika ve yerinde de Avrupa kamuoyunu bilgilendirdik

Hatırlarsınız, diğer muhalif sol guruplarla toplantılarımız bile çok tartışmalı geçerdi. Siz, Doğan Özgüden ve lnci Tuğsavul hariç, diger tüm sol guruplarla anlaşmak zor oluyordu. Özellikle Kürd ve Kürdistanlı tanımlamaları olunca diğer-

leri şovenist tavırlarını ortaya koyarlardı. BölücüIük, ayrımcılık yapıyorsunuz diyerek bizi suçluyorlardı.

Her seferinde Türkiye'li, Türkiye'den örgütler lafları ile bizi kandırmaya çalışırlardı. Ama biz de her seferinde kararlı bir sekilde, "Türk ve Kürt örgütleri", "Türkiye ve Kürdistan'lılar" diye direnirdik. Taviz vermezdik. Siz, her zaman bu mücadelede saygın yerinizi aldınız. 0 şovenistlere karşı tavır koydunuz

33 yıl boyunca çok güzel, onurlu yıllar geçirdik. Mücadelemizi beraber yürüttük. Tüm bu süre zarfında nazik ve bilge kişiliğiniz ile bize hep yol gösterici, rehber, dürüstlüğün sembolü, devrimci, demokratik kisiliğiniz ile örnek oldunuz. Bu yüzden sizi tanımak ve dostluğumuzun sürmesi benim için büyük bir sans oldu

33 yıl boyunca da ardı arkası kesilmeyen tehditler, küçük düşürme girişimleri, takipler, suçlamalar, saldırılar, hatta bizi terrorist başı ilan etmeler, bu konuda kitap yazmalar bile oldu. Tehditler bazen dozunu aştı ve hem biz, hem de en yakınlarımız zarar gördük.

Ama, her seferinde, bedeli ne olduysa oldu, geri adım atmadık. Tam aksine gosterdiğimiz direniş ruhu ve mücadele azmi insan ve halkların düsmanlarını hayrete düşürdü. Onları hayal kırıklığına uğrattı

Doğan Agabey, lnci Yenge, size daha önce de söylediğim gibi, zaman öyle gösteriyor ki, ne siz ne de biz, Türkiye'ye demokratik bir ülkeye dönebilecegiz. Fakat, şuna inanıyorum ki Kürdistan özgürleşiyor ve biz beraber, özgür Kürdistan'a gidip yerleşeceğiz. Gidiş onu gösteriyor. Çünkü özgür Kürdistan yalnız biz Kürtlerin değil, sizin gibi değeri çok büyük insanların da ülkesi olacak.

Kürdü, Türkü, Ermenisi, Asuri/Süryani/Kildanisi, ve daha çok halkın ve dini inancın, siyasi düşüncenin, kardeşçesine, özgürce yaşayabilecegi bir ülke olacak.

Tekrar tekrar selam ve saygılarımla.

Türkiye'nin en önemli gazetecisi: Doğan Özgüden
Erol Özkoray, kuyerel.com, 27 Ocak 2011

Bu ülkede bir zamanlar gazete de vardı, gazeteciler de... AKŞAM gerçek bir gazeteydi ve bizim eve girerdi. İlkokulda iken üstad Çetin Altan'ı okurdum. O gazeteyi de büyük bir gazeteci çıkartırdı: Doğan Özgüden.

Doğan Özgüden'in yarattığı gazeteyi elimde tuttuğumda daha çocuktum. O gazete her gün evimize giren en değerli şeydi. Gazete adeta bir ayin yapar gibi okunurdu ve kutsaldı. Daha o çocuk yaşımda Hürriyet alanların küçümsendiğini hatırlıyorum. Bizim evde Hürriyet alanlar pek adam yerine konmazdı, ailece boş ve kültürsüz adam olarak görürdük. Bugün bu tespit çok daha yaygın. O sıralarda Galatasaray'ın ilkokulunda Boğaz'da, bugün üniversite olan yerde yatılı olarak okuyordum. Sınıf birincisi olmama rağmen hafta sonları AKŞAM'ı yuttuğum için babam, derslere daha fazla zaman ayırmam için bana takılırdı: "Gazete nerede basılıyor, öğrendin mi bakalım?"

İşte o meşhur AKŞAM'ın yaratıcısı gazeteci Doğan Özgüden'le aradan çok uzun yıllar geçtikten sonra 16 Mayıs 2007 tarihinde tanışma şerefine eriştim ve gerçek bir dost olduk. Darbeci TSK'nın verdiği e-muhtıra ertesi yayıncım Ragıp Zarakolu ile birlikte "Türkiye'de militarizm ve basın özgürlüğü" konulu bir konferansı Doğan'ın Brüksel'deki mekanında hep birlikte vermiştik. Bu büyük ve karizmatik insanı bu sayede tanıdım. O günden sonra da ilişkimiz gelişerek sürdü.

Türkiye'de artık nesli tükenmiş olan gerçek bir gazeteci olması Doğan'ı daha da değerli kılıyor. Zaten hep söyleyip yazmışımdır: "Türkiye'nin gerçek gazetecileri vardır, ama bunların hiçbiri yerli medyada çalışmazlar" diye. Doğan onların en önde gelenlerinden bir duayendir. Bence şu an aktif olan Türkiye'nin en önemli gazetecisidir. Doğan'ı çok iyi tanıyan yabancı gazeteciler, yayıncılar ve entelektüeller de onun

Türkiye'nin "bir numaralı" gazetecisi olduğunu kendilerinden emin bir biçimde rahatlıkla söylerler. Ben bu sözü Avrupa'da iken çok duydum. Peki, niçin bir numaralı gazeteci? Çünkü bir gazetecinin en önemli görevi her türlü iktidarı (siyasal, askeri, ekonomik, vs) kamu adına sorgulamaktır. Bu noktada bayrak, marş, milliyet, tabular gerçek bir gazeteci için vız gelir tırıs gider. Gazeteci doğru bildiği konularda, başına bir şey gelip gelmeyeceğinin hesabını yapmadan elini taşın altına koyar ve kamuoyuna yazı, haber, röportaj, söyleşi, kitapla bunları açıklar. Doğan bunu ilk yapan, herkesten önce yapan, hiç korkmadan yapan ve her şeyi masaya -hem de 1960'lı yıllardan itibaren-yatırarak yapan olduğu için en büyüktür. Tabii bunun bedeli de çok ağır oldu, çok sevdiği ülkesinden ayrı kaldı. Öncü olmak öyle herkesin harcı değil

Türkiye'de çok ahmakça bir değer yargısı vardır, ciddi eleştiri getiren bir muhalif hemen "ülkesine düşman" olarak damgalanır. Tabii bu yaklaşım ancak totaliter rejimlerde görülür ve tipik faşist bir görüştür. Eğer bir ülke demokrasiden nasibini almamışsa, hâlâ sinsi faşist ve sinsi totaliter bir rejimle yönetiliyorsa, o ülkenin kendisi değil ama sistemi, rejimi ve devleti her türlü ağır eleştiri ve radikal mücadeleyi hakkeder. Bunu kimi fikirle yapar, kimi de silahla. Yani durumun Nazi Almanya'sı, Mussolini İtalya'sı ya da Vichy Fransa'sıyla fazla bir farkı yok. Totaliter rejimlerle mücadele her bireyin, demokratın, liberalin, sosyalistin, komünistin en tabii hakkıdır. Bu noktada nefret edilen ülke, ya da halkı değil, rejimin bizatihi kendisidir. Fransızlar bile 2010 yılında nihayet Vichy rejiminin gerçek adını ancak koyabildiler: Faşizm. Burada hâlâ faşist bir rejimde yaşadığımız bilinmiyor. Türkiye'deki rejimin adı siyaset bilimine göre tipik bir faşizmdir. Tabii biz burada ülkenin Başbakanının, demeçlerinde sürekli Nazizm ve Faşizm arasında gidip gelmesinden bahsetmiyoruz. O küçük bir detaydır. Kurulmuş olan devlet ve rejimin niteliği 12 Eylül darbesiyle birlikte faşist olmuştur. İşte Doğan herkesten önce bu faşizmi tespit etmiş, yazmış, yayınlamış ve

mücadelesini vermiş ve hâlâ veren bir gazeteci olduğu için en büyüktür. Bu tür insanlara "Büyük Adam" denir. Türkiye'de on yıllardır her düzeyde başbakanlardan bakanlara, genelkurmay başkanlarından gazete yöneticilerine kadar hep küçük adamlarla muhatap olunduğundan, Büyük Adam'ın ne anlama geldiğini pek bilen kalmadı.

Şimdi Doğan, bu Büyük Adam'lığa giden yolu, yazdığı ve geçtiğimiz günlerde Belge Yayınları'nda çıkan otobiyografisi 'Vatansız' Gazeteci adlı kitabıyla anlatıyor. Nasıl Büyük Adam olunacağını öğrenmek için okumakta sayılmayacak kadar yarar var; çünkü bu ülkenin gerçek bir demokrasiye geçmek için yeni Büyük Adamlar'a ihtiyacı var. Hem de çok acil olarak..

1960'lardan bugüne bir 'vatansız' gazetecinin anıları

Emre Ertani, Agos, Şubat 2011

Doğan Özgüden ve İnci Tuğsavul-Özgüden, yazıları ve yayınlarından dolayı haklarında onlarca dava açılan, yüzlerce yıl hapis cezalarıyla tehdit edilen, doğdukları yeri terk etmek zorunda bırakılan, vatandaşlıktan çıkarılan ve sürgünde mücadeleye devam eden bir gazeteci çift. Çeşitli gazetelerde çalıştıktan sonra 1967'den sonra Ant Yayınları'nı ve Türkiye'nin sosyalist düşün tarihinin önemli dergilerinden biri olan Ant'ı kuran Özgüden çifti 1971'den beri Avrupa'da yaşıyor. Orada, diğer siyasal sürgünlerle beraber 'Demokratik Direniş Hareketi'ni kuran, Cunta rejimine karşı kampanya yürüten, ve 1982'de, 200'e yakın rejim karşıtıyla beraber Türk vatandaşlığından çıkarılarak 'vatansız' bırakılan Doğan ve İnci Tuğsavul-Özgüden, 'Info Türk' internet portalında Türkiye'yle ilgili gazetecilik yapmaya devam ediyor, 'Güneş Atölyeleri' adlı, çokuluslu bir göçmen eğitim merkezini yönetiyorlar. 1960'lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi saflarında mücadele etmiş, Türkiye'de sosyalist hareketin hem düşün hem

de eylem dünyasında etkin olmuş bir gazeteci olan Doğan Özgüden'le, geçtiğimiz ay yayımlanan 'Vatansız' Gazeteci: Sürgün Öncesi adlı kitabından hareketle, 1960'ların Türkiyesi, sol hareketin dönemin siyasal gündemine ilişkin tavrı, sürgün hayatı ve 'vatansızlık' üzerine konuştuk.

80'li yılların sonunda Brüksel'de Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenen uluslararası bir toplantıda, katılımcılar kendilerini milliyetlerini ve ülkelerini söyleyerek tanıtırken, siz kendinizi 'Türk' ya da 'Türkiyeli' değil 'vatansız' olarak tanıtıyorsunuz. Bu tercihinizin nedeni nedir? Vatandaşlıktan çıkarıldığınızı öğrendiğinizde ne hissettiniz?

'Demokratikleşen Türkiye'nin başbakanı Turgut Özal'a uluslararası basın merkezinde insan hakları ihlalleriyle ilgili birkaç soru sorduğumuz için Türk vatandaşlığından atıldığımız TC Büyükelçiliği tarafından ikinci kez tebliğ edileli birkaç hafta olmuştu. Devlet okullarında beynimize zerk edilen Türk ırkçılığını erken yaşta defterimizden sildiğimiz için, 1980 Darbesi'nden sonra bizi vatandaşlıktan attırırken Kenan Evren'in hakkımızdaki "kansızlar, hainler" suçlamalarını zaten hep gülerek karşılamıştık. Yıllardır sürgünde sadece Türkiye'nin demokratikleşmesine katkı için değil, aynı zamanda dünyanın baskı altındaki tüm ülkelerinden gelen siyasal mültecilerin haklarının tanınması için mücadele vermişiz. Bir kâğıt parçasıyla bir ülkeye, bir ırka, bir ulusa mensubiyet artık bizim için hiçbir şey ifade etmiyor. Brüksel'de kurduğumuz Güneş Atölyeleri'nde her gün sadece Türkiye'deki baskıdan kaçıp gelmiş Türkler, Kürtler, Ermeniler, Süryanilerle değil, Ruandalılar, Kongolular, Kenyalılar, Bolivyalılar, Kolombiyalılar, Tibetliler, Pakistanlılar, İranlılarla beraberiz. 'Vatansız' kelimesi, kitabımda da Tevfik Fikret'in dizelerinden esinlenerek söylediğim gibi, "Toprak benim vatanım, tüm insanlık milletim"i özetliyor. Günümüzde 'vatansız'lık, herhalde kitabımda sözünü ettiğim Vatansız Adam Nolan döneminin vatansızlığıyla, hatta Haymatlos Rıza'nın vatansızlığıyla pek benzeşmiyor. Sürgüne çık-

tığımda beni en çok çarpan olaylardan biri, her gittiğim yerde 'vatansızlaştırılmış' Türkiyeli Ermenilerle, Asurilerle, Rumlarla karşılaşmak oldu. Bu insanlar, bu insanların babaları, dedeleri, tüm cedleri, kılıç zoruyla Türkleştirilmeden önce de Anadolu'da vardılar. Ama anayurtlarından koparılmışlardı. Onlar gittikleri yerlerde kendilerine yeni bir dünya kurabilmenin, kökenlerinden, dillerinden, dinlerinden, kültürlerinden kopmaksızın, yerleştikleri yeni ülkelerinin onurlu vatandaşı olmanın kavgasını verdiler. Oysa biz Avrupa'ya ayak bastığımızdan beri hep Türkiye'yle ilişkili, Türk'üyle, Kürt'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Rum'uyla hep Türkiyeli göçmen topluluklarının içinde yaşadık. Şimdilerde de radyosuyla, televizyonuyla, Avrupa baskısı gazeteleriyle, CD'leriyle, DVD'leriyle ve son zamanlarda internet bağlantılarıyla, her gün sabah akşam, Belçika'da olduğumuz kadar Türkiye'deyiz

27 Mayıs darbesi sizce neden yapıldı? Ülkedeki muhalif kesimlerin o günlerdeki algısı nasıldı? Sizce Türkiye solu bu süreçteki tavrıyla yüzleşebildi mi?

DP dönemindeki baskıları, insan hakları ihlallerini yaşamış, bunların yüzlercesine yakından tanık olmuş bir gazeteciyim. Bu bakımdan DP iktidarına karşı muhalefetin haklı ve meşru bir temeli vardır. Kitabımda da belirttiğim gibi, bu iktidarın yaklaşan ilk seçimde halkoyuyla devrilmesi ya da Meclis'teki ezici çoğunluğunu yitirmesi büyük olasılıktı. Kaldı ki, darbeden birkaç hafta önce İzmir'de benim de Milliyet gazetesi temsilcisi olarak katıldığım basın toplantısında, Başbakan Yardımcısı Medeni Berk, hükümetin erken seçime gitme kararında olduğunu açıklamıştı. Gariptir, Milliyet dışında tüm gazeteler bu açıklamayı yok saydılar, yansıtmadılar. Erken seçim yapılsa bile iktidara gelebileceğinden emin olmadığı için, CHP de darbeci kışkırtmalara karşı çıkmıyor, darbecilerin iktidarı İsmet Paşa liderliğindeki CHP'ye altın tabakta sunacağından emin olarak askerlerin sırtını sıvazlıyordu. Bir başka önemli faktör ise, ülkenin sürüklendiği eko-

nomik krizden çıkabilme konusunda artık ABD desteğinden umudunu kesmiş olan Menderes'in, Sovyetler Birliği ile ilişkileri güçlendirme eğilimini açığa vurmuş olmasıydı. Bu bakımdan ABD'nin de olası bir darbeye sıcak baktığından, hatta el altından desteklediğinden eminim. 27 Mayıs'a doğru İzmir'deki NATO Karargâhı'nda Türk subaylarının Amerikalı üstlerinin gözleri önünde nasıl iktidar aleyhtarı bildiriler basıp dağıttıklarına bizzat tanık oldum. Zaten o dönem Genelkurmay'ın NATO Dairesi'nin başında bulunan Türkeş 27 Mayıs'a doğru sık sık İzmir'deydi. 27 Mayıs sabahı darbeyi anons eden tok sesli subayın kimliği kimse tarafından bilinmezken, NATO Karargâhı'ndaki Türk subayları, konuşanın Türkeş olduğunu söylüyorlardı. Tabii, her desteğin bir bedeli vardır. Türkeş'in okuduğu darbe duyurularında sık sık "NATO'ya, CENTO'ya bağlıyız" diye tekrarlaması boşuna değildi.

Solun tavrına gelince, DP iktidarının MacCarthyst uygulamalarından dolayı o yıllarda Türkiye'de sol ne örgüt olarak, ne de etkin bir yayın olarak vardı. O bakımdan 'yüzleşme' gerektirecek global bir tavır alıştan bahsedilemez. Ama solun görece serbestlik kazandığı darbeden sonraki yıllarda, özellikle de Nasır ve Baas etkileriyle tepeden inmeci, darbeci, Kemalist eğilimler sol harekette yıllarca etkin oldu. Asıl yüzleşilmesi gereken de budur

1940'ların sonuna doğru Kıbrıs konusu gündeme yerleşiyor, Kıbrıs Türktür Cemiyeti gibi dernekler kurulmaya başlıyor. Bu derneklerin faaliyetleri ve halk üzerindeki etkilerinden söz eder misiniz? Kıbrıs meselesinde o günden bugüne nereye varıldı?

Daha önce değindiğim anti-Sovyetik, Amerikancı ve MacCarthyst koşullandırmalar nedeniyle Türkiye kamuoyu Kıbrıs Sorunu'nu yaratan gerçek nedenleri asla göremedi. Kıbrıs'taki Rum halkının mücadelesi İngiliz hegemonyasına karşı gerçekten anti-emperyalist bir ulusal kurtuluş hareketiydi. Başta Hür-

riyet olmak üzere Türk medyası ve tüm siyasal partiler, Rauf Denktaş, Fazıl Küçük gibi İngiliz işbirlikçilerini de kullanarak "Yeşil ada kızıl olamaz!" sloganıyla Kıbrıs'ın Türk azınlığını Rum çoğunluğa karşı kışkırttılar. Devlet destekli 'Kıbrıs Türktür' cemiyetlerinin sürekli kışkırtmalarına Selanik'te MİT'in yaptırdığı provokasyon da eklenince Rum düşmanlığı 6-7 Eylül pogromuna vardı. Kıbrıs'ta barışçıl çözüm için mücadele veren Türk gazeteci ve sendikacılar katlettirildi. Bu cinayetleri açıkladığımız için Ant'ın Kıbrıs'a sokulması yasaklandı. Bu utanç verici olayların üzerinden yarım yüzyıl geçtiği halde Kıbrıs Sorunu'nda hâlâ hiçbir yere varılabilmiş değil. Türk Ordusu adanın yarısını fiilen işgal altında tuttuğu sürece de bir yere varılması oldukça zor

Türkiye'de 6-7 Eylül olaylarına dair anlatılar büyük ölçüde İstanbul'da yaşananlara odaklanıyor. Kitabınızda, aynı gece İzmir'de yaşananlara da değiniyorsunuz…

6-7 Eylül olaylarının yaşandığı ikinci önemli kent İzmir'di. Aslında 1922'de Türk Ordusu'nun İzmir'i ele geçirerek Rum nüfusu katliam ya da zorunlu göç gibi yöntemlerle tasfiye etmesinden sonra bu kentte İstanbul'dakine benzer, gözle görünür bir Rum varlığı yoktu. Levanten, Yahudi, Ermeni ailelerin sayısı ise parmakla gösterilecek kadar azalmıştı. Yine de Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin (KTC) İstanbul dışında ilk örgütlendiği kent İzmir'di. Aralarında Hüsamettin Cindoruk'un da olduğu cemiyet kurucuları İzmir'e gelerek Türk İş Bölge Temsilcisi Burhanettin Asutay, Avukat Fikret Florat ve gazeteci Nuri Erdöl'ün başında bulunduğu bir şube kurmuşlardı. KTC, 3 Temmuz 1955'te Fuar'da 2 bin kişilik bir kapalı salon toplantısı düzenlemiş, katılanlara "Kıbrıs için her türlü mücadeleye hazır oldukları"na dair yemin ettirilmişti. Nuri Erdöl'ün yönettiği bir gazetede, NATO üyesi olan Yunanistan'ın bayrağının diğer üye ülkelerin bayrakları gibi İzmir'de belli yerlere asılı olmasına karşı, "Palikaryaların bayrağı Konak Meydanı'nda dalgala-

namaz" türünden manşetlerle kışkırtıcılık yapılmıştı. Olaylar İstanbul'da başlayınca İzmir'de de önce Konak Meydanı'ndaki bayrak parçalanmış, ardından Yunan Konsolosluğu ve Fuar'daki Yunanistan Pavyonu saldırıya uğramış, tespit edilebilen azınlık mensubu ailelerin evleri talan edilmişti.

Halk tarafından çok sevilen bir siyasetçi olan Adnan Menderes'in idam edilmesine halkın tepkisiz kalmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gerçekten de, beni en çok çarpan olaylardan biri, Menderes'in idam kararına, ardından da idam edilmesine karşı hiçbir sokak eylemi olmamasıydı. Biliyorum ki o yıllarda DP'nin kalelerinden biri olan İzmir'de çoğunluğun yüreği kan ağlıyordu. Yine de Menderes'in idam edilmesi, DP yanlısı kitlenin Cunta'ya ve onun iktidar yolunu açtığı CHP'ye karşıtlık duygularını daha da güçlendirdi. Yapılan ilk seçimde İzmir DP çizgisine bağlılığını bir kez daha gösterdi

70'li yıllara kadar DP'nin kalesi olan İzmir'de halk, tek parti döneminde uygulanan baskılardan dolayı CHP'den neredeyse nefret ediyordu. Şu an ise şehir, CHP'nin kalesi durumunda. Sizce bu dönüşümün nedeni nedir?

İzmir metropolleşmenin, sanayileşmenin en hızlı yaşandığı, Türkiye'nin en büyük liman kentlerinden biri olarak ülkenin dış dünyaya en çok açıldığı bir kent. Bunun sosyal ve siyasal plandaki yansıması sola açılımda görülüyor. Örneğin, benim de ilk yöneticilerinden biri olduğum Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'de ilk sosyalist belediye başkanını, DP çizgisinin hâlâ egemen olduğu 1963 yerel seçimlerinde işçi semti Gültepe'den çıkartmıştı. Ancak bu sol açılımın hâlâ militarizmin dümensuyunda sürüklenen CHP oylarına yansıyor olması sosyalist partilerimiz açısından gerçekten düşündürücü.

Türkiye'de gazeteciler çok baskı gördü, birçok gazeteci faili meçhul cinayetlerle susturuldu. Medya ve basın özgürlüğü konusunda geçmişle bugünü kıyaslayabilir misiniz?

Medyadaki teknolojik değişim benim Türkiye'de gazetecilik yaptığım günlere göre o kadar büyük ki, objektif bir kıyaslama yapmak zor. En azından internet ortamında inanılmaz zenginlikte bir bilgilenme, bilgilendirme ve iletişim olanağı mevcut.

İnsanlar artık olup bitenleri öğrenmek için büyük sermayenin kontrolündeki televizyon kanallarının ve günlük gazetelerin verdikleriyle yetinmiyor, habere, analize anında ulaşabiliyor, tepkisini de aynı hızda ortaya koyabiliyor. Türkiye'de hâlâ gazetecilerin, siyasetçilerin düşüncelerini ifade ettikleri için mahkemelere sürüklenmesi, zindanlara atılması, ölümle tehdit edilmesi, hatta Hrant Dink örneğinde olduğu gibi derin devletin komploları sonucu katledilmesi ülkeyi yönetenler açısından utanç verici.

En büyük endişem, süper güçlerin bir gün internet ortamındaki iletişim kanallarını tam kontrol altına alıp insanları bu bilgilenme ve bilgilendirme özgürlüğünden yoksun bırakmaları..

Türkiye'de Ermeni Soykırımı üzerine on yıllar boyunca konuşulmadı. Siz 1915'te yaşananları ilk olarak ne zaman duydunuz, okudunuz? 60'lı yıllarda sol hareket içinde ve özelde Ant dergisi çevresinde bu konuya dair bir farkındalık var mıydı?

1915'te yaşananları Ermeni, Rum arkadaşlarımla sohbetlerde kısmen duymuştum. Ama olayların soykırım boyutu bu konuda en cesur konuşan arkadaşlar tarafından dahi pek dile getirilmedi. Aslında bu konu gerçek bir tabuydu. Türkiye'de Ant'ı yayımlarken olayların gerçek boyutunu ve niteliğini Emenistan'ın da parçası olduğu Sovyetler Birliği kaynaklarından öğrenmeye çalıştık, ama Kremlin'in 'iyi komşuluk ilişkileri' politikası gereği uyguladığı karartma nedeniyle elle tutulur bir şey öğrenemedik. Sürgüne çıktığımız 1971 Mayıs'ında Cunta'ya karşı kampanya organize etmek için görüştüğümüz bir Belçikalı aydın "Ermeni soykırımı konusunda ne düşü-

nüyorsunuz?" diye sorduğunda gerçekten hayatımın en zor anlarından birini, bir şoku yaşamıştım. Ondan sonradır ki Avrupa'nın daha özgür ortamında bu konuda da daha fazla bilgilenmeyi görev edindim.

Özellikle 70'li yıllarda başlayan siyasal göçün Belçika'ya getirdiği Ermeni ailelerle dostluklarımız, tarihsel diasporanın eski kuşaklarına mensup Ermeni aydınlarla insan hakları konusunda ortak çalışmalarımız, beni ve İnci'yi yıllarca önce şu kararlılığa getirdi: Ermeni soykırımını tarihsel bir gerçeklik olarak tanımadıkça, devlet olarak Ermeni halkından bunun özürünü dilemedikçe, mağdurların haklarını tanımadıkça Türkiye'nin demokratik ülkeler safında gerçekten yer alması mümkün değil

Kitabınızda, Ant dergisinde yayımlanan, Kürt meselesiyle ilgili haber ve yazılarınızdan dolayı Birinci Ordu Komutanlığı'nda tehdit edildiğinize değiniyorsunuz. Ant dergisinin, Kürt meselesine ilişkin duruşu nasıldı?

Ant, bu sorunu dile getirmeye çalışan ve bunun için halklarıyla birlikte ağır bedeller ödeyen Kürt aydınlar ve eylemcilerin mücadelesini paylaşan, onlarla kesin dayanışma içinde olan bir dergiydi. Kürt sorununun ortaya konması, ezilen halklarımızın hak ve özgürlüklerinin tanınması konusunda sadece oligarşiye karşı değil, sol hareket içerisinde Kemalizm'in dayattığı şovenist ve inkârcı çizgilere, bizi "Türkiye halkları" dediğimiz için "devrimci safları bölmek"le suçlayan bazı sol liderlere ve yayınlara karşı da mücadele vermek zorunda kaldık

Kitapta, Ant dergisinin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yapan, Agos'un da ilk köşe yazarlarından olan, 2009'da kaybettiğimiz Yaşar Uçar'ın, 12 Mart döneminde, Ermeni olduğu için daha çok işkence gördüğünü belirtiyorsunuz. Onun hakkında neler anlatabilirsiniz?

Yaşar kurucularımızdan Fethi Naci'nin tavsiyesiyle Ant'a

sorumlu müdür olarak 1967 Mayıs'ında geldi, büyük bir özveriyle çalıştı. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrencisiydi. Türk ismi taşıdığından kökenini bilmiyorduk. Bir gün bana kendisinin Ermeni olduğunu açıkladı, bu yüzden ileride başımıza iş açılmaması için bunu söylemeyi görev bildiğini söyledi. Aydın bir Ermeni gencin Ant gibi sol bir dergide bizimle işbirliği yapmış olmasından duyduğum memnuniyeti bildirdim, katkıları için teşekkür ettim. Sorumlu müdür olarak hakkında açılan davalarda hapis talebi 74,5 yıla yükselince nöbeti bir başka arkadaşa devretmek zorunda kaldı.

12 Mart darbesinden sonra gözaltına alındığını, işkence gördüğünü, ölümünün ardından arkadaşlarının yazdığı yazılardan öğrendim. Yaşar'ı hep içine kapanık, gerekmedikçe konuşmayan, üstlendiği sorumlulukları hakkıyla yerine getiren bir arkadaş olarak anımsıyorum. Haftanın dört günü haber yazımında, basın taramalarının yapılmasında, tasarı başlıkların atılmasında bana, son iki gün de sayfaların matbaada bağlanması ve derginin rotatifte basılması sırasında İnci'ye yardımcı oluyordu. Ant'a emeği geçen tüm meslektaşlarım gibi Yaşar'ı da sevgiyle anıyorum.

Bizim Türkler

Cahit Mervan, Günlük, 9 Şubat 2011

Kürtlerin Türklerle olan ilişkisi sorunlu bir ilişkidir. Kürtlerdeki genel kanı Türk 'kardeşlerinin' kendilerini anlamadığı, hissetmediği, onunla gerekli dayanışma içinde olmadığıdır. Yerinde ve zamanında kendisiyle empati yapmadığıdır.

Kürtlerde Türk kimliği ret ve inkarcılığın ikiz kardeşi gibidir. Bu nedenle Kürtler aynı coğrafyada, ortak bir geleceği inşa etmek için ileri sürdükleri önermelerin Türkler tarafından kabul görmemesi sonucu 'kardeşliğin' ahlaki bir tanımdan öteye geçmediğine inanmaktalar. Haksız da sayılmazlar.

Bunu anlamak için ceset tarlalarına dönüşen Kürt coğrafyasına bakmak yeter.

Ancak çıkarlar gündeme geldiği zaman veya 'ötekiler'in, yani Kürtlerin, Süryanilerin, Ermenilerin, Rumların, farklı inanç gruplarının hakkı-hukuku gündeme geldiği zaman yan çizmeyen, onlarla gerektiği yerde ve zamanda birlikte olanları da kucaklamaktan müthiş bir haz alıyorlar. Hatta yer yer duygu patlaması yaşıyorlar.

Belki kendisini Türk olarak niteleyen ve egemen çoğunluğun bir ferdi olan insanlar bu duyguyu anlamakta, daha da ötesi hissetmekte zorlanabilirler. Bu anlaşılır bir şeydir. Çünkü Türkiye gibi ırkçılığın, kendinden olmayana karşı düşmanlığın sistematik olarak üretildiği bir ülkede kardeşliği minnetsiz, karşılıksız olarak hissetmek, yaşamak ve bunun için mücadele etmek zaten zor ötesi bir şey.

Ancak az da olsa bu zor olanı başaran, kendisini o egemen ve ülkenin yegane 'efendisi' olarak gören kimlikten, yani Türk kimliğinden 'feragat' edip ezilen kimliklerin içinde eriyen Türk olduğu kadar Kürt, Kürt olduğu kadar Ermeni, Ermeni olduğu kadar Süryani veya başka bir kimliğe sahip olan, kendisiyle ve çevresiyle barışık insanlar da var. Türkiye'de de var. Sürgünde yaşayan Türkiyeliler arasında da. Kürt dağlarında da. Hatta Kemal Pir gibi 12 Eylül karanlığının üzerine yürümüş, tutsak iken zulmü yenmiş olanlar da var. Ben onlara 'Bizim Türkler' diyorum.

İşte Doğan Özgüden ve sevgili eşi İnci Özgüden böylesine iki 'Türk', bizim iki 'kardeşimiz' ve iki güzel insanımız. İnci ve Doğan Özgüden, bizdeki adıyla Doğan abe ve İnci abla 40 yılı sürgünde devirdiler. Söylenmesi, yazılması çok kolay olsa da, öyle az buz değil, tamı tamına 40 yıl... Neredeyse bir insan ömrüne bedel.

Sürgünün bir insan için nasıl acılara, kırılmalara, dertlere yol açtığını anlatmak gerçekten zor. Hani derler ya anlatılmaz yaşanır. İşte bu da öyle bir şey. Sürgünde en derin acı ise yalnızlık olsa gerek. Her sürgün, sürgün olduğu yerde biraz

yalnızdır. İşte bu nedenle sürgünü paylaşmak sürgünde olanın acısını ve dertlerini azaltır. Sürgün akşamlarının sohbetleri sizden alınan, gasp edilen o yılları geriş getirmez ama bir nebze olsun teselli eder, acınızı hafifletir. Sürgünün acısından, dertlerinden, yalnızlıktan koparır sizi.

İşte geçen pazar akşamı, herkesin olduğu kadar Kürt, Ermeni, Süryani olan Doğan Abe ve İnci Abla sayesinde biz de koptuk. İnci Abla ve Doğan Abe'nin sürgündeki 40. yıllarının ve Doğan Abe'nin anılarını topladığı 'Vatansız Gazeteci' adlı kitabının yayımlanması şerefine buluştuk.

Bu buluşmayı Doğan Abe ve İnci Abla yıllar önce sürgün yollarına düştükleri zaman, daha ana rahmine düşmemiş olan; ancak şimdi Brüksel'in tam merkezinde son derece nezih bir restaurant işleten genç sürgünlerden Ayhan ve Emin sayesinde yaşadık.

Meze Bar'ın sahipleri Emin ve Ayhan, gönlünü Kürt ve farklı halklara açmış, onlarla minnetsiz, bir şey beklemeden samimi bir gönül bağı kurmuş İnci Abla ve Doğan Abe'yi ve onların arkadaşları, kardeşleri bizleri, inanılmaz güzellikte, gönül zenginliğiyle ağırladılar. Bu güzel sürgün akşamının ya da sürgünden kopuş akşamının organizasyonunda hayli iş yapan, ter döken Erdal'ı, Rojaktuel ekibini ve Roj TV çalışanlarını da unutmamak gerekiyor.

Güzel bir buluşmaydı. Hüznün ve neşenin, acının ve güzelliğin bir arada olduğu bir sürgün akşamıydı. Kürt gazetecileri, siyasetçileri iki güzel insana, iki gazeteci ve meslektaşa, Doğan Abe ve İnci Abla'ya 'İyi ki varsınız, iyi ki bizimsiniz, iyi ki kardeşimizsiniz' dediler. İyi de yaptılar. İyi de yaptık.

Bu güzellikleri, yaşayan ve kaybettiğimiz bütün değerlerimiz için yapmalıyız. Yapabilmeliyiz. İnsanlar yaşarken onlara sevdiğimizi hissettirmeliyiz, onların sevgilerini hissedebilmeliyiz. Yoksa hayat dediğimiz şey, ne ki. İşte 40 yılı sürgünde geçiyor.

Sevgili İnci Abla ve Doğan Abe, sürgündeki 41. yılınız kutlu olsun!.

40 yıllık "Vatansız Gazeteci"

Günay Aslan, Yeni Özgür Politika, 12 Şubat 2011

Bir ayı aşkın bir zamandır elimde bir kitap oradan oraya dolaşıp duruyordum. Gittiğim her yere onu da götürüyor, her fırsatta açıp bir miktar okuyor, sonra ara veriyordum. Her koşulda ve ruhumun her halinde kitap okuyabilsem ve bazen günde bir kitabın hakkından rahatlıkla gelebilsem de bu kez yapamadım. Okumayı zamanında tamamlayamadım. Hep ağır çekim; sindire sindire okumaya çalıştığım için uzattıkça uzattım. Bir ayı aşkın bir zamandır kendimle birlikte taşıdığım ve okuyup bitirmeye kıyamadığım kitabın adı 'Vatansız' Gazeteci. Yazarı ise gazeteci üstadımız ve varlığından onur duyduğumuz ağabeyimiz Doğan Özgüden.

Gerçek aşkına bağlı, mücadeleci gazetecilerin duayeni Özgüden, 'Vatansız' Gazeteci'nin birinci cildinde hayatının sürgün öncesi yıllarını yazmış. 560 sayfadan oluşan kitabı Belge Yayınları yayımlamış.

Kitapta ne yok ki? 1936 yılında Kalecik'e bağlı Irmak İstasyonu'nda, Balkan muhaciri bir emekçinin çocuğu olarak dünyaya gelen, çeşitli zorluklarla ve mücadeleyle geçen 35 yılın ardından sürgün edilen Doğan Ağabey, 1936-1971 arasına neler sığdırmamış ki?

İşçilikten genel yayın yönetmenliğine..

Koca bir 35 yılı soluk soluğa yaşamış. Son derece hızlı uçan doğan misali yolu uçarcasına yarılamış.

Babası aydın özellikleri olan bir demiryolu emekçisi. Doğan Ağabey, emekçi bir aileden geliyor olmanın zorluklarıyla daha çocuk yaştayken yüz yüze gelmiş. Ağır bir hastalık geçirmiş. Kardeşini kaybetmiş. Okuyabilmek içinse köyden köye, şehirden şehire gönderilmiş.

Yalnızlığa, yokluğa ve yoksulluğa çocuk yaşta göğüs germiş. Her koşulda mücadele etmiş. Sıradan bir işçi olarak girdiği basın alanında genel yayın yönetmenliğine kadar

geldiği her yere de dişiyle tırnağıyla sökerek gelmiş. Sorumluluk bilinci ve mücadeleci kişiliği onu kavganın göbeğine sürüklemiş. Bu sayede zaten genç yaşına rağmen hayatın içinde kendine saygın bir yer edinmiş. Bir ekol haline gelmiş. Elbette Doğan Ağabey'in sorumluluk bilinci, mücadeleci kişiliği kadar mesleki yeteneğinden de söz etmek gerekiyor. Genlerine işlemiş mesleki yetenek sayesindedir ki ticaret okurken işçi olarak girdiği kurumdan gazeteci olarak çıkıyor. 'Gazeteci olunmaz, gazeteci doğulur' sözünü doğrularcasına kısa sürede bir ekol, bir efsane haline geliyor.

'Vatansız' Gazeteci'de bunun öyküsüne yer veriyor ancak, oldukça mütevazi davranıyor. Kendisiyle ilgili özel gelişmelerden pek söz etmiyor. Ailesi, eşi ve kendisi üzerinden daha çok dönemin siyasal değerlendirmelerini yapıyor. Her dönemin aktörlerini ve önemli gelişmelerini anlatıyor. Güçlü hafızası ise hayranlık uyandırıyor.

Onun gibi sürgün olan Milan Kundera, "memleketleriyle görüşmeyen insanlar kaçınılmaz olarak bellek yitimine uğrarlar; memleket hasreti yandıkça insan daha çok unutur" diyor.

Belgesel özelliğini taşıyan bir kitap

Ancak, Doğan Ağabey'in dipdiri hafızası gerçeğin bir başka yönüne işaret ediyor. Memleketi sürgünde yaşamak, uzaklığa ve koşullara aldırmadan memleket kavgasına katılmak belli ki belleği güçlü kılıyor.

Özgüden örneği bunu gösteriyor. O, yakın tarihi bütün boyutları ve canlılığıyla önümüze seriyor. Kitabı okurken okurun önünden bir tarih akıp geçiyor. 'Vatansız' Gazeteci, bu yanıyla bir belgesel özelliği taşıyor.

Tek parti dönemini, 2'inci Paylaşım Savaşı günlerini, Türkiye'nin NATO'ya girmesini, çok partili sisteme geçmesini, Menderes'i, DP hükümetlerini, Kore'ye asker gönderilmesini, 27 Mayıs darbesini, TİP'i, 12 Mart'ı ve daha birçok tarihsel olayı ustalıkla gözler önüne seriyor.

İsmet İnönü, Adnan Menderes, Cemal Gürsel, Bülent

Ecevit, M. Ali Aybar, Behice Boran, Çetin Altan, Abdi İpekçi, İlhan Selçuk gibi, Doğan Ağabey, hayatının kesiştiği tarihsel şahsiyetleri kuyumcu titizliğiyle ele alıp anlatıyor.

Özgür düşünceye bir üs: ANT

Birçok gazetede temsilcilik, muhabirlik, yazı işleri müdürlüğü gibi görevlerde bulunan, dönemin tek solcu gazetesi olan Akşam'da genel yayın yönetmenliği yapan, TİP'in yöneticilerinden olan Özgüden'in hayatında ANT dergisi ve yayınlarının apayrı bir yeri olduğunu söylemem gerekiyor.

Yuvasını uçurum kenarına yapan doğan misali karargahını ANT'a kuruyor. Kimsenin Kürd'e Kürt diyemediği, militarizme adam gibi laf edemeği koyukaranlık yıllarda, o ve sevgili eşi İnci Tuğsavul, ANT'ı özgür düşüncenin merkezi haline getiriyor.

Söylenmesi gereken ne varsa ANT özgürce söylüyor.

Kürt Tarihi'ni ilk ANT basıyor. Kitabın mizanpajını İnci Abla'nın kendisi yapıyor. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki gerilla mücadelelerini anlatan kitapları ilk onlar yayımlıyor. Türk ordusunun kapitalist özelliğini ilk onlar teşhir ediyor.

Bu yüzden de militarist sistemin hedefi haline geliyorlar. Ülke onlara dar ediliyor.

Yoldaşı ile 40 yıldır sürgünde

Bu yüzden dostları onları sürgüne gönderiyor. Doğan Özgüden ile İnci Tuğsavul o gün bugündür; 40 yıldır sürgünde yaşıyor. Doğan Ağabey ile 'kara sevdası'; aşkı ve yoldaşı İnci Abla 40 yıldır el ele, yürek yüreğe mücadeleye sürgünde devam ediyor. Militarsit sistem 40 yıl önce onları susturmak istemişti ancak, başaramadı. Aksine onlar daha çok konuştular; daha çok koşturdular. Sürgünde demokratik platformlar, kurumlar, inisiyatifler oluşturdular ve Türkiye ile Kürdistan halklarının sesini bütün dünyaya duyurdular.

Bu yüzden vatandaşlıktan çıkarıldılar. 'Avrupa'nın Başkenti'nde linç kampanyalarına ve saldırılara maruz kaldılar.

Ancak, yılmadılar. Hayatlarını özgürlük, sosyalizm ve barış mücadelesini adamış olan Türkiye halklarının onuru Doğan Özgüden'le İnci Tuğsavul birer insanlık savaşçısı olarak adlarını insanlık tarihine altın harflerle yazdırdılar.

Aram'ın Penaber'ini armağan..

Onları susturmaya çalışanlar, sürgüne zorlayanlar, onlara baskı yapanlar, linç etmeye çalışanlar ise tarihin çöplüğünü boyladılar.

Rengi, dili, dini, mezhebi, cinsiyeti ve düşüncesi ne olursan olsun haksızlığa uğramış her insanla dayanışma içinde olan ve her koşulda insan olmanın onurunu koruyan Doğan Özgüden ile aşkı ve yoldaşı İnci Tuğsavul Mayıs ayında sürgündeki 40'ıncı yıllarını kutlayacaklar.

Bu ülkenin en güzel on yılı…

Engin Erkiner, Yazın, 12 Şubat 2011

İki hafta önce Pazar günü Brüksel'de Doğan Özgüden ve sevgili eşi İnci Tuğsavul için düzenlenen yemekli bir toplantıya katıldım. Az değil, 50 yılı aşkın gazetecilik ve yaklaşık 40 yıllık sürgünlük yaşamı…

Doğan Özgüden'in sürgün öncesi anılarını içeren 'Vatansız' Gazeteci'yi yavaş okuyorum.

Normal olarak bu kadar yavaş kitap okumam.

Bunun nedeni, Romain Roland'ın, "insan kitap okumaz, kitaptaki kendini okur" sözü olsa gerek…

Zengin bir çocukluk (ekonomik anlamda değil, çok yönlü olaylar anlamında) sonraki yaşam için önemli bir temeldir. Kişi nerede dünyaya geleceğini kendisi seçemediği gibi, yaşayacağı çocukluğu da kendisi seçemiyor. Çocukluk insan hayatının en önemli dönemidir ve Doğan Özgüden iyi bir çocukluk yaşamış… Bu iyilik sonraki yaşamının şekillenmesini de önemli oranda etkilemiş.

Hangi yeteneklere sahip olursanız olun, şans insan hayatında önemli bir faktördür. Doğan Özgüden şanslı bir insan…Bu ülkede iyi bir çocukluk yaşayan fazla insan bulunmuyor.

Ek olarak, yemekte kendisine iletilen güzel deftere herkes bir şeyler yazdı.

Ben de şöyle yazdım: Hayatta önemli işler yapmak isteyen bir erkeğin en büyük şansı, birlikte yürüyebileceği bir kadına rastlamaktır.

İnci abla benim aklımda Şehir Gerillası kitabının kahverengi kapağına yaptığı kurşun delikli mizanpajla kalmış. Ankara'da kitabın hemen tükendiğini hatırlıyorum.

1971 başlarıydı… Yıllar sonra, ANT Yayınları'nın bu tür kitapları çevirerek THKO ve THKP-C'nin silahlı eylemlere yönelmesini teşvik ettiğini okuduğumda gülmekten kendimi alamamıştım. Silahlı mücadele kararı 1969-70'de zaten verilmişti ve bu amaçla da insanlar Filistin'e askeri eğitim görmeye gitmişlerdi. O dönemin militanları, herkesin de kabul ettiği gibi, oldukça bilgili ve çok okuyan insanlardı. Orhan Pamuk'un bir romanının başlangıcında belirtildiği gibi, "bir kitap okudum hayatım değişti" diyebilecek tipler değillerdi.

Doğan abi ile aylar önce kafamdaki bir soruyu konuşmuştum: Yukarıda adı geçen iki örgüt, sadece solun geçmişinden kopmakla kalmaz, bu kopuş coğrafi bir kaymayla birlikte şekillenir. Önceki yıllarda ülkede sol muhalefetin merkezi İstanbul'dur. Normali de budur… Sanayinin büyük bölümü bu kent ve çevresinde bulunduğu gibi, kentte çok sayıda üniversite öğrencisi de yaşamaktadır.

Ne ki, bu iki örgütün doğum yeri Ankara'dır ve esas olarak iki üniversitedir: ODTÜ ve SBF. Deniz Gezmiş'in THKO'lu olması, 1970 yazına doğru Ankara'ya gelmesinden sonradır. Deniz neden Ankara'ya gelmişti? Doğan abi, o dönemde, Ankara'daki devrimcilerin teorik düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve Deniz'in de sürekli gözaltına alınması nedeniyle İstanbul'da yaşayamaz duruma geldiğini anlatmıştı.

Ülkenin en özgür yerine, "ODTÜ Cumhuriyeti"ne gider…Daha sonra, Ankara'nın neden böyle ön plana geçtiğini düşündüm. ANT dışında teorik dergilerin merkezleri bu kentteydi. TDGF (Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu) merkezi de bu kentteydi.

27 Mayıs'tan sonra Talat Aydemir ve Fethi Gürcan'ın başarısız iki darbe teşebbüsü bu kentte silahlı hareket ya da mücadele lehine bir anlayış oluşturmuş olmalıydı. THKO'nun kurucu kadrosunun tümü ODTÜ'lü iken, THKP-C'de ek olarak SBF de vardır. Çok ilginçtir, daha sonra PKK'yi oluşturacak kadro da esas olarak Ankara üniversitelerinde okuyan öğrencilerden oluşur. O yıllar, 1960-70 dönemi, bu ülkenin yaşadığı en güzel on yıldır.

Bunu İnci abla ile konuştuk… İnsanlarıyla, olaylarıyla başka bir dönemdi.

Bu güzellikle bir on yılın daha yaşanması şimdilik ufukta bile görünmüyor. İnci abla ile o yılları konuşurken onda da bende de hüzün görülebilir durumdaydı.

Keşke ülkemizin daha sonraki tarihinde ileri ve önemli gelişmeler olsaydı da, hepimiz daha geri plana atılsaydık. Bir ülkenin solunun 40-45 yıl önceki tarihini özlemle hatırlaması iyi bir şey değildir.

Ama ne yapalım ki, durum da budur… Bir hafta önce Brüksel'de Doğan Özgüden ve eşi İnci Tuğsavul ile ilgili bir yemek düzenlendi. Yemeğe "Doğan abinin sevdiği kişiler" olarak Almanya'dan birkaç kişi gittik.

Gazetecilikte 50. yılını geride bırakmış, eşiyle birlikte neredeyse 40 yıldır da sürgünde yaşayan Doğan Özgüden'in, anılarının sürgün öncesini anlattığı ilk cildi, Vatansız Gazeteci adıyla kısa süre önce yayımlandı.

Her kuşağın bilinen insanları vardır. 68'liler için Doğan Özgüden bunlardan birisidir.

1965 sonrasında sosyalistler denildi mi, akla Akşam Gazetesi gelirdi. Bu gazetede Çetin Altan'ın Taş isimli bir köşesi vardı ve neredeyse her yazısı olay olurdu.

Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Doğan Özgüden idi.

Baskılar sonucu gazeteyi bırakmak zorunda kaldıktan sonra ANT dergisi ve yayınlarını kurdu. Bu ülkenin sol basınında Kürt sözcüğünü ilk kez kullanan bu dergidir.

OYAK'ı deşifre eden, Subay Holding, Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz başlıklarıyla hiç birimizin o dönem bilmediği kutsal Türk ordusunun gerçek örgütlenmesini ortaya koyan da yine bu dergidir.

Ordu sadece hakim sınıfların baskı aracı değil, aynı zamanda hakim sınıfın da bir parçasıydı.

ANT Yayınları, Latin Amerika'daki gerilla savaşıyla ilgili çeviri kitaplar yayımlar.

Douglas Bravo'nun Milli Kurtuluş Cephesi bunlardan bir tanesidir.

1971'in ilk aylarında ODTÜ'ye gelen ve kısa sürede satılan bir kitabı almıştım. Yazarı Carlos Marighella, adı Şehir Gerillası… Kitabın kahverengi kapağı özellikle dikkatimi çekmişti: Üzerinde yuvarlak bir delik vardı, kurşun deliği… Yıllar sonra bu kapağı, usta bir mizampajcı olan İnci Tuğsavul'un yaptığını öğrenecektim.

12 Mart 1971 darbesinden sonra bütün dostları Özgüdenlere "gidin buradan" derler.

Genelkurmay kendisine bu yapılanı unutmayacaktır ve zaten Özgüden'i çağırıp tehdit de etmişlerdir.

Gidiş o gidiş… Bugün hala hakkında çok sayıda dava bulunuyor. TC'nin Belçika Büyükelçisi işi Özgüdenleri hedef gösterecek kadar ileriye götürdü.

Neden, çünkü sürekli faaliyet içindeler.

Yıllardan beri Türkiye'deki baskıları teşhir eden İngilizce ve Fransızca aylık bir yayın organı yayımlıyorlar. Hemen her önemli toplantıya konuşmacı olarak çağrılıyorlar.

Yemekli toplantıda çok kişi söz alıp bir şeyler söyledi.

Ben de İnci Tuğsavul'un kapağını yaptığı Şehir Gerillası kitabıyla nasıl tanıştığımı ve yıllar sonra bile bu kapağı unutamadığımı anlattım.

Birkaç konuşmacı, yerinde olarak, İnci ablanın (70 yaşında) Doğan Özgüden'in (76 yaşında) hayatındaki büyük önemini belirtti.

Bazıları daha da ileriye giderek, "İnci abla olmasaydı, Doğan abi de olmazdı" dediler.

Yanımda oturan Avrupa Barış Meclisi'nden bir kadın kulağıma eğilerek, "Abartıyorlar, dedi. Adamda çap varmış ki, yapmış. İnci abla çok önemli, ama herhangi bir adama büyük destek olsan ne olur…"

Doğru bir değerlendirme…Çaplı iki insanın birbirini bulması ve zor bir hayat yolunda birlikte yürümeleri ender rastlanan bir durum…46 yıldır evliler… Doğan abiye hediye olarak güzel bir defter alınmıştı ve katılan herkes de sayfalara bir şeyler yazdı.

"Hayatta büyük işler yapmak isteyen bir erkeğin en büyük şansı, birlikte yürüyebileceği bir kadına rastlamaktır" diye yazdım.

İnci abla, "dört yıl adamın peşinde koştum" demişti, ama zahmetine değmiş… Bedel ödemeyi sadece hükümete, rejime karşı çıkmak kapsamında görmemek gerek…Almanya'nın bazı tanınmış bilim adamlarının doğru dürüst aile hayatı olmamıştır.

Adam üretiyor, kadın fazlasıyla ilgi bekliyor ve tabii bu iş yürümüyor.

İkisi birlikte olmuyor, ikisinden birini seçmek zorundasın.

Adam istediği gibi üretemezse, kendisi huzursuz olacak; istediğini yapar ve iç huzuruna sahip olursa, kalıcı bir ilişki kuramayacak.

Bu insanlar hapse girmiyor, sürgüne gitmiyorlar ama başka türlü bir bedel ödüyorlar.

Hangi yolu seçerseniz seçin, zor iş…İkisinin birlikte olması ise ender görülen bir durum…Bu ender durum da ancak ayrı ayrı güçlü üretme kapasitesine sahip olan kadın ve erkeğin birlikteliğinde ortaya çıkıyor.

Vatansız gazeteci
Eylem Aydemir, LibreNews, 25 Şubat 2011

"Bugün 9 Eylül 2009, sabahın 2'si... Gazeteciliğe başlayışımın tam 57. yıldönümü... İnci'nin zaman zaman kavgaya varan uzun ısrarları karşısında yenik düştüm. Tam 57 yıl önce İzmir'de taşra gazeteciliğe başlayıp İstanbul'da ve 38 yıldır da sürgünde devam eden fırtınalarla dolu yaşamın günlük kavga kesimini bugünden itibaren genç arkadaşlara bırakıyor, yarım yüzyılı aşkın bir geçmişi okurlara paylaşmaya koyuluyorum. Bunlar 12 Mart Cuntası tarafından politik göçe zorlanan, 12 Eylül Cuntası tarafından da "vatansız" ilan edilen sosyalist bir gazetecinin notlarıdır."

Böyle başlıyor okuduğum son kitap, kuşkusuz okuduğum en iyi kitap: "Vatansız Gazeteci", fransızcaya "Le journaliste apatride" olarak cevirebileceğimiz bir başlık. Belgesel tadındaki bu müthiş otobiyografik romanın yazarı ise 1971 yılında Türkiye'den zorla sürgün edilen ve bugün Belçıka'da yaşayan meşhur sosyalist gazeteci Doğan Özgüden.

Ne yazık ki bu roman'ın (henüz) fransızca'ya veya başka bir dile çevirisi yapılmadı. Bu yüzden kitabın ilk cümlelerini kendim çevirdim.

Romanın ilk cildi Doğan Özgüden'in hayatının ilk yarısını konu alıyor, Anadolu'nun küçük bir kasabasında doğumundan sıkıyönetim mahkemesi tarafından ağır bir cezaya mahkum edilme tehlikesi sonucunda Türkiye'den ayrılmasına kadar yaşanan sureci anlatıyor. Doğan Özgüden, fırtınalı hayatı boyunca basın özgürlüğünü, düşünce özgürlüğünü ve de ifade ve örgütlenme özgürlüğünü tanımayan bir ülkede bir gazetecinin başına gelebilecek her türlü olayla karşılaşmış.

Doğan Özgüden'in çocukluğu demiryolu emekçisi babasının atandığı her ara istasyona ailece göç etmek ve orada okula gitmekle özetlenebilir. Maddi nedenlerden dolayı fizikçi olma hayalini geride bırakan Özgüden, ailesinin dayatması üzerine muhasebeci veya bankacı olmak üzere ticaret lisesinde

okumuş. Açlık ve hastalığın kol gezdiği İkinci Dünya Savaşı sırasında Özgüden Anadolu'nun farklı şehir ve kasabalarında halkın sefaletine tanık olmuş, bugüne kadar da her zaman halkın sorunlarına duyarlı davranmış ve hayatını ona adamış.

Yüksek eğitimini finanse edebilmek için Doğan Özgüden, o dönemde Ege kıyılarına yerleşen NATO kurumlarına hizmet etmektense Izmir'in yerel bir gazetesinde gazeteci olarak çalışmayı tercih etmiş. Azmi ve yeteneği onu genç yaşta yalnız basın sektöründe değil, gazeteci haklarını savunan sendika içerisinde de yüksek mevkilere getirmiş. Türkiye İşçi Partisi'nden haksız yere uzaklaştırıldıktan sonra mücadelesini Türkiye'nin gerçeklerini ve dünyadaki sol mücadeleleri konu alan ANT dergisini kurarak kendi sürdürmüştür. Kapitalizm ve militarizmin zararlarını, adaletsizlikleri, hükümetin yolsuzluklarını ifşa etmeyi, insan haklarını savunmayı, Türkiyedeki etnik farklılıkları tanıtmayı, işçilerle dayanışmayı, olayların, siyasetçilerin ve ordunun gerçek yüzünü göstermeyi görev edinmiş.

Doğan Özgüden'in hayat hikayesini okurken anladım mesleğini tutku ile sevmenin ne demek olduğunu. Servet edinmek için, kariryeriyle elit kesimin gözüne girebilmek için değil, yalnızca halka hizmet etmek için, gündemi kavrayamayan insanlara doğru bilgileri aktarmak ve onlara gerçekleri öğretmek için… Bu meslek tutkusu kitabın başından sonuna kadar içime işledi.

Doğan Özgüden'in tutkusunun asıl sebebi halkı sevmesi, hayatını ona adaması… Hükümetin gazabına uğramak da dahil, ne pahasına olursa olsun, halkı doğru bilgilendirme kararlılığı… Adaletsizliğe karşı, halkın siyasi yetkililer tarafından manipüle edilmesine karşı, Amerikan emperyalizminin güdümündeki kapitalistlerin halkı sömürmesine karşı bir mücadeledir Doğan Özgüden'in hayatı.

Hani derler ya her başarılı erkeğin ardında bir kadın vardır. Ben en çok Doğan Özgüden'ın eşi, gazeteci İnci Tuğsavul'u kutlamak. ona cesareti, sabrı ve bu mücadeledeki büyük katkıları için teşekkür etmek istiyorum.

Kitabın ilk sayfasından son sayfasına kadar beni etkileyen Doğan Özgüden'in hafızası oldu. Herşeyi hatırlıyor: çocukluğu, hane içindeki gündelik konuşmaları, sokak ve mahalle isimlerini, okuduğu kitapları, yayınladığı yazıları, tanıştığı insanların isimlerini... Kendi hayatını anlatırken o dönemin siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmelerini de aktarıyor: İkinci dünya savaşının Türkiye'deki etkilerini, Vietnam savaşı sırasında yaşananları, destalinizasyon dönemini, Kore krizini, Türkiye'de tek partili sistemin sonunu, 1960 askeri darbesini, vs… Bu romanın belgesel tadı da buradan geliyor.

Doğan Özgüden'i ne kadar takdir etsem az gelir. Öncelikle hayatı boyunca karşılaştığı zorluklara boyun eğmediği için, ve tabii ki anılarını bizimle bu müthiş roman sayesinde paylaştığı için.

Maceranın devamını sabırsızlıkla bekliyorum...

Doğan Özgüden'e mektup

Sennur Sezer, Evrensel, 2 Mart 2011

Merhaba Doğan Özgüden,Dün bitirdim Vatansız Gazeteci'yi (Sürgün Öncesi)... Aslında İnci Tuğsavul'a yazmak isterdim. Eşine ve yol-arkadaşına. Onun sürgün anılarıydı beklediğim. Bir kadının "vatansızlık" üstüne neler düşündüğünü öğrenmek için değil, (kadınların yaşam çizgisi olarak "yersizlik yurtsuzluk"u baştan benimsediklerine inanıyorum, baba evi, koca evi... yaşlanınca oğul-evi, damat-evi) belki bir "hemcins" olmanın okuma-benimseme rahatlığı yüzünden. Kitabın kapağındaki resmi bana onun bütün duygularını anlattı.

Sevgili Doğan Özgüden,

1960'lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi saflarında mücadele etmenize, yollarımızın pek çok kesişmesine karşın pek tanışmıyoruz. Daha doğrusu hiç sohbetimiz yok. "Çeşitli gazetelerde çalıştıktan sonra 1967'den sonra Ant Yayınları'nı ve Türkiye'nin sosyalist düşün tarihinin önemli dergilerin-

den biri olan Ant'ı kuran Özgüden çifti"siniz. 1971'den beri Avrupa'dasınız. Diğer siyasal sürgünlerle beraber 'Demokratik Direniş Hareketi'ni kurup, Cunta rejimine karşı kampanya yürütmenin sonucunda 1982'de, 200'e yakın rejim karşıtıyla beraber Türk vatandaşlığından çıkarılarak 'vatansız' bırakıldınız. Bugün, 'Info Türk' İnternet portalında Türkiye'yle ilgili gazetecilik yapmaya devam ediyor, 'Güneş Atölyeleri' adlı, çokuluslu bir göçmen eğitim merkezini yönetiyorsunuz. Bir söyleşinde vurguladığın gibi Avrupa'ya ayak bastığınızdan beri hep "Türkiye'yle ilişkili, Türk'üyle, Kürt'üyle, Ermeni'siyle, Asuri'siyle, Rum'uyla hep Türkiyeli göçmen topluluklarının içinde" yaşamanın sonucu "radyosuyla, televizyonuyla, Avrupa baskısı gazeteleriyle, CD'leriyle, DVD'leriyle ve son zamanlarda İnternet bağlantılarıyla, her gün sabah akşam," Türkiye'desiniz

Günümüzde aydınların ve gençliğin verdiği mücadele size yabancı değil. Özellikle Kürt meselesi. Agos'a da söylediğin gibi "Ant, bu sorunu dile getirmeye çalışan ve bunun için halklarıyla birlikte ağır bedeller ödeyen Kürt aydınlar ve eylemcilerin mücadelesini paylaşan, onlarla kesin dayanışma içinde olan bir dergiydi". Kürt sorununun ortaya konması, ezilen halklarımızın hak ve özgürlüklerinin tanınması konusunda sadece oligarşiye karşı değil, sol hareket içerisindeki şovenist ve inkarcı çizgilere karşı da mücadele verdiniz.

Sevgili Özgüden,

Kitabın bir anı kitabı değil son günlerde okuduğum en önemli bellek tazeleyicilerden. Özellikle Çetin Altan ile ilgili bölümler. Bugünü kavramak için ara sıra ardımıza bir göz atmak gerekiyor. Bunun içinse gayriresmi yakın tarih gerekli. Keşke gitmeseydin diyemiyorum. Şu andaki işlevin çok önemli. Üstelik Türkiye ve mesleğin için yaptığın saptama da : "Medyadaki teknolojik değişim benim Türkiye'de gazetecilik yaptığım günlere göre o kadar büyük ki, objektif bir kıyaslama yapmak zor. En azından İnternet ortamında inanılmaz zenginlikte bir bilgilenme, bilgilendirme ve iletişim olanağı mevcut. İnsanlar artık

olup bitenleri öğrenmek için büyük sermayenin kontrolündeki televizyon kanallarının ve günlük gazetelerin verdikleriyle yetinmiyor, habere, analize anında ulaşabiliyor, tepkisini de aynı hızda ortaya koyabiliyor. Türkiye'de hâlâ gazetecilerin, siyasetçilerin düşüncelerini ifade ettikleri için mahkemelere sürüklenmesi, zindanlara atılması, ölümle tehdit edilmesi, hatta Hrant Dink örneğinde olduğu gibi derin devletin komploları sonucu katledilmesi ülkeyi yönetenler açısından utanç verici. En büyük endişem, süper güçlerin bir gün İnternet ortamındaki iletişim kanallarını tam kontrol altına alıp insanları bu bilgilenme ve bilgilendirme özgürlüğünden yoksun bırakmaları..."

Endişelerimiz kadar sevinçlerimizi paylaşacağımız bir akşamüstü birer bardak demli çayla sohbet etmek umuduyla, sevgiyle.

Barışı görmeden ölmek istemiyoruz!
Hasan Cemal, Milliyet, 20 Mart 2011

Anılar, yaşamöyküleri her zaman ilgimi çekti, çekmeye de devam ediyor.

Onları okurken, hem kendi hayatımı sorgular, hem de bir şeyler kapar öğrenirim.

Önümde böyle üç kitap var: Bir Dönem İki Kadın; Oya Baydar, Melek Ulagay, Can Yayınları.

Benim Cumhuriyet'im; Emine Uşaklıgil.

'Vatansız' Gazeteci; Doğan Özgüden, Belge Yayınları.

Üçünü de dikkatle, severek okudum, bazen duygulandım, düşündüm.

Üç kitap da birçok yerinde benim kendi kişisel tarihime dokunuyor. Aynı çalkantılı dönemleri ben de yoğun olarak yaşamıştım.

İlginç olan şu:

Herkes gerçeğin bir tarafından yakalıyor, bırakmıyor. Herkesin pencereleri de farklı.

Sen öyle bakıyorsun, o böyle bakıyor. Belki aynı şeye bakıyorsunuz ama farklı görüyorsunuz.

Bellek, eski deyişle hafıza da öyle. Senin unuttuğunu, o unutmuyor ya da o senin hatırladığın gibi hatırlamıyor. Bu nedenle yorumlar da farklılaşıyor.

Olabilir. Ama anılarla, yaşamöyküleriyle birtakım farklılıkların su yüzüne çıkması güzel bir şey. Bu sayede gerçek daha iyi belirginleşiyor, neyin ne olduğu daha anlaşılır hale geliyor.

Belki tarihçilerin işi de kolaylaşıyor. Emine Uşaklıgil'in "Benim Cumhuriyet'im" kitabı bu bakımdan önemli.

Yarın Cumhuriyet gazetesinin tarihini yazacak olan tarihçiler, hem Uşaklıgil'in bu kitabından, hem Hasan Cemal'in "Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim"inden, hem de başka meslektaşlarımın mutlaka yazacakları Cumhuriyet kitaplarından yararlanacaklar.

Gerçek bir değil, bin yüzlü. Kimse tekeline alamaz gerçeği.

Hepimiz neyi ne kadar görebiliyorsak, o kadarını biliyor, yazıyoruz. Elbette iddialarımız, değerlerimiz var. Gücümüz, nefesimiz yettiği kadar savunuyoruz bunları da...

Ama yaşadıklarımızı mutlaka yazmak ve gelecek kuşaklara kendi deneyimlerimizi aktarmak büyük önem taşıyor.

Daha çok olgunlaşmak, daha fazla demokrasi kültürü edinmek istiyorsak, bizde çok cılız olan anı, yaşamöyküsü ve özyaşamöykülerinin sayısını mutlaka arttırmak zorundayız.

Kısacası, kendine güvenen yazsın!

Bu açıdan 'Bir Dönem İki Kadın' gerçekten çok değerli.

Oya Baydar farklı bir yerden geliyor. 1960'larda sol konusundaki çıkış noktasında, Türkiye İşçi Partisi(TİP)-Türkiye Komünist Partisi(TKP) çizgisi ağır basıyor.

Melek Ulagay'ın çıkış noktası içinse Maoculuk denebilir.

Bir taraf, parlamentocuydu. Öteki taraf için iktidar namlunun ucundaydı. İki taraf da kapitalist düzeni, devleti yıkmaktan yanaydı ama farklı yollardan...

1960'lar, 1970'ler...

Hepimizin Türkiye'yi ve dünyayı çabucak değiştirebileceğimizi sandığımız yıllar...

Oya'yla Melek'in ortak kitabını okurken, ben de kendi kişisel tarihimi biraz da hüzünle gözden geçirmiş oldum.

Bebek'teki Nazmi'den ("Baharda erik çiçekleri tabaklarımıza, kadehlerimize düşerdi Nazmi'nin bahçesinde...") 12 Mart'a, 12 Eylül'e, Mamak, Selimiye zindanlarına, hapse düşen, işkencehaneden geçen, daha güzel bir dünya için dağa çıkanlara, dağda ya da idam sehpasında gencecik yaşta hayata veda edenlere, yolu sürgüne düşenlere ve de yaşanan hayal kırıklıklarına kadar çok şeyi bazen içim sızlayarak, bazen duygulanarak okudum.

Bir bakıyorsun hayat geçivermiş...

Oya Baydar'ın şu sözleri:

"Beni yıpratan, bezginliğe düşüren soru, 'Neden bu yollardan yürüdüm?' değil; bunca yılın, bunca yolun vardığı yer neden başlangıç noktasına bu kadar yakın, nerede hata yaptık, neyi ıskaladık sorusu... 70 yaşıma gelmişim, önümde az zaman kalmış, insan umut verici bir şeyler de görmek istiyor şu ahir ömründe.

Geçenlerde yaşı yetmişe dayanmış olanlar, bir yaşlılar heyeti kurduk, her zamanki gibi bir de metin çıkardık. O metnin son cümlesi, 'barışı görmeden ölmek istemiyoruz'du."

Barışı görmeden ölmek istemeyen, barış ve demokrasi mücadelesine bir ömür koymuş bir başkası da Doğan Özgüden, bir meslek büyüğüm.

Doğan Özgüden deyince, bir dönem Genel Yayın Yönetmenliği'ni yaptığı 1960'ların solcu gazetesi Akşam, ama özellikle haftalık Ant dergisi ve Ant Yayınları'nın çıkardığı kitaplar gelir.

Ben dahil 1960'ların solcu, devrimci gençliği, sanıyorum, Doğan Özgüden'in yönettiği, güzel ve çarpıcı kapak düzenini eşi İnci Özgüden'in yaptığı yayınlardan çok etkilenmişti.

Doğan Özgüden'in 'Vatansız' Gazeteci'sini bir solukta okudum, çok şey hatırladım, çok şey öğrendim.

Ve düşündüm:

Barış, demokrasi kolay olmuyor.

Zaman ve sabır istiyor. Uğruna mücadele ve fedakârlık gerekiyor. Bir bedel ödemeden, birtakım acı kopuşlar yaşanmadan barış ve demokrasi kapıyı çalmıyor.

Bir Dönem İki Kadın'la 'Vatansız' Gazeteci'yi okurken bu gerçeği bir kez daha hissettim, bazen içim acıyarak...

Sonra da Oya Baydar'ın aktardığı o dizeleri Özdemir Asaf'ın:

Daha gidecek yerlerimiz var,
Kalacak bir türkü söyler gideriz.
İyi pazarlar!

Bütün Yolculuk Boyunca Hasret Ayrılmadı Benden
Tamer Çağlayan, Kültür Dergisi, Nisan 2011

Kendileriyle sadece mektup ya da telefonla haberleştiğim, hiç yüzyüze gelip konuş(a)madığım, yaptıklarını, yazdıklarını sadece yazılı veya görsel basın aracılığıyla öğrendiğim o kadar çok insan var ki, belki de onları uzaktan izlemek bana daha makulmüş gibi geliyor. Kimisiyle sadece telefon aracılığıyla konuşuyorum. Sadece seslerimizi tanıyoruz.

Kendisini daha öncelerden ismen dahi olsa tanıyordum. Bu güne dek hiç yüzyüze karşılaşmadık. Sadece yeni yayınlanan kitabı dolayısıyla elektronik ortamda yazıştık, hepsi o kadar. Yine, geçtiğimiz yılların birisinde yıllardır sürgünde yaşayan bir arkadaşım, yaşadığım kente uğramış, ortak bir masada birlikte olduktan sonra onu yolcu etmek için trenin gelmesini beklerken sohbet ediyorduk. Yanımızda iki arkadaş daha vardı. Arkadaşım, kendisine günün birinde birşey olduğu takdirde, evinde bulunan kütüphanesindeki kitapların tümünü bana bırakacağını vasiyet etti. Bu sözlerini diğer arkadaşlar da duydular.

Ben ise, o an ki kasvetli havayı dağıtmak ve birazdan ge-

lecek olan trenle benden uzaklaşacak arkadaşıma "Doğan ağabey ne yapıyor?" diye sorunca, anılarını yazdığını öğreniyorum. Seviniyorum. Uzun yıllar boyunca Türkiye'den ayrı yaşamak zorunda kalan gurbet eldeki bu insanımızın yazdıklarının ilginç ve renkli olacağını düşünüyorum. "Yayınlandığında okumak isterim" diyorum. Gelen tren diğer yolcularla birlikte arkadaşımı da alıp hareket ediyor…

Geçen yılın sonlarına doğru yıllardan beri beklediğim anılar, güzel bir kapak kompozisyonuyla "Vatansız Gazeteci" adıyla kitap halinde yayınlandı.

Kimden mi söz ediyorum?

Basın tarihimizin ünlü dergilerinden birisi olan Ant'ın yöneticilerinden Doğan Özgüden'den…

1971 yılında başlayan siyasi göçmenliği hâlâ devam eden Doğan Özgüden'in anılarının yer aldığı kitabı geçen yılın sonlarına doğru edindim. Bu kitap anıların ilk cildini, Türkiye'den ayrılmadan önceki yaşam öyküsünü kapsıyor. Anıların ikinci cildinde ise, sürgün sonrası Avrupa'da geçen 40 yılın izlenimleri yer alacak. Orada yurtdışı yaşamını, Info Türk'ün kuruluşunu, Güneş Atölyelerinin çalışmalarını ayrıntılı bir biçimde okuyacağımızı umuyorum.

Doğan Özgüden'in yaşanmış zengin çocukluk izlenimleri var… Babasının Devlet Demir Yolları'nda memur olması nedeniyle, çocukluğu Anadolu'nun bir çok yöresinde geçiyor. Buralarda edindiği zengin izlenimler kitaba da yansıyor. Sırasıyla Musaköy, Tokat, Artova, İstanbul, Konya, İkinci Dünya Savaşı yılları, Ankara, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 seçimleri Doğan Özgüden'in anılarında çocukluktan ergenliğe geçişte yaşadığı zengin izlenimlerle kitaba yansıyor.

Tren yolculuklarını severim. Türkiye'ye her gidişimde imkânım ölçüsünde trenle yolculuk yapmaya çalışırım. Hem doğayı, hem de trenin geçip gittiği o mütevazi kasaba ve köyleri bir pencerenin ardından dahi olsa görme imkanını elde ederim.

Kimi yerde yol inşaatları devam eder. İşçilerin kaldıkları barakalar vardır, onların oralardaki yaşamlarını düşünürüm. Tarlalarda çalışan köylüleri görürüm, elde ettikleri ürünün karşılığını alıp alamayacaklarını, alsalar dahi, onca emeğin karşılığının onlara yetip yetmeyeceğini kendi kendime sorarım. Kimi yerde kendi hallerine terkedilmiş kasaba istasyonları vardır. Bunların boyaları dökülmüş, bakım ister, ihmal edilmişlerdir.

Belki de bu yüzden "Demiryolu Öyküleri" isimli kitaptaki öyküleri başka bir gözle okudum. Günün birinde Anadolu'yu trenle yolculuk yaparak gezmek, izlenimlerimi bir "Tren Güncesi"nde toplamak isterim.

1950'li yıllarda Doğan Özgüden'i İzmir'de gazetecilik yaparken görüyoruz. Stenoyu çok iyi bilmesi gazeteciliğe adım atmasını sağlıyor. "Ege Güneşi" gazetesinde başlayan gazetecilik "Sabah Postası"nda devam eder. Özgüden bu yılları için şunları yazıyor anılarında: "Gazetenin tütün deposundan bozma idarehanesinde parasızlıktan aylardır ücretlerimiz ödenemediği gibi, sobada yakacak odun da alınamıyordu. Düz baskıda kullanılan klişelerin tahtalarını sökerek ya da baskı artığı kağıtları tutuşturarak ısınmaya çalışıyorduk."

Ege Bölgesinde yapılan seçim mitinglerini izleme görevi verilmesi o zamanki parti lider ve ileri gelenlerini yakından tanımasına yol açar. Askerlik görevinden sonra ise, Abdi İpekçi'nin teklifiyle "Milliyet"in İzmir ve Ege Bölgesi temsilcisi olur. Bu arada Gazeteciler Sendikası'nda da çalışmalarına devam ediyordur.

27 Mayıs 1960'tan sonra Doğan Özgüden Milliyet'teki görevinden ayrılır. Ayrılmasının nedenlerinden birisi de, tiraj almak için daha çok magazin haberlerinin seçilmesi ve İpekçi'yle birçok konuda olan anlaşmazlıklarıdır. "Öncü" gazetesinde temsilci olarak çalışmaya başlar. Yazdığı yazılar nedeniyle gazete patronu tarafından köşe yazısı yazması engellenir. 1962-1964 yılları arasında Türkiye İşçi Partisi'nde mücadelesini sürdürür. Merkez Yürütme Kurulu'na da seçile-

cektir. TİP haftalık bir sol dergi yayınlama kararı alır. "Sosyal Adalet"e eli kalem tutan parti üyeleri katkıda bulunurlar.

Aralarında Demir Özlü, Muzaffer Buyrukçu, Edip Cansever, Turgut Kazan, Veysi Sarısözen, Fethi Naci ve Doğan Özgüden'in de bulunduğu bir grup partili, Türkiye İşçi Partisi'nin içindeki bazı gelişmeleri eleştiren bir dilekçeyi parti merkezine yollarlar. Yollanan dilekçe pek etkili olmayacak, imzacı üyeler partiden ihraç edileceklerdir.

"Akşam Gazetesi" yılları ise, 1960'ların ortasına rastlıyor. İlhami Soysal, Rahmi Turan, Hüseyin Baş, Selahattin Hilav, Ahmet Kahraman, Yavuz Donat gazetede görev alan belli başlı gazetecilerden bazılarını oluşturuyor. Akşam'ın patronu Malik Yolaç ve Ankara temsilcisi İlhami Soysal'ın karşı gelmelerine rağmen bir süre sonra gazetede Çetin Altan da yazmaya başlar. Fakat basın dünyasındaki çekememezlikler bu gazetede de baş gösterecektir. Bir süre sonra da Doğan Özgüden ve eşi Akşam'dan ayrılırlar.

Bu yıllardan sonra ise onları "Ant Dergisi" çalışmaları içinde görüyoruz. Türkiye İşçi Partisi'nin 2. Büyük Kongresi sonrasında yaşanan kimi olaylar sonucu Yaşar Kemal, Fethi Naci ve Doğan Özgüden haftalık bir dergi yayınlamanın koşullarını konuşurlar. Çok geçmeden aralarında yazılı bir anlaşma yapmadan dergi yayın hayatına başlar. Ant'ın ilk sayısı gereken ilgiyi görür.

İlk altı sayının tirajı 20 bine yakındır. 14 Şubat 1967'de yayınlanan 7. sayı ise satış açısından tam bir hayal kırıklığı olur. Bu sayı, DİSK'in kuruluşuna ayrılır. Sendikayla ve TİP'le ilgili haberler nedeniyle bu sayı 'parti organına dönüşmüş' şeklinde eleştiri alır. Bu durum satışa da yansır, dağıtımcılardan dergi iadeleri gelir.

Ant ilk yılını geride bırakırken yayınını sürdürmek konusunda maddi zorluklar içine girer. Bu arada telif hakkı ödenmediği için kuruculardan Fethi Naci kültür sanat sayfasını hazırlamaktan vazgeçer ve dergiden ayrılır. Gerçek Yayınevi'nde yayıncılığa devam eder.

Zorluklar böyle devam ederken yan gelir elde etmek amacıyla Yaşar Kemal'in eşi Tilda Kemal'le ortaklık yapılır ve "Ant Yayınları" kurulur. 14 Mayıs 1968'de dergide Ant'ın yakında kitap yayınına başlayacağı duyurulur. İlk kitap olarak Che Guevara'nın "Savaş Anıları" ve Emile Burns'ün "Marksizmin Temel Kitabı" yayınlanır.

Doğan Özgüden anılarında Halil Lütfi Dördüncü'den de bahsediyor... Daha önceden okumuş olduğum Aziz Nesin'in ve başka bazı anı kitaplarında Dördüncü'den öyle bahsedilirdi ki, "o kadar da olmaz" derdim okuduğum zaman. Fakat Özgüden'in anılarında da öyle şeyler okudum ki, "pes artık!" dedim bir gece yarısı... Elinin sıkı oluşu öyle bir hâl almış ki insan hayret edemeden duramıyor... Aziz Nesin anılarında, yazarların yazılarını mezura ile ölçüp ona göre telif hakkı ödeyen birisinden bahsediyordu. Acaba bu kişi Dördüncü müydü, şimdi onu pek anımsayamıyorum.

Sanıyorum Özgüden anılarını yazarken Ant dergisi koleksiyonundan yararlandı. Çünkü, bir süre sonra anılarını kronolojik bir sıralamayla anlatmaya başlıyor ki, bunun da derli toplu bir şekilde oluşu, olayları daha iyi anlamamızı kolaylaştırıyor.

Kitapta, Ant Yayınları'nın yayınlamış olduğu kitapların kapaklarından seçmeler de yer alıyor. Nacizane kütüphanemde bu yayınlardan sadece Kemal Sülker'in "Sabahattin Ali Dosyası" isimli kitabı bulunuyor. Bir okur olarak, o zamanlarda yayınlanmış olan bu kitapların kapak tasarımlarını ilgiyle karşıladığımı yazmak isterim. Kitaptan da öğrendiğimize göre bu tasarımları İnci Tuğsavul-Özgüden yapmış. Bir kitabın içeriğiyle kapak tasarımının bütünleşmesini her zaman bir okur olarak savunmuşumdur. Ve şunu da yazmadan geçemeyeceğim yeri geldiği için: Ülkemizde yayınlanan kitap kapaklarının kompozisyonları Avrupa'da yayınlananlardan daha ileri düzeyde.

Doğan Özgüden kitabında yazar Orhan Kemal'le zaman zaman buluştuğunu yazıyor. Fakat nedense gerekli ayrın-

tılara girmiyor. Yazmış olsaydı, belki de Orhan Kemal'in başka yönlerini de öğrenmiş olabilecektik. Kitapta Can Yücel'le ilgili bölümleri okurken, zaman bir gece yarısına yaklaşıyordu...

Çeviri konusunda söylediklerine gülemeden edemedim. Aslında onunla ilgili anıları olanlar, bunları bir kitapta toplamalı. Şimdiye dek bu yapılmadı, umarım bundan sonra birisi bunları derleyip kitaplaştırır.

1968 olayları Avrupa'dan sonra Türkiye'ye de bir şekilde sıçrar. Üniversitelerde yapılan boykotlar yeni bir uyanışın habercisidirler. O sıralarda Ant'ın kapak başlığı şöyledir: "İşçi gençlik elele!"

Sendikal oyunlara karşı İstanbul'daki Derby Lastik fabrikasını işgal eden işçilere karşı İstanbul Teknik Üniversitesi öğrencilerinden Harun Karadeniz şöyle seslenir: "Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!"

Ertesi yıl, 1969, Ant Dergisi'ni ve Ant Yayınları'nı birlikte kurdukları Yaşar Kemal ve eşi Tilda Kemal'le olan ortaklıkları sona erer.

Ant'ın son yayını 1 Mayıs 1970'te yayınlanan sayıdır. Bu sayıda Lenin'in 100. doğum yıldönümüyle ilgili yazılar ağırlıktadır. Ayrıca Lenin'in "Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri" kitap olarak yayınlanır. Bundan sonra dergi yayınına aylık olarak "Ant Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi" olarak devam eder.

Yayınladıkları Carlos Marighella'nın "Şehir Gerillası" kitabı, içeriğinden daha çok kapağında yer alan üç kurşun deliğinden dolayı toplatılıp dava açılır.

Yayınlar dolayısıyla dava açılması Özgüden'ler için artık alışılagelmiş bir durumdur. 12 Mart'ın ağır koşullarının olduğu dönemlerde Victor Serge'nin "Militana Notlar" isimli kitabını yayınlarlar. Fakat kitap yayınlanır yayınlanmaz hakkında toplatma davası açılır.

Günlerinin büyük bir bölümü haklarında açılan davalar ne-

deniyle Adliye koridorlarında geçmektedir. Ant'ın son sayısı Mayıs 1971'de yayınlanır. Sıkıyönetim tarafından "Bugün", "Bâbıâli'de Sabah" gazeteleriyle birlikte Ant da kapatılır.

Bundan sonra Özgüden'ler için zor günler başlar. Kıskaç daralmaktadır... Ortak dostları her ikisinin de yurt dışına gitmelerini, Avrupa'da mücadele etmelerinin daha doğru bir hareket olacağına karar verirler.

O tarihten bu zamana dek sürgün olarak Türkiye'den uzakta yaşıyorlar. Yazımın başlığına aldığım Nâzım Hikmet'in ilk kez yayınlanan şiirinin başlığını Özgüden'lere adıyorum.

Ülkesinden uzakta yaşamak zorunda kalan insanlarımızın anılarını çok merak ederim...

Siyasi sürgünlerle ilgili benim hatırladığım şimdiye dek iki kitap yayınlandı. Birisi Ahmet Abakay'ın, diğeri de Emin Karaca'nın. Ki, onlar da 12 Eylül'den sonra ülkeyi terk etmek zorunda kalanlarla yapılmış söyleşileri kapsıyor.

Bir de, 1980 öncesi, belki de daha önceki yıllarda Türkiye'yi terk etmek zorunda kalanlar var. Günün birinde vakit geç olmadan onlarla ilgili de bir kitap hazırlanmasını umuyorum. Bu insanlardan birisi de Fahri Petek'ti. Uzun yıllara varan yurtdışı yaşamı geçtiğimiz yılın 24 Aralık günü sona erdi. Nedendir bilmem, böyle uzun süre yurdundan ayrı kalmış insanlara yanarım... Fakat şunu da yazmadan olmaz. Yazar Şehmus Güzel, Fahri Petek'le yapmış olduğu konuşmaları bir kitapta toplamış. Böylece Petek'in anıları kalıcı olmuş oldu. Daha çok insanımızın anılarını yazmasını umuyorum.

Kitabı yayınlayan Belge Yayınları'nın yıllar boyunca yayınlanan kitaplarında yapmış olduğu hatalar bu kitapta da unutulmamış! Belge'nin yayınladığı/yayınlayacağı bir kitabı dizgi hatasız okumak hayal mi olacak acaba? Baskı öncesi bir kitabın iki-üç kişinin kontrolünden geçmesi sonucu bu tür hatalar pek tabiiki giderilebilinir. Bu kitapta sadece benim dikkatimi çeken 30'a yakın dizgi hatası var!

Bitirirken, Doğan Özgüden'e, birkaç yıl öncesinden haberdar olduğum anılarını yazmasından dolayı öğrenmeye susamış

genç kuşaklar adına teşekkür ediyorum. İkinci cildi de beklediğimi saklamıyorum. Olumlu ya da olumsuz bir çok şey yaşanmıştır, bunlar da ileri ki kuşaklara aktarılmalıdır diye düşünüyorum. Kendisine ve İnci ablaya sağlıklı ve uzun ömürler diliyorum.

Doğan Özgüden'in 'Vatansız' Gazeteci Kitabı Üzerine

Sırrı Öztürk, Sanat Cephesi, Nisan 2011

Doğan Özgüden (D.Ö.) anılarını 'Vatansız' Gazeteci, Cilt: I, (Sürgün Öncesi) adıyla Belge Yayınları, Aralık 2010 tarihinde yayımladı. Bize de göndermek inceliğini gösterdiği kitabını ayrıntılı ve özenle okuduk. Kendisini ve mücadelesini zaten yakından tanıyorduk.

D.Ö. 12 Mart 1971 askerî faşist darbe döneminde TC tarafından vatandaşlıktan çıkarılan insanlarımızdan biridir. 38 yıllık sürgün hayatını eşi İnci ile birlikte Belçika'da oluşturduğu ajans aracılığıyla sürdürmektedir. Kızılbaş geleneğine göre söylenecekse; "Kalemleri düzgün çizilmiş eşler" olarak düşünce-davranışlarına uygun olan bir hayatı bilinçle seçmiş ve sürdüregelmiş nadir insanlarımızdandırlar.

D.Ö.'i I. TİP'in örgütlendiği 1962 yıllarından beri tanımaktayız. Anılarında gazeteciliğe nasıl başladığını, hangi ilkesel amaçlarla bu mesleği sürdürdüğünü oldukça objektif biçimde anlatmıştır. İlerici, demokrat, devrimci, sosyalist ve Marksist kadrolar da onları bazı eleştirel katkılarıyla böyle tanımaktadır.

D.Ö. nasıl bir aileden geldiğini, düşünsel, ideolojik, politik, örgütsel bilincini hazırlayan aile kökenlerini, onların serüvenlerini, sosyal sınıf aidiyetlerini de oldukça doğru biçimde anlatmıştır. Anılarını okudukça, "İşte D.Ö.'i hazırlayan süreç ve maddî zemin budur." ifadesini rahatlıkla kullanabilirsiniz.

1960-1971 dönemlerinde ilerici kimlik ve kişiliğinle Babıı Ali'de gazetecilik, yazı işleri müdürlüğü ve yönetmenliği gibi bir görevi yapmanın hangi manaya geldiğini herkes anlayamaz.

Günümüzdeki basın-yayın faaliyetleri genellikle tekelci sermayenin baskısı ve sömürüsü altındadır. Bu türden bir tekelci kuşatılmışlık ortamında D.Ö. cinsinden yüzde yüz bağımsız, yüzde yüz emekten ve emekçilerin sosyal-evrensel kurtuluşundan yana bir gazeteci tipolojisine rastlamak oldukça zordur. Hatta yoktur da diyebiliriz.

D.Ö. bağımsızlığına kıskançlıkla bağlı oluşu, kendi gündemini oluşturmadaki özenli çabaları, o günkü bilinci ve gazeteci kimliği ile "İlerici-devrimci harekete nasıl yararlı olabilirim" kaygısıyla hareket ettiğini, ekmeğini kazanırken eğilip bükülmediğini, kalemini sermaye sınıfına satmış ya da kiralamış olan gazeteciler elbette anlamazlar. Anlayıp anlamayışları konusunun tartışılması bir yana, çoğunlukla da anlamazlıktan gelirler.

D.Ö. anılarında; gazeteci patronların kimlik ve kişiliklerini, varsa yeteneklerini, siyasal-ekonomik çıkar ilişkilerini, çeşitli bağlantılarını ve hırslarını oldukça doğru tasvir etmiştir. Onların portrelerini maharetle çizerken kendileriyle mesleği gereği bazı ilişkileri ve diyalogları olan gazeteci, yazar, çizerlerden; Rıfat Ilgaz, Çetin Altan, Yaşar-Tilda Kemal, Aziz Nesin, İhsan Ada, İlhan-Turhan Selçuk, İlhami Soysal, Mahir Kaynak gibi kişiliklerin Bab-ı Ali'deki tavırları, onların düşünce-davranışları, kişilik zaafları, kırgınlıkları vb. hakkında da oldukça önemli ve yararlı ipuçları verilmektedir.

D.Ö. anıları bu türden örnekleriyle de yakın tarihimizdeki basın-yayın faaliyetlerinde kimi rol ve sorumluluklar alanların tüm konumlarını öne çıkarıyor. Sergiliyor. Kitabının ayrıntılı okunmasını, üzerinde yoğunlaşmayı, incelemeyi ve dönemin özelliklerini kavramayı, ilerici-devrimci geçinenlerin kişisel ve düşünsel zaaflarını öğrenmeyi sağlıyor.

D.Ö. kendi gazetecilik algısına göre ve çok zarif biçimlerde bu kişilikleri okura tanıtıyor. Birilerini incitmemeye özel bir özen gösteriyor. Bizler gibi birilerinin ilericilik, solculuk iddialarını sorgulamayı, hesaplaşmayı, açığa vurmayı öne çıkarmıyor. D. Ö. kitabı elbette bir kavga kitabı değil.

D.Ö. kendisinin de rol ve sorumluluk üstlendiği, 13 Şubat 1962 tarihinde kurulan I. TİP içindeki aydın kavgalarının, tartışmaların odağına girmeyerek bağımsız bir duruş sergilemiştir. TİP içindeki Aybar, Boran, Aren, Sargın hizipleşmelerinin yanında ya da karşısında değil, TİP'i TİP yapma kaygılarıyla hareket etmiştir.

Yayımladığı ANT dergisinde de kendi meşrebine uygun bir tarz-ı siyaseti izlemiştir. TİP'de asla bilimsel olmayan SD ve MDD tartışmalarında da taraf olmamıştır. Öğrenci gençliğin başını çektiği ve kuruluş sırasıyla; TİİKP, THKO, THKP-C, TKP/ML, DDKO türünden örgütlemeler hakkında da gazeteciliğinde gözettiği "nesnel gerçekliği" yansıtma ölçüsünü kullanmayı yeğlemiş / denemiştir.

Sınıf mücadelesinin belirleyiciliğinin farkında olarak işçi sınıfı hareketinin yeni nitelikler kazanmasını arzulamıştır. İşçi sınıfının sendikal birliğini gerçekleştirmeye aday DİSK'-in sendika bürokratları ile yakın ilişkilere girmiş, dönemin ses getiren grev, direniş, yürüyüş, fabrika işgali gibi eylemleri gücünce desteklemiştir.

Üç Gazeteci

Ragıp Zarakolu, Özgür Gündem, 4 Nisan 2011

"Burada yerimizde kalacağız" diye başlık atmıştı 15 Eylül 1955 tarihinde Embros (İleri) gazetesi. İstanbul'da Rumca olarak çıkan bir gazeteydi. İstanbul'un binlerce yıllık yerli olan halkı olan Rumların, 6-7 Eylül pogromuna yanıtı bu olmuştu. Ve başyazıda şöyle deniyordu: "Burada yerimizde kalacağız. Kiliselerimizi yeniden yapmak, ölülerimizi gömmek, okullarımızı, işyerlerimizi, evlerimizi toparlamak için... Biz Rumlar düştüğümüz yerden doğrulacak ve yerimizde kalacağız. Doğduğumuz, büyüdüğümüz, dedelerimizin ve babalarımızın 'şimdi kırık dökük de olsa' mezarlarının bulunduğu bu ülkede kalacağız. O kırık mezarlardan, harabeye dönmüş kilise, okul,

dükkan ve evlerimizden yeni bir dünya yaratacağız. (...) Bizler bu ülkede ne reayayız ne de rehine. Bizler de bu vatanın evlatlarıyız ve bunu ispat etmek için her alanda çaba sarfediyoruz. Her zaman bu ülkenin kanunlarına saygılı vatandaş olduk ve hep öyle kalmaya devam edeceğiz. Hıristiyanlıktan kaynaklanan manevi değerlerimiz ve kültür birikimimizle, bizden önce her türlü sıkıntıya göğüs gererek burada yaşamayı sürdürmüş olan atalarımızın torunları olduğumuzu göstereceğiz. Ama bu işler ağıt yakarak ve ağlaşarak olmaz. Sesimizi yükselteceğiz ve başımıza gelen bu felaketin gelmemiş olması gerektiğini haykıracağız. Garantilerden ve can güvenliğinden bahsedeceğiz. Bizler bugün hâlâ Rumuz"...

Sınıfsız, imtiyazsız kitle! Bugün Türkiye'de gerçek demokrat aydınlar çok daha onurlu bir konumda. Ne yazık ki, İstanbul'da pogram yaşandığında, saldırıya uğrayan Rumların yanında tek bir "çatlak ses" çıkmadı.

Herkes "sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kitle idi" Kemalist oligarşinin istibdatı altında. Bu noktada DP'si de, CHP'si de hemfikir ve aynı cephede idi.

Ve bu rezil olaydan sonra, olay derin devletin işi olduğu halde, yine sosyalistler, "Salkım saçak asılmak üzere" (Aziz Nesin) buraya Harbiye Zindanı'nın izbe koğuşlarına doldurulmuştu. Bu hücreler yerin altındaydı. Tepenizde askerin nöbet için dolandığı demirden bir mazgal vardı. Buradan kontrol edilirdiniz. Korkunç bir rutubet... Bazılarından açık lağım geçerdi. Yatağa oturmak yasaktı, sabah içtimasından sonra. Kitap yasaktı, gazete de. Bu hücrelerde az insan bunalıma girmedi, intihara kalkışmadı, 1946'da, 1972'de...

Rum gazeteci: Andreas Lambikis

1955 yılında olayların başlatıcısı olan çoğu CHP üyesi, Orhan Birgit de aralarında, Kıbrıs Türktür Cemiyeti yöneticileri ise imtiyazlı aydınlık hücrelerde tutuluyor ve zamanlarını bahçede voleybol oynayarak geçiriyorlardı.

Ama nedense 6-7 Eylül'ü anlatan kitaplarda adı geçme-

yen bir de cesur Rum gazeteci vardı, izbe hücreler kısmında tutulan: Andreas Lambikis. Susmayı kabul etmeyen, yurttaş haklarını savunan, eleştirel bir gazeteci. O günün koşullarında "deli" diye nam salmıştı. Gazetesinin bürosu bütün Rum binaları ile birlikte zaten yakılıp yıkılmıştı. Ama onu susturmak için 6-7 Eylül Olayları'ndan zarar görmesine karşın hiç nedensiz 3 ay boyunca onu Harbiye hücrelerinde tuttular.

Beşiktaş'ta Hrant için adalet talep ederken, çocukluğumun o karanlık günlerini hatırlayıp, keşke o gün de Rumlarla dayanışmak için, "Hepimiz Rumuz" diye bağırabilseydik diye düşünüyordum. Belki daha sonra sıra kimseye gelmez, benzer acıları yaşamazdık. Bu cesur gazeteci ne oldu diye soracak olursanız, bu gazeteci cesaretle İstanbul Rumlarının kimliğini ve haklarını savunmaya devam etti.

1964 yılında İnönü hükümeti, İstanbul Rumlarının önemli bir bölümünü iki gün içinde kovarak sınır dışı etti.

1965 yılında ise susmayı kabul etmeyen cesur gazeteci Andreas Lambikis, gözaltına alındı. TC yurttaşı olduğu ve burada doğup burada yaşadığı halde, Ürgüplü hükümeti tarafından, Başbakan Yardımcısı Demirel ve tüm bakanların oybirliği ile ve Cumhurbaşkanı Gürsel'in onayı ile iki gün içinde vatandaşlıktan çıkarıldı. Sınırdaki mayın tarlasına bırakılarak, ülkesinden kovuldu.

Türkiye basınından ona sahip çıkan tek bir ses çıkmadı. Ne sağ, ne sol, ne liberal, hiçbir gazeteci meslektaşı onu savunmadı. Lambikis'e sahip çıkmayan Türkiye basını bugün hâlâ kurban vermeye devam ediyor. Herkesin sırası bir gün geliyor.

Erol Güney ve meşhur kedisi

Daha 50'li yıllarda, Lambikis'inkine benzer bir biçimde bir günde, Türkiye'de yaşadığı halde vatandaşlıktan atılan, bir başka gazeteci ise, Erol Güney'di. Ünlü MEB klasiklerinin çevirmenleri arasında yer alan, kedisini Orhan Veli'nin bir şiiri ile meşhur ettiği Erol Güney!

Menderes'in egosunun taşmaya başladığı yine 50'li yıl-

ların ortasında, Fransız basınında eleştirel haberleri çıktığı için, Erol Güney, smokinle Ankara Oteli'ndeki bir resepsiyona gittiği sırada gözaltına alınacak, birkaç gün sonra Menderes Kabinesi kararı ile vatandaşlıktan atıldığını ve bunu Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın onayladığını öğrenecekti.

Erol Güney, önce Fransa'ya, sonra İsrail'e gitti ve 90 küsur yaşında yaşamını yitirene dek, dinamik gazeteciliğini sürdürdü. Şalom'da çıkan yazılarını keyifle okurdum. 20 küsur yıl önce Türkiye'ye ilk geldiğinde, "buralara gelme" uyarısı alacaktı. Neyse son yıllarında gelip gitmesine ses çıkarılmadı. Acaba Erol Güney'in kedisi ne oldu diye hep merak etmişimdir. Orhan Veli, karanlık biçimde sokakta ölü bulunmuştu zaten birkaç yıl önce. Ona bırakamazdı. Ölüm nedeni, "Orhan zaten hep sarhoş gezerdi" denip geçiştirilmişti. O sırada sürekli takip edilme fobisi ile yaşıyordu Orhan Veli. Geçenlerde de bir yerlerde 50'li yıllarda Cemil Meriç'in takip tutanakları ortaya çıkmadı mı?

50'li yıllarda ABD'ye McCarthyci karanlık çökmeden çok önce, İnönü rejimi 1945 Aralık'ından itibaren çoktan bu sol düşmanlığını ülkeye musallat etmişti. Ermeni basınından kendi kimliğine sahip çıkan Zaven Biberyan, Yarvent Gobelyan gibi isimler, gazetecilik mesleklerini onurlu biçimde icra etmek için, Beyrut'a gönüllü sürgün gideceklerdi.

40 yıllık sürgün: Doğan Özgüden

Üçüncü vatandaşlıktan atılan gazeteci örneği ise 1980'li yıllardan. Bu yurttaşlıktan atma kararında ise Başbakan Ulusu ve Cunta Başkanı Evren'in imzası vardı. Daha sonra Turgut Özal, ikinci baskısını yapacaktı bu atılmanın.

Mayıs ayında sürgünün 40. yılını kutlayacak olan gazeteci Doğan Özgüden'di bu örnek. (TC Hükümetinin hâlâ ondan özür dileyerek, yurttaşlığını iade etme olanağı var.)

Her üç örnekte de, basındaki meslektaşlarının kılı kıpırdamayacaktı. Ne zaman işin ucu, o da birazcık, Kemalist medyaya dokundu, ağlaşma başladı.

O zaman rahmetli Sarkis abiyi hatırladım: "Ermeni'yi dövdürmeyecektik!"

Neyse... Basın Konseyimiz hâlâ emin ellerde... Oktay Ekşi, başkanlığı Orhan Birgit'e bıraktı. Kendileri 1945'te meşhur Tan gazetesi baskınını düzenleyenlerin arasındaydı. Demirel, Bozbeyli, Erbakan'ın da orada olduğu söylenir. Orhan Birgit, 6-7 Eylül 1955 olaylarında etkili olan "Kıbrıs Türktür Cemiyeti"nin yöneticilerinden biri olduğu için bir süre tutuklu kaldıktan sonra beraat etti.

"Vatansız bir gazetecinin" anıları

Belçika Gazeteciler Cemiyeti Dergisi, 15 Nisan 2011

3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü vesilesiyle Belçika'da *Journalistes* (Gazeteciler) dergisi de Avrupa'da basın özgürlüğüne ilişkin bir dosya açıyor: Paris, Budapeşte veya Sofya'dan da geçerek Stockholm'den Roma'ya dek… AB kapılarında beklemekte olan Türkiye'de halen yüzlerce gazeteci ya hapiste ya da hapis tehdidi altında bulunuyor. *Belçika Profesyonel Gazeteciler Derneği (AJP)* Başkan Yardımcısı Mehmet Köksal'ın imzasıyla "Terörle Mücadele Yasası Mağdurları" başlığı altında yayınlanan bir makalede, gazeteci Doğan Özgüden'in anılarını içeren Türkçe bir kitaba da atıfta bulunuluyor.

Sürgündeki bu gazeteci Brüksel'e geldiğinden beri bağımsız bir enformasyon merkezi olan Info-Turk.be'yi yönetiyor.

57 yıllık profesyonel gazeteci olan Doğan Özgüden, Brüksel'de 40 yıla yaklaşan sürgün yaşamından anılarını kağıda dökmeye karar vermiş. Türkçe edebi dilde yazılmış, okuyana zevk veren 553 sayfalık bu etkileyici kitap demiryolcu bir ailenin çocuğu olan gazetecinin mesleğine ve radikal sola bağlılığını, askeri diktatörlükten kaçmak zorunda kaldıktan inançlarından ödün vermeden sürdürdüğü uzun yolculuğunu anlatıyor.

Kitap, Doğan Özgüden ve eşi İnci Tuğsavul'un Türkiye'de insan hakları ihlalleri, medya üzerinde baskılar, Kürt sorunu, azınlıklar ve göç konularında bilgi vermek üzere kurup yönettikleri bağımsız haber ajansı İnfo-Türk'ü tehdit, iftira ve davalarla sürekli sabote etmeye çalışan Türk devletine, onun emrindeki kurumlara, derneklere ve medyaya, aşırı milliyetçilere ve köktendincilere karşı bir öfke ifadesiyle başlıyor. Sürgünde bile adli kovuşturmalardan kurtulamıyorlar. 1988'de Brüksel'de yaptığı bir basın toplantısında sordukları sorular yüzünden Başbakan Turgut Özal'ın emri üzerine Türkiye Büyükelçiliği'nin kendilerine vatandaşlıktan atıldıklarını bildiren mektubu kitabın başında yer alan belgelerden biri.

Doğan Özgüden daha sonra Ankara civarındaki bir ara istasyonda başlayan çocukluk yaşamını anlatıyor. Tam adı Doğangün, bu resmi adını ancak yargılanmak üzere gittiği mahkemelerin koridorlarında mübaşir tarafından yüksek sesle hakim huzuruna çağrıldığında duyuyor.

30 ve 40'lı savaş yıllarında Anadolu köylüsünün sefaletini okurken, gazetelerin okuma yazma bilmeyen köylüler tarafından nasıl sadece içecekleri tütünü satmak için kullanıldığını öğreniyoruz.

Uzun metraj bir film senaryosu gibi anlatılan bu yaşam hikayesi sayesinde, mesleğimizde sürekli değişen teknolojik yenilenmelerin bir özetini de keşfediyoruz. Köye radyonun ilk gelişinin ülke ve dünya aktüalitesinin köylüler tarafından izlenebilmesi açısından ne denli önemli bir aşama olduğunu da…

Özgüden kitabında, 19. Yüzyıl ortalarında gazetecilerin çok kullandığı 1940 modeli Hermes Baby yazı makinesine özel tutkusunu, çok iyi bildiği stenografi sayesinde siyasal kongrelerdeki konuşmaları nasıl hiçbir cümlesini kaçırtmadan not edip gazeteye en iyi şekilde yansıtabildiğini ayrıntılı şekilde dile getiriyor.

Kitabın gücü, Türkiye'nin büyük dönüşümlerini bir vatandaşının özel yaşamındaki değişimlerle ifade edebilme-

sinde yatıyor. Bir darbeden (1960) diğerine (1971) ve de bir başkasına (1980), Doğan Özgüden sürekli aşk-husumet çelişkisi yaşadığı ülkesinin siyaset ve medya dünyasındaki, sosyal yaşamındaki değişimleri okuruna yansıtmayı çok güzel şekilde başaran bir gazeteci.

Doğan Özgüden'e Güzelleme
Orhan Suda, Cumhuriyet, 12 Mayıs 2011

Vatansız Gazeteci'de ilkelerinden hiç ödün vermemenin, çalıştığı her gazetede çalışanların hakkını savunmanın, askeri cuntalara karşı çıkmanın, tam bağımsız bir Türkiye özleminin ve dört dörtlük bir dürüstlüğün simgesi olan Doğan Özgüden'le yüzleşiyoruz.

Kalecik'in Irmak istasyonunda dünyaya gelen ama çok sevdiği ülkesinden otuz beş yıl sonra ayrı düşen Doğan Özgüden'le birlikte inanılmaz bir hayatı yaşamaya başlıyorum sayfalar arasında. Dev bir anı kitabı bu. 1940-1971 döneminin ayrıntılı, nefes kesen, yer yer hüzünlendiren, zaman zaman güldüren, Türkiye'nin önde gelen yazarlarının, politikacılarının çirkinliklerini gözler önüne seren panaroması. Paha biçilmez, bire bir yaşanmış nadir bir tanıklık. Mis gibi bir Türkçe. Pırıl pırıl bir bellek. Cömert, sevecen, korkusuz bir yürek. Rıfat Ilgaz'ın o canım 'Selinti'si hep peşimden geliyor okurken:

'Sen, yedi denizin selintisi/ acımasız karayellerle gelen/ bir kıyıda, yorgun/ kendi çoğalmışlığında/ hep böyle tek başına/ sen, çocukluğum/ erken büyümüşlüğüm/ defnelerce düş gücüm/ yenilmişliğim, direncim/ gelgitlerle sürüp giden/ gün boyu/ iki elim iki cebimde dolaşırken/ çiğnenmemiş kumlar üstünde bulduğum/ son ürünüm, yalnızlığım/ sen, esintilerle gelen yontu/ çakıltaşım/ ölü dalgaların kumlarda unuttuğu.'

Babası demiryolcu. Issız bozkırda geçip giden trenler, karavagonlar. Bir istasyondan bir başka istasyona savrulmalar.

Yeni tayin olduğu istasyonda babanın mekân tutma çabaları. Makasçının, yol çavuşunun bebeleriyle kurulan arkadaşlıklar.

Karavagonların raylarda çıkardıkları sesler, çocuk ruhunda bu seslerden oluşan bitmeyen bir senfoni: 'Tik tak da tik tak'taka tiki tak'tik tak da tik tak' taka tiki tak''

Doğa ile sarmaş dolaş bir dostluk. Doğal güzelliklerin verdiği coşkuyla dile gelmiş muhteşem doğa tasvirleri: "Öğleden sonra dersler bitince kutup seferimiz yeniden başlıyor. Yine karla boğuşarak, uzaktan gelen kurt ulumalarını dinleyerek, düşe kalka istasyonumuza koşuyoruz. Karakış kaç gün sürer, bu meşakkatli okul seferi kaç kez tekrarlanır, sayısını tam olarak hatırlamıyorum. Ama bozkır hep kar, kış değil ki.. Karlar çözülüp de kara toprak yine vahşi kır çiçekleriyle bezendiğinde, sağda soldaki söğüt, meşe, kızılcık ağaçlarının dallarına su yürüdüğünde, göçmen kuşlar, hele de hacı leylekler gökte görünmeye başladığında bozkır bir başka güzeldir. İşte o zaman kilometrelerce uzunluktaki okul yolunu hoplaya zıplaya, çiçek toplayıp dilli düdük yapmak için söğüt dallarını yolarak aşmak tam bir bahar ayinidir. Okul yaşamı, yıllarca toplum dışı yaşamaya mahkûm kalmış biz istasyon bebeleri için sosyal yaşam susuzluğunu gideren bir pınardır."

Dar gelirli ailesinin kaçınılmaz çilesi. Geçim derdi. Tükenmeyen bir okuma tutkusu. Sol kitapları bir biri ardı sıra yutarcasına hatmedişi. Haksızlığın her türlüsüne karşı çıkışı. Kendisini yoksulların, işçilerin, köylülerin sorunlarını bir çözüme kavuşturmaya adaması kişiliğinin temel taşlarını oluşturur. Yükseköğrenimini hem okuyarak hem de çalışarak bitirebilmenin çarelerini ararken çok hızlı steno ve daktilo yazması ona gazeteciliğin yolunu açıyor. Derken, İzmir'de Ege Güneşi gazetesinde aylık 200 lira ücretle işe başlıyor.

Babasının aylığının iki mislinden fazla bir ücret alacak olmanın sevinciyle doğru eve koşuyor bu müjdeyi vermek için. Bir bayram havası esiyor evde. Helası, mutfağı müstakil bir eve kavuşabilmek demektir bu.

Gerisi çorap söküğü gibi geliyor. Ortaokul, lise çağlarında fizik bilgini olmanın hayalini kuran Özgüden için giderek çok seveceği gazeteciliğin mihenk taşıdır artık. İzmir Sabah gazetesinden Milliyet'e, oradan Akşam'a geçiş. Akşam'ın genel yayın yönetmenliği. Akşam'ın onun sayesinde Türkiye'nin en çok okunan bir gazetesi haline gelmesi.

İlkelerinden hiç ödün vermemenin, çalıştığı her gazetede çalışanların hakkını savunmanın, askeri cuntalara karşı çıkmanın, tam bağımsız bir Türkiye özleminin ve dört dörtlük bir dürüstlüğün simgesi olan Özgüden, uzun yol arkadaşı İnci ile birlikte Ant dergisinin ve yayınlarının da yaratıcısı.

Hakkında açılan onlarca davanın, ölüm tehditlerinin usandırıcı baskısı, polis baskınları ve daha bir sürü engeller yurtdışına çıkmak zorunda bırakır bu çilekeş iki basın incisini.

Onu sevenlerin de, sevmeyenlerin de, görüşlerine katılmayaların da ibretle, dikkatle okuması gereken bunca önemli bir anı kitabı Vatansız Gazeteci'nin ikinci cildinin yurtdışı serüvenine nasıl bir boyut kattığını göreceğiz.

Vatansızlaştırılmış vatansever gazetecinin anıları
Mehmet Köksal, Politique, Eylül-Ekim 2011

Eşiyle birlikte Türkiye'de insan hakları, medya üzerindeki baskılar, Kürt sorunu, azınlıklar ve göç konuları üzerine uzmanlaşmış İnfo-Türk haber ajansının kurucusu olan Doğan Özgüden Brüksel'de Türkiyeli göçmenlerin ve ilerici kesimin duayeni olarak tanınır, farklı kökenden insanların çok kültürlü birlikte yaşamı uğrunda verilen mücadelenin öncülerinden sayılır.

"Bunlar 12 Mart Cuntası tarafından politik göçe zorlanan. ,2 Eylül Cuntası tarafından da 'vatansız' ilan edilen sosyalist bir gazetecinin notlarıdır" diye başlıyor kitabın yazarı. Fırtınalı yaşamında hiçbir şeye esef etmediği ve de bunun huzuru içinde olduğu, ancak daima hedef olduğu siyasal-adli

baskılar nedeniyle bir daha göremeyeceği doğduğu ülkesi için belli bir özlem taşıdığı daha baştan hissediliyor.

Bakanlar Kurulu kararıyla vatansızlığa mahkum edilen gazeteci gerçek kimliğini ve siyasal mücadelelerini paylaşırken vatansızlaştırılma karşısındaki duygularını da dile getiriyor, tepkisini de "vatansız" nitelemesini tırnak içinde yazarak gösteriyor.

Hem gazeteci, hem sendikacı, aynı zamanda aşırı sol çizgideki Türkiye İşçi Partisi militanı… Ancak bu angajmanı, Belçika'da soğuk savaş döneminde parti kartı taşımak zorunda kaldığını sonradan itiraf eden gazeteciler örneğinde gibi ideolojik bloklar çatışmasının sonucu bir angajman değil, yazarın bizzat yaşadığı koşullar içinde kendi seçimi… Uluslararası planda soğuk savaş döneminin ve Türkiye iç siyasetinde 1960 ve 1971 darbelerinin yazarın yaşamı üzerindeki etkileri otobiyografik bölümlerde önemli yer tutuyor. 60'lı yılların başkaldırı ortamında Doğan Özgüden milliyetçilikten uzaktır, aksine farklı uluslarla ve hattâ vatansızlarla dayanışmadadır.

Vatan ya da vatansızlık konusunu tartışırken Özgüden kendi kökeni, doğumu ve ailesi hakkında ayrıntılı bilgiler vererek gerçek kimliğine daha bir açıklık kazandırıyor.

Kendisinin gerçek adı Doğangün, yani doğan güneş… Ama hep Doğan diye bilinmiş… Nüfus kağıdında yazılı Doğangün adının sadece mahkemelerde yargılanırken kullanıldığını hatırlıyor: Sanık Doğangün Özgüden, kalk ayağa!

30-40'lı yıllarda Türkiye ağırlıklı olarak tarıma dayalı geri kalmış bir ülkedir. O yıllarda yoksul Anadolu köylüsünün nasıl sadece ekmek değil, aynı zamanda ülkede ve dünyada neler olup bittiğinden haber olma ihtiyacı içinde olduğunun tanığıdır. Özgüden'in anılarında ayrıntılı olarak anlattığı radyonun köye ilk girişi bu ihtiyaca cevap veren büyük bir sıçramadır.

Bugün Doğan Özgüden'in ve eşi gazeteci İnci Tuğsavul'un siyasal ve hukuki açıdan karşılaştıkları sorunların önemli bir bölümü gazeteci olarak tabuları yıkma tutkularından kay-

naklanıyor. Yazdıklarından ve yayınladıklarından dolayı gıyabında birçok mahkumiyet yemiş bulunan Özgüden ülkesinin tarihinin en acılı sayfalarını gündeme getirmekte tereddüt etmiyor. Tabu konulardan biri hiç kuşkusuz Ermeni soykırımı... Kitapta Doğu hristiyanlarının bir dönemin yöneticileri tarafından katledilmesini "soykırım" olarak niteleyen bölümler yazarı hakkında yeni kovuşturmalar açılması tehlikesini de beraberinde getiriyor. Ama yazar Fransızcadaki deyimiyle "Kediye kedi" demekten vazgeçmiyor, yurttaşlarının hafıza zaafından malul gibi davranarak bu konularda bir muhasebe yapmaktan kaçınmasını sürekli sorguluyor.

Doğan küçüklüğünde top onamayı seviyor, ama gazete okumayı da öyle… Bir gün oynadıkları top köşedeki ayakkabı tamircisinin camını kırınca dönemin aşırı solcu mizah gazetesi Marko Paşa ile tanışması, gazetecinin çocukluk yaşamından iz bırakan bir anı…

Gazetecilik ve sol militanlığın yanısıra sendikal çalışmaları da Özgüden'in kitabında önemli yer tutuyor. Bu planda en önemli anılardan biri 1962 yılında Asgari Ücret Komisyonu'nda sendika temsilcisi olarak gazeteci ücretlerine üç misline yakın zam yapılmasını sağlaması… Komisyon Özgüden'in zam önerisini onaylar, gazeteci meslektaşları son derece mutludur… Ama patronların gerekirse gazete kapatma şantajı yapması yüzünden aynı meslektaşlar kısa bir süre sonra kendisine karşı tavır alır. Mutlu bir son değildir ama ülkede sistemin değişmesi uğrunda mücadele veren bir sendikacı için pek de dert değildir.

Türkiye İşçi Partisi üyesi olması kendisinin İzmir'den sonra İstanbul basınında önemli yerlere gelmesine engel olmaz. Tercih edilmesinin nedeni bittabi siyasal tercihleri değil, gazete redaksiyonlarında yönetici niteliğini ve teknik yeteneklerini kanıtlamış olmasıdır. 1964'te, daha 28 yaşındayken, Türkiye'nin eski günlük gazetelerinden biri olan Akşam'ın genel yayın müdürlüğünü üstlenir ve onun yayın çizgisine yeni bir yön verir.

Ancak Akşam'ın başında iki yıl kalabilir. Sola açık yayın politikasıyla gazetenin tirajını artırmış ve ekonomik durumunu güçlendirmiş olmasına rağmen patronun egemen çevrelerden gelen baskılara boyun eğmesi, bunun yanısıra bazı meslektaşlarının da patrondan yana tavır alması üzerine Akşam'dan ayrılmak zorunda kalır. Ancak mücadeleden vazgeçmez, büyük yazar Yaşar Kemal'in de desteğiyle, eşi ile birlikte Ant Dergisi'ni yayınlamaya başlar. Dergi militarizme karşı mücadele açar… İstanbul'da 15-16 Haziran 1970 büyük işçi direnişinden sonra askerlerin tutumunu eleştirdiği için bir askeri kışlada sorguya çekilir ve tehdit edilir.

Bu sorgudan bir yıl sonra da yeni bir askeri darbe… Kitabın birinci cildi bu darbeden sonra Ant Dergisi'nin kapatılışı, yöneticilerinin aranması ve sahte pasaportla Türkiye'yi terk etmek zorunda kalması üzerine ayrıntılı bilgilerle sona erer.

"Tüm otobiyografik kitaplar gibi bu kitap da eleştirel bir gözle okunacaktır. Anılarını kaleme almak, eski aşkları anlatmak gibidir. Başarılar anlatılır, başarısızlıklar örtbas edilir. Anıları yazmak için ne geç kalmalı ne de acele etmeliyiz. Gecikirsek yeterince okuyucumuz olmayabilir, acele edersek dostlarımızı kaybedebiliriz" diyor Belçika Devlet Bakanı ve Meclis Başkanı Herman De Croo. Doğan Özgüden'in anıları, kişisel yaşam hikayesini tanımanın ötesinde, Belçika'ya Türk göçünün tarihine tanımaya katkı açısından da değer taşıyor. Tıpkı Fransa ya da Belçika'daki 68 kuşağı gibi, yazarın tanıdığı ve bu anılarda adı geçen kişilerin çoğu bugünün Türkiye'sinde ya lider konumda olmuştur ya da halen lider konumundadır.

« Avrupa Acı Vatan, Kimine Hiç Gülmeyi… »
Nusret Özgül, Yerelce, 11 Ekim 2011

Aranızda kaçınız 'Türk Mahallesi' diye adlandırılan Schaerbeek'in geçmişteki lakabının "Eşekler Semti" olduğunu bilir? Şimdi öküz altında buzağı arayanlar çıkıp da hemen 'bu herif

lafı Türklere 'eşek' demeye getiriyor', kötü yürekliğine sapmasın!

Hâşâ…

70'li yıllarda bir gazete haberinden öğrenmiştim. "Eşekler Parkı" veya Parc Josaphat gerçek ismiyle anılan yeşil alanda bir akşam yükselen "anırtılar''dan rahatsız olan çevre sakinlerinin şikâyeti üzerine "baskın" yapan polis, bir gurbetçiyi dünyanın en güzel gözlü hayvanı diye adlandırılan bir merkeple "hasret" giderirken bulmuş! Basın da dalgasını geçiyordu haber yaparak… Gurbetliğin, gurbetçiliğin ne kadar zor olduğunu ne bilsin kaleme alan!

Gurbetin yarım asra vuran yakın tarihinin her sayfası ayrı bir öyküdür aslında!

İşte bu zaman diliminin 40 yılını ana hatlarıyla anlatan, kimi vakit tebessüm ettiren, bazen göz buğulandıran, " dostlar sofrası"nda ihanetin ve güvensizliğin hangi noktaya kadar varabileceğini gösteren ve de sıkça isyan ettiren bir kitap okudum. Benim de gurbetteki 40 yılım ile örtüştüğünden olmalı acı-tatlı anılar tazelendi, bildim sandığım bilmediklerimi öğrendim. Çoğu izlenim ve bilgimi teyit ettirdi bu kitap…

Meslekte sıkça yinelenen bir söz vardır; 'Gazeteci olunmaz, gazeteci doğulur!'. Şahsen gazeteci "Doğan"lardan olma şansına erişemedim, sonradan olmaya çalıştım, olabilme çabasını da hâlâ durdurmuş değilim. Zira, sürekli değişim sürecine ayak uydurmak zorundadır bir 'muhabir'! Kendimi hep bir muhabir olarak gördüm, taşıdığım 'Profesyonel Gazeteci Kartı'nda gazeteci yazsa da, muhabir kavramını yeğledim

Kitabı yazan ise gazeteci "Doğan''lardan…

Bir başka söze göre de 'Mücadele adamı, kadını olunmaz, doğulur!'. Kitabın yazarı ve önsözü kaleme alan eşi, hayat arkadaşı, sırdaşı, omuzdaşı, vurulmasın diye arkasında "kalkan" oluşturmak için yürüyen de işte yine bu kategoride "Doğanlar"dan. Kimimiz bir başağrısını bahane edip, işten kaytarma yollarını araştırırken, her türlü zor sağlık ve yaşam koşullarında böylesine denli ve çok yönlü bir mücadeleyi

sürdürebilmek herkesin harcı olmasa gerek! Mücadele adamı veya kadını doğmamış ise…

Kitap, 1. Cildin devamı! Türkiye yıllarından sonra, "Vatansız" Gazeteci'nin sürgündeki günlerinin kronolojik bir tür muhasebesi. Tam 40 yıl! Dile kolay. Şahsen o 40 yılın gerilimli, sinirli, yıpratıcı ortamının yükü ve ağırlığı omuzlarımı çökertmiş kimi sağlık sorunlarımı tetiklemiş ve "hapishane hücresi" büyüklüğündeki ev ofisimden çalışmaya mecbur kılmışken beni, gazeteci ve mücadele adamı, kadını "Doğanlar" nazar değmesin yıllara gülüp geçerek yollarında sapma yapmadan durmaksızın ilerliyorlar. Kolay iş olmasa gerek. Üstelik aramızdaki yaş farkını da dikkate alırsak 13 yıl genç olmama karşın ben tökezlerken, onlar önlerindeki engelleri tekmeleyerek, umursamadan ilerliyorlar.

Evet aslında kimimize göre bir "Yaşam Öykü"sü olsa da, hem Türkiye insanlarının göç tarihine, hem de Türkiye Solu'nun sayısız zorluklarla geçen, meşum olaylarla dolu o yarım asırdan fazla yakın tarihine ders niteliğinde notlar düşen bir kitap. Öyle ki, 525 sayfalık 2.cilde sığmadığından dolayı bilgisayar ortamında arşivlenen eklemelerin yanısıra 40 yıllık " Avrupa Sürgünü "nün bütün arşivi Amsterdam'daki Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü – IISG 'de araştırmacılara veya ilgilenenlere açılacak!

Evet, Âşık Veysel'in 'Uzun İnce Bir Yoldayım, Gidiyorum Gündüz Gece' dizelerini benimsemiş 46 yıldır birlikte mücadele veren bir çiftin öyküsü bu. Önyargılı, peşin hükümlü olsanız, fikir ve düşüncelerini paylaşmasanız ve hatta "Vatan Hain"i sınıflandırmasına sokanlardan da olsanız okumaya değer bir kitap! Herkesin kendisinden bir şeyler bulacağından eminim! 1974 "Turist Affı"ndan yararlanmak için, Kıbrıs Müdahalesi/Barış Harekâtı'nı protesto etmek için "komünistler"ce düzenlenen yürüyüşe katılıp Türkiye aleyhine slogan atan, pankart taşıyan ama düzenleyenlerin ideolojisiyle yakından uzaktan ilişkisi bulunmamasına karşın sırf oturma ve çalışma izni alacağı umuduyla geçici olarak ruhunu "satan" ve de "Vatan

Hainliği" yapan gurbetçiler veya o neslin çocukları, çocuklarının çocukları, torunları da dahil olmak üzere! Onlar bugün Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı kimliğiyle "özgürce" dolaşırlarken, kitabın yazarları o kuşağın günümüzün gençlerine hedef gösterilmeye devam ediyorlar. Polis koruması altında yaşamaya mecbur kılınıyorlar. Türkiye'ye sokulmuyorlar! "Dönekliğin" günümüzde moda/yaşam tarzı, kazanç kapısını açan anahtar olduğu bir sırada onlar, inançlarından hiçbir taviz vermeksizin yollarında sapma yapmaksızın yürüyorlar

Kitabı okurken, gerilere gidip, günümüzde erişilen noktalarla kıyaslama yaptığımda, İnci ve Doğan Özgüden çiftinin Türkiye Cumhuriyeti'nce "kucaklanarak" ödüllendirilmesi gerektiğini düşündüm! Neden mi?

Eşekler Diyarı'na pardon semtine Nasrettin Hoca ve eşeğini, Karagöz ve Hacivat'ı ilk sokanlar onlar… Çok kültürlü toplumun, kültürler arası diyalogun temelini Güneş Atölyeleri ile Belçika'da ve hatta Avrupa'da ilk atanlar onlar!

Medeniyetler arası çatışmalara ilk direnenler onlar!

Önce 'Yerel' ardından 'Ulusal' seçimlerde Belçika Türk'üne seçme ve seçilme hakkı verilmesi mücadelesini başlatanlar arasında yer alıp, amansız bir mücadele sonucu günümüzde varılan olumlu noktaya harç atanlar da onlar!

Türkiye'de gerçek bir demokratik ortam ve geniş özgürlükler tesis edilmesi için mücadeleyi Avrupa'da tek başlarına başlatanlar da yine onlar!

Türkiye'nin iktidar olmuş partilerinin milletvekilleri asker "vesayet"ini, darbeleri Avrupa'nın demokratik, ekonomik, siyasî kurum ve kuruluşlarında "savunurlarken", yanlış yolda olunduğunu belgeleriyle, kitaplarıyla, bültenleriyle, basın bildirileriyle, söylemleriyle göstermeye, kanıtlamaya çabalayanlar da onlar !

Kürt'ü "Kart-kurt" diye tanımlayanlar, kürt olmalarına karşın, devletin çeşitli baskıları, yıldırma politikaları ve hatta tehditleri yüzünden itiraf etmekten çekinenler mevcutken, daha Türkiye'nin gündemine tam oturmamışken, Kürt So-

runu'nun çözümünün zorunlu olduğunu savunanlar yine onlar! Yoksa, İnci ve Doğan Özgüden aslında "AKP"li mi? Öyle ya mevcut iktidar bugün aynı söylemlerle yola çıkmadı mı, çözümler üretmeye çalışmıyor mu?! İlerlediği yol ile, Özgüden'lerin çizgisi koşutsallık niteliği taşımıyor mu! Yoksa, İnci ve Doğan Özgüden özellikle mi siyasî sürgünde yaşamaya mahkûm kılınıyorlar?! Çalışmalarıyla iktidardan daha fazla etkili olduklarından dolayı!

Kaderin cilvesi olmalı; bir şiirden dolayı hapse girip çıkan bir siyasî bugün hükümetin başı ve "militarist düzen"e karşı mücadele veriyor görünümünde, eskiyle hesaplaşıyor izlenimi yaratıyor. İnci ve Doğan Özgüden siyasal sürgünde! Özgüden'lere âdeta "vur" emri çıkartan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Belçika Kraliyeti nezdindeki eski büyükelçisi ise bugün, iktidarın başının dışişleri danışmanı, Özgüden'leri "Türk"e karşı koruyan da Belçika !

Ruhi Su bir türküsünde 'Avrupa Acı Vatan, Adama Hiç Gülmeyi…' diyor. 'Avrupa Acı Sürgün, Özgüdenlere Hiç Gülmeyi…' diye mi çevirsek acaba!

Doğan Özgüden'in "Acı Vatanı"

Orhan Suda, Cumhuriyet, 17 Kasım 2011

"Uzun ince bir yoldalar. Gidiyorlar gündüz gece". Dur durak bilmeden. Kimseden, hiçbir baskıdan, zulümden, hapislikten çekinmeden. Bütün zorluklara, iftiralara, yıldırmalara göğüs gererek…

Belçika toprağına Birleşmiş Milletler'in tanıdığı siyasal mülteci olarak resmen ayak bastıkları 1974'den beri, yani tam 37 yıldır bitmeyen bir çile: Almanya'dan sınır dışı edilmeler, Fransa'nın boyuna vize engeli çıkartması, Belçika vatandaşı olmak için başvurularının insanlık dışı gerekçelerle reddedilmesi, ve sonunda, Avrupa'nın onlara "ACI VATAN" olması…

Onlarca cilte sığmayacak, muhteşem, onurlu bir ömrün bu 2. cildinde Doğan-İnci Özgüden'le birlikte yaşıyor gibiyim. Önsöz bir nefaset: saçları artık iyice ağarmış İNCİ'den. Uğruna baş koyduğu bir davası var, bir de can yoldaşı Doğan Özgüden:

"… Yüreğim kabarık. Doğan her an bir saldırıya kurban gidebilir. Aynı korkuyu ülkemizde de yaşamıştım. Kazancı yokuşundaki evimizden ya da Başmusahip sokaktaki Ant Bürosundan her çıkışımızda, garip bir içgüdüyle, hep Doğan'ın arkasında yürümeye çalışırdım, arkadan gelebilecek hain bir kurşundan koruyabilirim diye. Sanki bacak kadar boyumla bu saldırıyı önleyebilirmişim gibi…

Yaşadığımız tüm zorluklara, geçirdiğimiz ve hâlâ da geçirmekte olduğumuz uykusuz gecelere rağmen mutluyuz ve umutluyuz…"

Onları dipdiri tutan bu umuda sayfaları her çevirişinizde tanık oluyorsunuz. Sürgünün ilk yıllarında, kelimenin tam anlamıyla, bir kaçgöç oyunu içinde buluyorlar kendilerini. Yıllarca sürecektir bu kaçgöç. Yanısıra parasızlık. Ve bir banyo yapabilmenin, kirlerinden arınmanın özlemi…

Doğan kendi başından geçenleri, İnci ile birlikte yaşadıklarını anlatırken Avrupa'nın son kırk yıllık güncel tarihine de ışık tutuyor. Başvurdukları bütün kapıların nasıl yüzlerine kapatıldığını, Bruxelles'deki Türk elçiliğinin kendileri hakkında nasıl bir iğrenç karalama yürüttüğünü belgeleriyle ortaya koyuyor.

Avrupa'nın İlerici, demokrat, sosyalist dostlarından gördükleri desteği, sürgündeki türk dostlarının: Ataol Behramoğlu'nun, Necmiye Alpay'ın, eski TİP yöneticileri'nden Feridun Aksın çiftinin, onların yanı sıra, Türkiye'deki vefalı dostlarının yardımlarını, buna karşılık, "parti önderleri"nin, özellikle de Behice Boran'la Nihat Sargın'nın uyguladıkları yüz kızartıcı bir "tavşana kaç tazıya tut" politikasının ibret verici tablosunu çiziyor. Kendi evlerinde üç ay misafir edip ağarladıkları Behice Boran'dan gördükleri vefasızlık gerçekten yürek burkutucu.

Ama ne gam, sabah gün doğarken kalkıp gece yarılarına kadar büyük bir azimle çalışmaktan geri durmuyorlar. Akıl almaz bir çalışma bu: Cunta rejiminin iç yüzünü gözler önüne seren İnfo-Türk'ün kurulması.

Fransızca, Türkçe, İngilizce, Hollandaca aylık yayının her yana ulaştırılması. Ve de her milletten sayıları binleri bulan göçmenleri eğiten, onlara Fransızca, Türkçe okuma yazma öğreten, resim, dans, müzik alanında yetişmelerini sağlayan ve sonunda Avrupa'nın en saygın eğtim merkezlerinden biri olarak ödüller alan Güneş Atölyeleri'nin doğuşu. Burada saz ve Türkçe dersleri veren İnci Özgüden'in olağanüstü başarılı çalışmaları.

Birbiri ardı sıra nükseden hastalıkları umursamaksızın, boş zamanlarını ellerindeki bütün müzik kayıtlarını tarayıp klasik Batı müziği, ta Orta Asya'dan, Anadolu'ya, Balkanlar'a uzanan ne kadar müzik türü varsa bunları plaklara kasetlere aktararak son derece önemli bir müzik arşivi oluşturmaları. Bütün bunları kotarmak, kısır siyasal çekişmelerde nefes tüketmeden, gerçek dostuklara daha fazla zaman ayırabilmeyi de sağlayacaktı.

"... En azından, dostlarımızın 'bunları ne zamana kadar kullanabiliriz, ne zaman sıkılmış bir limon gibi atabiliriz' türünden art hesaplar kurmadan bizimle beraber olduklarından emindik. Böylece sağlıklı bir ortamda yıllardır sürdürdüğümüz mücadeleye artık yeni bir ivme kazandırabilecektik" diyor 362. sayfada.

"VATANSIZ GAZETECİ" hem ülkemizin kırk yıllık siyasal, sosyal olaylarını geniş ve eleştirel bir bakış açısından gözler önüne seren, hem de "ACI VATAN" Avrupa'da yaşananlara bire bir tanıklık eden paha biçilmez bir anı kitabı. İlk yazımda da belirttiğim gibi, Doğan Özgüden'i sevmeyenlerin, onun görüşlerine katılmayanların da dikkatle okumaları gereken vazgeçilmez bir başvuru kaynağı.

Okumaya başlamaya görün, sayfaları devirdikçe insanca yaşamanın, bencil hesapların buzlu sularında debelenmeye

sırt çevirmenin, ülkesini sevmenin, doğru bildiğini savunmanın, bu uğurda bütün belalara gögüs germenin mücadelesini veren bu iki insanı: Doğan Özgüden'le İnci (Tuğsavul) Özgüden'i dostça kucaklamak isteyeceksiniz.

Bu yazıya son vermeden önce Doğan Özgüden'in 45. sayfada dile getirdiklerini birlikte tekrar tekrar okuyalım:

"... Sabahın saat 11'i... Pencereden bakıyorum. Sisler arasından kilise kuleleri yükseliyor. Demiryolunun kenarında Yahudi Sinagogu. Metro çıkışında Laikler Lokali... Ve Scherbeek'in, Saint-Josse'nin ana caddelerinde, ara sokaklarında camiler, mesçitler... Hepsinde de, ister Arapça, ister Türkçe olsun, tartışılmaz Tanrı buyrukları...

Yıllardır ırkçılığa, yabancı düşmanlığına karşı birlikte mücadele verdiğimiz Belçikalı, İspanyol, İtalyan, Yunan, Asuri, Ermeni arkadaşlarımızın dost gülümseyişlerini hatırlıyorum.

Dün akşam 'gavur sofrası'nda beraber olduğum güzel insanları düşünüyorum. Gözlerim buğulanıyor, içim burkuluyor... 2000. yılınız kutlu olsun diyorum. Kutlu olsun 3000. yılınız, 5000. yılınız, 7000. yılınız.

Yaratıcı insanoğlu 2 milyonuncu yılın kutlu olsun!"

Doğan Özgüden'in anılarının ikinci cildi de yayınlandı

Koray Düzgören, Aşitî/Barış, Aralık 2011

40 yıldır Avrupa'da siyasal sürgün olarak yaşayan ve 75 yıllık yaşantısının 60 yılını, kendi ifadesi ile "gazetecilik ve sosyal, siyasal kavgalarla içiçe" geçirdiğini söyleyen Doğan Özgüden'in anılarının ikinci cildi de Kasım ayının başında yayınlandı. 'Sürgün öncesi' başlığını taşıyan anıların birinci cildi, 1936 yılında 12 Şubat günü Kalecik'in Irmak istasyonunda doğuşu ile başlıyor. Babası bir demiryolu emekçisi olduğu için çocukluğu Anadolu'nun ücra köylerinde, köy bile olmayan istasyonlarda geçiyor.

1938-1971 arası zorlu, çalkantılı, acılı Türkiye yılları.

Çok zor koşullarda geçen çocukluk ve gençlik yıllarından sonra genç yaşta biraz da şartların zorlaması ve tesadüfler sayesinde gazeteciliğe adım atması ve hızla ülkenin önemli gazetecilerinden biri olması, olurken de emekten ve özgürlüklerden yana tavır koyup kendisini bu mücadelenin içinde bulması, hep bu yıllar içinde gerçekleşiyor.

Daha sonra Türkiye basın tarihinde hep sol, emekten yana günlük kitle gazetesine örnek gösterilen ve belki de türünde hala tek örnek olmayı sürdüren Akşam'ın genel yayın yönetmenliği. Akşam'dan ayrılmak zorunda bırakıldıktan sonra İnci Tuğsavulla birlikte, yine türünde belki de tek örnek olan "sosyalist mücadele" dergisi Ant'ın yayıncılığı, hep bu yıllar içinde gerçekleşiyor.

1960 darbesi ve 12 Mart darbesine giden çalkantılı yıllardaki koyu bunalım ve baskı döneminin saldırıları sonucu 11 Mayıs 1971'de Türkiye'den ayrılmak zorunda kalış ve aynı tarihte başlayan sürgün yılları.

'Sürgün yılları 1971-2011' başlığını taşıyan ikinci cilt işte bu tarihten günümüze kadar geliyor.

40 yıldır süren bu süreçte Doğan Özgüden ve onun hem dava hem de hayat arkadaşı İnci Tuğsavul yine beraberce ülkelerindeki faşist, militarist rejime, insan hakları ihlallerine karşı mücadelelerini yaşadıkları ülkelerdeki ayrımcılığa ve ırkçı yaklaşımlara karşı da çıkarak hız kesmeden sürdürüyorlar.

İkinci ciltte hem bu mücadeleleri hem de bu mücadele içinde zaman zaman yer alan ama zaman zaman da çeşitli gerekçelerle bu süreçlere ters düşerek savrulan birçok ünlü politikacıyı, sanatçıyı, gazeteci ve yazarı da Doğan Özgüden'in kaleminden bilinmeyen yanları ile tanımak fırsatı buluyoruz. Ama bana kalırsa Özgüden bu ünlülerle ilgili herşeyi yazmamış. Bu yazılmayan ayrıntıları başka bir kitapta okumayı çok isterim.

Avrupa'daki Türkiyeli sürgünlerin, sürgün gazetecilerin ağebeyi, büyüğü, duayeni olan Doğan Özgüden ikinci cildin arka kapağındaki tanıtım yazısında şunları söylüyor:

"Bu ikinci cildi yazarken Avrupa'daki en yaşlı siyasal sürgünümüz sevgili Fahrettin Petek 2011 yılı başında Paris'-te, komünarların yattığı Père Lachaise Mezarlığı'nda son yolculuğuna uğurlandı. 12 Eylül sonrası sürgünleri Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya gibi…Onları ve onlar gibi siyasal sürgündeyken de savaşan ve arkalarında eserler bırakan tüm siyasal sürgünleri düşünüyorum.

Dahası, Osmanlı'nin ve Türk Devleti'nin yerinden yurdundan ettiği çeşitli kökenlerden ve inançlardan yüzbinleri…Sürgün yaşamımızda hep beraber olduğumuz, acıları ve sevinçleri birlikte paylaştığımız Kürt, Ermeni, Asuri-Keldani, Grek dostlarımızı...

Ve en üretken yaşlarında Avrupa sermayesine satılarak yurdundan kopartılan Türk işçileri, Türk köylüleri.Onların acı vatan Avrupa'da doğmuş, büyümüş çocukları, torunları.

Afganistanlı, Arnavut, Angolalı, Azeri, Berber, Bolivyalı, Bosnalı, Brezilyalı, Bulgar, Burundili, Cezayirli, Faslı, Ganalı, Gineli, Hırvat, İranlı, Kamboçyalı, Kolombiyalı, Kongolu, Meksikalı, Nepalli, Pakistanlı, Perulu, Ruandalı, Rus, Sırp, Somalili, Sudanlı, Suriyeli, Tibetli, Tunuslu, Uruguaylı kardeşlerim.

Sizler, Nazım'in büyük insanlığının çocukları…

40 yıllık sürgün tek başına zor, acılı.

Ama sürgün sizlerle güzel, sizlerle umut dolu…"

Gerçekten de öyle Doğan abi. Sürgün bizim için de biraz senin sayende güzel, umut dolu. Senin çalışma tempona, azmine ve sağlam duruşuna bakıp hayıflansak da yine de sana yetişmeye gayret ediyoruz.

'Vatansız Gazeteci' ve 'Tanıklıklar'

Bülent Habora, Evrensel, 12 Aralık 2011

Yaşamımın büyük bir bölümü Cağaloğlu'nda geçti, onun bir bölümü de Başmusahip Sokak'ta, Tan Apartmanı'nda.

Tan'dayken birçok dostum, arkadaşım oldu, hem han sakinlerinden, hem de dışarıdan gelenlerden.

Handa matbaalardan yayınevlerine kadar birçok işyeri yer almaktaydı. Bunlardan biri de Ant Dergisi ve Yayınlarıydı. İnci ve Doğan Özgüden, zamanla bazıları değişen arkadaşlarıyla birlikte dergicilikle yayıncılığı birlikte yürütüyorlardı. Kadrolarında yakın arkadaşlarım, dostlarım, hatta bir akrabam bile vardı. Ama aralarında Osman'ın ayrı bir yeri vardı.

O günler çok karışıktı. Hele 12 Mart despotları ülkenin yönetimine el koyduktan sonrası… Yayınevlerinin kişilikleri açısından sürekli polislerin, askerlerin gözetimi altındaydı Tan Apartmanı. Öylesine ki, her yeri kontrol etmenin dışında, bodrumda bulunan binanın ana çöp tenekesini bile araştırırlardı, sanırım bir açık yakalamak için… Bir gün iş üstünde yakaladım polisleri. Bodrumdaki tuvaletin hemen yanındaki çöp tenekesini boşaltmışlar, didik didik arıyorlardı. Polislerden biri, "Ant'çıların attıkları çöplerden, kağıtlardan çok şey çıkıyor, ama Habora'dan birşey yok," dedi. Güldüm, "Ben Doğan Ağabey gibi çöpe atmıyorum, büroda yakıyorum," dedim. Sonra ekledim: "Hatta yaktıklarımı da eziyor, toz haline getiriyorum. Çünkü yıllarca önce sizin Kumkapı'daki Kriminalistik bölümünüzde yaptığım bir röportaj sayesinde öğrenmiştim, yanan kağıtlardaki yazıları bile okuyan aygıtlarınız vardı…" Neyse…

12 Martçılar baskılarını iyice arttırmışlardı. Özellikle Ant üzerinde. Çünkü çok korkuyorlardı, onlardan.

Bir süre sonra İnci ve Doğan Özgüden Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldılar. Taaa Gece Postası günlerinden tanıdığım Doğan Özgüden artık Türkiye dışındaydı. Üstüne üstlük bir de "Vatansız" yapmıştı T.C. kendisini…

İşte "Vatansız Gazeteci" (Belge Yayınları, İstanbul, 2010) başlıklı kitabı sürgün öncesi yıllarını anlatıyor. Özenle okudum kitabı. Sevgili Orhan Suda Ağabeyim söylediklerinde haklıydı: "Okumaya başlamaya görün, sayfaları devirdikçe insanca yaşamanın, bencil hesapların buzlu sularında debelenmeye sırt çevirmenin, ülkesini sevmenin,

doğru bildiğini savunmanın, bu uğurda bütün belalara göğüs germenin mücadelesini veren bu iki insanı: Doğan Özgüden'le İnci (Tuğsavul) Özgüden'i dostça kucaklamak isteyeceksiniz." (Cumhuriyet Kitap eki, 17.11.2011)

Hediye Kitap

M. Sehmus Güzel, insanokur.org, 24 Aralık 2011

Yeni yıl yaklaşıyor. Herkes, veya herkese yakın herkes, köşe bucak, dükkan, pazar, süpermarket, alçak-market, hediye arıyor. Elbette hediye vermek alışkanlıkları ve böyle sevimli bir işi yapacak olanakları olanlar. Ama gelin açık konuşalım, bugün hediye sunmak, sevdiğimiz birini memnun etmek, gönül almak için bütçemizi yerle yeksan etmemiz de şart değil. Kimse de bizden veya sizden böyle bir şey istemiyor. İşte bir kutu kibrit veya iki yüz gram leblebi, üç portakal veya beş muz. Bir ekmek ve bir kitap öncelikle ama. Evet bir ekmek ve bir kitap mutlaka. Evet evet kitap hediyelerin en iyisi olabilir. Kitaplar çünkü her bütçeye uygun fiyatlarıyla herkese ve her keseye fazla yük olmadan hediye verilecekleri memnun etmeye aday en cici şeylerdir. Kalıcı olmaları da çabası.

Noel kutlayanlar için ise 24 Aralık son gün : Çocuklara, sizinkilere ve akrabalarınkilerine, hediye almak için son saatlerdeyiz. Hatta kimi açıdan uzatmaları oynuyoruz. Yılmaz Güney'in başka bir konuda söylediği gibi "tedbiri elden bırakmayanlar" için değil, ama yumurtanın kapıya gelmesini bekleyenler için evet uzatmaları oynuyoruz.

Noel için bir parça geç bile olsa yeni yıl için hiç geç değil. Ve o nedenle herkesin kesesine de yük olmayacak cinsten birkaç hediye önermek istiyorum. Elbette kitaplardan seçtim hediye önerilerimi. Bilinen, ustalarımızın, en iyi ve en büyük yazarlarımızın kitaplarını, yeni yayınlanan kitaplarını önermeyeceğim. Onların buna gereksinimleri olduğunu da sanmıyorum. Dahası tereciye tere satılmaz. Ama şimdiye kadar

kendi köşemizde, insanokur.org sitesinde, arada bir tavsiye ettiğim birkaç kitaba birkaçını daha eklemek istiyorum. Genç, yetenekli ve önümüzdeki dönemde mutlaka yazıma devam edecek yazarların, kadın ve erkek kalem ustalarının eserlerine öncelik vererek, işte bir demet sunuyorum :

Doğan Özgüden: 'Vatansız' Gazeteci, 2 Cilt, Belge Yayınları, İstanbul, 2010 ve 2011. Değerli yazar, gazeteci, gazetecilikte epey yol ve yöntem yaratmış, görmüş ve geçirmiş, en demokrat, en yurtsever kalem ustalarımızdan Doğan Özgüden aynı zamanda şanslı bir insan: Sadece bir örnek vereceğim: 27 Mayıs 1960 askeri darbesi yapıldığında cuntanın başına getirilmek istenen ve bunu kabul eden Cemal Gürsel ile Ankara'ya hareket ederken İzmir Havalanında görüşmesi ve el sıkışması. Fotoğrafıyla ispatlı. Bu bir örnek. Demiryolu emekçisi bir babanın oğlu yazdıklarıyla yakın siyasi tarihimize, bilinmeyen yönleriyle ve birçok açıdan, ışık tutuyor. Paris ve Brüksel günlerinde mücadeleyi birlikte yürüttüğü dostlarından da söz ederek. Okunmasa olmaz.

Gazeteci Doğan Özgüden'in kırk yıllık sürgün hayatı

Korkut Akın, Dünya, 3 Şubat 2012

Birileri hep benim dediğim, sadece benim istediğim olsun diye zorladıklarında olmuyor. Bu ister devlet olsun, ister kurum isterse kişi (bizim ülkemizde en çok anne-baba), olmuyor. Mutlaka ve muhakkak bir yerlerden birileri itiraz ediyor, karşı çıkıyor, tekere bir çomak sokuyor. Doğan Özgüden, o itirazcılardan, karşı çıkanlardan, tekere çomak sokanlardan biri… O bir gazeteci ve sürgünde yaşadıklarını –ki bu, bütünüyle hepimizin yaşadıklarıdır, bir ülkenin bir dönem yaşadıklarıdır— iki ciltte anlatıyor: "Vatansız' Gazeteci". Sözlü tarih çalışmaları yapılıyor harıl harıl. Birçok insan yaşadıklarını tek başına anlatamadığı, anlatmak istemediği veya -bir anlamda da olsa- anlatılanlara inanmadıklarını göstermek için

kendi yaşadıklarını aktarıyor. Onlar bütünleşip bir dönemin, bir oluşumun, bir topluluğun gayriresmi ama dosdoğru, apaçık, özgün tarihi oluyor.

Özellikle 12 Eylül'ün bir silindir gibi ezdiği toplumsal muhalefet sonrası ve darbenin sadece insan haklarına değil anayasaya da karşı olduğunun iktidarlar ve siyasetçiler aracılığıyla dillendirilmesinden sonra sözlü tarih çalışmaları alabildiğine hızlandı. Çünkü artık kimse resmi tarihe güvenmiyor, güvenemiyor. Örneklememe gerek yok, hepsi birer birer canlandı gözünüzde.

Doğan Özgüden muhalif bir gazeteci ve yayıncıdır. Gazetesinde ve yayınevinde yayımladığı kitaplarla toplumsal muhalefetin yükselmesi için çalışmaktadır. Anılarını topladığı ilk ciltte 12 Mart'a kadar yaşanmışlıkları anlatıyor. Bu, benim sizlere önerdiğim ikinci cilt 1971-2011 gibi Türkiye ve Dünya için alabildiğine çalkantılı ve bir o kadar da sorunlu dönemi ele alıyor. Türkiye, 12 Mart'la başlayan süreçte 12 Eylül gibi gerçekten çok önemli, devleti tümüyle değiştiren, binlerce insanın gözaltına alındığı toplama kampına dönüştüren, yüz binlerce insanı fişleyen bir darbe geçirdi. Yetmiyormuş gibi moderni, postmoderni, sanalı, yarım kalanı gibi bir sürü de açık-kapalı darbe yaşadı. Bir de bunların yurtdışına yansımaları oldu… Dünya'da da o kadar çok şey değişti ki bu süreçte… Şili'de de darbe oldu, ama darbeciler yargılandı. Yunanistan'da 'Albaylar Cuntası' geldi yargılandı. Sosyalist rejim –ki Doğan Özgüden tüm çıplaklığıyla anlatıyor; bir başka deyişle üzerlerindeki yaldızlı boyayı söküyor- çöktü. Avrupa Birliği oluşturuldu.

Anlatılan senin de hikayendir…Eşi (İnci Tuğsavul Özgüden) de gazeteci olan Doğan Özgüden, bin bir güçlükle ve yasadışı yollarla yurtdışına çıkar. 12 Mart cuntacılarına karşı mücadelelerini bir an önce yurda dönüp sürdürme hedefleri olduğu için iltica başvurusunda bile bulunmazlar. Hemen çalışmaya başlayıp Türkiye'de yaşananları duyurarak, büyük bir muhalefet oluşturarak gidişatı ve özellikle yargılı veya

yargısız infazları durdurmak isterler. Üyesi bulundukları parti, bir arada oldukları arkadaşları destek olmak yerine köstek olurlar. Siyasetin ayak oyunlarını okuduğunuzda, 'olmaz bu kadarı da' diye iç çekeceksiniz, tıpkı benim gibi. Bir amaç, bir hedef doğrultusunda bir araya gelemeyen insanların nasıl olacak da yönetimi üstlenebileceğini ve bunu gerçekten demokratik, özgür ve özgün bir şekilde yapacaklarını düşüneceksiniz. Yine de umudu üzmeyip, o 'güneşli günler'e el ele, omuz omuza yürüyeceksiniz. Çünkü İnci ve Doğan Özgüden, Belçika'da "Güneş Atölyeleri" kurmuşlar ve sadece Türklere değil Kürtlere, Süryanilere, Asurilere ve Afrika'dan gelen onlarca sığınmacıya da hem uyum hem de kendi değerlerini yitirmeme kursları düzenlemişler

Pişmiş tavuğun başına bile…12 Eylül'le birlikte birçok insan özellikle Almanya'ya ('ikinci vatan' ne de olsa) iltica etti. Kimi hemen kolları sıvayıp yeniden mücadelenin içine girerken kimi benimsediği değerlerin tam tersini yaparak kendi çıkarlarını öne çıkardı. Kimi uyum sağladı toplumsal yaşayışa, kimi iyice kapandı içine. Kimi sıyrıldı, kimi battı iyice. Diğer ülkelere gidenlerin de sonu pek farklı olmadı. Aralarında parti liderleri, önemli siyasetçiler de vardı. Onlar arasında da 'ben daha iyiyim', 'sadece ve sadece benim dediğim olacak' yaşandı ki büyük bir çabayla oluşturulan -ve hala da canla başla sürdürülen- yapılanmalar sekteye uğradı. Onlardan birini –ve belki de en önemlisini, "Demokrasi İçin Birlik"i kurup nasıl canla başla mücadele ettiklerini anlatıyor Özgüden.

Demokrat ve özgür perspektif… Doğan Özgüden'in kendi yaşadıklarından, kendi siyasi partisi üzerinden aktardıkları, bir bütün toplumsal yaşamın kesitidir. Önemlidir. Resmi tarihi ezip geçmektedir. Doğrudur. Bu yaklaşımla geleceğe değgin önemli ipuçları taşımaktadır. Işık tutmaktadır. Türkiye için çok önemli, biz yaşayanlar için de geleceğe ışık tutacak bir dönemin anlatıldığı "Vatansız' Gazeteci" ile birlikte hazırlanmakta olan sözlü tarih belgeselleri demokrat ve özgür bir Türkiye perspektifi çizecektir. İnsani değerler…

Gülten Akın'ın, tam da duruma uygun dizeleri çok daha denk düşecektir "'Vatansız' Gazeteci"yi anlatmaya…

"Git oldu can, sürgün geldi dayandı
Diktiğin fidanlar sen olmayanda
Yel vura ırgalana, gün vura duldalana büyüyecek
Yasa şu ki ekinler yürüyecek
Bebek dillenecek, güçsüz hallanacak
Sis kalkacak İsfendiyar başından
Selam olsun bizden önce geçene
Selam olsun dosta, hasa, çile çekene
Selam olsun dayanana, düşene
Yüreğim yürektir, bakma gözüm yaşına"

Durumdan vazife çıkararak, "Vatansız" Gazeteci'yi yayımlayan Belge Yayınları'nın sahibi, Ragıp Zarakolu'na özgürlük dileğimizi tekrar edelim. Kitaplar engellendikçe, gazeteciler tutuklandıkça sorunlar hiç bitmeyecektir. Kitapta kendine yer bulamayan birçok anı/belge ve yorum http://www.info-turk.be/vatansiz-belgeler.htm adresinde sizleri bekliyor.

Işığın bekçisi: "Vatansız Gazeteci"
Cumhuriyet, 11 Şubat 2012

Doğan Özgüden'in sürgünde yazdığı, Belge Yayınları'ndan çıkan, belge, anı ve tespitlere dayalı "Vatansız Gazeteci" sadece bir döneme ışık tutmuyor, düzgün devrimci duruş ve mücadele her şart altında nasıl verilir gösteriyor.

Akıcı, temiz, özenle bezeli bir Türkçe ile yazılan, "haberci" titizliği ve donanımıyla kurgulanan Vatansız Gazeteci daha çıkmadan gündeme damgasını vurdu, çıktığı anda da kapışıldı.

Doğan Özgüden'in eşi, yoldaşı İnci Özgüden ile birlikte, 11 Mayıs 1971'de Münih havaalanına gelişle başlayan sürgün hayatı Türkiye'den gelen her tutuklama, her işkence ve

her idam kararı ile "kan ağlayarak" sürdü ve sürüyor. En son Ragıp Zarakolu için..

Özgüden'lerin başka kan ağladıklarını söyleyenlerden büyük bir farkı var; her yerde, her şekilde zulme karşı dimdik, aralıksız, düzgün mücadele. Doğan Özgüden ve Ant 3 Ocak 1967 günü, Doğan Özgüden, 70'li yılların sol yayın hayatında önemli yer tutacak olan bir yayın organını, Ant'ı çıkardı. Derginin kadrosunda; Aziz Nesin, Abidin Dino, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, İdris Küçükömer, Çetin Altan, Memet Fuat gibi yazarlar yer alıyordu. Derginin çıkış amacını ve dünyaya bakışını ilk sayıda yer alan 'Niçin Ant?' başlıklı yazısında şöyle açıklamaktaydı: "…Sosyalizm bugün böyle bir dönemdedir ki, emperyalizm tarafından desteklenen komprador kapitalizmi ve toprak ağalığı ittifakına karşı gün gün, yer yer yaşama savaşı verecektir… Bu sosyalist mücadelenin ön safında işçi sınıfı vardır, köylü vardır, toplumcu aydınlar vardır, gençlik vardır, dar gelirliler vardır, tek kelimeyle Türk halkı vardır…Türkiye'de sosyalist hareket işte bu çilekeş Türk halkının ileri hareketidir… ANT, sermayenin bilinçli müdahalesiyle, ilan pazarlıklarıyla, kredi hesaplarıyla bu harekete karşı çıkan, hiç değilse onu yozlaştırmak için ikili oynayan Babıali basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forumdur… O, sömürücülüğe karşı ant'tır/ O, sosyal adalet için ant'tır/ O, emperyalizme karşı ant'tır/ O, bağımsızlık için ant'tır."

12 Mart askeri Cuntasının ilk uygulamaları içinde, sol/sosyalist yayın organlarının kapatılması vardı. Ant, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca TCK'nın 142, 311, 312, 156 ve 159. maddelerini ihlalden "süresiz" olarak kapatıldı. 1971 Nisan ayında Doğan Özgüden için toplam 195 yıl, eşi İnci Özgüden için ise 140 yıl hapis istenmekteydi.

Bu koşullarda, Özgüdenler Nazım gibi, Pertev hoca gibi, "sevgili ülkeleri"nden kopmadan sürgüne çıktılar. Bu sürgünün verimli meyvaları kitap ve makale olarak dünyaya yayılıyor.

Doğan Özgüden 77 yaşında!
Hüseyin Aykol, Özgür Gündem, 12 Şubat 2012

Duayen ve vatansız gazeteci ağabeyimiz Doğan Özgüden, bugün 77 yaşına bastı. Ne mutlu bize ve hayat-mücadele arkadaşı İnci Tuğsavul-Özgüden ablamıza...

Bazı insanlar bunalınca, biraz rahatlamak ve mutlu olmak için alışverişe çıkarlarmış. Ben de öyle yapıyorum bazen. Gidip, alışveriş listemdeki kitaplardan birini ya da iyi bir film alıyorum; evde okumak ya da seyretmek için, eşimle birlikte...

Geçen hafta sonu, biraz gecikerek aldığım ve hafta sonunda soluk soluğa okuyup bitirdiğim kitap, Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" kitabının ikinci cildiydi. Ne yalan söyleyeyim; ilk cildi kadar heyecanlı olacağını sanmıyordum. Özgüden, ilk ciltte ülkemizde iken yaşadıklarını anlatmıştı. Nitekim kitapta anlatılanlar, en değme macera romanından bile daha sürükleyiciydi.

İkinci cilt de ilginç.

İyi ama yurtdışında, sürgünde neler yaşanmış olabilirdi ki, vatan hasretinden, birkaç broşür çıkarmaktan başka. Ancak yanılmışım. "Vatansız Gazeteci"nin ikinci cildini de büyük bir macera kitabı gibi elimden bırakamadan okuyup bitirdim. Okuduğum kitapları evimde tutma adetim pek yoktur ama Vatansız Gazeteci ciltlerinin kütüphanemden kolay kolay çıkacağını sanmıyorum. Vatan Gazeteci ciltleri hakkında hiçbir şey yazmayacağım. Çünkü birinden özet falan duymayın ve edinebildiğiniz en kısa zamanda edinip okuyun. Vatansız Gazeteci, Belge Yayınları tarafından yayınlandı. Bu vesile ile Ragıp Zarakolu'na bir selam gönderelim ve bilmeyenler için Doğan Özgüden'i biraz tanıtalım:

Doğuştan gazeteci

Doğan Özgüden bir demiryolu emekçisinin oğlu olarak 1936 yılında Kalecik'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Türkiye'nin çeşitli köy ve şehirlerinde yaptı. Yüksek iktisat öğrenimi yaparken 1952 yılında gazeteciliğe "Ege Güneşi"

gazetesinde başladı. Öncü ve Milliyet gazetelerinde temsilcilik, Sabah Postası ve Gece Postası gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunduktan sonra dönemin en büyük sol günlük gazetesi olan Akşam'da 1964-1966 yıllarında genel yayın müdürlüğü yaptı.

Özgüden, 1962'den sonra Türkiye İşçi Partisi saflarında mücadele verdi ve 1964 yılında bu partinin Merkez Yürütme Kurulu'na seçildi. Bu dönemde, Doğan Özgüden, İnci Tuğsavul ile evlendi. Özgüden'ler, 1967'den sonra sosyalist haftalık dergi Ant'ı ve Ant Yayınları'nı kurarak 1971'de sıkıyönetim tarafından kapatılıncaya kadar yönettiler. Haklarında 50'den fazla dava açıldı. 1971 darbesinden sonra Türkiye'den ayrıldılar.

Mücadele insanı.

Avrupa'da diğer muhalif sürgünlerle birlikte Demokratik Direniş Hareketi'ni kurarak Cunta rejimine karşı kampanya yürüttüler. 1974'ten beri Brüksel'de çesitli dillerde Türkiye üzerine yayın yapan Info-Türk Ajansı ve çok uluslu göçmen eğitim merkezi Güneş Atölyeleri'ni yönetiyorlar. 1980 darbesinden sonra Özgüden ve Tuğsavul, askeri cuntaya karşı ülke dışında mücadele yürütmek üzere Avrupa'da kurulan Demokrasi İçin Birlik'in genel başkanlığı ve yayın yönetmenliği görevlerini üstlendiler.

Askeri Faşist Cunta'ya karşı yürüttükleri muhalefetten dolayı 200'e yakın rejim karşıtıyla birlikte 1982 yılında Türk vatandaşlığından çıkartıldılar. Bu karar on yıl sonra iptal edildiyse de, Dışişleri Bakanlığı kendilerine, Türkiye'ye döndükleri takdirde daha önce AİHM'e bildirilen ağır suçlamalardan dolayı tutuklanmayacakları ve yargılanmayacakları konusunda herhangi bir yazılı güvence vermeyi reddetti.

Vatansız gazeteci

Aksine, 1971 darbesi'nden otuz yıl sonra, cuntacı generalleri eleştiren bir yazısından dolayı Doğan Özgüden hakkında yeni bir dava açıldı ve mahkeme kendisinin Türkiye'ye girer girmez tutuklanması için sınır kapılarına bildirimde bulundu. Daha sonra TCK'nin 301. Maddesi'ne göre sürdürü-

len dava, Özgüden'in Türkiye'ye girişinde tutuklanarak mahkemeye sevk edilmesine kadar askıya alındı.

Sürgün yılları

Turgay Olcayto , Evrensel, 18 Şubat 2012

Gazeteci Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" kitabının ikinci cildi de çıktı. Kitapta yazarın,1971 ile 2011 yılları arasındaki döneme ilişkin anı, gözlem ve toplumsal eleştirileri ön plana çıkıyor. Hemen söylemeliyim ki Ant yayınlarının kurucusu Gazeteci Doğan Özgüden'le yine gazeteci eşi İnci Özgüden'in sürgündeki yaşamlarının, ayakta kalma uğraşlarının incelikli, dürüst ve yalın dille anlatıldığı bu çalışma da ilki gibi yakın cumhuriyet tarihi için genç kuşaklara bir not düşme görevini hakkıyla yerine getiriyor. Doğan'ın özellikle 12 Mart dönemine değgin anlattıkları, o dönemi yaşamış, sıkıyönetim mahkemelerini yakından izlemiş, görev sürgünü tatmış bir gazeteci olarak eski anılarımı da tazeledi. O duruşmalarda arkadaşlarımı, dostlarımı, bilim insanlarını, sanatçı ve yazarları sanık sandalyesinde görmek acılarımızı her gün biraz daha katlanılmaz kılardı. Şimdi de sıkça düşünüyorum: Ne değişti?

Gazeteciler, akademisyenler, muhalif aydınlar yine cezaevlerini doldurmuş bulunuyor.12 Eylül artığı yasalar her muhalif düşüncenin hayali örgütlerle ilişkilendirilmesinin yolunu açıyor. Düşünceyi ifade özgürlüğümüz mü genişledi? Basın özgürlüğü mü? Devletin her bireye eşit davrandığını, temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterdiğini söyleyebilmek mümkün mü? Yargı erkinin bağımsız olduğunu ya da... Askeri darbelerin bıraktığı onulmaz izlerin bir benzerinin şimdilerde kendilerini demokrat diye tanımlayan sivil iktidarlar tarafından da halklara yaşatılması ise bizler gibi üç askeri darbe girişimi yaşamış bir kuşak için ibretlik yeni bir deneyim olmalı…

Özgüden'ler vatansız gazeteciler. Yurt dışına çıktıklarında

hiçbir ülkeden sığınma istememekte kararlıdırlar. Çünkü hep çok uzun olmayan bir sürede ülkeye geri döneceklerini düşlerler. Yıllar geçer. Türkiye'de koalisyonlar dönemi, Ecevit iktidarı yaşanır. Aslan! Sosyal demokratlar da iktidara gelir. Oysa bir zamanlar, dost belledikleri çoktan devlete dönüşmüşlerdir. Siyaset bizde böyle algılanan bir şeydir. O dost, arkadaşların tümü Özgüdenlerin vatandaşlığa dönüş taleplerine duyarsız kalırlar. Üstelik büyük hukuk insanı Halit Çelenk'in uğraşlarını da görmezden gelirler. Bunları kitapta usul usul yakınmadan anlatır Doğan ve noktayı koyar: "Ankara bizim vatansızlığımızdan memnun görünüyordu."

Sürgün yılları içinde belge ve fotoğraflar da barındıran 500 sayfalık özenle basılmış bir kitap. Doğanın akıcı anlatımı ile bir solukta okunabilen bir çalışma. Özellikle de sosyal bilimlerle , siyaset bilimiyle, gazetecilik ve iletişimle haşır neşir olan gençlerin "Sürgün Yıllarından" çıkaracakları önemli dersler var. Çok yararlı bir okuma olacak onlar için. Hele de günümüz medyası düşünüldüğünde…

Sürgün Yılları

Deniz Çaba Şen. İzmirlife, Haziran 2012

Gazeteci Doğan Özgüden tam 41 yıldır sürgünde. Onca yıl Türkiye'ye dönmek istese de her defasında yeni bir davayla vatansız bırakılan isimlerden. Bugün ise artık "Tevfik Fikret'in dediği gibi 'yeryüzünü vatanım, tüm insanlığı milletim' olarak benimsedim ve kendimi 'vatansız' saymıyorum" diyor. Yazılarından dolayı yüzlerce yıl hapis cezası alan, bu yüzden ülkesini bırakmak zorunda kalan, sürgünde bile baskıdan yakasını kurtaramayan, yetmezmiş gibi vatandaşlıktan çıkarılan ve 41 yıldır doğduğu topraklara ayak basamayan bir gazeteci Doğan Özgüden.

Oysa o, 1960'larda Akşam'ı solun sesi haline getirdi. Sosyalist düşün tarihinin en önemli dergilerinden biri olan

Ant'ı kurdu. Sendikal mücadele verdi; gazetecilerin ücretlerine yüzde 300'e yakın zam yapılmasını sağladı. Türkiye İşçi Partisi'nde eylem adamı olarak en ön sıralardaydı. Sürgünde de boş durmadı, Cunta rejimine karşı mücadeleyi sürdürdü. Bugün de Belçika'da "Info Türk" adlı internet sitesinde gazetecilik yapmayı, insan hakları ve demokrasi adına mücadelesini sürdürüyor. Ama o, vatansız değil. Kendisi de "Vatansız" Gazeteci adlı kitabında "vatansız" sözcüğünü tırnak içinde kullanıyor. Çünkü "Biz Türkiye'deki faşizan rejimden hiçbir zaman af dilemedik ve özel bir lütuftan yararlanarak ülkemize dönmeyi asla düşünmedik" diyor. Kaldı ki kendini de "vatansız" saymıyor. Onunki sadece büyük bir özlem: "Önümde yaşanacak kaç yıl kaldı bilmiyorum, bittabi bu yılları doğduğum, yetiştiğim topraklarda geçirmek isterim."

1950'lerde İzmir'de gazetecilik yaptınız. Ege Güneşi Gazetesi ve Sabah Postası'nda... Ardından Milliyet İzmir temsilciliği geliyor. İzmir'deki gazetecilik yıllarınızdan söz eder misiniz?

İzmir gençliğimin kenti, gazeteciliğe başladığım kent. Aslında meslek olarak seçmiş de değildim. Yüksek öğrenime devam edebilmem için mutlaka okul giderlerimi karşılayacak bir iş bulmam gerekiyordu. Ticaret Lisesi'nde stenografi öğrendiğim için, yabancı radyoların Türkçe yayınlarını, Ankara, İstanbul ve taşra muhabirlerinin telefonla yazdırdıkları haberleri not edip haber haline getirerek gazeteciliğe başladım. Gazeteciliğin mücadeleci yanı kısa zamanda beni etkiledi, böylece tam 60 yıldır sürdüğüm mesleğim oldu. 1952 yılında Ege Güneşi'nde kısa bir staj döneminden sonra 1958'e kadar Sabah Postası'nda yazı işleri müdürlüğüne kadar çeşitli görevlerde bulundum, daha sonra Milliyet ve Öncü gazetelerinin İzmir temsilciliğini üstlendim.

Gazeteciliğin yanı sıra sendikal haklar için de çok mücadele verdiniz…

Gazeteciliğin yanı sıra Türkiye'de basın işkolunda başlayan sendikal ve mesleki örgütlenme çalışmalarında da aktif olarak yer aldım. Sendika temsilcisi olarak Asgari Ücret Komisyonu'nda çalışan gazetecilerin ücretlerine yüzde 300'e yakın zam sağladığım için gazete patronları tarafından "kara listeye" alındım. Bunun üzerine hayatımı yurt dışında kazanmak için İngiltere'ye gittiysem de, Türkiye İşçi Partisi'nin örgütlenmeye başlaması üzerine Türkiye'ye dönerek tüm zamanımı sosyalist örgütlenmeye verdim. 1962 sonunda TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın isteği üzerine İzmir'den ayrılarak İstanbul'da Gece Postası Gazetesi'nde çalışmaya başladım. 1964-1966 yıllarında genel yayın müdürlüğünü üstlendiğim Akşam Gazetesi'ni solun etkin sesi haline getirdikten sonra eşim İnci Tuğsavul'la birlikte Türkiye'deki mücadelemizi 12 Mart 1971 Darbesi'ne kadar Ant Dergisi ve Ant Yayınları'yla sürdürdük.

1950'lerin İzmir medyasını muhalif olarak değerlendirebilir miyiz?

1950'lerin başlarında İzmir'de benim çalıştığım Sabah Postası dışında muhalif bir gazete veya dergi yoktu. Yeni Asır ve Ege Ekspres gazeteleri tamamen DP iktidarının destekçisiydi, resmi ilanlarla destekleniyordu. Demokrat İzmir Gazetesi ise başta DP'yi desteklerken, Başbakan Menderes'in gazete sahibi Düvenci'yi değil de, onun parti içindeki rakibi Rauf Onursal'ı İzmir belediye başkanlığına getirmiş olması nedeniyle giderek muhalefete geçti, hattâ zamanla sadece İzmir'in değil, Türkiye'nin en mücadeleci muhalif gazetelerinden biri oldu. Çalıştığımız gazeteler ne olursa olsun biz muhalif gazeteciler, Gazeteciler Sendikası ve Gazeteciler Cemiyeti yöneticileri olarak özellikle basın özgürlüğü ve demokratik haklar konusunda zamanın iktidarına karşı sürekli mücadele veriyorduk.

1971 Askeri Darbesi'nden sonra ülkeden ayrıldınız. An-

cak Avrupa'da geçirdiğiniz ilk yıllarda ve sonrasında hep dönmek istediniz. Genel aftan yararlanarak '70'li yılların sonunda kesin dönüş yapacaktınız ama bu kez de militarizm üzerine çevirdiğiniz bir kitabın Türkiye'de yayınlanması üzerine hakkınızda dava açıldı.

İnci'yle benim hakkımda toplam 300 yılı bulan ceza taleplerleriyle dava açıldığı ve de ben şahsen orduyu eleştiren yazılarımdan dolayı tehdit edildiğim için Türkiye'den illegal olarak çıkmak zorunda kaldık. Avrupa'da cuntaya karşı mücadele için gerekli dış bağlantıları kurduktan sonra, çıkışımızda olduğu gibi, kaçak yollardan geri dönmeyi düşünüyorduk. Bu yüzden iki yıla yakın iltica falan istemedik. Cunta'nın işlediği insan hakları ihlallerini teşhir eden İngilizce Türkiye Dosyası'nı (File On Turkey) yayınlamamız üzerine Ankara rejiminin Avrupa Konseyi'nden atılması gündeme gelince Cunta temsilcileri bize karşı Avrupa ülkelerinde ihbar kampanyası açtılar. Bunun üzerine Hollanda'dan siyasal iltica istemek zorunda kaldık. Yürüttüğümüz çalışmaların biz ülkeye döndükten sonra kalıcı olmasını sağlamak için 1974'te Brüksel'de İnfo-Türk'ü kurduk.

Genel af çıktıktan sonra Türkiye'ye dönmek istediniz ama, yine olmadı…

Bunun ön hazırlıkları için iki kez kısa sürelerle Türkiye'ye geldik. Sevdiğim İzmir'i de bu vesilelerle birkaç günlüğüne yeniden görebildim. Ama dediğiniz gibi, militarizme karşı hazırladığım bir kitabın Türkiye'de de yayınlanmasından sonra askeri savcılık hakkımda dava açtı. Bu nedenle Türkiye'ye kesin dönüşü ertelemiştik ki, 1980 darbesi geldi. Ardından da Yılmaz Güney, Şanar Yurdatapan, Melike Demirağ, Behice Boran gibi rejim muhalifleriyle birlikte Evren tarafından "kansızlar, hainler" diye suçlanarak vatandaşlıktan atıldık.

1982'deki vatandaşlıktan çıkartılma kararı on yıl sonra iptal edilse bile cuntacı generalleri eleştiren bir yazınız-

dan dolayı tekrar dava açılarak tutuklama emri çıkartıldı. Bundan sonraki süreç nasıl ilerledi?

Deniz'lerin idamının yıldönümü dolayısıyla yazdığım bir yazıdan dolayı eski Türk Ceza Yasası'nın 159. Maddesi'ne göre dava açıldı, yargıç Türkiye'ye dönmem haline derhal tutuklanmam için tüm giriş kapılarına talimat verdi. Yasa değişti, ama aynı dava yeni yasanın 301. Maddesi'ne göre sürdürüldü. Kaldı ki daha önce vatandaşlıktan atma kararının iptali için dava açtığımız Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gönderdiği bir yazıda Türk Hükümeti devlete karşı işlenmiş suçlardan dolayı hakkımıza birçok dosya bulunduğu ve vatandaşlıktan atılmayı hak ettiğimiz yolunda savunma yapmıştı. Vatandaşlıktan atılma kararı kaldırılınca Türkiye'ye dönüş halinde bu davalardan başıma dert açılmayacağına dair dışişleri bakanlığından yazılı teminat istedim. Hiçbir yanıt almadım. Ayrıca yurt dışındaki faaliyetlerimden ötürü Belçika'da çeşitli komplolarla karşı karşıya bırakıldım. O kadar ki, Belçika beni korumaya almak zorunda kaldı.

Dönüş yollarınız kapansa da demokrasi mücadelesinden vazgeçmediniz. Baskı sürgün hayatınızda da hiç eksilmedi. Vatansız olmak, verdiğiniz mücadeleden daha önemli değildi sanırım. Ama 41 yıl oldu… Bundan sonra dönmeniz mümkün olur mu? Hâlâ dönmek istiyor musunuz?

2012 yılında 76 yaşındayım. İzmir'de başlayan gazeteciliğimin de 60. yılı, siyasal sürgünümün ise 41. Yılı... Anılarımda da ("Vatansız" Gazeteci, Cilt I ve II, Belge Yayınları) ayrıntılı yazdım. Okuyabilmek için ta çocuk yaşından itibaren hep gurbeti yaşadım. Anadolu'nun bir ucundan öbürüne savruldum. Sonra da yurt dışına... Farklı nedenlerle hep mücadele içinde oldum. Gurbet, Nazım Hikmet'in dediği gibi zor meslek... Önümde yaşanacak kaç yıl kaldı bilmiyorum, bittabi bu yılları doğduğum, yetiştiğim topraklarda geçirmek isterim. Ama siyasal sürgünde isimleri duyulmuş ya da duyulmamış o kadar Türkiyeli insan var ki...

Biz Türkiye'deki faşizan rejimden hiçbir zaman af dilemedik ve özel bir lütuftan yararlanarak ülkemize dönmeyi asla düşünmedik. Bizleri ve bizim gibi binlerce yurttaşı sürgüne zorlayanların, onlara hâlâ tehdit uygulayanların af dilemesini ve tüm sürgün arkadaşlarımızın, Türk, Kürt, Ermeni, Asuri ayrımı olmaksızın, onurlu bir biçimde dönmelerini sağlayacak gerçekten demokratik bir düzenin Türkiye'de egemen olmasını "olmazsa olmaz koşul" olarak görüyoruz.

Türkiye'de malum sözde 12 Eylül ve 28 Şubat hesaplaşmaları sürüyor. Siz bu süreci nasıl izliyorsunuz? Ne tür bir hesaplaşma bu?

Halk iradesi dışında darbe türü dayatmaların Türkiye'nin demokratikleşmesine hiçbir katkısı olmadığı meydanda. Faşizmin cenderesinden geçmiş tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de yeni darbelerin engellenmesi için bu tür hesaplaşmaların yapılmasında yarar var. Ne var ki, askersel darbe ve baskıların yerini Türkiye'de giderek bir çoğunluk diktası alıyor. Hem de militaristlerle aynı yöntemleri kullanarak...

41 yıllık sürgün hayatınızda Türkiye'yi hep dışarıdan izlediniz. Bu 41 yılda Türkiye gerek sol hareket gerekse insan hakları ve demokrasi alanlarında nasıl yol aldı?

Türkiye'de sol hareket hiçbir zaman özgürce örgütlenme olanağına sahip olmadı. 60'lı yıllarda yaşadığımız görece tolerans da 1971 ve 1980 darbeleriyle hunharca yok edildi. Sol her şeye rağmen her dönemde insan hakları ve demokratikleşme mücadelesinde hep öncülük etti. Bu mücadele bugün toplumun tüm kesimlerine de mal olmuş durumda. Son 1 Mayıs gösterilerini bu bakımdan önemli bir dönüm noktası olarak görüyorum.

Bugün pek çok gazeteci ve yazar tutuklu. Diğer pek çoğu da suskun. Peki 2000'lerin Türkiyesi ile kim hesaplaşacak?

Türkiye'nin yakın tarihi, yüzlerce gazetecisini, siyaset adamını zindanlara atan bir iktidarın kalıcı olamadığını gös-

teriyor. İktidar bu hatalı yolda devam ettiği sürece, özellikle de Kürt sorununa demokratik bir çözüm getirmedikçe iktidarını yıllarca sürdüremez, bir gün onun yöneticilerinden de hesap sorulur.

1960'lı yıllarda sizin yönetiminizde Akşam, büyük bir sol gazeteye dönüşmüştü. Ve orada birlikte yürüdüğünüz pek çok kişi şu anda Türkiye'nin aydınları ve demokratları olarak anılıyor. Vefa gördünüz mü? Türk medyası sizin arkanızda durdu mu?

Akşam ve Ant döneminde, ardından sürgünde yaşadıklarımı, insan ilişkilerini anılarımda ayrıntılı olarak yazdım. Dostluklarını ve kavga arkadaşlığını sürdürenler de oldu, özellikle iktidarların şahsıma yönelik saldırı ve komplolarından ürkerek geçmiş beraberliklerimizi unutmayı ve unutturmayı tercih edenler de oldu. Ömrümün son yıllarında herkesi geçmişteki olumluluklarıyla anımsamayı tercih ediyorum.

Askeri darbe dönemlerinde yurt dışına çıkan ancak bir süre sonra yurduna dönüp "suya sabuna dokunmadan" yaşayan pek çok gazeteci ve yazar var. Bu tablo, sizi nasıl etkiledi?

Siyasal sürgüne çıkmak zorunda olanlar içinde inançlarının kavgasını yabancı ortamlarda gerektiği gibi sürdürenler de oldu, bunu göze alamayıp bir süre sonra tavizler vererek ülkeye dönen, döndükten sonra suspus olanlar da... Bu bir kişilik ve kişisel tercih sorunu. Azınlık da olsa Türkiye'ye dönerek kavgasını aynı kararlılıkla sürdüren dostlar var. Onlarla gurur duyuyorum.

Son olarak vatansız olmayı nasıl tarif ediyorsunuz?

Tevfik Fikret'in dediği gibi "yeryüzünü vatanım, tüm insanlığı milletim" olarak benimsediğimden kendimi "vatansız" saymıyorum. Bu nedenle de kitabımın adında vatansız kelimesi tırnak içindedir. Türkçe nasıl anadilimse, Türkiye de benim evrensel vatanımın ilk ayak bastığım, kendimi kendim kıldığım en önemli parçası.

Fizik olarak ayrı düşürülmüş olsam da Belçika'da hep Türkiyelilerle beraberim, onlarla birlikte gün be gün Türkiye'yi yaşıyorum.

Doğan Özgüden'le söyleşi

Deniz Deren Önen, Sosyologça, Ağustos 2012

Özgüden ailesi olarak Türkiye'den ayrıldıktan sonra neler yaptınız? Şu an çalışmalarınıza devam ediyor musunuz?

Sürgünün ilk iki yılında en kısa zamanda Türkiye'ye dönebilme umuduyla sahte bir pasaportla kaçak yaşadık, ülkeden ülkeye dolaşarak Türkiye Demokratik Direniş Hareketi'ni örgütledik, uluslararası insan hakları kuruluşları, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ile cunta yönetimine yaptırım uygulanması konusunda ilişkiler kurduk, başta Türkiye Dosyası olmak üzere birçok İngilizce, Fransızca kitap ve broşürler yayınladık, konfefanslar organize ettik. 1973 başında isimlerimiz Avrupa Konseyi'nde Turhan Feyzioğlu tarafından deşifre edildikten sonra Hollanda'ya iltica etmek zorunda kaldık, 1974'te de Brüksel'de alternatif enformasyon merkezi İnfo-Türk'ü, daha sonra da çok kültürlü sosyal, kültürel çalışmalar yürüten Güneş Atölyeleri'ni kurduk. Bu iki kurum de faaliyetlerini sürdürüyor.

Yurtdışında bir sosyalist, gazeteci, mülteci olarak karşılaştığınız güçlükler nelerdi? Eski çalışma arkadaşlarınızla ilişkilerde ne tür güçlüklerle karşılaştınız?

Avrupa'ya gelir gelmez siyasal iltica istemediğimiz için iki yıl boyunca kaçaklığın tüm zorluklarını yaşadık. Özellikle ülke değiştirmeler, maddi olanaksızlıklar, gerçek kimliğimizle ortaya çıkamadığımız için legal kuruluşlarla ilişki kurmadaki zorluklar… Avrupa'da oluşturduğumuz Demokratik Direniş Hareketi'nde gerçekten büyük özveriyle çalışan Türkiyeli ya da Avrupalı arkadaşların bu zorlukların üstesinden gelmede

büyük katkıları oldu. 1974'te İnfo-Türk'ü kurduktan sonra, Türkiye'deki tüm sosyalist oluşumlara dayanışma gösterdiğimiz için Türkiye Komünist Partisi'ne paraşütle inen bir takım kimselerin sürekli kışkırtma ve engellemeleriyle karşılaştık. Belçika'daki legal faaliyetlerimizi engellemek için akla hayale gelmeyecek tertiplere başvuruldu. Sonuçta hepsinin üstesinden geldik. Eski çalışma arkadaşlarımızla ilişkilerde de günlük pratik sorunların çözümünde sorunlar çıktı. Ama bunun büyük ölçüde o dönemde Türkiye'de egemen olan faşizan baskının doğal bir sonucu olduğunu düşünüyorum.

Avrupa'dan günümüz Türkiye'sine baktığınızda soldaki tartışma ve örgütlenmeler hakkındaki görüşünüz nelerdir?

Avrupa'dan günümüz Türkiye'sini, sadece uzaktan bakarak değil, Avrupa'daki yansımalarıyla günü gününe izliyor ve yaşıyoruz. Bana kalırsa, dünya solu gibi Türkiye solu da bir değişim sürecinde... Özellikle Sovyet sisteminin çöküşünden sonra belli bir arayış içinde. Bugünkü güç dengeleri solun etkin bir alternatif olarak ortaya çıkmasını engelliyor. Bu nedenle, güçlü bir sol örgütün varlığından söz etmek de olası değil. Ama eskiye göre farklı olan, bir yandan tüm dünyada kitlesel altermondialist direnişlerin gelişmesi, Türkiye siyaset arenasında da Kürt ulusal hareketinin etkin ve belirleyici bir güç olarak kendisini kabul ettirmiş olması. Türkiye'nin yarınını solun bu hareketlerle sağlıklı ve yapıcı diyalogunun belirleyeceğini düşünüyorum.

Eski görüşlerinizde neler değişti, hangi yeni konulara ilgi duydunuz?

Temelde fazla bir şey değişmedi. Emperyalizm hâlâ sonuna kadar savaşılması gereken bir tehdit. Ant'ta ilk teşhislerini koyduğumuz Türk-İslam sentezinin Türkiye'de tüm demokratik açılımları tehdit eden, giderek orduyla daha fazla cürüm ortaklığına sürüklenen gerçek bir tehlike oluşturduğuna inanıyorum. Ucu yeşil faşizme varabilecek bu süreçte

yine de geçerli tek alternatifin anti-emperyalist ve anti-kapitalist sol olacağını düşünüyorum. Eskiye göre bugün ilgi duyduğum yeni konular, çevre koruması, göçmen ve mülteci sorunları. Sürgünde Anadolu çıkışlı tüm diyasporaları, Kürdü, Ermenisi, Asurisi, Eleni, Yahudisiyle yakından tanıdım. Bugün Anadolu ve Trakya topraklar üzerinde bulunan Türk damgalı devletin en kısa zamanda tüm bu halkları onurlarıyla muhatap alan demokratik bir birlikte yaşama projesi haline dönüşmesi en büyük dileğim.

Türkiye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?

Bittabi düşünüyorum. Ben Türkiye'ye küsmüş değilim ki... Orası benim anayurdum, ama Türkiye'yi yöneten kast beni düşman ilan etti. Vatandaşlıktan atıldım, elçiliklerin sürekli komplolarına maruz kaldım, hakkımda linç fermanları çıkarıldı. Bu koşullarda dönmek söz konusu olabilir mi? Ama tüın siyasal sürgünlerin, diyasporaların özgürce anayurtlarına dönebileceği gün geldiğinde, eğer hayatta kalmışsam, tabii ki döneceğim.

Bir mücadele insanının anıları

Murat Belge, Milliyet, Eylül 2012

Bu yakınlarda yolum Belçika'ya, Brüksel'e düşünce, ne zamandır yapmak istediğim bir şeyi yapma imkanı buldum: İnci-Doğan Özgüden çiftiyle buluştum. Onlar Türkiye'yi terk edeli bir ya da iki kere yalnız Doğan'ı, o da 'ayaküstü' denecek koşullarda, görmüştüm. Ama bu sefer üçümüz birlikte yemek yedik, uzun uzun konuştuk.

Doğan'ın anılarını yayımladığından haberim vardı. Onları da verdi: İki koca cilt, birlikte bin sayfayı biraz geçiyor. Birinci cilt, 12 Mart'la İnci-Doğan çiftinin kendilerini yurt dışında bulmalarına kadarki anıları kapsıyor, Avrupa'da ilk günlerde bitiyor. İkinci cilt de bundan sonrası, ama kitap sona

yaklaşırken yıllar da daha çabuk geçiyor. Dönüşte okumaya başladım, şu anda bitirmek üzereyim.

Bin sayfa ama kolayca okunuyor. Yılların deneyimine sahip bir gazeteci Doğan Özgüden. Söylemek istediğini kestirmeden ve yalın bir biçimde söylemenin 'ilmini almış'. Tam söylemeyip ima ettiği şeyler olsa da, bunların ne olduğunu hemen anlıyorsunuz.

Baştan söyleyeyim, ben Doğan Özgüden'le ilgili olarak önyargılıyım. 'Önyargı' ille de olumsuz bir şey değildir. Doğan Özgüden'le İstanbul'da Ant'ı çıkarırken tanışmıştık. Siyasette neden yanayız, neye karşıyız, bunlar birbirini tutuyordu. 'Çizgi'den başka, 'kişilik' olarak da Doğan benim sevdiğim bir insandır, hep öyle oldu. İnci ile hep iş üstünde karşılaşırdık, çünkü iş üstünde olmadığı bir zaman bilmiyorum. Bizim oturup iki çift lakırdı etme imkanı bulduğumuz kısa aralıklarda o gene bir şeyler yapıyor olurdu.

'Biz' cephesi. Her konuda tıpatıp anlaşacağız diye bir kural yok. Böyle bir şeyin olabileceğine de inanmıyorum zaten. Bunlar ancak 'hiyerarşik' ilişkilerde mümkündür, çünkü orada şef söyler, öteki dinler. Baştan farklı bir şey düşünmüşse de şefi dinleyince, "Ha, doğrusu buymuş" der. Onun için 'teorik birlik ve beraberlik' sağlanır. Eşit ilişkide ise her zaman nüanslar vardır. Benim Özgüden'lerle yakınlığım bunu da içeren bir şey. Sonuç olarak hep üç aşağı beş yukarı aynı doğrultuda olduk.

Bu ortak düşünce faslını böyle biraz uzatarak yazıyorum, çünkü Doğan'ın bunca yıllık anılarının çoğu bununla ilgili, bitmez tükenmez mücadeleyle dolu hayatında hep bu sorunla uğraşmış. Asıl mücadele bu toplumun yerleşik otoriter karakteri. Adına faşizm mi deriz, bonapartizm mi deriz (aslında böyle şeyler hiçbir zaman katışıksız olmaz), değişmeyen bir iktidar yapısı ve bir siyaset kültürü, baskıcı, ırkçı, devletçi bir milliyetçi ideoloji biçimi. Bunlar Özgüden çiftinin (ve birçoğumuzun) değişmez düşmanları, hasımları. Ama bunlarla uğraşır, mücadele ederken işin bir de 'biz' cephesi var.

Orada ne oluyor? Doğan'ın elli küsür yıllık anılarının gösterdiği gibi orada da iyi şeyler olmuyor. 1964'te bir nedenle TİP'ten ihraç edilen Doğan Özgüden '80'lerde yeniden aynı konumda buluyor kendini. Ama tabii bunlar işin 'highlight' kısmı. Aradan geçen zaman içinde olanlar da çok farklı değil. Değişik grupların birbirleriyle ilişkileri korkunç.

Bunları, araya bazı eğlenceli episodlar da sıkıştırarak, sakin sakin anlatıyor Doğan. Özellikle birinci cildi okurken hemen hemen hiç yabancılık çekmedim, diyebilirim. Bildiğim insanlar, bildiğim olaylar. Yurt dışına çıktıktan sonra anlattıkları benim açımdan biraz değişti: Bildiğim insanlar, epeycesini bildiğim olaylar. Örneğin 12 Eylül sonrasında Behice Boran'ın da, Nihat Sargın'ın da Belçika'da bulunduğu, Doğan'ın onları neredeyse her gün gördüğü dönemde olanları hiç bilmiyordum.

Ama, dediğim gibi, insanları biliyorsun; olayların nereye vardığını da gözlemlemiş, öğrenmişsin. O zaman ortada fazla şaşırtıcı bir şey kalmıyor. "Boşlukları doldurma" gibi bir işlem oluyor.

'Sönmüş yanardağ'... Türkiye'de tarih, büyük ölçüde 'anı' formu içinde yazıya geçer. Çünkü asıl belirleyici olayların kaydı kuydu pek yoktur. 'Belge' inceleyerek bir yerlere varamazsınız, belgeleri bulsanız bile. Çünkü, diyelim bir parti talimatı buldunuz, "Sola gidilecek" diyor, onu yayımlarken sözlü olarak "Sağa gidilecek" diye talimat verilmiştir. Devletin tarihi özellikle böyledir, çünkü devlet durmadan yazıya geçmemesi gereken işler yapar; iz bırakmama tekniğini de oldukça iyi geliştirmiştir. Düşünün, hala sır olan ne çok olay var tarihimizde! Ama devletin dışındaki siyasi oyuncuların tarihi de bundan çok daha fazla saydam değildir. Benzer kaygılar o çevrelerde işler.

Şimdi Doğan Özgüden'in bu yazdıklarına birçok çevreden 'yalanlamalar' gelebilir, gelir de, anlatılanların birçoğu 'sönmüş yanardağ' sınıflamasına girse bile. Ama ben beklediğim nesnellik çabasını gördüm Doğan'ın anlatısında.

Başınızdan geçenleri anlatıyorsunuz: Yaşarken elbette değer yargılarıyla bakmışsınız olaylara. İster istemez bir öznellik olacaktır. Ama böyle anılarda sık rastladığımız bir şey, yazanın gereğinde ekleyerek, gereğinde çıkararak, yani bazı şeyleri eğip bükerek anlatmasıdır. Doğan Özgüden'in böyle bir çabası yok. Nesnelliğinin yeterli olacağına inanıyor ve nesnel kalmak için elinden geleni yapıyor.

Sözü geçen hemen hemen herkes tanıdık. Hemen hemen hepsi bizim kuşağın ömrü içinde parlayıp sönmüş 'Türkiye sosyalizm tarihi'nin aktörleri. Birçoğuyla ilgili benim yargılarım da üç aşağı beş yukarı Doğan Özgüden'inkilerle örtüşüyor. Örtüşmeyenleri de var, ama neden olduğunu anlıyorum. Bu konularda merak duyanların hayal kırıklığına uğramayacağı çok şey öğreneceği bir anlatı bu. Onun için özellikle bu olayları kendisi yaşamamış genç kuşağa okumalarını salık veririm.

Fakat, okurken, bir de şuna dikkat ettim, ister istemez: Sözü geçenlerin ne kadar çoğu bugün hayatta değil. İkinci ve asıl önemli nokta: Niye biz sosyalistler eleştirdiğimiz, değiştirmek üzere yola çıktığımız dünyanın bu kadar fazla günahını sahiplenmek gereği duyduk?

Sol Gazetecilik ve Özgüdenler

Uğur Hüküm, Cumhuriyet, 20 Ocak 2013

Fransa'da 33 sayıdır 3 ayda bir basılan Médias dergisi son sayısıyla yayınını durdurdu. Akademik nitelikle mesleki özgünlük arası, herhangi bir gazeteci veya basın uzmanı kadar sıradan vatandaşın da kolaylıkla yararlanabileceği bu süreli organ son kapak konusu olarak Fransız gazetecilerinin siyasi eğilimleri üzerine yapılmış bir araştırmanın sonuçlarını seçmişti: "Fransız gazetecilerinin yüzde 74'ü oyunu sola veriyor." Bir başka ifadeyle Fransız gazeteciler solcuydu. Aslında ilk bakışta biraz yadırgatıcı, hatta ürkütücü de gelse

bu tespit basit bir sosyolojik gerçeğe dayanıyordu. İster 'mektepli', ister 'alaylı' olsun gazeteci denen yaratık dünyaya, topluma, çevresine, olaylara eleştirel bakabilen; gördüklerini, duyduklarını ötekilere olabildiğince çok boyutuyla araştırıp aktaran bir mesleğin adamı demektir. Bu onun angaje, yanlı olmasını, besmele gibi her vesileyle tekrarlamasa da inandıklarını söylemesini engellemez.

Tanımlamak istediklerimizi dört dörtlük sergileyen örnek, 77 yıllık hayatının son 40 yılını tamamen gurbette geçirmiş büyük gazeteci Doğan Özgüden ve eşi İnci Tuğsavul'dur. Belge Yayınları'ndan basılan Doğan Özgüden'in toplam 1078 sayfalık, 2 cilt "Vatansız Gazeteci" başlıklı anıları meraklılara hararetle salık verilir. Sosyal mücadeleler tarihinin, en azından Fransız Devrimi'nden bu yana siyasi gündelik söyleme bile kattığı bir ikilem, sol ve sağ kavramları herkesçe kabul görmese de geçerlidir. Giderek belirsizleşse de solu, solcuyu halen ayrıcalıklı kılan erdem haksızlığa karşı, eşitlikten yana; yaşamın tümüne yenilikçi, laik bir hassasiyet, kendisi dahil her şeye eleştirel ve ilerici bir yaklaşımla bakabilmesidir. Gazetecilik yolunun hızlı akan bir güncellikle kesiştiği çoğu noktada solcu tercihlerde bulunması doğal bir gerçek gibi gelebilir (Ancak gerçeğin giriftliğini dini, felsefi ve siyasi doğmalarla kestirmeden açıklamak pek olası değildir). Meramımızı sevdiğimiz bir Fransızca deyişle sürdürelim: "Gönlü solda, kesesi sağda"kilerin varlıkları kadar, gazetecilik ilkelerine saygılı, dürüst sağcı bazı dünyalı meslektaşlarımızın varlığını da teslim etmek zorundayız. Bu bağlamda Özgüdenler gezegen ölçeğinde bir "ari" toplumsal-mesleki katmanın, nesli tükenmekte olan bir soyun da temsilcileridirler.

Fransa'da bugün profesyonel basın kartlı 37.012 gazeteci yaşar. Bu kartı meslekte temsilcilik yetkisini resmen kanıtlamış sendikaların her dönem seçimle yenilenen gazetecilerinden oluşan bir komisyon tayin eder. Her yıl yenilenen kartı alabilmenin olmazsa olmaz koşulu, kart adayının yıllık gelirinin en

azından yarısını, objektif ölçütlerle belirlenmiş bir veya birkaç basın-yayın kuruluşundan kazanmasıdır. Herhangi bir süreli yayında, internet sitesinde yazmak; televizyon veya radyoda program sunmak gazeteci statüsünü edinmeye yetişmez. Kaldı ki 2 yıllık bir stajyer gazetecilik devresi tamamlanmadan profesyonel kart alınamaz. Türkiye'de bildiğimiz kadarıyla ve 2011 itibarıyla ancak Başbakanlık kanalıyla lütfedilen (!) basın kartlı 13.144 gazeteci vardır. Bugünkü resmilerin Çin, İran, Rusya'yı bastıran bir gazeteci fobisine sahip olduklarını düşününce bir Uğur Mumcu, Hrant Dink veya Abdi İpekçi'nin yetişebilmesi için Türk solunun kaç fırın ekmek yemesi gerektiği tahmininde bile bulunamayız.

Hem karşılaştırma yöntemini tanımak, hem de birlikte çalışmışlık onuruna nail olduğumuz Özgüden bizim gözümüzde Mumcu ve Dink çapında araştırmacı, sorgulayıcı, gerçek demokrasiden, bağımsız bir Türkiye'den yana bir devrimci ve üstelik uluslararası bir gazetecidir. Onun egemen sınıflar ve vurucu güçlerine verdiği rahatsızlık 12 Mart ve 12 Eylül'den sonra Türk Devleti'nin yayımladığı "beyaz kitap"larda görülebilir. Özgüdenlerin faaliyetlerine ayrılan sayfalar nice işçi sınıfı partisi, proleter devrimci hareketten daha fazladır. 1972'de Türkiye'yi terk etmeseler bugün ciddi bir olasılıkla Mumcu, İpekçi ve Dink gibi aramızda olmayacaklardı.

Doğan Özgüden kurucusu, sorumlusu, lokomotifi olduğu, bugüne kadar bir eşi çıkamamış ANT dergisinin 3 Ocak 1967 tarihli ilk sayısında şöyle yazıyordu: "ANT; sermayenin bilinçli müdahalesiyle, ilan pazarlıklarıyla... Bab-ı Âli basınında yer verilmeyen gerçeklerin dile getirildiği, zincirlenen kalemlerin özgürce konuştuğu bir forumdur… O, sömürücülüğe karşı Ant'tır/ O, sosyal adalet için Ant'tır/ O, emperyalizme karşı Ant'tır/ O, bağımsızlık için Ant'tır." (www.info-turk.be) Fransa'dan sonra Belçika'yı mesken edinen Özgüdenler birer demokrasi ve basın anıtıdır. Ucube kafaların ve sınıfların egemenliği sona erdiği gün anıtları dikilecek değerlerimizdir.

Kürt meselesi ve 27 Mayıs darbesi

Ali Mert, SolPortal, 15 Şubat 2013

Bu haftaki yazı, dallı budaklı değil de odaklı ve bilgilendirici olacak. Yazar için –ne şans değil mi, bu ben oluyorum– "kolay" da. İlgi, merak ve de beğeniyle okumakta olduğum kitaptan birkaç anı/anekdot, daha doğrusu bilgi/belge paylaşacağım, hepsi o kadar

Ama kitabı tanıtayım en başta. O da kısa olsun; ileride farklı vesilelerle uzun uzun yazmak "zorundayım" nasılsa. Zamanında, soL dergisi aylık çıkarken, "Didiklenmiş Kitaplar" adlı köşemizde didiklemeye çalıştığımız yapıtlar gibi bir kitap bu da. Çok zengin, her sayfasında yeni ufuklar açan, hatıra, tarih ve tanıklık kitaplarından.

Evet, neredeyse her sayfası ayrı bir hazine. İlk cildinin 557 sayfa olduğunu belirtmem, hazinenin niceliği konusunda bir fikir verir sanırım. Nitelik mi? Hem sol tarihimiz, hem daha genel anlamda siyasi tarihimiz hem de basın tarihi açısından muhakkak okunması, tartışılması gereken bir yapıt olduğunu söylemekle yetinelim.

Yok, yetinmeyelim: Solumuz, bugün seçimlerle gelebilecek somut mevzilerden bir hayli uzakken; 1963 yılında İzmir'in Gültepe mahallesi belediye seçimlerinde TİP'in desteklediği bağımsız aday Mehmet Günay'ın, AP'nin yüzde 47,78 oyuna karşılık yüzde 49,69 oy alarak Türkiye'nin ilk sosyalist belediye başkanı seçildiği süreci öğrenebilmek bile –TİP'in sonraki başarıları; bunun nedenleri, kökenleri, gerilemesi ve bugün bir türlü tekrar edip gelişememesi gibi sorularla birlikte– bu "nitel" ve "nicel" konular üzerine akıl yormak açısından son derece önemli, onu belirtelim.

Neyse, kitabı "kısaca" tanıtmaya devam edip, nitelikle niceliğin "kesiştiği" bir noktada; kitabın satırlarının altını çizmekten, sayfa kenarlarına ve tüm boşluklara not düşmekten kurşun kalemimiz bitti de diyebiliriz. İşbu kenar notlarında, ünlemlerin yanında gülücük işaretleri de var; yazarın

dilinde ve naklettiklerinde yer yer mizah yani. Ve çok aydınlatıcı ve bilgilendirici. Daha fazla uzatmayalım; bu kitap, Doğan Özgüden'in "Vatansız Gazeteci" adlı anı kitabının "Sürgün öncesi" alt başlıklı birinci cildi.

Yaşadıkları ve tanıklıklarının ışığında, Türkiye'nin yakın dönem siyasi tarihinden önemli bilgileri, alıntıları, ayrıntıları paylaşıyor Özgüden. Bunlardan bir tanesi, "daha önceden hiç denk gelmediğim bir bilgi" olduğundan ve Kürt sorunuyla ilgili olarak ufkumu açtığından özellikle dikkatimi çekti. 27 Mayıs 1960 darbesinin hemen sonrasında, İzmir'de gazetecilik yaparken darbenin yönetimini üstlenen ve subaylardan oluşan Milli Birlik Komitesi (MBK) üyeleriyle de sık sık diyalog içerisine giren Özgüden'in (bana göre) şaşırtıcı bir tanıklığı.

Aktaralım artık:

"13 Kasım 1960 günü, yine her şey allak bullak oldu. MBK'nin basın işlerinden sorumlu üyesi Ahmet Yıldız, basın mevzuatında yapmayı tasarladıkları değişiklikleri görüşmek üzere Ankara'da büyük bir toplantı organize etmişti. İzmir basınını temsil edecek olanlardan biri de bendim.

Aslında bu toplantı, MBK'nin Türkeş Grubu'na yakın bilinen üyelerinden Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Numan Esin, Muzaffer Özdağ ve Ahmet Yıldız'ın bir süredir, İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın eski ve yeni genel başkanları Abdi İpekçi ve Hasan Yılmaer'le birlikte basın reformu üzerine yaptıkları çalışmaların ürünüydü, reform önerileri Türkiye'nin dört bir yanından gelen basın temsilcilerinin tartışmasına açılacaktı.

Bir gün önce geç vakit Ankara'ya vardığımda doğrudan Rüzgarlı Sokak'taki Öncü Bürosu'na gittim. Muzaffer Aşkın gece sekreteri olarak çalışıyordu, yanında da bir nöbetçi muhabir vardı.

Son gelişmeler üzerinde tartışırken büronun kapısı açıldı. Karşımızda en mağrur haliyle MBK'nin en genç üyesi Yüzbaşı Muzaffer Özdağ vardı. Yanında da emir subayı görünümünde Mikail adlı genç bir teğmen.

Özdağ küçük dağları ben yarattım diyen Napolyon havasındaydı. Selam sabahtan sonra elindeki kırbacı koltuğunun altına kıstırmış salonun ortasında sert adımlarla volta atarken bir soru patlattı:

- Aydınlar, biz 27 Mayıs'ı neden yaptık biliyor musunuz? Muzaffer Aşkın son derece sakin:

- Yüzbaşım, bugüne kadar bir sürü neden sayıldı. Acaba hangisi? diye karşı soruyla yanıtladı.

- Biz 27 Mayıs'ı Doğu Anadolu'da hazırlanan bir Kürt İsyanı'nı önlemek için yaptık. Yoksa vatan bölünecekti. Biliyor musunuz ki, DP liderlerinden önce biz Kürt ağalarını tutukladık.

Gerçekten de darbe olur olmaz doğuda 55 Kürt ağası tutuklanmış, bu olay Milli Birlik Komitesi'nin feodaliteye ilerici bir darbesi olarak sunulmuştu.

Özdağ şimdi gerçek nedeni açıklıyordu. Hemen ekledi:

- Bâbıâli basını tabii ki bunları yazmaz. İşte bunun için basın düzenini kökten değiştirmemiz gerekiyor. Yarınki toplantıda bunları da tartışacağız."

Dediğim gibi, bugüne kadar rastlamadığım bir belge/bilgi bu. (Benim cehaletimdir tabii. Lakin, başkaları da cahil kalmasın benim gibi). 27 Mayıs'a dair "ilerici/ilerlemeci ezber"e dönük bir sorgulama da aynı zamanda. Elbette bu anlatılanlar, darbeninin "sıcak günleri"nde söylenenler; sonrasındaki tasfiyeler ve "demokratikleşme" dönemi farklı "açılımlar" da getirmiş olabilir ancak amaçlar/niyetler/gerçekleşmeler açısından ve Kürt sorunuyla iç içe düşünüldüğünde, önemli bir ifşaat olduğu açık. "Biz asıl şunun için yaptık" değil de, "Biz şunun için de yaptık" diye daha doğru okunabildiğinde.

Ya da (birinci) Cumhuriyetin kurucu iradesinin ve sürdürücülerinin ve sağlı sollu milliyetçi temsilcilerinin, ulusalcılarının, Kürtleri inkâr ve yok etme üzerine kurulu strateji ve yaklaşımlarının bir diğer "manifestosu" diyelim bu söylenenlere.

Birkaç on sayfa ileride başka türlü bir "olağan şüpheli" olayı daha var üstelik, yine "Kürt meselesi"ni önümüze ko-

yan. Bu kez Talat Aydemir'in 21 Mayıs 1963 tarihli darbe girişiminin ardından ilan edilen sıkı yönetimle birlikte nezaretteyiz. Bu defa, Kürt ağaları değil de Kürt aydınları içerideler. Yine Doğan Özgüden'den:

"Balmumcu'da asker nezaretinde sorgu sıramı bekliyordum. Arada bir başka askerler de mahkeme salonunun bulunduğu kata çıkıyor, bana nezaret eden askerlerle aralarında Kürtçe konuşuyorlardı. Ne konuştuklarını anlamıyordum, ama konuşmada geçen bazı tanıdık isimler kulağıma takılıyordu: Musa Anter, Medet Serhat, Edip Karahan, Sait Elçi, Yaşar Kaya, Doğan Kılıç, Enver Aytekin…Bunlar, her sıkıyönetim döneminde olduğu gibi, ilk ağızda tutuklanan Kürt aydınlarıydı.

20'lerden 60'lara bir kırk yol, 60'lardan günümüze bir elli yıl; "olağan şüpheliler"in ve "darbe yiyenlerin" hep sosyalistler ve Kürtler'den oluştuğu bir coğrafyada, bu "yeni" bilgiler – kader ve gelecek ortaklığı açısından – size de önemli gelmedi mi?..

Bir sürgün çift

Ahmet Kahraman, Yeni Özgür Politika, 18 Temmuz 2013

TC, günümüz dünyasında, yer yüzüne hala en çok sürgün yayan rejimdir. Başka benzeri kalmadı. İnci Tuğsavul-Doğan Özgüden çifti sürgün yüzbinlerden sadece ikisidir.

Üniversite ikinci sınıfa geçtikten sonra, mesleğe giriş vaktinin geldiği düşüncesiyle Vatan'da gazeteciliğe başlamış, altı ay sonra da Ankara temsilcisi İlhami Soysal'ın çağırmasıyla Akşam gazetesine geçmiştim.

İnci Tuğsavul'u Akşam'da tanıdım. Kendine olan güvenle, deve dişi meslektaşlar arasında "ben" edalı bir genç kızdı. Dikkatimi çeken bir başka özelliği ise, on parmakla, şaşırtıcı bir hızda daktilo kullanmasıydı.

Dışarıdan bakıldığında, toplumsal olaylar tarağında bezi yok gibi görünüyordu. Müzik ağırlıklı kültür, sanatla ilgile-

niyor, tiyatro sanatını seviyor, dönemin tiyatro ilahları Şeref Gürsoy, daha sonra televizyon dizilerinde "Nori Gandar" tipiyle bütünleşen Tekin Akmansoy bazan onu görmeye geliyorlardı.

Bir gün, rahmetli Bedii Güray'la tartışırken, "biz iktidara geldiğimizde" dediğini duyunca, dünyasında başka derinliklerin de olduğunu anladım. Kısa süre sonra da, evlenmek için İstanbul'a gitti. Evleneceği kişi, genel yayın yönetmenimiz Doğan Özgünden'di.

Özgüden sosyalistti. Demek ki, "bizim" dediği görüş, sosyalizmdi. Ona saygım pekişti. "Sanat, sanat içindir" diyenlerden değildi.

Doğan Özgüden'e gelince: İşinin hakkını veren bir gazeteciydi. Yazarlar kadrosu ve içeriğiyle, 1960'ların unutulmaz sesi Akşam gazetesine o kişilik verdi.

Sonra, ayrılmak zorunda kalınca İnci Tuğsavul'la kendi işini, dergisi, klasik kitaplarıyla bir kültürel zenginlik olan Ant yayınlarını kurdu.

12 Mart 1971 darbesinden sonra, ülkelerinden koparılıp sürgüne savrulanlara katıldılar. Bütün enerjilerini, darbecilerin getirdiği yıkıma harcadılar.

Doğan Özgüden, "Vatansız Gazeteci" kitabı yıllar önce (2010) yayımlandığında, huyum kurusun ki, bir şeyden çok söz edildi mi, hele hele önüne gelen işin içine daldı mı, dokunmak, yazmak, seyretmek içimden gelmiyor.

Aslında bugün de bir şey yazmadım. Onları tanıdığımı söyledim, kendime pay çıkararak. "Övündüm" bir bakıma. Bazı kişiler vardır ki, onlarla çağı paylaşmak bile onurlanmadır. Onlarla övünç ve onurlanmayla, kendime pay çıkardım.Çünkü, bana göre onlar, saygıyı en tepelerde hak eden, hakiki bir ikili. Onlar, hiç rol yapmadı. Kemalistler gibi, sol üzere duyduklarını ezberde tutup, soğuk savaş hala devam ediyormuş gibi kullanmaya devam etmediler.

Entelektüel olarak, okuduklarını zekalarıyla ölçüp sindirerek, hakiki hayatla bütünleştirdiler.

"Vatansız Gazeteci" kitabı, bu yönüyle de TC tarihinin, bir dönem zalimlikleri dökümüdür. Varsa şerefi, 42 yıllık sürgünlüğün şerefi, o da askeri darbeler ve olağanüstü halleri örtü altında sürdürenlere aittir.

İnsan haklarını savunma uğruna vatansız
Alessandro Michelucci, Memoriastorica, 15 Mayıs 2014

Bir Ermeni gazetesinin kapağına bir Türk'ün fotoğrafını, üstelik övücü bir metinle koyması mümkün mü? Tabii ki mümkün, ama bir şartla... Ermeni soykırımını tanımışsa ve Osmanlı İmparatorluğu'nda hristiyan azınlıklar var olduğunu kabul ediyorsa. Yani sadece Ermenilerin değil, Asurilerin ve Greklerin varolduğunu da... Evet, böyle bir Türk var, Doğan Özgüden derler adına... Bu nedenle de France Arménie dergisinin 15 Mayıs 2009 tarihli 340. sayısının kapağı ona adanmıştır.

Özgüden 40 yıldan beri Belçika'da yaşayan bir gazeteci. Askeri diktatörlük teröründen dolayı ülkesini terketmek zorunda kaldı. Ancak bizi ilgilendiren konuyu daha iyi anlamak için başka veriler de gerekli.

Geçen yüzyılın 60-70'li yıllarında Avrupa'da Vietnam için gösteriler birbirini kovalıyor, Saharov ve Solzenitsin'in kitapları okunuyor, Victor Jara'nın şarkıları söylenerek Salvador Allende'yi katleden Şili diktatörlüğüne karşı mücadele sürdürülüyor. Buna karşılık, sürekli askeri diktatörlük tehdidi altında yaşayan Türkiye'de olup bitenler gözden kaçıyor.

1960 ve 1980 yılları arasında bu ülkede üç askeri darbe yaşanmış. Aydınlar, gazeteciler, sinemacılar da dahil tüm muhalifler baskı altındayken askeri cuntanın yaptıkları görmezden geliniyor, hatta bazı Avrupa hükümetleri tarafından destekleniyor. Nedeni belli: Avupa ile Asya arasında köprü konumundaki Türkiye SSCB ve Bulgaristan'la da sınır komşusu... Bu nedenle çoktandır Avrupa-Atlantik bloğunun bir parçası. Önce Avrupa Konseyi'ne (1949), ardından NATO'ya

(1952) dahil edilmiş, 1959'da AET'ye üyelik için başvurmuş. 1961 yılında da Bonn ile Ankara arasında Türk işçilerinin Almanya'ya göçünü öngören bir anlaşma imzalanmış, 1963'te de AET Türkiye'nin ortak üyeliğini onaylamış.

Tüm bu nedenlerle sivil hükümetlerin yönetimindeyken bile özgürlüklerin çiğnendiği bu ülkeye hep hoşgörüyle bakılmış. Buna rağmen birçok Türk yılmıyor, pek kulak verilmeyeceğini bile bile, bu duruma karşı muhalefetin sesini yükseltiyor. İşte bu muhaliflerden biri de tüm yaşamını düşünce özgürlüğünün, azınlıkların, temel hakların, sendikal özgürlüğün savunmasına adamış olan Doğan Özgüden.

Özgüden "Vatansız Gazeteci" adı altında Türkçe yazdığı ve Fransızca çevirisi "Journaliste Apatride" adıyla yayınlanmış olan kitabında (ASP, Bruxelles, pp 624, 24,95 euros) bu mücadeleli yaşamını anlatıyor.

Türkiye'yi terketmek zorunda kaldıktan sonra Belçika'ya yerleşen Özgüden, orada eşi İnci Tugsavul'la birlikte çeşitli siyasal ve kültürel girişimler, konferanslar örgütlemiş, dergiler, kitaplar, plaklar ve DVD'ler yayınlamış. Gazeteci çift Ozsmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında hristiyan azınlıkların soykırıma uğratılması gibi Türkiye'de tabu olan konuları da gündeme getirmiş. Sürekli olarak iktidarların çeşitli baskılarına maruz kalan çift 1984 yılında da Türk vatandaşlığından çıkartılmış. 1975 yılından beri Türkiye üzerine siyasal, kültürel konularla göç hakkında değerli bilgiler dolu bültenler yayınlayan İnfo-Türk Ajansı'nı yönetiyorlar.

Bir zamanlar gazetecilik!..

Nazım Alpman, BirGün, 3 Ocak 2015

Türkiye'de 1960'lar büyük değişimlerin yaşandığı yıllar olarak kabul ediliyor. Özgürlükçü 1961 Anayasası, işçilerin grev hakkı, sosyalist parti TİP'in kuruluşu ve 1965 Seçimlerinde TBMM'ye 15 milletvekiliyle girişi, 1967'de DİSK'in

kuruluşu, Fikir Kulüpleri Federasyonu ile DEV-GENÇ'in örgütlenmesi hep bu 1960'lı yıllarda yaşandı. O yılların çok etkili bir gazetesi vardı: Akşam!

Bir de onun efsane olagelmiş 28 yaşındaki Genel Yayın Yönetmeni Doğan Özgüden…

Babıali'ye İzmir'den gelmiş olan Özgüden, gazetenin gece sekreteri olarak çalışırken Akşam'ın patronu Malik Yolaç, kendisini çağırıyor:

- Genel Yayın Müdürümüz Oğuz Akkan yayıncılığa başlayacak, görevi bıraktı. Senin bu görevi üstlenmeni istiyorum!

Doğan Özgüden henüz 28 yaşında… Böylesi bir teklif gelince insan uçar değil mi? Ama öyle olmuyor:

- Biliyorsunuz ben sosyalistim. Eğer bu görevi üstlenirsem inanç ve düşüncelerim yayın politikasına damgasını vuracak!

- Biliyorum sosyalist düşünceye sahip olman iyi gazete yapmana mani değildir.

Bu arada patron Malik Yolaç'ın Adalet Partisi'nden milletvekili olup, sonra istifa etmiş bağımsız milletvekili ve devlet bakanı olduğunu da ekleyelim.

Malik Bey devam ediyor:

- Bak Doğan sen aynı zamanda sendikacısın, işyerinde sendikanın temsilcisisin. Maaşlar geciktiğinde tek başına tavır koyduğunu da biliyorum.

Doğan Özgüden konuşmanın sonunu şöyle bağlıyor:

- Gazetenin yönetimi bana verilecekse, her bakımdan tam yetki isterim. Gerek yayın politikası gerek mali yönetim, gerekse personel ilişkileri açısından…

- Biliyorsun ben devlet bakanıyım, İstanbul'a sık gelemiyorum. Eğer görevi kabul edersen bittabi her konuda tam yetkili sen olacaksın!

Doğan Ağabey bu konuşmanın finalinde iki gün içinde "düşünme payı" isteyip ondan sonra Akşam'ın en tepesine gelmeyi kabul ediyor. O zamanlar gazete sahipliği değil gazetecilik değerliydi.

Doğan Özgüden ilk işi olarak Çetin Altan'ı Milliyet'ten Akşam'a transfer ediyor. Bunu yapmadan önce de Malik Yolaç ile konuşuyor. Patron biraz kuşkuludur:

- Çetin Altan problem çıkartır sana… Daha önce de buradaydı, bizi bırakıp gitti. Galatasaray'dan da tanırım tutarlı değildir.

Özgüden kararlı olduğunu söyleyince Yolaç "tamam" diyor:

- Sen bilirsin, seçimi sana bırakıyorum. Ama Çetin konusunda söylediklerimi de unutma…

Özgüden patronla yeni yazarı arasında buzları eritmek için eşi İnci Tuğsavul Özgüden ile evinde bir yemek düzenliyor.

Yemek gayet güzel sürerken Çetin Altan birden öfkeleniyor. Patron Malik Yolaç'a burjuvalığından başlayarak hakaretler yağdırıyor. Bir iki dayanan Yolaç, sonunda lise arkadaşı Çetin Altan'a sert bir yanıt veriyor. Bunun üzerine Çetin Altan seri bir hareketle belinden tabancasını çıkartıp rasgele ateş etmeye başlıyor. Kurşunlardan biri de İnci Hanım'ın kulağının dibinden geçiyor.

Bu sırada Malik Yolaç, Altan'ın üzerine atlayıp silahını elinden alıyor. Sonra da "ben sana söylemiştim" diyerek evden ayrılıyor. Böylesi bir durumda yazar istifa eder. Daha öncesinden de patron yazarı kovar. Ama bunların hiçbiri olmuyor. Çetin Altan ertesi gün elinde tek kırma panayır tüfeğiyle gazeteye geliyor, şaka ile karışık "Doğancığım" diyor:

- Dün akşam yarım bıraktığım işi bitirmeye geldim!

Malik Bey'in odasına gidiyor, uzun süren kahkahalı sohbet sonunda silahını da alıp kendi odasına çıkıp ertesi günkü yazısını yazmaya başlıyor! Bu hikayeleri Doğan Özgüden'in "Vatansız" Gazeteci adlı kitabından aktardım. 2010 yılında Belge Yayınları arasından iki cilt halinde çıktı. Doğan Özgüden iki kez vatandaşlıktan atılmış vatansız bir gazeteci olarak Brüksel'de yaşıyor.

Doğan Özgüden'in anılarının gösterdikleri

Gün Zileli, Mesele, Ocak 2016

Doğan Özgüden'in değerli anılarını yayınlandıktan ancak beş yıl sonra, www.gunzileli.com sitesini izleyen bir arkadaşın kitabı bana göndermesiyle okumak elbette benim açımdan eleştirilmesi gereken bir noktadır. Nasıl oldu da bu anılardan bu kadar geç haberdar oldum, bilmiyorum. Oysa 1967 yılında yayınlanmaya başlayan *Ant* dergisini ve *Ant* yayınlarını yakından izler, Doğan Özgüden'i tanır ve takdir ederdim.

Neyse, beş yıllık bir gecikmeyle de olsa Doğan Özgüden'in anılarını okumam çok iyi oldu. O dönemle ilgili birçok noktanın kafamda daha da berraklaşmasını sağladı.

Doğan Özgüden'in, 1936-1971 yıllarını kapsayan anıları farklı açılardan okunabilir. Örneğin, bu anıları, 1950-1960 dönemlerinin sol gazeteciliği açısından okumak mümkün. Özellikle 1960-61 yıllarındaki *Öncü*, 1964-66 yıllarındaki *Akşam* gazeteleriyle, 1967-71 yıllarındaki *Ant* dergisi ve yayınları deneyimleri açısından. Sonuç olarak bu anılar, özellikle 1960 yıllardaki sol gazetecilik ve yayıncılık deneyimlerine güçlü bir ışık tutmaktadır.

Öte yandan, anılar, özellikle *Ant* haftalık dergisinin ve Ant yayınlarının serüvenini izleyerek 1960'lı yılların sol hareketinin gelişmesi ve iç çatışmaları açısından da okunabilir. Ben daha çok bu ikinci okumayı tercih edeceğim.

Hemen baştan söyleyeyim ki, Doğan Özgüden'in ve eşi inci Tuğsavul'un yönettiği *Ant* dergisi, Türkiye solunun o müthiş iç çatışmalar ve bölünmeler ortamı içinde görece en doğru yönelimi temsil etmektedir. Aynı zamanda bu dergi, Türkiye 1960'lı yıllarda zirveye ulaşan, esas olarak 1930'lular kuşağına dayanan Kürt ve Türk sol entelijensiyasının da yayın alanındaki temsilcisi olarak nitelenmeyi hak etmektedir. Belki o gün bunun farkında değildik, fakat 45 yıl sonra bugün bunun saptanması gerekmektedir. Zaten bu tür toplumsal olgularda neyin ne olduğu ancak aşağı yukarı 50

yıl sonra ortaya çıkar. Nasıl, anarşizmin tezlerinin doğruluğu, Troçkizmin Stalinizm karşısındaki görece haklılığı ancak yıllar sonra anlaşılabilmişse.

TİP Yönetiminden Sol Entelijensiyasına Engel

Yeni parti programı hazırlandıktan sonra TİP'in 1. Büyük Kongresi Şubat 1964'te İzmir'de toplanır. Kongrede, Behice Boran ve çevresi, parti içindeki çift sandık uygulamasına dayanarak (tüzükteki bir maddeye göre işçiler ve aydınlar ayrı ayrı oylanmaktadır ve yönetim organlarında işçilerin veya işçi kökenli sendikacıların yarıdan fazla temsil edilmesi gerekmektedir) aydınları önemli ölçüde geri plana iterler.

Fethi Naci, bu durumu Doğan Özgüden'e şöyle anlatır:

"Boran takımı muhalefet ettiğinden ancak yedek üye olabildim. İşçi ve aydın ayrımı yapılarak çift sandık sistemi uygulandığından ben de dahil birçok sosyalist aydın genel yönetim kuruluna giremedi. Selahattin Hilav da..." (s. 327)

Bu, Kürt ve Türk sol entelijensiyasının büyük teveccüh gösterdiği TİP'teki ilk ayrılıktır. Bir kısım TİP'li aydın bu yönelime karşı ortak bir bildiri yayınlar ve Parti yönetimi tarafından tasfiye edilir. Tasfiye edilenler arasında, Doğan Özgüden, Fethi Naci, Demir Özlü, Edip Cansever, Muzaffer Buyrukçu, Ömür Candaş, İsmet Sungurbey gibi isimler vardır.

Doğan Özgüden'in anlattığına göre, bu tasfiyenin başını çekenler, Behice Boran, Nevzat Hatko ve Nihat Sargın'dır. Tasfiye için Mehmet Ali Aybar'ı da yanlarına çekmişlerdir.

Eski Komünistlere Engel

Doğan Özgüden anlatıyor:

"Çeviriyle uğraştığımız günlerde bir sabah Yaşar Kemal'den bir telefon geldi. Kasım 1966 sonlarında Türkiye İşçi Partisi'nin 2. Büyük Kongresi'nin yapıldığı Malatya'dan dönmüştü. Kongre'de yine birçok tatsız olaylar yaşanmış, özellikle Behice Boran ve Nihat Sargın'ın örgütteki Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı sempatizanı partililerin tasfiyesi için giriştikleri operasyon partiyi yeni bir krize sürüklemişti." (s. 390)

Bu, parti içindeki ikinci tasfiye olayıdır ve görüldüğü gibi ikisi de partinin başındaki yöneticiler tarafından yürürlüğe konmuştur. Doğan Özgüden ve kısa süre kurulacak olan Ant dergisi bu ikinci tasfiye konusunda da doğru ve birleştirici bir tavır alır. Eski komünistler çevresinden 89 üyenin partiden atılmasına karşı çıkar.

"Kim hedef alınırsa alınsın parti içi tasfiyeciliğe karşı olduğumuz için 21 Kasım 1967'deki Ant'ta… TİP genel merkezine şu uyarıda bulunduk: 'İtici değil birleştirici bir disiplin muhakkak ki parti bütünlüğünün korunmasında ve parti içi demokrasinin gerçekleştirilmesinde daha olumlu sonuçlar verecektir.'"

Sosyalist Gençliğe Engel

TİP yönetimi, sadece aydınlara ve eski komünistlere karşı değil, o dönem partiye aktivizm ve canlılık kazandıran gençliğe karşı da güvensizdi. Gençliğin aktivizmi her adımda yönetim tarafından engelleniyordu. Özgüden'den dinleyelim:

"Aybar-Boran-Aren yönetiminin 1. Kongre'den itibaren sosyalist gençliğe karşı gösterdiği güvensizlik ve hatta ilgisizlik, parti çizgisini pasifist bulan devrimci gençleri, partinin kara listeye aldığı Mihri Belli ve Hikmet Kıvılcımlı gibi eski TKP liderlerine yakınlaştırıyordu." (s. 420)

Gençliğin mücadelesi konusunda Ant TİP yönetimini şöyle eleştiriyordu:

"Devlet artık devrimci gençliğe karşı alenen terörist bir saldırıya geçmişti. Bu durumda gençliğin pasif kalması, direnmemesi, protesto eylemlerine girişmemesi mümkün değildi… TİP yönetimi bu direnişe önderlik etmek yerine, 'provokasyona düşmeyelim' anlayışıyla kendisine yakın FKF üyesi gençlerin direniş eylemlerine katılmasını yasaklıyordu." (s. 437-438)

Bununla bağlantılı olarak Doğan Özgüden TİP milletvekillerinin parlamentarist tutumunu şöyle eleştirmektedir:

"… milletvekili olmanın sağladığı olanaklar uzun süreden beri çoğu TİP milletvekillerini, arada bir Anadolu gezi-

lerine çıkıyor olsalar da, genelde 'parlamentarist' bir tutuma sürüklemişti." (s. 446)

MDD Çizgisi Karşısında Tutum

Ant dergisi TİP yönetimini eleştirmekle birlikte MDD çizgisine karşı da mesafeli ve eleştireldir. MDD'cilerin Kemalizmi savunan, orducu tutumunu hiçbir zaman benimsemez ve eleştirir. Üstelik, MDD'ye sözde karşı çıkan TKP Dış Bürosu'nun eleştirisi de buna dâhildir:

"Cuntacılarla bu yakınlaşma kısa bir süre sonra antikomünist eğilimi bilinen eski cuntacılardan Mucip Ataklı'nın başkanlığında *Devrimci Güç Birliği*'nin kurulmasına kadar varacaktı… Bu dönemde eski TKP'lilerin sosyalist ülkelere sığınmış olan Zeki Baştımar, İsmail Bilen ve Aram Pehlivanyan gibi karşıtları da gerek Bizim Radyo Yayınları'nda, gerekse bize gönderdikleri broşürlerde, özünde MDD'den farklı olmayan *Ulusal Demokratik Devrim (UDD)* propagandası yapıyorlardı." (s. 421)

Doğan Özgüden, MDD-SD tartışmalarındaki tutumunu şöyle açıklıyor: "Sosyalist devrime ancak belli aşamalardan geçtikten sonra ulaşılabileceği görüşü bana daha mantıklı görünmekle birlikte Kemalist ve militaristlerle neredeyse teslimiyete varan bir ittifakın sol hareketi dönüşü olmaz bir çıkmaza sürükleyeceğinden endişelendiğim için MDD hareketine mesafeliydim." (s. 444)

"Ant'ta sık sık tartışıyorduk. Yön çizgisinin ve ondan esinlenen MDD hareketinin devrimin öncü gücü olarak gördüğü ordunun gerçekte egemen sınıfların bir baskı gücü olduğunu, hatta giderek bu oligarşiye organik bir şekilde entegre edildiğini ortaya koymak gerekiyordu… Kemalizm'in ve Türk Ordusu'nun 'ilerici' olduğuna dair Komintern'in dayattığı tezler, solun tüm kesimleri gibi bizleri de uzun süre etkilemişti." (s. 464-465)

Ant, ne MDD'yi, ne de TİP yönetimini destekler, fakat hiziplerin dışında kalarak partinin bütünlüğünü savunur ve

MDD'nin parti yıkıcısı tutumundan uzak durur. Keza, daha sonra Aybar kesimi ile Boran-Aren kesimi arasındaki ihtilafta da taraf tutmak yerine partinin birliğini savunur. Bunların hepsi örnek tutumlardır.

Uluslararası Plandaki Tutumu

1960 yıllar dünya komünist hareketindeki büyük Sovyet-Çin yarılmasının yaşandığı ve Türkiye soluna da yansıdığı yıllardı. Bunun yanı sıra Latin Amerika çizgisi diye bilenen Küba veya Che Guevara'nın temsil ettiği gerilla mücadelesi çizgisi, Sovyetler Birliği tarafından gayriresmi, Çin tarafından ise resmi olarak reddediliyordu. Keza, Stalin'in Komintern döneminden kalma anarşizm ve Troçkizm düşmanlığı, özellikle eski komünistler ve MDD çizgisi tarafından aynen Türkiye soluna da yansıtılmıştı.

Ant dergisinin bu konularda takındığı tavrın da, bugün baktığımız zaman en tutarlı tavır olduğunu görüyoruz. *Ant,* Çin-Sovyet ayrılığında taraf tutmaz, her iki tarafa da eleştirel bir mesafede durur. Öte yandan, Ant Yayınları, solun bütün kesimlerinde var olan o zamanki ağır anarşizm ve Troçkizm düşmanlığına yüz vermez; Troçkist teorisyen Mandel'in ve o zamanlar anarşizmi savunan John Bendit'in kitaplarını yayınlamakta bir sakınca görmez. Latin Amerika çizgisi diye anılan Che Guevara ve Castro'nun çizgisine de sempatiyle yaklaşır.

Dahası, Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'yı işgaline de karşı çıkar. 27 Ağustos 1968 tarihli *Ant* "Çek dramı" kapağıyla çıkar.

Kürt Meselesindeki Tutum

MDD hareketinin Kürt meselesindeki Türk milliyetçisi ve olumsuz tutumu bilinmektedir. *Ant* dergisi bu konuda da olumlu bir yönelim içinde olmuş, Mehmet Emin Bozarslan'ın Kürtçe çevirilerini basmış, Kürt gençlerinin kurduğu DDKO adlı örgüte olumlu yaklaşmış, İsmail Beşikçi'nin ve Kürt aydınlarının yazılarına sayfalarını açmıştır

Yazının başındaki saptamamıza dönecek olursak, *Ant*'ın 1960'ların sol hareketinde, bütün tutumlarıyla esasen doğruya en yakın noktada olduğunu bir kere daha belirtelim. Evet ama, *Ant* bu doğru yönelimlerine rağmen, sol içi hizip kavgaları ortamında neden gereğince etkili olamamış, neden kendi çevresinde güçlü ve farklı bir sol oluşum yaratamamıştır? Etkili olmadığını söylemek istemiyorum. Elbette *Ant* kendine özgü tutumuyla önemli bir etki de yapmış, bir anlamda sol entelijensiyanın ve solcu gençliğin özlemlerinin temsilcisi olmuştur, fakat son tahlilde bu, örgütsel bir etkiye dönüşememiştir, neden?

Bu çok daha geniş bir tartışmanın konusudur. Burada sadece şunu saptamakla yetineyim: Görece doğru çizgiyle örgütsel etki arasında ters orantı vardır. Doğrulara ne kadar bağlı kalırsanız, örgütsel etkiniz o kadar zayıf olur. Tersten söyleyecek olursak, örgütsel bakımdan etkili olmak istiyorsanız, doğrulara bağlı kalmamak ve kendi hizbinizin örgütsel başarıları için doğruları eğip bükmek, hatta gereğinde ezip geçmek zorundasınızdır. İnsanlar ne yazık ki, doğruların değil, örgütsel bakımdan güçlü ve etkili olanların peşinden gider.

Özgüden-Tuğsavul ve 45 yıl

Engin Erkiner, Avrupa Sürgünleri, Mayıs 2016

11 Mayıs 2016'da Doğan Özgüden ve İnci Tuğsavul'un sürgünde 45. yılları doluyormuş. Özgüden ve Tuğsavul 12 Mart 1971 darbesinin ardından ülke dışına çıkmak zorunda kalmıştı.

Böyle bir konuda ne yazılabilir, diye düşündüm. Sürgünle ilgili bilinenleri tekrarlamak yerine, sürgüne gitmelerinde ve orada da TC devletinin kendilerini unutmamasında önemli payı bulunan 1970 yılının ANT dergisi hakkında yazmak daha uygun geldi.

15-16 Haziran 1970 işçi eylemlerinin ardından İstanbul'da sıkıyönetim ilan edilmiş, DİSK yöneticileri ve işçi önderleri mahkemeye verilmişti. Mihri Belli ekibinin yönettiği bir dergi –yanlış hatırlamıyorsam Türk Solu idi- "sıkıyönetim tarafsız olmalıdır" diye başlık atmış ve yıllardan beri zaten gündemden inmeyen silahlı kuvvetler konusu devrimciler arasında tartışılan başlıca konu durumuna gelmişti

1970 yılı yaz aylarında çok sayıda devrimcinin okuduğu iki kitap vardı: Lenin'den Devlet ve İhtilal ile Taner Timur'un Türk Devrimi ve Sonrası. İlkinde ordunun burjuvazinin baskı aygıtı olduğu açıklanıyordu. İkincisinde ise, kemalist devrimin gerçekte bir burjuva devrimi olduğu anlatılıyordu

Aramızda özellikle büyük kent kökenli olanlar orta öğretimde sıkı bir kemalist eğitim görmüş, o yılların tek kanal televizyonunu izleyerek bu eğitimini perçinlemişti. Böyle bir sosyalizasyonun ardından çok sayıda devrimcinin kemalizmin güçlü etkisi altında olması kaçınılmazdı. Öğrendikçe ve yaşadıkça bu etkiden kurtulmaya başlayacaklardı.

Bu ayların birinde çıkan ANT Dergisi'nin kapağını hatırlıyorum: kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz! Konu, OYAK ile ilgiliydi ve ordunun üst kademesinin sermayeyle iç içe girmiş ilişkileri anlatılıyordu.

Burada yazılanlar ordu hakkında yepyeni bir değerlendirme sayılırdı. Ne milli ordusu, ordu sermayenin ordusuydu; bu kadarını Devlet ve İhtilal'i okuyup belirlemek kolaydı ama ilgili yazıda başka bir noktaya daha dikkat çekiliyordu.

Ordu bilinen tanımıyla sermayenin vurucu gücü olmanın ötesine geçiyor, sermayenin bir parçası oluyordu. Sonraki yıllarda Lenin'in tanımının bizim için yetersiz olduğunu, bu ülkede ordunun rolünün "sermayenin vurucu gücü"ne indirgenerek anlaşılamayacağını düşünebilecek birikime ulaşacaktık. Ordunun subay kademesi sermayenin üniformalı kesimiydi. (Mısır ordusu bu konuda bizdekinden daha ileri bir örnektir.)

Aslında bu da yetersizdi. Bu yetersizlik aradan yıllar geç-

tikten sonra Serdar Şen tarafından yazılan "Silahlı Kuvvetler ve Modernizm" kitabında görülebilecekti. Şen'e göre silahlı kuvvetler devletin ideolojik aygıtlarından bir tanesiydi. Aile, okul, dini kurumlar gibi düzeni ideolojik olarak koruyan ve yeniden üreten önemli bir kurumdu.

Askere giden herkesin katılmak zorunda olduğu eğitim seminerlerinin ötesinde basında ve televizyonda da orduyu ve onun toplum için vazgeçilmez koruyucu rolünü öven yayın bolluğundan geçilmiyordu. (AKP iktidarı altında ordunun bu rolünü Diyanet İşleri Başkanlığı üstlenecekti.)

Ülkede gittikçe büyüyen silah sanayisi kurulmuş durumda… Eskiden sadece hafif silah üreten bu sanayi büyüyerek orta ve giderek ağır silahlar da üretmeye başladı. Böyle bir sanayinin olmazsa olmazı üretilen silahın pratikte denenmesidir ki bu da Kürt yerleşim birimlerindeki savaşta yapılıyor.

Bir nikah töreni devletle silah sanayisi arasındaki ilişkiyi güzel örnekliyor: Cumhurbaşkanının kızı önemli bir silah firmasının sahibinin oğluyla evleniyor. Devlete uygun bir evlilik!

Silah üretimi ve ihracatı konusunu sürekli gündemde tutan yayınlar bulunmuyor denilebilir. Silah sanayisi hakkında bazen açıklamalar ve rakamlar yayınlanıyor ama bunlar "şunu da ürettik, bunu da ürettik" övgüleri arasında geri planda kalıyor.

Türkiye'nin Katar'da kurduğu tugay düzeyindeki askeri üs, Somali ve diğer Afrika ülkelerinde bulunan askerleri ise pek konu olmuyorlar.

TC ordusunda profesyonellik oranının yüzde 41'e ulaştığını başlıklarda değil haberlerin içinde okuyabiliyoruz. Çok sayıda uzman er ve çavuş yetiştirilmiş, özel kuvvetler neredeyse ayrı bir ordu olacak kadar gelişmiştir. Burjuvazinin bölgeye yönelik büyük ihtirasları bulunuyor ve bunların da ancak etkili silahlarla desteklendikleri oranda hayata geçebileceklerine inanıyor.

ANT benzeri bir yayın şimdi bulunmuyor

Ordunun az bilinen yönleri hakkında yayın yapmak, dev-

letin hışmını hemen üzerine çekmek ve dahası asla unutulmamak demektir.

Kendi yazdıklarından anlaşıldığı kadarıyla devlet Özgüden ve Tuğsavul'la sürekli uğraşmış. İkide bir hedef göstermenin yanı sıra iltica etmelerini zorlaştırmaya çalışmış, ardından vatandaş olmalarının sürüncemede kalmasını sağlamış…

1971 sürgünlerinin sayısı azdı, bu nedenle de dikkat çekmek kolaydı ama bu durum sonraki yıllarda da sürmüş… Bunun önemli nedenlerinden birisi Avrupa Birliği'nin başkenti sayılan Brüksel'de aralıksız yürütülen politik faaliyet ise, bir başka önemli neden de 1970'den kalan öfke olsa gerektir.

Orduyu Devlet ve İhtilal'deki tanıma indirgeyerek hakim sınıfın baskı aygıtı olarak değerlendiren anlayışın ülkeyi anlaması mümkün değildir. Silahlı kuvvetlerin burjuvazinin bir parçası olması bize özgü değil; Mısır'da ve bazı Latin Amerika ülkelerinde de bulunuyor.

ANT'ın o sayısı kendi özgünlüğümüzün anlaşılmasında önemli bir adımdı.

Ve 45 yıllık sürgünlük…

Sosyal araştırma konusunda güçlü bir ülke olsaydık, sürgünlük tarihi şimdiye kadar çoktan yayınlanmış olurdu. 20. yüzyılın en büyük sürgününü yaşamış Almanlarda bunu görebilmek mümkün… Kim nerede ne yapmış, hepsi var. Sürgünde edebiyat, doğa ve sosyal bilimlerde ne üretilmiş; hepsi var.

Bizde de günün birinde olacak… Bu konuda küçük de olsa çabalar bulunuyor, henüz çok yetersiz ama başlamış durumdadır.

İnci Tuğsavul – Doğan Özgüdenle röportaj

Belkıs Pişmişler, Avrupa Sürgünleri, Ağustos 2016

S - Sayın Özgüden, ailenizle İzmir`de 1964 yılında çekilmiş, hep birlikte son kez birarada olduğunuzu gösteren bir fotoğrafınız var. İzin verirseniz buradan başlayalım.

Hasret, uzaklık, göze alma gibi çok yönlü bir bölünmeyi tarif ettiğini düşünerek; bu derinlikten söz etmenizi isteyebilir miyiz?

Özgüden - O fotoğraf İzmir'den İstanbul'a göçtükten iki yıl sonra kısa bir hasret giderme ziyareti sırasında çekilmişti... Aslında aileden uzak düşmem çok daha eskiye, ilkokul yıllarına dayanır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında demiryolcu ailem hep Anadolu bozkırının okulsuz ara istasyonlarında görevlendirildiğinden küçük yaşta gurbete yollandım... Hasret, uzaklık, aileden, yakınlarından kopuş daha o yıllarda kendi iradem dışında bir yazgıydı... Anne hasreti, sıcak yuva arayışı o yaşlarda gerçekten acılıydı. Ne ki daha çocuk yaşta kişiliğimin oluşmasında, vaktinden önce olgunlaşmamda büyük bir etken oldu. İkinci kopuş ise, yürüttüğüm sendikal mücadele nedeniyle İzmir gazete patronlarının beni kara listeye almaları nedeniyle 1962'deydi. Önce ailesinin bakımına muhtaç bir gazeteci olarak kalmamak için "göçmen işçi adayı" olarak İngiltere'ye gidiş, aynı yıl sosyalist dostların çağrısı üzerine Türkiye İşçi Partisi'nin İzmir örgütlenmesinde görev almak üzere acele geri dönüş, yıl sonunda da Mehmet Ali Aybar'ın ısrarı üzerine TİP Genel Merkezi'nin basın ve araştırma bürolarında hizmet vermek için İstanbul'a gidiş... Ardından da Gece Postası, Akşam gazetelerinde yöneticilik ve de 1971 Darbesi'ne kadar Ant Dergisi ve Yayınları... 1962 geçici göçü dışında doğaldır ki gerçek sürgün 12 Mart darbesiyle başladı... Hasret ve uzaklık 1971'den bu yana geçen 45 yılın hep ana temaları oldu... Ama yaşamak zorunda olduğumuz ülkenin ve o ülke toplumunun sorunlarına da aynı sorumluluk duygusuyla yaklaşmamız, yaklaşmanın ötesinde, Türkiye'nin sorunları yanısıra bu ülkenin politik, sosyal ve kültürel yaşamına bilfiil angaje olmamızdı bizleri bugün ileri yaşımızda dahi ayakta tutan... Biz sürgüne çıktığımızda, Avrupa kıtasında üç ülke daha, Yunanistan, İspanya ve Portekiz de faşist diktatörlük altındaydı. O ülkelerin sürgündeki devrimci ve demokratlarıyla birlikte mücadele vermek bizim enternasyonalist inancımızı

ve kavgacılığımızı daha da pekiştirdi. Hele o yıllarda doruğuna çıkan Vietnam halkının ABD emperyalizmine karşı mücadelesi ve Avrupa halklarının Vietnam dahil diğer kıtalardaki halkların ulusal kurtuluş mücadeleleriyle dayanışması, bizim için gerçekten baha biçilmez derslerle doluydu...

S - Kırkbeş yıl gibi, zamanı bile aşan bir süredir dünyada en uzun sürgün olan ender kimliklerdensiniz. Yurtsuz ve sürgünlük durumunun ebedi bir hal alması, eşitlik, özgürlük mücadelesinin de bir eksikliği midir?

Özgüden – Tugsavul: Yurtsuzluk ve sürgünlük durumunun bizim için nerdeyse ebedi bir hal alması tabii ki bizim kişisel tercihimiz değil. Hemen belirtelim, biz Ant yazı kurulunun kararıyla Avrupa'da cuntaya karşı mücadeleye katkıda bulunmak göreviyle ve kaçak olarak yurt dışına çıktığımızda hep birkaç yıl sonra ülkeye aynı yollardan geri döneceğimiz kararlılığıyla sığınma falan istemedik, sahte pasaportla iki yıla yakın illegal yaşadık... Demokratik Direniş hareketini örgütledikten sonra, özellikle 1980 darbesi öncesi ve sonrasında ülkesini terketmek zorunda kalan Türk, Kürt, Asuri, Ermeni, Ezidi siyasal sürgünlerini tanımak olanağımız oldu. Bunların bir kısmı konjonktürel değişime uygun olarak artık Türkiye'de başının derde girmeyeceği düşüncesiyle geri döndü... Bizler 1983'teki vatandaşlıktan atılma kararından sonra aynı uygulamaya maruz kalmış arkadaşlarla birlikte uluslararası planda mücadele vermiştik. Ama eninde sonunda 12 Eylül rejiminin çökeceğinden emin olduğumuz için özel bir hukuki mücadeleye girişmedik. Ancak 1988'de vatansız bırakıldığımız ikinci kez bildirilince, önce Türkiye'deki Danıştay'da bu kararın iptali için dava açtık. Brüksel'deki bir basın toplantısı sırasında zamanın başbakanı Turgut Özal'a Türkiye'de insan haklarının durumuyla ilgili rahatsız edici sorular sorduğumuz için vatandaşlıktan atma kararı 26 Mayıs 1988'de Başkonsolosluk tarafından gönderilen iadeli taahhütlü mektupla ikinci kez tebliğ edildi. Buna karşı açtığımız davayı Danıştay, MGK'nin kararları aleyhine dava açılamayacağı gerekçesiyle

usulden reddetti. Bunun üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açtık. Türk Devleti'nin mahkum edilmesi hukuken kaçınılmaz iken, Strasbourg'taki davanın karara bağlanmasından birkaç gün önce, Türk Devleti mahkumiyet yememek için 12 Eylül rejiminin bizler için özel olarak çıkarttığı "vatandaşlık kaybettirme yasası"nın iptal edildiğini açıkladı. Bunun üzerine AİHM bizim davanın hukuki dayanağı kalmadığı gerekçesiyle red kararı verdi. Dava sürecinde Türk Hükümeti Strasbourg'a gönderdiği savunmasında bizlerin komünizm, bölücülük propagandası ve örgütlenmesi başta olmak üzere Türk Ceza Yasası'nın bir çok maddesine göre suç işleyerek vatandaşlıktan atılmayı hakettiğimiz yolunda görüş bildirmişti. AİHM'nin kararı üzerine üzerine, Türkiye'deki avukatımız Halit Çelenk aracılığıyla Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak, Türk vatandaşı olarak Türkiye'ye dönmemiz halinde, daha önce Strasbourg'a bildirdikleri ağır suçlamalardan dolayı hakkımızda işlem yapılmayacağı, tutuklanmayacağımız konusunda yazılı güvence verilmesini istedik. Maalesef o zamanki dışişleri bakanı Hikmet Çetin ve de ondan sonra bakanlık yapan Mümtaz Soysal ve İsmail Cem bize bu konuda güvence vermeyi reddettiler. Mülteci seyahat belgesiyle Avrupa ülkeleri içinde dahi seyahat etmekte güçlükle karşılaşıyorduk. Gazeteci olarak özellikle Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin toplantılarını izlemek, gerekirse Türkiye konusunda milletvekillerine bilgi vermek için Strasbourg'a gitmek zorundaydık. Fransız televizyonunda katıldığımız bir açık oturumda Türkiye'deki azınlıklara uygulanan baskıları açıkladığımız için başta Hürriyet olmak üzere bazı Türk gazeteleri Fransız Hükümeti'ne "teröristleri televizyonda konuşturma" suçlamasında bulunmuştu. Bu nedenledir ki, Türk dostlarını tatmin etmek için Fransız Hükümeti, üstelik de Mitterrand döneminde, mülteci pasaportuyla Strasbourg'a gitmemizi reddetti. Bu koşullarda yapacak başka bir şey kalmamıştı. Belçika pasaportu alarak seyahat özgürlüğüne kavuşabilmek için

ikimiz de Belçika vatandaşlığı için başvuruda bulunduk. Müracaatımızdan sonra tam dört yıl bize vatandaşlık hakkı tanımayı reddettiler. Belçika Kraliyet savcılığı bizim Türkiye'li terörist örgütlerin toplantılarına katıldığımız, Belçika toplumuna entegre olmadığımız gerekçesiyle Meclis'e hakkımızda aleyhte görüş bildiriyordu. Oysa, bizim yönettiğimiz eğitim merkezinde öğrenim gören birçok mülteci bizim "topluma entegre olmuştur" yolunda verdiğimiz belgelerle Belçika vatandaşı olabilmişti. Bu konuda verdiğimiz mücadele Belçika demokratik kuruluşlarından ve şahsiyetlerinden de geniş destek gördüğünden Belçika Parlamentosu olağanüstü bir toplantı yaparak 90'lı yılların sonunda bizi Belçika vatandaşlığına kabul etti.

S - Buradan sürgünlerle kurulamamış zihinsel paydaşlık, uzaklıkla gelen yabancılaşma, ya da en hakikisi, sürgünün ayrıldığı ülkede, arkada bir yokluk yankısı bırakmadığı hissiyatına yönelerek, devletin gözden çıkarmışlığına ortak olunmuyor mu sorununa değinseniz.

Özgüden – Tugsavul: Bu sorudan neyin kastedildiğini anlayamadık. Biz sürgüne çıktığımız andan itibaren en zor koşullarda, hatta iki yıllık illegal dönemimizde, hem Türkiyeli göçmenlerle. hem de siyasal sürgünlerle sürekli ilişki ve paylaşım içinde olduk. Bir yandan 50'li, 60'lı yılların az sayıdaki siyasal sürgünleriye görüşerek onların deneyimlerinden yararlanırken, bizimle aynı dönemde gelen siyasal sürgünlerle de, hangi sol harekete mensup olurlarsa olsunlar, haberleşme ve dayanışma ilişkisi içindeydik. 1971 Cuntası'na karşı yurt dışında mücadele vermek üzere oluşturduğumuz *Demokratik Direniş Hareketi,* 1973'den itibaren legale çıkar çıkmaz kurduğumuz *İnfo-Türk, Güneş Atölyeleri,* 1980 Darbesinden sonra kurduğumuz *Demokrasi İçin Birlik* hep bu ilişkilerin ve sıcak dostluk bağlarının ürünüdür. Ama tüm bu örgütlü mücadelelerde başarının ana kaynağı, Türkiye'deki yoldaşlarımız, çalışma arkadaşlarımız ve meslekdaşlarımızla hiç

kesilmeyen ilişkilerdi. Hemen belirtelim ki, 70'li yıllarda Türkiye ile ilişkiler bugünkü kadar kolay da değildi. Ne direkt telefon baglantısı, ne cep telefonu, ne de sosyal medyanın iletişim araçları... Ülkelerarası telefon konuşmaları ancak Türkiye santraline bağlanarak yapılabiliyordu ve o da kontrol altındaydı... Mesajlar, işkence belgeleri, dava tutanakları çoğunca Türkiye'ye turist olarak gidip gelen afişe olmamış Avrupalı arkadaşlarımız aracılığıyla getirtilebiliyordu. Ama ne denli zor olursa olsun ilişkiler hep sıcak kaldı...

S - Romanlarda bolca olumsuz sürgün tiplemelerine karşın, anadilinde konuşmanın mutluluğuna hasreti dile getirmeye tenezzül edilmemesi de bunun bir parçası değil midir?

Özgüden – Tugsavul: Anadilde konuşmanın mutluluğuna hasreti yaşadığımızı sanmıyoruz. Çünkü 40 yılı aşan sürgünümüz ağırlıklı olarak anadilde konuşmak, daha da önemlisi anadilde yazmakla geçti... Evet dünya kamuoyuna hitap edebilmek, örgütlediğimiz çok uluslu sosyal ve kültürel kuruluşlarda beraber olduğumuz insanlarla diyalog kurabilmek için Fransızca'yı da, İngilizce'yi de sık kullanıyoruz. Ama Türkçe söyleşmenin tadını başka hiçbir dilde bulmak olası değil... Sürgünde tek sorunumuz, yıllar geçtikçe gelişen, değişen sokak Türkçe'sini argoyu, küfürleri zamanında yakalayamamak oldu. Bu eksiği gidermek için bir çok mizah dergisine abone olduğumuzu anımsıyoruz. Ama günümüzde sosyal medya artık Türkiye'nin güncel sokak Türkçesini, argosunu aratmayacak zenginlikte...

S - 12 Eylül cuntasına karşı örgütlenmesine öncülük ettiğiniz Demokrasi İçin Birlik hareketinin tasfiyesini acılı bir anı olarak anmanıza karşın, tekrar böylesi bir topyekun hamleye ihtiyaç olup olmadığını sorsak?

Özgüden – Tugsavul: *Demokrasi İçin Birlik* 12 Eylül sonrasında Avrupa'da cuntaya karşı oluşturulan çeşitli direniş örgüt-

lenmelerinden biriydi... Biz o yıllarda Türkiye İşçi Partisi'nin Avrupa örgütlenmesini yaptığımız için DİB'i o partiye üye ya da aday üye olan arkadaşlarla birlikte kurmuştuk. 1981'in 14 Şubat'ında Avrupa'nın başkentinde cuntaya karşı ilk uluslararası protesto etkinliğini bizler düzenlemiştik. Bunun tıpkı 12 Mart Darbesi'nden sonra kurduğumuz *Demokratik Direniş Hareketi* gibi hangi siyasi partiden olursa olsun tüm anti-faşistlerin katılacağı bir örgüt olmasını hedeflemiştik. Ancak Avrupa'da iltica almalarını sağladığımız Türkiye İşçi Partisi yöneticilerinin müdahalesiyle *Demokrasi İçin Birlik*, TİP'in TKP'yle birleşmesinin aracı haline getirildi... Bizzat Behice Boran tüm üyelere gönderdiği özel bir mektupta "Cunta'ya karşı olmak, Cunta'ya karşı mücadelede eylem birliği, cephe birliği için ilk şartsa da, yeterli şart değildir. Maocularla, Sovyetler Birliği'ni, sosyalist ülkeler topluluğunu revizyonizm vb. ile suçlayanlarla, sınıfsal mücadelenin yerine bireysel terörizmi koyanlarla birlik olunmaz" diyerek ikimiz de dahil Demokrasi İçin Birlik'i kuran yöneticileri tasfiye ettirdi. Bugünkü koşullar ne 1971 sonrası, ne de 1980 sonrasıyla kıyaslanabilir. Şu anda gerek Türkiye'de, gerekse diyasporalarda Kürt ulusal hareketinin başını çektiği, sol birikimlerin de desteklediği örgütlenmeler belirleyici rol oynuyor. Birkaç yıl önce benim de kurucuları arasında bulunduğum *Avrupa Barış Meclisi* bu amaçla oluşturulmuştu. Son günlerde *Halkların Demokratik Kongresi*'nin Avrupa'da örgütlenme çalışmaları yoğunlaştı. Verili koşullarda bunlardan bağımsız bir girişimin "topyekun hamle" özelliği taşıyabilecegini sanmıyorum. Özellikle Erdoğan'ın 15 Temmuz'u bahane ederek ve de CHP'yi dahi yedeğine alarak hızla bir bir İslamcı faşist diktatörlüğe yönelmesi, yeni arayışlar yerine mevcut girişimlere destek verilmesini kaçınılmaz kılıyor… Yıllardır Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi diyaspora örgütleriyle birlikte mücadele veren kişiler olarak İslamcı faşizme karşı oluşan merkezi örgütlenmelerde bu diyasporaların da eşit söz ve karar hakkına sahip olmasını olmazsa olmaz bir koşul olarak görüyoruz.

S -Darbe hukukunun militarist mahkeme kararlarının

halen geçerli olmasına, darbe karşıtı söylemin meşruiyetine dayanan iktidar diline karşı, ülkeye dönüş hakkının önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik talep, barış çağrısıyla birleştirilerek, iç dinamik dayanışmasında karşılık bulamaz mı?

Özgüden – Tugsavul: Katıldığımız tüm toplantılarda ısrarla tekrarladığımız, bizimle röportaj yapan Avrupalı gazetecilere söylediğimiz bir şey var... Ülkeye dönüş sadece ismi şöyle ya da böyle duyulmuş siyasal sürgünlerin sorunu olarak görülmemelidir. Üzerinden 42 yıl geçmiş olan bir olayı, Yunanistan'da albaylar cuntasının çöküşünü anımsıyoruz. Olayın hemen ertesinde tüm siyasal sürgünler, İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyalist ülkelere sığınmış olan komünistler de dahil, hiç bir engelle karşılaşmadan ülkelerine dönebilmişlerdi. Bu, Yunanistan'ın demokrartikleşmesinin ön koşullarından biriydi. Türkiye'nin de 1915 Soykırımı ve onu izleyen pogromlar yüzünden kaybettiği yüzbinlerce insan, onların sürgünde doğmuş çocukları, torunları var... 1971 Darbesi, ardından 1980 Darbesi ve 30 yıldan beri sürüp giden içsavaş ortamı... Tüm bu dönemlerde can güvenliği, adli kovuşturmalar, askerlik sorunu nedeniyle sürgüne çıkmak zorunda kalmış başka yüzbinler var... Barış ve demokratikleşme çağrıları, kimden gelirse gelsin, bu gerçeği göz önünde tutmak zorundadır.

S - Önceki yasama döneminde Sezgin Tanrıkulu tüm dosyaların ortak paydası olacak şekilde, sürgün dayatması ve 12 eylül dosyalarında değişiklik yapacak bir yasa teklifi verdi, ancak haber bile olmadı. Değil kamuoyu, demokratik sol çevreler de sürgün diye durumla pek ilgili değil. Niye?

Özgüden – Tugsavul: Başka milletvekillerinin de aynı yönde yasa önerileri olduğunu biliyoruz. Bu aslında olayı yukarıda anlattığımız çerçevesiyle ele almayan bir yaklaşım... Öyle olduğu için de ilgi duyulmaması son derece

normal. Böyle bir yaklaşımın çağrıştırdığı şey, medyada ya da sanat dünyasında ismi duyulmuş bazı kişilerin bireyler olarak sansasyonel dönüşleri... Toplu dönüş konusunda ise geçen onyıllarda iki örnek yaşandı... İlki TKP ve TİP yöneticilerinin TBKP adı altında birleştikten sonra, diğer örgütlerin görüşlerini dikkate almaksızın, sırf kendi partilerinin Türkiye'de legale çıkabilmesini sağlamak üzere, medyatik toplu dönüşleriydi... Sonuçlarını hepimiz biliyoruz. Diğeri de Kürt ulusal hareketinin ilk barışçıl çözüm girişimleri sırasında Öcalan'ın yönlendirmesiyle bazı Kürt sürgünlerinin Türkiye'ye gidişleriydi... Onlar da ülkeye döndükten sonra tutuklanıp hapse atıldılar, ağır hapis cezalarına mahkum edildiler. Bunun içindir ki siyasal sürgünlerin Türkiye'ye dönüş sorunu grupsal ya da kişisel sorun olarak değil, tüm sürgünlerin demokratikleşmiş bir Türkiye'ye onurlu dönüşü olarak ele alınmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sürgüne mahkum ettiği tüm yurttaşlarından resmen özür dilemeli, tıpkı 1974 Yunanistan'ında olduğu gibi tüm sürgünlerin kayıtsız şartsız ülkelerine dönüşlerini kabul etmelidir.

S - Henüz tam bir isim bulunamadığını düşünerek, sürgünlerin genel olarak ihtiyatlı ve kendini sürekli ispat etme sorununun üstesinden gelmekte yetersiz kaldığı fikrine yaklaşımınız nasıldır?

Özgüden – Tugsavul: Bu soruya tüm sürgünleri kapsayan bir yanıt vermek olası değil... Unutulmamalı ki ta 19. Yüzyılda Yeni Osmanlılar'la başlayan, 1915 soykırımıyla kitlesel boyut kazanan sürgün sürecinde her kişinin kendine özgü nedenleri, arayışları vardır. Sırf kişisel ya da ailevi güvenliğini sağlamak için sürgünü bir çözüm olarak seçenler olduğu gibi, bir düşünceye, inanca bağlı olduğu için o kavgayı başka ortamlarda sürdürebilmek üzere ya da bağlı olduğu bir örgütün kararıyla sürgüne çıkanlar da vardır. Bu noktada tabii ki kişinin sürgüne çıkmadan önce ülkesindeki donanımı, ilişkilerinin kapsamı, sürgünde ilk girişimleri için en azından bir yabancı dili bilip bil-

mediği, gittiği ülkede kendisine destek sağlayacak örgütsel bağlarının bulunup bulunmadığı, hatta o ülkede sosyal yardıma muhtaç olmadan hayatını kazanabileceği bir meslek sahibi olup olmadığı çok önemli... Bu özelliklere sahip olmasa bile kişinin mülteci kahvelerinde kısır politik söyleşiler yerine sığındığı ülkede bir an önce o ülkenin yerel dillerinden birini öğrenmesi, meslek sahibi değilse bir an önce herhangi bir mesleğe yönelmesi, o ülkenin sosyal, kültürel ya da siyasal yaşamına entegre olması gerekir. Bunu aynızamanda ülkeye kesin dönüş olanakları doğduğunda orada yeni bir hayata daha donanımlı başlayabilmesi, hâlâ bir örgüte bağlıysa ona daha ciddi katkılarda bulunabilmesi açısından da son derece gerekli buluyoruz.

S - Ülke kamuoyunda bilgilendirme yapmaya çalışırken çokça karşılaşılan bir durum oluyor, sözgelimi kac kişisiniz, toplu bir fotoğrafınız olabilir mi gibi toptancı sorular geliyor. Sizin armağan ettiginiz geniş bir arşiviniz var. Avrupa`da ne kadar sürgün var, ne kadarı halen daha dönememe sorunu yaşıyor, böyle verileriniz var mı?

Özgüden – Tugsavul: Daha önceki sorularınızdan birini yanıtlarken değinmiştik. Bu konuda ayrıntılı istatistik bilgiler yok... Bizler Belçika'da yaşadığımız için bir örnek verecek olursak, bizim dışımızda, Remzi Kartal, Zübeyir Aydar gibi Kürt liderleri, Kürt, Ermeni, Asuri örgütlerinin sorumluları, Kürt televizyonlarının emekçileri var... Ama gerçek sayı nedir bilemeyiz. Kaldı ki, siyasal nedenlerle yurt dışına çıkanların sürgündeki statüleri birbirinden çok farklı. Bir kısmı hâlâ mülteci statüsünde kalırken önemli bir kısmı belli koşulları yerine getirdikten sonra bulunduğu ülkenin vatandaşı olabiliyor. Hatta siyasal mülteci olduğu halde Türk vatandaşlığından çıkmayan, örneğin Belçika'da hem TC vatandaşlığını hem de Belçika vatandaşlığını taşıyanların sayısı hayli fazla... Kamuoyunda siyasal sürgün olarak tanınıp da tatil yapmak için ya da başka nedenlerle sık sık Türkiye'ye gidip gelenler de var. Dönememe sorununu yaşayanların sayısını belirlemek

herhalde Avrupa Sürgünler Meclisi'nin ülkeler bazında yürüteceği önde gelen uğraşlardan biri olmalı.

S - Kültürel hiyerarşi ve hakimiyet çarpışmalarında, başka bir dilde mücadele etmekte olmanın sorunlarına ilişkin ne dersiniz?

Özgüden: Başka dilde ya da dillerde mücadele gerçekten sorunlu... 1971'de Avrupa'ya ayak bastığımızda ikimiz İngilizce konuşabiliyor, yazabiliyorduk... İnci kendisini ayrıca Almanca ve İspanyolca da ifade edebiliyordu... Türkiye'deyken Lorca'dan çeviriler yapmıştı. Sürgünün ilk döneminde Batı Berlin'de kalırken ben de herşeyden önce Almanca çalışmaya başlamıştım. Deniz'lerin idam kararı çıktıktan sonra mücadeleyi Batı Avrupa'da daha etkin yürütebileceğimizi düşünerek 1972 başında Berlin'i terkedince Almanca çalışmaya devam edemedim. Fransa, Hollanda, Belçika ve İsveç'te medyaya ve uluslararası kuruluşlara iletilecek bildiriler, dosyalar ve işkence belgelerini çeşitli dillere çevirme söz konusu olunca Avrupalı devrimci ve demokrat dostlarımızdan hayli destek gördük. Örneğin Avrupa Konseyi'ne sunduğumuz 400 sayfalık Türkiye Dosyası'nı 1972 yazında birkaç ayda İngilizce olarak hazırladık ama metinleri sürgündeki ABD'nin Black Panthers ve Güney Afrika'nın ANC militanları elden geçirip düzelttiler.

Daha sonra Belçika'da İnfo-Türk'ü kurup Türkçe dışında Fransızca, İngilizce, Flamanca ve hatta Almanca bültenler ve raporlar yayınlamaya başladığımızda çevirileri Belçikalı dostlarımız üstlendiler. Avrupa'nın başkenti olduğu için İnfo-Türk'e merkez olarak Brüksel'i seçtiğimizde ikimiz de tek kelime Fransızca bilmiyorduk... Günlük mücadelelerimiz ve çalışmalarımızın yanısıra Fransızca öğrenmeye de zaman ayırmak zorundaydık. Ama yaşadığımız kentin günlük konuşma dillerinden biri Fransızca olduğu için bu engeli aşmak o denli zor olmadı. Yaşanılan ülkenin dilini kullanmanın bir göçmen, bir sürgün için ne denli yaşamsal olduğunu bildiğimiz içindir ki Brüksel'de yabancı kökenlilere

Fransızca ve de topluma uyum kursları vermek üzere *Güneş Atölyeleri*'ni kurduk. Bu atölyelerde her yıl Türkiye'si, Orta Doğu'su, Asya'sı, Afrika'sı, Latin Amerika'sıyla 50'den fazla ülkeden kopup gelmiş kadın erkek karışık 300'den fazla öğrenci yetiştiriyoruz. 100'den fazla da yabancı kökenli genç ve çocuğun eğitimde başarılı olabilmeleri için destek sınıfları örgütlüyor, onları yaratıcı sanat çalışmalarına yönlendiriyoruz.

S - Ant dergisi bir düşünce üssü, Avrupa`daki çalışmalarınız ise özerk birer odak olarak anılıyor. Uzun yıllardır sürebilen bu mücadelenin gizlerinden söz etseniz bize.

Özgüden: *Ant Dergisi* ve *Ant Yayınları*, Türkiye'de 60 yıllarda kitlelerle mal olan sosyalist düşüncenin yarattığı kurumlardan biri... Ben 1952 yılında, henüz 16 yaşındayken bir muhalif gazetede başladığım gazetecilik yaşamımda sosyalist düşünceyi kendime rehber seçmiştim. Anadolu bozkırında İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen çocukluk yaşamımda köylünün, daha sonra geldiğim Ankara ve İzmir gibi metropollerde yoksul kesimlerin acılarını ve sorunlarını birebir yaşamış olmak beni bu arayışa itmişti. Gazeteciliğimin ilk yıllarında da ünlü 1952 Tevkifatı'na uğrayan aydın ve sanatçılarla tanışmam, gazeteciliğin yanısıra basında çalışanların haklarını savunmak için sendikal örgütlenmenin içinde bulunmam beni genç yaşta sosyalist mücadelenin saflarında yeralmaya hazırlamıştı.

1962 yılında *Türkiye İşçi Partisi*'nin kurulması bizim kuşak için bir dönüm noktası oldu. Önce İzmir örgütlenmesinde, daha sonra İstanbul örgütlenmesinde görev üstlendikten sonra partinin basın ve araştırma bürolarında çalıştım. 1964'teki birinci kongrede TİP'in Merkez Yürütme Kurulu'na da seçilmiştim. 1964-1966 yıllarında genel yayın müdürlüğü'nü üstlendiğim Akşam *Gazetesi*'ni sosyalist hareketin güçlü bir sesi haline getirmiştim. Ankara'da başarılı bir sol gazeteci olan İnci'yle de o dönemde yaşamımızı birleştirdik ve kavgayı hep birlikte yürüttük... Ancak hükümetin

ve kapitalistlerin baskıları altında gazetenin sahibi bizi Akşam'dan uzaklaştırmak zorunda kaldı. Bunun üzerinedir ki Yaşar Kemal ve Fethi Naci'yle birlikte *Ant Dergisi*'ni, daha sonra da Yaşar'ın eşi Tilda Gökçeli'yle *Ant Yayınları*'nı kurduk. Ant *Türkiye İşçi Partisi*'ni desteklemekle birlikte tüm sol aydınlara ve örgütlenmelere açık bir dergiydi. Dünya sosyalist ve ulusal kurtuluş hareketlerini tanıtırken militarizme karşı ısrarlı mücadele veriyorduk. Subayların kapitalist sınıfa entegre edilmesinde büyük rol oynayan OYAK tuzağını belgelerle açığa vurmuştuk. Başta Koç grubu olmak üzere tekelci sermayenin içyüzünü açıklıyorduk... Kemalizm'in sol üzerindeki prangasını kırarak halklar meselesini gündeme getirmemiz, Kürt halkının sesini sürekli duyurmamız ordunun kara listesinde yeralmamızın bir diğer nedeniydi. Daha 1967 yılında zamanın genel kurmay başkanı Cemal Tural beni "vatan haini" olarak askeri mahkemeye sevketmişti. 15-16 Haziran direnişinden sonra Ant'ta "Kapitalistleşen subaylar işçi sınıfını yargılayamaz" dediğimiz için sıkıyöndetimde dokuz subay tarafından sorguya çekilerek tehdit edilmiştim. 12 Mart darbesi'nden sonra askeri yönetimin ana hedeflerinden biri olduk, dergi kapatıldı, hakkımızda yüzlerce yıl ceza istenen davalardan dolayı mücadeleyi Avrupa'da sürdürmek üzere sahte bir pasaportla Türkiye'yi terkettik. Daha önce de belirttiğim gibi sürgündeki tüm girişimlerimizde de *Ant*'ın özerk tutumu bir rehber oldu.

S - Aşırı sağ ana akım haline gelirken, sınıf mücadelesi Avrupa`ya geri mi dönüyor?

Özgüden – Tugsavul: Sınıf mücadelesi hiç yok olmadı ki... Ezilen sınıflar kavramı büyük boyut kazandı... Biz 60'lı yılların başlarında *Türkiye İşçi Partisi*'nde ülkenin tüm ezilen sınıf ve tabakalarının, yani sanayi işçileri dışındaki yoksul köylülerin, düşün emekçilerinin, yazar ve sanatçıların, esnaf ve zanaatkarların, devrimci gençliğin de ezen sınıflar karşısında partinin yönetim kadrolarında eşit statüde temsil edilmesi mü-

cadelesi vermiştik. Bunun bedelini de partiden ihraç edilmekle ödedik... Daha sonraki yıllarda Kürtler başta olmak üzere Ermeniler, Asuriler, Rumlar, Ezidiler Türkiye devriminin etkin güçleri olduklarını vurguladılar... En önemlisi de ilerici kadın hareketi daha baştan kavgaya ağırlığını koydu... Tabii ki Avrupa'ya yönelen ekonomik, etnik göç, siyasal sürgün, özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma pazarlıkları sürecinde Türkiye devrimci hareketinin önemli bir aktörü olarak kendisini kabul ettirdi. Dahası, bu sonuncu kategori, Kürt, Ermeni, Asuri, Rum ve Ezidi diyasporalarıyla birlikte sadece Türkiye devrimci hareketinin değil, aynızamanda Avrupa'daki eşitlik ve barış mücadelesinin önemli bir bileşenidir.

S - Sayın İnci Tuğsavul, yıllardır direnç ve cesaretle süren mücadelenizde son derece zarif bir kimlikle tanımlanıyosunuz. Bir kaybeden hüznünü yaklaştırmayan bu birikimden bize en çok neyi aktarmak istersiniz?

Tuğsavul – Kimlik zerafetini bilemem... Kavgamda, yazılarımda, örgütleme çalışmalarında hep daha önceki sorulara ortak yanıtlarımızda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda davrandım... 25 yaşından beri Doğan'la birlikte *Akşam, Ant, Demokratik Direniş, İnfo-Türk, Güneş Atölyeleri* ve *Demokrasi İçin Birlik* mücadelelerinde sorumluluk üstlenerek ülkemin, onun yaratıcı insanlarının, ezilen insanlarının daha güzel günler görmesi için uğraş verdim... Evet. Türkiye'den kopmak zorunda bırakıldığımız 11 Mayıs 1971 günü hayatımda hep acıyla anımsadığım bir gündü... Ama 12 Mayıs bizim için kavganın yeni bir boyutunun başladığı gündü, üstelik pek de tanımadığımız topraklarda...

Sığınmak zorunda kaldığımız bodrumlarda Türkiye'den gelen işkence belgelerini çevirirken hüngür hüngür ağladığım günler oldu... İhaneti yaşadığımız günler de... Ama yıllardır gerek siyasal mücadelemizde, gerekse sosyal kültürel çalışmalarımızda dünyanın dört bir yanından kopup gelen insanlara yardımcı olabilmek, onların seslerini duyur-

maya çalışmak, kurduğumuz *Güneş Atölyeleri*'nin etkinliklerinde, çok kültürlü şenliklerinde onlarla beraber olmak, onların acılarını ve umutlarını paylaşmak... Evet hüzün, ama çokca da umut, herhalde yarım yüzyıla yakındır gidemedigimiz ülkemizde ve tüm coğrafyalarda belki bizim göremeyeceğimiz güzel günlerin ergeç geleceğine inançtır bizleri bu yaşta yıkılmadan ayakta tutan...

S - Yine o fotoğrafa atıfla, kimseler beklemezken bekleyen yakınlara, uzakta kaybedilen sevilenlere ne demeli?

Tuğsavul – Ailelerimizden Doğan'ın da benim de hayatta birer kardeşimiz kaldı... Anne ve babalarımız bize hasret gittiler bu dünyadan... Yaprak dökümü... Birlikte mücadele verdiğimiz, birlikte çalıştığımız dostlar da birer birer veda etmekte bu dünyaya... Hayatta kalanlardan sesimizi duyan olur mu bilemem... Duyabilenlere tek sözüm var, o da ülkemizin en tanınmış sürgünlerinden Nazım Hikmet'ten... 1976'da Moskova'da anıt kabrini, sonra hayata veda ettiği evini ziyaret etmek onurunu taşıdığım büyük ozanımızın yine 1973'te Paris'te tanıştığımız ve 1980 darbesinden bir ay önce Normandie'de beraber olduğumuz eşi Münevver'e yazdığı şiirden...

Sofya'ya bir bahar günü girdim, şekerim.
Ihlamur kokuyor doğduğun şehir.
Bilmediğin gibi ağırladı beni hemşehrilerin.
Doğduğun şehir kardeş evim bugün.
Ama kendi evin kardeş evinde bile unutulmuyor.
Şu gurbetlik zor zanaat, zor…

Özgüden ve Tuğsavul'la röportaj

İsmet Kayhan, Yeni Özgür Politika, 7-8 Mart 2019

Tam 47 yıl oldu, sürgünlük hayatınız. Sürgüne çıkanlar bir süre sonra ülke sorunlarıyla, siyasetle ilgilenmiyorlar. Kimisi 'kaçış', kimisi 'özgürlük' olarak değerlendirirken

sizin ve İnci ablanın sürgünlüğü bir meydana okumaya dönüştü… Bu meydan okumayı nasıl yaptınız? Gurbette sizi ayakta tutan ne oldu?

Hemen başta söyleyeyim… Ben gurbeti ta çocukluk yıllarımdan itibaren tanımış, acısını derinden yaşamış birisiyim… Babam demiryolu emekçisi olduğu için Anadolu'nun ıssız ara tren istasyonlarında görevliydi… Bu nedenle ilkokul öğrenimim sırasında beni tüm ders yılında uzak köy ya da kentlere gönderirlerdi… Aileden uzak farklı farklı yerlerde yaşamaya ve tek başıma başarmaya o yıllardan talimliydim…

Tabii ki yurt dışı sürgünü çok farklı. Sosyalist gazeteciler olarak hakkımızda yüzlerce yıl hapis talep edildiği, sıkıyönetim tarafından "Teslim ol" çağrılarıyla arandığımız için ülkeyi 1971 Mayıs'ında sahte pasaportla terketmek zorunda kaldık. Yönetiğimiz *Ant Dergisi'*nin yazı kurulunda cuntaya teslim olmaktansa yurt dışına çıkıp orada yıllardır ilişkide olduğumuz yazar ve okurlarımızla, Avrupalı siyasetçi ve gazetecilerle ilişki kurarak cuntaya karşı uluslararası direnişe katkı sağlamamız gerektiğini kararlaştırmıştık. Dediğiniz gibi bu gerçekten bir meydan okumaydı… Yarım yüzyıla yaklaşan sürgünümüzde bizleri ayakta tutan inançlarımıza bağlılık ve üstlendiğimiz sorumlulukların gereğini en zor koşullarda dahi yerine getirme kaygısı oldu.

Hasret ve uzaklığa aldırmadan kavgaya tutuşmak, kavgayı Avrupa'nın başkentinde yapmak kolay oldu mu? Belçika'da nasıl zorluklarla karşılaştınız?

Sürgünümüzün ilk iki yılı sadece Avrupa başkentinde değildik… Demokratik direnişin örgütlenmesine katkı sağlamak için Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, İsveç, Danimarka ve Norveç arasında mekik dokuduk. Demokratik direniş örgütlenmesine gereken katkıyı yaptıktan sonra Türkiye'ye yine kaçak yollardan girmeyi düşündüğümüz için iltica talep etmemiştik.

Sınır ve gümrük kontrollerinin bugüne göre çok sıkı

olduğu o dönemde en büyük zorluk sahte pasaportla seyahat etmekti… Bu süre içerisinde ana hedef olarak, Türkiye'nin anti-demokratik uygulamaları devam ettirdiği sürece Avrupa Konseyi'nden dışlanmasını sağlamayı seçmiştik. Bu çalışmaları hep sahte pasaportla, Mehmet ve Hacer takma adı altında, yürütüyorduk.

Ancak yayınladığımız belgeler nedeniyle Türkiye'nin Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nden dışlanması gündeme geldiğinde, Strasbourg'ta Türkiye delegasyonu başkanı Turhan Feyzioğlu gerçek isimlerimizi vererek bu çalışmaların Türkiye'den kaçmış komünistler tarafından yürütüldüğü ihbarında bulundu. Bunun üzerine bize çalışmalarımızda destek olan Hollandalı milletvekili Piet Dankert, ki yıllarca sonra Avrupa Parlamentosu başkanı olacaktı, Türk polisiyle başımız dertteyken bir de Avrupa polisiyle başımızın derde girmemesi için artık siyasi sığınma isteyerek legale çıkmamız gerektiğini söyledi.

Bunun üzerine 1973 yılı başında Hollanda'nın Zaandam kentinde siyasi sığınma talebinde bulunduk. Talebimiz kısa zamanda kabul edildi. İlk iki yıl illegaldeyken hiçbir yerden yardım almadık. Kaçak çalışarak, tercüme gibi işler yaparak geçimimizi sağlamaya çalıştık. İnci'nin anne ve babası da, emekli olmalarına rağmen, maddi bakımdan zaman zaman yardımcı oldular. Hollanda'da siyasal mülteci olduktan sonra çalışmalarımızı Avrupa'nın merkezinde yürütmek amacıyla Brüksel'e yerleşmeye ve İnfo-Türk'ü kurumlaştırmaya karar verdik.

Ancak bu dönemde Türk Devleti'nin Belçika Hükümeti nezdinde yaptığı baskılar nedeniyle çok zor bir dönem yaşadık. Birleşmiş Milletler mültecisi olduğumuz halde oturma ve çalışma izni taleblerimiz Belçika Devlet Güvenlik dairesinin verdiği aleyhte raporlarla sürekli reddedildi. Bu sırada kooperatif olarak kurduğumuz İnfo-Türk'ün yayınlarını ancak Belçikalı arkadaşların sorumluluğu altında gerçekleştirebildik. Bir ara da polis beni derdest ederek Belçika'dan

sınırdışı etti. Hollanda ile Belçika arasında sınır kontrolu olmadığı için derhal geri dönerek çalışmalarımı illegal olarak sürdürdüm.

Bu arada Belçika'nın iki ulusal sendikası FGTB ve CSC'nin Türkiyeli üyelerine seslenen Türkçe gazetelerini de biz hazırlıyorduk. Tekrar sınırdışı edilmemiz gündeme geldiğinde, Türkiyeli işçilerle ilişkilerinin kopmasından endişelenen bu sendikaların hükümete yaptıkları baskı sonucunda Belçika'da oturma ve çalışma izni alabildik…

Sürgündeyken linç kampanyaları ve saldırılara maruz kaldınız. Türk elçikleri, Türk lobisi ve MHP sizinle nasıl uğraştı?

Türk Devleti'nin bize yönelik saldırıları ondan sonra da bitmedi. Yaptığımız yayınlar ve katkıda bulunduğumuz örgütlenmeler nedeniyle zaten sürekli tehditler alıyorduk. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurt dışında muhalefet sürdüren 200 kadar arkadaşımız gibi biz de 1983'te vatandaşlıktan atıldık.

Bu yetmezmiş gibi, beş yıl sonra Brüksel'deki bir basın toplantısı sırasında zamanın başbakanı Turgut Özal'a Türkiye'de insan haklarının durumuyla ilgili rahatsız edici sorular sorduğumuz için vatandaşlıktan atılma kararı 26 Mayıs 1988'de Başkonsolosluk tarafından gönderilen iadeli taahhütlü mektupla ikinci kez tebliğ edildi. Vatandaşlıktan atılanlara yapılan ortak suçlama, zamanın diktatörü Kenan Evren'in defalarca ifade ettiği gibi, yurt dışında Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren "kansızlar" olarak görülmeleriydi.

1988'de tekrar vatansız bırakıldığımız bildirilince, önce Türkiye'deki Danıştay'da bu kararın iptali için dava açtık. Ancak, Danıştay bu davayı, MGK'nin kararları aleyhine dava açılamayacağı gerekçesiyle usulden reddetti.

Bunun üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açtık. Türk Devleti'nin mahkum edilmesi hukuken kaçınılmaz iken, Strasbourg'taki davanın karara bağlanma-

sından birkaç gün önce, Türk Devleti mahkumiyet yememek için 12 Eylül rejiminin çıkarttığı "vatandaşlık kaybettirme yasası"nın iptal edildiğini açıkladı. Bunun üzerine AİHM bizim davanın hukuki dayanağı kalmadığı gerekçesiyle red kararı verdi.

Dava sürecinde Türk Hükümeti Strasbourg'a gönderdiği savunmasında benim ve İnci'nin komünizm, bölücülük propagandası ve örgütlenmesi başta olmak üzere Türk Ceza Yasası'nın bir çok maddesine göre suç işleyerek vatandaşlıktan atılmayı hakettiğimiz yolunda savunma göndermişti.

AİHM'nin kararı üzerine üzerine, Türkiye'deki avukatımız Halit Çelenk aracılığıyla Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak Türkiye'ye dönmemiz halinde, daha önce Strasbourg'a bildirdikleri ağır suçlamalardan dolayı hakkımızda işlem yapılmayacağı, tutuklanmayacağımız konusunda yazılı güvence verilmesini istedik. Maalesef o zamanki dışişleri bakanı Hikmet Çetin ve de ondan sonra bakanlık yapan Mümtaz Soysal ve İsmail Cem bize bu konuda güvence vermeyi reddettiler.

Mülteci seyahat belgesiyle Avrupa ülkeleri içinde dahi seyahat etmekte güçlükle karşılaşıyorduk. Gazeteci olarak özellikle Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin toplantılarını izlemek, gerekirse Türkiye konusunda milletvekillerine bilgi vermek için Strasbourg'a gitmek zorundaydım.

Fransız televizyonunda katıldığım bir açık oturumda Türkiye'deki azınlıklara uygulanan baskıları açıkladığım için başta Hürriyet olmak üzere bazı Türk gazeteleri Fransız Hükümeti'ne "teröristleri televizyonda konuşturma" suçlamasında bulunmuştu. Bu nedenledir ki, Türk dostlarını tatmin etmek için Fransız Hükümeti, üstelik de Mitterrand döneminde, benim mülteci pasaportuyla Strasbourg'a gitmemi reddetti.

Bu koşullarda yapacak başka bir şey kalmamıştı. Belçika

pasaportu alarak seyahat özgürlüğüne kavuşabilmek için İnci'yle birlikte Belçika vatandaşlığı için başvuruda bulunduk. Müracaatımızdan sonra tam dört yıl bize vatandaşlık hakkı tanımayı reddettiler. Belçika Kraliyet savcılığı bizim Türkiye'li terörist örgütlerin toplantılarına katıldığımız, Belçika toplumuna entegre olmadığımız gerekçesiyle Meclis'e hakkımızda aleyhte görüş bildiriyordu. Oysa, bizim yönettiğimiz eğitim merkezinde öğrenim gören birçok mülteci, benim ya da İnci'nin "topluma entegre olmuştur" yolunda verdiğimiz belgelerle Belçika vatandaşı olabilmişti.

Bu konuda verdiğimiz mücadele Belçika demokratik kuruluşlarından ve şahsiyetlerinden de geniş destek gördüğünden Belçika Parlamentosu olağanüstü bir toplantı yaparak 90'lı yılların sonunda bizi Belçika vatandaşlığına kabul etti.

Hakkımda büyük linç kampanyası AKP iktidarı döneminde, 2006 yılında Avrupa Parlamentosu'nda ilk kez Dersim Soykırımı üzerine bir konferansın düzenleyicileri arasında yer aldığım için Türkiye'de ve Belçika'da yayınlanan aşırı sağcı gazeteler tarafından yıllarca önce katledilen gazeteci Ali Kemal'e benzetilerek başlatıldı. Daha önce Asuri soykırımı konusunda bir konferansta yaptığım konuşma da Türk düşmanlığımın bir kanıtı olarak gösteriliyordu… O yıl bana 70. yaşım nedeniyle mesleğe hizmetlerimden ötürü teşekkür belgesi gönderdiği için Türkiye Gazeteciler cemiyeti yöneticilerine de ağır saldırılarda bulundular. Bu saldırılara karşı gerek sürgünden, gerekse Türkiye'den büyük dayanışma gördüm.

Buna rağmen özellikle daha sonradan Erdoğan'ın dış ilişkiler danışmanı olacak büyükelçi Fuat Tanlay Türk medyasına bizi Türkiye düşmanı gösteren demeçler vermeyi ihmal etmedi.

Hrant Dink katledildiğinden beri her yıl yapılan anma toplantılarına katılarak konuşurum… 2015 yılındaki konuşmamdan sonra Ankara'nın hizmetindeki Türkçe haber sitelerinden birinde Ermeni Anıtı önünde konuşurken resmimle

birlikte Belçika Atatürkçüler Derneği yöneticilerinden birinin ”Bildiri okuyan bu adamı, Doğan Özgüden’i tanıyın,,,” diye hedef gösteren bir yazısı yayınlandı.

Tüm bu saldırı ve tehditlere rağmen Brüksel’in Türk mahallesinde yaşamaya, doğru bildiklerimi yazmaya ve söylemeye devam ediyorum...

Avrupa’da durmadınız, faşizme karşı demokrasi güçleriyle dayanışmayı örgütleyerek, mücadeleye paha biçilmez katkılarda bulundunuz. 70’li yıllardan bu yana Demokratik Direniş Hareketi, Demokrasi İçin Birlik, Halkların Demokratik Kongresi’ne kadar ne tür örgütlemeler yapıldı? Biraz anlatabilir misiniz?

Kişisel inancınız ve azminiz ne denli güçlü olursa olsun, sonuç alıcı mücadeleler ancak örgütlü olarak yürütülebilir. Bunun içindir ki sürgüne çıkar çıkmaz bir yandan Avrupa kamuoyunu aydınlatmak için çeşitli dillerde bildiriler ve makaleler yayınlarken öte yandan Ant’ın Avrupa’daki yazar ve okurlarıyla ilişkiler kurarak direnişi örgütlü kılmaya çalışıyorduk. Biz Batı Berlin’deyken Deniz’ler idama mahkum edilmişti. Bunun üzerine Paris’e geçerek Ankara’daki rejime karşı yoğun bir bilgilendirme kampanyasına giriştik, dönemin başbakanı Nihat Erim’in Paris ziyareti sırasında da Demokratik Direniş Hareketi ilk kez sesini duyurdu ve ardından çeşitli Avrupa ülkelerinde etkinlikler örgütledi.

Demokratik Direniş’in 1972-73 yıllarında İngilizce olarak yayınladığı Türkiye Dosyası (File on Turkey), İşkencede Türkiye (Turkey on Torture) ve Türkiye’de İnsan Avı (Man-Hunts in Turkey) adlı dosyalar Avrupa Konseyi’ne, çeşitli uluslararası kurumlara, sivil toplum örgütlerine ve medyaya iletildi. Bu yayınların da etkisiyle Türkiye’nin Avrupa Konseyi’nden dışlanması gündeme geldi.

Siyasal mülteci olarak legalleştikten sonra Belçika’ya yerleşerek dünya kamuoyunu Türkiye’de insan haklarının ihlali konusunda çeşitli dillerde sürekli bilgilendirmek üzere 1974

yılında Brüksel'de İnfo-Türk'ü kurduk… Bildiğiniz gibi İnfo-Türk 44 yıldır yayın çalışmalarını aralıksız sürdürüyor.

Belçika'da kurduğumuz Güneş Atölyeleri (Ateliers du Soleil) de halen genç bir ekibin yönetiminde 50'yi aşkın milliyetten göçmen ve mültecilere, onların çocuklarına eğitim, mesleğe yönelim, sosyal yaşama katılım, yaratıcı ve kültürel çalışmalar konusunda hizmet vermeye devam ediyor.

Sendikal planda da Belçika'nın iki sendikası, sosyalist FGTB ve hristiyan CSC ile de, gerek Türkiyeli göçmen işçilerin örgütlenmesi, gerekse Türkiye'de baskı altında mücadele veren DİSK ve ona bağlı sendikalarla dayanışma sağlanması konusunda sürekli ilişki içinde olduk. Her iki sendikanın Türkiyeli işçilere seslenen Türkçe gazetelerinin redaksiyonunu uzun yıllar İnfo-Türk olarak biz yürüttük.

Siyasal planda ben 1962 yılından itibaren Türkiye İşçi Partisi'nin İzmir ve İstanbul örgütlerinde olduğu gibi merkez yürütme kurulunda da sorumluluk üstlenmiş, daha sonra yöneticiliğini yaptığım Akşam Gazetesi'inde ve Ant Dergisi'nde de TİP'in başarısı için mücadele vermiştim.

Türkiye İşçi Partisi'nin 1976'da yeniden kurulması üzerine partinin Avrupa'da örgütlenmesini ve sesini duyurmasını sağlamak üzere Demokrasi İçin Birlik örgütünü kurduk. Başkanı olduğum bu örgüt 12 Eylül darbesinden sonra Avrupa'ya sığınan genel başkan Behice Boran ve diğer parti yöneticilerinin mücadeleye sürgünde de devam edebilmeleri için gerekli alt yapıyı sağladı. 14 Şubat 1981'de "TİP ve DİSK'le Dayanışma Gecesi" adı altında Evren cuntasına karşı Avrupa başkentinde ilk kitlesel etkinliği örgütledi. DİB kurucuları ve yöneticileri olarak biz faşist baskı koşullarında geniş kapsamlı bir devrimci bütünleşmenin sağlanmasını öngörüyorduk. Ancak sonradan Avrupa'ya gelen parti yöneticileri bunun yerine sadece Sovyet çizgisindeki TKP ile bütünleşmeyi tercih ettiler ve 1987 yılında o partiyle birleşerek tarihsel TİP'in varlığına son verdiler.

Bence Belçika'da katkıda bulunduğumuz en önemli

örgütlenme, İnfo-Türk, Brüksel Kürt Enstitüsü, Belçika Demokrat Ermeniler Derneği ve Belçika Asuri Enstitüsü'nün, Ermeni soykırımının 90. yılında oluşturduğu ortak cephedir.

Demokrasi İçin Birlik'in 1981 yılında düzenlediği geceye Kürt arkadaşlar Tekoşer olarak katılmışlardı. Daha sonra Brüksel Kürt Enstitüsü'ne dönüşen örgütle olduğu gibi Ermeni ve Asuri arkadaşların örgütleriyle de sıcak ilişkiler kurduk. 1999 yılından itibaren Kürt Enstitüsü'ne olduğu gibi Ermeni ve Asuri dernek ve işyerlerine yapılan saldırılar karşısında ortak tavır aldık. Ermeni soykırımının 90. yıldönümünde ve ertesi yıl 1971 darbesinin 35. yıldönümünde bu beraberliğimiz daha da pekişti ve günümüze kadar aynı duyarlılıkta ve etkinlikte sürüyor.

Bu yıl 17-23 Eylül tarihlerinde Brüksel'de düzenlenen Kürt Kültür Haftası'na İnfo-Türk ve Güneş Atölyeleri de aktif olarak katıldı.

Örgütsel çalışmalarımız sadece Türkiyeliler arasında değil… 70'li yılların sonlarından beri demokratik göçmen örgütlerinin koordinasyon merkezi olan CLOTI'de, Brüksel Kültürler Arası Etkinlikler Merkezi CBAI'de, Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadele Hareketi MRAX'ta aktif olarak yer aldım. Göçmenlere siyasal haklar tanınması için tüm girişimlere katılarak destek verdim.

Bir yazınızda okumuştum; 'Biz sürgüne çıktığımızda Yunanistan, İspanya ve Portekiz de faşist diktatörlük altındaydı. O ülkelerin sürgündeki devrimci ve demokratlarıyla birlikte mücadele vermek bizim enternasyonalist inancımızı ve kavgacılığımızı daha da pekiştirdi" diyorsunuz. Yunanistan, İspanya ve Portekiz başka ülkelerden gelen sürgünler ne kadar sonra yurtlarına döndüler? Mesela, onlar vatandaşlıktan çıkartıldılar mı? Türk lobisinin sizinle uğraştığı gibi onlarla da uğraştılar mı? Ya da İspanyollar ve Yunanlar yurtdışında devrimci avına çıktı mı?

Enternasyonal dayanışma benim mücadeleli yaşamımda

her daim ön planda oldu… Türkiye'de yönettiğim tüm yayınlarda dünya devrimci ve ulusal kurtuluş hareketlerinin mesajlarına, haberlerine daima geniş yer verdim. 60'lı yılların sonlarında Ant Dergisi'nde geliştirdiğimiz Ortadoğu Devrimci Çemberi önerisi bu anlamda önemli bir açılımdı. Sürgün yaşamımızda da sadece faşist diktatörlük altında olan Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in sürgündeki direnişçileriyle değil, tüm kıtalarda anti-emperyalist mücadele veren örgütlerin temsilcileriyle hep yakın ilişki ve dayanışma içinde olduk.

Sürgündeki direnişçilerin önemli bir bölümü zaten vatandaşlıktan atılmış, Belçika vatandaşlığı almıştı, daha genç olanlar ise siyasi mülteci statüsündeydiler.

Sözünü ettiğiniz üç ülkede faşist diktatörlükler çöktükten sonra bu ülkelerin sürgündeki direnişçilerinin çoğu ülkelerine dönerek oradaki sol örgütlenmelerde görev aldılar… Bu ülkelerin Avrupa Birliği'ne katılmasından sonra da bazıları bu ülkede edindikleri deneyimleri değerlendirerek AB kurumlarında görev üstlendiler.

1971 darbesinden sonra Türkiye faşizmin cenderesi altındayken ülkemizin anti-faşist ve devrimci güçleriyle uluslararası dayanışma sosyalist sistem ülkeleri açısından maalesef yetersizdi.

Sovyetler Birliği için Türkiye ile iyi komşuluk ilişkilerini sürdürme kaygısı hep ağır basıyordu. Örneğin Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idamı yaklaşırken Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Podgorni'nin Türkiye'ye yaptığı ziyaret bir skandaldı. Tam da bu sırada Paris'te Yunan demokratlarıyla uluslararası dayanışma toplantısı sırasında görüştüğüm Sovyet delegasyonunun Türkiye konusundaki vurdumduymazlığını sürgün anılarımda ayrıntılı anlattım.

1980 darbesi sonrasında da devrimciler işkencelerde ve hapishanelerdeyken, zamanın Türkiye Komünist Partisi'ne yakın bir gazetede Evren ile Brejnev'in yanyana fotoğrafları basılarak dostluk kutlaması yapılmış olması, yine ko-

münistler tutuklanıp işkenceden geçirilirken faşist cunta şefi Evren'in Bulgaristan'da törenlerle ağırlanıp Büyük Balkan Nişanı'yla taltif edilmesi de unutulur gibi değil...

12 Mart ve 12 Eylül sürecinde örgütlü sol, sosyalistler ve Kürtler Avrupa'ya siyasi sığınma talebinde bulundu. Ama şimdi gazeteciler, yazarlar, akademisyenler Avrupa'ya sığınıyor. Bu sürecin 70'li yıllardaki sürgünlerden farkı nedir? Hem 70'li, 90'lı yıllardaki mültecilerden farklı olarak bu süreçte ilticacı Fethullahçılar da var. Onlara ilişkin gözleminiz nedir?

Nazım Hikmet 'Şu gurbetlik *zor* zanaat *zor*' diyordu… 70'li yıllarda binbir zorluğun yanında sürgüne çıkmak zorunda kalanın en büyük kaygılarından biri geride kalan yoldaşları tarafından "kavgadan kaçtı" diye suçlanmak, iktidarın etkisindeki yurttaşlar tarafından "vatan hain"i diye damgalanmaktı. Bu kaygılar, bilinçli olan ve sorumluluk duygusu taşıyanlarda daha fazla çalışmayı teşvik eden bir etken idi… Bunu göze alamayanlar için ise bu kaygılar duygusal bir çöküşe, giderek pasifize olmaya ya da ilk fırsatta yurda yeniden dönmenin fırsatlarını aramaya yolaçıyordu.

Aslında Evren Cuntası'nın 80 darbesinden sonra yurt dışındaki göçmenleri sırf Türk lobisini güçlendirme amacıyla bulundukları ülkelerin vatandaşı olmaya yönlendirmesi bu psikolojik engellerin yıkılmasına da yol açtı.

70'li yılların sonlarında başlayan Kürt, Ermeni, Asuri, Ezidi göçü 80 darbesinden sonra iyice yoğunlaştı kurumlaşan diyasporalar oluştu. Tüm bu göç hareketlerinde etkin olan Türkiye'de gittikçe yoğunlaşan ulusal baskılardı.

Dediğiniz gibi son yıllarda solcu ya da herhangi bir ulusal gruba mensup olmayan gazeteciler, yazarlar, artistler ve akademisyenler de Avrupa'ya sığınmakta, buralarda yeni medyalar yaratmakta… Sürgüne çıkan akademisyenlere Avrupa üniversiteleri tarafından bilimsel çalışmalarını sürdürebilmeleri için olanaklar tanınmakta… Bittabi son 2015 çak-

ma darbesinden sonra AKP'nin yıllardır müttefikliğini ve hatta dış ilişkilerde taşeronluğunu yapan Gülen hareketine mensubiyetle suçlanarak yurt dışında ilticacı olmak zorunda kalan bir başka kategori daha var.

Gözlemlediğim bir gerçek şu… 70 ve 80 sürgünleri genellikle düşünsel ve örgütsel mensubiyetleri açısından daha birbirine yakındı, belli eylem birliklerini birlikte oluşturabiliyor, örneğin Avrupa Sürgünler Meclisi gibi bir kurumlaşmaya gidebiliyordu. İçinde bulunduğumuz şu dönemde sürgünün farklı kesimleri içe ve dışa yönelik ciddi bir değerlendirme sürecinde… Gelişmeleri göreceğiz…

Devletin sizden özür dilemesini bekliyor musunuz?

Sadece bizden değil, Osmanlı dönemi de dahil Türk devletinin 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında sürgüne mahkum ettiği tüm insanlardan, soykırım ve tehcir kurbanı Ermeni, Asuri ve Grek'lerden özür dilemesini, haklarını iade etmesini bir koşul olarak görüyorum…

Vatansız olmak, sürgün olmak ne demektir? Neden kendinizi vatansız olarak tanımlıyorsunuz?

Gayet açık… Sürgün olmanın çeşitli biçimleri var… Sürgünde ülkenin koşulları düzelip geriye dönme olanakları doğuncaya kadar mülteci statüsünde yaşanabilir…

Kendimi "vatansız" olarak nitelemem ve anılarımı içeren kitabıma "Vatansız" Gazeteci adını vermem, Evren Cuntası'nın 1983'te bizi vatandaşlıktan atmış, bu uygulamayı beş yıl sonra da "sivil" başbakan Özal'ın yeniden tebliğ etmiş olmasıyla ilgilidir, ironik bir nitelemedir, bunun için de tırnak içindedir.

Beni vatandaşlıktan atmış olsalar da Türkiye benim doğduğum, büyüdüğüm, gençliğimin en verimli dönemlerinde demokratikleşmesi, halklarının özgürlüğü için mücadele verdiğim bir ülkedir… Gerçi Türkiye'de 35 yıl yaşadıktan sonra 47 yıldır sürgündeyim, halen yaşamakta olduğum Belçika'nın sosyal, siyasal, kültürel sorunları da hep günde-

mimde… Ama itiraf etmeliyim ki, Türkiye'ye ilişkin konular gerek gazeteci, gerek insan hakları savunucusu olarak hep önceliğimdir...

Hasretlik çekiyor musunuz?

Çekmiyorum, çünkü günlük yaşamımız, gazeteci olarak, insan hakları savunucusu olarak ve Türkiyelilerin yoğun bulunduğu belediyelerde yaşayan ve çalışan olarak zaten Belçika kadar Türkiye'yi de yaşıyoruz…

Memlekete dönerseniz ilk yapmak istediğiniz nedir?

Yakında 83 yaşında olacağım… İnci de 79… Türkiye'de kısa zamanda radikal değişimler olacağını, örneğin tüm sürgünlerden TC Devleti'nin özür dileyeceğini sanmadığım için bu soruyu yanıtsız bırakıyorum.

Hiç unutamadığız sürgünler, vatansızlar kimler? Onlarla yaşadığınız birkaç anınızı anlatabilir misiniz?

Sürgünde hem Türkiyeli hem de diğer ülkelerden yüzlerce ilişkimiz ve dostumuz oldu. Anılarımda ayrıntılı anlattım… Burada birkaç isme indirgeyerek kimseye haksızlık etmek istemem.

Bizden önceki kuşaklardan iki siyasal sürgünle karşılaşmam beni çok etkilemişti. 1971 Kasım'ında benim de sanık olarak dahil edildiğim TKP davası konusunu görüşmek üzere Doğu Berlin'de TKP'nin o zamanki genel sekreteri Zeki Baştımar'la buluşmuştuk. Sürgünde kalıcı olmadığımızı, belli görevleri yerine getirdikten sonra en kısa zamanda Türkiye'ye döneceğimizi söylediğimizde, "Sanmam," demişti. "Biz de o niyetlerle çıktık Türkiye'den. Bakın, kaç yıl oluyor, hâlâ buralardayız. Gerçekçi olmak lazım… Siz de uzun sürgün yaşamına hazırlıklı olun."

Diğeri değerli bilimadamı Fahrettin Petek… Kendisi bizim Ant Dergisi'nin de abonesiydi… Türkiye'de eczacılık yaparken 40'lı yılların sonunda uğradığı siyasal baskılar yüzünden Türkiye'yi terkederek ailesiyle birlikte Paris'e

yerleşmiş olan Fahrettin Petek'le bir akşam üstü Strasbourg Saint-Denis metro istasyonunun çıkışında bir kahvede buluşmuştuk. Kendisine Türkiye'deki durumla ilgili güncel bilgiler verdikten sonra bizim kişisel durumumuzla ilgili sorular sormuştu. Bir süre Avrupa'da illegal kaldıktan sonra Türkiye'ye dönme kararında olduğumuzu söyleyince, gülerek sözümüzü kesmişti: "Bu iş hep böyledir. Biz de geldiğimizde öyle diyorduk. Ama yıllar su gibi akıp geçiyor. Bakın ben Türkiye'den ayrılalı yirmi yılı geçiyor. Seçim tabii sizin. Ama statünüz ne olursa olsun, aslolan dönemin bize yüklediği görevleri en iyi şekilde yapmaktır. Bunu hem bir komünist, hem de bir bilimadamı olarak söylüyorum."

İnci Tuğsavul'a ek sorular

Bir kadın için sürgün ne demektir?

Kadın sürgünün bir bölümü şahsen mücadelenin içinde aktif olduğu için ülkesini terketmek zorunda kalmıştır. Bir bölümü de eşinin baskıya doğrudan hedef olması nedeniyle onunla birlikte ya da daha sonra sürgün kitlesine katılmıştır. Ama nedenleri ve de işlevleri ne olursa olsun bir kadın için sürgün erkekler için olduğu gibi bir acıdır, eğer kendisi doğrudan baskıya hedef ise sürgünde de mücadeleyi aynı tutarlılıkta sürdürmesi gerekir… Eşinin hedef olması nedeniyle sürgündeyse, ona destek olması, dahası bu yeni ortamda mücadeleye katılması gerekir… Ama aile sorunları buna olanak vermiyorsa, en azından eşinin mücadelesini engelleyici tavırlardan kaçınmalıdır. Buna karşılık, eşi de sürgün acısı çeken kadının yaşadığı tüm sorunlar karşısında anlayışlı olmalı, günlük yaşamda onun yükünü hafifletmeli, olanaklıysa onun da mücadeleye zamanı ve gücü oranında katılmasına yardımcı olmalıdır.

Sürgünde yaşamak belleği güçlü kılıyor mu?

Sürgünde yaşamak, sürekli geriye dönüşler yaparak geçmişi değerlendirmek, ondan dersler çıkarmak zorunda bırak-

tığı için belleği daha da güçlendiriyor. Ama yaş ilerledikçe, tabiat kanunu, bellekte de zayıflamalar başlayabilir ki bu sürgünde olsun olmasın herkes için geçerlidir.

Sürgün geri dönüşü olmayan bir yazgı mı?

Yazgıya inanmıyorum… Herşeyi belirleyen verilen toplumsal mücadelelerdir. Mücadele başarıya ulaşırsa sürgün de sona erebilir… Önemli olan o mücadelenin başarısına gücünce katkıda bulunabilmektir.

Sürgünde en derin acı nedir?

Yoldaşlarının tutuklandığı, işkenceden geçirildiği ya da katledildiği haberlerini aldığında duyduğun acıdır…Tabii yıllardır ayrı kaldığın aile yakınlarının ve dostlarının ölüm haberleri geldiğinde duyulan tarifsiz acı da...

Doğan Özgüden‘in Özgeçmişi

Doğan Özgüden bir demiryolu emekçisinin oğlu olarak 1936’da Kalecik’in Irmak İstasyonu’nda doğdu. İlk ve orta öğrenimini Türkiye‘nin çeşitli köy ve şehirlerinde yaptı. Yüksek iktisat ögrenimi yaparken 1952 yılında gazeteciliğe *Ege Güneşi* Gazetesi’nde başladı.

Öncü ve *Milliyet* gazetelerinde temsilcilik, *Sabah Postası* ve *Gece Postası* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü görevlerinde bulunduktan sonra dönemin en büyük sol günlük gazetesi olan *Akşam*‘da genel yayın müdürlüğü yaptı (1964-66).

Sol harekete genç yaşta katılan Özgüden, 1962’den sonra Türkiye İşçi Partisi (TİP) saflarında mücadele verdi ve 1964 yılında bu partinin Merkez Yürütme Kurulu’na seçildi.

Eşi gazeteci İnci Özgüden-Tuğsavul’la birlikte 1967’den itibaren 1971 Darbesi‘ne kadar sosyalist dergi *Ant*’ı ve *Ant Yayınları*’nı yönettiler. Yazdıkları ve yayınladıkları yazılardan dolayı haklarında 50’den fazla dava açıldı. 300 yılı aşkın hapis cezası talebiyle tehdit edildiklerinden bu darbeden sonra Türkiye’den ayrıldılar.

Avrupa’da diğer siyasal sürgünlerle birlikte *Demokratik Direniş Hareketi*’ni kurarak Cunta rejimine karşı kampanya yürüttüler.

1974’ten beri Brüksel’de şu kurumları yönetiyorlar:

Çeşitli dillerde Türkiye üzerine yayın yapan *Info-Türk Ajansı*

Çok uluslu göçmen eğitim merkezi *Güneş Atölyeleri*

1980 darbesinden sonra Özgüden ve Tuğsavul, askeri cuntaya karşı mücadele yürütmek üzere Avrupa'da kurulan *Demokrasi İçin Birlik'*in genel başkanlığı ve yayın yönetmenliği görevlerini üstlendiler. 200'e yakın rejim karşıtıyla birlikte 1982 yılında Türk vatandaşlığından çıkartıldılar.

1971 darbesi'nden otuz yıl sonra, cuntacı generalleri eleştiren bir yazısından dolayı Özgüden hakkında yeni bir dava açıldı ve mahkeme kendisinin Türkiye'ye girer girmez tutuklanması için sınır kapılarına bildirimde bulundu.

Özgüden Türkiye'de *Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu (TGSF), Basın Şeref Divanı* ve *Basın İlan Kurumu* yönetim kurullarında, Belçika'da da *Profesyonel Gazeteciler Cemiyeti, Belçika İnsan Hakları Derneği, Brüksel Kültürler Arası Etkinlikler Merkezi (CBAI), Irkçılığa ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadele Hareketi (MRAX)* üyeliklerinde bulundu.

2007 yılında *Türkiye Gazeteciler Cemiyeti* (TGC) Yönetim Kurulu tarafından Özgüden'e "Türk Basını'na 50 yılı aşkın süreyle vermiş olduğu seçkin hizmetler" nedeniyle bir teşekkür belgesi verildi.

2006 yılında da, eşi gazeteci İnci Tuğsavul-Özgüden'le birlikte, İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi tarafından Ayşe Zarakolu Düşünce Özgürlüğü Ödülü'ne layık görüldü.

Türkiye'de yayınlanmış kitapları: *Faşizm* (1965) , *Kapitalizm* (1966); Avrupa'da Ingilizce, Fransızca ve Hollandaca olarak yayınlanmış baslıca kitapları: *Türkiye Dosyası* (1972), *İşkencede Türkiye* (1973), *Türkiye, Fasizm ve Direniş* (1973), *Uluslararası Sendika Hareketi* (1979), *Türkiyeli Göçmen İşçiler* (1983), *Türkiye'de Militarist "Demokrasi" Üzerine Kara Kitap* (1986), *Türkiye'de Islam Köktendinciliği* (1987), *Türkiye'de Aşırı Sağ Hareket* (1988).

İÇİNDEKİLER

İlk 46 yılın sürgün yazıları 3

Yarım yüzyıllık sürgünden son izler 3
46 yılın sürgün yazıları 25
Sürgün öncesi Türkiye'deki son yazı 25
12 Mart Darbesi'nin Arka Planı 32
Türkiye'deki rejimdir sanık sandalyesine oturtulan!..... 37
İşçi sınıfımızın Avrupa kesiminin yeni mücadele yılı 40
CHP iktidarı yurt dışındaki işçilere yeni tuzak kuruyor 47
MHP'nin yurt dışı faaliyetleri üzerine açıklamalar..... 50
Tırmanan faşist teröre karşı daha etkin mücadele 54
Emperyalizmin tezgahladığı faşist darbe..... 60
İki 7 Kasım 64
Bir Sol'dan, Bir Sağ'dan 68
Darbecilere darbe 73
Türkiye sosyal tarihinin dokümantasyon sorunları 76
12 Eylül rejiminin yargılanmasında tanıklığım 83
Uluslararası sendikal hareketin dar boğazı 87
Kürt sorunu değil, Türk diktası sorunu! 97
Gazeteciye kışla adaleti! 100
Ertelenen Utanç Şenliği: Europalia-Türkiye 96 104
Siyasal göçmenlik üzerine 110
1968, Gençlik ve parti 118
Otuz yıl sonra 129
700+75 = 775 136
Gecikmeli bir 1984! 143
Tarihsel Washington zaferi! 146
Bir tarih konuşuyor... 149
Evren'leşen Ecevit! 151
ANC'den KNC'ye..... 154
Truva Atları 157
Komplo üzerine... 160
Kızıl Elma'yı kendi kurdu kemiriyor! 163
Leyla'dan Feleknas'a! 166

Çifte standart 169
Gazeteci Başbakan! 173
Hasan II, Oufkir ve Ben Barka! 176
Yılmaz Güney… "O bir insandı! 179
ITT Caddesi'nde Korsanlık? 186
"Hasan'ı nasıl bilirsiniz?" 189
Tam 29 yıl sonra... 193
Sanık N°1: MGK... 196
Önce demilitarizasyon... 199
Eşek çıkartması 203
Hangi ters mantık? 206
Mahcup Enternasyonalizm! 209
Haydi biraz mertlik! 213
Duvar'ın ötesi 216
Kışlalı'yı kim öldürttü? 224
Atatürkiye 227
İdama da hapse de hayır! 231
Lumumba dersleri! 234
Aptallaştırma 237
Kamber Ateş tu çawayi? 241
Helsinki ve Lumumba 244
Halklardan özür dilemek! 251
Uymadan uymuş olmak! 255
"Gavur" sofrasında! 258
2000'in gündemi 262
Kör parmağım gözüne! 265
Faşistin seçmecesi! 269
60'ların sosyalist enformasyon ve mücadele dergisi Ant 273
"Savulun Türkler Geliyor!" 291
Kaz adımlı AB yürüyüşü! 294
Dört Yanım Puşt Zulası!" 298
Ajan diplomasisi! 301
Hâlâ 12 Mart! 305
Ecevit Zana'dan özür dilemelidir! 308
MGK'ya baş aranıyor! 312
Florida'ların çığlığı! 316
Hedef Göstermek! 319
Özgüden'le İnternet Ortamında Yapılan Görüşme 322
Şen ola bayram şen ola! 331

Açılım beklentileri ve siyasal sürgünler 334
Utanmak diye bir şey vardır! 339
Zana, Mandela, Nesrin ve de Avrupa! 344
Halk düşmanlığının AB patentlisi... 348
Tilda ve Ant Yayınları 353
Père-Lachaise'dekilere saygısızlık... 360
Barış mimarı iki kavga adamı için 363
Göçmenlik mi. sürgün mü? 368
Darbesiz darbeler 372
Avrupa'daki barış hareketimizin yakın hedefleri 376
Geberen Kapitalizm'den 27 Mayıs'ın Eleştirisi'ne 381
12 Mart sonrası yurt dışında direniş 389
"Türkçe Medya hiçbir zaman bağımsız olamadı" 399
Aşık Nesimi: "Bugün 72, 6 Mayıs'tır" 408
"Türkçe Ağlayan Köpek" kitabı üzerine…. 412
Mustafa Suphi ve yoldaşlarını kim öldürttü? 415
Kavgayı sürgünde sürdürmek, sürgünde ölmek..... 417
İstanbul'daki Vedat Türkali Gecesi'ne Mesaj.....428

"Vatansız" Gazeteci üzerine 431

Gerçeğin gözüyle gazeteci anıları - *Turgay Olcayto* 431
Gazeteci Doğan Özgüden'in Anıları - *Gürsel Köksal* 433
Sürgündeki "Vatansız" Gazeteci - *Osman S. Arolat*..... 434
Özgüden'ler hâlâ haymatlos - *Faruk Pekin*.....438
Doğan Özgüden ile röportaj - *Volkan Alıcı* 443
Anatolya çocuklarının tevratı: Vatansız Gazeteci
Medeni Ferho 451
Mektup - *Derwich Ferho*. 456
Türkiye'nin en önemli gazetecisi - *Erol Özkoray* 458
1960'lardan bugüne bir 'vatansız' gazetecinin anıları
Emre Ertani 460
Bizim Türkler - *Cahit Mervan* 468
40 yıllık "Vatansız Gazeteci" - *Günay Aslan*..... 471
Bu ülkenin en güzel on yılı… - *Engin Erkiner* 474
Vatansız gazeteci - *Eylem Aydemir*..... 479
Doğan Özgüden'e mektup -*Sennur Sezer* 481
Barışı görmeden ölmek istemiyoruz! - *Hasan Cemal* 483
Bütün Yolculuk Boyunca Hasret Ayrılmadı Benden

Tamer Çağlayan 486
Doğan Özgüden'in 'Vatansız' Gazeteci Kitabı Üzerine
Sırrı Öztürk 493
Üç Gazeteci - *Ragıp Zarakolu* 495
"Vatansız bir gazetecinin" anıları
Belçika Gazeteciler Cemiyeti 499
Doğan Özgüden'e Güzelleme - *Orhan Suda* 501
Vatansızlaştırılmış vatansever gazetecinin anıları
Mehmet Köksal 503
«Avrupa Acı Vatan, Kimine Hiç Gülmeyi…»
Nusret Özgül 506
Doğan Özgüden'in "Acı Vatanı" - Orhan Suda 510
Doğan Özgüden'in anılarının ikinci cildi de yayınlandı
Koray Düzgören 513
«Vatansız Gazeteci» ve «Tanıklıklar» - Bülent Habora, ... 515
Hediye Kitap - *M. Sehmus Güzel* 517
Gazeteci Doğan Özgüden'in kırk yıllık sürgün hayatı –
Korkut Akın 518
Işığın bekçisi; "Vatansız Gazeteci" – Cumhuriyet 521
Doğan Özgüden 77 yaşında! –
Hüseyin Aykol, Özgür Gündem 523
Sürgün yılları - *Turgay Olcayto* 525
Sürgün Yılları - *Deniz Çaba Şen* 526
Doğan Özgüden'le söyleşi - *Deniz Deren Önen* 533
Bir mücadele insanının anıları - *Murat Belge* 535
Sol Gazetecilik ve Özgüdenler - *Uğur Hüküm* 538
Kürt meselesi ve 27 Mayıs darbesi - *Ali Mert* 541
Bir sürgün çift - *Ahmet Kahraman* 544
İnsan haklarını savunma uğruna vatansız
Alessandro Michelucci 546
Bir zamanlar gazetecilik!.. - *Nazım Alpman* 547
Doğan Özgüden'in anılarının gösterdikleri - *Gün Zileli*..... 550
Özgüden-Tuğsavul ve 45 yıl - *Engin Erkiner* 555
İnci Tuğsavul – Doğan Özgüdenle röportaj
Belkıs Pişmişler 558
Özgüden ve Tuğsavul'la röportaj - *İsmet Kayhan* 572
Doğan Özgüden'in Özgeçmişi 587

Yaşam ve mücadele arkadaşı İnci Tuğsavul'la birlikte 48 yıldır sürgünde bulunan Doğan Özgüden'in anıları önceki yıllarda *"Vatansız" Gazeteci* adı altında yayınlanmıştı. 1971 Darbesi'nden bu yana kendi imzasıyla ya da *Demokratik Direniş Hareketi* ve *İnfo-Türk* adına çeşitli dillerde gerçekleştirmiş olduğu yayınlar ise Brüksel'deki *Belçika Kraliyet Kütüphanesi (BRB-KBR)* ve Amsterdam'daki *Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (IISG)*'de bulunduğu gibi, *İnfo-Türk*'ün Internet sitesinde de pdf olarak yer alıyor.
İki cilt olarak hazırlanan *Sürgün Yazıları*, Özgüden'in sürgün yaşamında çeşitli gazete, ajans bülteni ve dergilerde yayınlanmış Türkçe yazılarından seçmeleri bir araya getirmeyi amaçlıyor.
Elinizdeki ilk cildin birinci bölümü 1971-2016 yıllarında *Ant, İnfo-Türk, Yürüyüş, Yurt ve Dünya, Demokrat Türkiye, Özgür Bakış, Yazın, Barış/Aşiti* ve *Sürgün* başta olmak üzere çeşitli yayın organlarında yayınlanmış yazılarından ve kendisiyle yapılmış olan söyleşilerden oluşuyor.
Cildin ikinci bölümü ise daha önce yayınlanmış olan *"Vatansız" Gazeteci* kitabı üzerine tanınmış yazarların yazmış olduğu yazıları içeriyor.
Sürgün Yazıları'nın daha sonra yayınlanacak olan ikinci cildi ise Özgüden'in 2017-2019 yıllarında *Artıgerçek* internet sitesinde yayınlanmış olan yazılarından oluşacak.

9 782960 101447